

FUZÛLÎ DÎVÂNÎ

FUZÛLÎ

FUZÛLÎ DÎVÂNÎ

FUZÛLÎ

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

FUZÛLÎ DÎVÂNÎ

FUZÛLÎ

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 194

<i>Edebiyat ve Sanat Serisi</i>	: 43
<i>Kitabın Adı</i>	: FUZÜLİ DİVÂNI
<i>Müellifi</i>	: Fuzûlî (ö. 963/1556)
<i>Özgün Dili</i>	: Osmanlı Türkçesi
<i>Hazırlayan</i>	: Dr. Abdülhakim Kılınc
<i>Proje Editörü</i>	: İsmet İpek
<i>Son Okuma</i>	: Uğur Öztürk, Yazma Eser Uzmanı
<i>Arşiv Kayıt</i>	: Süleymaniye Yazma Eser Ktp., Esad Efendi Nr. 2681, Yazma Bağışlar Nr. 5162 Konya Müzesi Ktp., Nr. 406 Milli Kütüphane 06 Mil. Yz A 140, 06 Hk 101, 06 Mil. Yz. A. 2318/1, 60 Mü 68 Topkapı Sarayı Müzesi Ktp., Revan Nr. 748, Nr. 749;
<i>Kapak Görseli</i>	: Âşık Çelebi'nin <i>Meşâirü'ş-Şuarâ</i> adlı eserinde yer alan Fuzûlî tasviri, Millet Yazma Eser Ktp., Ali Emiri Tarih, Nr. 772, vr. 532 ^a
<i>Yapım</i>	: Yüksel Yücel
<i>Baskı</i>	: Bilnet Matbaacılık ve Yayıncılık A.Ş. Dudullu OSB 1. Cadde No. 16 Ümraniye / İstanbul Tel: 444 44 03 www.bilnet.net.tr / Sertifika No. 42716
<i>Baskı Yeri ve Yılı</i>	: İstanbul 2021
<i>Baskı Miktarı</i>	: 1. Baskı, 1500 adet

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
Library of Congress A CIP Catalog Record

Fuzûlî
Fuzûlî Divânı

1. Edebiyat, 2. Türk Edebiyatı, 3. Divan Edebiyatı, 4. Osmanlı Şiiri, 5. Fuzûlî
ISBN: 978-975-17-5085-3

Copyright © Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. Her hakkı mahfuzdur.

Bütün yayın hakları *Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığına* aittir. Başkanlığın izni olmaksızın tümüyle veya kısmen, hiçbir yolla ve hiçbir ortamda yayımlanamaz ve çoğaltılamaz.

T.C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı

Süleymaniye Mh. Kanuni Medresesi Sk. No: 5 34116 Fatih / İstanbul

Tel.: +90 (212) 511 36 37

Faks: +90 (212) 511 37 00

info@yek.gov.tr

www.yek.gov.tr

FUZÛLÎ DÎVÂNÎ

(İNCELEME – TENKİTLİ METİN)

FUZÛLÎ
(ö. 1556)

Hazırlayan
Abdülhakim Kılınç

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

TAKDİM

İnsanlık tarihi, akıl ve düşünce sahibi bir varlık olan insanın kurduğu medeniyetleri, medeniyetler arasındaki ilişkileri anlatır. İnsan, zihnî faaliyetlerde bulunma kabiliyetiyle bilim, sanat ve kültür değerleri üretir, ürettiği kültür ve düşünce ile de tarihin akışına yön verir.

Medeniyetler, kültürler, dinler, ideolojiler, etnik ve mezhebî anlayışlar arasındaki ilişkiler kimi zaman çatışma ve ayrışmalara, kimi zaman da uzlaşma ve iş birliklerine zemin hazırlamıştır.

İnsanların, toplumların ve devletlerin gücü, ürettikleri kültür ve medeniyet değerlerinin varlığıyla ölçülmüştür. İnsanoğlu olarak daha aydınlık bir gelecek inşa edebilmemiz, insanlığın ortak değeri, ortak mirası ve ortak kazanımı olan kültür ve medeniyet değerlerini geliştirebilmemizle mümkündür.

Bizler, Selçuklu'dan Osmanlı'ya ve Cumhuriyet'e kadar büyük devletler kuran bir milletiz. Bu büyük devlet geleneğinin arkasında büyük bir medeniyet ve kültür tasavvuru yatmaktadır.

İlk insandan günümüze kadar gök kubbe altında gelişen her değer, hakikatin farklı bir tezahürü olarak bizim için muteber olmuştur. İslâm ve Türk tarihinden süzülüp gelen kültürel birikim bizim için büyük bir zenginlik kaynağıdır. Bilgiye, hikmete, irfana dayanan medeniyet değerlerimiz tarih boyunca sevgiyi, hoşgörüyü, adaleti, kardeşlik ve dayanışmayı ön planda tutmuştur.

Gelecek nesillere karşı en büyük sorumluluğumuz, insan ve âlem tasavvurumuzun temel bileşenlerini oluşturan bu eşsiz mirasın etkin bir şekilde aktarılmasını sağlamaktır. Bugünkü ve yarınki nesillerimizin gelişimi, geçmişimizden devraldığımız büyük kültür ve medeniyet mirasınının daha iyi idrak edilmesine ve sahiplenilmesine bağlıdır.

Felsefeden tababete, astronomiden matematiğe kadar her alanda, Medine’de, Kahire’de, Şam’da, Bağdat’ta, Buhara’da, Semerkant’ta, Horasan’da, Konya’da, Bursa’da, İstanbul’da ve coğrafyamızın her köşesinde üretilen değerler, bugün tüm insanlığın ortak mirası hâline gelmiştir. Bu büyük emanete sahip çıkmak, bu büyük hazineyi gelecek nesillere aktarmak öncelikli sorumluluğumuzdur.

Yirmi birinci yüzyıl dünyasına sunabileceğimiz yeni bir medeniyet projesinin dokusunu örecek değerleri üretebilmemiz, ancak sahip olduğumuz bu hazinelerin ve zengin birikimin işlenmesiyle mümkündür. Bu miras bize, tarihteki en büyük ilim ve düşünce insanların geniş bir yelpazede ürettikleri eserleri sunuyor. Çok çeşitli alanlarda ve disiplinlerde medeniyetimizin en zengin ve benzersiz metinlerini ihtiva eden bu eserlerin korunması, tercüme ya da tıpkıbasım yoluyla işlenmesi ve etkin bir şekilde yeniden inşâ edilmesi, Büyük Türkiye Vizyonumuzun önemli bir parçasıdır. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar, hiç şüphesiz tarihe, ecdadımıza, gelecek nesillere ve insanlığa sunacağımız eserleri üretmeye yönelik fikrî çabaların hasılası olacaktır. Her alanda olduğu gibi bilim, düşünce, kültür ve sanat alanlarında da eser ve iş üretmek idealiyle yeniden ele alınmaya, ilgi görmeye, kaynak olmaya başlayan bu hazinelerin ülkemize ve tüm insanlığa hayırlar getirmesini temenni ederim. Aziz milletimiz, bu kutsal emaneti yücelterek muhafaza etmeyi sürdürecektir.

Recep Tayyip Erdoğan
Cumhurbaşkanı

İÇİNDEKİLER

TAKDİM	4
KISALTMALAR	9
ÖNSÖZ	11
İNCELEME	13
FUZÛLÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ	13
Doğum Tarihi	13
Doğum Yeri	15
Künyesi	19
Fuzûlî'nin Soyu	20
Tahsili	21
Fuzûlî'nin Ailesi	23
Bağdat ve Civarında Hâkim Olan Güçler ve Fuzûlî ile İlişkileri	23
Fuzûlî'nin Ölümü	33
Şahsiyeti	35
Etkilendiği Şairler	40
Fuzûlî'nin Etkisi	46
Eserleri	48
TÜRKÇE DİVAN'IN ÖNCEKİ KARŞILAŞTIRMALI NEŞİRLERİ	58
METİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN USÛL	68
Nüsha Seçimi	71
Farkların Değerlendirilmesi	73
Nüshaların Tavsifi	75
İmla	160
Fuzûlî Divânı'nda Kullanılan Aruz Kalıpları	162

TENKİTLİ METİN	165
DİBÂCE	167
KASİDELER	190
GAZELLER	357
MUSAMMATLAR	675
MUKATTA'LAR	713
RUBÂ'İLER	745
KAYNAKÇA	785
EKLER	795
EK 1: TÜRKÇE DİVÂN'DA BULUNMASI ŞÜPHELİ ŞİİRLER	797
EK 2: FUZÛLÎ VE ESERLERİNE DÂİR GÖRSELLER	813

KISALTMALAR

AE1	Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Manzum 1664
AE2	Millet Kütüphanesi, Ali Emirî Manzum 1665
age	adı geçen eser
agm	adı geçen makale
agt	adı geçen tez
AÖ	Milli Kütüphane, Adnan Ötüken 186
BL	British Library, Or. 1163
BN1	Bibliothèque Nationale, Turc 334
BN2	Bibliothèque Nationale, Turc 366
BN3	Bibliothèque Nationale, Supplément turc 391
BoL	Bodleian Kütüphanesi, Or. 51
c.	cilt
DTCF	Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, Müteferrik 180
Ens.	Enstitü/Enstitüsü
FB	Milli Kütüphane, FB 347
G	Gazel
HM	Harvard Arts Museum, 1985.212
İÜ	İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 800
K	Kaside
MK	Milli Kütüphane, A 5675
MMK	Mısır Milli Kütüphanesi, Edeb-i Türkî Talat 118
OR	Avusturya Milli Kütüphanesi, Cod. Mixt. 1308
s.	sayfa
SK	Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Ayasofya 3901/2
SP	Rusya İlimler Akademisi-St. Petersburg Şarkiyat Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, B 276
ŞH	Berlin Devlet Kütüphanesi, Hs. or. 8168

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا (آ)	a, ā, e	ش	ş
ء	'	ص	ş
ب	b, p	ض	ɖ, z
پ	p	ط	ɬ
ت	t	ظ	z
ث	s	ع	'
ج	c, ɟ	غ	g̃
چ	ɟ	ف	f
ح	ħ	ق	ḳ
خ	ħ	ك	k, g, ŋ
د	d	ل	l
ذ	z	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, o, ö, u, ü, ū
ژ	j	ه	h, a, e
س	s	ی	y, ɪ, i, ī

ÖNSÖZ

Fuzûlî, divan şiirinin hakkında en çok araştırma yapılan şahsiyetlerinden biridir. Şairin birçok eseri defalarca basılmış, eserlerinin farklı neşirleri hazırlanmıştır. Türkçe *Divân* da Türkiye, Azerbaycan, İran, Özbekistan gibi Türklerin yaşadığı coğrafyalarda farklı araştırmacılar tarafından yayımlanmıştır. *Divân*'ın Türkiye'de üç önemli neşri bulunmaktadır. Bu çalışmalar yayın tarihlerine göre şöyle sıralanabilir: Abdalbaki Gölpınarlı (1948), Ali Nihat Tarlan (1950), Komisyon [Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Sedit Yüksel, Müjgan Cunbur] (1958). Bu üç çalışmayı karşılaştırarak Fuzûlî'nin üslup ve dil özelliklerinden hareketle doğru varyantları tespit etmeye çalışan Cem Dilçin, Türkçe *Divân*'ın metnine önemli katkılarda bulunmuştur.

Daha önceki çalışmalar, farklı yüzyıllardan nüshaların değerlendirilmesi ile oluşturulmuştur. Biz, *Divân*'ın en eski nüshalarına dayanan metnini hazırlamanın sonraki yıllarda istinsah edilmiş nüshaların değerlendirilmesinde önemli bir işlev göreceğini düşündük. Bu amaçla 16. yüzyıl yazmalarından oluşan bir nüsha grubu oluşturduk. Belirlenen nüshalardan 15 tanesi üzerinde çalışılmıştır. Bu on beş nüshaya Gölpınarlı [G], Tarlan [T], Komisyon [TD] ve Dilçin [D] tarafından yapılan çalışmalar da dâhil edilmiştir. Onlarla çalışmamız arasındaki farklar dipnotta gösterilmiştir. Gereklî görülen yerlerde farkın tercihi ile ilgili açıklamalar yapılmıştır.

Daha önceki neşirler ve 16. yüzyıl nüshaları dışında daha sonraki asırlarda istinsah edilmiş ve şiir sayıları bakımından eksikliği bulunmayan veya sınırlı sayıda şiirin eksik olduğu nüshalardan bir kontrol grubu oluşturulmuştur. Çalışmaya dâhil ettiğimiz nüshaların çoğunluğunun birlikte hareket ettiği ancak bizde tereddüt oluşturan durumlarda, kontrol grubu nüshalar farkın sonraki yüzyıllardaki durumu hakkında bilgi sağlaması bakımından değerlendirilmiştir. Kontrol grubu nüshaların 16. yüzyıl yazmaları ile birlikte hareket ettikleri durumlarda nüshaların sağladıkları ile yetinilmiştir. Farklılık durumunda farklardan hangisinin doğru olabileceği hususu daha ayrıntılı çalışılmıştır.

Bu çalışmanın ortaya çıkma sürecinde birçok yardım aldım. Bu yardımlar ve destekler için minnetimi ifade etmem gereken çok fazla isim ve kurum var. Bu çerçevede Arapça ibare ve ifadelerin doğru okunmasında yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Mehmet Yavuz'a; elindeki İran yazmalarını bizimle paylaşma nezaketinde bulunan Prof. Dr. Ömer Zülfe'ye, metni gözden geçirip önemli uyarılarda bulunan Prof. Dr. Mustafa S. Kaçalın'e, tarihsiz nüshaların tarihlendirmesi ile ilgili yardımcı olan Nil Baydar'a, kataloglarında bulunan nüshalara ulaşmamızda kolaylık gösteren Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesine, Konya Yazma Eser Bölge Müdürlüğüne, Mevlana Müzesi Müdürlüğüne, Millet Yazma Eser Kütüphanesine, Millî Kütüphaneye, Manisa Yazma Eser Kütüphanesine, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesine ve nüshaları dijital ortamda ulaşılabilir hâle getiren Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığına; araştırmacılara nezih bir çalışma ortamı sunan İsam Kütüphanesine, bu eserin yayımını gerçekleştiren Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanı Prof. Dr. Muhittin Macit'e, Çeviri ve Yayım Dairesi Başkanı Doç. Dr. Ferruh Özpilavcı'ya, eserin yayım sürecindeki emekleri, katkıları ve nüsha yardımları için İsmet İpek ile Uğur Öztürk'e gönülden teşekkür ediyorum.

Son olarak Fuzûlî'nin Türkçe *Divân*'ı üzerine çalışma yapmak için bizi yönlendiren, teşvik eden ve metni okuyup kıymetli ikazlarda bulunan Prof. Dr. Kemal Yavuz'a ve çalışmanın her aşamasında değerli katkıları ile yanımızda olan Prof. Dr. A. Azmi Bilgin'e şükranlarımı sunuyorum.

Abdülhakim Kılınç
İstanbul 2021

İNCELEME

FUZÛLÎ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

Fuzûlî, Türk dünyasının üzerinde en çok durulan ve hakkında en çok söz söylenen şairlerinden biridir. Hayatı, eserleri, şahsiyeti ve sanat dehası ile ilgili çok sayıda makale ve kitap yazılmasına rağmen hayatının, eserlerinin, şahsiyetinin ve sanatçı kişiliğinin birçok yönü müphemiyet perdesinin arkasına saklanmıştı. Aşk anlayışı, mezhebi, tasavvufu ilişkisi, dili, doğum yeri, doğum tarihi, iktidarlarla ilişkisi, eserlerinin sayısı gibi hususlar bunca araştırmaya rağmen herkesi tatmin edecek bir açıklamaya kavuşturulabilmiş değildir. Bu konularda yazılan metinlerin çoğu ikinci el kanıtlara ve kestirimlere dayanmaktadır. Maalesef doğrudan bu meselelerde açıklayıcı olabilecek tarihî ve biyografik veriler elde bulunmamaktadır.

Doğum Tarihi

Fuzûlî'nin doğum tarihi ile ilgili birçok tahminde bulunulmuştur. Ebüzziya Tevfik 1504,¹ Süleyman Nazif 1494² veya öncesi, Hamid Araslı 1498³ tarihlerinin Fuzûlî'nin doğum tarihi olabileceğini belirtmişlerdir. Ancak bu tarihlerin yanlışlığı Fuad Köprülü, Abdülkadir Karahan ve Hasibe Mazıoğlu'nun çalışmalarıyla ortaya konmuştur.

Fuad Köprülü, Ebüzziya Tevfik'in yukarıda işaret edilen 1504 tarihinin hiçbir vesikaya dayanılmadan ortaya atıldığını belirtmiş ve muhtelif karinelere dayanılarak bu tarihin on-on beş sene daha evveline götürülmesi gerektiğini ifade etmiştir.⁴

Abdülkadir Karahan, *Beng ü Bâde'* nin Şâh İsmail'e Şeybânî Han'ın ölümü üzerine sunulduğunu hatırlatmış ve bu mesnevinin 1510-1514 yılları arasında yazılmış olduğunu söylemiştir.⁵ Bu mesnevi yazıldığında şairin 18-20 yaşlarında olması gerektiğini ifade etmiş ve bunların sonucunda doğum tarihinin 1495'ten önce olması gerektiğini işaret etmiştir. Aynı çalışmanın

1 Ebüzziya Tevfik, *Numûne-i Edebiyat-ı Osmâniyye* (İstanbul: 1329), 25-26.

2 Süleyman Nazif, *Fuzûlî* (İstanbul: 1343), 21.

3 Hamid Araslı, *Leylâ ile Mecnûn* (Bakü: 1958), 5.

4 Fuad Köprülü, "Fuzûlî", *İslâm Ansiklopedisi*, c. 4 (İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1947), 687.

5 Abdülkadir Karahan, *Fuzûlî Muhibti Hayatı ve Şahsiyeti* (Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1995) 72.

dipnot ile “Notlar ve Açıklamalar” kısmında Elvend Bey’e yazılan Farsça kasideden hareketle Fuzûlî’nin doğum tarihinin 1480 olması gerektiği belirtilmiştir.

Fuzûlî’nin doğum tarihi ile ilgili olarak Hasibe Mazioğlu’nun, Akkoynlu hükümdarlarından Elvend Bey için yazılan bir kasideden hareketle tespit ettiği 1480 tarihinin Fuzûlî’nin doğum tarihi olduğu genel kabul görmüştür. Mazioğlu, Elvend Bey’in 1504 yılında öldüğünü, Fuzûlî’nin bu Farsça kasideyi bu tarihten önce sunmuş olması gerektiğini ortaya koymuş ve bu kasidenin üslubundan ve dönemin protokol kurallarından hareketle Fuzûlî’nin bu kasideyi sunduğunda kasideyi sunabilecek bir yaşta (20-25) olması gerektiğini belirtmiş, böylece Fuzûlî’nin doğum tarihinin 1480 civarı olması gerektiğini söylemiştir.¹ Ancak bu kasidenin ne zaman sunulduğu ile ilgili bir bilgiye sahip olmadığımız için varsayım Elvend Bey’in ölüm tarihi üzerinden ilerlemektedir. Bilmediğimiz bir diğer konu da Fuzûlî’nin bu kasideyi yazdığında kaç yaşında olduğudur. Bu iki husustaki bilgi eksikliğine rağmen bu varsayım doğum tarihi konusunda bize isabetli bir aralık vermektedir.

İbrahim Dakukî, Türkçe *Divân*’ın dibacesinde yer alan “menşe ve mevlidim Irak” ifadesinin ebced hesabıyla 888(1483) tarihini verdiğini ve bu tarihin hem Mazioğlu’nun varsayımı ile hem de tarihî gerçeklerle uyum gösterdiğini belirtmiştir.² Aynı makalede şairin “Irak-ı Arab” terkiplerini bozmasının sebebi, hem şairin doğum tarihi düşürmeyi hedeflemesi hem de Arap olmadığını belirtmeye çalışması olarak açıklanmıştır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi elimizde kesin veriler olmadığı için sayın Dakukî’nin verdiği tarih de mümkün aralıkta yer almaktadır. Bununla birlikte Türkçe *Divân*’ın dibacesinde bu terkip ayrılmamıştır. Bizim ele aldığımız nüshalardan sadece P nüshasında “Arab” kelimesi yoktur. Diğer nüshalarda ibare “Irak-ı Arab” şeklinde terkipli olarak yer almaktadır. Makalede bu terkipten ifadenin hangi kaynaktan alındığı belirtilmemiştir.

1 Hasibe Mazioğlu, “Fuzûlî’nin Doğum Tarihi Meselesi”, *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009), 429.

2 İbrahim Dakukî, “Fuzûlî’nin Hayatı Hakkında Bazı Yeni Tesbitler ve Arapça Divanı Üzerine Düşünceler”, *Fuzûli Kitabı 500. Yılında Fuzûli Sempozyumu Bildirileri* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996), 63-65.

Özetle Fuzûlî'nin 1480 civarında doğmuş olduğu bugün genel kabul görmüştür denilebilir.

Doğum Yeri

Doğum tarihi gibi Fuzûlî'nin doğum yerini de tam olarak bilmiyoruz. Kendisinin Türkçe *Divân*'daki beyanından “Irak-ı Arab” da doğduğunu ve yine burada yaşadığını öğreniyoruz. Fakat bu oldukça geniş bir coğrafyaya tekabül ediyor. Irak-ı Arab'da yer alan hangi şehirde doğduğu konusu yine kestirimler yoluyla sonuca bağlanmaya çalışılmıştır. Sam Mirza ve Gelibolulu Âlî, Bağdatlı olduğunu söylemişlerdir. Latîfî, Âşık Çelebi,¹ Ahdî ve Beyânî'nin ondan “Bağdâdî” olarak bahsetmeleri doğum yerinden çok yaşadığı bölgeye nispettendir. Hasan Çelebi, Hille'de doğduğunu, Riyâzî de Kerbelâlı olduğunu belirtmiştir. Türkçe *Divân*'ın ön sözünde, Kerbelâ toprağının diğer memleketlerin iksirinden şerefli olduğunun herkesçe bildiğini ve şiirinin derecesini yükseltenin gerçekte bu anlayış olduğunu belirtmiştir. Yine Farsça *Divân*'ın ön sözünde şiirlerinin Necef ve Kerbelâ toprağında yetiştiğini, Bağdat'ın suyu ve havası ile beslenip geliştiğini belirtir. Maalesef şairin bu sözleri de bize doğum yeri ile ilgili net bir bilgi vermez. Çünkü burada bahse konu olan şairden çok şiiridir. Şair, şiirinin hangi iklimde ve hangi hava içerisinde oluştuğunu bize söyleyerek aslında metaforik olarak şiirinin alt yapısına göndermede bulunmaktadır. Bu sebeple *Divân* ön sözlerinden bir sonuca varmak mümkün değildir.

Muallim Naci,² Faik Reşad,³ Şemsettin Sami,⁴ Gibb⁵ ve Süleyman Nazif⁶ Fuzûlî'nin Hilleli olduğunu kaynak belirtmeden söylemişlerdir.

Köprülü, E Berthels tarafından yayımlanan Fuzûlî'nin Arapça şiirleri arasında rastlanan “*kaannâka hülliyyun ve arzuka bâbilu*” mısrasına, Sâdıkî'nin “Hille'de mutavattın bolurlar.”⁷ ifadesine ve belirtmediği “diğer

1 Aşık Çelebi, *Meşâirü'ş-Şuarâ*, haz. Filiz Kılıç, (İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2010), 1198.

2 Muallim Naci, *Esâmi* (İstanbul: 1308), 248.

3 Faik Reşad, *Tarih-i Edebiyat-ı Osmanî* (İstanbul: 1308), 338.

4 Şemseddin Sami, *Kamusu'l-Alam*, c. 5 (İstanbul, 1314), 3416.

5 E. J. Wilkinson Gibb, *A History Of Ottoman Poetry*, c. 3 (London: 1904), 71.

6 Nazif, *Fuzûlî*, 16.

7 M. Oğuzhan Kuşoğlu “Sâdıkî-i Kitâbdâr'ın Mecma'ü'l-Havâs Adlı Eseri”, (Basılmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2012), 246.

kaynakların” şehadetlerine dayanarak Fuzûlî’nin Hille’de doğduğuna ve ömrünün büyük bir kısmını orada geçirdiğine hükmetmiştir.¹ Ancak ne Sâdıkî’nin ifadesinden ne de Arapça mısradan kesin olarak bu sonuca varabilmek mümkündür. Bu ifadelerin ikisi de şairin yerleştiği, yaşadığı yer anlamında kullanılmış olabilir. Buradan doğum yerinin Hille olduğu sonucuna ulaşmak çok zordur.

Ali Nihad Tarlan,² Abdülbaki Gölpınarlı³ ve Abdülkadir Karahan⁴ şairin Kerbelâ’da doğduğu fikrindedirler.

Abdülkadir Karahan, Sâdıkî-i Kitâbdâr’ın “İbrâhîm Hân hizmetide Bağdadga barup...”⁵ ifadesinden hareketle Bağdat’ın Fuzûlî için “diyâr-ı gurbet” olduğunu söylemiş ve böylece Bağdat’ı elemiştir. Fuzûlî’nin doğum yerinin Bağdat olmadığı hususunda görüş birliği olduğu ifade edilebilir.

Karahan, Hilleli olduğu ile ilgili iddiaları da değerlendirir ve tenkit eder. Fuzûlî’nin Hilleli olduğunu söyleyenlerin esaslı bir vesikaya dayanmadıklarını belirtir. Fuzûlî’nin Hilleli olduğunu ispat için ortaya konan Hilleli bir şaire ait “Şimdi Hille’de iki şair vardır: Fazlî oğul, Fuzûlî baba” mısralarının Fuzûlî’nin Hille’de doğduğunu değil orada mukim olduğunu gösterdiğini söyler. Bu hususta ortaya konan bir diğer delil de Fuzûlî’nin babasının Hille müftüsü olduğu yönündeki rivayetlerdir. Karahan, bu rivayetin eski kaynaklarda bulunmadığını, Ebüzziya Tevfik’in bu rivayeti neye dayanarak ortaya attığının da bilinmediğini söyler. Fuzûlî’nin Hilleli olduğunu söyleyenlerin dayandıkları, Sâdıkî’nin “Hille’de mutavattın bolurlar.”⁶ ifadesinin de doğumdan çok ikamete işaret olduğunu vurgular. Karahan, böylece Hilleli olduğu hakkındaki görüşü de çürütmeye çalışır.

Karahan, Fuzûlî’nin Kerbelâ’da doğduğu ile ilgili iddialarını onun eserlerine dayandırır. İlk dayanağı Fuzûlî’nin Türkçe *Divân*’ıdır. Türkçe *Divân*’ın dibacesindeki “li’llâhi’l-ḥamd ve’l-minne ḥāk-i Kerbelâ sāyir

1 Köprülü, “Fuzûlî”, 4: 687.

2 Ali Nihad Tarlan’ın da Kerbelâ fikrine sıcak baktığına Karahan’ın çalışmasında işaret ettikleri bir konferanstan anlıyoruz: Karahan, *Fuzûlî Mubiti Hayatı ve Şahsiyeti*, 69.

3 Fuzûlî, *Fuzûlî Divânı*, haz. Abdülbaki Gölpınarlı, (İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1948), VI-VIII.

4 Karahan, *Fuzûlî Mubiti, Hayatı ve Şahsiyeti*, 72.

5 Kuşoğlu, “Sâdıkî-i Kitâbdâr’ın Mecma’ü’l-Havâs Adlı Eseri”, 245.

6 Kuşoğlu, “Sâdıkî-i Kitâbdâr’ın Mecma’ü’l-Havâs Adlı Eseri”, 246.

memâlik cevâhîrinden eşref olduğu ma'lûmdur ve rütbe-yi şî'rûmî her yerde bülend eden hâkîkatde bu mefhûmdur" ifadesinde araya karışan manzum ve mensur küçük parçalar hafzedildiğinde "menşe ve mevlidim" tabirine "hak-i Kerbelâ"nın tekabül ettiği görülmektedir, der. Ancak yazarın birbirine bağladığı bu iki ifade birbirinden farklı iki parçada ve farklı bağlamlarda kullanılmıştır. "Menşe ve mevlidim" ifadesi kendi kökeninden bahsettiği kısımda geçmektedir. "Hak-i Kerbelâ" ise şiirinden bahsedilen bölümde yer alır. Fuzûlî, nesirde bağlam veya paragraf değişimlerini genellikle araya bir nazım parçası atarak yapmıştır. Bu sebeple bağlamı birbirinden farklı bu iki ifade arasındaki kısımları "zaid" ifadeler görüp atmak biraz önce yazar tarafından eleştirisi yapılan iddialardan daha zayıf bir iddia ortaya çıkarmaktadır. İkinci olarak yazar, Farsça *Divân*'ın dibacesinde yer alan ve şairin bulunduğu yeri tasvir eden bir parçadan hareketle burada tasvir edilen yerin ancak Kerbelâ olabileceğini söylemiştir. Ancak bu da oldukça zayıftır. Çünkü burada psikolojik yaklaşım vardır ve şair bu ruh durumu ile çok güzel bir mekânı da dert ve acı mekânı olarak görebilir. Yazar, Farsça *Divân*'da yer alan "Şiirlerim Kerbelâ sahasında Necf toprağında doğup Bağdat havasında yetişmişlerdir." ifadesinden hareketle iddiasını güçlendirmeye çalışır. Ancak yukarıda da belirttiğimiz gibi burada da söz konusu olan "şiir"dir. Farsça dibacenin sonunda yer alan aynı doğrultudaki "Kerbelâ toprağı makamım olduğu için Fuzûlî, nazmım nereye varırsa ona hürmet yerinde olur; bu kölenin şiiri toprak, fakat Kerbelâ toprağıdır." nazım parçasını da delil olarak gösterir. Yazar, Türkçe *Divân*'ın bir yazmasında geçen bir kıtayı da Fuzûlî'nin Kerbelâ ile ilişkisini göstermesi bakımından çalışmasında zikreder. Kerbelâ'nın tarihî, toplumsal, psikolojik, dinî arka planı göz ardı edilerek sadece Fuzûlî'nin doğumu bakımından meseleye yaklaşmak oldukça hatalıdır. Şairin kendisini değil şiirini Kerbelâ'ya nispet etmek için bu kadar çok göndermede bulunması ancak bu arka plan sayesinde anlaşılabilir. Bu sebeple Karahan tarafından ortaya konan ve onun Kerbelâ'da doğduğuna işaret sayılan deliller açık ve doğrudan böyle bir işaretle bulunmamaktadır.

Abdülbaki Gölpınarlı da hazırladığı Türkçe *Divân*'ın girişinde aynı delillerden hareketle Fuzûlî'nin Kerbelâ'da doğduğunu söylemiştir.

Kerküklü yazarlar, bir başka iddiayı gündeme taşımışlar ve Fuzûlî'nin Kerküklü olduğunu söylemişlerdir. Dakukî, Fuzûlî'nin etnik kökeninden ve dilinden hareketle onun Kerkük veya dolaylarından olduğunu iddia etmiştir.¹ Bu iddiasını kuvvetlendirmek için Hıdır Lütfî, Molla Sâbir, Reşit Âkif Hürmüzlü, Hâkim Mustafa Rejioğlu, Atâ Terzibaşı gibi Kerküklü yazarlara da atıfta bulunmuştur. Ancak bu iddia “var” olan delillerden çok “yok” olanlar üzerine inşa edilmiştir. Yazar, Fuzûlî'nin Bayat aşiretinden olmasından hareket etmiş ve Bayat aşireti mensuplarının toplu olarak yaşadıkları bölgenin Kerkük ve civarı olduğunu belirtmiş; yine Basra civarında da Bayatların bulunduğu dair tarihî bilgilerin bulunduğunu fakat Kerbelâ, Hille, Necef ve Bağdat'ta Bayat kabilesinin yerleştiğine dair bir bilgi olmadığını söylemiş ve buna dayanarak şairin Kerküklü olması gerektiğini ifade etmiştir. Ancak burada bazı sorunlar dikkat çekmektedir. Öncelikle böyle bir sonuca ulaşabilmek için tarihî kayıtların Bayatların yerleştiği yerlerin tam bir kaydını tuttuklarının kesin olması gerekir. İkinci olarak hiçbir Bayat aşireti mensubunun aşiretten uzak bir yerleşim birimine yerleşmediğinin kesin olması gerekir. Üçüncüsü hiçbir Bayat aşireti mensubunun devlet işlerinde görev almadıklarının tespiti ve bu görevle başka şehirlere atamalarının yapılmadığının bilgisi olmalıdır. Fuzûlî'nin en az dört şehir gezdiğini, bazılarında ikamet ettiğini biliyoruz. Peki bunu neden Fuzûlî'nin dedesi veya babası yapmamış olsun? Fuzûlî'nin atalarından birinin gidilen bu şehre yerleşmesi neden garip olsun?

Yazarın iddiasını ispat için ortaya koyduğu ikinci delil daha zayıf görünmektedir. Yazar, Fuzûlî'nin Farsça *Divân*'ındaki bir kıtada yer alan “Ben zavallı, anadan doğduğum günden beri yampiri gidişli felekten, gam ve gussadan gayrı bir şey görmedim. Hikmet çobanı beni bu zayıf vücudumla kaba ve densiz Araplar'ın arasına attı.”² ifadesinden hareketle Fuzûlî'nin Türkmenler arasında doğduğunu Arapların arasına daha sonradan geldiğini iddia etmektedir. Ancak bu kıta Fuzûlî'nin Araplar arasında doğduğunu ispat için de kullanılabilir. Çünkü şair, “doğduğum günden beri” diyerek buna işaret etmiş olabilir.

1 Dakukî, “Fuzûlî'nin Hayatı Hakkında Bazı Yeni Tesbitler ve Arapça Divanı Üzerine Düşünceler”, 55.

2 İbrahim Dakukî'den naklen Hasan Âli Yücel: op. cit. s.2.

Dakukî, bunlara benzer başkaca deliller de sıralamaktadır fakat yazarın ortaya koyduğu delillerin hiçbirisi şairin memleketi konusunda ikna edici değildir.

Bu tartışmalardan Fuzûlî'nin doğum yeri olarak Necef ve Bağdat'ın pek zikredilmediğini, araştırmacıların bu iki şehir üzerinde pek durmadıklarını anlıyoruz. Geriye kalan Hille, Kerbelâ ve Kerkük şehirlerinden Kerkük'ün ne şairin eserlerinde ne de eski kaynaklarda anıldığını görüyoruz. Böylece elimizde Hille ve Kerbelâ kalmaktadır ki bu ikisinden hangisinin Fuzûlî'nin doğum yeri olduğunu söylemek, eldeki bilgilerle imkânsızdır. Çünkü her iki şehir için de ortaya konan deliller ikincil niteliktedir ve hepsi bir başka şekilde de yorumlanabilir keyfiyettir.

Künyesi

Kâtip Çelebi dışındaki eski kaynaklarda şairimizin adı genellikle “Fuzûlî-i Bağdadî” veya “Mevlânâ Fuzûlî” olarak geçer. Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zunûn*'da¹ “Mehmed b. Süleyman” notunu düşerek onun asıl adının “Mehmed”, babasının adının da “Süleyman” olduğunu söylemiş olur. Kâtip Çelebi'den sonra yazılan kaynaklarda da şair, “Mehmed b. Süleyman” olarak anılır. Kaynaklarda bunun hilafına başkaca bir kayıt olmadığı için Fuzûlî'nin adı ve babasının ismi hususunda bir görüş birliği söylenebilir. Fuzûlî'nin babasının Hille müftüsü olduğu yolundaki rivayetler hiçbir kaynağa dayanmamaktadır.²

“Fuzûlî” şairimizin mahlasıdır. Malum olduğu üzere eski şiirimizde her şairin bir mahlas edinmesi gelenektir. Bu, şiir yazan kişinin şair kimliği ve ismidir. Mahlaslardaki en büyük sorun seçilen ismin başkaları tarafından da kullanılması ve bunun yol açtığı karışıklığın şairlerin doğru değerlendirilmelerine engel olmasıdır. Mehmed b. Süleyman'ın niçin kendisine “Fuzûlî” mahlasını seçtiği hususu bu sorunla bağlantılıdır. Şair, Farsça *Dîvân*'ın dibacesinde mahlas seçme sürecini şöyle anlatır:

1 Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zunûn*, haz. Şerefeddin Yaltkaya-Kilisli Rifat Bilge, (İstanbul, 1941), c. 1, s. 198, 225, 645, 805, 914; c. 2, s. 1075, 1571, 1719, 1742.

2 Karahan, *Fuzûlî Mubiti, Hayatı ve Şahsiyeti*, 73.

“Doğru söylemek icabederse işte bu çekinme şimdiki mahlâsımı almama sebep oldu. Zira şî’ire başladığım zamanlar her gün bir mahlâsı beğeniyor, bir müddet sonra aynı mahlâsı kullanan bir şa’ire rastlayıp aldığım mahlâsı değiştiriyordum. Nihayet anlaşıldı ki benden evvel gelen şa’ir dostlarım ibarelerden ziyade mahlâsları kapışmışlar. Düşündüm, eğer şî’irde başkaları ile müşterek bir mahlâs alırsam muvaffak olamadığım takdirde bana yazık olur. Muvaffak olursam mahlâs ortağıma zulüm etmiş olurum. Bu benzerliği ortadan kaldırmak için (Fuzûlî) mahlâsını aldım ve ortaklarımın bana zulüm edip beni muztarib etmelerinden kurtulmak için mahlâsımın himayesine sığındım. Bu lâkab kimsenin hoşuna gitmeyeceği için bir başkasının bana ortak çıkarak beni rahatsız etmeyeceğine karar verdim. Hakikaten de bu lâkabı almakla ortaklıktan bana gelebilecek üzüntülerin kapısını kapadım ve şî’irlerin karışması endişesinden kurtuldum.

...

İkincisi: ben bütün ulûm ve fûnunu nefsimde toplamış bir insan olmak için çalışıyordum. Bunu ifade eden bir mahlâs bulmuştum. Zira “Fuzûlî” lûgatte ulûm ve fûnun gibi fazlın cem’idir. “Fuzûlî”nin halk arasında öteki mânası edebe muhâlif harekettir. Bundan daha edebe muhâlif ne hareket olabilir ki kadri yüksek âlimlerle pek az beraber bulunduğum, merhametli sultanlar tarafından yetiştirilmediğim, seyahatten nefret ettiğim hâlde daima akli bahislerde hakîmlerin muhtelif hükümlerine i’tiraz eder; naklî mes’elelerde fakihlerin mücadelelerine karışır; edebiyatın muhtelif şubelerinde her şubenin ustası ile ibarelerin güzelliği, edanın letafeti hususlarında münakaşaya kalkışırım. Her ne kadar bu hareket, Fuzûlî’nin kemaline alâmettir, amma Fuzûlîliğün (fodulluğun) da son derecesine işarettir.”¹

Fuzûlî’nin Soyu

Fuzûlî’nin aslen Türk olduğu ve Oğuzların Bayat boyuna mensup olduğu bugün için araştırmacıların üzerinde anlaştıkları bir husustur. Ancak 20. yüzyılın başında bu konuda da bazı farklı görüşler olduğu dikkat çekmektedir. Rıza Tevfik, onun Fars asıllı olduğunu; A. E. Krimskiy, C. Huart ve Minorsky ise onun aslen Kürt olduğunu iddia etmişlerdir.² Arap olduğunu

1 Fuzûlî, *Fuzûlî’nin Farsça Divanı*, haz. Ali Nihad Tarlan, (İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1950), 6-7.

2 Bu husustaki tartışmalar için bk. Karahan, *Fuzûlî Muhiti Hayatı ve Şahsiyeti*, 113-121; Köprülü, “Fuzûlî”, 4: 687; Hasibe Mazoğlu, “Fuzûlî”, *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009), 396.

söyleyen yoktur ki eserlerinin dil özellikleri dikkate alındığında şairin en başarısız örnekleri Arapça ile verdiği görülür. Sanırız bu münasebetle de Araplığını iddia eden olmamıştır. Buna karşın en başarılı olduğu dil Türkçedir. Hem Farsça hem Türkçe *Divân*ların dibaceleri hem de *Hadîkatü's-Sü-edâ*'nın sebab-i telif bölümü okunacak olursa onun Türk olduğundan şüphe edilmez. Sâdıkî, Fuzûlî'den bahsederken “Mevlânâ Fuzûlî Bayatdur.”¹ diyerek onun aslına işaret etmiştir. Bayat aşiretinin bir Türk aşireti olduğu açık bir şekilde ortadadır. Fuzûlî'ye farklı köken arayanların ortaya ciddi bir delil koyamadıkları da görülür.

Tahsili

Ahdî, Fuzûlî'nin tefsir, hadis, hikmet, hendese ve heyette bilgi sahibi olduğunu ifade eder. Fuzûlî de Türkçe *Divân*'ın dibacesinde

“Rište-yi silk-i şî'rüm cevâhir-i 'ilmden 'ârî gerden-bend-i 'âlem ola zîrâ ki 'ilmsüz şî'r esâssuz dîvâr olur ve esâssuz dîvâr ğayetde bî-î-tibâr olur pâyeyi şî'rümi hilye-yi 'ilmden mu'arrâ mücib-i ihânet bilüp ve 'ilmsüz şî'rden kâleb-i bî-rûh gibi teneffür kıilup bir müddet nağd-i hayâtum şarf-ı iktisâb-ı fûnûn-ı 'ulûm-ı 'aklı ve naklı ve hâşıl-ı 'ömrüm bezl-i iktinâ'-ı fevâid-i hîkemî vü hendesi kılmağın mürûr ile le'âlî-yi aşnâf-ı hünerden şahid-i nazmuma pîrâyeler müretteb kıldum ve tedric ile tettebbu'-ı tefâsîr ü ehadîş edüp fazîlet-i şî're mezemmet isnâdı töhmet olduğun hâkîkatin bildüm.”

diyerek aklî ve naklî ilimleri tahsil ettiğini, hikmet, hendese, tefsir ve hadis ilimlerini öğrenmeye gayret ettiğini belirtmiştir. Fuzûlî; Türkçe, Farsça ve Arapçayı öğrenmiş her üç dilde de eserler vücuda getirmiştir. Şairin eserleri incelendiğinde devrin ilim dallarına ait birçok kavram, terim ve göndermelere rastlanır. Bu durum Fuzûlî'nin eğitilmiş bir insan olduğu hususunda şüpheye yer bırakmamaktadır. Ancak nasıl bir eğitim aldığı muammadır. Düzenli bir eğitim almış mıdır yoksa kendisini mi yetiştirmiştir? Türkçe *Divân*'ın dibacesi bu soruya net bir cevap vermemekle beraber şairin kendisini yetiştirmiş olmasının daha muhtemel olduğunu düşündürmektedir. Fuzûlî'nin düzenli bir eğitim aldığı ile ilgili rivayetler de vardır. Şairin edebî ilimleri Habîbî'den, Arapçayı Rahmetullah'tan öğrendiği ve Rahmetullah'ın

1 Kuşoğlu, “Sâdıkî-i Kitâbdâr'ın Mecma'ü'l-Havâs Adlı Eseri”, 245.

kızına âşık olup onun için bir murabba yazdığı hiçbir şekilde doğrulanamayan rivayetlerdir. Aynı şekilde onun Danişmentliği dolayısıyla “molla” ünvanını aldığı da kaynağı bilinmeyen rivayetlerdendir.¹

Fuzûlî'nin eğitim hayatı ile ilgili Türkçe *Divân*'ın dibacesinde yer alan

“çün zevrak-ı vücûdum bâdbân-ı tabî'at birle deryâ-yı çufüliyyetden sâhil-i idrâk u ihşâsa yêtdi ve taḥrîk-i hevâ vü heves birle âteş-i şabvet işti'âl bulup ḥarâreti cân u cânâna te'sîr êtdi râyîz-i iktizâ-yı kemâl-i mânevî 'inân-ı tevsen-i iḳbâlümü cânib-i iktisâb-ı âdâba mün'aṭıf kı lup ve âftâb-ı ḥikmet cevher-i ṭab'uma eşer-i taḥşîl-i ma'ârif şalup rağbet-i kesb-i edeb kılduḳda ve gül-i baḥtüm kesb-i hüner hevâsıyla açıldıḳda ma'den-i cevâhir-i iktisâb-ı kemâlüm bir debistân-ı cennet-nişân idi ki şaḥn-ı laṭîfi şufûf-ı ḡilmânla ḥuld-ı berinden ḥaber vè-rürdi ve maṭla'-ı aḥter-i ḥuşûl-i iḳbâlüm bir mekteb-i mühezzeb idi ki fezâ-yı şerifi serv-ḳad şanemler birle câna cinân müjdesin yêtürürdi.”

paragrafı bize oldukça sanatlı bir şekilde onun öğrenim gördüğü okul hakkında bilgi verir. Hem Mazioğlu² hem de Karahan³ bu paragraftaki okul tasvirinin *Leylâ ve Mecnûn*'daki okul tasviriyle benzerliğine dikkat çekerler ve Fuzûlî'nin *Leylâ ve Mecnûn*'da kendi gittiği okulu tasvir ettiğini söylerler.

Köprülü, Sâdikî'ye dayanarak Fuzûlî'nin İbrahim Han maiyetinde Bağdat'a geldiğini ve onun Kanûnî ordusu karşısında mağlup olarak Irak'a dönüşünde, Hille'de kalıp zahirî ilimleri tahsile çalıştığını ve az zamanda kemale erdiğini belirtir.⁴

Fuzûlî'nin ilme verdiği önem onun eserlerine bakıldığında rahatça anlaşılabilir. Türkçe ve Farsça *Divân*larında ilmin önemi ve kendisinin ilimle ilişkisi hakkında dönemin ilim anlayışıyla uyumlu kısımlar yer alır. Farsça *Divân*'ında yer alan bir kıtada malın, makamın önemsizliğinden bahsettikten sonra “Sürekli baki kalacak bir fazilet istiyorsan ilme çalış, ilim tahsiline ar etme.”⁵ der. Bir diğer Farsça şiirinde “Ululuğun ve şerefın mayası ilim ve edeptir.”⁶ der.

1 bk. Mazioğlu, “Fuzûlî”, 396; Karahan, *Fuzûlî Muhiti Hayatı ve Şahsiyeti*, 76; Köprülü, “Fuzûlî”, 4: 687.

2 Mazioğlu, “Fuzûlî”, 435.

3 Karahan, *Fuzûlî Muhiti, Hayatı ve Şahsiyeti*, 77.

4 Köprülü, “Fuzûlî”, 4: 687.

5 Fuzûlî, *Fuzûlî'nin Farsça Divanı*, haz. Ali Nihad Tarlan, 192-193.

6 Fuzûlî, *Fuzûlî'nin Farsça Divanı*, haz. Ali Nihad Tarlan, 227.

Fuzûlî'nin Ailesi

Fuzûlî'nin Fazlî¹ adında bir oğlu olduğu kaynaklarda belirtilmiştir. Ahdî, Fazlî'nin zahirî ilimlerle meşgul olduğunu; Türkçe, Farsça, Arapça eserler yazdığını, muamma ve tarih düşürmede kuvvetli olduğunu belirtir.² Şairi bilinmeyen Farsça bir kıtada şöyle geçer: “Şimdi Hille’de iki şair vardır. Fuzûlî baba, Fazlî de oğludur. Dünyanın bütün işleri tersinedir. Fazlî baba, Fuzûlî oğul olmalıydı.” Fazlî'nin babası kadar değerli bir şair olmadığı ifade edilmiştir. Kaynakların Fazlî'den çok fazla bahsetmemesi de onun babası ayarında bir şair olmadığını göstermektedir. Köprülü,

“988’de Irak’ta Hristiyanların siyah ve Yahudilerin kızıl külâh giymeleri hakkındaki resmî emir dolayısıyla Fazlî'nin bir kıt’a yazarak Kızılbaşları Yahudiler ile bir tutması üzerine, Safevî tabiiyetindeki Türk şâirlerinden Tekelû kabilesine mensup Şânî'nin, galiz bir kıt’a ile ona cevap verdiğini biliyoruz. (Muhammed Ali Terbiyet, Dânişmendân-ı Azerbaycan, Tahran, 1314, s. 299) ki bu kayıt Fazlî'nin bu tarihte henüz hayatta olduğunu anlatıyor.”³

diyerek Fazlî'nin 988’den (1580) sonra öldüğünün muhakkak olduğunu belirtir. Ayrıca burada anlatılan olayın Fuzûlî'nin mezhebinin tespiti ile ilgili kullanılıp kullanılmayacağı da ayrı bir tartışma konusudur.

Bağdat ve Civarında Hâkim Olan Güçler ve Fuzûlî ile İlişkileri

Fuzûlî'nin hayatı hakkında pek fazla bilgimiz olmasa da onun yazdığı kasidelerden ve tarihî kayıtlarda bölgeye hâkim olduğu görülen yapılardan hareketle nasıl bir ortamda yaşadığı ile ilgili bazı çıkarımlarda bulunulmuştur. Bunlardan en dikkat çekici olanı hiç kuşkusuz “Muşa‘şa‘lar”dır.⁴

1 Fazlî hakkında ayrıntılı bilgi için bk. Ahdî, *Gülşen-i Şuara*, haz. Süleyman Solmaz, (Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005), 476; Bağdadlı Ruhî, *Divan*, 1287, 58, 155; Nazmîzâde, *Gülşen-i Hülefa*, haz. İbrahim Müteferrika, (İstanbul, 1143), 64-65; İsmail Hikmet Ertaylan, *Azerbaycan Edebiyatı Tarihi*, c. II (Bakü: Azer Neşriyat, 1967), 146-153.

2 Ahdî, *Gülşen-i Şuara*, 476.

3 Köprülü, “Fuzûlî”, 4: 689.

4 Muşa‘şa‘lar hakkında maalesef çok az bilgiye sahibiz. Osman Gazi Özgüdenli'nin İslam Ansiklopedisi'ne yazdığı “Muşa‘şa‘lar” maddesi konuyla ilgili genel bilgileri içermektedir. Bu maddeden özetleyecek olursak: Muşa‘şa‘ların kurucusu Seyyid Muhammed b. Felâh, Vâsıt'ta doğdu. Hille’de Şii âlim Cemâleddin ibn Fehd'in yanında eğitim gördü. Dinî düşünceleri üvey babası olan Şeyh Ahmed'in yanında şekillendi. İmam Musa Kazım'ın soyundan geldiğini söyleyen Seyyid Muhammed, Hz. Muhammed

İbrahim Dakukî; Necef, Kerbelâ, Hille ve Bağdat'ın Muşâ'sa'î akımının etkisi altında kaldığını belirttiikten sonra onların inanç sistemleri hakkında da bilgi vermiştir.¹ “Maddeyi vücudun asıl illeti sayan, toprakları halk arasında âdil bir şekilde dağıtarak sınıf ayrımını ortadan kaldırmakla sosyal değişimi amaçlayan” bir tarikattır. Dakukî'nin verdiği bilgilere göre Muşâ'sa'lar ilginç bir fikir karışımının ürünüdür. Dakukî, onların hem Hurufî hem “Aliyullahî” hem Mu'tezilî hem İhvanu's-Safa hem Batınî hem de Sa-fevî düşüncelerinin etkisi altında kaldıklarını söylemektedir.

Fuzûlî'nin hayatı, inancı ve şahsiyeti bakımından Muşâ'sa'lar'ın önemi Hille, Necef, Kerbelâ gibi şehirleri ele geçirdikleri 1456 tarihinden sonra artmaktadır. 1480 tarihi civarında doğduğunu kabul ettiğimiz Fuzûlî'den 24 sene önce Muşâ'sa'lar Fuzûlî'nin doğduğu, büyüdüğü ve eğitim gördüğü bölgeyi ele geçirmişlerdi. Ancak Muşâ'sa'lar'ın bölgede ne kadar süre kaldıkları, etkilerinin derinliği ve Fuzûlî ile temasları konusunda maalesef elimizde yeterli bilgi bulunmamaktadır. İbrahim Dakukî, şairin Berthels tarafından yayımlanan Arapça kasidelerinin Ali b. Muhsin b. Muhammed b. Felah'a sunulduğunu, bu kasidelerde bahsi geçen “Ali”nin “Ali b. Ebû Tâlib” değil, Muşâ'sa'lar'ın hükümdarı “Ali b. Muhsin b. Muhammed b. Felah” olduğunu söylemektedir. Bu iddiasını da bu kasidelerde tekrar eden kavramların Müşâ'sa'î kavramlar olmalarına dayandırmaktadır. Kasideleri

---

ve Hz. Ali'nin yerde ve gökte devreden bir sır, Hz. Muhammed'in bir peygamber olarak hakikatin bir perdesi, kendisinin de diğer peygamberler gibi bir peygamber ve mehdi olduğunu iddia etti. Görüşlerini önce Vâsıt (844/1440), Düb gibi şehirlerde yaymaya çalıştı. Bir yıl sonra Timurular'ın hâkimiyeti altındaki Haviza'ya yerleşmeyi başardı (845/1442). Basra ve Vâsıt'a girmeye çalıştı fakat başarılı olamadı (858/1454). Daha sonra oğlu Seyyid Mevlâ Ali Vâsıt; Hille, Necef ve Kerbelâ'yi ele geçirdi, Ba'kübâ ve Selmân Fârisî'yi yağmaladı (860/1456). Karakoyunlu Hükümdarı Cihan Şah'ın müdahalesi üzerine geri çekildi. Mevlâ Ali, Karakoyunlular'dan Pir Budak'ın hâkimiyetindeki Lûristan'da bulunan Kuhgilüye'de faaliyetlerini yaymaya çalışırken öldürüldü (861/1457). Mevlâ Ali'nin, Hz. Ali'nin uluhiyyetin ta kendisi olduğunu ve onun kendisine geçtiğini iddia ettiği ifade edilmiştir. Seyyid Muhammed'in oğlu ve halefi Sultan Muhsin, Karakoyunlular ve Akkoyunlular arasındaki mücadelelerin yarattığı boşluktan yararlanarak Bağdat civarını, Basra Körfezi'ni ve Lur Dağlarını ele geçirmiştir. Sultan Muhsin'in vefatından (905/1500) sonra hanedan içinde karışıklıklar çıkmıştır. Muşâ'sa'ları zındıklıkla itham eden Şâh İsmail hanedan üyelerini ya öldürttü ya da kendisine bağladı (914/1508). Şâh İsmail'in ayrılmasının ardından Sultan Muhsin'in oğlu Felâh Haviza'yı yeniden idaresi altına aldı. Safevîler'in Çaldıran'da büyük bir darbe almalarından sonra Muşâ'sa'lar Hûzistan'ı yeniden ele geçirdiler. Safevîler'in kısa sürede toparlanmaları üzerine onlara bağlılıklarını sunmak durumunda kaldılar. Muşâ'sa'lar Safevîler'e tâbi valiler olarak varlıklarını sürdürdüler. Özgüdenli Osman Gazi, “Müşâ'sa'lar”, *DİA*, c. 32, (Ankara: TDV Yayınları, 2006), 155-156.

1 İbrahim Dakukî, “Fuzûlî'nin Hayatı Hakkında Bazı Yeni Tesbitler ve Arapça Divanı Üzerine Düşünceler”, 53-54.

bu varsayımın gözden geçiren Dakukî şiirlerde birçok Muşâşa‘î unsur ve telmih bulmuştur. Bununla birlikte Muşâşa‘lar’ın Irak-ı Arab’ı bir dönem ele geçirdikleri bilinse de burada ne kadar kaldıkları ve halk arasında ciddi bir destek bulup bulamadıkları başka bir tartışma konusudur. Ayrıca Fuzûlî, Ayas Paşa’ya sunduğu bir kasidede, Paşa’yı Muşâşa‘ mülkü olarak tanımladığı Cezayir ve Basra’da şer ve fitne kaynağı olan Âl-i Kaş’am idaresine son verdiği için övmektedir.¹ Bu durum “takiye” ile açıklanmaya çalışılabilir. Ancak Fuzûlî’nin takiyeye ihtiyaç duymadığı dönemde neden açıkça Muşâşa‘lar’ı övmediği, onların propagandaya çok fazla ihtiyaç duydukları dönemde neden onlara böylesi bir destek vermediği gibi sorular cevapsız kalmaktadır. Yine de Muşâşa‘lar hakkında daha ayrıntılı ve açıklayıcı bilgilerin ortaya çıkması onlarla şairimiz arasındaki ilişkiyi anlamamıza yardım edecektir.

Fuzûlî’nin yaşadığı dönemde Bağdat ve civarında hâkimiyet kuran devletlerden biri de Akkoyunlulardır. Akkoyunlular, Uzun Hasan döneminde Bağdat’ı hâkimiyetleri altına almışlardır (1470). Uzun Hasan’ın 1473’te Otlukbeli’de mağlup olması üzerine Akkoyunluların hâkimiyetinde zaaf ortaya çıkmıştır. 1478’de Uzun Hasan’ın ölümüyle Akkoyunlularda iktidar mücadeleleri başladı. Bu taht kavgaları, 1500’de Âmid, Azerbaycan ve Arrân’ın Elvend Bey’e; Irakeyn, Kirman ve Fars’ın Murad’a kaldığı bir anlaşma neticesinde devletin bölünmesiyle sonuçlandı. Bu bölünmeden faydalanan Şâh İsmail, Elvend Bey’i yenerek (1501) Tebriz’i ele geçirdi. Elvend Bey, Şâh İsmail’in karşısında daha fazla tutunamayarak Âmid’e çekildi ve ölümüne kadar burada yaşadı (1504/1505). Murad da 1503’te Şâh İsmail ile yapılan savaşta yenildi. Önce Bağdat’a kaçtı. Burada 1509’a kadar yaşadı. Şâh İsmail’in Bağdat üzerine yürümesi ile beraber burada tutunamayarak Dulkadirîliler’a sığındı. Çaldıran Savaşı’ndan sonra Yavuz Sultan Selim tarafından Güneydoğu Anadolu’nun fethine memur edilen Murad bir savaşta mağlup olup hayatını kaybetti (1514). Böylece Akkoyunlu Devleti’nin varlığı son bulmuş oldu.² Akkoyunlu Devleti ile Fuzûlî arasındaki ilişkiler hakkında bilgilerimiz oldukça sınırlıdır. Elimizde, onun Elvend Bey’e sunduğu

1 Hasibe Mazıoğlu, “Fuzûlî Kimleri Övmüştür”, *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009), 55.

2 Sümer Fatih, “Akkoyunlular”, *DİA*, c. 2, (Ankara: TDV Yayınları, 1989), 270-274.

Farsça bir kasideden başka bu ilişkiyi gösteren bir vesika bulunmamaktadır. Bağdat'ın hâkimi Murad Bey iken Fuzûlî'nin Elvend Bey'e kaside sunması da üzerinde durulması gereken bir başka husustur.

Adını Erdebil merkezli Safeviye tarikatının kurucusu Şeyh Safiyyüddin'den alan Safevîler İran'da yaklaşık iki buçuk asır hüküm sürmüşlerdir. Şâh İsmail'in 1501 tarihinde Akkoyunlu hükümdarı Elvend Bey'i mağlup edip Tebriz'de tahta oturması ile beraber tarikat devlete dönüşmüştür. 1503'te de Irak-ı Arab hâkimi Murad Bey Hamedan yakınlarında yenilgiye uğratılmış, böylece Irak'ın kapıları Şâh İsmail'e açılmıştır. 1508 tarihinde de Bağdat ele geçirilmiştir. 1510'da Özbekleri ağır bir yenilgiye uğratarak Merv ve Herat'ı hâkimiyet altına almıştır. Şâh İsmail, Şeybânî Han'ın başını kestirerek Osmanlı Sultanı II. Bayezid'e göndermiştir. Fuzûlî bu galibiyet üzerine *Beng ü Bâde* mesnevisini yazıp Şâh İsmail'e sunmuştur. II. Bayezid'in Şâh İsmail taraftarlarına karşı etkili tedbirler alamaması, onların Anadolu'da etkili olmalarına ve yer yer huzursuzluklar çıkarmalarına sebep olmuştur. II. Bayezid'in hal'inden sonra Yavuz Sultan Selim, Şâh İsmail taraftarlarına karşı sert tedbirler almıştır. Safevîler'i Osmanlı için tehdit olmaktan çıkarmak isteyen Sultan Selim, Safevîler'in üzerine yürümüş 1514 tarihinde Çaldıran'da yapılan büyük bir savaşta zafer kazanmıştır. Tebriz'e giren Sultan Selim orada bulunan sanatçıları İstanbul'a göndermiş, burada bir hafta kaldıktan sonra geri dönmüştür. Bu yenilgiden sonra Şâh İsmail, ölümüne (1524) kadar sakin bir hayat sürmüştür. Onun yerine küçük yaşta tahta geçen I. Tahmasb, hem iç karışıklıklarla hem de komşu ülkelerin tarruzları ile karşı karşıya kalmıştır. Safevîleri büyük bir tehdit olarak gören Kanûnî Sultan Süleyman; Irakeyn Seferi'ne çıkmış, Makbul İbrahim Paşa Tebriz'i ele geçirmiş (1534), Sultan Süleyman da aynı yıl hiçbir direnişle karşılaşmadan Bağdat'a girmiştir. Fuzûlî de Sultan Süleyman'ın gelişini kendisine sunduğu Bağdat Kasidesi olarak ünlenen

Münşî-yi kudret ki çekmiş hâme-yi hikmet-nigâr
Şafha-yı eyyâma kılmış şebt-i vaşf-ı her diyâr

matla'lı kaside ile karşılaşmıştır. Ancak Şâh Tahmasb, Tebriz'i yeniden ele geçirmiştir. Bağdat ve civarı 1624'te Safevî Hükümdarı I. Abbas tarafından alınana kadar Osmanlılar'ın elinde kalmıştır. 1638 tarihinde IV. Murad Bağdat'ı tekrar Osmanlı topraklarına katmıştır.¹

Özetleyecek olursak Bağdat, 1456 yılında Muşa'sa'lar'ın kontrolüne geçmiştir fakat Muşa'sa'lar'ın burada ne kadar kaldıklarını tam olarak bilmediğimiz için Akkoyunlular'ın bölgeyi fethettikleri 1470 tarihine kadar onların bölgeye hâkim olduklarını varsayabiliriz. Akkoyunlular 1470-1508; Safevîler 1508-1534, 1624-1638; Osmanlılar ise 1534-1624, 1638-1917 tarihleri arasında Bağdat'ı ellerinde tutmuşlardır. Bu tarihleri Fuzûlî'nin yaşadığı dönemle karşılaştırırsak, 1480 yılında doğan Fuzûlî, ömrünün ilk 28 yılını Akkoyunlular döneminde, orta yaşlarına denk gelen 26 yılını Safevîler döneminde, olgunluk çağlarına denk gelen 22 yılını ise Osmanlılar döneminde geçirmiştir. Ancak Bağdat'ı ellerinde tutan devletler zayıfladıklarında, bölgede yerel güçler lokal hâkimiyetler kurmuştur. Bu münasebetle verilen bu tarihlerin tamamında ilgili devletlerin tam anlamıyla bir hâkimiyet kurduklarını söylemek güçtür.

Fuzûlî'nin eserlerini takdim ettiği, kendilerine kasideler sunduğu şahıslar daha çok Safevî ve Osmanlı devlet adamlarıdır. Şair, Bağdat Safevîler'in hâkimiyeti altına girdikten sonra devlet ricalinden Şâh İsmail'e; İbrahim Han Musullu ve Muhammed Han Tekelü gibi Safevîler'in Bağdat valilerine kasideler ve eserler sunmuştur. Özellikle İbrahim Han Musullu, Fuzûlî'ye ilgi göstermiş, onu Bağdat'a davet etmiştir. Fuzûlî de bu davete icabet etmiş ve İbrahim Han'ın hizmetinde bulunmuştur.² İbrahim Han'ın 1527 yılında Bağdat'ı ele geçirmek isteyen yeğeni Zülfikar tarafından öldürülmesinden sonra Fuzûlî de Hille'ye dönmüştür. Fuzûlî'nin İbrahim Han'a içten bir bağlılık gösterdiği Türkçe *Divân*'ında bulunan iki kaside ve bir terci-bendin içeriğinden anlaşılabilir. Bu eserlerden şairin, İbrahim Han'dan himaye gördüğü de anlaşılmaktadır. Fuzûlî'nin Şâh İsmail'den ve Muhammed Han Tekelü'den ilgi görüp görmediği ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır.

1 Gündüz Tufan, "Safevîler", *DİA*, c. 35, (Ankara: TDV Yayınları, 2008), 451-457.

2 "İbrahim Han hidmetide Bagdadga barub": Kuşoğlu, "Sâdikî-i Kitâbdâr'ın Mecma'ü'l-Havâs Adlı Eseri", 245.

İbrahim Han'ın ölümünden sonra Fuzûlî'nin Hille'ye çekilmesi Safevîler'den arzu ettiği ilgiyi göremediğini göstermektedir. 1527 ila 1534 yılları arasında Fuzûlî'nin neler yaptığı hakkında pek bilgimiz bulunmamaktadır. Sâdıķı'nın ifadesine göre Fuzûlî Osmanlılar Bağdat'a girdiklerinde Hille'de zahirî ilimler ile uğraşmaktadır.

Fuzûlî için en üretken dönem, Bağdat'ın Osmanlı hâkimiyeti altında olduğu yıllardır diyebiliriz. Bağdat'ın fethini müteakip Osmanlı ordusu ve bu ordu ile beraber Bağdat'a gelen devlet ricali kışı Bağdat'ta geçirmişler, burada 4 ay kalmışlardır. Fuzûlî de bunu değerlendirmiş ve devlet ricaline kasideler sunmuştur. Fuzûlî'nin bir hamî arayışında olduğu bu kasidelerden ve eserlerinden anlaşılmaktadır. Kasidelerini daha çok Osmanlı'nın Bağdat ve civarından sorumlu devlet adamlarına sunduğu görülür. Fuzûlî, Kanûnî Sultan Süleyman'a 4, Makbul İbrahim Paşa'ya 1, Ayas Paşa'ya 7, Rüstem Paşa'ya 1, Lala Cafer Paşa'ya 4, Mehmed Paşa'ya 1, Bağdat Kadısı Seyyid Mehmed Gazi'ye 1, Kazasker Kadir Çelebi'ye 1, Celâlzâde Mustafa Çelebi'ye 1 ve Veysi Paşa'ya 3 kaside sunmuştur. *Leylâ ve Mecnûn* mesnevisini Bağdat valisi Veysi Paşa'ya, *Hadîkatü's-Süedâ*'yı yine Bağdat valilerinden Mehmed Paşa'ya sunmuştur.

Fuzûlî'nin yazdığı kasideler karşılığında caizeler aldığını *Künhül-Abbâr* müellifinden öğreniyoruz:

“Vaktâ ki şâhib-kırân-ı cihân Sultân Süleymân Han Bağdâd fütühâtı ile kâm-rân oldu. Monlâ Fuzûlî rikâb-ı hümâyûna ve sadr-ı a'zam İbrâhîm Paşa-yı şevket-nümûna ve Kadı-asker Kadırî Efendi cenâbına ve muvakkı'-ı sultânî Celâl-zâde Mustafa Çelebi'nün savb-ı müsetâbına kasîdeler virüp cevâiz-i seniyyelerini aldı.”¹

Ayrıca Celâlzâde Mustafa Çelebi'ye yazdığı “Şikâyetname” adıyla meşhur olan mektubundan kendisine Bağdat vilâyeti evkaf gelirinin artan kısmından günde dokuz akçe ayrılması yönünde berat-ı hümayun çıktığını ancak bu paranın da evkaf memurlarının ilgisizliği yüzünden bir türlü ödenemediğini öğreniyoruz.² Karahan, Fuzûlî'nin mektubundan sonra bu

1 Âlî, *Künhül-Abbâr'ın Tezkire Kısmı*, haz. Mustafa İsen, (Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1994), 255.

2 Mazioğlu, “Fuzûlî”, 15.

maaşın kendisine ödendiğini Farsça *Divân*'daki 14 beyitlik bir kıtadan hareketle iddia etmektedir.¹ Karahan, Fuzûlî'ye tayin edilen dokuz akçenin "Atebat-ı Âliye" evkafının gelirinden olduğunu ifade etmiş, Farsça kıtada da "Atebat-ı Âliye"de hizmet gördüğünü ve oradan maaş aldığını belirttiğini söyledikten sonra buradan da şairin kendisine bağlanan tahsisatı bilahare almağa muvaffak olduğu ve muntazam maaş alanlar arasına girdiği sonucuna varmıştır. Biraz aşağıda da "Fuzûlî'ye tahsis edilen maaşın, Şikâyetname'sini yazdıktan bir müddet sonra verilmeğe başlandığı ve onun Kerbelâ veya Nəcəf'te Meşhed-i Hüseyin veya Meşhed-i Ali'de hizmet gördüğü hayli kuvvetle açıklanıyor sanırsınız." diyerek bizce tefriki gereken iki hususu cem etmiştir. Şairin bir yerde hizmet ettiği için aldığı maaş başka, sunduğu eserler dolayısı ile kendisine bağlanan maaş başkadır. Sanırsınız bu münasebetle Farsça kıta da bu mevzuda yanlış yorumlanmıştır.

Aynı kıtayı Hasibe Mazioğlu, Fuzûlî'nin Hz. Ali türbesindeki hizmetleri dolayısı ile maaş aldığına işaret olarak görmüş, bu hizmetin Safevîler dönemine kadar gittiğini ifade etmiştir.² Ayrıca metne bakıldığında bu maaşın, sunduğu kasidelerin karşılığında bağlandığına dair en ufak bir ima görülmez. Bu kıtayı bağlanan maaş ile irtibatlandırırsak Fuzûlî'nin küstahlık ettiğini söylemek gerekir. Bu, lütuflara teşekkürlerle karşılık veren Fuzûlî'ye pek yakışacak bir davranış gibi görünmemektedir. Karahan, daha sonra "Birçok kimse, Fuzûlî'yi fakir, hayatında huzur yüzü görmemiş, dünya nimetlerinden yoksun bir şair sanmıştır. Oysa eserleri; kendilerine kaside yazdığı, mektup yolladığı kişilerin üst düzey şahsiyetler oluşu; onun iki ayrı yerden maaş aldığına anlaşılması, öyle pek fakir olmadığını gösterir."³ diyerek iki geliri birbirinden ayırmıştır. Ancak bu bildirisinde de önce alamadığı dokuz akçalık evkaf tahsisatının kendisine bağlandığını söylemektedir ki buna dayanak olacak elimizde bir şey yoktur. Yazar, Fuzûlî'nin şikâyetlerinin kesilmiş olmasını bu hususa delil göstermektedir ki bu iyi niyetli bir tahminden öte geçmemektedir. Ayrıca kıtanın tamamen mecazi

1 Karahan, *Fuzûlî Muhiti Hayatı ve Şahsiyeti*, 98-99.

2 Mazioğlu, "Fuzûlî", 41.

3 Abdulkadir Karahan, "Fuzûlî'nin Psikolojisi Üzerine", *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996), 195-196.

bir dille yazılmış olması da muhtemeldir: “Biz cihanın iyi ve kötüsünü aksettiren aynayı elimizde tutanlarız. Eğer bilmiyorsan aç gözünü, bak./Bizim huzurumuzda dünya yerlere kadar eğilir. Dünya baştanbaşa şöhretimizle dolmuştur./Biz Âl-i Resûl kapısından maaş alanlarız. Uzun senelerden beri bu maaş bize tahsis edilmiştir./Bu maaşa lâyük olduğumuz için o kapı bize kapanmamıştır./Bizim kanaatimizi bütün dünya takdir eder ve beğenir. Biz bahtiyar (civanbaht) ihtiyar ve zengin fakirleriz.”¹

Fuzûlî'nin Kanûnî'ye sunduğu kasidelerde yüksek bir lirizm ve coşku dikkat çeker. Şairin Osmanlılar'ı büyük bir sevinçle karşıladığını söylemek sanırsız yanlış olmaz. Bununla birlikte sarayın şaire yaklaşımı beklenen düzeyde olmamıştır. Bunda neyin etkili olduğu hususu üzerinde bazı akıl yürütmeler yapılabilirse de bunların doğruluğunu ispatlamak mümkün değildir. Fuzûlî'nin Bağdat valilerinden geçici bazı ihsanlar aldığı kasidelerinden anlaşılmaktadır. Özellikle Ayas Paşa ve Cafer Çelebi onun için önemli hamilerdir. Fuzûlî, İstanbul'a pek kaside yazıp göndermemiştir. İstanbul'a gönderdiği tek kaside, Rüstem Paşa'nın sadrazam olması (1544 muhtemelen ilk sadrazamlığı) münasebeti ile yazdığı kasidedir. Bu durum, ordu Bağdat'ta iken sunduğu kasidelere beklediği ilgiyi görememesinden de kaynaklanabilir. Bir diğer sebebi de yakın olanı uzak olana yeğlemesi olabilir. Hem Safevîler döneminde hem de Osmanlılar döneminde kasidelerini daha çok Bağdat valilerine sunan Fuzûlî; onlardan lutuf beklemiş, onlara yakın olmak istemiştir.

Hasibe Mazıoğlu'nun yayımladığı Fuzûlî ile Şehzade Bayezid arasındaki dostluğu ve yakınlığı gösteren mektup, şairin Osmanlı ricali ile kaside ve eser sunma dışında da ilişkiler geliştirdiğini göstermektedir.² Mektubun dostça üslubu dikkat çeker. Fuzûlî, bu mektubunda şehzadenin hizmetine girmek istediğini fakat maddi zorluklar münasebeti ile bunu gerçekleştiremediğini ifade eder ve şehzadeden yardım ister. Bu yardımın gerçekleşip gerçekleşmediğini bilmediğimiz gibi şehzade ile Fuzûlî arasındaki yakınlığın nasıl oluştuğunu ve birbirlerine gösterdikleri bu muhabbetin kaynağını da tam bilmiyoruz.

1 Fuzûlî, *Fuzûlî'nin Farsça Divanı*, haz. Ali Nihad Tarlan, 190.

2 Hasibe Mazıoğlu, “Fuzûlî'nin Bir Mektubu”, *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009), 559-571.

Fuzûlî'nin seferde ordu ile beraber Bağdat'a gelmiş olan şairler ile görüş-
tüğü *Leylâ ve Mecnûn* mesnevisinde

Bir nice zarîf-i hıttâ-i Rûm
Rûmî ki didük kazıyye ma'lûm

Leylâ ve Mecnûn 413

beytinin devamındaki övgülerinden anlaşılmalıdır. Ancak burada bah-
si geçen şairlerin kimler olduğu tam net değildir. Araştırmacılar, Hayâlî
ve Taşlıcalı Yahya'nın bu seferde orduya refakat etmelerinden dolayı,
Fuzûlî'nin görüştüğü şairler arasında bu iki şairin de bulunmuş olmasının
muhtemel olduğunu belirtmişlerdir. Fuzûlî'nin orduya refakat etmiş olan
Osmanlı şairleri ile görüştüğü kendi ifadesine göre kesindir. Gelibolulu Âlî
de Fuzûlî'den bahsederken “ve merhum Hayâlî Begle ülfet ve sohbet edüp
nice günler mu'aşeret kıldı.”¹ diyerek Fuzûlî'nin Hayâlî Bey ile görüştü-
ğünü belirtmiştir. Âlî'nin bu bilgiyi nereden aldığı belli değildir. Köprülü,
“Fuzûlî'nin, Bağdat fethi esnasında, orduda bulunan şâir Hayâlî ve Taşlıcalı
Yahya ile tanışıp dostâne münasebetlerde bulunduğu o devir kaynakların-
da kayıtlıdır.”² der fakat bu kaynakların neler olduğunu belirtmez. Faik
Reşad, rivayeti ayrıntılandırarak Hayâlî'nin Bağdat'ta Fuzûlî ve oğlu Fazlî
ile görüştüğünü belirtir. Hatta “su” redifli gazelleri Fuzûlî'nin “Su Kaside”-
sine nazire olarak yazdığını belirtir. Tahir Olgun aynı rivayetten hareketle
Hayâlî'ye Taşlıcalı Yahya'yı da ekler ve her ikisinin de “su” redifli gazellerini
Fuzûlî'ye nazire olarak yazdıklarını söyler. Köprülü, bunlara Fuzûlî'nin

Nêce yıllardur ser-i kûy-ı melâmet beklerüz
Leşker-i sulţân-ı 'irfânuz velâyet beklerüz

G 114/1

matla ile başlayan gazeli ile Hayâlî'nin aynı vezin ve kafiyede iki, Mu-
hibbî'nin de bir gazelini ekler. Ancak kimin kime nazire yazdığını tayin
etmenin çok müşkil olduğunu da belirtir.³ Rivayet ile nazireler arasında
kurulan bu doğrudan ilişkinin çok anlaşılır olmadığı kanaatindeyiz. Zira
nazire yazılan şairin tanındığı gibi bir algı ne nazire geleneği ile ne de nazire

1 Âlî, *Künhül-Abbâr'ın Tezkire Kısmı*, haz. Mustafa İsen, 255.

2 Köprülü, “Fuzûlî”, 4: 688.

3 Köprülü, “Fuzûlî”, 4: 688.

yazma usulü ile bağdaşmaktadır. Ayrıca bu rivayetlerin kaynağının belirsiz olması “muhtemel”in, “kesin”e tevdi edildiğini göstermektedir. Onun için Fuzûlî’nin görüştüğü şairlerin kimler olduğu ile ilgili kayıtları ihtiyatla karşılamak gerekir. Fuzûlî’nin Hayâlî ve Taşlıcalı Yahya ile görüşmüş olması muhtemeldir ama kesin değildir.

Fuzûlî, Rum şairlerine özenmiş ve onların ayrıcalıklara sahip olduklarını düşünmüştür:

“Ey Rum diyarının zarif şairleri, şükrediniz; Allah sizin muradınızı vermiştir.
Biz size benzemeyiz. Sizin mevkiiniz bizden yüksektir.
Çünkü biz ay yüzlü güzellerin kölesiyiz. Hâlbuki o ay yüzlü güzeller sizin kölelerinizdir.”¹

Şair, hem yukarıda sözünü ettiğimiz şehzadeye yazdığı mektupta hem de *Divân*’ındaki bazı gazellerin makta beytinde Anadolu’ya gitmek istediğini açıkça ifade etmiştir:

Fuzûlî ister iseñ izdiyâd-ı rütbe-yi fazl
Diyâr-ı Rûmı gözet terk-i hâk-i Bağdâd ét

G 38/7

Fuzûlî eyledi âheng-i ‘ıyş-ḥâne-yi Rûm
Esîr-i miḥnet-i Bağdâd gördüğün gönlüm

G 197/7

Muhtemelen Fuzûlî, Bağdat’ta değerinin yeterince bilinmediği kanaatinindedir. Anadolu’ya gitmesi durumunda hem değerinin bilineceğini hem de bir hamî bulacağını düşünmektedir.

Fuzûlî’nin ömrünün son yıllarını nasıl geçirdiğini tam bilmiyoruz. Fuzûlî’nin, ömrünün sonlarında Bağdat valisi olarak atanan Solak Ferhat Paşa, Temerrüd Ali Paşa, Behram Paşa gibi devlet adamlarına kaside sunduğuna dair bir kayıt görünmemektedir.² Fuzûlî muhtemelen ömrünün son yıllarını Seyyid Mehmed Gazî’ye yazdığı kasidenin ilk beyitlerinde belirttiği gibi uzlet köşesinde geçirmiştir:

1 Fuzûlî, *Fuzûlî’nin Farsça Divanı*, haz. Ali Nihad Tarlan, 25.

2 Karahan, *Fuzûlî Mubiti Hayatı ve Şahsiyeti*, 14.

Men kimem bir faḫîr ü bî-ser ü pâ
Kemterin bende vü kemîne gedâ

Sâyir-i kârgâh-ı şabr u sükûn
Sâlik-i şâh-râh-ı faḫr u fenâ

Nê mizâcumda irtikâb-ı ğurûr
Nê fi'âlümde ihtimâl-i riyâ

Künc-i 'uzletde faḫr u fâḫa ile
Olmuşam eyle maḫv kim meşelâ

Merkez-i ḫâki êtse zîr ü zeber
Bulımaz gerdümi nesîm-i şabâ

K 38/1-5

Fuzûlî'nin Ölümü

Fuzûlî'nin ölüm tarihi ve sebebi üzerinde hemen hemen görüş birliği vardır. Hem eski kaynaklarda hem sonradan Fuzûlî üzerine yazılan eserlerde Fuzûlî'nin ölümünün 963/1556 yılında taundan gerçekleştiği belirtilir. Ahdî, “ve sene selase ve sittîn ve tı's'a miede maraz-ı tâ'ûnla mat'ûn olup diger-gûn olmuşdur.”¹ kaydı ile bu hükmün oluşmasına öncülük etmiştir. Ahdî, Fuzûlî'nin ölümüne “geçdi Fuzûlî” tarihini düşürmüş ve bu daha sonraki tezkireciler tarafından da tekrarlanmıştır. Riyâzî, Fâizî gibi tezkireciler de 963/1556 tarihini tekrar ederler. Kâtip Çelebi, *Keşfü'z-Zunûn*'da 963 ve 970 tarihlerini Fuzûlî'nin ölüm tarihi olarak zikreder. Hasan Çelebi de ölüm tarihini 970 olarak vermiştir.² 970 tarihi büyük ihtimalle Fuzûlî'nin ölüm tarihi için düşürülen tarihte “vav”sız yazılan “geçdi” yerine “vav”lı “göçdi” yazılmasından kaynaklanmıştır. Bu yanlışın Ebüzziya Tevfik, Muallim Naci, Şemseddin Sami ve Bursalı Mehmed Tahir'e de Hasan Çelebi'nin tezkiresinden geçmiş olması muhtemeldir.

Fuzûlî'nin doğum tarihi kesin olarak bilinemediği için kaç yaşında öldüğü de meçhuldür. Ancak Ahdî'nin “ol pîr-i nikû-hisâl”³ tabirinden onun uzun bir ömür sürdüğü araştırmacılar tarafından tahmin edilmektedir. Mazıoğlu, Fuzûlî'nin “75 yıl kadar bir ömür sürmüş olduğu muhakkaktır.”⁴ der.

1 Ahdî, *Gülşen-i Şuara*, 460-461.

2 Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuarâ*, haz. İbrahim Kutluk, (Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014), 760.

3 Ahdî, *Gülşen-i Şuara*, 460.

4 Mazıoğlu, “Fuzûlî”, 42.

Fuzûlî'nin öldüğü yer de tartışma konusudur. Eski kaynaklarda Fuzûlî'nin nerede öldüğüyle ilgili bir kayıt yoktur. Mazıoğlu,¹ Köprülü'de² yer alan bilgiyi aynen tekrar eder:

“Bu konuda en eski bilgi Süleyman Faik Efendi mecmuasında olup Fuzûlî'nin mezarının Kerbelâ'da İmam Hüseyin türbesinin yakınında olduğu, önce mezarın üzerinde bir kubbe varken ‘Mezârum üzre koyman mîl eger kûyında can versem-Koyun bir sâye düşsün kabrûme ol serv-kâmetden’ beytini vasiyet telâkki eden Bağdat valilerinden biri, İmam Hüseyin türbesinin gölgesinin şairin mezarına düşebilmesi için bu kubbeyi yıktırmıştır.”

Mazıoğlu ve Köprülü, Ali Suad'ın³ Kerbelâ'yı ve Fuzûlî'nin türbesini ziyareti sonrasında kitabında aktardığı “türbenin bulunduğu tekkeyi Fuzûlî'nin şeyhi olan Abdülmümin Dede adındaki Bektaşî şeyhi kurmuş, Fuzûlî tekkede ‘çerâğ-sûz’ imiş, yani tekkenin mumlarını, kandillerini yakmakla görevli imiş ve ölünce şeyhi Abdülmümin Dede'nin yanına gömülmüş” yolundaki sözlü rivayetin hiçbir kaynağa dayanmadığını, bu rivayetin Bektaşîler tarafından uydurulduğunu söylemişlerdir. Bu sebeple Köprülü, Kerbelâ'daki türbenin gerçek bir mezar addedilemeyeceğini ifade eder ve Fuzûlî'nin nerede öldüğü ve mezarının nerede bulunduğu hakkında kesin bir şey söylemenin imkânı olmadığını belirtir.

Karahan, Fuzûlî'nin kesin olarak Kerbelâ'da öldüğünü söylemenin mümkün olmadığını ancak onun Kerbelâ'da gömülü olduğunu ifade eder.⁴ Bu hükmü “eskiden beri devam edegelen gelenek ve rivayetler”e dayandırır. Karahan'ın bahsettiği bu rivayetler yukarıda Köprülü ve Mazıoğlunun uydurulmuş dediği Ali Suad tarafından aktarılan rivayetlerdir. Karahan, bir ihtiyat kaydı düşerek Fuzûlî'nin başka bir şehirde ölüp Kerbelâ'ya defnedilmiş olabileceğini de belirtir ve bunun gelenekler bakımından mümkün olduğunu vurgular.

Bu bahisteki tartışmaları özetleyecek olursak Fuzûlî'nin ölüm tarihi ve ölüm sebebinin net olduğunu ancak öldüğü yerin ve mezarının nerede bulunduğu bilinmediğini söyleyebiliriz.

1 Mazıoğlu, “Fuzûlî”, 43.

2 Köprülü, “Fuzûlî”, 4: 689.

3 Ali Suad, *Seyahatlerim* (İstanbul, 1912), 105-107, 111-112.

4 Karahan, *Fuzûli Mubiti Hayatı ve Şahsiyeti*, 110.

Şahsiyeti

Fuzûlî'nin hayata bakışı ile ilgili ilk dikkatimizi çeken husus onun aşkı merkeze yerleştirmiş olmasıdır. Onun *Divân*'ındaki her tür, bu bakış açısının etkisi altındadır. Kasidelerinde ve rubailerinde dahi bu bakış açısının etkisi görülür. Kasidelerde bu bakışın bu kadar etkili olması şairin tabiatına hâkim olmadığını düşündürmektedir. Şair, şiirine dâhil ettiği her unsuru aşk algısının bir parçası kılar. İzdırıp, ayrılık, kavuşma, kıskançlık, bela, dert, elem, keder, gözyaşı, yalnızlık, neşe, talih, talihsizlik gibi kavramlar bu duyguya eşlik eden veya onu çoşturan, artıran kavramlardır. Bu bakımdan Fuzûlî'nin şahsiyetinin şairlikten sonraki yönü Mecnûn'la ve büyük âşıklarla rekabet hâlindeki bir "âşık" kimliğidir. Bu "âşık" kimliği, şair yönünün bir parçası olmakla birlikte bir açıdan da ondan farklıdır. Bazen büyük bir tutku ile maşuka kavuşmak isteyen âşık, bazen kasti olarak ondan ayrı kalmak ister. Bazen ızdırabın son bulması için yalvarırken bazen bu ızdırabın artması için dualar eder. Bu paradoksal durum "âşık" için hiç de çelişik değildir. Çünkü onun asıl amacı aşk hâlinin devamını sağlamak, aşk içinde olmaktır. Kavuşma ümidi olmayan aşk ile kavuşma ile neticelenen aşk onun için yok olmuş demektir. Kavuşma ümidi olmayan aşk, âşık için hedefin yok olmasını doğurur. Bu da yaşadığı duyguyu hiçleştirir. Kavuşma ise aşkın hedefine ulaşması ile son bulmasını getirir. Şair için asıl olan bu arada olmaktır: sürekli maşukun çekiminde olma ancak ona kavuşamama. Fuzûlî'nin aşk anlayışında şehvete yer yoktur. Çünkü o, aşkı maddileştirmeyi doğru bulmaz. O, maddi olmayan bir aşk anlayışına sahiptir. Şair, bu anlayışını da Farsça bir kıtasında açıkça belirtir:

"Ben sâf tabiatlı, temiz yürekli bir âşıkım. Allahın celâl ve cemel sıfatlarının tecellisine hayran olan bir âşıkım.

Aşkda, güzellerin güzelliklerinin yazısını (hatlarını) meşk ederek ke-male ermeğe çalışıyorum.

Nefsani zevklerle alâkam yoktur. Hattâ onu tahayyül bile etmem.

Lâkin bulunduğum şehrin güzellerinden alâkayı kesmek de benim için muhaldir.

Ben ay yüzlü güzellerin peşine düşmüş bir gölgeye benzerim.

O perilere benzeyen dilberler pek fena bir hâle düşen benden kaç-
tıkça

Sabrım, kararım elimden gider; arkalarından koşmağa başlarım. Hiç
onlara mülâzemet etmekte kusur etmem.

Arzularımı yerine getirmek için bana doğru geldikleri zaman da on-
lardan kaçırım.

Onların sohbetinden kaçırım, kendimi zelil etmek istemem.

Koruyucu yüksek Tanrıya yemin ederim ki bütün ömrüm böyle geç-
miştir, âdetim budur.”¹

Fuzûlî'nin şiirinde, gerek bu aşk anlayışıyla bağlantılı olsun gerekse onun tabiatının eğilimi dolayısıyla olsun, “içine kapanma, uzletnişinlik, şikâyetçilik, his inceliği, aşırı hislilik ve hüznün”² gibi ruh hâlleri en çok karşılaştığımız psikolojik unsurlardandır. Bu psikolojik unsurların sembolleştiği kahraman ise “Mecnûn”dur. Mecnûn'u biz sadece şairin *Leylâ ve Mecnûn* isimli eserinde görmeyiz. “Mecnûn”un ruh hâli neredeyse bütün gazellere, hatta zaman zaman diğer türlere de dağılmıştır. “Mecnûn” Fuzûlî'nin hem rakibi hem yansıması gibidir. O, hem aşk hususunda hem acıya dayanma hususunda hem de bunda şöhret kazanma konusunda Mecnûn'la rekabet hâindedir. O, hem bir şair hem de bir âşık olarak ebedîleşmek arzusundadır. Şair olarak “Fuzûlî” adının büyük şairler arasına yazılmasını ve çağlar boyunca anılmasını, âşık olarak efsane âşıkların önüne geçmeyi, böylece de ölümsüzleşmeyi ister. Bu iki hususta da kendisine güvenmektedir. Şair olarak hem şiirine inanmakta hem de onu eleştirenleri şiirden anlamayan cahiller olarak görmektedir. Bundaki en büyük etken de onun orijinallik tutkusudur. Farsça *Divân*'ın dibacesinde bir mazmun bulmak için nelere katlandığını ve ne sıkıntılar çektiğini anlatır. Âşık olarak da kendisine güvenmektedir ki efsane aşk kahramanlarını aşk hususunda yetersiz bulur. Ana rakibi Mecnûn, vefasız ve acıya dayanamayan bir karakterdir. *Leylâ ve Mecnûn*'da Mecnûn'un şairlik ve âşıklık vasıflarını kendinde birleştiren bir kahraman oluşu ve ikisinde de şöhrete kavuşması onu şair için geçilmesi

1 Fuzûlî, *Fuzûlî'nin Farsça Divanı*, haz. Ali Nihad Tarlan, 203-24.

2 Karahan, *Fuzûlî Mubiti Hayatı ve Şahsiyeti*, 182-183.

gerek bir rakibe dönüştürmüştür. Bu sebeple hedefine Mecnûn'u yerleştirmiştir. *Leylâ ve Mecnûn*'da özellikle Mecnûn dilinden yazılan gazellerde eleştiriler Fuzûlî'ye yönelir.

Fuzûlî'de dikkatimizi çeken bir başka husus ilme gösterdiği saygı ve verdiği önemdir. Onun eserlerine bakıldığında ilmin önemi hakkında yazdıkları hemen göze çarpar. Kendisinin ilim elde etmek için gösterdiği çaba da bunun kanıtıdır. Mehmed b. Süleyman'ın üçüncü kimliği de “âlim”liğidir:

“Soy ve sopun şerefi insana bir fazilet vermez. Ey sefil, başkasının fazileti ile öğünme.

Sultanlara intisab etmek, emirlere hizmet etmek... Bunlar zeval bulan şeylerdir, bunlara güvenilmez.

Elin sağlamlığına dayanan sanata bağlanma, ondan bir şey umma.

Gelip geçici olan mülke, mala da güvenme,

Daima baki kalacak bir fazilet istiyorsan, ilme çalış, ilim tahsilinden ar etme!”¹

Daha önce şairin eğitiminden bahsederken Türkçe *Divân*'ın dibacesinden alıntıladığımız bölümde belirtildiği gibi Fuzûlî'nin ilimden anladığı, bir mevzu hakkında sadece teknik bilgiye sahip olmak değildir. O, aşktan uzak bir ilmi bir oyalanma gibi görür. İnsanın kendi içinde derinleşmesini sağlamayan; varlığa, kendisine, topluma ve hayata daha derin bir bakış doğurmayan ilim onun için o onu demiş bu bunu demişten ibarettir:

‘İlm kesbiyle rütbe-yi rıf’at
 Ârzû-yı muhâl imiş ancak
 ‘Işık imiş her nê var ‘âlemde
 ‘İlm bir kıl ü kâl imiş ancak

MK 12

Hatta kötü insanların ilim öğrenmesini zararlı görür. Ahlaktan, aşktan, faziletten uzak bir ilim kötüler için fitne, hile ve kötülük aracıdır. Asıl zararlı olan hile de eğitilmiş insanların hilesidir. Çünkü cahilin hilesi iyi düşünülmediği için kalıcı ve etkili değildir:

1 Fuzûlî, *Fuzûlî'nin Farsça Divanı*, haz. Ali Nihad Tarlan, 192-193.

Êy mu'allim âlet-i tezvîrdür eşrâre 'ilm
 Kılma ehl-i mekre ta'lîm-i ma'ârif zinhâr
 Hîle için 'ilm ta'lîmin kılan müfsidlere
 Kâtl-i 'âm için vèrür cellâda tîğ-ı âb-dâr
 Her nè tezvîr êtse ehl-i cehl aña olmaz şebât
 Mekr-i ehl-i 'ilmdür aşl-ı fesâd-ı rûzgâr

MK 7

Onun ilme verdiği önem cehaletten ve cahillerden uzaklaşmasını ve onları tenkit etmesini de beraberinde getirmiştir:

Êy Fuzûlî taleb-i rutbe-yi 'irfân eyle
 Cehl ile hâşıl-ı evkât-ı şerîf êtme telef

G 143/7

Cahillere fazl ve hüner göstermenin zulüm olduğunu çünkü onların bunu alabilecek durumda olmadıklarını, onların bir çocuk gibi kabul edilmeleri gerektiğini veciz bir şekilde ifade eder:

Eyleyüp nādâna 'arz-ı fazl u izhâr-ı hüner
 Şerm-sâr êtmek 'atâ ummağ nêdür zulm-ı şarîh
 Sen bilürsen mücmelen andan nè alursan velî
 Bilmez ol kim alduğı senden hasendür yâ kabîh
 Zâhiren şatmağ hüner almağ 'atâ bir bey'dür
 Tıfîldür nādân buyurmaz şer' anuñ bey'in şahîh

MK 23

Cahillerin kemal hakkında bir bilgileri yoktur. Onlar faziletten de anlamazlar. Bu sebeple onların kâmil ve fazıl insanların değerini bilmemelerine şaşılmamalı ve onlar bu münasebetle eleştirilmemelidirler:

Ehl-i kemâle câhil eger kâdr kılmasa
 Ma'zûrdur melâmetin êtmek revâ degül
 Câhil tabî'atında mezâk-ı kemâl yoğ
 Her nefse iktidâ-yı tabî'at haţâ degül
 Ülfet hemîşe fer'i olur âşnâlıguñ
 Câhil fazîlet ehli ile âşnâ degül

MK 3

Fuzûlî'nin “şair”, “âşık”, “âlim” kimliklerine “arif” kişiliğini de eklemek gerekmektedir. Çünkü Fuzûlî, dünya malına ve makama karşı her zaman mesafeli yaklaşmış, maddi zevkleri aşağılamıştır. Onun yer yer tasavvufî bir görünüm kazanan şiirleri, *Leylâ ve Mecnûn* mesnevisinin gösterdiği macera, onun bu arifane yönüne işaret etmektedir. *Rind ü Zâhid*'de ortaya koyduğu karşılıklı argümanlar, şairin kişiliğinde rind ile zâhidin birleştiğini ve “arif”i meydana getirdiğini düşündürmektedir. Çünkü şair, kaba ve içi boş, şekilci bir din anlayışından uzaktır. Bu yönü ile rinddir. Ama o aynı zamanda dinin emir ve yasaklarını önemser. Ruhi derinlik kazanmış bu dinî anlayış ancak zâhid ve rindin birleşiminden oluşan “arif”likte ortaya çıkar.

Fuzûlî, çağının ahlak ilkelerini övmüş, toplumda ve insanlarda bu ahlak ilkeleri aleyhinde gördüğü davranış, eğilim ve hareketleri de yermiştir. Doğruluk, iffet, sabır, insanların ayıplarını ortaya dökmek, alçak gönüllülük, adil olma, kanaat, fakr öne çıkardığı ahlaki ilkelerdir.

Riyakârlık, çıkarıcılık, ikiyüzlülük, kibir, gurur, hased, rüşvet, zulüm, açgözlülük, mala ve dünyaya rağbet en çok eleştirdiği hususlardır.

Fuzûlî, yalnızlıktan çok yakınmaktadır. Kimsesizlik, *Divân*'ında en çok karşılaştığımız temalardan biridir. Ancak Karahan'ın¹ da işaret ettiği üzere Fuzûlî o kadar da kimsesiz değildir. Öncelikle ailesi ve çocukları vardır. Hem Safevîler zamanında hem de Osmanlılar zamanında bölgenin ileri gelenleri ile münasebeti olduğunu, sunduğu kasidelerden ve yazdığı mektuplardan anlıyoruz. Ancak onun kimsesizlik, fakirlik, acı ve ızdırap dolu şiirleri bizim gözümüzde bir “mazlum” portresi çizmektedir. Şair, ezilen ve bunun karşısında elinden bir şey gelmeyen bir insanın hâlet-i ruhiyesine sahip gibidir. Bu hususa dikkat çeken Karahan, onun Hz. Hüseyin'i mazlumların bir sembolü gibi gördüğünü belirtir.² Fuzûlî, Hz. Hüseyin'in acısını kalbinde hissetmiş, kendisini onunla özdeşleştirmiştir. Bu yönüyle Fuzûlî'nin şahsiyetine bu “mazlumiyet” algısını da eklemek gerekecektir.

Nükte, mizah ve hiciv de Fuzûlî'nin şahsiyetinin bir parçasıdır. Birçok gazelinde, özellikle makta beyitlerinde “tecrit” sanatını kullandığında

1 Karahan, “Fuzûlî'nin Psikolojisi Üzerine”, 197.

2 Karahan, *Fuzûlî Mubittî, Hayatı ve Şahsiyeti*, 174.

bu sanata nükte ve mizah da eşlik etmektedir. Buralarda şair, kendisiyle ilgili mizahi taşlamalar yapmaktadır. Bu, kendisiyle barışık bir insan davranışdır.

Şairin eserlerine baktığımızda yukarıdan konuşan bir dile sahip olmadığı görülür. Mütekebbir bir edası yoktur. Bütün bu acı, ızdırap, aşk, yalnızlık duyguları arasında şiirleri, okuyana “sempatik” gelir. Bunda şairin kendisine güvenen fakat yukarıdan bakmayan tavrı etkilidir. Hicivlerinde bile “öfke”den çok, uyarı tonu egemendir. Çok sert hicivleri vardır; ancak bize geçen duygu öfke değil uyarı ve dikkat çekmedir. Şairimiz bağırmayan ama uyarısını yeterli etkililikte yapan bir hiciv zekâsına sahiptir. Zaman zaman hicvettiği durumu veya kişiyi karikatürize eder. Vaize yaptığı budur. Onu önce bir karikatüre dönüştürür. Sonra ironi, tariz, tezat gibi unsurları kullanarak mizahi bir atmosfer oluşturur. Bu üslup içerisinde söylenen her eleştirel söz, ağırlığını korumakla birlikte, öfkeden uzaklaşmaktadır.

Etkilendiği Şairler

Fuzûlî'nin Ali Şir Nevâî, Lütfi, Sekkâkî, Hâtibî, Necâtî, Hayâlî, Taşlıcalı Yahyâ Bey, Ahmedî, Şeyhî, Halîlî, Nizâmî gibi birçok şairden etkilendiği ileri sürülmüştür.

Rıza Tevfik, Fuzûlî'nin Arap ve Osmanlı şairlerinden hemen hemen hiçbir şekilde etkilenmediğini, büyük ölçüde bir kısım İranlı şairlerin etkisi altında kaldığını belirtir. Rıza Tevfik, bu tesirin onlardan ilham almak veya onların şiirlerine nazireler yazmak şeklinde kendisini gösterdiğini ifade eder. İddiasını kuvvetlendirmek bakımından “Gül Kasidesi”nin İran şairi Kâtibî'ye, “Eyle sermestem ki idrâk etmezem dünya nedir?” mısrasıyla başlayan gazelin Ni'metullah-i Kûhistânî'ye nazire olduğunu; *Sâkînâme*'nin ise tamamıyla Hâfız-ı Şirâzî'den mülhem olarak yazıldığını iddia etmiştir. Fuzûlî'nin *Leylâ ve Mecnûn* mesnevisinin sebab-i nazm-ı kitab bölümünde Nizâmî'nin beyitlerini intihaben zikretmesine atıfta bulunur.¹

1 Abdullah Uçman, “Rıza Tevfik'in Kaleminden Fuzûlî ve “Leylâ ile Mecnûn””, *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı*, haz. Hanife Koncu-Müjgân Çakır, (İstanbul: Kesit Yayınları, 2011), 30-31.

Köprülü de Rıza Tevfik ile aynı kanaattedir. O da Fuzûlî üzerinde Arap ve Türk şairlerden ziyade İran şairlerinin müessir olduğunu ifade etmiştir.¹ Onun Şeyhî, Ahmed Paşa, Ahmedî, Nevâî gibi şairlerden çok Nesîmî ve Habîbî'den etkilendiğini söyler. Köprülü, Fuzûlî'nin Bağdat'ın fethinden sonra Osmanlı şairlerini tanıdığını, onun yetişme döneminde asıl etkili olan şairlerin Nizâmî, Câmî, Hâtîfî, Selmân Sâvecî, Attâr ve Mevlânâ olduğunu vurgular. Fuzûlî ile diğer şairler arasında yapılan yüzeysel karşılaştırmalarla varılan kanaatlerin ne kadar yanıltıcı olabileceği ile ilgili Köprülü'nün dikkat çektiği bir hususu burada tekrarlamak istiyoruz. Köprülü, “Bir şiirinde Bursalı Ahmed Paşa'nın ‘Zihî tasavvur-ı bâtil zihî hayâl-i muhâl’ mısrasını tazmin ettiği için onda Ahmed Paşa tesiri bulunduğu zannına düşen Süleyman Nazif, bu mısranın Şeyhî divânında ve daha evvel de İran şâirlerinde mevcut olduğunu bilse idi, böyle bir iddiaya kalkmazdı.” diyerek üç edebiyatı da kapsayacak araştırmalar yapmadan benzerliklerden hareket etmenin bizi doğru sonuçlara ulaştırmayacağına işaret etmiştir.

Fuzûlî'nin *Enisü'l-Kalb*'inin Hâkânî, Dehlevî ve Câmî'nin kasidelerine nazire olarak yazıldığını ifade edenler de vardır. Ali Şir Nevâî'nin de tanzir ettiği esere Fuzûlî'den sonra da pek çok nazire yazılmıştır; fakat Fuzûlî Nevâî'den bahsetmemiştir.² Bu sebeple eserin Nevâî dışındaki üç şaire nazire olarak yazıldığı söylenebilir.

Karahan, “Fuzûlî'nin Hâkânî, Nizâmî, Mevlânâ, Sâdî, Husrev, Hâfız, Câmî, Hâtîfî ve Hüseyin Vâiz'den mülhem olduğuna eserleri şahittir” der ancak bu hususta ayrıntı vermez.³

Ahmet Kartal, Fuzûlî'nin üzerinde Kadı Burhâneddin, Nesîmî, Habîbî, Lütîfî, Emîrî, Şeyhî, Ahmet Paşa etkisinden bahsetmiş ancak Ali Şir Nevâî ve Necâtî Beğ'in sürekli tesirleri bakımından önemli olduğunu belirtmiştir.⁴

Taşlıcalı Yahyâ Bey ve Hayâlî'den etkilendiği hususu genellikle Kanûnî'nin Irak Seferi'nde tanışmış olmaları ile ilgili rivayetlerle beraber

1 Köprülü, “Fuzûlî”, 4: 691.

2 Mehmet Kalpaklı, “Nazire Geleneği Çerçevesinde Fuzûlî'nin Enisü'l Kalb'i”, *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı*, haz. Hanife Koncu-Müjgân Çakır, (İstanbul: Kesit Yayınları, 2011), 246, 249.

3 Karahan, *Fuzûlî Muhiti Hayatı ve Şahsiyeti*, 60.

4 Ahmet Kartal, “Türk'ün Fuzûlî Muhabbeti”, *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı*, haz. Hanife Koncu-Müjgân Çakır, (İstanbul: Kesit Yayınları, 2011), 55.

ele alınır. Çavuşoğlu, Fuzûlî'nin Yahyâ Bey ve Hayâlî Bey'le tanıştığı meselesine ihtiyatla yaklaşır ancak onun Anadolu şairlerini okuduğunu, onlardan faydalandığını Hayâlî Bey ve Necâtî Bey'den verdiği örnek beyitlerle ifade eder. Çavuşoğlu, "su" redifinin önce Zâtî ve Hayretî tarafından kullanıldığını Yahyâ Bey ve Hayâlî Bey'in bu iki şaire nazire yazdıklarını ve "Su Kasidesi"nin de Yahyâ ve Hayâlî beylere nazire olduğunu söyler.¹ Çavuşoğlu, bununla da yetinmeyerek dile hâkimiyet ve yeni mazmun bulmak bakımından Fuzûlî'nin Anadolu şairleri ile kıyaslanamayacağını, Fuzûlî'nin Nevâî'den ziyade Anadolu şairlerine çok şey borçlu olduğunu ifade eder ve bunu da o dönemde Âzerî Türkçesinin işlenmiş bir edebî dile sahip olmayışı ile açıklar. O devir şairlerinin Fuzûlî'nin gazellerini tahmis etmemiş olmaları da onun yaşadığı dönemde büyük şair olarak kabul edilmediğine delil sayılmıştır.² Bu görüşlere katılmak zordur. Öncelikle ne mazmunların ne de rediflerin tarihçesi ile ilgili elimizde bir çalışma bulunmaktadır. Klasik şiirin doğası gereği birçok mazmun, ifade, ibare ve hayal şairler tarafından kullanılmıştır. Ancak bunları ilk defa kimin kullandığını anlamak için üç dilde (Arapça, Farsça, Türkçe) mazmunların art-zamanlı olarak incelenmesi gerekmektedir. Gazellerinin tahmis edilmemiş olması meselesi ise her büyük şairin gazellerinin çağdaşları tarafından tahmis edildiği önermesi üzerine inşa edilmiştir ki edebiyat tarihi bunu doğrulamamaktadır. Ayrıca Fuzûlî de hiçbir Anadolu şairinin gazelini tahmis etmemiştir. Bunu Fuzûlî'nin Osmanlı şairlerinden etkilenmediğine bir delil olarak görmek ne kadar mümkündür?

Fuzûlî; Anadolu şairlerini, özellikle Necâtî'yi okumuş, onlardan faydalanmış olabilir. Ancak bu faydalanma hiçbir durumda irtihal olarak adlandırabileceğimiz bir şekilde olmamıştır. Burada şairler arasında bir orjinallik tartışmasına girmeyeceğiz fakat Fuzûlî'nin orijinal mazmunlar bulma hususundaki hassasiyetine değinmekle yetineceğiz.

Ahmedî, Şeyhî, Halilî ve Nizâmî ise *Leylâ ve Mecnûn*'un sebab-i telif bölümünde, Rum zariflerinin sohbetlerinde bahis konusu yaptıkları isimler

1 Mehmed Çavuşoğlu, "Fuzûlî ve Anadolu Şâirleri", *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı*, haz. Hanife Koncu-Müjgân Çakır, (İstanbul: Kesit Yayınları, 2011), 235.

2 Mehmed Çavuşoğlu, "Fuzûlî ve Anadolu Şâirleri", 235, 243-244.

olarak zikredilir.¹ Buradan hareket eden bazı araştırmacılar, Fuzûlî'nin bu şairleri tanıdığını ve onlardan etkilendiğini ifade etmişlerdir.

“Osmanlı ve Fars şâirlerinin Divânlarında gördüğümüz benzerlikler de bunların birer taklit olmasından değil, aynı rûh ve ortak bir dünya görüşü içinde yazılmış olmalarındandır.”² Bunu Fuzûlî ile diğer şairler arasındaki benzerlikler için de söylemek mümkündür.

Onun en çok beğendiği ve tesirinde kaldığı Türk şairi'nin Nevâî olduğu birçok araştırmacı tarafından ileri sürülmüştür.³ Cem Dilçin, söz tekrarlarının Fuzûlî'nin önemli bir üslup özelliği olduğunu ayrıntıları ile ortaya koymuştur. Fuzûlî'de bulunan söz tekrarlarının pek çok türüne Ali Şir Nevâî'de de rastlandığını belirtmiş ve şairin otuzdan fazla gazeline nazire söylediği Ali Şir Nevâî'nin bu özelliğinden etkilendiğini ifade etmiştir.⁴

Su redifli şiirlerle ilgili yazdığı makalesinde Nevâî'nin su redifli şiirleri ile Fuzûlî'nin “Su Kaside”sini karşılaştıran Tahir Üzgör, bunlar arasında bazı benzerlikler olduğunu söyler.⁵ Bu etkinin *Divân* dibacelerini ve *Divân* ter-tibini de kapsadığını belirten Üzgör, Fuzûlî'nin *Divân*'ında Nevâî'ye nazire olarak yazılmış pek çok gazel olduğunu vurgulamıştır.⁶ Yazdığı makalede bu etkiyi örnek şiir karşılaştırmaları ile göstermiştir.

1 Olmuşdı refik u hem-zebânım
Ayine-yi tûti-yi revânım
Bir niçe zarîf-i hıtta-yı Rûm
Rûmî ki didük kaziyye ma'lûm
Ya'ni ki kamu dekâyık ehli
Her mes'elede hakâyık ehli
Hem ilm feninde nükte-dânlar
Hem söz revîşinde dür-feşânlar
Kim eyler idi dekâyık-ı râz
Şeyhiden ü Ahmediden âğâz
Kim söyler idi öğüp kelâmı
Evsâf-ı Halîlî vü Nizâmî

2 Kalpaklı, “Nazire Gelenegi Çerçevesinde Fuzûlî'nin Enisü'l Kalb'i”, 252-253.

3 Hasibe Mazıoğlu, “Fuzûlî'nin Şiirlerinde Türkçenin Zenginliği ve Güzelliği”, *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009), 456; Hasibe Mazıoğlu, “Fuzûlî ve Türk Dünyası”, *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009), 523.

4 Cem Dilçin, “Fuzûlî'nin Şiirlerinde Söz Tekrarlarına Dayanan Bir Anlatım Özelliği”, *Fuzûlî'nin Şiiri Üzerine İncelemeler*, (İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 2007), 99.

5 Tahir Üzgör, “Su Redifli Şiirler ve Fuzûlî'nin Su Kasidesi'nin Kompozisyonuna Dâir”, *Yünus'tan Fuzûlî'ye* (İstanbul: MVT Yayıncılık, 2011), 124-125-126.

6 Tahir Üzgör, “Ali Şir Nevâyî ve Fuzûlî Arasında Bazı Benzerlikler”, *Yünus'tan Fuzûlî'ye* (İstanbul: MVT Yayıncılık, 2011).

Fuzûlî'nin, Lütî'nin bir gazelini tahmis etmesinden (Câdadur şubh-ı ezelden mihr-i ruhsârûn senûn) hareket eden bazı araştırmacılar onun Lütî'den etkilendiğini belirtmişlerdir.¹ Ayrıca Fuzûlî'nin “Ëy hârîr içre tenûn muḥlaḥ bilür içre gül-âb” mısrası ile başlayan muhammesinin Lütî'nin “Âh kim bagrum firâk otı üze boldı kebâb” mısrası ile başlayan muhammesine nazire olduğu ifade edilmiştir.² Mazıoğlu, Fuzûlî'nin hammamiyesinin Lütî'den etkilendiğini söylemiş ve Lütî'nin şiiirleri ile Fuzûlî'nin şiiirlerinin karşılaştırılması durumunda benzer örneklerin artacağını vurgulamıştır.³

Fuzûlî, Habîbî'nin bir gazelini tahmis etmiş (Tâ cünûn raḥtın gëyüp dutdum fenâ milkin vaḥan), bir müseddisini de Habîbî'ye nazire olarak yazmıştır (Dün sâye şaldı başuma bir serv-i ser-bülend). Bundan hareket eden araştırmacılar Habîbî'nin Fuzûlî üzerinde etkisi olduğunu söylemişlerdir.⁴

Fuzûlî'nin Anadolu şairlerinden en çok Necâtî'den etkilendiği, aynı redife sahip gazellerden hareketle söylenmiştir.⁵ Tunca Kortantamer, Fuzûlî'nin “Gül Kasidesi”nde ilhamını Necâtî'den aldığını; ancak onun hikâye, tipler, mekân, düşünce ve duygu alanında oluşturduğu entelektüel câzibe, derinlik ve kompozisyon bakımından üstün olduğunu ifade eder ve Fuzûlî'nin orijinalitesini iki kaside arasında yaptığı karşılaştırmalarla ortaya koyar.⁶ “Gayrı” redifli gazelinin Necâtî'ye nazire olarak yazıldığı genel kabul görmüştür.

Dilçin, Fuzûlî'nin Necâtî'nin ondan fazla gazeline nazire yazdığını ve söz tekrarları bakımından ondan etkilendiğini ifade etmiştir.⁷ Dilçin, başka makalelerinde de Necâtî etkisinden bahsetmiştir.⁸

Fuzûlî'nin, Hayâlî'nin gazellerine nazireleri olduğu belirtilmişse⁹ de Hayâlî'nin *Divânı*'nı ölümünden sonra toplandığı için Fuzûlî'nin, şairin

1 Mazıoğlu, “Fuzûlî'nin Şiiirlerinde Türkçenin Zenginliği ve Güzelliği”, 456-457.

2 Mazıoğlu, “Fuzûlî ve Türk Dünyası”, 525-526.

3 Mazıoğlu, “Fuzûlî ve Türk Dünyası”, 527.

4 Köprülü, “Fuzûlî”, 4: 691; Mazıoğlu, “Fuzûlî ve Türk Dünyası”, 530-531.

5 Mazıoğlu, “Fuzûlî'nin Şiiirlerinde Türkçenin Zenginliği ve Güzelliği”, 456-457; Çavuşoğlu, “Fuzûlî ve Anadolu Şiiirleri”, 233-244.

6 Tunca Kortantamer, “Gül Kasidesi”, *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı*, haz. Hanife Koncu-Müjgân Çakır, (İstanbul: Kesit Yayınları, 2011), 469.

7 Dilçin, “Fuzûlî'nin Şiiirlerinde Söz Tekrarlarına Dayanan Bir Anlatım Özelliği”, 99.

8 bk. Cem Dilçin, “Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I”, *Fuzûlî'nin Şiiiri Üzerine İncelemeler* (İstanbul: Kabalıcı Yayınevi, 2007), 300.

9 Mazıoğlu, “Fuzûlî ve Türk Dünyası”, 534-535; Çavuşoğlu, “Fuzûlî ve Anadolu Şiiirleri”, 233-244.

bütün şiirlerini görmüş olması pek muhtemel değildir. Ayrıca aynı dönemde yaşamış bu iki şairden hangisinin hangisine nazire yazdığını tespit etmek oldukça güçtür.

Fuzûlî, Muhibbî'nin şiirine de nazire yazmıştır. Ancak bunu etkilenmeden çok himaye arayışının bir başka yolu olarak görmek daha doğrudur.

İhtiyâr-ı fakr eden dergâh ü evvân istemez
Zâd-ı gamdan özge hergiz kendüye nân istemez

Muhibbî

Teşne-yi câm-ı vişâlün âb-ı hayvân istemez
Mâyil-i mür-ı haţuñ milk-i Süleymân istemez

Fuzûlî

Hasibe Mazıoğlu “Fuzûlî *Divân*’ındaki ilk gazelin matlâının da Hâfız’ınki gibi mülemmâ olması ve Arapça bir mısra ile başlatılması dikkat çekicidir.”¹ diyerek daha *Divân*’ın başlangıcında iki şair arasında bazı benzerlikler olduğunu belirtmiştir. Ancak bu benzerlik Ali Şîr Nevâî’nin *Garâibü’s-Sıgar*’ıyla da kurulabilir. Aynı makalede her iki şairde de rindane bir hayat görüşü olduğu; her ikisinin de hem hakiki hem mecazi aşk şiirleri yazdıkları; her ikisinin de doğuştan âşık olmaları, aşkın güçlüklerine tahammül göstermeleri ve aşk yolunda aklın acizliği gibi konularda aynı fikirde olmalarından hareket ederek Hâfız ile Fuzûlî arasındaki yakınlıklara dikkat çekmiştir. Hâfız’dan verdiği 20 beyit ile Fuzûlî’nin Hâfız’dan değişik düzeylerde etkilendiğini ifade eden Mazıoğlu, daha çok mazmunlardan ve bu mazmunların kullanımlarından yola çıkmıştır.

Dilçin, Fuzûlî’nin Farsça şiirlerindeki ikilemeleri incelediği makalesinde Fuzûlî ile Hâfız arasında bazı ikilemeleri kullanma bakımından paralellikler olduğunu verdiği örneklerle belirtmiştir.²

Bütün bu değerlendirmelerin ışığında Fuzûlî’nin İran sahası ve Çağatay sahası şairlerinden daha çok etkilendiği söylenebilir. Ancak kimin kimden etkilendiğini söylemek çok da kolay değildir. Çünkü aynı redif veya

1 Hasibe Mazıoğlu, “Fuzûlî’de Hâfız-ı Şîrâzî’nin Etkisi”, *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri* (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009), 543.

2 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Farsça Şiirlerinde İkileme”, *Fuzûlî’nin Şiiri Üzerine İncelemeler*, (İstanbul: Kabalıcı Yayınevi, 2007), 183.

mazmun hem İranlı hem de Türk şairler tarafından kullanılabilirdiğinden şairin o redifi veya mazmunu hangi şairden gördüğünü tespit etmek oldukça güç bir iştir. Bununla beraber şairin genel yöneliminden ve eserlerine yansıyan dil ve üslup özelliklerinden hareket edilerek İran, Çağatay ve Âzerî sahasının büyük şairlerinin Osmanlı sahasındaki şairlere göre Fuzûlî üzerinde daha etkili olduğu ifade edilebilir.

Fuzûlî'nin Etkisi

Fuzûlî, Türk dünyası tarafından çok sevilmiş ve sahiplenilmiş şairlerden biridir. Her ne kadar Osmanlı edebî muhiti, onu farklı dil ve üslubundan hareketle, kendi muhiti dışında değerlendirse de halk onu bir Osmanlı şairi gibi benimsemiştir. Azerbaycan'da Âzerî, Kerkük'te Türkmen, Özbekistan'da Özbek bir şair olarak kabul edilmiştir. Onun eserlerinin istinsah yerlerine şöyle bir göz gezdirilince yayılma sahası da ortaya çıkar: Bağdat, Kerbelâ, Necef, Basra, Tebriz, İsfahan, Meraga, Kerkük, Diyarbakır, İstanbul, Edirne, Yenipazar, Budin vb.¹ Fuzûlî'nin Türkçe *Divân*'ı Tebriz'de 12, Bulak'da 2, İstanbul'da 23, Hive'de 1, Taşkent'de 45, Bakü'de 5 kez basılmıştır.² Hiçbir divan şairi bu kadar geniş bir coğrafyada sevilip benimsenmemiştir. Hiçbirinin şöhreti bu kadar geniş bir alana yayılmamıştır.

Kokan Hanı, Ömer Han, Gâzi, Ma'deli Han, Cânî, Hâzık, Âğâhî, Mirî, Hamza gibi birçok Özbek şairi Fuzûlî'nin şiirlerine ya nazireler yazmışlar ya da gazellerini tahmis etmişlerdir. Harezmlî şair Munis de Fuzûlî'ye nazire yazanlardandır.³

Orhan Okay, Fuzûlî'nin pek çok şiirinin tanzir edildiğini belirttiğinden sonra bu nazirelerin bir Fuzûlî mektebinden bahsettirecek kadar çok

1 Müjgan Cunbur, *Fuzûlî Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi* (Ankara, 1958), 5-44.

2 Burada zikredilen rakamlar sayın İsen tarafından bildirisinde belirtilmiştir. Bildiri tarihi olan 1996'dan sonra hem Türkiye'de hem de bahsedilen şehirlerde *Divân*'ın başka baskıları da yapılmıştır. Ancak bizim bu rakamları vermektaki amacımız şairin şöhretinin ve etkisinin yayıldığı sahaları göstermek olduğu için bu tarihten sonraki rakamlar üzerinde durulmamıştır. bk. Mustafa İsen, "Türk Dünyasında Bir Köprü İsim: Fuzûlî", *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996), 43.

3 Maruf Celil, "Fuzûlî ve Özbek Şairleri", *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996), 50-51.

olduğunu söyler.¹ Fuzûlî'nin “bekleriz” redifli gazeline Hayâlî 2, Muhibbî 3 nazire yazmıştır.²

Orhan Okay, yakın devir edebiyatımızda yaptığı incelemede yüz küsur şiir kitabında Leylâ-Mecnûn motifinin kullanıldığını gördüğünü ifade eder.³ Haşim, Sezai Karakoç, Tevfik Fikret bunlardan bazılarıdır. Cumhuriyet Dönemi'nde⁴ Fuzûlî *Divân*'ına nazire olarak yazılmış iki divân bulunmaktadır.⁵

Fuzûlî'nin beste formunda yirminin üzerinde, semâî formunda onun üzerinde, şarkı formunda otuz kadar, gazel formunda yirmi kadar, tevşih formunda bir, durak formunda bir, ilahi formunda bir, muharremiyye formunda bir, nefes formunda iki eseri bestelenmiştir. Bazı eserlerinin birden fazla bestesi vardır. Hepsî dâhil edildiğinde Fuzûlî'nin bestelenmiş eserlerinin sayısı yüze yaklaşmaktadır. Fuzûlî'nin eserlerini 40 farklı bestekâr güfte olarak kullanmıştır: İtrî, Vardakosta Ahmet Ağa, İsmail Dede Efendi, Hacı Ârif Bey, Sâdettin Arel, Sâdettin Kaynak, Refik Fersan, Münir Nurettin Selçuk, Bekir Sıtkı Sezgin, Cinuçen Tanrıkorur bu bestekârlardan bazılarıdır.⁶ Azerbaycan'da “Meni candan usandırdı cefadan yar usanmaz mı?” mısrası ile başlayan ünlü gazeli Cihangir Cihangirov tarafından “Fuzûlî Kantatası” adıyla, *Leylâ ve Mecnûn* mesnevisi ise Üzeyir Hacıbayov tarafından opera olarak bestelenmiştir.

Fuzûlî, elit bir şair olarak bilinmemiş, halkın kalbine ve zihnine de girmiştir. Fuzûlî'nin gazelleri hem klasik fasıllarda hem de mahallî icrâlarda en çok okunan gazeller olmuştur.⁷ Sıra gecelerinde onun gazelleri söylenmiş

1 Orhan Okay, “Yaşayan Fuzûlî”, *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996), 276.

2 İskender Pala, “Fuzûlî'nin Kafiye Örgüsü”, *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996), 123-124.

3 Okay, “Yaşayan Fuzûlî”, *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri*, 276.

4 Cemâl Kurnaz, “Cumhuriyet Döneminde Fuzûlî Divanı'na Bir Nazire: Âli Divanı”, *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996), 283.

5 Şahin Uçar, “XX. Yüzyılda Fuzûlî Divanı'na Bir Nazire: Şeyda Divanı”, *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996), 283.

6 Mustafa Uzun, “Fuzûlî'nin Bestelenmiş Şiirleri”, *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996).

7 Uzun, “Fuzûlî'nin Bestelenmiş Şiirleri”, *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri*, 331

insanların duygularına bir istikamet vermiştir. Urfa, “Elazığ, Diyarbakır, Malatya, Mardin, Erzincan, Bitlis gibi Selçuklu ve Osmanlı döneminin önemli kültür merkezleri olan şehirlerimizde Fuzûlî başta olmak üzere bizim diyebileceğimiz edebiyatımızın tümü canlı bir biçimde, hayatın içinde yaşamaktadır.”¹

Eserleri

Türkçe Eserleri

Türkçe *Divân*

Fuzûlî'nin Türkçe *Divân*'ında 1 dibace, 45 kaside, 294 gazel, 2 terci-bend, 2 müseddes, 2 tahmis, 3 muhammes, 3 murabba, 42 mukatta, 76 rubai bulunmaktadır. Şiir sayıları farklı neşirlerde değişmektedir. Sâdıkî, müellifin kendi hattı ile olan *Divân*'ı gördüğünü ifade etmiş,² ondan başka kimse de bu nüshayı gördüğüne dair bir şهادette bulunmamıştır. Bu münasebetle müellif hattının kayıp olduğunu söyleyebiliriz.

Yaptığımız araştırmalarda Fuzûlî'nin Türkçe *Divân*'ına ait “yazmalar.gov.tr” adresinde kayıtlı 157 nüsha olduğunu gördük. Yurt içi ve yurt dışında bulunan kütüphanelerdeki birçok nüsha siteye kaydedilmiş olmasına rağmen, kaydedilmeyen oldukça önemli sayıda el yazması bulunduğunu da söyleyebiliriz. Örneğin İstanbul kütüphanelerindeki (mesela Süleymaniye Kütüphanesi) *Divân* el yazmalarının hepsi sitede bulunmamaktadır. Özel kütüphanelerdeki (mesela Koyunoğlu Kütüphanesi 3 yazma) yazmalar da sitede yer almamaktadır. Ayrıca Rusya kütüphanelerindeki (mesela Saint-Petersburg İlimler Akademisi Kütüphanesi 11 yazma) yazmalara da sitede rastlamadık. Türkî Cumhuriyetlerdeki nüshaların çoğu da sitede yer almamaktadır. Bazı özel kütüphaneler ile yurt dışında yer alan kütüphanelerde yaptığımız araştırmalardan ve araştırmacıların yazdığı makalelerden tespit edebildiğimiz kadarıyla Fuzûlî'nin Türkçe *Divân*'ına ait 200'den fazla el yazması olduğunu söylemek mümkündür.

1 Cumali Ünal'dı Hasanbioğlu, “Çağdaş Bir Şiir Kitabı Olarak Fuzûlî Divanı”, *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* (İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996), 317.

2 Kuşoğlu, “Sâdıkî-i Kitâbdâr'ın Mecma'ü'l-Havâs Adlı Eseri”, 246.

Türkçe *Divân*'a ait en eski yazmalar tespit edebildiğimiz kadarı ile Millî Kütüphane [06 Mil Yz A 140 (İ. 1546)], Şehid Murtaza Ali Medresesi Kütüphanesi (Sipehsalar Kütüp.) [307] İran, (Sipehsalar Kütüp.) İran [308], İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi [TY 5465 (İ. 1571)], Azerbaycan Cumhuriyeti İlimler Akademisi Azerbaycan [4062 (İ. 1572)], Millî Kütüphane [06 Hk 101 (İ. 1575)], Millî Kütüphane [06 Mil Yz A 2318/1 (İ. 1575)], Konya Müze Kütüphanesi [464 (İ. 1576)], Ali Emiri Manzum Eserler Millet Kütüphanesi [342 (İ. 1582)], Âsitân-ı Kuds-ı Razavi Kütüphanesi [9659 (İ. 1583)], Mısır Millî Kütüphanesi [Talat 53 (İ. 1584)], Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe El Yazmaları [R 749 (İ. 1586)], Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi [C 1924 (İ. 1588/89)], Almanya Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları [Ms.or.oct.3651 (İ. 1590)], Süleymaniye Kütüphanesi [Laleli 1912 (İ. 1590)], Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları [R 748 (İ. 1591)], Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi [2681 (İ. 1593)], Vatikan Kütüphanesi Türkçe Yazmaları [Vat. Turco 47 (İ. 1595)], Millî Kütüphane [60 Mü 68 (İ. 1595)], Süleymaniye Kütüphanesi [Yazma Bağışlar 5162 (İ. 1597)], Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi [B 3973 (İ. 16. yy)], Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi [B 296 (İ. 1599)] nüshalarıdır. Bir Taşkent nüshasından da bahsedilmiştir ancak bu nüsha ile ilgili ayrıntılı bilgi edinilememiştir.

Leylâ ve Mecnûn

Fuzûlî'nin şâheseri olan bu mesnevi Türk dünyasında yazılan “Leylâ ve Mecnûn”ların en başarılısıdır. 3096 beyit ve bir mensur dibaceden ibarettir. Latîfî “bu tarz üzre hamseye cevâbı ve memdûh u makbûl beş pâre kitâbı vardır. Bu birkaç ebyât-ı pür-füsûn anun kitâb-ı *Leylî vü Mecnûn*ındandır.”¹ diyerek Fuzûlî'nin hamsesi olduğunu ifade etmiştir. Ancak burada hamseye cevabının Ali Şir Nevâî'ye mi yoksa Nizâmî'ye mi olduğu tam anlayışamamıştır. Hasan Çelebi “Zebân-ı Türkîde hamsesi vardır. Lâkin cümleden *Leylî vü Mecnûn*'u iştihâr bulmuşdur.”² diyerek en bilinen mes-

1 Latîfî, *Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*, haz. Rıdvan Canım, (Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 2000), 436.

2 Kınalı-zâde Hasan Çelebi, *Tezkiretü'ş-Şuarâ*, haz. İbrahim Kutluk, 759.

nevisinin *Leylâ ve Mecnûn* olduğunu belirtmiştir. Beyânî, Hasan Çelebi'deki cümleyi tekrarlar.¹ Riyâzî de hamsesi olduğunu söyler ancak elimizde Fuzûlî'nin hamsesi bulunmamaktadır.

Mesnevi 1535'te tamamlanarak Osmanlıların Bağdat valilerinden Veysi Paşa'ya sunulmuştur.

Fuzûlî'den önce hikâye Araplar arasında anlatılmış, Farslar ve Türklerden "Leylâ ve Mecnûn" mesnevileri yazanlar olmuştur. Fuzûlî'ye kadar bu alandaki en başarılı örnekler Fars edebiyatından çıkmıştır. Nizâmî, Hüsrev-i Dehlevî, Camî, Mektebî, Kâtibî, Derviş Eşref-i Meragî, Hatifî Fars edebiyatında Fuzûlî'den önce Leylâ ve Mecnûn mesnevisi yazan şairlerdir. Türklerden Çağatay sahasında Ali Şir Nevâî, Osmanlı sahasında da Edirneli Şâhidî, Hamdullah Hamdi, Bihiştî, Ahmed Rıdvan, Celilî, Sevdayî ve Hakirî gibi şairler Fuzûlî'den önce Leylâ ve Mecnûn mesnevisi yazmışlardır. Hem Osmanlı sahasında hem de Çağatay sahasında Fuzûlî'den önce Leylâ ve Mecnûn mesnevisi yazıldığı hâlde Fuzûlî'nin, eserin telif sebebini açıkladığı bölümde Türkler arasında bu mesnevinin bulunmadığını söylemesi farklı yorumlara sebep olmuştur. Fuzûlî büyük ihtimalle Osmanlı sahasındakilerden haberdar olmamış Çağatay sahasındakini de lehçe farklılığından dolayı Türkçe saymamıştır. Bununla birlikte Fuzûlî'nin *Leylâ ve Mecnûn* mesnevisinin Ali Şir Nevâî yerine Nizâmî daha çok da Hatifî² izinde yürümesi, Nevâî'nin eserin şair tarafından görülmemiş olduğunu da düşündürmektedir. Fuzûlî; Hamdullah Hamdi, Celilî, Sevdayî ve Hakirî'nin kullandığı bazı motifleri kendi mesnevisinde kullanmıştır. Bundan hareket eden bazı araştırmacılar şairin kendisinden önceki bu mesnevileri gördüğünü düşünmüşlerdir. Ancak Leylâ ve Mecnûn hikâyesinin rivayetleri ve motifleri hem Arap hem de Fars edebiyatında daha önce çeşitlenmiştir. Fuzûlî'nin bu motifleri daha önceki rivayetlerden alması da muhtemeldir.³

1 Beyânî, *Tezkiretü's-Suarâ*, haz. İbrahim Kutluk, (Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1997), 29.

2 Leylâ vü Mecnûn hikâyesi ve bu hikâyeyi yazanlarla ilgili ayrıntılı bilgi için bk. Agah Sırrı Levend, *Arap Fars ve Türk Edebiyatlarında Leylâ ve Mecnûn Hikâyesi* (Ankara: İş Bankası Yayınları, 1959).

3 Bu rivayetler için bk. Kemal Yavuz, "Leylâ ile Mecnûn Hikâyesinin Edebiyattaki Yeri", *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi* 2, sy. 4 (2005): 57-69.

Leylâ ve Mecnûn mesnevisinin yurt içinde ve yurt dışındaki kütüphanelerde ellinin üzerinde nüshası vardır. Bu nüshalardan en eski tarihli olanlar Fransa Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları [Decourdemanche. (1578)], Topkapı Sarayı Müzesi Türkçe Yazmaları [R.852 (1579)], İngiltere Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları [Or. 7103 (1580)], Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi [C 1924 (1588/89)], Fransa Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları [Gaulmin/Regius, 1454. (1588)], Fransa Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları [Vansleb/Regius, 1453 (1589)], Süleymaniye Kütüphanesi [Laleli 1912 (1590)] nüshalarıdır.

Beng ü Bâde

Şâh İsmail'in Özbek Hanı Şeybânî Han'ı savaşta mağlup etmesinden sonra Fuzûlî 444 beyitlik bu Türkçe mesneviyi yazarak Şâh İsmail'e sunmuştur (1510-1514 arasında). Nüshalar arasında beyit sayılarında farklılıklar görülebilmektedir. Eser Beng (esrar) ile Bâde (şarap) arasında geçen bir münazara şeklindedir. Münazarayı Bâde kazanır. Mesnevide fâ'ilâtün mefâ'ilün fâ'ilün vezni kullanılmıştır.

Tahir Olgun, bâdenin Şâh İsmail'i, bengin de II. Bayezid'i sembolize ettiğini ifade eder.¹ Eserin sonunda bâde kazanır böylece şair memduhunu zafere kavuşturur. Eser münacaat, tevhit, naat, Hz. Ali'nin övgüsü, Şâh İsmail'in övgüsü ve beng ile bâde'nin münazaralarının bulunduğu bölümlerden oluşur.

Köprülü, şair Gâzî Giray'ın bu esere nazîre olarak *Kahve ve Bâde* isimli küçük bir mesnevi yazdığını Peçevî'den naklen belirtir.²

Eserin yurt içinde ve yurt dışındaki kütüphanelerde yirminin üzerinde yazması mevcuttur. Bu yazmalardan en eski tarihli olanları Millî Kütüphane [06 Mil Yz A 2318/1 (1575)], Almanya Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmaları [Ms.or.quart.1423 (1582)], Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi [C 1924 (1588/89)], Süleymaniye Kütüphanesi [Laleli 1912 (1590)] nüshalarıdır.

1 Tahir Olgun, *Fuzûlî'ye Dâir* (İstanbul, Selamet Basımevi, 1936), 4-13.

2 Köprülü, "Fuzûlî", 4: 695.

Hadîs-i Erba‘în Tercümesi

Manzum kırk hadis tercümesidir. Bu eserde Fuzûlî kendisi kırk hadis seçkisi oluşturmamış; Molla Câmi'nin, Nevâî tarafından da Çağataycaya tercüme edilen, kırk hadisini tercüme etmiştir. Eserde kısa bir mensur giriş bulunmaktadır. Şair, önce hadislerin Arapçalarını vermiş daha sonra dört mısralık kıtalarla tercüme etmiştir. Dört mısralık bir de hatime bulunmaktadır.

Kırk Hadis Tercümesi'nin en eski nüshası Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi'nde [C 1924 (1588/89)] bulunmaktadır. Görebildiğimiz kadarı ile eserin on civarında nüshası vardır.

Hadîkatü's-Süedâ

Fuzûlî'nin Türkçe *Divânı*'la beraber en çok yazma nüshası bulunan eseridir. Eser tercüme-telif diyebileceğimiz bir yapıdadır. Şair, Hüseyin Vâiz'in *Ravzatü's-Şühedâ*'sını tercüme etmek için yola çıkmış, anlatım ve üslup bakımından önemli bir başarı göstermiştir. Yer yer esere eklemelerde bulunmuştur. Hz. Hüseyin'in Kerbelâ'da katlini anlatan bu eser konu itibarıyla maktel-i Hüseyin türüne girmektedir. İlk peygamber Hz. Adem'den başlayarak büyük acılarla yüz yüze gelen İslam tarihinin önemli kahramanlarını yaşadıkları acılarla birlikte anlatır. İlk insan, önceki peygamberler, Hz. Muhammed, sahabeler, ehlibeyit ve Hz. Hüseyin sırasıyla ızdırapları ile resmedilirler. ızdırabın derecesi her kademede artar ve Hz. Hüseyin'in katledilmesi ile en üst düzeye ulaşır. Eserde Şia'nın bakış açısı hissedilmez. Eserde asıl vurgulanan Hz. Hüseyin'in yasını tutmanın çok önemli olduğudur. Her bölüm sonunda okur, Hz. Hüseyin'in yasını tutmaya teşvik edilir.

Eserin 229 yazma nüshası tespit edilmiştir.¹

Türkçe Mektuplar

Fuzûlî'nin beş adet mektubu olduğu kaynaklarda ifade edilmektedir. Bunlar Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi'ye, Musul Mirlivası Ahmed

1 Fuzûlî, *Hadîkatü's-Süedâ*, haz. Şeyma Güngör, (Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987), LV-LVI.

Beg'e, Bağdat Valisi Ayas Paşa'ya, Kadı Alâüddin'e, Sultan Süleyman'ın oğlu Şehzade Bayezid'e gönderilen mektuplardır.

Nişancı Celâlzâde Mustafa Çelebi'ye gönderilen mektup "Şikâyetname" olarak da bilinmektedir. Bu mektup şairin hiciv ve mizah kabiliyetini gözler önüne sermektedir. Musul Mirlivası Ahmed Beg'e yazılan mektup mirli-vadan gelen mektuba cevap mahiyetindedir. Ayas Paşa'ya yazılan mektup çocuğunun doğumu üzerine kaleme alınmış ve şairin tebrikini içermektedir. Şehzade Bayezid'e yazılan mektup şehzadenin yazdığı mektuba cevap niteliğindedir.¹

Farsça Eserleri

Farsça Dîvân

Fuzûlî'nin Farsça *Dîvân*'ında 1 dibace, 49 kaside, 410 gazel, 1 terki-b-bend, 1 müsebba, 1 müseddese, 46 mukatta, 105 rubai bulunmaktadır.

Dîvân'ın başında bulunan mensur mukaddime şairin şiire bakışı, şiirle ilişkisi, niçin Fuzûlî mahlasını seçtiği gibi konularda önemli bilgiler içermektedir. Farsça *Dîvân*'daki kasidelerin çoğu Hz. Ali, ehlibeyit ve imâmların methi ile ilgilidir. Gazeller; mana, ifade ve mazmun bakımından Türkçe gazelleri andırır.

Manisa Muradiye Kütüphanesi [2668 (İ. 1552)], Millet Kütüphanesi [Carullah Efendi 1670 (İ. 1589)], Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi [C 1924 (İ. 1588/89)] Farsça *Dîvân*'ın en eski nüshalarıdır.²

Heft Câm (Sâkî-nâme)

Farsça 327 beyitlik küçük bir mesnevidir. Fuzûlî'nin Farsça *Dîvân*'ının sonunda yer almaktadır. "Feûlün feûlün feûlün feûl" vezniyle yazılmıştır. Şairin, Fars edebiyatındaki sâkî-nâme yazma geleneğine uyarak meydana getirdiği bu eseri kime sunduğu belli değildir. Eser, giriş ve hatime hariç yedi bölümden oluşmaktadır. *Sâkî-nâme*'nin başında şair pîr-i munganla arasında geçen sohbeti anlatır. Bu yedi bölümde sâkîye seslenişleri sırası ile ney, def, çeng, ud, setar (tanbur), kanun ve mutrip ile münazaralar takip eder.³

1 Köprülü, "Fuzûlî", 4: 696-697; Mazioğlu, "Fuzûlî", 424-425.

2 Hasibe Mazioğlu, "Fuzûlî", 412-413.

3 Fuzûlî, *Fuzûlî'nin Farsça Divanı*, haz. Ali Nihad Tarlan, 206-221.

Mesnevi, Harezmi musikişinaslarından Muhammed Resûl Mirzâ tarafından mesnevi tarzında Çağatayca'ya tercüme edilmiştir.¹

Enîsü'l-Kalb

Fuzûlî'nin Sultan Süleyman'ın methinde Hakanî (Bahru'l-Ebrâr), Husrev (Mir'âtüs-Sefâ) ve Molla Camî'ye (Cilâu'r-Rûh) nazire olarak yazdığı 134 beyitlik eseri, kaside bölümü bulunan Farsça *Divân* nüshalarında kasideler bölümünün başında yer alır. Eser, tamamlandıktan sonra sultana takdim edilmek üzere İstanbul'a gönderilmiştir.

Rind ü Zâhid

Fuzûlî'nin, içerisinde 75 rubai, 54 kıta, 18 beyit mesnevi, beyit ve mısra türünde manzum parçalar ihtiva eden Farsça mensur eseridir. Eser, o günün toplumsal ve entelektüel hayatının iki önemli tipinin tartışmaları şeklinde düzenlenmiştir. Hikâyenin kahramanlarından Zâhid baba, Rind ise oğuldur. Eser üzerinde fikir beyan eden araştırmacılar Zâhid'in Fuzûlî'nin akli, Rind'in de gönüli olduğu hususunda birleşmişlerdir. Zâhid bir baba olarak oğlunun dindar bir insan olmasını ister ve bu çerçevede öğütlerde bulunur. Rind ise babasının her söylediğine ters bir cevap verir. Zâhid, İslâmî ilimleri tahsil etmiş bir âlim karakteri çizerken Rind bir mutasavvıf gibi hareket eder. Zâhid'de zühd, ibadet, ilim tahsili gibi hususlar öne çıkar, Rind'de en önemli unsur aşktır. Eserin sonunda tartışma nihayete ulaşır, Rind ve Zâhid vahdette birleşirler.² Bu eser Fuzûlî'nin din ve hayat görüşü ile ilgili önemli ipuçları vermektedir. Fuzûlî'nin diğer eserlerinde de Rind ve Zâhid'in elinden çıkmış parçalar vardır. Bunlardan sadece birine odaklanıp Fuzûlî'yi o zannetmek oldukça yanıltıcı olabilmektedir.

Eserin en eski nüshaları Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi [C 1924 (1588/89)] ile Süleymaniye Kütüphanesi [Laleli 1912 (1590)] yazmalarıdır. Bunun dışında eserin on kadar nüshası daha bilinmektedir. Eser, Fuzûlî külliyatları içinde yer aldığı için bazılarının kataloglara ayrı bir eser olarak girmemiş olması da muhtemeldir. Eser, Salim Efendi tarafından *Muhavere-i Rind ü Zâhid* adı ile Türkçeye tercüme edilmiştir.³

1 Köprülü, "Fuzûlî", 4: 695.

2 Fuzûlî, *Rind ile Zâhid*, haz. Ayan Hüseyin, (İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları, 2012).

3 Fuzûlî, *Muhavere-i Rind ü Zâhid*, haz. Salim Efendi, (İstanbul: *Tasvîr-i Efkâr Matbaası*, 1285); Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi, nr. 289

Sıhhat u Maraz

Fuzûlî'nin, devrin tıp bilgisi üzerine inşa edilen, bakışını aşktan, felsefesini tasavvuftan alan Farsça mensur eseridir. Eser; *Hüsn ü Aşk, Ruhnâme, Kitâb-ı Rûh ve Aşk* isimleri ile de anılmaktadır.

Eserde beden ülkeye benzetilmiş vücudun diğer unsurları da kişileştirilerek hikâyede kendilerine düşen rolleri oynamıştır. Hikâyeye, bedeni hasta eden unsurlarla onun sıhhati için çalışan kahramanların mücadelesi şeklinde geçer. Sonunda beden sıhhate kavuşur ve zararlı unsurlar defedilir.

Eserin en eski nüshası Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi'nde [C 1924 (1588/89)] bulunmaktadır. Eser, Lebib Efendi tarafından Türkçeye çevrilmiştir (1857).

Muammâ Risâlesi

Şair, bu eserinde muamma türü hakkında bilgi vermiş, ayrıca 190 adet Farsça, 40 adet de Türkçe muamma ve çözümlerine yer vermiştir.¹

Eserin en eski nüshası Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi'ndedir [C 1924 (1588/89)].

Arapça Eserleri

Arapça Dîvân

Kaynaklarda Fuzûlî'nin Arapça *Dîvân*'ından da bahsedilmiştir. Sâdıkî, “Arabîce dîvân, gazel ve kasâ'id bitüpdür. Tahmînâ otuz min beyt eş'ârı bar kim bu hakîr öz hattı birle mütâla'a kıldum.”² derken; Âlî “Fârsî ve Türkî mükemmel dîvânı ve ‘Arabî ve Derî ve Rûmî elsinede kasâ'id-i belâgat-nişânı müdevven oldukdan...”³ demiştir. Bursalı Tahir, Fuzûlî'nin otuz bin beyitlik Arapça *Dîvân*'ını Lebib Efendi'nin gördüğünü ifade etmiştir.⁴ Muhtemelen Lebib Efendi Sâdıkî'nin ifadesini olduğu gibi aktarmıştır. Sâdıkî, Fuzûlî'nin toplam otuz bin beyitlik şiiri olduğunu ve müellif hattını

1 Kemal Edib Kürkçüoğlu, “Fuzûlî'nin Mu'ammâ Risâlesi”, *DTCFD* VII, 1 (1949), 61-19.

2 Kuşoğlu, “Sâdıkî-i Kitâbdâr'ın Mecma'ü'l-Havâs Adlı Eseri”, 246.

3 Âlî, *Künhü'l-Abbâr'ın Tezkire Kısım*, haz. Mustafa İsen, 255.

4 Bursalı Mehmed Tâhir Bey, *Osmanlı Müellifleri*, haz. A. Fikri Yavuz ve İsmail Özen, c. 2 (İstanbul: Meral Yayınevi, 1972), 18.

kendisinin gördüğünü söylemektedir. Sâdıkî'nin tüm manzum eserlerle ilgili verdiği rakam burada sadece Arapça *Divân* için söyleniyormuş gibi anlaşılmıştır. Sâdıkî'nin bahsettiği Arapça gazeller henüz bulunamamıştır. Uzunca bir süre ilim âleminde gizli kalan Arapça kasideleri ise Rusya'daki külliyatın içinden çıkmıştır. Bu nüshada 11 kaside ve 1 kıta mevcuttur. Kasidelerin yedisinde Hz. Peygamber, üçünde Hz. Ali methedilmektedir. Diğer ikisinin kimin için yazıldığı bilinmemektedir. Âlî'nin de Arapça gazelleri görmediği, sadece kasideleri gördüğü ifadesinden anlaşılmaktadır.

Arapça şiirlerini ihtiva eden tek nüsha Eduardoviç Berthels¹ tarafından haber verilen Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi [C 1924 (1588/89)] nüshasıdır.

Matla'ü'l-İ'tikâd fî Ma'rifeti'l-Mebde' ve'l-Me'âd

Fuzûlî'nin Arapça, kelama dair eseridir. Eser dört rükünden oluşmaktadır: ilim ve marifet, kâinatın ahvali, vâcibü'l-vucûd, nübüvvet-risalet ve meâd. Konular açıklanırken yer yer Yunan ve İslâm filozoflarının görüşlerine yer verilir. Bu eserin Fuzûlî'nin mezhebi ile ilgili tartışmaları bitirmesi beklenmiş fakat eser ortaya çıktıktan sonra bu tartışmaları bitirmesinin mümkün olmadığı görülmüştür. Fuzûlî, mezhepler arasında görüş ayrılığı oluşturan hiçbir konuya değinmemiştir. Eserde tasavvufî yaklaşımın yer yer hâkim olduğu dikkatten kaçmamaktadır.

Eserin tek nüshası Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi [C 1924 (1588/89)] yazmasıdır.

Fuzûlî'ye Aidiyeti Şüpheli Eserler Şâh ü Gedâ

Sâdıkî “*Şâh ü Gedâ ve Leylî vu Mecnûn ve Münâzara-yı Beng ü Bâde ve Ravza* itmâmğa yitkürübdür.”² diyerek bu eserden haber vermiştir. Ancak bu eser henüz bulunmamıştır.

1 Fuad Köprülü aracılığı ile bkz. Köprülü, “Fuzûlî”, 4: 693. (E. Berthels, Bulletin de l'Academie des Sciences de l'URSS, classe des Humanites, 1930, nr 5, 297-36./E. Berthels, Memoires du Comite des Orientalistes, Moskow, 1930, V, 39-71.)

2 Kuşoğlu, “Sâdıkî-i Kitâbdâr'ın Mecma'ü'l-Havâs Adlı Eseri”, 246.

Sohbetü'l-Esmâr

Bu eserin Fuzûlî'ye aidiyetini ilk olarak iddia eden Emin Âbid olmuştur.¹ Ancak eserin Fuzûlî'ye ait olmadığını hem Fuad Köprülü² hem de Sedit Yüksel³ kesin ifadelerle belirtmişlerdir.

Cümcümenâme

Fuad Köprülü, Olearius'un seyahatnamesinde Fuzûlî'ye atfen *Cümcümenâme* isimli bir eser andığını ancak bu eserin Fuzûlî'ye ait olamayacağını belirtir.⁴ Başka kaynaklarda mevzu edilmeyen bu eserin Fuzûlî'ye ait olmadığı üzerinde bir tür görüş birliği vardır.

1 Emin Âbid, *Hayat I* (İstanbul, 1927), sy. 16, s. 314.

2 Köprülü, "Fuzûlî", 4: 697.

3 Sedit Yüksel, "Sohbetü'l-Esmâr Fuzûlî'nin Değildir", *Türkoloji Dergisi* IV, sy. 1 (1972): 115-136.

4 Köprülü, "Fuzûlî", 4: 697.

TÜRKÇE DÎVÂN'IN ÖNCEKİ KARŞILAŞTIRMALI NEŞİRLERİ

Türkçe *Dîvân*'ın Türkiye'de üç önemli karşılaştırmalı neşri yapılmıştır. *Türkçe Dîvân*'ın farklı nüshalarını karşılaştırmak sureti ile hazırlanan ilk metin Abdülbaki Gölpınarlı tarafından 1948 yılında meydana getirilmiştir. Fuzûlî'nin hayatı, eserleri ve sanatı üzerine uzun bir girişi ihtiva eden çalışma dibace, gazeller, terkipler, kıtalar, rubailer ve şüpheli şiirlerden oluşmaktadır. 163 sayfalık girişi metin takip eder. Gölpınarlı tarafından hazırlanan *Dîvân*'ın ilk baskısı 1 Dibace, 299 gazel, 2 terci-bend, 2 müseddes, 3 muhammes, 2 tahmis, 5 murabba, 47 kıta, 2 beyit, 81 rubai ihtiva etmektedir. Şüpheliler bölümünde Farsça bir naat ile yedi de kıta bulunmaktadır. Kasideler yoktur. *Leylâ ve Mecnûn*'daki bazı manzumeler de sahip oldukları kafiye veya redife göre *Dîvân*'da yerini almıştır.

Gölpınarlı, *Dîvân*'ı hazırlarken 7 nüshadan faydalandığını ifade etmektedir. Bunlardan birincisi ve aynı zamanda *Dîvân*'da esas alınan nüsha, Gölpınarlı'nın "bizim nüsha" olarak isimlendirdiği "1079'da Necef'te Muhammet Bakır tarafından yazılmış" nüshadır. Gölpınarlı'nın bu nüsha ile ilgili değerlendirmesi şöyledir: "Fuzûlî'nin ölümünden 113 yıl sonra Necef'te H. Ali Meşhedi hadimlerinden Muhammed Bâkır tarafından yazılan ve imlâsında Azeri lehçesinin bütün hususiyetleri muhafaza edilen bu nüsha, Konya nüshasından daha tamdır ve gördüğümüz yazmaların en mükemmeli-dir."¹ Bu değerlendirme Gölpınarlı'nın bu nüshayı neden esas aldığını da ifade etmektedir. Ancak bu kısa paragrafta geçen "tam" ve "en mükemmel" kavramları izaha muhtaçtır. Anladığımız kadarı ile "tam" tabiri nüshanın ihtiva ettiği şiir sayısının fazlalığına, "mükemmel" tabiri ise Âzerî hususiyetlerini taşımasına göndermede bulunmaktadır. 6 nüsha da karşılaştırma nüshası olarak kullanılmıştır.

Gölpınarlı, çalışmada kullandığı nüshaları hangi esaslara göre belirlediğini tam olarak ifade etmemiştir. Çalışmada ikisi doğrudan, iki tanesi dolaylı dört el yazması; iki basma bir de karşılaştırmalı metin kullanılmıştır. Onlarca yazma arasından bu nüshaların hangi özellikleri ile öne çıktığı net

1 Fuzûlî, *Fuzûli Divanı*, haz. Abdülbaki Gölpınarlı, CLVI.

değildir. Yazarın kullandığı nüshaların olumlu özelliklerini sıralarken ifade ettiği hususlar sanırız nüsha seçiminde etkili olmuştur. Bunlar “tamlık”, “mükemmellik”, “Âzerî dil özellikleri taşıması” ve “müstensihin yeterince bilgili olması” olarak sıralanabilir. Bu kıstasların kaç nüshaya tatbik edildiği tam belli değildir. Yazar, Millet Yazma Eser Kütüphanesindeki nüshanın Konya nüshasından sonra en eski nüsha olduğunu fakat hem eksik hem de müstensihinin bazı basit kelimeleri bile yanlış yazabilecek kadar yetersiz olduğunu ifade ederek bu nüshayı elemiştir. Bunun dışında görülen veya elenen bir nüshadan bahsedilmemektedir. Bu da nüsha seçiminin çok sınırlı bir kümeden yapıldığını göstermektedir.

Bir başka sorun da dolaylı olarak kullanılan iki nüshanın araştırmacı tarafından hiç görülmemiş olmasıdır. Çünkü önceki çalışmada varyantların doğru değerlendirilip değerlendirilmediği, yanlış okumaların olup olmadığı, işçilik ve basımdan kaynaklanan bazı hataların meydana gelip gelmediği tam olarak bilinemez.

Gölpınarlı'nın çalışması ilk olması bakımından önemlidir. Dönemin şartlarından kaynaklanabilecek bazı yoksunluklar (katalogların oluşmamış olması, eserlerin tasnif edilmemiş olması, ulaşım ve iletişim imkânlarının yetersizliği vb.) daha iyi bir çalışmanın oluşmasını engellemiş olabilir. Bugün için bu çalışmanın tam anlamıyla bilimsel bir çalışma olarak değerlendirilmesi güçtür ki Gölpınarlı'nın da böyle bir iddiası yoktur. Gölpınarlı'nın eski edebiyat, zihniyet ve yazı hakkındaki birikimi birçok yerde değerlendirmelerinin isabet gücünü artırmıştır. Ancak metni kurarken izlediği yöntem, hazırlanan *Divân*'ın sıhhatini menfi yönde etkilemiştir.

Ali Nihad Tarlan, Gölpınarlı'dan iki yıl sonra 1950'de kendi çalışmasını yayımlamıştır. *Fuzûlî Divânı Gazel, Musammat, Mukatta' ve Ruba'î Kısmı (Edisyon kritik ve Transkripsiyon)* ismiyle çıkan eser Türkiye'de yayımlanan ilk tenkitli metindir. Çalışma 293 gazel, 2 terci-bend, 2 müseddes, 2 tahmis, 3 muhammes, 3 murabba, 42 mukatta', 76 rubaiden meydana gelmektedir. Çalışmada dibace ve kasideler yoktur.

Tarlan, çalışmasında 6 yazma 1 basma toplam 7 nüshayı karşılaştırmıştır. Bu yedi nüshanın dışında birçok nüshaya başvurduğunu ifade eden

araştırmacı onlardan Millet Yazma Eser Kütüphanesi ve Amasya-Bayazıt Kütüphanesi'nde bulunan nüshaları birkaç yerde zikretmekle yetindiğini belirtmiştir.

Tarlan, nüshaların seçimi ile ilgili olarak ön sözde şunları ifade etmektedir:

“Şimdiye kadar gözden geçirdiğimiz Fuzûlî Divânları içinde bir tane doğruya rastlamadığımızı itiraf etmek mecburiyetindeyiz. Bunların içinde tarihen eski olduğu gibi nisbeten derli toplu yazılmış olan altı nüshayı karşılaştırarak bu edisyon kritiki vücuda getirdik. Bunun haricinde birçok nüshalarla da karşılaştırmalar yaptık; lâkin onların ancak ikisini (Millet kütüphanesi ile Amasya-Bayazıt kütüphanesi nüshaları) birkaç yerde zikretmekle iktifa ettik. Bay Ali Canip Yöntem nüshası, maalesef biraz geç elimize geçtiğinden beşinci formadan sonra onu edisyon kritike idhâl ettik. Ondan evvelki metinlerde bulunan esaslı farkları da eserin sonuna ilâve etmek mecburiyetinde kaldık.”¹

Alıntıdan da anlaşılacağı üzere araştırmacı nüshaların tespitinde iki kıstası esas almıştır: zaman bakımından eskilik ve derli toplu olmaları. Bu kıstaslar nüshalara nasıl uygulanmışlardır ve bunlarla tam olarak ne anlatılmak istenmektedir bu hususlarda bir açıklama bulunmamaktadır. Örneğin bu iki kıstasa sahip nüshalar mı seçilmiştir yoksa nüshaların bunlardan birine sahip olmaları seçilmeleri için yetmiş midir? Seçilen nüshalar dikkate alındığında nüshaların eskiliğine öncelik verildiği seçilenlerden beşinin 16. yüzyılda istinsah edilmiş olmalarından anlaşılabilir.

Nüsha farklarının tespitinde izlenen yolu ise şöyle dile getirmiştir:

“Nüsha farklarını da iki esas dâhilinde tesbit ettik: 1- Doğru olması ihtimal dâhilinde olan farklar 2- Nüshalar hakkında karie bir fikir verebilecek bazı sarih yanlışlar. Bunların da ancak muayyen bir kısmını gösterdik. İ nüshasını ancak manzumelerin sırası bakımından esas itihaz ettik. Gayemiz bütün bu nüshalar içinden doğruyu bulup çıkarmaktı. Çünkü her nüsha bir tane doğruya mukabil bazan on tane yanlış ihtiva ediyordu. Bunların içinde bazan tek nüshadaki doğruyu aldık. Bazan da kendimizce doğru olması muhtemel olanlarını aşağıya kaydettik.

1 Fuzûlî, *Fuzûlî Divânı*, haz. Ali Nihad Tarlan, (İstanbul: Üçler Basımevi, 1950), III.

Kanaatimizce edisyon kritik; muhtelif nüshaları karşılaştırıp mihaniki olarak farklarını tesbit etmek değil bir sanatkârın eserini zaman ve muhitin üzerine yığıldığı yanlışlardan kurtarıp onu aslı siması ile yeniden meydana getirmeye çalışmaktır. Bunun için de ne derece hazırlıklı bulunmak lâzım geldiğini ancak bu telâkki çerçevesi içinde böyle bir eser vücuda getirenler takdir ederler. Bu hususta ufak bir fikir verebilmek için, sanatkârın, değil doğrularını, hattâ gramer, sentaks ve kelimelerin o devirdeki manaları bakımından bugün yanlış telâkki edilen hususiyetlerini benimseyecek derecede onun ruhuna nüfuz etmenin lüzumunu zikir ile iktifa edeceğiz. Biz, şahsan böyle bir iddiada bulunmaktan çok uzağız. Ancak uzun seneler Fuzûlî ile meşguliyetimizin bizde hasıl ettiği bir salâhiyyet vahîmesi ile bu cidden tehlikeli işe girişip dört senelik emek neticesinde bu eseri meydana getirdik.”¹

Tarlan’ın *Divân’ı* hazırlarken nasıl bir yöntem takip ettiğini anlamak için bu uzun alıntıya mecbur kaldık. Alıntudan hareketle Tarlan’ın usulünü anlamaya çalışalım:

Tarlan’ın penceresinden edisyon kritik, nüshaların karşılaştırılarak farklarını tespit etmekten ibaret değildir; edisyon kritiğin amacı eseri yanlışlardan arındırarak eserin asıl hâlini ortaya çıkarmaktır. Bu yargının ilk kısmı doğru olmakla beraber ikinci kısmının izaha ihtiyacı vardır. Açıklanması gereken ilk husus “eserin asli siması” ile neyin kastedildiği, metnin asıl hâlinin nasıl tanınacağı, neyin doğru neyin yanlış olduğuna hangi kıstaslarla karar verileceğidir. Muhtemelen her okuyanın bu ifadeden ilk çıkarımı müstensih nüshasının işaret edildiği olacaktır. Burada “orijinal metin”² kavramı ile

1 Fuzûlî, *Fuzûlî Divânı*, haz. Ali Nihad Tarlan, III-IV.

2 “Orijinal” kavramı hayli tartışmalıdır. Metin tenkidi alanında çalışanlar uzun yıllar bu yöntemin amacını “müellif nüshasını yeniden meydana getirmek, orijinal metne ulaşmak” olarak ifade ettiler. Ancak “orijinal” kavramı etrafında yapılan tartışmalar neyin orijinal olduğu ile ilgili ciddi şüpheler doğurmuştur. Bu şüpheleri dağıtmak isteyenler “yazarın son niyeti” kavramını “orijinal metin” öbeğini somutlaştırmak için devreye sokmuşlardır. Bunu Fuzûlî’nin *Divân’ı* üzerinden açıklayacak olursak: Dibacede ifade edildiği kadarı ile Fuzûlî Türkçe *Divân’ı* oluşturmadan önce Türkçe şiirler yazmış ve isteyenlere bu şiirleri vermiştir. Daha sonra *Divân* oluşturmaya karar verdiğinde “iltimas ile alanlardan iltimas ile alup” *Divân’ı* oluşturmuştur. Burada metnin hangi hâli “orijinal” kavramını hak etmektedir: metnin Fuzûlî’nin elinden çıktığı ilk hâli, okuyucudan dönen hâli ve *Divân’a* dâhil edilen hâli. Şiirin oluşum sürecinde herhangi bir müdahale olup olmadığını da bilmiyoruz. Bu müdahale aile çevresinden, arkadaşlara, edebî muhitten, önemli devlet ve ilim adamlarına kadar genişleyen bir muhitte cereyan edebilir. Yazarın niyetinin bunların hepsinde teşekkül etme ihtimali de bulunmaktadır. Bu durumda her üç metin de yazarın niyetini yansıtmaktadır. Şairin birden fazla *Divân* üretip ürettiğini bilmediğimiz

ilgili tartışmalara girmeden araştırmacının bu amaca nasıl ulaşacağı ile ilgili söylediklerine yoğunlaşmak istiyoruz. Tarlan, bunun için ciddi bir hazırlık gerektiğini ifade ettikten sonra bu hazırlığa örnek olması bakımından şairin ruhuna nüfuz edilmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Tarlan, aynı cümle içinde gramer, sentaks ve kelimelerin şairin yaşadığı çağdaki durumuna da değinmektedir. Bunlardan hareketle Tarlan'ın “doğru”yu tespit etmekte izlediği yöntemin iki ayağı olduğunu söyleyebiliriz. İlk olarak dilin eserin meydana getirildiği dönemdeki ve mekândaki şekillerini, kullanımlarını; kelimelerin o dönemdeki anlamlarını “doğru” ile “yanlış”ı ayırt etmede bir kıstas olarak ortaya koyuyor. İkinci olarak şairi tanımak, anlamak hatta ruhuna nüfuz etmek gerektiğini ifade ederek müellifi tanımayı diğer bir kıstas olarak belirlemiş oluyor. Şairin ruhuna nüfuzdan kastın şairin hayatı, eserleri, üslubu, yaşadığı bölge ve zamanı vb. ile ilgili bilgilere sahip olmaktır, diyebiliriz. Ortaya konan her iki kıstas da önemli ve tenkitli metin hazırlayanlar için zorunludur ancak yeterli değildir. Örneğin genel hatlarını bilsek de Fuzûlî'nin dili meselesi oldukça tartışmalı bir husustur. Bir yazarın ve şairin özelde bir metin içinde genelde de bütün eserleri arasında bir tutarlılığın bulunacağından hareketle bazı ifadelerin ona ait olamayacağı anlaşılabilir. Üslubunun ve meselelere yaklaşımının analizi bazı hususların o şair tarafında nasıl ifade edileceğinin anahtarını verir, böylece bazı metin parçalarının ona ait olup olmadığı anlaşılabilir. Ancak bir metnin “asli siması” yalnız bu araçlarla ortaya çıkarılamaz.

Nüshaların tahlili yapılmadan, nüshalar arasındaki ilişkiler gösterilmeden oluşturduğumuz nüsha kümesinin aynı geleneğin farklı kolları olup olmadığından emin olamayız. Bu durumda eserin “asli siması”nı ortaya çıkardığımızı düşünürken yaptığımız, o nüshalar silsilesinin kaynağındaki kopyayı yeniden oluşturmak olabilir. Araştırmacı, nüshaların kendisine sunduğu varyantlar arasında tercihte bulunduğu, aynı geleneğe ait nüshalar aynı kaynak kopyadan çeşitlendikleri için diğer gelenekteki okumayı hiç sunmayabilir.

---

gibi eserlerine son hâlini kendi el yazısı ile verip vermediğini de bilmiyoruz. Bütün bunlar “orijinal” ve “üst metin” nitelermelerini biraz geçersiz kılmaktadırlar. Bu konu ile ilgili tartışmaları görmek için bk. Jerome J. McGann, *A Critique of Modern Textual Criticism*, Virginia, The University Press of Virginia, 1992.; Gary D. Martin, *Multiple Originals New Approaches To Hebrew Bible Textual Criticism*, Atlanta, Society of Biblical Literature, 2010.

Bu durumda yapılan tercih yanlışlar arasında bir tercih olabilir. Nüshalarda bulaşma olup olmadığının tespiti de önem arz etmektedir. Maalesef Tarlan, nüshalarla ilgili böylesi bir çalışma yapmamıştır.

Tarlan, herhangi bir nüshayı esas almamış, sadece şiirlerin sıraları bakımından İzmir nüshasını esas almıştır. Neden diğerlerinin bu hususta esas alınmadığı izah edilmemiştir.

Tarlan'ın çalışmasında tercih edilen ve edilmeyen okumaların hangi değerlendirmeler sonucunda şekillendiği belirtilmemiştir. Açık hataların olduğu yerlerde izaha ihtiyaç yoktur. Ancak araştırmacı tarafından belirtilen kıstasları karşılayan iki farklı okuma arasında tercih yapılırken nelerin etkili olduğunun açıklanması önem arz etmektedir. Bununla birlikte Tarlan'ın Osmanlı şiiri, Fuzûlî'nin üslubu ve edebiyat ve dil tarihine vukufiyeti çalışmayı önemli kılmaktadır.

1958 yılında Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü tarafından Fuzûlî'nin ölümünün 400. yılı münasebetiyle hazırlanan çalışma, hem daha önceki neşirlerde olmayan kasideleri içermesi hem de en fazla nüshadan faydalanması bakımından öne çıkmaktadır.

Ön sözde hazırlanan *Divân*'ın daha öncekilerden farkları şu şekilde sıralanmıştır:

1. Baskı sadece Türkiye'de yer alan 68 nüshanın karşılaştırılması suretiyle meydana gelmiştir. Önceki baskılardan faydalanılmamıştır. Bu 68 yazmadan metnin kurulması bakımından faydasız görülenlere ait nüsha farkları gösterilmemiş, bu tür nüshalar şüphede kalınan noktalarda ve metinlerin sayılarının tespitinde kullanılmıştır. Metnin kurulmasında faydalanan yazmalar arasında herhangi bir fark gözetilmemiştir. Çünkü çalışmayı hazırlayanlar tarihî eskiliğin ve şairin yaşadığı yere yakınlığın nüshaya herhangi bir hususiyet kazandırmadığını bilakis bu kıstasların aldatıcı olacağını düşünmüşlerdir: “Müstensih dikkatli, bilgili ve metne sadık olmadıkça tarih eskiliğinin ve mekân yakınlığının nüshanın sıhhati üzerinde hiçbir müsbet tesire sahip bulunamayacağı aşikardır.”¹

1 Fuzûlî, *Fuzûlî Divânı*, haz. Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Sedit Yüksel, Müjgân Cunbur (Ankara: İşbankası Yayınları, 1958) VIII.

Bu paragrafta ifade edilenleri anlamaya çalışalım. Metin 68 nüshanın karşılaştırılması sureti ile oluşturulmuştur. Ancak bu 68 nüshanın analizi yapılmamış, nüshalar arası ilişkiler gösterilmemiş, bu nüshalardan herhangi birinin bir diğerinden kopya olup olmadığı değerlendirilmemiştir. Bu 68 nüshanın da 68 ayrı koldan gelmeleri imkânsız olduğuna göre bu küme içerisinde aynı gelenekten gelen bir hayli nüsha olmalıdır. Bu nüshaların hangi tarafta yoğunlaştıklarını anlamak, baskın olan geleneği görmek ve varyantları değerlendirmek bakımından çok önemlidir.

Hazırlayıcılar tarafından ifade edildiği gibi tarihî eskilik ve mekân yakınlığı tek başına bir değer ifade etmez. Ancak bu durum, kendilerinin de belirttiği gibi, müstensihin dikkati, bilgisi ve metne sadakati ile birleşince nüshanın değerini oldukça artırır. Zaman ve mekân yakınlığından çok “müstensihin, dikkatli, bilgili ve metne sadık olması”nı önemseyen araştırmacılar bununla ilgili bir çalışma yapmamışlardır. Belirtilen 68 nüshadan hangilerinin müstensihleri belirtilen bu kıstaslara sahiptir maalesef bunu bilmiyoruz. Ayrıca müstensihin dikkatinin, bilgisinin ve metne sadakatının nasıl ölçülebileceği de belirtilmemiştir. İlk söylenildiğinde aşikâr gibi görünen kavramlar uygulama aşamasında müphemiyet kazanmaktadırlar. Öncelikle müstensihle ilgili bir şeyler söyleyebilmek için “hata”ların tasnifi ve tavsifi gerekmektedir. Hangi tür hataların ne gibi saiklerden kaynaklandığı ortaya konmalıdır. Bunun için “hata”ların tespitine ihtiyaç vardır. Bütün bu tespit, tasnif ve tavsif aşamalarından ve mümkünse kopyaladığı başka eserlerde aynı işlemin uygulanmasından sonra müstensihin yaptığı hata türleri ve bu hataların kaynakları hakkında kesin şeyler söylenebilir. Müstensihin durumunu, nüshanın zaman ve mekân bakımından şaire yakınlığıyla kıyaslamak, ikincisinin hilafına bir neticeye ulaşmak, gereği yerine getirilmediği için eleştiriye açık bir durum yaratmaktadır.

2. Türkçe *Divân*, hazırlayanların ifadesi ile *Divân*'ın bütün bölümlerini ihtiva ettiği gibi bazı fazlalıklar da taşımaktadır. 1 kaside, 5 gazel, 1 müstезat ve 2 rubai bu çalışmada bulunan fazla manzumelerdir. Kaside, çalışmayı hazırlayanların belirttiği üzere, daha önce Kemal Edib Kürkçüoğlu tarafından yayımlanmıştır.

Diğer bir paragrafta yazmaların yalnız birinde veya birkaçında görülen ve bu baskıya alınmış olan metinlerin şaire aidiyetleri, şüphesiz ki, kesin olarak söylenemez denmektedir. Devamında kesin olarak reddedilmelerine imkân bulunmadığı için bu metin parçalarının alınmasında bir sakınca görülmediği belirtilmektedir.

Burada karşımıza çıkan sorun nüsha geleneklerinin ortaya çıkarılmasından kaynaklanmaktadır. Bu gelenekler tespit edilmiş olsa idi bu şiir parçalarının hangi silsile ile ulaştıklarına dair fikir yürütmek mümkün olurdu. Böylece diğer geleneklerde bulunmayan metinlerin başka bakımlardan incelenmesi zarureti doğardı. Örneğin tek koldan gelen bir metin parçası şüpheyi icap eder. Bu metnin Fuzûlî'ye aidiyeti ile ilgili bir kanaate ulaşabilmek için üslup ve dil incelemeleri yapılabilir ancak bütün bunlar yapıldığı hâlde bir karar verilemiyorsa metin parçası metne dâhil edilir ve o metin parçasının nüshalardaki durumu hakkında bilgi de verilir. Maalesef bu çalışmalar yapılmadığı için üslup bakımından Fuzûlî'ye ait olamayacağı ilk bakışta anlaşılabilen metin parçaları dahi *Divân*'a dâhil edilmiştir.

3. Manzumelerin sıralanışında da metne müdahalede bulunulmuştur. *Divân*'ı hazırlayanların ifadesi ile gazeliyat bölümündeki alfabetik sıralamaya riayet edilmiş fakat aynı redifi haiz çeşitli gazeller de yine kendi aralarında bir sıralamaya tabi tutulmuşlardır. Kasideler bölümü hariç diğer bölümlerde alfabetik sıralamaya uyulmuştur. Kasideler kronolojik sıralamaya tabi tutulmak istenmiş fakat yazılış tarihleri tam tespit edilemediği için bunun yerine memduhların ehemmiyet derecelerine göre bir sıralama yapılmıştır.

Oysa Fuzûlî, *Divân*'da belirli bir sıralama takip etmiştir. Şair, gazeller ile bölümünün harf başlarından bazılarını münacaat-tevhid başlatmış daha sonra naata geçmiş ve diğer konuları ihtiva eden gazeller ile harf içi sıralama devam etmiştir. Burada yapılan ve aynı redifi ihtiva eden gazellerin bir arada toplanmasına dönük müdahale bu sıralamayı bozmuştur. Aynı durum kasideler bölümü için de geçerlidir. Kasideler bölümünün sıralamasında herhangi bir hususiyet dikkatimizi çekmemiş olsa da bu belirlediğimiz esaslara göre manzumeleri sıralama yetkimiz olduğu sonucunu doğurmaz. Bunun yerine nüshalar, manzumelerin sıraları bakımından da karşılaştırılmalı ve sıraları tespit edilmeliydi.

4. Çalışmayı hazırlayanlar Türkçe *Divân*'ın yalnız Türkçe metinlerden teşekkülünü tabii görerak tamamıyla Arapça veya Farsça olan metinleri çalışma dışı bırakmışlardır. Yazdığı esere hangi metin parçalarını alıp hangilerini almayacağı müellifin tasarrufunda olan bir husustur. Çalışmayı hazırlayanlar metin dışında bıraktıkları Arapça ve Farsça metinlerle ilgili çalışma yapsalar ve bunların Türkçe *Divân*'da bulunmadıklarını, sonradan müdahale ile eklendiğini ortaya koymuş olsalardı söylenecek söz olmazdı. Ancak şairin Türkçe *Divân*'ına aldığı bir metni Türkçe olmadığı gerekçesi ile eser dışına çıkarmak doğru bir yaklaşım değildir.

5. Çalışmayı hazırlayanlar ancak doğru bir metin oluştuktan sonra açıklamalı baskıların yapılabileceğini ifade etmişler, kasideler bölümünde memduhlara ve musammatlar bölümünde de nazirelerin hangi şairlere yazıldıklarına ait kısa notlardan başka metne dair hiçbir açıklama yapılmadığını vurgulamışlardır. Bu bir tercih konusudur. Ancak özellikle bazı kritik varyantlarda neden birinin diğerine tercih edildiğinin açıklanması daha faydalı olurdu. Böylece metin kuruluşunun arkasındaki bakış açısını daha net görmemiz mümkün olurdu.

6. Burada değinmek istediğimiz bir diğer husus da *Divân*'da kullanılan şive ile ilgili araştırmacıların ortaya koydukları yaklaşımdır. Şive bahsinde ortalama bir yol tuttuklarını ifade ettikten sonra bununla neyin kastedildiğini ve neden böyle bir tercihte bulunulduğunu şöyle izah etmişlerdir:

“Önce, eski metinlerin bugün seslendirilmesinde karşılaşılan güçlükler söz konusu edilmek lâzım gelir. Fuzûlî'nin şiiirleri bu bakımdan dikkate değer bir örnek teşkil ederler. Bunlar, şimdiye kadar, umumiyetle Azerî lehçesi mahsulleri arasında zikredilmiş ve seslendirilmelerinde daha çok Azerî şivesi esas tutulmuştur. Fakat, sonradan Türkçenin birer kolunu teşkil eden Osmanlı ve Azerî lehçeleri şairin yaşadığı devirde birbirinden henüz kesin bir şekilde ayrılmış bulunmuyorlardı. Bu itibarla, o devirde her iki lehçede müşterek olan birçok söylenişlere rastlamak mümkündür. Eski yazı her iki lehçenin seslerini birbirinden ayırma imkânını çok kere vermediğinden, Osmanlı ve Azerî şairlerinde müşterek kelimelerin söylenişçe birbirinden ne dereceye kadar ayrıldıklarını da kesin olarak tespit etmek güçtür ve daima münakaşa edilebilecek

bir konudur. Azerî lehçesinin tarihî gelişmesi hakkında şimdiye kadar yapılmış ilmî çalışmaların yetersizliği ve şairin Osmanlı kültürüne asla yabancı bulunmadığı da dikkate alınarak, metinlerin bugünkü harflerle seslendirilişinde her iki lehçenin fonetik özellikleri de aksettirilmiştir.”¹

Fuzûlî'nin dili meselesinin böyle bir çalışma tarafından incelenip vuzuha kavuşturulmasını beklemek çalışmayı hazırlayanlara fazlaca yük yüklemek anlamına gelecektir. Ancak sorun nüshalardaki okunuşların ne kadar hazırlanan esere yansıtıldığı sorunudur. Yukarıda da beyan ettikleri üzere eski yazı birçok söyleniş farkını anlamamıza imkân vermemektedir. Fakat yukarıdaki genel izah, yapılan özel tercihlerin her birini açıklamamaktadır. Nüshaların imlaları ayrıntılı verilmediği için nüshalardan kaçının hangi yönde tercihte bulunduğunu anlayamıyoruz. Ayrıca yukarıda sadece Osmanlı ve Âzerî Türkçelerinden bahsedilmektedir. Fuzûlî'nin dili ile ilgili çalışanların veya şiirlerini okuyanların dikkatini çekecek bir diğer yön onun şiirlerindeki Doğu Türkçesi tesiridir. Tercih edilen aktarım ile farklı yazımlar yok sayılmıştır. Bizce nüshalar sadece varyantlar bakımından değil imla bakımından da karşılaştırılmalı ve hangisinin kaynak nüshada olabileceğine dair varsayımlarda bulunulmalıdır. Bunlara rağmen yapılan çalışma Türkçe *Divân* üzerine yapılan çalışmalar silsilesinin çok kıymetli bir halkasını oluşturur.

1 Fuzûlî, *Fuzûlî Divânı*, haz. Kenan Akyüz, Süheyl Beken, Sedit Yüksel, Müjgân Cunbur, X.

METİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN USÛL

Nüshalara ve *Divân*'ın hazırlanma yöntemine geçilmeden önce birkaç noktanın açıklanmasına ihtiyaç vardır.

a. Fuzûlî'nin dili üzerine yapılan araştırmalar şairin eserlerinin neşirlere dayanılarak ortaya konmuştur. Yapılan neşirler de şairin Âzerî Türkçesini kullandığı ön kabulünden hareket etmiştir. Fuzûlî, Irak-ı Arap'ta doğmuş, büyümüş ve son nefesini de yine bu topraklarda vermiştir. Şairin dili hakkında bir kanaat oluşturabilmek için Irak Türkmencesinin 16. yy.daki görünümünü bilmek gerekmektedir. Bunu bilmek için de Irak bölgesinde ortaya çıkan metinlerin nüshalar üzerinden incelenmesi icap eder. Maalesef elimizde nüshalara dayalı böyle bir çalışma mevcut değildir. Çalışmanın sınırları düşünüldüğünde bizim bu konuya girmemiz de mümkün olmamıştır. Irak Türkmencesinin 16. yy.daki görünümü ile ilgili kapsamlı bir çalışma ortaya çıkana kadar Fuzûlî'nin dili hakkındaki ilk yargının değişmesini beklemek de gerçekçi değildir. Bu sebeple biz de çalışmada daha önceki neşirlerin yolundan ilerledik ve Âzerî Türkçesinin hususiyetlerini göz önünde bulundurduk.

b. Fuzûlî'nin Türkçe *Divân*'ı büyük bir ihtimalle sadece gazellerden oluşmaktadır. Hamid Araslı [1958], Petersburg nüshasında, kasidelerin ayrı bir dibace ile farklı bir kitap gibi düzenlenmesinden hareketle bu hususa ilk değinen araştırmacı olmuştur. Çalışmamız sırasında Araslı'nın bu kanaatini destekleyen iki husus daha dikkatimizi çekmiştir. Öncelikle kasideler 16. yy. nüshalarının çoğunda bulunmamaktadır. Kasidelerin yer aldığı nüshalar da külliyat soylu nüshalardır. S₁ nüshasında *Divân*'ın dibacesi kasidelerden sonra gelmektedir.

Dibacenin esas vurgusu gazel üzerinedir. Fuzûlî, gazelin bir şair için önemine ve değerine özellikle vurgu yapar. *Divân*'ın dibacesi, tertip edilen metnin gazel *Divân*'ı olduğunu da açıkça belirtmektedir.

Şairi *Divân* tertip etmesi için teşvik edenler, onu şu cümlelerle harekete geçirmek isterler:

“Ehâlî-yi ‘âlemden ba‘zî le‘âlî-yi münşe‘ât u mu‘ammâyâtuñdan behre-yi feyz almışlar ve ba‘zî meşnevî ve kaşâyidüñden temettu‘ bulmuşlar ve ba‘zî Fârsî gâzellerüñ naqş-ı zamîr etmişler ve ba‘zî ‘Arabî

recezlerüñ zevkine yêtmişler. Hâşâ ki Türk-zâde maħbûblar feyz-i nazmuñdan behremend olmayalar ve t̄âyife-yi etrâk şâhib-i mezâk-ları büstân-ı kelâmuñda şükûfe-yi **divân-ı ğazelin** bulmayalar”

Metinde şairin muammalarının, mesnevilerinin, kasidelerinin, Arapça ve Farsça şiirlerinin insanlar tarafından beğenildiği belirtilmekte ve gazel Divânından insanların mahrum bırakılmaması istenmektedir. Şair de bunun üzerine “müteferriķ olan **ğazellerden bir muhtaşar divân** cem‘ etmek şalâhın gördüm” diyerek gençliğinde yazdığı gazellerden kısa bir divân meydana getirmeye karar verir.

c. Fuzûlî'nin Türkçe *Divân*'ı büyük bir ihtimalle şairin olgunluk çağlarında tertip edilmiştir. Yukarıdaki alıntılardan da anlaşılacağı üzere *Divân*, muamma, kaside, mesnevi gibi türler ile Arapça ve Farsça şiirlerinden sonra tertip edilmiştir. Arapça ve Farsça şiirlerin bir *Divân* içinde toplanmamış olması mümkünse de diğer türlerin bir kitap hâline getirildiği yukarıdaki alıntıdan anlaşılabilir.

Şair, kendisine Türkçe gazel divânı tertip etmesi yönünde nasihat verenleri dinlemiş ancak gazellerini bir araya getirmek için vakit bulamamıştır.

“İktizâ-yı zamân kemâl-i istiġnâya ruħşat vërmedi ki şarrâf-ı ħired naķd-i evķâtı şarf-ı teşânif-i mu'teber ètmekde iken bu cüz'iyyâta zâyî' ède ve şeh-bâz-ı tabî'at mu'azzam şaydlar gözedürken bir muhtaşar şikâr ardınca ğede. Nâ-çâr maħmil-i i'tibârumda bu 'ilâve lâzımdur dèyü zamân-ı tufüliyyetümde şâdir olup müteferriķ olan ğazellerden bir muhtaşar divân cem' etmek şalâhın gördüm”

Divân'ın son gazeli de metnin, şairin olgunluk döneminde ortaya çıktığını düşündürmektedir.

- 1 Göñül yètdi ecel zevķ-ı ruħ-ı dil-dâr yètmez mi
Aġardı müy-ı ser sevdâ-yı zülf-i yâr yètmez mi
- 2 Yètürdi başuñı ğerdün ayaġa bâr-ı miħnetden
Ĥayâl-i halkâ-yı ġisü-yı 'anber-bâr yètmez mi

- 3 Saña yétدی ecel peymānesin nūş étmege nevbet
Hevâ-yı çeşm-i mest ü gamze-yi hūn-h'âr yétmez mi
- 4 Yéter oldu kulağa bang-ı rıhlet dehr bâğından
Né durmışsan temāşâ-yı gül-i ruhsâr yétmez mi
- 5 Yéter cem' eyle bār-ı ma'siyet tağyîr-i eţvâr ét
Hayâ kıl yoğ midur inşâfuñ ol kim var yétmez mi
- 6 Hidâyet menziline yéttiler sa'y ile akrānuñ
Đalâlet içre sen qalduñ saña ol 'âr yétmez mi
- 7 Fuzûli dēme yétmek menzil-i maqşûda müşkildür
Dutan dāmān-ı şer'-i Aħmed-i Muhtâr yétmez mi

d. Fuzûlî'nin Türkçe *Divân*'ı geç tertip edildiği için şairin elinden çıkmış ancak *Divân*'a girmemiş şiirler de bulunabilir. Şair, gazellerinden bir divân oluşturmaya karar verince gençliğinde yazdığı gazelleri bir araya getirmek istemiştir. Dağınık hâldeki bu gazellerin hepsi kendi elinde bulunmamaktadır. Daha önce kendisinden gazelleri isteyip alanlardan rica etmiş ve dağıttığı gazelleri toplamaya çalışmıştır. Bu toplama girişimi sırasında ulaşamadığı gazellerin de bulunması mümkündür. Ayrıca şair, *Divân*'ın "muhtasar" olduğunu açıkça söylemektedir. Bu da *Divân*'da yer almayan gazeller bulunduğunu göstermektedir.

"Zamān-ı tufüliyyetümde şadır olup müteferriķ olan ğazellerden bir muhtaşar divān cem' étmek şalāhın gördüm ve ol vaķtde menden iltimās ile alanlardan iltimās ile alup şüret-i cem'iyetin ihtişār üzere itmāma yétürdüm"

e. Türkçe *Divân*'da gazellerin sıralamasına müdahale etmek doğru görülmemiştir. Fuzûlî, *Divân*'ın gazeller bölümünde, bazı harflerin ilk gazelerini münacaat-tevhid diyebileceğimiz bir içeriğe ayırmıştır. "Elif" harfinde *Divân*'ın ilk gazeli aşk bahsindedir. Bu harfin ilk gazelerini takip eden 2, 3 ve 4. gazeller münacaat-tevhittir. "Be" harfindeki 24. gazeli ile "ye" harfindeki 251. gazeli de bu bahse ayrılmıştır. Benzer şekilde 5, 6, 37, 47, 132 ve 252. gazeller de naattır. Görüldüğü üzere şair bazı harflerin içindeki gazelleri münacaat ve naat olarak sıralamış daha sonra diğer gazeller gelmiştir. Harfler içerisinde aynı redifi taşıyan gazellerin bir araya getirilmesi durumunda

şair tarafından tertip edilen bu düzen bozulmaktadır. Gazellerin sırası nüshalarda farklılık gösterebilmektedir. Metinde, nüshaların çoğunluğunun gösterdiği doğrultuda bir sıralamaya gidilmiştir.

Nüsha Seçimi

Birçok el yazması bulunan eserler üzerinde çalışılırken yapılması gereken önemli işlerden biri de mevcut el yazmalarından hangilerinin çalışmaya dâhil edileceğine karar vermektir. Bu, yapılacak işin hedefine ulaşması bakımından son derece önemlidir. Bazı özel kütüphaneler ile yurt dışında yer alan kütüphanelerde yaptığımız araştırmalardan ve çeşitli makalelerden tespit edebildiğimiz kadarıyla Fuzûlî'nin Türkçe *Divân*'ına ait 200'den fazla el yazması olduğunu söylemek mümkündür.

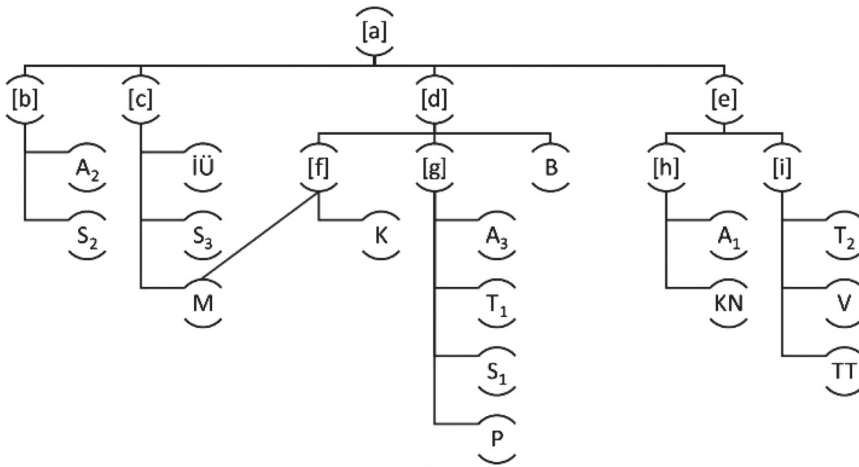
Bu kadar yazma içinden hangilerinin bu çalışmada kullanılması gerektiği önemli bir sorun teşkil etmekteydi. Biz öncelikle tarihli ve tarihsiz nüshaları birbirinden ayırdık. Tarihli nüshalardan da şairin yaşadığı 16. yüzyıla ait nüshaları incelemeye çalıştık. 16. yüzyıla ait 20'nin üzerinde *Divân* el yazması olduğunu gördük. Saint-Petersburg İlimler Akademisi'nde bulunan yazmaların kopyaları farklı gerekçelerle tarafımıza verilmedi. Ancak çalışmamızda P ile gösterdiğimiz bu nüshanın "Kaside" bölümünü kısıtlı zaman içerisinde yerinde inceleme fırsatımız oldu. Bu nüshanın "Gazel" bölümü sadece sorunlu görülen yerler bakımından incelenebilmiştir.

Çalışmamızda Fuzûlî'nin Türkçe *Divân*'ını 16. yüzyıl nüshaları üzerine kurmayı tercih ettik. Böyle bir metnin ortaya çıkmasının daha sonraki yıllarda istinsah edilmiş metinler ile tarihsiz metinlerin değerlendirilmesinde mihenk taşı rolü oynayacağını düşündük. Daha sonraki yüzyılda istinsah edilmiş bir metin çalışmamızdaki nüshalardan biriyle uyuyorsa bu onun kaynağını verecektir, uyumuyorsa bu nüsha elde olmayan eski yazmalardan birinden istinsah edilmiş demektir ki bu da onu değerli kılacaktır. Bu amaçla nüshalarda gördüğümüz farklı yazımları olabildiğince (okunamayan, açık imla hatası olan, harfleri silinenler vb. hariç) dipnotta göstermeye gayret ettik.

Tespit ettiğimiz 16. yüzyıl nüshalarından ulaşabildiklerimiz hem fizikî özellikleri hem de muhtevaları bakımından incelenmiştir. Bu aşamada, daha sonra farkların değerlendirilmesinde yardımcı olacak, nüshalar arası ilişkileri ortaya koyan nüsha şeceresinin belirlenmesi için çalışılmıştır.

Önce nüshaların ortak hataları nüsha adları ve sayfa numaraları ile birlikte fişlenmiştir. Daha sonra bu fişler ikili, üçlü, dördü vb. paylaşılan hatalar olarak gruplandırılmıştır. Burada ilk tespitimiz, hiçbir nüshanın bir öbüründen doğrudan istinsah edilmediği olmuştur. Bu tespit ulaşılabildiğimiz nüshaların tamamının çalışmada yer alması gerektiği anlamına gelmektedir. Daha sonra bu hata grupları incelenmiş ve bazı nüshaların birbirleriyle daha fazla hata paylaştıkları görülmüştür. Bu nüshalar gruplanmıştır.

Farkların Değerlendirilmesi

Nüshaların sunduğu farklı okumalar aşağıdaki ölçütlere göre değerlendirilmiş, doğru olduğu düşünülenler metne dâhil edilirken elenenler dipnotta verilmiştir. Farkların değerlendirilmesinde şu ölçütlerden faydalanılmıştır:

a. Vezin, kafiye, redif gibi teknik unsurlar dikkate alınmış, bunlardan birinde sorunlu görülen fark elenmiştir.

b. Beytin veya mısranın sentaks yapısı ile uyumlu olmayan, dil bilgisi kuralları bakımından sorun doğuran farklar dipnotta verilmiştir.

c. Beytin, mısranın veya metnin anlam bütünlüğünü bozan, beyitteki öbür kelimelerle anlam bakımından uyumsuzluk oluşturan kelimeler dipnotta verilmiştir.

ç. Metnin bütünlüğü göz önünde bulundurulmuş; metnin tutarlılığını bozan farklar dipnotta gösterilmiştir.

d. Fuzûlî'nin üslup özelliklerinden kelime tekrarları, simetrik yapı gibi Cem Dilçin ve başka araştırmacılar tarafından ortaya konan hususiyetler dikkate alınmış, üslup özellikleri ile uyumlu fark tercih edilmiştir.

e. Dönemin ve şairin söz varlığı ve kelimeleri kullanım şekli dikkate alınmış, dönemle ve şairin kelime hazinesi ile uyumlu kullanımlar metne taşınmıştır.

f. Yukarıdaki kriterleri taşıyan farklardan azınlıkta kalanlar dipnotta gösterilmiştir. Nüshaların çoğunda bulunan fark metne taşınmıştır.

g. Nüshalardaki yaygınlığı birbirine denk veya yakın olan farklardan;

1. Yukarıdaki ölçütlere uymayanlar dipnotta alınmıştır.

2. Geriye kalanlar nüshaların oluşturduğu ailelere göre incelenmiş, farklı aile gruplarında çoğunluk sağlayan fark seçilmiştir.

3. Daha sonraki asırlarda istinsah edilmiş ve şiir sayıları bakımından eksik bulunmayan veya sınırlı sayıda şiirin eksik olduğu nüshalardan bir kontrol grubu oluşturulmuştur. Çalışmaya dâhil ettiğimiz nüshaların

sağladığı veriler ikna edici olmadığına kontrol grubu nüshalar farkın sonraki yüzyıllardaki durumu hakkında bilgi sağlaması bakımından değerlendirilmiştir. Kontrol grubu nüshaların 16. yüzyıl yazmaları ile birlikte hareket ettikleri durumlarda nüshaların sağladıkları ile yetinilmiştir.

4. Bunun da ikna edici bir netice doğurmaması durumunda daha önceki çalışmalara başvurulmuştur.

Tarlan, Gölpınarlı ve Komisyonun hazırladığı *Divân*'lardan her üçünün de ittifak ettiği farklarda yukarıdaki ölçütlerden birine aykırı olmadıkça ve onların okumalarına karşı çıkacak ikna edici bir delil bulunmadıkça bu üç çalışma ile beraber hareket edilmiştir. Bu üç çalışmanın farklılaştığı durumlarda Cem Dilçin'in *Fuzûli Divân'ı Üzerine Notlar* isimli eserine başvurulmuştur. Yazarın açıklamalarının yeterince ikna edici bulunmadığı durumlarda, varyantların yaygınlıkları arasındaki fark az olsa da çoğunluğa göre hareket edilmiştir.

h. Dil, üslup ve muhteva bakımından Fuzûlî'ye aidiyetinden şüphe duyduğumuz manzumeleri metnin sonunda verdik. Emin olmadığımız bir manzume (282. Gazel) bütün şüphelerimize rağmen üç nüshada (B, A3, TT) yer aldığı için metin içerisinde verilmiştir. Önceki neşirlerde yer alan ancak değerlendirdiğimiz nüshalarda bulunmayan veya Fuzûlî'nin diğer eserlerinden aktarılan manzumeler de farkın görünmesi için metin sonunda Türkçe *Divân*'da bulunması şüpheli manzumelerle birlikte verilmiştir.

Nüshaların Tavsifi

Metin Tesisinde Esas Alınan Nüshalar

1. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil. Yz A 140 (A1)

İstinsah Tarihi: h. 1 Şaban 954 (m. 16 Eylül 1547).

Boyut: 208x128-155x77 mm.

Yaprak: 85.

Satır: 16.

Yazı Türü: Nestalik.

Kâğıt Türü: Esmer samanlı.

Temmet Kaydı: “Temmetü’l-kitâb bi-‘avni’l-meliki’l-vehhâb târihu ğurreti şa‘bânü’l-mu‘azzam sene 954”

İçindekiler: Dibace 1^b-6^b, Gazeller 6^b-77^b, Musammatlar 77^b-82^a, Kitalar 82^a-82^a, Rubailer 82^b-82^b.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 1^a’da bir, 50^a’da iki mühür bulunmaktadır.

Katalogdaki Açıklama: “Yaldız zencirekli, kahverengi meşin cilt içindedir. İçinde 1 mukaddime, 289 gazel, 2 terci-bend, 4 muhammes, 7 kıta, 6 müfred vardır. Arka yaprakta 4 macun terkibi, Nevayî (84^b), İsmet-i Buharayî (85^a), Revnakı (85^b)den şiirler ve beyitler kaydedilmiştir. Temellük kayıt ve mühürleri silinmiştir.”

Nüsha ile İlgili Gözlemler: Nüshada serlevha ve cedvel bulunmamaktadır.

Baş: Hâmd-i bî-ḥad ol mütekellim-i luṭf-âferîne ki sefîne-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son: Êy zâtuña mümkinât burhân-ı vücüb
Şâbit saña imtinâ’-ı imkân-ı ‘uyüb

Der-kenar: 19^a’da sayfa kenarında “Olsa ḥâşıl faḳrdan ḥüzn ü ğinâdan ibtihâc” mısrasının karşısına “olman” yazılmıştır ancak bunun hangi kelimeye alternatif olarak yazıldığı tam belli değildir. Nüshada “ḥüzn ü” olması gereken kelime tam okunamadığı için “olman” bu kelimenin yeniden

yazımı olabilir ya da mısra başındaki “olsa” kelimesine alternatif olarak yazılmış olabilir. Ancak her iki durumda da “olman” kelimesi mısra ile uyum göstermemektedir.

64^b'de “Mihri yoĥ mâhlara âh eġer étmez yâ Rab” mısrasının bulunduğu gazelin oldukça üstünde bu mısra “Âh eġer étmez yâ Rab mihri yoĥ mâhlara” şeklinde yazılmıştır. Bu mısranın bir başkası tarafından yazıldığı kanaatindeyiz.

Düzeltilmeler: 2^b'de “Şî'r bir ma'şûĥdur ĥüsn-i 'ibâret zîveri” mısrasında “ma'şûĥdur” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında “ma'şûĥ” olarak eklenmiştir.

10^b'de “Bâġa seyr ét bu ruĥ u la'l ile kim ġonce vü ġül” mısrasında “kim” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

20^a'da “Dil oldı tîġ-ı firâĥuñla ŧerĥa ŧerĥa veli” mısrasında “tîġ” kelimesi önce atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

25^a'da “Serîr-i salġanat zevĥından efzûndur maña ol söz” mısrasında “efzûndur” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

27^b'de “Zâhid gibi ki bâdeni élden nihân iġer” mısrasında “bâdeni” kelimesi “bâde” olarak yazılmış daha sonra satır üzerine farklı bir kalemle “-ni” eklenmiş böylece kelime “bâdeni” şeklinde düzeltilmiştir.

28^a'da “Âşîĥ-ı ŧâdıĥ menem Mecnûnuñ ancak adı var” mısrasında “ŧâdıĥ” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

30^a'da “Nergisûn ġörmîŧ ġözin maĥmûr ŧanmîŧ ĥ'âbı var” mısrasında “maĥmûr” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

33^b'de “ġöñülde biñ ġamum vardur ki pinhân eylemek olmaz” mısrasında “ġamum” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında “ġamuñ” olarak eklenmiştir. Aynı sayfada “Saĥın ġöñlüm yıĥarsan pendden dem urma éy nâŧîĥ” mısrasında “urma” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

37^a'da “Aġzuñı dêrlerdi yoĥ dedüklerince var imîŧ” mısrasında önce “dêrler” yazılmış daha sonra satır arasında “-di” eki yazılarak “dêrlerdi” şeklinde düzeltilmiştir.

38^a'da “Kim bu rüsvā perdemi çāk êtdi sırrum kıldı fâş” mısrasında “êtdi” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir. Aynı sayfada “Saña zamānede nağş-ı şaḥîfe-yi ihlâş” mısrasında “zamānede” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

38^b'de “N'ola ger dil kılsa her dem derd-i 'ışkuñ cāna 'arz” mısrasında “kılsa” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

40^a'da “Ëy Fuzûlî şevkden yaḫduñ tenüñ rüz-ı vişāl” mısrasında “yaḫduñ” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

41^a'da “Ferric allāhümme hemmī neccinī mimmā eḫāf” mısrasında “hemmī neccinī” yerine önce “Rabbü'l-Ḥaḫ” yazılmış daha sonra “el-Ḥaḫ” kelimesinin üzeri çizilmiş ve satır arasında “neccinī” olarak düzeltilmiştir. Aynı sayfada “Ëy Fuzûlî zāhid er da'vā-yı 'aḫ eyler nē sūd” mısrasında “zāhid” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında eklenmiştir.

42^b'de “Ḥaṭıñuñ āfet-i cān olduḡını bildürdün” mısrasında “āfet” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

47^a'da “Ḥālümü gördükçe men'ci ehl-i 'ışḫ eyler faḫîh” mısrasında “ışḫ” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

51^b'de “Ëy hoş ol şām ki bî-ḫod gidem ol kūya vü şubḫ” mısrasında “ki bî-ḫod” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

53^a'da “Bilmişem bulman vişālın lik bir ümmîd ile” mısrasında “lik” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

53^b'de “Şem'ci şām-ı firḫatem şubḫ-ı vişāli n'eylerem” mısrasının “şem'ci şām-ı firḫatem” kısmı yazılmış daha sonra bu gazelin daha önce yazıldığı fark edilerek sonrası yazılmamıştır.

63^a'da “Kim ola vara vara cem'iyetüm ziyāde” mısrasında “ola vara vara” ifadesi “ola pāre pāre” şeklinde yazılmış daha sonra üzeri çizilerek “ola vara vara” olarak düzeltilmiştir.

63^b'de “Ḥırām êt bir ḫadem biñ ḫāksarı ser-firāz eyle” mısrasında “ḫāksarı” ifadesinin “ḫāk” kısmı atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

64^b'de “Çılgımasa Һasret ile cān-ı figārum bu gece” mısrasında “Һasret” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

66^a'da “Şem^c-i ruhsāruñ odı kıldı meni āteş-perest” mısrasında “kıldı” kelimesinin “y” harfi ile mısradaki bulunmayan “şol” kelimesi satır arasında yazılmıştır.

69^a'da “Ėy deyen Mūsā ‘aşāsı kaç^c-ı deryā etmedi” mısrasında “‘aşāsı” yerine önce “Һayāt” yazılmış daha sonra üzeri çizilerek satır arasında “‘aşāsı” olarak düzeltilmiştir.

73^a'da “Her Һaraf yüz ğam helāküm kaçdın etmiş Tañrı-çün” mısrasında “ğam” yerine önce “қан” yazılmış daha sonra üzeri çizilerek satır arasında “ğam” olarak düzeltilmiştir.

74^b'de “Yëtürdi āhumı gerdūna ol büt gör ne kāfirdür” mısrasında “gerdūna” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

81^a'da “Al saç bāĝuñda müşĝin saç perişān-Һāliem” mısrasında “müşĝin saç” ifadesinde “saç” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir. Aynı sayfada “Şanma ҺalҺālūñ gibi mihrūñden ey meh Һāliem” mısrasında “gibi” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında “kimi” olarak eklenmiştir.

2. İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, TY 5465 (İÜ)

İstinsah Tarihi: h. 28 Safer 979 Pazar (m. 22 Temmuz 1571).

Boyut (dış): 260x186 mm.

Yaprak: 96.

Satır: 13.

Yazı Türü: Talik.

Kâğıt: Abadi.

Temmet Kaydı: “Temmetü'l-kitāb bi-‘avni’llāhi ve Һüsni tevfiķi fi tāriķi yevmi'l-eĝad bīst u heştüm-i şehri-şāfer Һutime bi'l-Һayr ve luţf sene 979”

İçindekiler: Dibace 1^b-6^b, Gazeller 7^a-76^b, Musammatlar 76^b-86^b, Kıtalar 86^b-90^b, Rubailer 90^b-96^b.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 1^a'da 4 mühür, 2 temellük kaydı bulunmaktadır.

Katalogdaki Açıklama: Katalogda nüsha ile ilgili özel bir açıklama göremedik. Ancak Sabri Kalkandelen tarafından hazırlanan *Divân Kataloğu*'nda (İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi T9865 v. 300-301.) nüsha hakkında bazı bilgiler mevcuttur: “Yazma nefis ta'lik, 989 tarihinde elvan-ı muhtelifede abadi kâğıda yazılı ve cedveller biri laciverd, biri tirşe ve öbürü yaldızla çizilidir. Serlevha İran-kari müzehheb ve cildi kahverengi meşinden ma'mul ve üzeri yeşil kumaş kaplıdır.”

Nüsha ile İlgili Gözlemler: Nüsha tamir görmüştür. Nüsha tamirinde kullanılan materyallerden bazılarının harflerin üzerini kapattığı görülmektedir. Muhtemelen tamirat sırasında nüshanın sayfaları yeniden sıralanmıştır. Özellikle dibace bölümünde sayfalar doğru yerleştirilmemiştir. Dibace bölümünün doğru sıralaması 1^b, 6^a, 6^b, eksik yaprak, 3^a, 3^b, 4^a, 4^b, 5^a, 5^b, 2^a, 2^b şeklinde olmalıdır.

15^b'de fazladan yazılan harflerin üzeri kazınmıştır. Nüshanın farklı sayfalarında yer yer kazıntı ve silintilerin meydana geldiği gözlenmiştir. 43^b'de “Kıldı mâh-ı rûze ol hürşîdi gün günden za'if” mısrasının altı kazınmıştır. Yazı müstensihe ait gibi görünmektedir.

Nüşhada bazı yerlerde yazının okunmasını engellemeyecek şekilde mürekkep lekeleri görülmektedir. Bu lekeler büyük ihtimalle mürekkebin tam kurumamasından kaynaklanmıştır.

Nüshanın birçok yerinde nem ve çevre şartlarından kaynaklanan lekeler rastlanmaktadır. Kâğıdı muhtelif renklerde. Büyük ihtimalle fiziki şartların etkisi ile kâğıtta renk değişimleri olmuştur. Bu renk değişimleri zaman zaman yazının da farklı bir elden çıktığı izlenimi vermektedir. Ancak görebildiğimiz kadarı ile bütün nüshada tek yazı kullanılmıştır.

Baş: Hâmd-i bî-âhad ol mütekellim-i nuṭṭ-âferine ki sefîne-yi sükkân-ı...

Son: Gördüm seni elden ihtiyârum gétدی
Bağdum kadüñe şabr u qarârum gétدی
Hâk oldum u her yaña ğubârum gétدی
el-Ḳıṣṣa ğapuñda i'tibârum gétدی

Der-kenar: 29^b'de “olmaz” redifli gazelin “Târîķ-ı fakır dutsam tab^ç tâbî^ç nefş râm olmaz/Gînâ kılsam taleb esbâb-ı cem^çıyyet tamâm olmaz” beyti farklı bir yazı ile kenarda yazılmıştır.

Düzeltilmeler: 11^b'de “Aradan êy şem^ç çılı^ç bir güşe dut kim bu gâce/ Bezm bir hürşîd-ţal^çatdan münevverdür maña” beytinin birinci mısrasında metin içinde “âhdan” yazılmış daha sonra sayfa kenarında farklı bir yazı ile “aradan” olarak düzeltilmiştir.

16^b'de “Mażhar-ı âşâr-ı kıudretdür vücûd-ı kâmilüñ/Feyz-i fıtratdan ğaraż sensen tufeylüñ kâyinât” beytinin ikinci mısrasında metin içinde “fıtratdan” şeklinde yazılmış olan kelime cetvelin üzerinde farklı bir yazı ile “kıudretten” olarak kaydedilmiştir ki Gölpinarlı'da da aynı farkı görüyoruz. Değerlendirdiğimiz nüshalarda bu farka rastlamadık. Sayfa kenarındaki bu iki düzeltme aynı kişinin elinden çıktığı intibahı vermektedir.

8^a'da “Kâr-ger düşmez hadeng-i ta^çne-yi düşmen maña” mısrasında “ta^çne” yerine “nâvek” yazılmış daha sonra kelimenin altına farklı bir yazı ile “ta^çne” eklenmiştir.

12^b'de “Çıharmak itşeler tenden çeküp peykânın ol servüñ” mısrasında “peykânın ol servüñ” ifadesi önce “peykân-ı dil-süzün” olarak yazılmış daha sonra iki mısranın arasına müstensih'in yazısıyla “peykânın ol servüñ” yazı olarak düzeltilmiştir.

75^b'de “Görmemiş mehd-i zemîn bir tıfl sen tek tâ felek” mısrasında “zemîn” yerine önce “felek” yazılmış daha sonra satır arasında “zemîn” olarak düzeltilmiştir.

78^a'da “Zülfini ‘aşıkıların boynına zencîr êtmese” mısrası yerine bir alttaki beytin ikinci mısrası yazılmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

85^b'de “Deyerler cennet içre âteş olmaz bu ‘acebdür kim” mısrasında “içre” kelimesinin yerine “ile” yazılmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

Boşluklar: 17^a ve 17^b'de ilk satır, 24^a'da son satır boş bırakılmıştır.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
6b-7a	Dibacede “Şahn-ı laîf ü der ve’î hûbân neşeste şaf şaf” mısrasıyla başlayan kıtanın ilk iki beytinden sonrası eksiktir.	“Yâ Rab hemîşe luţfuñı ét reh-nümâ maña” mısrasıyla başlayan gazelin son üç beytinden öncesi eksiktir.
9b-10a	“Riştüdür cismüm ki devr-i çarlı vermiş tâb aña” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“Ġamdan öldüm demedüm hâl-i dil-i zâr saña” mısrasıyla başlayan gazelin dördüncü beytinden öncesi eksiktir.
15b-16a	“Vaşluñ maña hayât vürür firkatüñ memât” mısrasıyla başlayan gazelin ilk iki beytinden sonrası eksiktir.	“Ëy esir-i dâm-ı ğam bir ğuşe-yi mey-hâne dut” mısrasıyla başlayan gazelin son iki beytinden öncesi eksiktir.
19b-20a	“Kansı mâhuñ bilmezem mihrîyle olmuş zâr şubh” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“N’ola ger koça miyânuñ kemer-i zer güstâh” mısrasıyla başlayan gazelin son iki beytinden öncesi eksiktir.
21b-22a	“Yanan ışk âteşine âteş-i düzağdan eymindür” mısrasıyla başlayan gazelin ilk iki mısrasından sonrası eksiktir.	“Şabûh için maña dürd-i mey-i şebâne yêter” mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.
28b-29a	“Her kitâba kim leb-i la’lün hadişin yazeler” mısrasıyla başlayan gazelin ilk üç beytinden sonrası eksiktir.	“N’ola ger reşk-i ruhsârufıla bağı hûblaruñ kandur” mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.
35b-36a	“Cismümi yandırma rahm ét yaşuma ey bağı taş” mısrasıyla başlayan gazelin ilk beş beytinden sonrası eksiktir.	“Halka hûblardan vişâl-i râhat-efzâdur garaż” mısrasıyla başlayan gazelin ikinci beytinden öncesi eksiktir.
37b-38a	“Yâr vaşlın isteyen kesmek gerek cândan çama” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“Ëy hadeng-i ğamuña sine-yi ahbâb hedef” mısrasıyla başlayan gazelin son iki beytinden öncesi eksiktir.
41b-42a	“Şabâ luţf êtdüñ ehl-i derde dermândan haber vërdüñ” mısrasıyla başlayan gazelin ilk beytinden sonrası eksiktir.	“Gelür ol serv-i sehî ey gül ü lâle açılun” mısrasıyla başlayan gazelin son iki beytinden öncesi eksiktir.
47b-48a	“Penbe-yi merhem-i dağ içre nihândur bedenüm” mısrasıyla başlayan gazelin ilk beytinden sonrası eksiktir.	“Her habâb-ı eşküme bir ‘aks şalmış peykerüm” mısrasıyla başlayan gazelin dördüncü beytinden öncesi eksiktir.
51b-52a	“Kaçan kim kâmetüñden ayru seyr-i büstân êtdüm” mısrasıyla başlayan gazelin beşinci beytinden sonrası eksiktir.	“Ëy kemân-eburî şehîd-i nâvek-i müjġânuñam” mısrasıyla başlayan gazelin beşinci beytinden öncesi eksiktir.
53b-54a	“N’ola zâhid bilse küfr-i zülfüñ imân olduġun” mısrasıyla başlayan gazelin ilk üç beytinden sonrası eksiktir.	“Çirâġ köydüricek âteş-i nihânımdan” mısrasıyla başlayan gazelin üçüncü beytinden öncesi eksiktir.
57b-58a	“Tâ sirişk-i dîde-yi Ferhâdî gördi lâle-ġün” mısrasıyla başlayan gazelin üçüncü beytinden sonrası eksiktir.	“Bâr-ı miñnetden nihâl-i kâmetüñ ham olmasun” mısrasıyla başlayan gazelin son iki beytinden öncesi eksiktir.

63b-64a	“Su vērür her şubh-dem gözyaşı tığ-ı âhuma” mısrasıyla başlayan gazelin ilk üç beytinden sonrası eksiktir.	“Gönül seccâdeye başma ayak tesbiha el urma” mısrasıyla başlayan gazelin son üç beytinden öncesi eksiktir.
87b-88a	“Perde çek ‘aybına zulmet gibi halkuñ dâyim” mısrasıyla başlayan kıtanın ilk beytinden sonrası eksiktir.	“Gelün ey ehl-i haqıkat çihalum ‘âlemden” mısrasıyla başlayan gazelin son iki beytinden öncesi eksiktir.
91b-92a	“Ëy mihr-i ruhuñ kadım ü ‘âlem hâdiş” mısrasıyla başlayan rubaiden sonrası eksiktir.	“Ëy şehd-i lebün sözi şekervâr leziz” mısrasıyla başlayan rubaiden öncesi eksiktir.

3. Azerbaycan İlimler Akademisi Kütüphanesi, Azerbaycan İlimler Akademisi Cumhuriyet El Yazmaları Fondu Nr. 4062 (B)¹

İstinsah Tarihi: h. Muharrem 977-Receb 980 (m. Haziran 1569-Aralık 1572).

Müstensih: Mahmud b. Davud.

Boyut: 26,2x15 cm.

Yaprak: 76.

Satır: 20.

Yazı Türü: Nestalik.

Kâğıt Türü: Kalın sarı.

Baş: hamd-i bî-had ol mütekellim-i nuçk-âferine ki sefine-yi ümmid-i sükkân-ı...

Son:
Gördüm seni elden ihtiyarum gètdi
Bağdum yüzüne şabr u qararum gètdi
Hâk oldum u her yaña gubarum gètdi
el-Çışsa kapuñda i'tibarum gètdi

Dibace Ketebe Kaydı: “Tamâm şod dibâce-yi Dīvân-ı Fuzûli fi yev-mi’ş-şelâşe şehrü muharremü’l-ğarâm min şuhûri sene seb’a ve seb’ine ve tis’a mie”

Dīvân Ketebe Kaydı: “Temmet hazâ kitâb bi-’avni ‘inâyeti’l-meliki’l-vehhâb ‘alâ yedi Mağmûd bin Dâvud-ı Uluniyeviyü’ş-şehîr bi’ş-şâ’idi ğafera’llâhu lehu ve li-vâlideyne ve ağsenü’l-bahâ ve ileyhi fi evâhîri recebi’l-müreccib sene şemânin ve tis’a mie 980”

¹ B nüshası hakkında tıpkıbasımını gerçekleştiren Hamid Araslı, yeterli bilgi verdiği için burada ayrıntıya girilmemiştir. Hamid Araslı (Redaktör), *Fuzûli Divanı*, Bakü, Azerbaycan SSR İlimler Akademiyası Neşriyatı, 1958, s. 6-7.

Notlar: Aşağıdaki şiiirler, şairin diğđer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğđer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiiirler		
Şiiir	Türü	Bulunduğu Eser
‘Işık dâmına giriftâr olalı zâr olubem	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

4. Millî Kütüphanesi, Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu Nr. 06 Hk 101 (A₂)

İstinsah Tarihi: h. Muharrem 984 (m. Mart 1576).

Boyut (dış): 120x80-207x140 mm.

Yaprak: 100+1.

Satır: 13.

Yazı Türü: Nestalik.

Kâğıt Türü: Daire içi terazi ve çiçek filigranlı.

Ketebe Kaydı: “Temmetü’l-kitâb bi-‘avni’llâhi’l-meliki’l-vehhâb ‘alâ yedi az‘afi’l-ibâd ilâ’llâhi’l-‘aliyyi’l-‘abdi’l-fağîr ..... Kerbelâ şehri muğarremi’l-ğarâm min şuhûri sene 984”

İçindekiler: Dibace 1^b-7, Gazeller 8^a-77^b, Musammatlar 78^a-88^a, Kıtalar 88^b-95^b, Rubailer 96^a-100.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 1^a’da 5 adet mühür ile temellük kayıtları vardır. 25^a ve 50^a’da birer, 100^a’da da üç adet mühür ile temellük kayıtları bulunmaktadır. 100^b’de 4 mühür ile temellük kayıtları vardır.

Katalogdaki Açıklama: “Söz başları kırmızı, sırtı onarılmış kahverengi meşin, kabartma şemseli, vişne çürüğü meşin kaplı mukavva cilt. Ketebe kaydı okunamadı. 1^a’da Lali-zâde Mehmed Masum’un temellük kaydı ve mührü, ayrıca Mehmet Tahir’e ait 1216 tarihli temellük kaydı ve mührü ve Mehmet Hanif’in mührü ve temellük kaydı vardır. Millî Eğitim Bakanlığı Ankara Genel Kitaplık kaşesi basılıdır.”

Nüsha ile İlgili Gözlemler: 1^b ve 2^a’da kırmızı mürekkeple cedvel yapılmıştır. Nüşanın öbür sayfalarında cedvel yoktur. Nüşada serlevha da bulunmamaktadır. 76^b, 77^b gibi bazı sayfalarda silintiler oluşmuştur.

Baş: Hâmd-i bî-hâd ol mütekellim-i nuḡḡ-âferîne ki sefine-yi sükkân-ı...

Son: Gördüm seni elden ihtiyârüm gétدی
Baḡdum ḡadüñe şabr u ḡarârüm gétدی
Hâk oldum u her yaña ḡubârüm gétدی
el-Ḳışşa ḡapuñda i'tibârüm gétدی

Der-kenar: 1^b ile 4^a arasında kenarda Farsça *Divân*'ın mukaddimesi bulunmaktadır. 4^a'nın sonundan 14^b'nin sonuna kadar Farsça *Divân*'daki gazellerin bir kısmı yer almaktadır. Muhtemelen müstensih ortada Türkçe, kenarda Farsça *Divân*'ı istinsah etmek arzusuyla yola çıkmış fakat bir sebepten bunu gerçekleştirmemiştir. 15^a'da “bah tabiri bak lafzından mürekkebdir”, 21^a'da “ben tek lafzı ben gibi demekdür bu *Divân*'da tek lafzı pek çokdur”, 25^b'de “zülף yani perçem”, 39^a'da “dünya tek dünya gibi demekdür”, “tek lafzı edat-ı teşbihdür” gibi açıklamalar yapılmıştır. 16^b, 22^a, 25^b, 26^a, 28^b, 36^b, 40^a, 40^b, 41^a, 42^b, 52^b, 56^b, 60^b, 67^b, 69^b, 75^b'de beyitlerle ilgili değerlendirme notları düşülmüştür. Ayrıca sayfa kenarında müstensih hataları da düzeltilmiştir. 56^b'de bu notları düşen kişinin “Hanif” isimli birisi olduğu 1220 tarihini attığı bir değerlendirme notundan anlaşılmaktadır. Nüshanın yeniden ciltlenmesi sırasında bazı metin parçaları kesilmiştir. 100^b'de bir ölüm kaydı bulunmaktadır. Son sayfada Farsça bir şiir vardır.

34^a'da metin içerisinde atlanan “Çekme zaḡmet çek elüñ tedbîr-i derdümünden ḡabîb/Kim degül sen bildügüñ men çekdügüm bîmarlıḡ” beyti sayfa kenarına yazılmıştır.

Düzeltilmeler: 1^b'de “şua^crâ-yı İslâmı şaḡîḡ ü sâlim” ifadesinde “sâlim” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

3^b'de “Mecnün gibi istimâ^c-ı şî^cr için başuma üşüp” ifadesinde “istimâ^c-ı şî^cr için” bölümü atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

19^a'da “Ḳansı gülşen gül-büni serv-i hîrâmânuñca var/Ḳansı gül-bün üzre ḡonce la'l-i ḡandânuñca var” matlalı gazelde “ḡansı” kelimeleri “ḡanḡı” olarak düzeltilmiştir. Bu düzeltmenin bir başkası tarafından yapıldığını düşünüyüz.

24^b'de “Cünün feyziyle âzâd olmuşam kayd-ı ‘alâiyıldan” mısrasında “cünün feyziyle” kelimeleri sayfa kenarında daha açık olarak farklı bir yazı ile tekrar yazılmıştır. Aynı sayfada “Alâmet âh-ı serd ü rû-yı zerd ü eşk-i alümdür” mısrası kenarda farklı bir yazı ile “ü” bağlaçları olmadan tekrar yazılmıştır.

27^a'da “Tariḫ-ı faḫr dutsam ṭab^ç ṭâbi^ç nefis râm olmaz” mısrasında “faḫr” yerine önce “ṭab^ç” yazılmış daha sonra üzeri çizilerek satır arasında “faḫr” olarak düzeltilmiştir.

31^a'da “Bilmez idüm bilmek ağzuñ sırrını düşvâr imiş” mısrasında “ağzuñ” kelimesi satır arasında farklı bir yazı ile daha açık olarak tekrar yazılmıştır.

34^b'de mısraların eşleşmesinde yanlışlık yapılmış daha sonra noktalı çizgi ile bu yanlışlık giderilmiştir.

36^b'de “Cür^ça cür^ça mey içüp zîb-i cemâl arturduñ” mısrasında “arturduñ” kelimesi farklı bir yazı ile sayfa kenarında tekrar yazılmıştır. Aynı sayfada “Tîz çekmezsene cefâ tîğın meni öldürmege” mısrasında “tîz çekmezsene” ifadesi metin içinde “tîz çekmesene” olarak yazılmış daha sonra sayfa kenarında farklı bir yazı ile “tîz çekmezsene” olarak düzeltilmiştir.

39^b'de “Gelür ol serv-i sehî ey gül ü lâle açılıñ” mısrasında “açılıñ” kelimesi sayfa kenarında farklı bir yazı ile daha açık yazılmıştır. Aynı sayfada “Vaḫtidür çıhmağa dünyâ ḫapusından egilün” mısrası sayfa altında farklı bir yazı ile tekrar yazılmıştır.

50^a'da “Gül görüp yâduñ ile çâk-i giribân êtdüm” mısrasında önce “yâduñ ilen” yazılmış daha sonra sayfa kenarında farklı bir yazı ile “yâduñ ile” olarak değiştirilmiştir.

53^a'da “Esîr-i ğurbetüz biz senden özge âşnâmuz yoḫ” mısrasında “özge” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

54^b'de “Düst bî-pervâ felek bî-raḫm devrân bî-sükün” mısrasında “bî-sükün” kelimesi farklı bir yazı ile sayfa kenarında daha açık olarak tekrar yazılmıştır.

57^b'de “Murād-ı hâtıruñ ger müşkil olmağdur işüm olsun” mısrasında “işüm olsun” kelimesi; “Bilürdüm sende hem var ol hevâ kim mende var ey ney” mısrasında “mende var ey ney” ifadesi; “Hârîş eyler meni pendüñ mezâk-ı işğa ey nâşih” mısrasında “hârîş eyler” ifadesi farklı bir yazı ile sayfa kenarında daha açık olarak tekrar yazılmıştır.

60^b'de “Nihâl-i derddür Mecnûn yer êtmîş sâyesin âhû” mısrasında “yer êtmîş” ifadesi; “Kaşuñ yayı firâkından hadengün gibi inceldüm” mısrasında “inceldüm” kelimesi farklı bir yazı ile sayfa kenarında daha açık olarak tekrar yazılmıştır.

61^a'da “Henüz ol mâh şormaz kim nè feryâd u figândur bu” mısrası kenarda farklı bir yazı ile yazılmıştır. Bu mısranın olması gereken yerde bir önceki gazelin son mısrası olan “Nice gün içmeye mey zühd ile nâ-geh duta hû” bulunmaktadır. Kenara doğru mısra, farklı el yazısı ile yazılmış ve yanlış mısranın üzeri çizilmiştir.

74^a'da “Dâmenüñ doldursa gerdün dürr ilen tök ebr tek” mısrasında “ebr tek” ifadesi metinde doğru kaydedilmiş iken düzelten kişi tarafından anlaşılmadığı için sayfa kenarında farklı bir yazı ile “bir etek” olarak yeniden yazılmıştır.

76^a'da “Yeñi aydan felek saşında biñ kâleb düzüp bozmîş” mısrasında “yeñi aydan” ifadesi farklı bir yazı ile kenarda yeniden yazılmıştır.

82^b'de “Nè devr-i gerdiş-i gerdün menüm murâdum ile” mısrasında metinde “murâdum ilen” olan ifade sayfa kenarında farklı bir yazı ile “murâdum ile”; “Nè gâyet-i emelüm hûsn-i i'tikâdum ile” mısrasında metinde “i'tikâdum ilen” olan ifade sayfa kenarında farklı bir yazı ile “i'tikâdum ile” olarak yazılmıştır. Aynı sayfada “Hemîşe yahşıya yahşı virür yamana yaman” mısrası sayfa kenarında farklı bir yazı ile tekrar yazılmıştır.

92^a'da “Dehr bir bâzardur her kim metâ'ın ‘arz êder” mısrasında “‘arz êder” ifadesi sayfa kenarında farklı bir yazı ile daha açık olarak tekrar yazılmıştır.

Boşluklar: 17^b'de “Hârîf-i bezm-i gamem hûn-ı dil şarâbum olup/ Terâne-yi şarabum âh-ı ‘aşıkâne yeter” beytinin ikinci mısrası silinmiştir.

78'a da "el-Amân hicrân belâ vü miḥnetinden el-amân" mısrasında "belâ vü miḥnetinden" ifadesinin bulunması gereken yer boş bırakılmıştır. Gerçi bu mısranın da içinde yer aldığı beyit her bendin sonunda tekrar edildiği için müstensih yazma gereği de duymamış olabilir. Bu durum öbür bendlerin sonunda da tekrarlanmaktadır.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
9b-10a	"Ġam diyârında ecel peyki güzâr étmez maña" mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	"Faqr milki taḥt 'âlem terki efserdür maña" mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.
14b-15a	"Kılsa vaşluñ şâmumu şubḥa berâber yoḥ 'aceb" mısrasıyla başlayan gazelin ilk dört beytinden sonrası eksiktir.	"Leblerün tek la'l lafzuñ tek dür-i şehvâr yoḥ" mısrasıyla başlayan gazelin son iki beytinden öncesi eksiktir.
17b-18a	"Şabûḥ için maña dürd-i mey-i şebâne yéter" mısrasıyla başlayan gazelin altıncı beytinden sonrası eksiktir.	"Ġubâr-ı secde-yi râhuñ ḥaḥ-ı levḥ-i cebînümdür" mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.
30b-31a	"Ëy gönül ol ḥançer-i müjgâna eyleren heves" mısrasıyla başlayan gazelin dördüncü beytinden sonrası eksiktir.	"Bilmez idüm bilmek aḡzuñ sırrını düşvâr imiş" mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.
75b-76a	"Meger ḥ'âb içre gördün Ëy gönül ol çeşm-i şehläyi" mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	"Maḥşer günü görem dërem ol serv-ķâmeti" mısrasıyla başlayan gazelin ikinci beytinden öncesi eksiktir.
77b-78a	"Dün gönül dil-bere şerḥ-i ġam-ı pinhân etti" mısrasıyla başlayan gazelin altıncı beytinden sonrası eksiktir.	"Men kimem bir bî-kes ü bî-çâre vü bî-ḥânümân" mısrasıyla başlayan terci-bendin ikinci bendinden öncesi eksiktir.

5. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil. Yz. A. 2318/1 (A3)

İstinsah Tarihi: h. 984 (m. 1575).

Müstensih: Derviş Ahmed İstanbulî.

Boyut: 195x110-150x77 mm.

Yaprak: 112.

Satır: 15.

Yazı Türü: Talik.

Kâğıt Türü: Kahverengi yerli.

Temmet Kaydı: “Temmet tamâm şod *Divân*-ı Fuzûli-yi Bağdâdî rahmetu’llâhi ‘aleyhi ketebehü'l-faķırü'l-vâcibi't-taĥķir dervîş Aĥmed-i Sitanbûli bende-yi Şeyĥ ‘Alî bin sulţân ‘ayâlî bin sulţân Gülşeni ĥuddise sırruhu temm sene 984”

İçindekiler: Dibace 1^b-8^b, Gazeller 9^b-88^a, Musammatlar 88^a-97^b, Kitaplar 97^b-104^b, Rubailer 104^b-111^b.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 20^a'da 1, 91^a'da 1 mühür vardır.

Katalogdaki Açıklama: “1^b-9^b serlevhalar nefis laciverdi müzehhep cetteller ve söz başları yaldızlıdır. Zencirekli kahverengi meşin ciltlidir. İçinde 1 dibace, 299 gazel, 2 terci-bend, 2 müsedddes, 2 muhammes, 2 tahmis, 4 murabba, 43 kıta, 74 rubai ve sonunda Fuzûlî'nin *Beng ü Bâde*'siyle Nişancı Paşa'ya mektubu yazılıdır. 1^a'da Trabzonlu Hacı Hamzaoĥlu Nazif Baba'nın 1271 (1855), Kayıkçı-zâde Ali Ulvî'nin 1303 (1887) tarihli temellük kayıtları vardır. Memduh Şevket Esendal'ın baĥışığıdır.”

Nüsha ile İlgili Gözlemler: Dibace ve *Divân* başlangıcında serlevha bulunmaktadır. Gazel başlangıçlarında zaman zaman çiçek motifli bezemeler yapılmıştır. Nüsha'nın bazı sayfalarında yıpranmalar olduĥu için yer yer tamir gördüĥü anlaşılmaktadır (67^b, 68^a, 68^b, 69^a vb.).

Baş: Ĥamd-i bî-ĥad ol mütekellim-i nuţķ-âferine ki sefine-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son:
Gördüm seni elden ihtiyârum gêtđi
Baĥdum ĥadüne şabr u ĥarârum gêtđi
Ĥâķ oldum u her yaña ĥubârum gêtđi
el-Ĥıřşı ĥapuında i'tibârum gêtđi

Der-kenar: Göz ĥaţuından merdümin maĥv étmedin bulmaz murâd
Zâyî eyler ĥüsnüni ĥaţtuın sevâd üzre sevâd

Matlı gazelin, matla beyti ařaĥıdaki şekilde kaydedilmiştir. Yukarıdaki matla beyti ise 26^a'da kenarda farklı bir yazı ile not edilmiştir.

Merdümin maĥv étmedin olmaz ĥaţuından dide şâd
Bulmaĥ olmaz zevķ ĥaţlardan açılmadın sevâd

Düzeltilmeler: 1^b'de “şua'râ-yı İslâmı şahîh ü sâlim” ifadesinde metin içerisinde “şu'râ” kelimesi silintiden dolayı tam okunamadığı için kenarda farklı bir yazı ile tekrar yazılmıştır.

2^a'da “Nüsebbiḥu men ehde'n-nufüse ile'l-münâ” mısrasında “ehde'n-nufüse” tamlaması silintiden dolayı tam okunamadığı için sayfa kenarında farklı bir yazı ile tekrar yazılmıştır.

2^b'de “Bi-şenâ'ihî rufi'at medâricu ḳadrinâ” mısrasında “bi-şenâ'ihî” ifadesi silinmiştir. Bu ifade farklı bir yazı ile sayfa kenarında tekrar yazılmıştır.

3^a'da “Ḥurşîd-levḥ çün meh her yek nihâde der pîş” mısrasında “hurşîd-levḥ” ifadesinde “levḥ” önce atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

6^b'de “ğayra maḳdûr olmamaḳ” ifadesinde “olmamaḳ” kelimesi “olmaḳ” olarak yazılmış daha sonra sayfa kenarında farklı bir yazı ile “olmamaḳ” şeklinde düzeltilmiştir.

9^b'de “İşḳ kilki çekdi ḥaṭ ḥarf-i vücûd-ı 'âşîḳa” mısrasında “ḥaṭ” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

10^b'de “Dem-â-dem 'aks alur mir'ât-ı 'âlem ḳahr u lüṭfuḳdan” mısrasında “âlem” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

17^a'da “Kim alur başlardaki sevdâ cemâlinde niḳâb” mısrasında “niḳâb” yerine “ḥicâb” yazılmış daha sonra sayfa kenarında “niḳâb” da kaydedilmiştir. Sayfa kenarındaki yazının bir başkasına ait olduğunu ihtiyat payı bırakarak ifade edebiliriz.

23^b'de “Fuzûlini yaşur ey za'f meh-veşler cefâsından” mısrasında “za'f” kelimesi net okunamadığı için altına tekrar yazılmıştır.

24^b'de “İşḳın Fuzûlî-yi zâr terk etmek oldu düşvâr” mısrasında “oldı” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

25^b'de “Ḥalkı medhûş eylemiş ḥ'âb-ı şeb-i ṭûl-i emel” mısrasında “eylemiş” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

26^b'de “Şoḫbetünden hem vuḥûş etmiş teneffür hem tıyûr” mısrasında “etmiş” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

29^a'da “Gözüm kim bağrumuñ kanın töker pergâle pergâle” mısrasında “kanın” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

32^b'de “Lebüñ devrinde kim insân olan cân dër aña muṭlaḳ” mısrasında “olan” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

33^b'de “Ġâlibâ kim aña maḳşûd dişûñ gibi güherdür” mısrasında “aña” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

41^b'de “Saña ey şüh-ı sengin-dil demen büt neşe kim büt hem” mısrasında “dil” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

44^a'da “Âdem evvel ser-i küyuñ vërüp almış cennet” mısrasında “evvel” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

44^b'de “Senüñle êtdügiyçün da'vâ-yı taḳdîm ḥüsñ içre” mısrasında “êtdügiyçün” ifadesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

45^b'de “Ârif ol sevdâ-yı 'ışḳ inkârın êtme ey ḥakîm” mısrasında “ol” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

47^a'da “Maña zûlm-i şariḥ ol kâfir eyler kimse men' êtmez” mısrasında “kâfir” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

50^a'da “Barça âfâḳ ehliden çekmiş ta'alluḳ dâmenin” mısrasında “barça” kelimesinin altında “bilüñ” şeklinde okuyabileceğimiz bir kelime yazılmıştır. Elimizdeki nüshaların hiç birinde buna benzer bir varyanta rastlamadık. Bu düzeltme satır arası düzeltmelerin bir başkası tarafından yapıldığını gösteren önemli bir göstergedir.

57^b'de “Terk-i 'ışḳ eyle dedüñ terk-i dil ü cân êtdüm” mısrasında “eyle” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

60^a'da “Men ḥarâb-ı bâde-yi şâf u 'izâr-ı sâdeem” mısrasında “bâde” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

61^b'de “Ey Fuzûlî kıl kemâl-i 'aḳl kesbin yoḥsa men” mısrasında “kıl” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

66^b'de “Fuzûlî her cefâ kim gelse ḥoşdur câna cânândan” mısrasında “gelse” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

68^a'da silintiler olduğu için bu sayfada bulunan gazellerin bir kısmı sonradan bir başkası tarafından yazılmıştır.

72^a'da “Zikri ile hoş geçür hemîşe zamānuñ” mısrasında “geçür” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

78^b'de “Tâ ki servüm başa başum üzre gâhî bir kıdem” mısrasında “üzre” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

79^b'de “Aldı gülzâr içre şu ‘aks-i ‘izâr-ı alüñi” mısrasında “şu” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

88^a'da “Zemîne keyfe yuhyi’l-arz yazmış hâme-yi sebze” mısrasında “yuhyi” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

99^a'da “Hırmıñ-i elâfuñ eṭrâfında olan hüşe-çin” mısrasında “eṭrâfında” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

Boşluklar: 66^a'da “Ki bağrum kıñına yer kılmadı sînemde peykândan” mısrasının son iki kelimesi kısmen silinmiştir.

67^b'de “Işkıñı âsân görüp oldum esîri tıfl iken” mısrasının ilk üç kelimesi; “Ëy Fuzûlî hüblar vaşlına eylesen heves” mısrasının ilk iki kelimesi; “Yere düşmez her ne oğ kim atsa ol ebrü kemân” mısrasının ilk kelimesi kısmen silinmiştir.

69^a'da “Terk-i edeb êdün n’ola düşseñ nazarımdan” mısrasında “n’ola” kelimesi silinmiş burada boşluk oluşmuştur.

69^b'de “Tâ sirişk-i dîde-yi Ferhâdı gördi lâle-gün” mısrasında “Ferhâdı” kelimesi kısmen silinmiştir. Aynı sayfada “Tâbi‘ olsun cümle-yi ‘âlem senüñ fermānuña” mısrasında “cümle-yi ‘âlem” tamlaması kısmen silinmiştir.

Notlar: Aşağıdaki şiiir, şairin diğeri eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğeri Eserlerinden Nüşaya Giren Şiiirler		
Şiiir	Türü	Bulunduğı Eser
Eyle ser-mestem ki idrâk êtmezem dünyâ nedür	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
Biz cihân ma‘müresin ma‘nâda vîrân bilmişüz	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
Vefâ her kimseden kim umdum andan yüz cefâ gördüm	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
Ġayr ile her dem nedür seyr-i gülistân êttigün	Murabba	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

Nüşhada yer alan aşağıdaki şiirlerin Türkçe *Divân*'da bulunması şüphelidir.

Şiir	Türü
Mihri gönümde nihân oldugın ol mâh bilür	Gazel
Ëy cihân-dîde gözüm bunca ki çok yaşuñ var	Gazel
Segridür cilveye ol serv semendin yeñemez	Gazel
Çâmetüñ serv [ü] yüzüñ gül-berg-i ra'nâsan gülüm	Gazel

6. Konya Müze Kütüphanesi, Nr. 406 (KN)

İstinsah Tarihi: h. Rebiülahir 984 (m. Haziran-Temmuz 1576).

Müstensih: Hüseyin bin Gülşenî Muallim Kâşî.

Boyut: 202x123, 150x78 mm.

Yaprak: 89.

Satır: 14.

Yazı Türü: Talik.

Kâğıt Türü: Aharlı samanî.

Temmet Kaydı: “Temmetül-kitâb bi-‘avni’l-meliki’l-vehhâb taħrîren fi-târîhi şehri rebî’u’l-âħir sene 984

هر كه خواند دعا طمع دارم
زانكه من بنده كنه كارم

el-faħîrül-ħaħîr dâî Hüseyin bin Gülşenî mu‘allim kâşî

İçindekiler: Gazeller 2^a-82^b, Musammatlar 83^a-88^b, Kıtalar 88^b, Rubailer 89^a.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 2^a'da 2, 89^a'da 1 mühür bulunmaktadır.

Baş: قد انار العشق للعشاق منهاج الهدا
Sâlik-i râh-ı ħaħîkat ‘ışka eyler iktidâ

Son: Ëy zâtuña mümkinât burhân-ı vücüb
Şâbit saña imtinâ^c-ı imkân-ı ‘uyüb

Şâyeste-yi ni‘met-i ħayât-ı ebedî
Ervâħ-ı ma‘ârifüñle ebdân-ı ħulüb

Der-kenar: 2^b'de 3. gazelin 6. beyti; 3^b'de 6. gazelin 4. beyti; 8^b'de 23. gazelin 7. beyti; 9^b'de 27. gazelin 3. beyti; 11^b'de 33. gazelin 5. beyti; 12^a'da 35. gazelin 5. beyti; 13^a'da 39. gazelin 4. beyti; 20^a'da 64. gazelin 4 ve 6. beyti; 22^a'da 71. gazelin 6. beyti; 23^b'de 78. gazelin 3. beyti; 27^a'da 90. gazelin 4 ve 6. beyti; 33^a'da 114. gazelin 7. beyti; 35^b'de 123. gazelin 3. beyti; 51^b'de 181. gazelin 6. beyti; 62^b'de 218. gazelin 4. beyti; 66^b'de 233. gazelin 3. beyti; 67^a'da 244. gazelin 3 ve 4. beyti; 67^b'de 245. gazelin 3. beyti; 75^b'de 264. gazelin 4. beyti; 79^a'da 279. gazelin 4. beyti; 79^b'de 283. gazelin 4 ve 5. beyti; 82^a'da 292. gazelin 6. beyti; 82^b'de 294. gazelin 6. beyti farklı bir yazı ile sayfa kenarına yazılmıştır.

Eksik Varak: Aldı gülzâr içre şu 'aks-i 'izâr-ı alüni

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
75 ^b -76 ^a	“Aldı gülzâr içre şu 'aks-i 'izâr-ı alüni” mısrasıyla başlayan gazelin ilk beytinden sonrası eksiktir.	“Her gören 'ayb êtdi âb-ı dîde-yi giryanımı” mısrasıyla başlayan gazelin ilk dört beyti eksiktir.

7. Millet Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Emiri Manzum Nr. 342 (M)

İstinsah Tarihi: h. 13 Zilhicce 990 (m. 8 Ocak 1583).

Müstensih: Hüseyin.

Boyut (dış): 179x120 mm.

Yaprak: 106.

Satır: 13.

Yazı Türü: Talik.

Kâğıt Türü: Aharlı sarı.

Temmet Kaydı: “Tamâm şod *Divân-ı* merhûm mevlâna Fuzûlî bi-tesvîdî'l-'abdi'l-fa'îr hüseyn şâgird-i mevlânâ-yı mezkûr ..... taħalluş târihi 13 şehri zilhicce'l-ħarâm min şuhûri sene 990 der belde-yi maħrûse-yi Başra.....”

İçindekiler: Dibace 1^b-8^b, Gazeller 8^b-87^a, Musammatlar 87^b-97^b, Kitahlar 97^b-100^b, Rubailer 101^a-105^b.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 1^a'da 3, 1^b'de 1, 68^b'de 1, 105^b'de 2, 106^a'da 2 mühür bulunmaktadır.

Katalogdaki Açıklama: “Kahverengi meşin bir cilt içerisindeydir.”

Nüsha ile İlgili Gözlemler: 1^a'da tarihler, bir beyt ile kitabın yazarını ve adını belirten bir yazı bulunmaktadır. 1^b'de dibace başlamaktadır. Serlevha yoktur. Dibacenin üstünde besmele yer almaktadır.

Nüsha neme maruz kaldığı için kâğıtta renk değiştirmeler ve yıpranmalar görünmektedir. Cedvel kullanılmamıştır. Nüşhada iki farklı yazı olduğu düşünülmektedir. Kanaatimiz bu yönde olmasına rağmen yazıdaki farklılığın kalemin açılmasından kaynaklanabileceğini de ihtiyaten belirtelim. 40^a'ya kadar birinci yazı, 40^a ile 45^b arasında ikinci yazı, 46^a ile 46^b arasında birinci yazı, 47^a ile 53^b arasında ikinci yazı, 54^a'dan nüshanın sonuna kadar birinci yazı kullanılmıştır.

Baş: Hamd-i bî-ḥad ol mütekellim-i nuṭṭ-âferine ki sefine-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son:
Gördüm seni elden ihtiyârum gétدی
Bağdum ḳadüñe şabr u ḳarârum gétدی
Ḥâk oldum u her yaña ğubârum gétدی
el-Ḳışşa ḳapuñda i'tibârum gétدی

Düzeltilmeler: 14^a'da “Aradan ey şem^ç çih bir ğüşe dut kim bu ğece” mısrasında “ey şem^ç çih” yerine “çih ey şem^ç” yazılmış daha sonra “çih” üzerine “ḥ” (muahhar) harfi “ey şem^ç” üzerine “m” (mukaddem) harfi konulmak sureti ile bu ikisinin yer değiştirmesi gerektiği gösterilmiş ve yanlış sıralama düzeltilmiştir.

18^a'da “ġâfil” kelimesi kenarda daha açık olarak tekrar yazılmıştır.

65^b'de “gezicek” kelimesi kenarda daha açık olarak tekrar yazılmıştır.

84^b'de “Hicrân ğecesin ğörğeç düzaḥ elemin bildüm” mısrasında önce “cem^ç etmişken ğâflet” yazılmış daha sonra satır arasında “düzaḥ elemin gördüm” olarak düzeltilmiştir.

86^b'de “Bağma her gonçe-leb ü gül-ruḥa âh étme daḥı” “gonçe-leb” atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
48b-49a	“Kıldı zülfün tek perişân ḥälümi ḥälün senün” mısrasıyla başlayan gazelin ikinci beytinden sonrası eksiktir.	“Kıymaduñ säkin-i küyuñ olana peykânun” mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.

8. Mısır/Kahire Millî Kütüphane, Türkçe Yazmalar Talat 53 (K)

İstinsah Tarihi: h. 992 (m. 1584).

Boyut (dış): 185x100 mm.

Yaprak: 99.

Satır: 12-13.

Yazı Türü: Talik.

Temmet Kaydı: “Temmetü'l-kitâb bi-‘avni'l-meliki'l-vehhâb fi yevmi'l-cum‘a şehri rebî'üş-şâni sene işnâ ve tıs'ın ve tıs'amie”

İçindekiler: 1^b-7^a arasında Dibace, 7^a-74^a arasında Gazeller, 74^a-84^b arasında Musammatlar, 84^b-91^a arasında Kıtalar, 91^a-97^b arasında Rubailer bulunmaktadır.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 1^a'da 2, 1^b'de 3, 97^a'da 3, 98^b'de 1 mühür bulunmaktadır. 98^a'da bir temellük kaydı ile beraber 1019 tarihi yazılmıştır.

Nüsha ile İlgili Gözlemler: Nüshanın bilgisayar kopyası fotokopiden hazırlandığı için maalesef 1^a'da yer alan yazılar tam olarak okunamamaktadır. Kopya renksiz olduğu için serlevhanın ve cedvellerin renkleri hakkında bir şey söylemek mümkün değildir. Ancak serlevha bulunduğunu ve nüshanın muntazam cedveli olduğunu söyleyebiliriz.

Baş: Ḥamd-i bî-ḥad ol mütekellim-i nuṭṭ-âferine ki sefine-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son: Gördüm seni elden ihtiyârum gétدی
Bağdum qadıüne şabr u qarârum gétدی
Hâk oldum u her yaña ğubârum gétدی
el-Qışsa qapuında i'tibârum gétدی,

Der-kenar: Sayfa kenarlarında bazı düzeltmeler yapılmıştır (ör. 18^a subh temden: şöbetümden vb.). 20^a'da kenarda “Fuzûli” dışında harfleri tam okunamayan bir iki kelime vardır. Muhtemelen fotokopi sırasında nüshanın kenarları kesilmiştir. 22^a'nın sayfa kenarında fotokopide sonları kesilmiş üç beyit yer almaktadır. 61^b'de sayfa kenarında tam tespit edilemeyen birkaç kelime vardır. 86^a'nın kenarında beş beyitlik bir manzume vardır. 97^a'da mühürlerin altında dört beyitlik bir manzume vardır. 98^a, ejder redifi üç beyitlik bir manzume ile başlamaktadır. Bu manzumenin altında 1015 tarihi bulunmaktadır. Aynı sayfada muhtelif şiir parçaları yer almaktadır. 98^b'de muhtelif beyit ve kıtalar bulunmaktadır. 99^a'da bir beyt ve okunamayan bazı karalamalar vardır.

Düzeltilmeler: 46^b'de “Gerd-i na'l-i bād-pâyün örte cismüm üzre hâk” mısrasında önce “gerd-i na'lün bād-pây” yazılmış daha sonra “gerd-i na'l-i bād-pâyün” olarak satır arasında düzeltilmiştir.

68^a'da “Bizi çün çeng tek mu'tād kılduñ nâle-yi zâre” mısrasında “zâre” kelimesi atlanmış daha sonra sayfa kenarında düzeltilmiştir.

79^b'de “Kim batâr cismine tende her tüg olmuş bir tiken” mısrası “Kim batâr cismine her bir nâvek olmuş bir diken” şeklinde satır arasında tekrar yazılmıştır.

Boşluklar: 1^b'de “emmâ ba'd râqım-ı tesvîdât-ı” ilk üç kelimenin olması gereken yerde boşluk vardır.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
45b-46a	“Ëy meh menümle düstlarum düşmen eyledüñ” mısrasıyla başlayan gazelin ilk üç beytinden sonrası eksiktir.	“Gelür ol serv-i sehî ëy gül ü lüle açılıñ” mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiir, şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
Ġayr ile her dem nêdür seyr-i gülîstân êttigün	Murabba	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

9. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan Nr. 749 (T₁)

İstinsah Tarihi: h. 1 Rebiülahir 995 (m. 11 Mart 1587).

Boyut: 195x130 mm.

Yaprak: 192.

Satır: 13.

Yazı Türü: Talik.

Kâğıt Türü: Aharlı sarı.

Temmet Kaydı: “Temmetü'l-kitâb el-melikü'l-vehhâb fi târîhi ğurreti şehrü rebî'ü'l-âhir sene 995”

İçindekiler: Dibace 1^b-7^b, Kasideler 8^b-74^a, Gazeller 75^b-165^a, Musammatlar 165^b-166^a, Kıtalar 166^b-184^a, Rubailer 184^a-192^b.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 1^a'da biri silinmiş, biri bozulmuş ikisi sağlam toplam dört adet mühür ile “hümayun” başlıklı bir temellük kaydı vardır.

Katalogdaki Açıklama: “Cetveller kırmızı. Miklepli kahverengi deri cilt.”

Nüsha ile İlgili Gözlemler: 1^b'de ve 75^b'de serlevha için yer bırakılmış fakat serlevha yapılmamıştır. Nüshada bölüm başlangıçları müzehheb, gerisi kırmızı cedvellidir. Söz başları kırmızı mürekkeble yazılmıştır. 8^b'de kaside başlangıcında mavi, kırmızı, sarı serlevha vardır. 75^b'de gazeller başlamaktadır. İlk gazel farklı bir yazı ile yazılmıştır. Nüshanın birçok yerinde satır sonları sıkışık yazılmıştır.

Baş: Ĥamd-i bî-ĥad o mütekellim-i nuĥĥ-âferîne ki sefine-yi sükkân-ı...

Son: Gördüm seni elden ihtiyârum gêtدی
Baĥdum boyuña şabr u ĥarârum gêtدی
Ĥâk oldum u her yaña ğubârum gêtدی
el-Ĥışşa ĥapuñda i'tibârum gêtدی

Der-kenar: 7^ada “A‘ra‘l-każâyâ ‘ani‘l-intâci mañtıkühü” mısrasında “mañtıkühü” kelimesi cedvel içine sığmadığı için cedvel dışına yazılmıştır.

22^ada “Beyzasın kıoynında hıfz  tmiş olup ğam-h‘ ar g l” mısrasında “ğam-h‘ ar” kelimesi cedvel dışına yazılmıştır. Redif olan “g l” ise atlanmıştır.

28^ada “Umardum n r-ı raĥmet r zi oldu şem‘-i ruĥs run” mısrasında “ruĥs run” kelimesi cedvel dışına yazılmıştır.

60^ada “Fes d u iĥtil fı devr merf ‘  tdi erk ndan” mısrasında “erk ndan” kelimesinin bir kısmı cedvel dışına yazılmıştır.

72^ada “Cih n bir cism anu‘n ĥukm-i rev nı fi‘l-meşel-i c ndur” mısrasında “c ndur” kelimesinin bir kısmı cedvel dışına yazılmıştır.

111^bde “G z yığup şalmış ĥab b-ı ĥ n bin sıy c n es s” mısrasında “es s” kelimesi cedvel dışına yazılmıştır.

116^ada “Girmedin tığu‘n senün ortaya ka‘‘ olmaz niz ” mısrasında “niz ” kelimesi cedvel dışına yazılmıştır.

159^ada “Ki dem düşdükçe a durmaz ma‘na göz eşk tuğy nı” mısrasında “tuğy nı” kelimesi cedvel dışına yazılmıştır. Aynı sayfada “Raĥam  td ğiy- c n  l oğıyup bilür oldu r z-ı nih numı” mısrasında “nih numı” kelimesi cedvel dışına yazılmıştır.

Düzeltmeler: 25^ada “Dutdı dest-i n le-yi maźl m devr n d menin” mısrasında “n le” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

55^bde “Sipih-r-i n -muv fiĥ devri cev-r-i bi-şum r eyler” mısrasında “devri” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

Bořluklar: 43^bde “Olur mihr-i ĥ zır řeb-i z c-ı muźlem” mısrasında “olur” kelimesinin olması gereken yerde boşluk vardır.

44^ada “G h Zekery  gibi çekmiş cef lar bıĥıdan” mısrasında “gibi çekmiş” kelimeleri, üzerlerindeki leke münasebeti ile net okunamamaktadırlar.

141^ada “Men ğarib-i milk r h-ı vaşl p r-teşviş   mekr” mısrasında “milk r h-ı” kelimelerinin olması gereken yerde boşluk vardır.

149^bde “Ķarardur  ft bı s ye çekseñ perde ruĥs re” mısrasında “ ekseñ” kelimesinin olması gereken yerde boşluk vardır.

Notlar: Aşağıdaki şiirler, şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
Âferin ey şâni'-i ten perver-i cân âferin	Kaside	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
Yâ menba'âl-mekârim ü yâ ma'dene'l-vefâ	Kaside	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
Zihî kâmil ki 'aql-ı nüktedân derkinde hayrândur	Kaside	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

Nüshada yer alan aşağıdaki şiirlerin Türkçe *Divân*'da bulunması şüphelidir.

Şiir	Türü
Çâmetün serv [ü] yüzün gül-berg-i ra'nâsan gülüm	Gazel

10. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar C 1924 (P)

İstinsah Tarihi: h. Cemaziyelahir 997 (m. Mayıs 1589).

Boyut: 28x18,5-17x10.

Yaprak: 377+?.

Satır: 13.

Yazı Türü: Nesih-Talîk.

Ketebe Kaydı: "Tamâm şod kitâb-ı Leylî vü Mecnûn-ı Fuzûlî be-târîh-i cemâziyye'l-âhîr sene 997"

İçindekiler: 2^a-10^a Kırk Hadîs, 10^b-51^b *Matla'ül-İ'tikâd*, 51^b-56^b Nişancı Paşaya Mektup, 1^b-89^b *Leylâ vü Mecnûn*, 90^b-103^a Muammalar, 103^a-104^a Muammayat-ı Türki, 105^b-112^b *Sıhbat u Maraz*, 113^b-131^a *Rind ü Zâhid*, 132^a-141^b *Beng ü Bâde*, 142^a-144^a Kaside Dibacesi, 144^a-188^b Farsça Kasideler, 190^a-199^a Arapça Kasideler, 200^b-233^a Türkçe Kasideler, 234^a-237^b Türkçe *Divân* Dibacesi, 238^b-292^a Türkçe *Divân*, 293^a-297^b Farsça *Divân* Dibacesi, 298^a-377^a Farsça *Divân*.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 188^b'de ve 234^a'da farklı iki temellük kaydı vardır.

Nüsha ile İlgili Gözlemler: 1^b'de ortada başlayıp 57^a'ya kadar kenarda devam eden *Leylâ vü Mecnûn* 57^a'dan itibaren hem ortada hem de kenarlarda devam etmiş ve 89^b'de tamamlanmıştır. *Leylâ vü Mecnûn*'un sonunda (89^b) tamamlanma tarihi vardır: 997.

Farsça kasideler 144^a'nın kenarında başlamaktadır. Dibace Farsçadır. Farsça, Arapça ve Türkçe kasideler arasında birer sayfa boşluk bırakılmıştır.

292^a'dan sonra sayfa numaralarında bir karışıklık olmuştur. Sol sayfanın ortasındaki numaralama yanlıştır. Bu sebeple sol üst köşedeki numaralara dikkat edilmesi gerekir.

Külliyatın başından sonuna kadar metin hem ortaya hem de kenarlara yazılmıştır. *Leylâ vü Mecnûn* dışındaki metinlerin sonunda tarih bulunmamaktadır. Nüsha yer yer tamir görmüştür. Mecmuada Arapça metinler neşih ile Farsça ve Türkçe metinler ise talik ile yazılmıştır.

Her sayfada ortada 13 satır vardır. Kenarlarda genellikle 12 beyit bazı sayfalarda ise 11 beyit bulunmaktadır.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
250b-251a	“Âh eylediğim serv-i hırâmânûn içündür” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“Hâm kad ile ağlaram ol turre-yi tarrârsuz” mısrasıyla başlayan gazelin son iki beytinden öncesi eksiktir.

11. Süleymaniye Kütüphanesi, Laleli Nr. 1912 (S₁)

İstinsah Tarihi: h. 999 (m. 1590).

Boyut: 230x140-210x100 mm.

Yaprak: 219.

Satır: 17 (değişik)

Yazı Türü: Talik.

Temmet Kaydı: “Tamâm şod *Divân*-ı Türki-i efşahu'l-fuşahâ mevlânâ Fuzûlî sene 999”

İçindekiler: *Leylâ vü Mecnûn* 1^b-96^a, Türkçe Kasideler 97^b-136^b, Dibace 137^b-142^a, Gazeller 143^a-201^a, Musammatlar 201^a-208^a, Kıtalar 208^a-213^b, Rubailer 213^b-219^b.

Beng ü Bâde 1^b-14^a (der-kenar), Nişancı Paşaya Mektup 14^b-18^a (der-kenar), Farsça Kasideler 18^a-80^b (der-kenar), *Rind ü Zâhid* 81^a-101^a (der-kenar)

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 1^a'da ikisi yıpranmış 4 mühür vardır.

Nüsha ile İlgili Gözlemler: 137^b'de serlevha için yer bırakılmış fakat serlevha yapılmamıştır. Cedveller müzehhebirdir.

Baş: Hevâ 'arâyis-i gülzâre oldı çihre-güşâ
Bahâr gülşene gëydürdi hulle-yi hâdrâ

Son: Gördüm seni elden ihtiyârum gëtdi
Bağdum kadüñe şabr u qarârum gëtdi
Hâk oldum her yaña gubârum gëtdi
el-Çışşa çapuñda i'tibârum gëtdi

Der-kenar: 117^b'de “Yine deşt ser-sebzdür faşl-ı hurrem/Cihân bî-te-kellüf tekellüfde ‘âlem” matlalı kasideden önce “Ëy rehber-i şalibân-ı der-gâh-ı ‘Alî” mısrası ile başlayan Farsça bir dörtlük bulunmaktadır.

Düzeltilmeler: 104^b'de “Fezâ-yı bâr-gâh-ı ‘adlinüñ â‘yân-ı mağbüli” mısrası silinmiş daha sonra yeniden yazılmıştır. Bu yazının farklı bir elden çıkmış olduğu kanaatindeyiz.

141^b'de “mecâlis ü mehâfilde istid‘â-yı isti‘dâd” ifadesindeki “istid‘â” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

143^a'da “Nişâr-ı şefkatüñdür kim olur izhâr-ı hamdüñ-çün” mısrasında “nişâr” kelimesi yerine önce “nişân” yazılmış daha sonra üzeri çizilerek “nişâr” olarak düzeltilmiştir.

143^b'de “Hîn-i da‘vâ-yı nübüvvet müdde‘i ilzâmına” mısrasında “nübüvvet” yerine önce “mahabbet” yazılmış daha sonra üzeri çizilmeden “nübüvvet” olarak düzeltilmiştir. Bu düzeltmenin bir başkası tarafından yapılmış olması muhtemeldir. Aynı beytin ikinci mısrası “Câhil iken el kemâl-i ‘ilm bes burhân saña” şeklinde yazılmış daha sonra “kemâl-i ‘ilm bes burhân saña” kısmının üzeri çizilerek “senüñ ‘ilmüñ yeter burhân saña” şeklinde düzeltilmiştir. Bu düzeltmenin de bir başkası tarafından yapıldığını düşünüyoruz.

Aynı sayfada “Bâkî-yi mu‘ciz ne hâcet dîn-i Hâk işbâtına” mısrasında “dîn” kelimesi yerine “emr” yazılmış daha sonra üzeri çizilmeden “dîn” olarak satır arasında düzeltilmiştir.

Aynı sayfada “Sensen ol hâtim ki ref‘ etmiş cemî‘-i hâkimi” mısrasında “cemî‘-i” kelimesi yerine önce “tamam-i” yazılmış daha sonra kırmızı kalemle üzeri çizilerek “t” notuyla birlikte satır arasında “cemî‘-i” olarak düzeltilmiştir.

Aynı sayfada “Mâh-ı nevdür yoḥsa sen kılduḡda seyr-i âsmân” mısrasında “kılduḡda” yerine “êdükde” yazılmış daha sonra üzeri çizilerek “kılduḡda” olarak düzeltilmiştir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi bu sayfadaki düzeltmelerin bir başkası tarafından farklı bir nüsha kullanılarak yapıldığı kanaatindeyiz.

155^b’de “Nê beñzer ol maña derdi anun taḡrîre ḡâbildür” mısrasında “taḡrîre” kelimesi yerine önce “dermâna” yazılmış daha sonra üzeri çizilerek “taḡrîre” şeklinde düzeltilmiştir. Bu düzeltme farklı bir yazı ile yapılmıştır.

160^b’de “Sâkin-i künc-i ḡamuñ seyr-i gülistân istemez” mısrasında “künc” yerine “hâk” yazılmış daha sonra üzeri çizilmeden “sahh” notuyla birlikte “künc” olarak düzeltilmiştir.

162^b’de yanlış eşleştirilen mısraların noktalı çizgi ile doğru eşleşmeleri yapılmıştır.

183^b’de “Saña mı ḡaldı çekmek her zamân bir yâr hicrânın” “zamân” yerine önce “ḡaraf” yazılmış daha sonra üzeri çizilmeden “zamân” olarak düzeltilmiştir.

193^a’da metin içerisinde atlanan “Ġâyet-i zühd ü vera‘ zâhid vişâl-i hür ise/Vechi yoḡ men‘ êtmegün hürî-liḡâlardan meni” mısrası cedvele bitişik cep yapılarak içine yazılmıştır.

201^b’de mısralar yanlış eşleştirilmiş daha sonra noktalı çizgi ile düzeltilmiştir.

210^b’de “Nuḡḡı insân olur ammâ özi insân olmaz” mısrasında “nuḡḡı” kelimesinin altına “sözi” yazılmıştır.

Boşluklar: 126^a'da “Sürür ehline zencîr-i ta'alluk hey'et-i cisri” mısrasında “cisri” kelimesinin olması gereken yerde boşluk vardır.

134^b'de “Devr tavr-ı dil-küşâ kilkinden étmiş iktisâb” mısrasında “tavr-ı dil-küşâ” kelimelerinin olması gereken yerde boşluk vardır.

166^b'de “Dêr meh-i bedrdür engüş-t-i nübüvvetden şak” mısrasında “nübüvvetden” kelimesinin olması gereken yerde boşluk vardır.

177^b'de “Özine şohbetümi 'âr bilüpdür bilübem” mısrasında “bilübem” kelimesinin olması gereken yerde boşluk vardır. Ancak bu kelime redif olduğu için eksikliği bir sorun yaratmamaktadır.

184^b'de “Ki Hâk neçün şalupdur cennete meyhâne evbâşın” mısrasında “şalupdur” kelimesinin “sad” harfinin olması gereken yerde boşluk vardır.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
101 ^b -102 ^a	“Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlare şu” mısrasıyla başlayan kasidenin yirmi ikinci beytinden sonrası eksiktir.	“Münşî-yi kudret ki çekmiş hâme-yi hikmet-nigâr” mısrasıyla başlayan kasidenin on üçüncü beytinden öncesi eksiktir.
142 ^b -143 ^a	Dibaceden sonra boş bir yaprak vardır.	“Zihî zâtuñ nihân u ol nihândan mâsivâ peydâ” mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.
143 ^b -144 ^a	“Ey melek-simâ ki senden özge hayrândur saña” mısrasıyla başlayan gazelin ilk beytinden sonrası eksiktir.	“Bağr-i işka düşdüñ ey dil lezzet-i cânı unut” mısrasıyla başlayan gazelin dördüncü beytinden öncesi eksiktir.

12. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Revan Nr. 748 (T₂)

İstinsah Tarihi: h. 1 Rebiülevvel 1000 (m. 17 Aralık 1591).

Müstensih: Mahmud b. Şâh Muhammed-i Erdebilî.

Boyut: 220x135 mm.

Yaprak: 17.

Satır: 14

Yazı Türü: Talik.

Kâğıt Türü: Aharlı.

Temmet Kaydı: “Temmet bi-‘avni’llâhi ve hüsnî tevfiķihi ‘alâ yedi ‘ab-di’l-fakîr Maħmûd ibn Şâh Muħammed-i Erdebîli ğafara’llâhu lehu veli vâlidihümâ fi ğurreti şehrü rebî‘u’l-evvel sene elf”

İçindekiler: Dibace 1^b-5^b, Gazeller 6^b-87^a, Musammatlar 87^b-96^b, Kitalar 96^b-102^b, Rubailer 102^b-107^a sayfaları arasında bulunmaktadır.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 1^a’da 1, 44^b’de 1, 50^a’da 1 mühür bulunmaktadır.

Minyatürler: 1^a, 6^a, 27^a, 41^a, 63^a, 69^a, 72^b sayfalarında yer almaktadır.

Katalogdaki Açıklama: “Serlevha müzehhep, cetveller yaldızlı. İçinde 7 minyatür vardır. Kitabın kenarlarını kurt yemiştir.”

Nüsha ile İlgili Gözlemler: Vişne çürüğü bir cild içindedir. Kapağın içi ebruludur. Dibace başlangıcında ve gazellerin başlangıcında iki ayrı serlevha vardır.

1^a’da kitabın ismi yer almaktadır. Sayfa numaralarında bir hata oluşmuştur. 89. yapraktan 91. yaprağa atlanmıştır. Bu yanlışlığa rağmen, karışıklığa sebebiyet vermemek için, nüshadaki numaralara tabi olunmuştur.

Baş: Ĥamd-i bî-ħad ol mütekellim-i siħr-âferîne ki sefine-yi sükkân-ı...

Son:
 Ruħsârûña ‘ayb étme niĝâh étdüğümü
 Gözyaşı töküp nâle vü âh étdüğümü
 Êy pâdişeh-i hüsn teraħħum çağıdır
 ‘Afv eyle ki bilmişem günâh étdüğümü

Der-kenar: 9^a’da sayfa kenarında “Cemaleh” başlığı ile Arapça bir cümle yazılmıştır. 19^b’de sayfanın kenarında Arapça bir ibare yazılıdır. 22^a’da sayfa kenarında tam okunamayan bir ibare vardır.

20^a’da redif kelimesi; 21^a, 55^a, 75^a, 100^a’da kafiye kelimesi; 23^a, 83^a’da kefiye ve redif kelimeleri cedvel içine sığmadığı için cedvel dışına yazılmıştır. 56^a’da “ħakîm” redifli gazelin 6 beyti cedvel içine, bir beyti ise kenara yazılmıştır. 64^a’da “şaķın” redifli gazelin bir beyti atlanmıştır. Kenarda bu gazelle aynı redifli ancak başka nüshalarda rastlamadığımız: “Êy ki bir

dem meni cevriñle étme pây-mâl/Ëy habîb-i nûr-ı ‘aynum âh u zârumdan şağın” beytine yer verilmiştir.

72^b’de minyatürün altında farklı bir yazı ile Arapça dört satırlık bir ibare yazılıdır.

107^b’de Arapça muhtelif manzum parçalar vardır.

108^b’de Farsça bir beyit vardır.

Düzeltilmeler: 15^a’da “Sen ne nûr-ı pâksen ey mazhar-ı şun^c-ı İlah” mısrasında “şun” yerine “nûr” yazılmış satır arasında “şun” kelimesi de kaydedilmiştir.

19^a’da “Nê münâsib ki kılam bir nice nâdân ile bağş” mısrasında “kılam” kelimesi satır arasında bir daha yazılmıştır.

21^b’de “Şarf éder her lağza biñ biñ lü’lü’-i şehvâr şubh” mısrasında “biñ biñ” ikilemesinde kelimelerden biri atlanmış daha sonra satır arasında “yüz” kelimesi eklenmiş böylece ikileme “yüz biñ” olarak değişmiştir.

29^b’de “Başa dem düşdükçe tağşîr eylemez eyler meded” mısrasında ilk üç kelime kusurlu yazılmış daha sonra satır arasında “başuma düşdükçe” olarak yine hatalı düzeltilmiştir. Aynı sayfada “Ki dâyim garğa-yı gird-âb-ı eşk-i çeşm-i pür-hündur” mısrasında “çeşm” kelimesi satır arasında yazılmıştır.

40^b’de “Temennâ-yı bihişt ü meyl-i gülzâr-ı İrem kılmaz” mısrasında “gülzâr” kelimesi hatalı yazılmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

41^b’de “Hıştlar tek bir biri üzre ciger pergâlesin” mısrasında “pergâlesin” kelimesi “pergâlesi” yazılmış daha sonra sayfa kenarında düzeltilmiştir.

47^b’de “Gelür olsañ kıluram ferş-i rehûn perde-yi çeşmüm” mısrasında “çeşmüm” kelimesi önce “çeşm” yazılmış daha sonra sayfa kenarında düzeltilmiştir.

63^b’de “Çäre umdum la’l-i şîrînünden eşk-i telhûme” mısrasında “umdum” kelimesi metin içerisinde “buldum” yazılmış daha sonra sayfa kenarında “umdum” olarak düzeltilmiştir.

68^a’da “Şifâ luğf ét dil-i bîmâra la’l-i nûş-ğandünden/Ëyen hem olma ey bi-derd gâfil derd-mendünden” matlalı gazelin makta beyti kenarda yer almaktadır.

70^a'da “Tâ göründi şafha-yı hüsnuñde haţtuñ reşkden” mısrasında “haţtuñ” kelimesi atlanmış daha sonra sayfa kenarında düzeltilmiştir.

71^a'da “Ëy Fuzûli zevk-ı derd-i ışka nokşân hayfdur” mısrasında “hayfdur” kelimesi yerine “olmasun” yazılmış daha sonra “hayfdur” olarak sayfa kenarında düzeltilmiştir.

80^a'da “Pây-bend-i luţf olup bir yerde sâkin bulmadum/Deşt-i hayretde tereddüdden yorulmuş gönlümi” beytinin yanında “görmedüm” yazılmıştır. Bu kelimenin neyin alternatifi olarak yazıldığı nüshada açık değildir. Fakat ilk mısranın sonunda yer alan “bulmadum” kelimesi yerine TD'de “görmedüm” farkı kayıtlıdır. Dilçin de “görmedüm” farkının daha doğru olduğunu ifade etmiştir. Bu sebeple kenarda yer alan bu düzeltmenin “bulmadum” kelimesinin alternatifi olduğu söylenebilir. Ancak metin içerisindeki “bulmadum” kelimesi de silinmemiştir. Bu durumda birkaç varsayımda bulunabiliriz. Bu düzeltme ya başkası tarafından yapılmıştır ya müstensih örnek nüshasında yer alan iki farkı korumuştur ya da müstensih, istinsah ettiği metni başka bir nüsha ile karşılaştırmış ve bu farkı oradan aktarmıştır. Düzeltme yazısı müstensihin yazısından pek farklılık göstermemektedir. Bu durumda ilk seçenek elenmektedir. Öbür iki seçenekten hangisinin geçerli olduğunu söylemek hayli zordur. Burada bir hususa daha dikkat etmek gerekmektedir. Bu beyitten önceki beyit “görmedüm” kelimesini içermektedir: “Hançer-i bî-dâd ile her dem urar zaĥm üzre zaĥm/Hiç bir dem görmedüm oñmış oñulmuş gönlümi”. “görmedüm” kelimesinin fizikî yakınlığı, müstensihin bu kelimeyi yanlış beyit karşısına yazdığını da düşündürmektedir.

81^b'de “Dêrler ki var Vâmıķ u Mecnûn ‘aceb degül” mısrasında “Vâmıķ” yerine “aşık” yazılmış daha sonra satır arasında “Vâmıķ” olarak düzeltilmiştir. Aynı sayfada “Çekersen êy muşavvir şüretin ol meh-veşüñ ammâ” mısrasında fazladan “nâ-geh” yazılmış daha sonra üzeri çizilmek sureti ile düzeltilmiştir.

87^b'de mısralar yazılış eşleştirilmiş daha sonra noktalı çizgi ile düzeltilmiştir. Aynı sayfada “Yâr ĥod kılmaz ĥarîm-i vaşlına maĥrem meni” mısrasında “vasluña” yazılmış sayfa kenarında “vaşlına” olarak düzeltilmiştir.

89^a'da “Zemîn sebz ü hevâ cân-bağş u gülşen râhat-efzâdur” mısrasında “cân-bağş” yerine “hürrem” yazılmış daha sonra mısra üzerinde düzeltilmiştir.

99^b'de “İstemen nādân maña ger virse genc-i sîm ü zer” mısrasında “ger virse nādân maña” şeklinde yazılmış daha sonra “mukaddem” ve “muahhar” sembolleri kullanılarak “nādân maña ger virse” olarak düzeltilmiştir.

104^a'da “Tedrîc ile vaşluñ aña dermân eyler” mısrasında “tedrîc” yerine “tecrîd” yazılmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

105^a'da rubainin ilk mısrası olarak kaydedilen ve yanlışlığı açık “Kılıp hürşid-i hırman matla'ı ümmîd gerdünün” mısrası kenarda “Zâhid mey-i nâbdandur ikrâh ğalağ” olarak düzeltilmiştir.

Boşluklar: 4^a'da “Bî-hûde ta'arruzdan ne biter li'llâhi'l-ğamd” ifadesinde “li'llâhi'l-ğamd” kelimeleri kısmen silinmiştir.

12^b'de “Zâhidâ sen kıl teveccüh güşe-yi mihrâba kim” mısrasında “sen” kelimesinin üzerinde mürekkep lekesi olduğu için kısmen okunabilmektedir.

33^a'da “Sevgendler bu bâbda pîr-i muğân içer” mısrasında “sevgendler” kelimesinin ilk hecesinin üzerinde leke vardır.

93^b'de “Hem Fuzûlî 'ışk u 'aşıklığı meşhûr olmadın” mısrasında “ü 'aşıklığı” kelimelerinin bulunması gereken yerde boşluk vardır. Aynı sayfada “Çâre kıl kim boldı cānum asru efgāruñ senün” mısrasında “asru efgāruñ senün” kelimelerinin olması gereken yerde boşluk vardır.

97^b'de “Āriyetden özüne kılma kamer tek zînet” mısrasında “āriyetden” kelimesinin “nun” harfi dışındaki harfleri silinmiş ve burada bir boşluk oluşmuştur.

99^b'de “Kim 'ıvazsız mâla nādāndan taşarrufdur vebâl” mısrasında “nādāndan taşarrufdur vebâl” kelimelerinin olması gereken yerde boşluk vardır.

100^a'da “Maẓmûnı zevġ-baĥş u serî‘u’l-ĥuşûl ola” mısrasında “ü serî‘u’l-ĥuşûl ola” kelimelerinin olması gereken yerde boşluk vardır.

101^b'de “Nûr-ı feyzinden hilâl-i ħadrüñ eẓûn olmadın” mısrasında “nûr-ı feyzinden” kelimelerinin olması gereken yerde boşluk vardır.

102^a'da “Felek-i sifle ħılur miĥnet ü ġam pâ-mâli” mısrasında “-mâli” ifadesi kısmen silinmiştir.

104^b'de “Terk-i edebin zevâlden eyle ħıyâs” mısrasında “zevâlden” kelimesinin olması gereken yerde boşluk vardır.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
46b-47a	“Sâkiyâ mey şun ki dâm-ı ġam-durur huş-yârlıġ” mısrasıyla başlayan gazelin beşinci beytinden sonrası eksiktir.	“Miĥnet-i ‘işk ey dil âsândur dèyu çoġ urma lâf” mısrasıyla başlayan gazelin üçüncü beytinden öncesi eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiiirler şairin diğeri eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğeri Eserlerinden Nüshaya Giren Şiiirler		
Şiiir	Türü	Bulunduğı Eser
Cân vèrme ġam-ı ‘işka ki ‘işk âfet-i cândur	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
Eyle ser-mestem ki idrâk êtmezem dünyâ nedür	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

13. Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Efendi Nr. 2681 (S₂)

İstinsah Tarihi: h. 1002 (m. 1593).

Boyut: 230x180 mm.

Yaprak: 76.

Satır: 16.

Yazı Türü: Talik.

Kâğıt Türü: Aharlı sarı.

Temmet Kaydı: “Temmet *Divân-ı efşahu’l-fuşahâ* ve emlaĥu’ş-şu‘arâ ĥazreti mevlânâ Fuzûlî-yi Bağdâdi ħaddesa’llâhu sırrahu’l-‘aziz sene 1002”

İçindekiler: Dibace 1^b-6^a, Gazeller 6^b-64^a, Musammatlar 64^a-66^b, Kitaplar 66^b-70^a, Rubailer 70^a-72^b sayfaları arasında bulunmaktadır.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 1^a'da 2 mühür, 1 temellük kaydı bulunmaktadır.

Katalogdaki Açıklama: “Kahverengi meşin bir cilt içerisinde.”

Nüsha ile İlgili Gözlemler: Zahriyenin a yüzünde kitabın ismi ile bir beyit ve bir kıta bulunmaktadır:

Eger yârüm benümle yâr olursa
Né ğam baña cihân aġyâr olursa

Bu mektûbum kebûter-veş açup per
Uçup seyr eylesün bir demde çarhı

Ërişdür menzil-i maqşûda yâ Rabb
Bi-ħaqqı ħazreti ma'rûf-ı kerħi raħmetu'llâhi 'aleyh

Zahriyenin b yüzünde Türkçe bir kıta vardır:

Ëy efendi çok görme bir kitâb tâlibe
Gül varâġın şaķınurken erer bülbül firķate

Bâd-ı şarşar esdi yüzdi çün gülistân zînetin
Baħş kılmaz bâġbânuñ 'ömr erdi la'nete

Bende-yi Hasan

1^a'da “kebikeç” yazısı, bir kıta ile bir beyit vardır. 1^b'de dibace vardır ve serlevhalıdır. Sadece 1^b ve 2^a'da cedvel kullanılmıştır. *Divân*'ın geri kalanı cedvelsizdir. Ayetler ve söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Baş: ħamd-i bî-ħad ol mütekellim-i nuţķ-âferîne ki sefîne-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son: Ëy feyz-i vücûd şâhid-i cûd saña
Ve'y şâhid-i cûd her nè mevcûd saña
Ümmîd-i ķabûl i'timâd-ı keremün
Merdûduñı etmiş yine merdûd saña

Der-kenar: 73^b'de Farsça mensur bir metin vardır.

Düzeltilmeler: 1^b'de “sefine-yi ümmîd” tamlamasında “ümmîd” kelimesi satır arasına yazılmıştır. Aynı sayfada “fünûn-ı şî'ri mazmûn” ifadesinde “mazmûn” kelimesi satır arasına yazılmıştır.

2^b'de “rûz-ı ezelden kilik-i kaza” ifadesinde “kaza” kelimesi satır arasına yazılmıştır.

3^b'de “cem' olup muhteza zühür-ı aşar” ifadesinde “olup” kelimesi satır arasına yazılmıştır. Aynı sayfada “ey sebze-yi nev-bahar-ı hüsn-ı ibaret” ifadesinde “nev-bahar” kelimesi satır arasına yazılmıştır.

4^a'da “ve bu vasihtadan bünye-yi isti'dad-ı kemalün rahne bula” ifadesi metin içerisinde atlanmış daha sonra sayfa kenarına yazılmış ve altına “sahl” notu düşülmüştür.

6^a'da “Tuseddidü minhace'l-vüşüli ile'l-ula” mısrasında “vüşüli ile'l-ula” kelimeleri sayfa kenarına yazılmıştır. Aynı sayfada “Ayb bashed heme ca matrah-ı medd-i nazares / Gerded ez gerd-i hased dide-yi inşafeş kur” beyti; “şaykal-i ihşanla” ifadesi ve “gubarin götüre va'llahu'l-mü'in” ibareleri sayfa kenarına yazılmıştır. Düzeltilmelerin yapıldığı yerlerde ve düzeltmenin başında Arap rakamları kullanılmıştır.

11^b'de “Gelse ali-kadrler fakr ehli durmakdur edeb” mısrasında “ehli” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

12^a'da “Aks-i rüyuñ şuya şalmış säye zulfün toprağa” mısrasında “şuya” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir. Aynı sayfada “Kilk-i kudret levh-i sinemde seni kılmış rakam/Eyleyüp mahbüblar mec-mü'asından intihab” beyti metin içinde atlanmış daha sonra sayfa kenarına yazılmıştır.

15^b'de “Yorılır eylese ol serv-i hürāmān ile bahş” mısrasında “serv” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

16^b'de “Dut ki Çin milkini dutduñ Hindden alduñ harac” mısrasında “milkini” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

18^b'de “La’l ü gevher çok lebûn tek la’l-i gevher-bâr yoḥ” mısrasında “tek” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

21^a'nın sayfa kenarında “Şabûḥ için maña dürd-i mey-i şebâne yeter/ Eşer ki var ḥarâb olmağa bahâne yeter” matlalı gazelle aynı redif ve kafiyede bir beyit yer almaktadır. Ancak bu beyit S₂ ile beraber sadece TT'nin sayfa kenarında farklı bir yazı ile yer almaktadır: “İrâde-yi ḥâṭır-ı cânânı gözle-rem yoḥsa/Fenâ-yı düşmene bir âh-ı ‘aşîkâne yeter”

21^b'de “Ten-i zârumda derd-i ‘ışk gün günden füzûn olmâk” mısrasında “gün” kelimesi; “Gözüm kim bağrumuñ ḳanın töker pergâle pergâle” mısrasında “töker” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

23^b'de “Zâhid-i bî-ḥod ne bilsin zevḳını ‘ışk ehlinün” mısrasında “bî-ḥod” kelimesi önce “ḥod” yazılmış daha sonra satır arasında “bîn” eklenmek sureti ile “ḥod-bîn” şekline dönüştürülmüştür.

25^b'de “Sirişküḡ gör meni ey ebr özüñden kem ḥayâl etme” mısrasında “ey” ünlemi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

28^b'de “Gitse başum şem‘ tek mümkün degül ifşâ-yı râz” mısrasında “de-gül” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

30^b'de “Ḳıyâs et şem‘den vehm eyle çerḥuñ inḳılâbından” mısrasında “eyle” kelimesi; “Kim ol baş almağa ḳaşd etmeyince tâc-ı zer vërmez” mısrasında “almağa” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir. “Bu rüşendür ki nem âyîneden zengâr kem ḳılmaz” mısrasında “nem” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında “âb” şeklinde eklenmiştir.

31^a'da “Ḥâk-i reh etdi ‘aşîḳ-ı miskîni ol heves” mısrasında “etdi” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

31^b'de “Ol ğamzeden gönül eger isterseñ iltifât” mısrasında “eger” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

34^b'de “Yëtmek olmaz lafz-ı cân-baḥşuñla aḡzuñ sırrına” mısrasında “cân” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

51^b'de “Ki ma’lüm ola derd ehline ḳabrüm ol ‘alâmetden” mısrasında “ḳabrüm” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

53^b'de “Bildî kim hâk-i reh oldum etegin dutmak için” mısrasında “etegin” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

55^b'de “Dem-be-dem cânımı ey derd ü belâ incitmeñ” mısrasında “ey derd ü belâ cânımı” yazılmış sonra “m” ve “h” harfleri kullanılarak kelimelerin sıralaması düzeltilmiştir.

56^a'da “Serv ü gül nezzâresin n'eyler saña hayrân olan” mısrasında “n'eyler” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

58^b'de “Ruhsâre nokta olmak resm-i haç olmasaydı” mısrasında “nokta” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında “nokta” yerine “üzre” yazılmıştır. “Müştâk-ı tāk-ı ebrûñ eksük bakâr hilâle” mısrasında “tāk” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

59^b'de “Oyunda şah berâber degül piyâde ile” mısrasında “degül berâber” yazılmış daha sonra mukaddem-muahhar harfleri kullanılarak sıralama düzeltilmiştir.

61^a'nın sayfa kenarında yazan kelime kesildiği için okunamamaktadır. Ancak başındaki işareten bir düzeltme olduğu anlaşılmaktadır.

61^b'de “Ġamum pinhân dutardum men dâdiler yâre kıl rûşen” mısrasında “dâdiler” kelimesi; “Ëy olan sâkin-i mescid ne bulupsan bilmen” mısrasında “mescid” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

62^a'da “Sipîhr-i pür-kevâkibden degül derde deva mümkün” mısrasında “degül” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir. “Perde çek çihreme hicrân günü ey kıanlı sirişk” mısrasında önce “çihreme hicrân günü” yazılmış daha sonra satır arasında “hicr günü çeşmüme” olarak düzeltme yapılmıştır.

63^a'da “Râh-ı ışk içre maña ancak fenâ maşşüd idi” mısrasında “ancak” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
7 ^b -8 ^a	“Ëy olup mi‘râc burhân-ı ‘ulüvv-i şân saña” mısrasıyla başlayan gazelin sekizinci beytinden sonrası eksiktir.	“Ğam diyârında ecel peyki güzâr étmez maña” mısrasıyla başlayan gazelin son beytinden öncesi eksiktir.
26 ^b -27 ^a	“Sülûk-i fakr efvârum mezâk-ı ‘ışk hâlümdür” mısrasıyla başlayan gazelin ilk iki beytinden sonrası eksiktir.	“Girüp mey-hâneye muğ meşrebiyle kim ki hû eyler” mısrasıyla başlayan gazelin üçüncü beytinden öncesi eksiktir.

14. Vatikan Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar Koleksiyonu Vat. Turco 47 (V)**İstinsah Tarihi:** h. Cemaziyelahir 1004 (m. Şubat 1596).**Boyut:** 205x140mm.**Yaprak:** 91.**Satır:** 14-15.**Yazı Türü:** Nesih.

Temmet Kaydı: “Temmet *Divân-ı* Fuzûlî rahmetu’llâhi ‘aleyh fi evâhîri şehri cumâziyye’l-âhîr ‘alâ yedi ez‘afi’n-naĥîf Aşlan bin Naẓar Dâdiyânî fi sâkinü Dâdiyân meşhûrun be-nezd-i ħal‘a-yı ‘âmine sene erba‘a ve elf”

İçindekiler: Gazeller 1^b-76^b, Musammatlar 76^b-84^a, Kıtalar 84^a-88^b, Rubailer 88^b-90^a.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 1^a’da 1, 90^a’da 14, 90^b’de 4, 91^a’da 1 adet mühür bulunmaktadır. 90^a’da temmet kaydının altında üç adet temellük kaydı vardır.

1^a’da muhtelif yazılar vardır. Nüshada dibace yoktur. Serlevha ve cedvel de bulunmamaktadır.

Baş: قد انار العشق للعشاق منهاج الهدا
Sâlik-i râh-ı ĥaĥîĥat ‘ışka eyler iĥtidâ

Son: Feryâd ki ‘ışk bî-ĥarâr êtdi meni
Derd ü ğamla zâr u nizâr êtdi meni
Ĥâk-i ser-i kûyuında ğubâr êtdi meni
Ser-geşte vü ĥâr u ĥâksâr êtdi meni

Der-kenar: 90^b'de Şems-i Tebrizi'ye ait bir gazel vardır. Aynı sayfada muhtelif yazılar bulunmaktadır. 91^a'da tütünle ilgili bir dörtlük onun altında da şarab başlıklı bir dörtlük bulunmaktadır. 91^b'de mensur bir metin bulunmaktadır.

Düzeltilmeler: 2^b'de “Hükemā fırça-yı dün felsefe cem^c-i süfehā” mısrasındaki “felsefe” yerine “kılmağa” yazılmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir. Kelimenin üzeri çizilmediği ve yazı farklı olduğu için düzeltmenin bir başkası tarafından yapıldığını söyleyebiliriz. Düzelten kişi muhtemelen “sin” harfini “mim” okuduğu için “fe”yi “kaf”, ikinci “fe”yi de “gayn” harfine dönüştürmüştür.

14^a'da “Arz-ı ruhsâr et bugün ey meh güm olsun gökde gün” mısrasında “olsun” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

14^b'de “Nuḫkum dutulur gonce-yi ḥandānuñı gör geç” mısrasında “gönce” kelimesi yerine başka bir kelime yazılmış daha sonra üzeri çizilerek “gönce” kelimesi kaydedilmiştir. Aynı sayfada “Çok ışka heves edeni gördüm ki hevāsın” mısrasında “ışka” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasına yazılmıştır.

19^a'da “Eşer ki var ḥarāb olmağa bahāne yeter” mısrasında “var” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

23^a'da “Ve'y serv ne hoş cān alıcı işvelerün var” mısrasında “hoş” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

25^a'da önce “N'ola ger şāhib-i keşf bir 'ömrdür ḥalvet çeker” şeklinde yazılan mısradaki “ger” kelimesinin üzeri çizilmiş ve satır arasına “ise” eklenerek mısra “N'ola şāhib-i keşf ise bir 'ömrdür ḥalvet çeker” şeklinde düzeltilmiştir.

26^a'da “Maña düşvârdur ol ger saña āsān görünür” mısrasında “ger” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

29^b'de “Fiğān kim bağırumñ ol lāle ruḫ ḳan olduğın bilmez/Ciger pergālesinde dāğ-ı pinhān olduğın bilmez” mısralı gazelin satır arasına Farsça bir mısra yazılmıştır.

30^a'da “Fenâ milkine çok ‘azm étme éy dil çekme zahmet kim” mısrasında “çekme” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

33^a'da “Bu nê dındür Allâh Allâh büte secde vâcib olmış” mısrası önce “Bu sözde büte secde vâcib olmış” şeklinde yazılmış daha sonra “Bu sözde Allâh Allâh büte secde vâcib olmış” olarak satır arasında değiştirilmiştir.

34^a'da “İhtiyât ét yanmasun nâ-geh kıru yanında yaş” mısrasında “nâ-geh” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

42^b “Ki başumdan gidüpdür sâye-yi serv-i hırâmânun” mısrasında “sâye” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

43^a'da “Kılma gözden çihre vü hâlûn nihân kim kılmaya” mısrasında “kılma” kelimesi atlanmış daha sonra mısranın başına eklenmiştir.

44^b'de mısralar yanlış eşleştirilmiş daha sonra noktalı çizgi ile doğru eşleşme gösterilmiştir.

45^a'da “Kim bu dergehde muğarrerdür ‘azîz olmağ zelil” mısrasında “muğarrerdür” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

56^b'de “Harîş eyler meni pendün mezâk-ı ‘ışka éy nâşih” mısrasında “ışka” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

61^b'de “Kanda olsañ taleb-i devlet-i dîdâr eyle” mısrasında “taleb” kelimesi “tamağ” şeklinde yazılmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

64^a'da “Su vèrür her şubh-dem göz yaşı tîğ-i âhuma” mısrasında “şubh”-kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

82^a'da “Cândadur şubh-ı ezelden mihr-i ruhsâruñ senün” mısrasında “mihr-i ezelden” yazılmış daha sonra “mihr”in üzeri çizilerek “şubh” yazılmıştır.

Notlar: Aşağıdaki şiirler şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
Eyle ser-mestem ki idrâk étmezem dünyâ nedür	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
Yandı cânım hecr ile vaşl-ı ruh-ı yâr isterem	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

15. Millî Kütüphane, Tokat Müzesi Koleksiyonu 60 Mü 68 (TT)**İstinsah Tarihi:** h. 1 Muharrem 1004 (m. 6 Eylül 1595).**Müstensih:** Abbas b. İmankulu.**İstinsah Yeri:** Şemahî (Dağıstan)**Boyut:** 225x133-176x85.**Yaprak:** 89.**Satır:** 19.**Yazı Türü:** Talik.**Kâğıt Türü:** Samanlı kâğıt.

Ketebe Kaydı: “Temmetü’l-kitâbi emlahu’s-şu‘arâ ve efşahu’l-büleğâ ve efzâlü’l-füzelâ ve evza’hu’l-‘urefâ ve ekmelü’z-zurefâ a’nî mevlânâ-yı fâzıl monlâ Fuzûlî-yi Bağdâdî yevmü’l-erba‘â min evveli muharremi’l-ḥarâm sene erba‘a ve elf fi beldeti’s-Şemâhi ḥumiyet ‘ani’l-âfâti ve t-terâḥî ‘alâ yedi ez‘afi ‘ibâdu’llâhi’l-muḥtâc ilâ raḥmeti’llâhi’l-meliki’l-ganî ‘Abbâs bin İmâmçulî ‘ufiye ‘anhümâ .....

İçindekiler: Kasideler 1^b-11^a, Dibace 11^b-15^b, Gazeller 15^b-74^a, Mu-sammatlar 74^b-81^b, Kıtalar 82^a-85^b, Rubailer 85^b-89^a.

15^b-17^a (der-kenar) *Beng ü Bâde*.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 1^a’da 1, 23^b’de 1, 67^b’de 1 adet Millî Kütüphane mührü bulunmaktadır. 1^a’da 1 temellük kaydı vardır.

Katalogdaki Açıklama: “Serlevha ve mihrabiye laciverdi müzehhep ve mülevven cetveller yaldızlı. Yıpranmış vişne rengi meşin cilt.”

Nüsha ile İlgili Gözlemler: 1^a’da “sabit” başlıklı bir beyit ve “fiyatı 40 guruş” yazısı bulunmaktadır. Kaside ve dibace başlangıcı serlevhalıdır.

Baş: Hevâ ‘arâyis-i gülzâre oldı çihre-güşâ
Bahâr gülşene gëydürdi ḥulle-yi ḥaḍrâ

Son: Gördüm seni elden ihtiyârum gëtdi
Baḥdum ḳadüne şabr u ḳarârum gëtdi

Ḥâk oldum u her yaña gubârum gëtdi
el-Ḳışşa ḳapuñda i’tibârum gëtdi

Der-kenar: 19^a'da metin içerisinde atlanan

Ëy kemân-ebrû raķibe vërme ğamzeñden naķib
Oķ atarsañ ıaşa peykânıñ gerekmez mi saña

beyti sayfa kenarına yazılmıştır.

20^a'da

Şubħ şalup mihr-i ruħuñdan niķāb
Çıı ki temāşāya çııha āftāb

matlalı gazel farklı bir el yazısı ile tahminimizce farklı bir örnek nüsha kullanılarak kenara yazılmıştır. Nüşhada “Şeb ki miftāħ-ı meh-i nev ola gencine-ġüşā” mısrası ile başlayan gazelin ilk iki beyti bulunurken “Kılsa vaşluñ şāmumı şubħa berāber yoħ ‘aceb” mısrası ile başlayan gazelin de ilk iki beyti bulunmamaktadır. Yukarıda matla beytini verdiğimiz gazel ise sıralamada bu iki gazelin arasında bulunan 8 gazelden biridir. Öbür 7 gazel bu nüshada bulunmadığı için eksik yaprak olduğunu söyleyebiliriz. Muhtemelen nüshayı okuyan birisi bu gazeli müstensihin atladığını düşünerek kenara yazmıştır. Bu gazeli kenara yazan kişi ile 21^a'da kenarda “Nābī”ye ait

Bir zamān biz daħı hem-şoħbet-i cānāne idük
Ĝüline bülbül idük şem‘ine pervāne idük

matlalı gazeli yazan kişi aynı kişidir.

28^a'da

Şabūħ için maña dürd-i mey-i şebāne yeter
Eşer ki var ħarāb olmaĝa bahāne yeter

matlalı gazelle aynı redif ve kafiye de bir beyit vardır. Ancak bu beyit S2 ile beraber sadece TT'nin sayfa kenarında farklı bir yazı ile yer almaktadır:

İrade-yi ħaķır-ı cānānı gözlerem yoħsa
Fenā-yı düşmene bir āh-ı ‘aşıķāne yeter

Muhtemelen sayfa kenarına öbür eklemeleri yapan kişi bu beyti de farklı bir nüshadan buraya aktarmıştır.

54b'de

Ëy kemân-ebrû şehīd-i nāvek-i müjĝānuñam
Bulmuşam feyz-i nażar senden senüñ ķurbānuñam

matlalı gazelin yanında kenarda farklı bir yazı ile Gölpınarlı'da da bulunan bir beyit yazılmıştır:

Ilda bir urbân keserler halk-ı ‘âlem ‘ıyd için
Dem-be-dem sâ‘at-be-sâ‘at ben senin urbânüñam

Bu beytin farklı bir el yazmasından buraya aktarıldığı kanaatindeyiz.

74^a’da sayfa kenarında farklı bir yazı ile dört mısra kaydedilmiştir. Mısra sonları kesildiği için bu yazı tam olarak okunamamıştır.

77^a’da sayfa kenarında farklı bir yazı ile

Dün sâye şaldı başuma bir serv-i ser-bülend
Kim addi dil-rubâ idi reftârı dil-pesend

Güftâre geldi nâ-geh açup la‘l-i nûş-and
Bir piste gördüm anda töker rîze rîze and

Şordum meger bu dürc-i dehendür dëdüm dëdi
Yoh yoh devâ-yı derd-i nihânuñ-durur senüñ

bendiyle başlayan müseddes nazire olduğunu varsaydığımız bir manzume vardır. Son bendini okuyamadığımız için kime ait olduğunu söylemek oldukça güçtür.

77^b’de sayfa kenarında farklı bir yazı ile aynı müseddesin bir bendine yer verilmiştir.

86^a’da sayfa kenarında “Mey şevkı olupdur maña ‘âdet ey şeyh” ve “Bir âb u hevâdur eşk-i germ ü dem-i serd” mısraları ile başlayan iki rubai vardır.

87^a’da sayfa kenarında “Küyuñda senüñ ne aşa kim urdum baş” mısrası ile başlayan bir rubai bulunmaktadır.

88^a’da sayfa kenarında “Hem-dem gör açan sirişk-i alümnü benüm” mısrası ile başlayan bir rubai bulunmaktadır.

89^a’da sayfanın üstünde “Hüsrev” başlığı ile iki adet dörtlük yer almaktadır. Sayfanın sağ kenarında “Li-Mevlânâ Fuzûlî Gazel-i Fârsî” başlığı altında Fuzûlî’nin Farsça “çerâ” redifli gazeline yer verilmiştir. Bu gazelden sonra “velehu” denerek geçiş yapılmış fakat altındaki gazele bağlanma imkânı olmayan bir beyit verilmiştir. Bu beytin altında Fuzûlî’nin bir başka Farsça gazeli vardır. Bu gazelden sonra “Rubâî-yi Fuzûlî” başlığı atılmış ve burada Farsça bir rubai ile bir beyit yazılmıştır.

89^b'de Saib ve Nabi'ye ait beyitlerle kime ait olduğunu bilmediğimiz bazı beyitler bulunmaktadır.

90^a'da kitabın sahibi torununun doğum tarihini kayda geçirmiştir.

Düzeltilmeler: 4^a'da “Devâm-ı hüsn-i kabûl u şebât-ı resm-i vefâ” mısrası önce “Devâm-ı tavr-ı tecellî şebât-ı resm-i vefâ” şeklinde kaydedilmiş daha sonra satır arasında “tecellî” kelimesinin üzerine “sahh” notuyla beraber “te-cemmül” yazılmıştır.

4^b'de “İste peykânın gönül hecrinde şevkum sâkin êt” mısrasında “peykânın” kelimesinin sonu önce “kef” ile yazılmış daha sonra üzeri çizilerek satır arasında “nun” olarak düzeltilmiştir.

6^a'da önce mısraların sıralaması yanlış yapılmış daha sonra noktalı çizgilerle hangi mısraların birlikte olmaları gerektiği gösterilmiştir. Aynı sayfada “Nê şek ki ahdı bevâdide barmağından su” mısrasında önce “ahdı” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

9^b'de “Hüküm için şimdi Süleymâna virildi hâtem” mısrası “Hüküm-i Süleymâna şimdi virildi hâtem” olarak kaydedilmiş, bir bozukluk olduğu düşünülmüş olacak ki kenarda “Hükümle şimdi Süleymâna virildi hâtem” şeklinde düzeltilmeye çalışılmıştır.

25^a'da “Ol müşg-bû gâzâle ihlâşum eyle vâzih” mısrasında “ihlâş” yazılmış daha sonra satır arasında “sahh” notuyla birlikte “ihlâşum” olarak düzeltilmiştir.

32^a'da “Âşık-ı şâdık menem Mecnûnuñ ancağ adı var” mısrasında “adı” kelimesi tam okunamadığı için kenara tekrar yazılmıştır.

38^a'da

Küh-kenden görünür kühda âşâr henüz
Ol nê beñzer maña anuñ eşeri var henüz

beytinde birinci mısradaki “henüz ” ve ikinci mısradaki “ol” kelimeleri silinmiş sonra bir başkası tarafından tekrar yazılmıştır.

41^b'de “Cân u dil bir ‘ömrdür tîğüñ-çün eylerler cedel” mısrası “Cân u dil bir ‘ömrdür tîğüñ-çün eyler şitâb cedel” şeklinde yazılmış daha sonra “şitâb” kelimesinin üzeri çizilmiştir.

45^a'da önce mısraların sıralaması yanlış yapılmış daha sonra noktalı çizgilerle hangi mısraların birlikte olmaları gerektiği gösterilmiştir.

59^a'da “Ġam uğurlar ‘iřę bāzārında nağd-i ‘ömrümi” mısrasında “bāzārında” kelimesi yerine önce “yolunda” yazılmış daha sonra satır arasında “bāzārında” olarak düzeltilmiştir.

62^a'da “Doęunur şa‘ne oğı řařuñ ucından yaya” mısrasında “şa‘ne” kelimesi yerine önce “gamze” yazılmış daha sonra satır arasında “bedel” notuyla birlikte “şa‘ne” olarak düzeltilmiştir.

75^a'da “Çııhardı sebze vü gül ĥākdan çođ la‘l ü firūze” mısrası “Çııhardı ĥākdan sebzeler çođ la‘l ü firūze” şeklinde kaydedilmiş daha sonra “sebzeler” kelimesinin üzerine “çün” yazılmıştır.

76^b'de “Nē devr-i gerdiş-i gerdün menüm murādum ile” mısrası önce “Nē gerdiş-i gerdün-ı dün benüm murādum ile” şeklinde kaydedilmiş daha sonra “gerdün” kelimesinin üzeri çizilerek altına “felek” yazılmıştır.

Boşluklar: 1^b'de “Bu zevķ şaldı Züleyĥā-yı lāleye bir řevķ” mısrasında “bu zevķ” kelimeleri kısmen silinmiş burada boşluk oluşmuştur.

2^a'da “Yazıldı muĥmel ü mu‘cem aña ĥurūf-ı hecā” mısrasında “mu‘cem aña ĥurūf-ı hecā” kelimeleri silinti sebebi ile tam okunamamaktadır.

2^b'de “ĥayāl-i maĥż řanup kāyinātu nergis-i mest” mısrasında “řanup” kelimesi kısmen silinmiştir.

3^a'da “Henüz perdeye a‘yānı çekmedin esmā” mısrasında “çekmedin” kelimesi kısmen silinmiştir.

23^b'de “Size yoĥ cihān içre imkān-ı řāliř” mısrasında “řāliř” kelimesi silinmiştir.

24^a'da “Nāle-yi zārum Fuzūli ĥoř gelür ol gül-ruĥa” mısrasında “nāle” kelimesi silinmiştir.

29^b'de “Maña ol rişteyi ejder kılan bilmen nē efsündür” mısrasında “efsündür” kelimesi silinmiştir.

31^b'de “Mey içmedin açılmaz imiş bāb-ı mağfired” mısrasında “mey” kelimesi silinmiştir.

34^b'de “Anuñ tek ābnūs oğ lâyıķı fûlād peykāndur”, “Senüñ ‘aksün alan fûlād gözgüler firāvāndur”, “Perîler tã‘atiyçün hâtem-i hûkm-i Süleymāndur” mısralarının sonu kazıntı veya silinti sebebi ile okunamamaktadır.

55^b'de “Mey içüp ağyâr ile seyr-i gülistān eyleyen” mısrasında “gülistān” kelimesi silinmiştir.

56^a'da “Felek işkuñda ol gâyetde ey meh muztarib olmış” mısrasının ilk dört kelimesi kısmen silinmiştir.

63^b'de “Hoş kāmîl-i zamānsen aḥsent bu kemāle” mısrasında “hoş” kelimesi kısmen silinmiştir.

76^a'da “Dutaram bir yâr men hem ‘ömr taḫşîr êtmese” mısrasında “bir yâr men” kelimeleri silinmiştir.

87^b'de “Düşvârdur olmazsa refîkuñ tevfiķ” mısrasında “tevfîķ” kelimesi silinmiştir.

88^a'da

Efgāndur işüm serv-i hırāmānuñ için
Ḳandur cigerüm gonce-yi ḥandānuñ için

ilk mısrada “içün”, ikinci mısrada “ḥandānuñ” kelimeleri kısmen silinmiştir.

88^b'de “Öz ḳanumı eylerem özümle da‘vā” mısrasında “ḳanumı eylerem” kelimeleri leke altında kaldığı için kısmen okunabilmektedir.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
19b-20a	“Şeb ki miftāḥ-ı meh-i nev ola gencîne-ğüşā” mısrasıyla başlayan gazelin ilk beytinden sonrası eksiktir.	“Ḳılsa vaşluñ şāmumı şubḥa berāber yoḥ ‘aceb” mısrasıyla başlayan gazelin üçüncü beytinden öncesi eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiirler şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
Āh kim bir dem felek re‘yümle devrān êtmedi	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

16. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Nr. 5162 (S3)**İstinsah Tarihi:** h. 1006 (m. 1598).**Müstensih:** İbni Emir Fakîhü'l-Hemedânî.**Boyut:** 200x135,140x80 mm.**Yaprak:** 16.**Satır:** 13.**Yazı Türü:** Talik.

Ketebe Kaydı: “Temmetü'l-kitâb bi-‘avnu’llâhi Te‘âlâ ve hüsni tevfiķ ‘âlâ yedi kâtibi ‘abdi’l-müznib ilâ muhtâci raḥmeti’llâhi ‘âlâ ibni Emîr Faķîhü’l- Hemedânî ğafera zünübehu ve setera ‘uyübehu fi-târîhi sene sitte ba‘de’l-elf mine’l-hicriyye’n-nübuvetiyye fi-medînetü’ş-Şâmi şerif 1006”

İçindekiler: Gazeller 1^b-84^b, Musammatlar 84^b-94^b, Kıtalar 94^b-99^b, Rubailer 99^b-106^b.

Mühürler ve Temellük Kayıtları: 51^b'de bir adet mühür bulunmaktadır.

Nüsha ile İlgili Gözlemler: Nüsha suya ve neme maruz kaldığı için kâğıt renginde değişiklikler meydana gelmiştir. Nüsha, muhtemelen, dağıldığı için tamir görmüş ve tekrar toplanmıştır. Sayfa numaraları bu tamirden sonra verildiği için sayfalar yerinde görülse de gazeller birbirini takip etmemektedir. Nüşhada dibace yoktur. Gazel başlangıcında serlevha bulunmaktadır. Nüsha muntazam cedvellidir.

Baş: قد انار العشق للعشاق منهاج الهدا
Sâlik-i rāh-ı ḥaķīķat ‘iṣķa eyler iķtidā

Son: Gördüm seni elden ihtiyārum gétدی
Baķdum ķadüñe şabr u ķarārum gétدی

Ḥāk oldum u her yaña ğubārum gétدی
el-Ķıṣṣa ķapuñda i‘tibārum gétدی

Der-kenar: Ön kapağın iç kısmında üzerinde tarih bulunan bir eşya listesi vardır.

106^b'de temmet kaydının yanındaki boşluğa Arapça bir dua yazılmıştır.

Düzeltilmeler: 36^a'nın kenarında, metinde “Kim vërse cān yoluñda bulur hāk olup maḡām” şeklinde yer alan mısra “Kim vërse cān yoluñda bulur hāk-i maḡdemün” şeklinde düzeltilmiştir. TD ve G de bu ikinci şekli tercih etmişlerdir. Yazı farklı olduğu için bu düzeltmenin daha sonra başkası tarafından, bir başka nüsha ile karşılaştırma yapılarak meydana getirildiğini söylemek mümkündür.

37^b'de “Kār-ger düşmez ḡadeng-i ṭa'ne-yi düşmen maña” mısrasındaki “ṭa'ne” kelimesi yerine “nāvek” yazılmış daha sonra bu kelimenin üzeri çizilerek kenara “ṭa'ne” yazılmış ve hata düzeltilmiştir. Hem mevcut kelimenin üzeri çizilerek yapıldığı için hem de aynı yazı kullanıldığı için bu düzeltmenin müstensih tarafından yapıldığı söylenebilir.

38^a'da “Āşıḡa şevḡuñla cān vèrmek igen müşkil degül” mısrasındaki “vèrmek igen” S3'te “vèrmegin” yazılmış daha sonra kenarda “vèrmekliğin” olarak düzeltilmiştir. Bu ikisi de doğru değildir. Muhtemelen “igen” kelimesindeki “elif” harfi “vèrmek” kelimesindeki “kef” ile çok yakın yazıldığı için müstensih bunları birleşik görmüş ve öyle de yazmıştır. Ancak bu durumun vezinde hata doğurduğunu anlayan birisi bu kusuru kelimenin nüshadaki anlamını koruyarak gidermeye çalışmıştır.

55^a'da “Her kimün devr-i ḡamerde ṭālî'î firüz olur” mısrasında “firüz” kelimesi önce “mevzün” yazılmış daha sonra üzeri çizilmeden satır arasında “firüz” olarak düzeltilmiştir.

72^a'da “Sādedür ḡaṭṭuñ ḡayālinden zamîrüm defteri” mısrasında “ḡaṭṭuñ” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında onun yerine “ḡāl” yazılmıştır.

95^b'de “Feyz-i cūduñ ḡıldı eşk-i ḡ'arumı dürr-i şemîn” mısrasında “ḡıldı” kelimesi atlanmış daha sonra satır arasında düzeltilmiştir.

Boşluklar: 10^b'de

Esîr-i ḡurbetüz biz senden özge āšnāmuz yolḡ
Ayaḡuñ kesme başuñ-çün bizüm miḡnet-serâlardan

beyti çizgi hâlinde kısmen silinmiştir.

84^b'de “Nemlü eşkünden zemîn memlû ünümden âsmân” mısrasında “nemlü” kelimesi üzerindeki lekeden dolayı net okunamamaktadır.

Zaman Zaman Müracaat Edilen Nüshalar

Metin tesisinde esas alınan nüshaların tereddütlerimizi tam gideremediği durumlarda başvurduğumuz bu nüsha grubu ağırlıklı olarak tarihsiz yazmalardan oluşmaktadır. Kitap Şifahanesi ve Arşiv Dairesi Başkanı Nil Baydar'ın 16. yüzyılda istinsah edilmelerini mümkün gördüğü bu nüshalardan (S4 ve sonrasındaki S kodlu tarihsiz nüshalar) esas nüsha grubunun tam çoğunluk sağlayamadığı, diğer neşirlerle farklı okumalar sunduğu veya sağlanan okumalardan emin olamadığımız hâllerde yararlandık. 16. yy.daki kasideli nüsha sayısı sınırlı olduğundan, aynı hâllerde KS kodlu nüshaların kaside kısmına başvurduk. Bu grup nüshaların okuma farkları esas nüsha grubuyla birlikte müracaat edilen yerler bakımından dipnotta gösterilmiştir.

1. Staatsbibliothek Zu Berlin Preuss. Kulturbesitz Orientabteilung, Ms. or. oct. 3651 (BN)

Baş: قد انار العشق للعشاق منهاج الهدا
Sâlik-i rāh-ı haqīkat 'ışka eyler iktidā

Son: من از اقليم عرب حيرتى از ملك عجم
هر دو كرديم به اظهار هنر كام طلب
يافتيم از دو كرم پيشه مراد دل خویش
او زر از شاه عجم من نظر از شاه عرب

İçindekiler: 2^b-70^b Gazeller, 70^b-75^a, 76^a-76^b Musammatlar, 75^a-75^b Mukatta'lar, 75^b Rubailer, 77^a Farsça *Divân*'dan bir rubai ve bir kıta.

Varak: 77.

Satır: 14.

Yazı: Talik.

İstinsah Tarihi: h. 12 Rebiülevvel 999 (m. 8 Ocak 1591).

Müstensih: Abdülvehhâb el-Hicâzî.

Boyut: 241x161, 154x84 mm.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
33b-34a	“Râz-ı ‘ışkuñ şahlaram elden nihân ey serv-i nâz” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“Çarh her ay başına şalmış kaşuñdan bir hayâl” mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiirler şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
Cân vërme ğam-ı ‘ışka ki ‘ışk âfet-i cāndur	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
آسوده کربلا بهر حال که پست	Rubai	Farsça <i>Divân</i>
من از اقلیم عرب حیرتی از ملک عجم	Kıta	Farsça <i>Divân</i>

2. Tahran Sipehsalar Kütüphanesi, Nr. 307 (TN)

Baş: ğamd-i bî-ĥad ol mütekellim-i nuṭq-âferine ki sefîne-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son: Gördüm seni elden ihtiyarum gëtdi
Bağdum yüzüne şabr u qararum gëtdi
Ĥāk oldum u her yaña ğubarum gëtdi
el-Ĥışşa kapuñda i‘tibarum gëtdi

İçindekiler: 1b-9a Dibace, 9b-107a Gazeller, 107b-119a Musammatlar, 119b-127b Mukatta‘lar, 127b-135a Rubailer, 135b-152b *Beng ü Bâde*.

Varak: 135.

Satır: 12.

Yazı: Talik.

Notlar: Aşağıdaki şiir, şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
Biz cihân ma‘müresin ma‘nâda virân bilmişüz	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

Nüshada yer alan aşağıdaki şiirlerin Türkçe *Divân*'da bulunması şüphelidir.

Şiir	Türü
Mihri gönümde nihân olduğın ol mâh bilür	Gazel
Ëy cihân-dide gözüm bunca ki çok yaşuñ var	Gazel
Segridür cilveye ol serv semendin yeñemez	Gazel
Dehr bir menzil hâlâyık kârbânı pîş imes	Gazel

3. Tebriz Millî Kütüphanesi, Nr. 1337 (TZ)

Baş: hâmd-i bî-hâd ol mütekellim-i nuḡḡ-âferîne ki sefine-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son: Gördüm seni elden ihtiyârüm gèdti
Baḡdum yüzüñe şabr u ḡarârüm gèdti
Ḥâk oldum u her yaña ḡubârüm gèdti
el-Ḳıṣṣa ḡapuñda i'tibârüm gèdti

İçindekiler: 1b-8b Dibace, 9a-88b Gazeller, 88b-99a Musammatlar, 99a-105a Mukatta'lar, 105a-114a Rubailer, 114b-129b *Beng ü Bâde*.

Varak: 114.

Satır: 12.

Yazı: Talik.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
8b-9a	Dibacede yer alan “مائم حصاد الكلام” عظیمت mısrasından sonrası eksiktir.	“اشرقت من فلك البهجت شمس و بها” mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.
36b-37a	“Sâkiyâ câm dut ol 'âşıḡa kim ḡayḡuludur” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“Zevḡ şevḡıyla cihân ḡaydın çeken zaḡmet çeker” mısrasıyla başlayan gazelin son dört beytinden öncesi eksiktir.

59b-60a	“Milk-i hüsnün böyle zâlim pâdişâhı olmağıl” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“Ëy ruhuñ kıble-yi cân hâk-i derüñ Ka’be-yi dil” mısrasıyla başlayan gazelin son beytinden öncesi eksiktir.
64b-65a	“Her habâb-ı eşküme bir ‘aks şalmış peykerüm” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“Şem‘-i şâm-ı fırkatem şubh-ı vişâli n’eylerem” mısrasıyla başlayan gazelin son üç beytinden öncesi eksiktir.
68b-69a	“Ëy gëyüp gül-gün dem-â-dem ‘azm-i cevlân eyleyen” mısrasıyla başlayan gazelin ilk altı beytinden sonrası eksiktir.	“Düst bî-pervâ felek bî-raħm devrân bî-sükün” mısrasıyla başlayan gazelin son altı beytinden öncesi eksiktir.
75b-76a	“Ramazân oldı çeküp şahid-i mey perdeye rü” mısrasıyla başlayan gazelin ilk dört beytinden sonrası eksiktir.	“Meni cândan uşandurdı cefâdan yâr uşanmaz mı” mısrasıyla başlayan gazelin son beş beytinden öncesi eksiktir.
104b-105a	“Ëy ki ‘âlemde maħabbet adını mezmüm édüp” mısrasıyla başlayan kıtanın ilk iki beytinden sonrası eksiktir.	“Doğruluğ ile iste ‘ulüvv-i maħâm kim” mısrasıyla başlayan kıtanın son beytinden öncesi eksiktir.

4. Süleymaniye Kütüphanesi, Ayasofya Nr. 3944 (S4)

Baş: ħamd-i bî-ħad ol mütekellim-i nuṭq-âferîne ki sefine-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son: Ëy feyz-i vücüd şahid-i cüd saña
Ve’y şahid-i cüd her né mevcüd saña
Ümmîd-i қаbül i’timâd-ı keremün
Merdüduñı etmiş yine merdüd saña

İçindekiler: 1b-9a Dibace, 9b-110b Gazeller, 110b-115a Musammatlar, 115aMukatta’lar, 115a Rubailer.

Varak: 115.

Satır: 11.

Yazı: Talik.

Boyut: 234x140, 120x70 mm.

Notlar: Aşağıdaki şiir, şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
Eyle ser-mestem ki idrâk etmezem dünyâ nedür	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

5. Süleymaniye Kütüphanesi, Darülmecnevi Nr. 408 (S5)

Baş: Cāna cinān müjdesin yetürdi...

Son: Ey Fuzûlî qadümüz kıldı felek ham ya'ni
Vaqtidür çıhmağa dünyâ qapusından egilün

İçindekiler: 1b-6a Dibace, 6b-78b Gazeller, 78b-83a Musammatlar, 83a-83b Mukatta'lar, 83b-84a Rubailer.

Varak: 84.

Satır: 12-14.

Yazı: Talik.

Boyut: 240x147, 185x90 mm.

Eksik Varak:

Varak	Eksik Kısım
1b	Baş tarafta eksik varak yok gibi görünmesine rağmen dibacedeki "cāna cinān müjdesin yetürürdi" ifadelerinden öncesi nüshada eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiirler, şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
من از اقلیم عرب حیرتی از ملک عجم	Kıta	Farsça <i>Divân</i>
آسوده کربلا بهر حال که پست	Rubai	Farsça <i>Divân</i>

Nüshada yer alan aşağıdaki şiirin Türkçe *Divân*'da bulunması şüphelidir.

Şiir	Türü
از سبقت صوری خلافت مقصود	Rubai

6. Süleymaniye Kütüphanesi, Galata Mevlevihanesi Nr. 236 (S6)

Baş: Һamd-i bî-Һad ol mütekellim-i nuṭṭ-âferîne ki sefine-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son: Gördüm seni elden ihtiyârum gétدی
Bağdum yüzüñe şabr u Һarârum gétدی

Һâk oldum u her yaña ğubârum gétدی
el-Ḳıssa Һapuñda i'tibârum gétدی

İçindekiler: 1b-6a Dibace, 6b-73a Gazeller, 73a-82b Musammatlar, 82b-89a Mukatta'lar, 89a-95a Rubailer.

Varak: 95.

Satır: 14.

Yazı: Talik.

Boyut: 174x110, 129x73 mm.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
64b-65a	“Tâ sirişk-i dîde-yi Ferhâdı gördi lâle-ğün” mısrasıyla başlayan gazelin ilk beş beytinden sonrası eksiktir.	“Gör sirişküm şeb-i hicrân deme kim Һandır bu” mısrasıyla başlayan gazelin son dört beytinden öncesi eksiktir.
70b-71a	“Ëy vücüd-ı kâmilün esrâr-ı Һikmet maşdarı” mısrasıyla başlayan gazelin ilk beş beytinden sonrası eksiktir.	“Âyîne sever cândan ruşsâre-yi cânânı” mısrasıyla başlayan gazelin beşinci beytinden öncesi eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiiirler, şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiiirler		
Şiiir	Türü	Bulunduğu Eser
Eyle ser-mestem ki idrâk etmezem dünyâ nedür	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
Giribân oldı rüsvâlĝ elinden çâk dâmen hem	Murabba	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

Nüshada yer alan aşağıdaki şiiirin Türkçe *Divânı*'da bulunması şüphelidir.

Şiiir	Türü
Nevâ vü sâz ile mey nüş edenler dil-rübâlardur	Gazel

7. Süleymaniye Kütüphanesi, Nuri Arlasez Nr. 45 (S7)

Baş: hamd-i bî-ḥad ol mütekellim-i nuṭḡ-âferîne ki sefine-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son: Gördüm seni elden ihtiyârum gétدی
Bağdum yüzüñe şabr u qarârum gétدی

Hâk oldum u her yaña ğubârum gétدی
el-Ḳıssa kapuñda i'tibârum gétدی

İçindekiler: 1b-7a Dibace, 7b-80b Gazeller, 80b-90a Musammatlar, 90a-96a Mukatta'lar, 96a-103a Rubailer.

Varak: 13.

Satır: 14.

Yazı: Talik.

Boyut: 132x88, 103x70 mm.

Notlar: Aşağıdaki şiirler, şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
Biz cihân ma'müresin ma'nâda vîrân bilmişüz	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
'İşk derdi ey mu'âlic kâbil-i dermân degül	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

Nüshada yer alan aşağıdaki şiirlerin Türkçe *Divân*'da bulunması şüphelidir.

Şiir	Türü
Mihri gönlümde nihân olduğın ol mâh bilür	Gazel
Ëy cihân-dide gözüm bunca ki çok yaşuñ var	Gazel
Ḳâmetüñ serv [ü] yüzün gül-berg-i ra'nâsan gülüm	Gazel
Dëyem cenâb-ı ḥazrete yevmü'ş-su'al eger	Kıta

8. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Nr. 4407 (Sg)

Baş: hamd-i bî-ḥad ol mütekellim-i nuṭḡ-âferîne ki sefine-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son: Gördüm seni elden ihtiyârum gétđi
Bağdum yüzüne şabr u qarârum gétđi

Hâk oldum u her yaña ğubârum gétđi
el-Kışsa kapuında i'tibârum gétđi

İçindekiler: 1b-4a Dibace, 4b-70b Gazeller, 71a-76b Musammatlar, 78a-79b Mukatta'lar, 77a-77b, 80a-82aRubailer.

Varak: 85.

Satır: 17.

Yazı: Talik.

İstinsah Tarihi: h. Şevval 1242 (m. Mayıs 1827).

Boyut: 140x80, 226x140 mm.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
3b-4a	Dibacedeki "şüret-i cem'iyetin cem'édüp rişte-yi redife" ifadesinden sonrası eksiktir.	Dibacedeki " <i>Buride bād zebāni ki der-fazā-yı sūhan</i> " mısrasıyla başlayan kıtanın son iki mısrasından öncesi eksiktir.
76b-77a	"Perişân-hâlün oldum şormaduñ hâl-i perişânüm" mısrasıyla başlayan murabbanın ilk üç bendinden sonrası eksiktir.	Eksik varaktan sonrası "Hayl-i ğamuñ étđi nağd-i 'ömrüm tārâc" rubaisi ile başlamaktadır.
77b-78a	"Ëy şehd-i lebün sözi şekervâr leziz" mısrasıyla başlayan rubaiden sonrası eksiktir.	"Hamd-i bi-had dem-be-dem ol mübdi'-i eşyâya kim" mısrasıyla başlayan kıtanın ilk beyti eksiktir.

9. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Nr. 4741 (S9)

Baş: ğamd-i bi-had ol mütekellim-i nuğķ-âferine ki sefine-yi ümmid-i sükkân-ı...

Son: Gördüm seni elden ihtiyârum gétđi
Bağdum yüzüne şabr u qarârum gétđi

Hâk oldum u her yaña ğubârum gétđi
el-Kışsa kapuında i'tibârum gétđi

İçindekiler: 2a-8b Dibace, 9b-91a Gazeller, 91a-100b Musammatlar, 100b-107b Mukatta'lar, 107b-115a Rubailer.

Varak:124.

Satır: 14.

Yazı: Talik.

Boyut: 186x115, 142x75 mm.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
9b-10a	“يا من احاط علمك الاشياء كلها” mısrasıyla başlayan gazelin ilk iki beytinden sonrası eksiktir.	“اشرقت من فلک البهجة شمس و بها” mısrasıyla başlayan gazelin son beytinden öncesi eksiktir.
49b-50a	“Olmaz oldu görüp ahvâlümü el hûblara ‘aşık” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“Cân vèrür râyiha-yütürbet-i pâküñ èy pâk” mısrasıyla başlayan gazelin son üç beytinden öncesi eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiir, şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
‘İşk derdi èy mu‘âlic kâbil-i dermân degül	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

Nüshada yer alan aşağıdaki şiirlerin Türkçe *Divân*'da bulunması şüphelidir.

Şiir	Türü
Mihri gönümde nihân olduğın ol mâh bilür	Gazel
Èy cihân-dîde gözüm bunca ki çok yaşuñ var	Gazel

10. Süleymaniye Kütüphanesi, Yazma Bağışlar Nr. 7117 (S10)

Baş: hâmd-i bî-hâd ol mütekellim-i nuṭṭ-âferine ki sefine-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son: Gördüm seni elden ihtiyârum gèdti
Bağdum yüzüne şabr u qarârum gèdti

Hâk oldum u her yaña ğubârum gèdti
el-Ḳışşa çapuñda i‘tibârum gèdti

İçindekiler: 1b-7a Dıbase, 8b-89a Gazeller, 89a-94b Musammatlar, 94b-102a Mukatta'lar, 102a-106b Rubailer.

Varak: 16.

Satır: 12.

Yazı: Rika ve Talik.

Boyut: 166x106, 130x75 mm.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
59b-60a	“Muḥâlif devrden gül-gün şarâbı ḫana deĝşürdüm” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“Hicrân ile yanar geceler rişte-yi cānum” mısrasıyla başlayan gazelin son iki beytinden öncesi eksiktir.
72b-73a	“Ḥoşdur êy gün ṭâlî'ün kim düşdün ol ḫâk-i dere” mısrasıyla başlayan gazelin ilk beytinden sonrası eksiktir.	“Êy vücûd-ıkâmilün esrâr-ı ḫikmet maşdarı” mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiirler, şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
Eyle ser-mestem ki idrâk êtmezem dünyâ nedür	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
Cân verme ğam-ı 'ışḫa ki 'ışḫa âfet-i cāndur	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

Nüshada yer alan aşağıdaki şiirin Türkçe *Divân*'da bulunması şüphelidir.

Şiir	Türü
Ğoncesin gül bülbülün ḫatline peykân eylemiş	Gazel

11. Süleymaniye Kütüphanesi, Pertev Paşa Nr. 414 (S11)

Baş: ḫamd-i bî-ḫad ol mütekellim-i nuṭḫ-âferîne ki sefîne-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son: چون خاک کربلاست فضولی مقام من
نظمم به هر کجا که رسد حرمتش رواست

زر نیست و سیم نیست و گهر نیست و لعل نیست
خاک است شعر بنده ولی خاک کربلاست

İçindekiler: 1^b-8^a Dibace, 8^b-102^a Gazeller, 102^a-114^a Musammatlar, 114^a-122^a Mukatta'lar, 122^a-131^b Rubailer.

Varak:140.

Satır: 12.

Yazı: Talik.

Boyut: 225x140, 160x80 mm.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
54b-55a	“Gel ey rāḥat şanan esbāb cem‘in kılma nādānlıĝ” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“Aş için bir ırfa menzildür bahār eyyāmi bāĝ” mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir. Burada sayfa eksiĝi olmayabilir. Sadece “Şaĝiyā mey şun ki dām-ıĝam-durur huş-yārlıĝ” mısrasıyla başlayan gazel eksik görünmektedir. Müstensih reddade olarak “Şaĝiyā” yazıp dalgınlık eseri, bu gazeli atlamış olabilir.
56b-57a	“Olmaz oldu görüp aḥvālümü el hūblara ‘aşık” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“Gelür ol serv-i sehī ey gül ü lāle açılın” mısrasıyla başlayan gazelin son dört beytinden öncesi eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiirler, şairin diĝer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diĝer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduĝu Eser
Eyle ser-mestem ki idrāk etmezem dünyā nedür	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
من از اقليم عرب حيرتى از ملك عجم	Kıta	Farsça <i>Divân</i>
آسوده كربلا بهر حال كه پست	Rubai	Farsça <i>Divân</i>
چون خاک كربلاست فضولى مقام من	Kıta	Farsça <i>Divân/Dibace</i>

Nüshada yer alan aşağıdaki şiirin Türkçe *Divân*'da bulunması şüphelidir.

Şiir	Türü
Nevâ vü sâz ile mey nüş edenler dil-rübâlardur	Gazel

12. Ankara Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil Yz A 3401 (KS₁)

Baş: Hevâ ‘arāyis-i gülzāre oldı çihre-güşā
Bahār gülşene gēydürdi hulle-yi hādrā

Son: Pervāneye zulm-i bî-ḥisāb eyler şem‘
Zulm odına bağrını kebāb eyler şem‘

Güyā ki bilür zulm ser-encāmı nēdür
Bî-hūde degül ki ıztırāb eyler şem‘

İçindekiler: 1b-50b Kasideler, 51b-57a Dibace, 57b-131a Gazeller, 131a-139b Musammatlar, 139b-145b Mukatta‘lar, 145b-149b Rubailer.

Varak:150.

Satır: 16.

Yazı: Talik.

Boyut:130x90-112x70 mm.

Eksik Varak:

Varak	Eksik Kısım
101-102	“Nē hoşdur elde gül-gün cām başda ‘ışķ sevdası” mısrasıyla başlayan kasidenin yedinci bendinin ilk beytinden sonrası eksiktir.
185	“Pervāneye zulm-i bî-ḥisāb eyler şem‘” mısrasıyla başlayan rubaiden sonrası eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiir, şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
‘İşk derdi ey mu‘alic kâbil-i dermān degül	Gazel	<i>Leylā vü Mecnûn</i>

Nüşhada yer alan aşağıdaki şiirlerin Türkçe *Divân*’da bulunması şüphelidir.

Şiir	Türü
Mihri gönümde nihān olduğın ol māh bilür	Gazel
‘Ey cihān-dide gözüm bunca ki çok yaşuñ var	Gazel

13. Ankara Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu Nr. 06 Mil Yz A 8496 (KS₂)

Baş: Hevâ ‘arâyis-i gülzâre oldı çihre-güşâ
Bahâr gülşene gëydürdi hulle-yi hadrâ

Son: Êtmîş iken efđal-i halk-ı cihân iqbâl ile
Erzel-i ehl-i cehennem eyleye Sübhân seni

İçindekiler: 1^b-48^a Kasideler, 48^b-54^a Dibace, 54^a-123^a Gazeller, 123^a-132^a Musammatlar, 132^a-135^b Mukatta‘lar, 136^b-242^b Farsça *Divân*.

Varak: 136.

Satır: 15.

Yazı: Talik.

Boyut: 260x155-210x130 mm.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
2 ^b -3 ^a	“Hevâ ‘arâyis-i gülzâre oldı çihre-güşâ” mısrasıyla başlayan kasidenin kırkıncı beyti ve sonrası eksiktir.	“Nê kim şahîfe-yi tedbîre ‘aql êder mas‘ûr” mısrasıyla başlayan kasidenin yedinci beytinden öncesi eksiktir.
6 ^b -7 ^a	“Âb levhî üzre çekmiş mevcden mîşter şabâ” mısrasıyla başlayan kasideden sonrası eksiktir.	“ <i>Ebbidallâhümme fi’l-âfâki emni’l-müslimîn</i> ” mısrasıyla başlayan kasidenin son altı beytinden öncesi eksiktir.
63 ^b -64 ^a	“Ġayra eyler bî-sebeb biñ iltifât ol nüşleb” mısrasıyla başlayan gazelin beşinci beytinden sonrası eksiktir.	“Ëy esîr-i dâm-ı ğam bir güşe-yi mey-hâne dut” mısrasıyla başlayan gazelin dördüncü beytinden öncesi eksiktir.
69 ^b -70 ^a	“Göz haţuñdan merdümin maĥv êtmedin bulmaz murâd” mısrasıyla başlayan gazelin yedinci beytinden sonrası eksiktir.	“Çeşm-i şüret-bâzuma müjĝân şafî hengâmedür” mısrasıyla başlayan gazelin son üç beytinden öncesi eksiktir.
70 ^b -71 ^a	“Hoşem kim dem-be-dem giryân gözüm ol hâk-i pādandur” mısrasıyla başlayan gazelin ilk dört beytinden sonrası eksiktir.	“Menüm kim bir leb-i ħandân için giryānlıĝum vardur” mısrasıyla başlayan gazelin son iki beytinden öncesi eksiktir.

127 ^b -128 ^a	“Dün sâye şaldı başuma bir serv-i ser-bülend” mısrasıyla başlayan müseddesin ilk üç bendinden sonrası eksiktir.	“Ten bozıldı eşk-i çeşm-i hün-feşânımdan menüm” mısrasıyla başlayan muhammesten öncesi eksiktir.
133 ^b -134 ^a	“Baḥîl kılmasa cem‘ êdügüdirem şarfın” mısrasıyla başlayan kıtanın ilk beytinden sonrası eksiktir.	“Hemişe düstüm oldur dêrem ki mâl vèrüp” mısrasıyla başlayan kıtanın son iki beytinden öncesi eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiirler, şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
Âferin êy şâni‘-i ten perver-i cân âferîn	Kaside	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
Zihî kâmil ki ‘aql-ı nüktedân derkinde ḥayrândur	Kaside	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

14. Manisa İl Halk Kütüphanesi, Nr. 45 Hk 6417 (KS₃)

Baş: Hevâ ‘arâyis-i gülzâre oldı çihre-güşâ
Bahâr gülşene geydürdi ḥulle-yi ḥaḍrâ

Son: Ger küyuña eşküm güzer eyler güstâḥ
Ve’r ḳaddüñe çeşmüm nazar eyler güstâḥ

‘Ayb eyleme reng-i çihre-yi zerdüm gör
Kim çohları ‘âlemde zer eyler güstâḥ

İçindekiler: 1b-51^a Kasideler, 58^b-135^a Gazeller, 51^b-57^b Musammatlar, 135^a-138^a Mukatta‘lar, 138^a-139^b Rubailer.

Varak: 139.

Satır: 15.

Yazı: Nesih.

Boyut: 205x130-115x69 mm.

15. Süleymaniye Kütüphanesi, Carullah Nr. 1660 (KS₄)

Baş: Şehâb-ı feyz emel gülşenin kıilup sırâb
Gül-i murâd açılıp ola müstecâb du‘â

Son: Gördüm seni elden ihtiyârum gétدی
Bağdum yüzüne şabr u qarârum gétدی

Hâk oldum u her yaña ğubârum gétدی
el-Ğışsa kapuında i'tibârum gétدی

İçindekiler: 1a-30b, 33a-38b Kasideler, 31b-32b, 39a-43a Dibace, 44b-126a Gazeller, 126a-133b Musammatlar, 134a-140b Mukatta'lar, 140b-148a Rubailer.

Varak: 151.

Satır: Değişik.

Yazı: Talik.

İstinsah Tarihi: h. Şevval 1069 (m. Temmuz 1659)

Müstensih: Mustafa b. Hüseyin el-Ladikî.

Boyut: 177x105, 150x80 mm.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
1a	Nüshanın baş tarafında eksik vardır.	“Hevâ ‘arâyis-i gülzâre oldı çihre-ğüşâ” mısrasıyla başlayan kasidenin son dört beytinden öncesin eksiktir.
8b-9a	“Çıhdı yaşıl perdeden ‘arz eyledi ruhsâr gül” mısrasıyla başlayan kasideden sonrası eksiktir.	“Ërişdi vağt ki gül başa büstâna kâdem” mısrasıyla başlayan kasidenin son altı beytinden öncesi eksiktir.
10b-11a	“Bu bağr-i nil-gün biñ mevc her sâ‘at ‘iyân eyler” mısrasıyla başlayan kasideden sonrası eksiktir.	“Yine açıldı gül ü kıldı cihânı ğurrem” mısrasıyla başlayan kasideden öncesi eksiktir.
69b-70a	“Âşiyân-ı murğ-ı dil zülf-i perişânuñdadur” mısrasıyla başlayan gazelden sonrası eksiktir.	“Zevğ şevkıyla cihân kaydın çeken zağmet çeker” mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.
129b-130a	“Getür sâki kadeğ kim nev-bahâr-ı ‘âlem-ârâdur” mısrasıyla başlayan terci-bendin dördüncü bendinin ilk mısrasından sonrası eksiktir.	“Tâ cünün rağtın ğeyüp dutdum fenâ milkin vağan” mısrasıyla başlayan tahmisin son mısrasından öncesi eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiiirler, şairin diğeer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
Âferîn ey şâni ^c -i ten perver-i cân âferîn	Kaside	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
Yâ menba‘a‘l-mekârim ü yâ ma‘dene‘l-vefâ	Kaside	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
Zihî kâmil ki ‘aql-ı nüktedân derkinde hayrândur	Kaside	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

16. Süleymaniye Kütüphanesi, Halet Efendi Nr. 684 (KS5)

Baş: hamd-i bî-ḥad ol mütekellim-i nuḡḡ-âferîne ki sefine-yi ümmîd-i sükkân-ı...

Son: اذنى سمعت بجانب الحى خطاب
قد اسكرنى و ملت من غير شراب

يا من يريد الوصل الينا يأتى
لاتحسب بيننا اذا جئت هجاب

İçindekiler: 1b-6b Dibace, 7b-49b Kasideler, 55b-125a Gazeller, 125a-133b Musammatlar, 133b-139b Mukatta‘lar, 139b-147a Rubailer.

Varak: 146.

Satır:15.

Yazı: Talik.

İstinsah Tarihi: h. 3 Muharrem 1102 (m. 7 Ekim 1690).

Müstensih: Muhammed b. Hasan b. Ahmed el-Alâî.

Boyut: 204x139, 150x92 mm.

Eksik Varak:

Sayfa Aralığı	Eksik Kısım	
5b-6a	Dibacedeki “Eger ‘ömr-hâ merdüm-i bed-sirişî” mısrasıyla başlayan kıtadan sonrası eksiktir.	Dibacedeki “nazmdan neşri seçilmeye ve edâ-yı süsti ile şâhid-i ma‘nâ cemâlinden niḡâb açılmaya” ifadelerinden öncesi eksiktir.

57b-58a	“Câm içre mey ki dâyre şalmış habâb aña” mısrasıyla başlayan gazelin ilk dört beytinden sonrası eksiktir.	“Ġamzesin sevdün gönül cânun gerekmez mi saña” mısrasıyla başlayan gazelden öncesi eksiktir.
133b-134a	“Ĥamd-i bî-ĥad dem-be-dem ol mübdi’-i eşyâya kim” mısrasıyla başlayan kıtanın ilk beytinden sonrası eksiktir.	“Ëy vücûd-ı kâmilün âyine-dâr-ı feyz-i Ĥaĥ” mısrasıyla başlayan kıtanın son beytinden öncesi eksiktir.

Notlar: Aşağıdaki şiirler şairin diğer eserlerinden nüshaya girmiştir.

Şairin Diğer Eserlerinden Nüshaya Giren Şiirler		
Şiir	Türü	Bulunduğu Eser
Âferin ey şâni’-i ten perver-i cân âferin	Kaside	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>
‘Işk derdi ey mu’âlic kâbil-i dermân degül	Gazel	<i>Leylâ vü Mecnûn</i>

Nüshada yer alan aşağıdaki şiirler ya Türkçe *Divân*’da bulunması şüpheli ya da başka şairlere ait olduğu bilinen şiirlerdir.

Şiir	Türü	Şairi
el-Kasidetü’t-Tantarâniyye	Kaside	Şair: Ebû Nasr Muinüddin Ahmed b. Abdirrezzâk et-Tantarânî Mütercim: Şemseddin Ahmed Kemalpaşazâde
Dësem cenâb-ı ‘izzete yevmü’ş-şavâb eger	Kıta	-
قَدْ ذَابَ مِنَ الْفِرَاقِ لِحْمِي وَ دَمِي	Rubai	-
اذنى سمعت بجانب الحي خطاب	Rubai	-

17. Biblioteca Apostolica Vaticana, Nr. Borg. Turc. 13 (KS6)

Baş: Hevâ ‘arâyis-i gülzâre oldı çihre-güşâ
Bahâr gülşene gëydürdi hulle-yi hâdrâ

Son: Gördüm seni elden ihtiyârum gëtdi
Bağdum yüzüne şabr u kararum gëtdi

Hâk oldum u her yaña ğubârum gëtdi
el-Ûışsa kapuında i‘tibârum gëtdi

İçindekiler: 1b-33b Kasideler, 34b-39a Dibace, 39b-109a Gazeller, 109a-117b Musammatlar, 117b-123a Mukatta‘lar, 123a-129a Rubailer.

Varak: 135.

Satır: 17.

Yazı: Talik.

İstinsah Tarihi: h. Şaban 1032 (m. Haziran 1623).

Müstensih: Muhammed ibn Muhammed.

Boyut: 210x130, 150x90 mm.

Notlar: Aşağıdaki şiirin Türkçe *Divân*’da bulunması şüphelidir.

Şiir	Türü	Şairi
Dehr bir menzil hâlâyık kârbânı piş imes	Gazel	-

Türkçe Dîvân Nüshaları¹

1. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 140; 954 (1546) tarihli.
2. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 2318/1; 984 (1576) tarihli.
3. Millî Kütüphane, Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Nr. 06 Hk 101; 984 (1576) tarihli.
4. Millî Kütüphane, Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Nr. 06 Hk 3347; 1081 (1669) tarihli.
5. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz FB 321/7; 1084 (1672) tarihli.
6. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 779; 1094 (1682) tarihli.
7. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 8187; 1106 (1693) tarihli.
8. Millî Kütüphane, Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Nr. 06 Hk 4724/1; 1123 (1710) tarihli.
9. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 5086/8; 1160 (1746) tarihli.
10. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 3321; 1229 (1813) tarihli.
11. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 3952; 1247 (1830) tarihli.
12. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 5086/7; 1260 (1844) tarihli.
13. Millî Kütüphane, Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Nr. 06 Hk 1762; 1262 (1845) tarihli.
14. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 3397; 1287 (1869) tarihli.
15. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz FB 267; tarihsiz.

1 Fuzûlî'nin Türkçe Divânının nüshalarını burada verilenlerle sınırlamak mümkün değildir. Henüz kataloglara girmemiş birçok nüsha bulunabileceği gibi özel kütüphanelerde yer alan nüshalar da araştırmacıların istifadesine sunulmamış olabilir.

Listedeki nüshalardan bazıları çeşitli nedenlerle görülememiştir. Bu nüshalarla ilgili bilgiler kataloglardan ve Fuzûlî hakkında yapılan bilimsel çalışmalardan elde edilmiştir.

16. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 3401; tarihsiz.
17. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 3654; tarihsiz.
18. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 3750/1; tarihsiz.
19. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 3972/2; tarihsiz.
20. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 5377; tarihsiz.
21. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 7658; tarihsiz.
22. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 5974; tarihsiz.
23. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 8496; tarihsiz.
24. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 8524; tarihsiz.
25. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 2318/3; tarihsiz.
26. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 911; tarihsiz.
27. Millî Kütüphane, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. 06 Mil Yz A 8949/4; tarihsiz.
28. Millî Kütüphane, Adana İl Halk Kütüphanesi, Nr. 01 Hk 1088; tarihsiz.
29. Millî Kütüphane, Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Nr. 06 Hk 446; tarihsiz.
30. Millî Kütüphane, Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Nr. 06 Hk 1280; tarihsiz.
31. Millî Kütüphane, Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi, Nr. 06 Hk 276/1; tarihsiz.
32. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Nr. Yz. A 539; 1130 (1718) tarihli.
33. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Nr. Yz. A 228; 1262 (1846) tarihli.

34. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Nr. Yz. A 396; tarihsiz.
35. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Nr. Yz. A 540; tarihsiz.
36. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Nr. Yz. A 230; tarihsiz.
37. Türk Dil Kurumu Kütüphanesi, Nr. Yz. A 229; tarihsiz.
38. Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, Üniversite A, Nr. 336; tarihsiz.
39. Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi Kütüphanesi, Mustafa Con A, Nr. 38/II; tarihsiz.
40. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Laleli, Nr. 1912; 999 (1590) tarihli.
41. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Esad Efendi, Nr. 2681; 1002 (1593) tarihli.
42. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, Nr. 5162; 1006 (1598) tarihli.
43. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Beyazıt Ktp., Nr. 5762; 1033 (1623) tarihli.
44. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, Nr. 6391; 1034 (1625) tarihli.
45. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Carullah, Nr. 1660; 1069 (1659) tarihli.
46. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, İzmir, Nr. 518; 1077 (1666) tarihli.
47. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Reisülküttâb, Nr. 975; 1083 (1672) tarihli.
48. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, İbn Mirza, Nr. 2; 1099 (1687) tarihli.
49. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Lala İsmail, Nr. 472; 1101 (1690) tarihli.
50. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Halet Efendi, Nr. 684; 1102 (1691) tarihli.
51. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Mihrişah Sultan, Nr. 364; 1107 (1695) tarihli.
52. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Nihad Tarlan, Nr. 30; 1117 (1704) tarihli.

53. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Fatih, Nr. 3851; 1227 (1812) tarihli.
54. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Düğümlü Baba, Nr. 420; 1235 (1819) tarihli.
55. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, Nr. 4407; 1242 (1827) tarihli.
56. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hasib Efendi, Nr. 343; 1244 (1828) tarihli.
57. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, İbrahim Efendi, Nr. 584; 1254 (1838) tarihli.
58. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Nihad Tarlan, Nr. 49; 1255 (1839) tarihli.
59. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hüsrev Paşa, Nr. 555; 1254 (1838) tarihli.
60. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Nihad Tarlan, Nr. 429; 1260 (1844) tarihli.
61. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Uşşaki Tekkesi, Nr. 98; 1268 (1851) tarihli.
62. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Galata Mevlevihanesi, Nr. 235; 1281 (1864) tarihli.
63. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, İhsan Mahvi, Nr. 102; 1284 (1867) tarihli.
64. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Serez, Nr. 2691; 1284 (1867) tarihli.
65. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, İbrahim Efendi, Nr. 600; 1286 (1869) tarihli.
66. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Uşşaki Tekkesi, Nr. 97; 1286 (1869) tarihli.
67. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hafız İbrahim Gürpınar, Nr. 1547; 1286 (1869) tarihli.
68. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Düğümlü Baba, Nr. 405; 1288 (1871) tarihli.
69. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hafız İbrahim Gürpınar, Nr. 1455; 1289 (1872) tarihli.

70. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hüseyin Kazım, Nr. 167; 1291 (1874) tarihli.
71. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Antalya Tekelioğlu, Nr. 1280; 1291 (1874) tarihli.
72. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hacı Selim Ağa Ktp. Hüdayi Efendi, Nr. 1253; 1291 (1874) tarihli.
73. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Zühdü Bey, Nr. 206; 1296 (1878) tarihli.
74. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, A. Erip Gürtay, Nr. 85; 1296 (1878) tarihli.
75. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Mehmed Sami Benli, Nr. 254; 1296 (1878) tarihli.
76. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Hacı Mahmud Efendi, Nr. 3457; 1296 (1878) tarihli.
77. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Mehmed Zeki Pakalın, Nr. 4291; 1296 (1878) tarihli.
78. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Zühdü Bey, Nr. 194; 1308 (1890) tarihli.
79. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Mehmed Sefayihî, Nr. 457; 1308 (1890) tarihli.
80. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Mehmed Sami Benli, Nr. 260; 1308 (1890) tarihli.
81. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Fethi Sezai Türkmen, Nr. 452; 1308 (1890) tarihli.
82. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, İzmirli İsmail Hakkı, Nr. 3416; 1315 (1897) tarihli.
83. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Şerif Muhiddin Targan, Nr. 148; 1315 (1897) tarihli.
84. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Mehmed Sami Benli, Nr. 251; 1328 (1910) tarihli.
85. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Mehmed Zeki Pakalın, Nr. 4289; 1328 (1910) tarihli.
86. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Sevil Akay, Nr. 326; 1342 (1923) tarihli.

87. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Ali Nihad Tarlan, Nr. 28/1; tarihsiz.
88. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Ayasofya, Nr. 3944; tarihsiz.
89. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Darülmünevi, Nr. 408; tarihsiz.
90. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Fatih, Nr. 3852; tarihsiz.
91. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Halet Efendi, Nr. 37; tarihsiz.
92. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, M. Arif-M. Murad, Nr. 80; tarihsiz.
93. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nafiz Paşa, Nr. 1516; tarihsiz.
94. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Pertev Paşa, Nr. 414; tarihsiz.
95. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nuri Arlasez, Nr. 45; tarihsiz.
96. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Reşid Efendi, Nr. 774; tarihsiz.
97. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, Nr. 2378; tarihsiz.
98. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, Nr. 2452; tarihsiz.
99. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, Nr. 4741; tarihsiz.
100. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, Nr. 5807; tarihsiz.
101. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, Nr. 7117; tarihsiz.
102. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Yazma Bağışlar, Nr. 5148; tarihsiz.
103. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Galata Mevlevihanesi, Nr. 236; tarihsiz.
104. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, İbni Mirza, Nr. 172; tarihsiz.
105. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Köprülü 3, Nr. 719; tarihsiz.
106. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Özel, Nr. 284; tarihsiz.
107. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Antalya Tekelioğlu, Nr. 1344; tarihsiz.
108. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Kemal Edip Kürkçüoğlu, Nr. 386; tarihsiz.

109. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nuruosmaniye, 4966/8; tarihsiz.
110. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nuruosmaniye, 4966/16; tarihsiz.
111. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nuruosmaniye, 4966/25; tarihsiz.
112. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nuruosmaniye, 4967/10; tarihsiz.
113. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nuruosmaniye, 4959/8; tarihsiz.
114. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nuruosmaniye, 4959/39; tarihsiz.
115. Süleymaniye Yazma Eser Kütüphanesi, Nuruosmaniye, Nk 4959/93; tarihsiz.
116. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Manzum Eserler, Nr. 342; 990 (1582) tarihli.
117. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Manzum Eserler, Nr. 341; 1018 (1609) tarihli.
118. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Manzum Eserler, Nr. 344; 1094 (1683) tarihli.
119. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Manzum Eserler, Nr. 340; 1222 (1807) tarihli.
120. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Manzum Eserler, Nr. 339; 1256 (1840) tarihli.
121. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Manzum Eserler, Nr. 338; 1257 (1841) tarihli.
122. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Manzum Eserler, Nr. 343; tarihsiz.
123. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Manzum Eserleri, Nr. 345; tarihsiz.
124. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Manzum Eserler, Nr. 989/2; tarihsiz.
125. İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Manzum Eserler, Nr. 990; tarihsiz.

126. Topkapı Sarayı Müze Kütüphanesi, Nr. Y. 897; 982 (1574) tarihli.
127. Topkapı Sarayı Müze Kütüphanesi, Nr. R. 749; 995 (1586) tarihli.
128. Topkapı Sarayı Müze Kütüphanesi, Nr. R. 748; 1000 (1591) tarihli.
129. Topkapı Sarayı Müze Kütüphanesi, Nr. H. 896; 1062 (1652) tarihli.
130. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. TY 5465; 979 (1571) tarihli.
131. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. TY 5719; tarihsiz.
132. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. TY 3599; tarihsiz.
133. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. TY 2859; tarihsiz.
134. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. TY 2851; tarihsiz.
135. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. TY 592; tarihsiz.
136. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. TY 2850; tarihsiz.
137. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. TY 1532; tarihsiz.
138. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. TY 813; tarihsiz.
139. İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. 3944; tarihsiz.
140. Koç Üniversitesi, Yazmalar Koleksiyonu, Nr. MS 371; tarihsiz.
141. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Nr. M. Cevdet K. 81; tarihsiz.
142. Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi, Nr. 05 Ba 624; 1048 (1637) tarihli.
143. Amasya Beyazıt İl Halk Kütüphanesi, Nr. 05 Ba 1684; 1244 (1827) tarihli.
144. Çorum Hasan Paşa İl Halk Kütüphanesi, Nr. 19 Hk 2160/1; 1155 (1741) tarihli.
145. Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi, Nr. 21 Hk 1609; tarihsiz.
146. Diyarbakır İl Halk Kütüphanesi, Nr. 21 Hk 621; tarihsiz.
147. Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi, Nr. 22 Sel 4783; tarihsiz.
148. Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi, Nr. 22 Sel 2439; tarihsiz.
149. Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi, Nr. 22 Sel 4224; tarihsiz.
150. Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi, Nr. 22 Sel 5409; tarihsiz.
151. Edirne Selimiye Yazma Eser Kütüphanesi, Nr. 22 Sel 6032; tarihsiz.
152. Kayseri Raşit Efendi Yazma Eser Kütüphanesi, Raşid Efendi, Nr. 1304; 1071 (1660) tarihli.
153. Konya Müze Kütüphanesi,¹ Nr. 464; 984 (1576) tarihli.

¹ Gölpinarlı'nın 2429, D.6. 66, Tarlan'ın 404 numarayla metin tesisinde kullandığı Konya Müze Kütüphanesi nüshası bütün aramalarımıza rağmen çalışmanın hazırlanma sürecinde bulunamamıştır. Divanın basım aşamasında sayın İdris Akman'ın yardımlarıyla elde edilebilmiş fakat çalışmaya dâhil edilememiştir.

154. Konya Müze Kütüphanesi, Nr. 6; 1070 (1660) tarihli.
155. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Antalya Elmalı İlçe Halk Kütüphanesi, Nr. 07 El 3022/1; 1118 (1705) tarihli.
156. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Gaziantep İl Halk Kütüphanesi, Nr. 27 Hk 127; tarihsiz.
157. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi, Antalya Elmalı İlçe Halk Kütüphanesi, Nr. 07 El 3011; tarihsiz.
158. Konya Bölge Yazma Eser Kütüphanesi, Konya İl Halk Kütüphanesi, Nr. 42 Kon 2662; tarihsiz.
159. Konya Bölge Yazma Eser Kütüphanesi, Konya İl Halk Kütüphanesi, Nr. 42 Kon 3190; tarihsiz.
160. Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi, Nr. 13793; tarihsiz.
161. Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi, Nr. 13834; tarihsiz.
162. Konya Koyunoğlu Şehir Müzesi ve Kütüphanesi, Nr. 14504; tarihsiz.
163. Kütahya Vahidpaşa İl Halk Kütüphanesi, Nr. 43 Va 1356; tarihsiz.
164. Manisa İl Halk Kütüphanesi, Nr. 45 Hk 2669; tarihsiz.
165. Manisa İl Halk Kütüphanesi, Nr. 45 Hk 6417; tarihsiz.
166. Sivas Gürün İlçe Halk Kütüphanesi, Nr. 58 Gürün 85; 1249 (1833) tarihli.
167. Tokat Müzesi, Nr. 60 Mü 68; 1004 (1595) tarihli.
168. Trabzon İl Halk Kütüphanesi, Nr. 61 Hk 196; tarihsiz.
169. Kuzey Kıbrıs Sultan II. Mahmud Kütüphanesi, Nr. 314; tarihsiz.
170. Kuzey Kıbrıs Selimiye Camii, Nr. 20/3; tarihsiz.
171. Azerbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. M-236; tarihsiz.
172. Azerbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. M-19; 1243 (1828) tarihli.
173. Azerbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-2598; 1272 (1856) tarihli.
174. Azerbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. 5791; 1281 (1864) tarihli.
175. Azerbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. M-216; tarihsiz.

176. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-1810; 1260 (1844) tarixli.
177. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-3844; tarixsiz.
178. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-3039; 1254 (1838) tarixli.
179. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. C-175; tarixsiz.
180. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-6614; 1218 (1803) tarixli.
181. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-3028; 1258 (1842) tarixli.
182. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-4299; 1264 (1874) tarixli.
183. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-5108; 1263 (1846) tarixli.
184. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-4366; tarixsiz.
185. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-7025; 1264 (1847) tarixli.
186. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. A-611; tarixsiz.
187. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-2343; tarixsiz.
188. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-2241; tarixsiz.
189. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-3675; 1100 (1683) tarixli.
190. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-1316; tarixsiz.
191. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-120; tarixsiz.
192. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-245; 1247 (1831) tarixli.

193. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-2953; (1602) tarikli.
194. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. C-192; 1085 (1674) tarikli.
195. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. M-205; tarihsiz.
196. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-1715; 1245 (1829) tarikli.
197. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-1721; tarihsiz.
198. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-1336; tarihsiz.
199. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-2704; tarihsiz.
200. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-2753; tarihsiz.
201. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. C-257; tarihsiz.
202. Azərbaycan Millî İlimler Akademisi Mehemed Fuzuli Adına El-yazmalar Enstitüsü, Nr. B-1434; tarihsiz.
203. Azərbaycan CCP İlimler Akademiyası Respublika Elyazmaları Fondu; Nr. 4062; 980 (1572) tarikli.
204. Kazan Devlet Üniversitesi Fennî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. T 2168; 1263 (1846) tarikli.
205. Kazan Devlet Üniversitesi Fennî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. T 1730; 1231 (1815) tarikli.
206. Bosna Hersek Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 2506; tarihsiz.
207. Bosna Hersek Gazi Hüsrev Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 5734; 1243 (1827) tarikli.
208. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 2135; 1041 (1632) tarikli.
209. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 16878; 1081 (1670) tarikli.
210. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 16927; 1087 (1676) tarikli.

211. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 18974; 1131 (1718) tarihli.
212. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 1494; 1251 (1835) tarihli.
213. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 2629; 1253 (1837) tarihli.
214. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 15692; 1263 (1846) tarihli.
215. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 15681; 1264 (1847) tarihli.
216. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 762/6; tarihsiz.
217. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 2294; tarihsiz.
218. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 2703; tarihsiz.
219. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 25723; tarihsiz.
220. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 18670; tarihsiz.
221. Tahran Millî Kütüphanesi, Nr. 20632; tarihsiz.
222. Tahran Sipehsalar Kütüphanesi, Nr. 305; 1069 (1658) tarihli.
223. Tahran Sipehsalar Kütüphanesi, Nr. 306; tarihsiz.
224. Tahran Sipehsalar Kütüphanesi, Nr. 307; tarihsiz.
225. Tahran Sipehsalar Kütüphanesi, Nr. 308; tarihsiz.
226. Tahran Kitabhane-i Meclis-i Şura-yı İslami, Nr. 4987; 1223 (1808) tarihli.
227. Tahran Kitabhane-i Meclis-i Şura-yı İslami, Nr. 4798/2; 1287 (1870) tarihli.
228. Tahran Kitabhane-i Meclis-i Şura-yı İslami, Nr. 291/46-firuz; tarihsiz.
229. Tahran Kitabhane-i Meclis-i Şura-yı İslami, Nr. 13463/9; tarihsiz.
230. Tahran Danişgah Kütüphanesi, Nr. 5160/2; 1260 (1844) tarihli.
231. Tahran Danişgah Kütüphanesi, Nr. 4307/1; tarihsiz.
232. Tahran Danişgah Kütüphanesi, Nr. 5091; tarihsiz.
233. Tahran Danişgah Kütüphanesi, Nr. 6568; tarihsiz.
234. Tahran Danişgah Kütüphanesi, Nr. 6569; tarihsiz.
235. Tahran Danişgah Kütüphanesi, Nr. 6570; tarihsiz.
236. Tahran Hüseyin Miftah Kütüphanesi, nr 1442; tarihsiz.
237. Tahran Hüseyin Miftah Kütüphanesi, Nr. 1212; tarihsiz.
238. Tahran Hüseyin Miftah Kütüphanesi, Nr. 888; 1120 (1708) tarihli.
239. Tahran Melik Kütüphanesi, Nr. 2135; 1041 (1631) tarihli.
240. Tahran Melik Kütüphanesi, Nr. 4583; 1259 (1843) tarihli.
241. Tahran Melik Kütüphanesi, Nr. 5032/2; 1261 (1845) tarihli.

242. Tahran Asgar Mehdevî Kütüphanesi, Nr. 483; tarihsiz.
243. Tahran Asgar Mehdevî Kütüphanesi, Nr. 284/1; tarihsiz.
244. Tahran Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, Nr. 19/1; 1068 (1658) tarihli.
245. Tahran Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, Nr. C-228; tarihsiz.
246. Tahran Dânişserây-ı Ali-Mirza Abdülazim Han Gurgânî Kütüphanesi., Nr. 197; tarihsiz.
247. Tahran Dairetü'l-Maarif Kütüphanesi, Nr. 427/2; tarihsiz.
248. Tahran Doktor Mehdi Beyani, Nr. 56/9; 995 (1586) tarihli.
249. Meşhed Kitabhane-i Asitan-ı Kuds-ı Rezavi, Nr. 9659; 991 (1583) tarihli.
250. Meşhed Kitabhane-i Asitan-ı Kuds-ı Rezavi, Nr. 15105; 993 (1585) tarihli.
251. Meşhed Kitabhane-i Asitan-ı Kuds-ı Rezavi, Nr. 12547; 1279 (1862) tarihli.
252. Meşhed Kitabhane-i Asitan-ı Kuds-ı Rezavi, Nr. 15945; 1144 (1731) tarihli.
253. Meşhed Gevherşad Kütüphanesi, Nr. 444; tarihsiz.
254. Meşhed Gevherşad Kütüphanesi, Nr. 928; tarihsiz.
255. Meşhed Medrese-i Ayetullah Hoyi Kütüphanesi, Nr. 148; 1228 (1813) tarihli.
256. Meşhed Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi, Nr. 19 ferh; tarihsiz.
257. Tebriz Millî Kütüphanesi Nr. 2859; 1007 (1598) tarihli.
258. Tebriz Millî Kütüphanesi, Nr. 2627; 1234 (1818) tarihli.
259. Tebriz Millî Kütüphanesi, Nr. 2653; 1299 (1881) tarihli.
260. Tebriz Millî Kütüphanesi, Nr. 1337; tarihsiz.
261. Kum-Gulpâyegânî Kütüphanesi, Nr. 57/186-8516; 1010 (1602) tarihli.
262. Kum-Gulpâyegânî Kütüphanesi, Nr. 8/110-1400; 1026 (1617) tarihli.
263. Kum Gulpâyegânî Kütüphanesi., Nr. 39/205-7825/1; tarihsiz.
264. Kum-Gulpâyegânî Kütüphanesi, Nr. 59/78-8858; tarihsiz.
265. Kum Mescid-i Azam Kütüphanesi, Nr. 2110/1; tarihsiz.

266. Kum Merkez-i İhyai Kütüphanesi, Nr. 1531; 1228 (1813) tarihli.
267. İsfahan Kitabhane-i Umumi, Nr. 551/2; tarihsiz.
268. Meraga MeragaUmumi Kütüphanesi., Nr. 27; 1091 (1680) tarihli.
269. Yezd Seryezdî Kütüphanesi, Nr. 273; tarihsiz.
270. Damgan Kemerbenî Haşim Kütüphanesi, Nr. 76; tarihsiz.
271. Şiraz Bünyad-ı Farsşinasi Kütüphanesi, Nr. 70; tarihsiz.
272. Kaşan Medrese-i Sultani Kütüphanesi, Nr. 207; 1205 (1790) tarihli
273. Musul Mektebetü'l-Evkâfi'l-Amme, Türkçe Yazmalar, Nr. Medre-
setü'l-Emniye fî Câmi'i'l-Başâ 22/13; tarihsiz.
274. Musul Mektebetü'l-Evkâfi'l-Amme, Türkçe Yazmalar, Nr. Medre-
setü'l-Muhammediye 21/16; tarihsiz.
275. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. Talat 53; 992
(1584) tarihli.
276. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. Talat 16; 1074
(1663) tarihli.
277. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 28; 1074 (1663)
tarihli.
278. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 183; 1254 (1838)
tarihli.
279. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 174; tarihsiz.
280. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 314; tarihsiz.
281. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. Talat 123; tarihsiz.
282. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 52; tarihsiz.
283. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. Talat 121; tarihsiz.
284. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. ez-Zekiye 62; tarihsiz.
285. Mısır Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 313; tarihsiz.
286. Mısır Hidiv Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Nr. 5688; tarihsiz.
287. Mısır Hidiv Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Nr. 8687/1; tarihsiz.
288. Mısır Hidiv Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Nr. 8687/2; tarihsiz.
289. Medine Arif Hikmet Kütüphanesi, Nr. 811/77; 993 (1585) tarihli.
290. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Ens-
titüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. C 1924;
997 (1589) tarihli.

291. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. B 296; 1009 (1600) tarihli.
292. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. C 1550; 1099 (1688) tarihli.
293. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. E 12; 1199 (1785) tarihli.
294. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. C 153; 1239 (1823) tarihli.
295. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. C 2474; 1240 (1825) tarihli.
296. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. B 3973; tarihsiz.
297. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. A 110; tarihsiz.
298. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. A 1571; tarihsiz.
299. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. B 4261; tarihsiz.
300. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. C 754; tarihsiz.
301. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. B 3958; tarihsiz.

302. Saint-Petersburg Rusya Bilimler Akademisi Doğu Yazmaları Enstitüsü Kütüphanesi, Türkçe Yazmaları Koleksiyonu, Nr. C 1774; tarihsiz.
303. Staatsbibliothek zu Berlin, Türkçe Yazmalar, Nr. Ms. or. oct. 3651; 999 (1590) tarihli.
304. Staatsbibliothek zu Berlin, Türkçe Yazmalar, Nr. Diez A quart. 74; 1102 (1691) tarihli.
305. Staatsbibliothek zu Berlin, Türkçe Yazmalar, Nr. Ms. or. oct. 315; 112? tarihli.
306. Staatsbibliothek zu Berlin, Türkçe Yazmalar, Nr. Hs. or. 960; tarihsiz.
307. Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi, Nr. Cod. Turc. 028; 1000? (1592) tarihli.
308. Bayerische Staatsbibliothek Münchshen, Nr. A. Or. 6910 u; 1254 (1838) tarihli.
309. Bayerische Staatsbibliothek Münchshen, Nr. A. Or. 7878; 1266 (1859) tarihli.
310. Bayerische Staatsbibliothek Münchshen, Nr. A. Or. 6910; 1286 (1869) tarihli.
311. Bayerische Staatsbibliothek Münchshen, Nr. 4 A. Or. 3340; 1312 (1894) tarihli.
312. Vatikan Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. Vat. Turco 47; 1004 (1595) tarihli.
313. Vatikan Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. Borg Turco 13; tarihsiz.
314. Fransa Millî Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Nr. Supplement turc 1370; 1082 (1671) tarihli.
315. Fransa Millî Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Nr. Supplement turc 1457; 1247 (1832) tarihli.
316. Fransa Millî Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Nr. Bibliotheque Mazarine; 1254 (1838) tarihli.
317. Fransa Millî Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Nr. Supplement turc 1475; tarihsiz.
318. Fransa Millî Kütüphanesi, Türkçe Yazmalar, Nr. Supplement turc 1264; tarihsiz.

319. British Library, Oriental Manuscripts, Nr. Add MS 19445; 1041 (1632) tarihli.
320. British Library, Oriental Manuscripts, Nr. Or 7102; 1061 (1651) tarihli.
321. British Library, Oriental Manuscripts, Nr. Or 406; tarihsiz.
322. British Library, Oriental Manuscripts, Nr. Or 9822; tarihsiz.
323. British Library, Oriental Manuscripts, Nr. Add MS 7916; tarihsiz.
324. British Library, Oriental Manuscripts, Nr. Add MS 7917; tarihsiz.
325. British Library, Oriental Manuscripts, Nr. Or 7101; tarihsiz.
326. İngiltere Bodleian Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. MS. Turk. e. 44; tarihsiz.
327. Dublin The Chester Beatty Library, T.M. Miniatures, Nr. 440; tarihsiz.
328. Gürcistan Bilimler Akademisi Türkçe Yazmalar, Nr. K19/I; 1068 (1657) tarihli.
329. Gürcistan Bilimler Akademisi Türkçe Yazmalar, Nr. L50; 1252 (1836) tarihli.
330. Gürcistan Bilimler Akademisi Türkçe Yazmalar, Nr. AC45; 1254 (1838) tarihli.
331. Gürcistan Bilimler Akademisi Türkçe Yazmalar, Nr. AC44; 1273 (1856) tarihli.
332. Gürcistan Bilimler Akademisi Türkçe Yazmalar, Nr. L22/I; tarihsiz.
333. Gürcistan Bilimler Akademisi Türkçe Yazmalar, Nr. AC17/I; tarihsiz.
334. Gürcistan Bilimler Akademisi Türkçe Yazmalar, Nr. L50; tarihsiz.
335. Gürcistan Bilimler Akademisi Türkçe Yazmalar, Nr. K31; tarihsiz.
336. Gürcistan Bilimler Akademisi Türkçe Yazmalar, Nr. P AC 326/II; tarihsiz.
337. Avusturya Millî Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. Mxt. 430; tarihsiz.
338. Avusturya Dükalık Kütüphanesi, Gotha Koleksiyonu, Nr. pt. 185/ Seetzen: Haleb Nr. 504; tarihsiz.
339. Dallas Museum of Art, The Keir Collection of Islamic Art, Nr. K.1.2014.1386; tarihsiz.

340. Princeton Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 1663; 1094 (1683) tarihli.
341. Princeton Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 394; 1236 (1821) tarihli.
342. Princeton Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 1281; tarihsiz.
343. Princeton Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 338; tarihsiz.
344. Princeton Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nr. 1023; tarihsiz.
345. Uppsala University Library, O Nov. 73/Zettersteen Katalog Nr. 497; tarihsiz.

İmla

A₁, T₂ ve V nüshalarında nanzal “n”lerin yazımında ağırlıklı olarak “nun kef” harfleri kullanılmıştır. Öbür nüshalarda çoğunlukla “kef” harfi tercih edilmiştir. Ancak öbür nüshalarda da istinsah edildiği yerden bağımsız olarak zaman zaman “nun kef”li kullanıma rastlanmaktadır. Bu durum, esas olanın “nun kef”li kullanım olduğunu, öbürünün sadeleşme veya uyarlama ile geliştiğini düşündürmektedir. Bununla birlikte yayında kullanılan yazı tipi karşılamadığı için “nun kef”li kullanım metinde gösterilememiştir.

A₁ nüshasında birinci kişi zamiri “men” olarak kaydedilmiştir. T₂ nüshasında A₁’den az ama öbür nüshalardan daha fazla “men” tercihinine rastlıyoruz. B, A₂, A₃, K, T₁, S₁, S₂, V ve TT nüshalarında “ben” kullanımı ağırlıkta iken “men”li kullanımlara da rastlıyoruz. M ve S₃ nüshalarında ise “men” tercihi çok seyrek görünmektedir. Bütün bunlar değerlendirildiğinde aslolanın “men” olduğunu, “ben” kullanımının uyarlama sonucu geliştiğini söyleyebiliriz.

A₁ ve V nüshalarında daha fazla, öbür nüshalarda ise çok seyrek olarak “yıl || yılan” gibi kelimelerin başındaki “y” sesinin kullanılmadığı, kelimelerin “ıl || ılan” şeklinde yazıldığı görülmektedir.

Benzetme edatı A₁’de ağırlıklı olarak “kimi” öbür nüshalarda ise “gibi” olarak yazılmıştır. T₂ ve V nüshalarında “gibi” kullanımına daha çok yer verilse de A₁ dışındaki nüshalarla karşılaştırıldığında “kimi” kullanımı bu nüshalarda daha fazladır.

A₁, T₁, S₁ ve S₃ nüshalarında bazen öbür nüshalarda ise seyrek olarak “ev, sev-” gibi bazı Türkçe kelimelerin ilk hecesindeki ünlünün dar ünlü ile yazıldığı (iv, siv-) gözlenmiştir. Bu nedenle bu kelimeler de kapalı e ile gösterilmiştir.

“Bak, yok, çok, ok” gibi kelimelerin son seslerinin yazımında “k || h” harflerinin birbirinin yerine kullanıldığı görülmektedir. “k || h” değişimine bütün nüshalarda rastlanmaktadır. Ancak A₁ nüshasında ağırlıklı olarak “h” harfi tercih edilmiştir. T₂ ve V nüshalarında “k” harfi tercih edilmesine rağmen öbür nüshalardan daha fazla “h” kullanımına denk geliyoruz. Geriye kalan nüshalarda seyrek olarak “h” kullanımına rastlansa da daha

çok “k” tercih edilmiştir. Bu durumda A₁ dışındaki nüshaların “k” tercihi yaptıklarını söyleyebiliriz. Ancak “yok, bak” gibi kelimelerin redif oldukları gazeller, “h” sıralamasında yazılmışlardır. Ayrıca bu gazellerde kelimeler “h”lı yazılmıştır. Bu durumda esas olanın “h”lı yazım olduğunu söylemek mümkündür.

Nüshalarda “k || k || ğ” değişimine de rastlıyoruz. Özellikle, son hecesi kalın ünlülü kelimelerin mastarının yazımında, bu üç harfin, bütün nüshalarda birbirinin yerine kullanıldığını gözledik. Ancak bütün nüshalarda ağırlıklı olarak “k” harfi tercih edilmiştir. Öbürlerinin oranı “k” harfine göre daha düşüktür.

Değerlendirdiğimiz nüshalarda “c || ç” harflerinin kullanımında bir standart oluşmadığı gözlenmiştir. “nice || niçe”, “gonce || gonçe” gibi kelimeler her iki harfle de yazılmıştır. Maalesef “nice” ve “niçe”nin -beyitteki anlamlarını göz önünde bulundurduğumuzda- “nasıl” ve “birçok” anlamlarının yazım ile ortaya konduğunu görmedik. Bu sebeple bu yazımın metinde bir anlam farklılaşması yarattığı kanaatinde değiliz. Bu, henüz bu harflerle ilgili uygulamanın netleşmemesinin sonucu olabilir. Aynı durum “b || p” harflerinin kullanımlarında da gözlenmektedir. Bu harflerin nüshalarda birbiri yerine kullanıldığı görülmektedir.

“Jeng || zeng” kelimesinin yazımında değerlendirdiğimiz nüshaların çoğunda “zeng” kelimesi tercih edilmiştir. A₃ ve S₂ nüshalarında “jeng” kullanımına, S₁ ve V nüshalarında ise karışık kullanıma rastlıyoruz. Bu durum, muhtemelen, “jeng || zeng” kelimesinin imlasının oturmamış olmasından kaynaklanmaktadır.

Nüshalarda “d || t || t̃” harflerinin Türkçe kelimelerde birbirinin yerine kullanıldığı gözlenmektedir. Genellikle kalın ünlülü kelimelerde her üçü arasında değişim görülürken ince ünlülü kelimelerde “t || d” arasında değişimler olduğunu görüyoruz. Örneğin “dut” kelimesi genellikle “d” harfi ile yazılmış fakat zaman zaman “t || t̃” harfleri de kullanılmıştır; “dikmiş” kelimesi ise “tikmiş” olarak da yazılmaktadır. “daş” kelimesinin her üç harfle de yazılmış örnekleri vardır. Bununla birlikte “toprak” kelimesi “t || t̃” harflerinden biriyle yazılmıştır. “toprak” kelimesinin yazımında V nüshasında Çağatay sahasına özgü “tofrak” imlasının tercih edildiği dikkat çekmektedir.

“Su, Sor-, bas-” gibi kalın ünlülü kelimelerin yazımında “ş || s” değişimi gözlenmektedir. “su” kelimesi A₁, B, A₂, M, T₂ ve V nüshalarında genellikle “s” harfi ile yazılmıştır. “Sor, bas” kelimeleri genellikle “ş” harfiyle yazılmış fakat zaman zaman bu kelimelerin “sin” harfiyle yazılmış şekillerine de rastlanmaktadır.

“Hangi” kelimesiyle ilgili nüshalarda beş farklı yazım karşımıza çıkmaktadır: “Hansı || Kansı || Hankı || Kankı || Kangı”. A₁’de “hanķı” ve “hansı” kullanımlarına rastlıyoruz. B’de ağırlıklı olarak “ķansı” kullanılmış fakat seyrek olarak “hansı” ve “kanķı” şekillerinin de kullanıldığını görüyoruz. A₂, K ve S₁ nüshalarında ağırlıklı olarak “ķansı” kullanılmış olmakla birlikte “kanķı” şekline de yer verilmiştir. A₃, M, T₁, S₂ ve S₃’te “ķansı” tercih edilmiştir. Ancak A₃’te “kanķı”, M ve S₂’de “kanķı” şekillerine de seyrek olarak yer verilmiştir. T₂ ve TT’de “hansı” tercih edilmiştir. Ancak T₂’de “ķansı”, TT’de “ķansı” ve “hanķı” şekillerine seyrek olarak rastlanmaktadır. V nüshasında “hansı” daha çok kullanılmakla beraber “kanķı” şekline de yer yer rastlanmaktadır. Basitleştirecek olursak B, A₃, M, T₁, S₂ ve S₃ nüshalarında “ķansı”; T₂ ve TT nüshalarında “hansı”; A₂, K ve S₁ nüshalarında “ķansı” ve “kanķı” karışık; A₁’de “hanķı” ve “hansı” karışık; V’de “hansı” ve “kanķı” karışık kullanıldığını söyleyebiliriz.

Fuzûli Divânı’nda Kullanılan Aruz Kalıpları

176 *Remel-i müsemmen-i mahzûf*: Fâ‘ilâtün F‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

80 *Hezec-i müsemmen-i sâlim*: Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

68 *Remel-i müsemmen-i mahbûn-ı mahdûf-ı aşlem-i darb*: Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

27 *Muzâri‘-i müsemmen-i ahreb-i mekfûf-i mahzûf*: Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

22 *Müctesş-i müsemmen-i mahbûn-ı mahzûf*: Mefâ‘ilün Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

7 *Hezec-i müsemmen-i ahreb-i mekfûf-i mahzûf*: Mef‘ülü Mefâ‘ilü Mefâ‘ilü Fe‘ülün

6 *Muzâri‘-i müsemmen-i ahreb*: Mef‘ülü Fâ‘ilâtün Mef‘ülü Fâ‘ilâtün

5 *Hafif-i müseddes-i maḥbûn-ı maḥzûf*: Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

3 *Hafif-i [müseddes-i] maḥbûn, sâlim-i şadr, [maḥtû‘-ı ‘arûz u ḍarb]*:
Fâ‘ilâtün Mefâ‘ilün Fa‘lün (Bir yukarıdaki kalıpla bu kalıp, Türk edebiyatında ilk ve son tef‘ilesi değişmeli olarak kullanılmış aynı kalıp olarak kabul edilmektedir. Ancak üç manzumede ilk ve son tef‘ileler değişmesiz kullanıldığından ayrıca listelenmesi lüzumlu görülmüştür.)

2 *Basit-i müsemmen-i sâlim*: Müstef‘ilün Fâ‘ilün Müstef‘ilün Fâ‘ilün

2 *Müteḳârib-i müsemmen-i maḥşûr*: Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ül

2 *Müteḳârib-i müsemmen-i sâlim*: Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün

2 *Remel-i müsemmen-i maḥbûn*: Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün

2 *Ṭavil-i müsemmen-i sâlim*: Fe‘ülü Mefâ‘ilün Fe‘ülü Mefâ‘ilün

1 *Hezec-i müseddes-i maḥzûf*: Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Fe‘ülün

1 *Hezec-i müsemmen-i aḥreb*: Mef‘ülü Mefâ‘ilün Mef‘ülü Mefâ‘ilün

1 *Kâmil-i müseddes-i sâlim*: Mütefâ‘ilün Mütefâ‘ilün Mütefâ‘ilün

1 *Kâmil-i müsemmen-i sâlim*: Mütefâ‘ilün Mütefâ‘ilün Mütefâ‘ilün Mütefâ‘ilün

1 *Münserih-i müsemmen-i maṭvî-yi menḥûr*: Müfte‘ilün Fâ‘ilâtü Müfte‘ilün Fa‘

1 *Münserih-i müsemmen-i maṭvî-yi meḳşûf*: Müfte‘ilün Fâ‘ilün Müfte‘ilün Fâ‘ilün

1 *Recez-i müsemmen-i sâlim*: Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün Müstef‘ilün

1 *Remel-i müseddes-i maḥbûn-ı maḥzûf*: Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1 *Remel-i müsemmen-i meḳkül*: Fe‘ilâtü Fâ‘ilâtün Fe‘ilâtü Fâ‘ilâtün

1 *Serî‘-i müseddes-i maṭvî-yi meḳşûf*: Müfte‘ilün Müfte‘ilün Fâ‘ilün

(Yukarıda dibacede geçen 24 manzume ile 42 kaside, 294 gazel, 12 musammat, 42 mukattanın veznine yer verilmiştir. Rubailerin vezni listede yer almamaktadır.)

TENKİTLİ METİN

FUZÛLÎ DİVÂNI

DÎBÂCE

Ḥamd-i¹ bî-ḥad ol mütekellim-i nuṭḡ-āferine² ki sefine-yi ümmîd-i sükkân-i³ biḥâr-ı⁴ buḥûr-ı nazmı temevvüc-i istiğrâḡ-ı⁵ 6 «وَالشُّعْرَاءُ يَتَّبِعُهُمُ الْغَاوُونَ» müstağraḡ-ı⁷ gird-âb-ı ḥırmân⁸ êtmiş⁹ ikensilsile-yi istiğnâ-yı¹⁰ 11 «إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا» biraḡup¹² şu'arâ-yı İslâmı¹³ şaḥîḥ ü sâlim sâḥîl-i necâta çekmiş ve sipâs-ı¹⁴ bî-kıyâs ol nâzım-ı¹⁵ âsmân u zemîne ki besmele-yi¹⁶ nazmın efser-i fark-ı furḡân edüp mezra'a-yı ḡulüb-ı¹⁷ ehl-i 'ırfâna¹⁸ nihâl-i¹⁹ meveddet-i kelâm-ı²⁰ mevzûn²¹ tikmiş.²²

Ḳıṭ'a: Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 23 Zihî şâni' ki levḥ-i câna kilik-i ḥüsn-i tevfiḡı
Ezelden iḡtizâ-yı nazm-ı cân-perver raḡam ḡılmış
24 Kemâl-i şî'r kesbi mümkin olmaz olmadın andan
25 Aña minnet ki ṡab'ı nazm luṡf êtmîş kerem ḡılmış

- 1 ḡamd-i bî-ḡad: ḡamd-i bî-ḡad ve şenâ-yı bî-'add [TD].
TD'de tercih edilen “ḡamd-i bî-ḡadd ve şenâ-yı bî-add” kalıbı devamında gelen “sipâs-ı bî-kıyâs” kalıbıyla paralellik arz etmektedir. Oysa nüshaların çoğunluğunun da gösterdiği “ḡamd-i bî-ḡadd” ve “sipâs-ı bî-kıyâs” arasında paralellik vardır.
- 2 nuṭḡ-āferine: siḡr-āferine T₂, S₄, S₆, TZ lutf-āferine A₁.
- 3 sefine-yi ümmîd-i sükkân-ı: sükkân-ı sefine-yi ümmîd S₁ sefine-yi sükkân-ı T₁, A₂, T₂, İÜ, S₄, TZ.
- 4 biḡâr-ı: biḡâr ü [TD] - S₄.
- 5 istiğrâḡ-ı: istiḡrâc-ı T₁.
- 6 ve'ş-şu'arâ'u yettebî'uhumül-ğâvun: ve'ş-şu'arâ'u yettebî'uhumül-ğâvun ile A₂ - M, İÜ, TZ.
Şairlere gelince, onlara da sapkınlar uyar. *Kur'an*: 26. Şuara 224.
- 7 müstağraḡ: - B.
- 8 ḡırmân: ḡırmâne A₃.
- 9 êtmîş: yêtmiş A₃.
- 10 istiğnâ-yı: - T₁.
- 11 ille'llezîne âmenü: - K, M, İÜ, TZ. Ancak inananlar müstesna. *Kur'an*: 26. Şuara 227.
- 12 biraḡup: biraḡup S₁, S₂.
- 13 İslâmı: - S₁.
- 14 ve sipâs-ı: sipâs-ı A₁.
- 15 nâzım-ı: nâzım-ı nazm-ı [TD] nazm-ı S₄.
- 16 besmele-yi: bismi'llâh-ı A₁.
- 17 ḡulüb: - S₆.
- 18 'ırfâna: 'ırfân ü idrâke [TD].
- 19 nihâl: nihân M.
- 20 kelâm: kemâl T₂, S₄.
- 21 mevzûn: mevzûniyyet S₁.
- 22 tikmiş: dikmiş S₁, B tikmiş ve maḡzen-i esrâr ḡılmış [TD].
- 23 levḥ: evc M.
- 24 olmadın andan: bî-meded andan [TD] olmadın giryân [G].
- 25 aña: oña A₁ || nazm: nazmı M, S₂, K, P.

İÜ'de hem eksik varak vardır hem de sayfalar tekrar toplanmış ve sıralamada hatalar yapılmıştır. Sayfalar birbirini takip etmemektedir. Örneğin 1^b bu kıta ile bitmekte 2^a “mecâlis ü meḡâfilde istid'â-yı isti'dâd ḡılup” ifadeleri ile başlamaktadır. Bu durum nüshanın birçok yerinde tekrarlanmaktadır.

Fârsî: Fa‘ilâtün Fa‘ilâtün Fa‘ilâtün Fa‘ilün

- 1 مبدعی کز خامه ی توفیق او دارد رقم
2 صفحه ی ادراک ارباب سخن نقش خیال
3 طبع موزون از علامت های لطف خاص اوست
نیست چون علم دگر مقدر کسب این کمال

‘Arabî: Fe‘ülü Mefâ‘ilün Fe‘ülü Mefâ‘ilün

- نسیح من اهدی النفوس الی المنی
4 و قدر اشکال الامور و حلها
5 تقدس من لولا اعانة فضله
6 لما علم الاسماء آدم کلها

Ve durūd-ı⁷ nā-ma‘dūd ol muhāṭab-ı kelām-ı mu‘ciz-nizāma⁸ ki fūnūn-ı şî‘ri mazmūn-ı⁹ ¹⁰ «وَمَا عَلَّمْنَاهُ الشِّعْرَ» merdūd-ı ṭabāyi¹¹ kılmış¹² iken lisān-ı hikmet¹³-beyānı¹⁴ ¹⁵ «إِنَّ مِنَ الشِّعْرِ حِكْمَةً» taqrîr-i dil-peziiriyle maḳbūl-i ḳulūb-ı ehl-i hāl etmiş ve şenā-yı bî-riyā¹⁶ ol ḳāfiye-yi¹⁷ nazm-ı enbiyāya ki ‘adem-i

1 mebdē‘i: mübdii [G].

2 naqş: ḥüsn A₂.

3 ḥāş: ḥavāş A₁.

O, öyle bir yaratıcıdır ki söz erbabının idrak sayfasında hayaller onun tevfiik kalemiyle nakş edilir. Ahenkli söz söyleme mizacı, onun hususi lutfunun alametlerindedir. Bu kemali diğer ilimler gibi elde etmek mümkün olmaz.

4 ḳaddera: ḳaddera‘l- T₁.

5 men: mev A₁.

6 lemā: illā T₁ lâ A₁ || esmā‘e ‘ādeme: ‘ādeme‘l-esmā‘i A₁, T₂, S₄, S₆, S₁₀, T_Z.

İnsanları dileğine kavuşturanı, güç işleri yaradandı ve onların çözümünü takdir edeni tespih ederiz. Öyle bir ilahî mukaddes sayıyoruz ki o, yardımının fazlı olmasa Âdem’e bütün isimleri öğretmezdi.

Atıf: *Kur‘an*: 2. Bakara 31.

7 ve durūd: durūd İÜ.

8 nizāma: nizām T₂.

9 mazmūn-ı: - S₁₀, [G].

10 ve mā ‘allemnāhuş-şî‘ra: ve mā ‘allemnāhuş-şî‘ra ve mā yenbağî lehu A₁, T₂, S₁, S₄, S₆, S₁₀, S₁₁, [TD, G] - M, İÜ. Biz o peygambere şiir öğretmedik. *Kur‘an*: 36. Yasin 69.

11 ṭabāyi: ṭab‘ T₂, S₄.

12 kılmış: etmiş S₁.

13 hikmet: kelime A₁.

14 beyānı: beyān A₁, T₂ beyān-ı [G].

15 inne mineş-şî‘ri hikmetün: - M, İÜ inne mineş-şî‘ri li-hikmetün P, S₄, S₁₀ inne mine‘l-beyānı li-hikmetün S₆. Şiirden bir kısmı şüphesiz hikmettir. Ebû Abdillāh Muhammed b. İsmâil b. İbrāhîm el-Cu‘fi el-Buhârî, *Sabîb-i Buhârî ve Tercemesi*, Çev. Mehmed Sofuoğlu, Örtüken Neşriyat: İstanbul, 1987, C. 13, s. 6109, (Edeb 90).

16 bî-riyā: bî-pâyân ü bî-riyā [TD] bî-müntehā S₄.

17 ḳāfiye-yi: ḳāfiye-yi şeyḫ A₂ ḳāfiye-yi senc İÜ ḳāfiye-yi sūhān M, ḳāfile-yi S₄.

iltifâtlarıyla¹ rütbe-yi şî'r² pâyeyi³ ihânetde kalmış iken sa'âdet-intisâb-ı⁴ şerîfleriyle fi'l-cümle derece-yi i'tibâra yetmiş.

Türkî: Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

Ol dür-i dürc-i *ene efsâh*⁵ ki hikmet dâyesi
 6 Şî'r şehdiyle leb-i cân-perverin ter kılmamış
 7 Şî'r bir zîverdür ammâ biz gibi nâkışlara
 Ol ki kâmindür anı muhtâc-ı zîver kılmamış

Fârsî: Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

احمد مرسل آن که در عالم
 8 هر چه باشد طفیل خلقت اوست
 9 رتبه ی شعر هم ازوست بلند
 10 محک جوهر نبوت اوست

'Arabî: Mütefâ'ilün Mütefâ'ilün Mütefâ'ilün

اثنی علی خیر الانام محمد
 11 کشف الدجا بضياء بدر جماله
 12 بثنائہ رفعت مدارج قدرنا
 خصت تحیتنا علیه و آله

1 iltifâtlarıyla: iltifât ile M iltifatıyla S₁₀.

2 rütbe-yi şî'r: şî'r A₁, S₆.

3 pâyeyi: - S₄.

4 sa'âdet-intisâb-ı: silsile-yi sa'âdet-intisâb-ı A₃, K, [TD] sa'âdet-i intisâb-ı [G].

5 Ben Arab'ın en fasihiyim. Muhammed Bâkır el-Meclisî, *Bihârü'l-Envârî'l-Câmi'atü li-Düveri Abbâri'l-E'immeti'l-Ethâr*, Kum: Ahyâü'l-Kütübi'l-İslâmiye, 1968, C. 17, s. 157; Ebü's-Seâdât Mecdüddîn el-Mübârek b. Esîrüddîn Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî (İbnü'l-Esîr), *en-Nihâye Fi Garîbi'l-Hadis vel-Eser*, Tahk. Tahîr Ahmed ez-Zâvî ve Mahmûd Muhammed et-Tanâhî, Beyrut: Dâru'l-İhyâi et-Türâsi'l-Arabî, C. 1, s. 171.

6 kılmamış: kılmış A₁.

7 biz: ben A₂, İÜ || gibi: tegi T₂ kimi S₆, [TD]. Son iki beyit A₁'de yoktur.

8 hîlkat: kudret S₄.

9 hem: ham B.

10 maḥak-ı: mihak-ı [G] || cevher: gevher M, K.

O, elçi olarak gönderilen Ahmed ki âlemde her ne varsa o yarattığı için var olmuştur. Şiirin rütbesinin yüceliği ondandır. Nübüvvet cevherinin mihengi odur. Atuf: Sen olmayaydın kainatı yaratmazdım. Ebü'l-Fidâ İsmâil b. Muhammed b. Abdilhâdî el-Cerrâhî el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafa ve Müzîlâü'l-İlbâs 'Amme'stehere Minel-Ehâdis 'Alâ Elsineti'n-Nâs*, Nşr. Yusuf b. Mahmûd el-Hâc Ahmed, Mektebetü'l-İlmi'l-Hadis, C. 2, s. 191, (No. 2123); Muhammed Bâkır el-Meclisî, *Bihârü'l-Envârî'l-Câmi'atü li-Düveri Abbâri'l-E'immeti'l-Ethâr*, Kum: Ahyâü'l-Kütübi'l-İslâmiye, 1968, C. 16, s. 47.

11 bi-ziyâi: bi-ziyâi ve A₃ || bedri: nûri A₂, TT, M - T₂.

12 kâdrinâ: kâdrihâ A₁.

İnsanların en hayırlısı olan Hz. Muhammed'i överim. Onun güzellik ayınının ışığı ile gecenin karanlığı dağıldı. Onu övmekle kıymetimizin mertebesi arttı. Ona ve âline selâm olsun.

Emmâ ba'd¹ rākım-ı tesvîdât-ı² şahâyif-i 'ıŷyân Fuzûlî-yi nātüvân bu tarz³ ile beyân-ı hâl⁴ ve bu⁵ nehcle ŷerh-i⁶ mâ-fi'l-bâl eder ki çün zevrak-ı vücûdum bâdbân-ı ŷabî'at birle⁷ deryâ-yı ŷufûliyyetden⁸ sâhil-i idrâk ü ihsâsa yêtdi ve taħrik-i⁹ hevâ vü heves birle âteŷ-i ŷabvet¹⁰ iŷti'âl bulup ħarâreti cân u cânâna¹¹ te'ŷir êtdi, râyiz-i¹² iktizâ-yı kemâl-i¹³ ma'nevî 'inân-ı¹⁴ tevsen-i iĸbâlümü¹⁵ cânib-i iktisâb-ı âdâba¹⁶ mün'atıf kıluḡ ve âftâb-ı ħikmet cevher-i ŷab'uma¹⁷ eŷer-i taħŷîl-i mâ'ârif¹⁸ ŷalup raĸbet-i kesb-i edeb kılduĸda¹⁹ ve ĸül-i baħtum kesb-i hüner²⁰ hevâsiyla açıldıĸda²¹ ma'cen-i cevâhir-i iktisâb-ı kemâlüm²² bir debistân-ı²³ cennet-niŷân idi ki ŷahn-ı laṭifi ŷufûf-ı ĸılmânla²⁴ ħuld-ı berînden ħaber vêrürdi²⁵ ve maṭla'²⁶ aħter-i ħuŷul-i iĸbâlüm²⁷ bir mekteb-i mühezzeb²⁸ idi ki fezâ-yı ŷerîfi serv-ĸad ŷanemler birle²⁹ câna³⁰ cinân³¹ müjdesin yêtürürdi.³²

1 emmâ ba'd: - M, İÜ, K, T₂ ve lehü S₄.

2 tesvîdât-ı: tesvîdât-nâme TT.

3 bu tarz: her tarz İÜ.

4 hâl: - S₁.

5 bu: - S₁.

6 ŷerh: beyân A₁.

7 S₇'de bu kelimeden sonrası "âteŷ-i ŷabvet" ile baŷlayan kısma kadar yok.

8 ŷufûliyyetden: ĸaflet-i ŷufûliyyetden A₃, T₁, S₂, TN, [TD] - B, [T₂'de bu kelimeden sonrası "el-ħaĸĸ bu kelimât-ı dil-pezirî" kısmına kadar yok.].

9 taħrik-i: taħrik ü T₁.

10 ŷabvet: ŷabâvet S₂ cünün A₁, S₄, S₆, S₁₁, TZ, [TD, G] ħayât M.

11 cân u cânâna: câna u cânâna T₁ câna vü cinâne B, A₃, K, M cân u cinâne İÜ, S₁₀ cân u cihâna TT, S₄, S₇ câna vü cihâna A₁, S₆, TZ.

12 râyiz-i iktizâ-yı: râyiz-i A₁, B, A₂, TT, K, M, İÜ, S₄, S₆, S₈, S₁₀, S₁₁, TZ ve râyiz-i iktizâ-yı [TD, G].

13 kemâl-i: cemâl-i A₁, S₄, S₆.

14 'inân: - K, S₄.

15 iĸbâlümü: iĸbâl A₁.

16 iktisâb-ı âdâba: iktisâb-ı edâya S₁, S₇, S₁₀ edâya A₁, S₆, âdâba S₄.

17 ŷab'uma: ŷab'a A₁, S₄, S₆.

18 mâ'ârif: mâ'ârifet T₁.

19 kılduĸda: kılduĸça S₄, S₆.

20 kesb-i hüner: hüner İÜ, S₁, TT.

21 açıldıĸda: açıldıĸça A₁, S₄, S₆.

22 cevâhir-i iktisâb-ı kemâlüm: cevâhir-i iktisâb birle S₁ cevâhirül-kitâb-ı kemâlüm T₁, A₁ cevher-i iktisâb-ı kemâlüm S₁₀.

23 bir debistân-ı: bir büstân-ı A₂, TT, İÜ büstân-ı kemâl-i S₁.

24 ĸılmânla: ĸılmâna A₁, TT, S₄, S₆, S₁₀, TZ.

25 vêrürdi: vêrdi T₁, A₃, S₆, S₁₀, TZ.

26 maṭla': meṭâl' [TD, G].

27 aħter-i ħuŷul-i: ħuŷul-i aħter-i İÜ.

28 mühezzeb: mühezzib [TD] mühezzeb-i te'dib A₂ te'dib İÜ.

29 ŷanemler birle: ŷanemlere TT semenberler ile A₁, S₆, S₁₀ sîm-berler S₄.

30 câna: - TT.

31 cinân: cihan S₄.

32 yêtürürdi: yêtürdi A₃, A₁, T₁, İÜ, S₄, S₁₀, TZ.

Fârsî: Mef'ûlû Fâ'ilâtün Mef'ûlû Fâ'ilâtün

- 1 صحن لطيف و در وی خوبان نشسته صف صف
دیدارشان مبارک همچون سطور مصحف
2 خورشید لوح چون مه هر يك نهاده در پیش
3 برگ کتاب چون گل هر يك گرفته بر کف

Emmā henūz ol⁴ nev-reslere⁵ nezāket-i ṭab⁶dan tāb-ı⁶ iktisāb-ı⁷ deḡā-yıḡ-ı 'ulūm ve ṭāḡat-ı meṣāḡḡat-ı ta'līm-i ḡaḡāyıḡ-ı ḡudūd u⁸ rūsūm olmaḡın⁹ maḡfil-i bihiṣṡ-āsālarında¹⁰ hemiṣe eṣ'ār-ı 'aṣıḡāneden ḡayrı¹¹ nesne oḡınmazdı ve müṡāla^a ētdükleri evrāḡda ciger-sūz ḡazellerden¹² ḡayrı¹³ bir ḡaṡṡ¹⁴ bulunmazdı.

Türkî: Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 15 Şî'r bir ma'şūḡdur ḡüsn-i 'ibāret zīveri
16 Cān u dilden nāzenin maḡbūblar 'aṣıḡları

Ol ṡā'ife-yi girāmī müdāvem-et-i ṣanāyi'^c-i¹⁷ eṣ'ār ile ve¹⁸ muvāzabet-i leṡāyif-i¹⁹ ḡüṡār ile hem ḡüsn ḡālātından vuḡūf bulmuşlardı ve²⁰ hem iṣḡ kemālātından ḡaber-dār olmuşlardı.²¹

1 laṡif ü: laṡif A₁, A₃, T₁, S₁ || der ve'y ḡübān: ḡübān der v'ey S₄, S₆, S₁₀, TZ, [G, TD].

2 ḡurṣid-levh: ḡurṣid-i levh [G] || çün meh her yek: her yek çün meh A₁, S₄, S₆ çün zer her yek TT.

3 ber: der T₁.

Bir yer ki orada ḡuzeller saf saf oturuyordu. Onların ḡörünüṣü Kur'an satırları gibi mübarekti. Her biri, ay gibi ḡüneṣ levhasını önüne koymuştu. Her biri ḡül gibi kitap sayfasını elinde tutuyordu.

4 ol: - A₁, S₄, S₅.

5 nev-reslere: nev-reslerde [G].

6 tāb-ı: bāb-ı S₂.

7 iktisāb-ı: iktisāb ü S₄.

8 ḡudūd u: ḡudūd A₂.

9 olmamaḡın: olmaḡın A₁, S₅, S₁₀.

10 bihiṣṡ-āsālarında: bihiṣṡ-āṣārlarında A₂, A₃, B, M, K, T₁, S₁, S₂, TT, P, TN, S₅, S₇, S₈, S₉, TZ.

11 ḡayrı: ḡayr TT, S₄, S₅, S₁₀ - A₁.

12 ḡazellerden: ḡazellerinden A₃, T₁.

13 ḡayrı: ḡayr S₄, S₅, S₁₀.

14 bir ḡaṡṡ: - S₁, A₃.

15 ma'şūḡdur: ma'şūḡdur K, S₁, TT, S₄, S₅, TZ, [G] ma'şūḡ A₁ || ḡüsn-i: ḡüsn ü TT, S₁₀ ḡüsndür A₁ || 'ibāret: - A₁.

16 maḡbūblar: ma'şūḡlar A₁.

17 ṣanāyi': ṣaḡāyif S₂.

18 eṣ'ār ile ve: eṣ'ār ile S₁₁ eṣ'ār ve [TD].

19 leṡāyif: laṡif S₄.

20 ve: - S₅.

21 olmuşlardı: oḡlardı T₁.

Türkî: Fa‘îlâtün Fa‘îlâtün Fa‘îlâtün Fa‘îlün

1 Êy hoş ol kim tab‘-ı mevzûniyla bahş-i şî‘r edüp
 Hüb-rûlar vâkıf-ı maзмûn-ı eş‘âr olalar
 Dêmedin fehm êdeler keyfiyyet-i esrâr-ı ‘ışk
 ‘Âşık-ı bî-çâre hâlinden haber-dâr olalar

Men ki² şahîfe-yi³ cibilletümde⁴ rûz-ı ezelden⁵ killk-i kaçâ harf-i⁶ mağab-
 bet-i nazm raқam kılmışdı⁷ ve hadîka-yı hilқatümde bidâyet-i⁸ fıtratdan⁹
 tohm-ı meveddet-i¹⁰ mevzûniyyet ekilmişdi,¹¹ ol¹² mecma‘uñ şehâb-ı¹³ im-
 tizâcından nihâl-i tabî‘atüm¹⁴ nem çeküp izhâr-ı ezhâr-ı¹⁵ isti‘dâd-ı¹⁶ nazm
 êtdi ve ol¹⁷ mağfilûñ¹⁸ hevâ-yı ihtilâfından ser-sebz olup¹⁹ mezra‘a-yı mizâ-
 cumda gül-i mezâk-ı²⁰ şî‘r bitdi.²¹

Türkî: Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlâtün Fe‘îlün

22 Şâhid-i nazm serâ-perde-yi kuvvetde iken
 23 Kıldı ol bezmi görüp fi‘l fezâsına hıram
 24 Ğonceler gönlini açmağa leţâyif birle
 25 Bülbüle vêrdi şabâ ruhşat-ı taқrîr-i kelâm

1 edüp: eder [G].

2 men ki: – A₁ ben S₅ çün TZ.

3 şahîfe-yi: saşha-yı A₂, A₃, B, M, K, T₁, S₁, TN, S₄, S₅, S₇, S₈, S₉, S₁₁, TZ, [G] – A₁.

4 cibilletümde: raşlümde S₅.

5 rûz-ı ezelden: bidâyet-i rûz-ı ezelden [TD].

6 kaçâ harf-i: kaçâdan B.

7 kılmışdı: kılmışlardı T₁.

8 bidâyet: hidâyet S₅.

9 fıtratdan: fıtratından A₃.

10 meveddet: mağabbet K - [G].

11 ekilmişdi: ekilmiş T₁.

12 ol: ve ol S₂.

13 şehâb-ı imtizâcından nihâl-i tabî‘atüm nem çeküp izhâr-ı ezhâr-ı: - M.

14 tabî‘atüm: tab‘um A₁, S₄.

15 ezhâr: enhâr S₁ - T₁, [G].

16 isti‘dâd-ı nazm êtdi ve ol mağfilûñ: - M.

17 ve ol: ol A₂.

18 mağfilûñ: mağfelin [G].

19 ser-sebz olup: sebz olup S₁ gül-bün-i cibilletüm ser-sebz olup [TD, G].

20 mezâk: fırâk T₁ yapraқ A₁.

21 bitdi: yêtdi T₁, A₁.

22 kuvvetde: қudretde A₁, TT.

23 bezmi: nazmı A₃ nazm T₁ || fi‘l: faşl M.

24 Ğonceler: Ğonceniñ A₁, S₆, S₁₁ Ğonce-veş [TD] || gönlini: gül-bünü A₂ || açmağa: almağa A₁ || leţâyif
 birle: leţâfet A₁, leţâfet birle S₄.

25 taқrîr: taқdir S₁.

Lâ-cerem ‘andelîb-i şeydâ gibi¹ ser-mest² oldum ve ol³ güllere karşı terennüm etmege⁴ isti‘dâd-ı fıtratdan⁵ ruḥşat buldum.⁶ Ufḳ-ı ṭab‘umda⁷ hilâl-i mevzûniyyet ṭulû‘ edüp ol⁸ ḥurşîd-veşlerden iḳtibâs-ı nûr-ı şevḳ etmegin⁹ gün günden¹⁰ bir ğâyetde¹¹ mütezâyid¹² oldu ki az müddetde eşi‘a-yı¹³ envâr-ı nazmumla¹⁴ çoḡ¹⁵ şehirler¹⁶ doldı.

Türkî: Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

17 Şıyt-ı feşâhatıyla sözümler dutdı ‘âlemi
Men mehd-i i‘tibârda ṭıfl-ı zebûn henüz
Büy-ı hoşumla oldu mu‘aṭṭar dimâğlar
Men nâfe-yi vücûdda bir ḳaṭre ḥûn henüz

Zamân zamân¹⁸ sevdâ-yı¹⁹ şî‘r sâyîr ef‘âlûme²⁰ ğâlib düşüp ve gürûh gürûh²¹ Leylî-veşler Mecnûn gibi²² istimâ‘-ı şî‘r için başuma üşüp²³ şâ‘irliğüm muḳarrer oldu ve âvâze-yi nazmumla²⁴ ‘âlemler doldı.²⁵

1 gibi: kimi A₁, S₄, [TD].

2 ser-mest: mest S₄.

3 ve ol: ol [G].

4 etmege: etmegi M.

5 fıtratdan: fıtriden T₁, A₃, S₂, P ruḥşat: - S₁.

6 buldum: buldum ve S₂ - S₁.

7 ṭab‘umda: ṭab‘umdan A₁, S₁₁ ṭab‘uma K, M, S₈, [G, TD], ṭabî‘atümde TN, S₄, S₆, S₁₀, TZ.

8 ol: ve ol M, S₄, S₅, TZ.

9 etmegin: etdüğün A₁ etmegüm [TD].

10 gün günden bir: gün günden ziyâde bir M günden beter S₁.

11 ğâyetde: ğâyete S₂, S₄.

12 mütezâyid: mezid S₄.

13 eşi‘a: isti‘dâd A₂.

14 nazmumla: nazmıla A₃, S₁.

15 çoḡ: - S₄.

16 şehirler: şehirler ve vilâyetler [G, TD].

17 dutdı: ṭutdı M, S₂.

18 zamân: - S₁.

19 sevdâ: sevâd S₁ - A₁, A₂, TT, S₅.

20 ef‘âlûme: ef‘âlümüz A₁.

21 gürûh gürûh: gürûh-ı A₃, [G] gürûh ve gürûh S₅.

22 gibi: kimi A₁, [TD].

23 üşüp: çuḥuşup [G].

24 nazmumla: nazmıla S₁, A₃.

25 âvâze-yi nazmumla ‘âlemler doldı: âvâze-yi nazmumla çok şehirler doldı TT, S₇ âvâze-yi nazmum ile ‘âlemler doldı ve şöhret-i tâm buldı [TD] şöhret-i tam buldu [G].

Şî'r: Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- ¹ Ṭabî'at şöhre-yi şeh'r olmağ'a meyl-i tamâm êtdi
² Nê pinhân eyleyem sevdâ meni rüsvâ-yî 'âm êtdi

Bu³ hâle muḳârin meşşâta-yı himmet⁴ revâ görmedi ki muḳaddere-yi hüsn-i nazmum⁵ pîrâye-yi⁶ ma'ârifden ḥâlî⁷ minaşşa-yı⁸ dehrde cilve kıla ve⁹ şarrâf-ı¹⁰ isti'dâd-ı 'ulüvv-i rif'at¹¹ rızâ vèrmedi ki rişte-yi silk-i şî'rüm cevâhir-i 'ilmden 'ârî¹² gerden-bend-i 'âlem ola.¹³ Zîrâ ki¹⁴ 'ilmsüz şî'r esâssuz¹⁵ dîvâr olur¹⁶ ve¹⁷ esâssuz¹⁸ dîvâr gayetde bî-'tibâr olur. Pâye-yi şî'rümi¹⁹ ḥilye-yi²⁰ 'ilmden mu'arrâ²¹ mücib-i ihânet bilüp ve²² 'ilmsüz şî'rden²³ ḳâleb-i bî-rûḥ²⁴ gibi²⁵ teneffür ḳılıp bir müddet naḳd-i ḥayâtum²⁶ şarf-ı iktisâb-ı fûnûn-ı 'ulûm-ı²⁷ 'aḳlî vü naḳlî²⁸ ve ḥâşıl-ı 'ömrüm bezl-i iḳtinâ²⁹-ı²⁹ fevâ-yid-i ḥikemî vü hendesî ḳılmağın³⁰ mürür ile³¹ le'âlî-yi aşnâf-ı hünerden³²

1 ṭabî'at: maḥabbet S₁, M.

2 eyleyem: eyleyin A₂, M eḳeyüm A₁ || sevdâ: 'ışḳuñ M.

3 bu: ve bu S₅.

4 himmet: himmetüm [G, TD].

5 nazmum: nazm A₂, TT, A₁, S₅.

6 pîrâye: birle A₁.

7 ḥâlî: 'ârî ve ḥâlî S₂.

8 minaşşa-yı: manşibe-yi S₁, TT, A₃, A₁ manassa-yı [G].

9 kıla ve: kıla A₁.

10 şarrâf: şarf M.

11 rif'at: rif'atüm M, K, S₁, A₃, S₇, S₈, S₉, [TD, G].

12 'ârî: mu'arrâ M.

13 ola: ile T₁.

14 zîrâ ki: zîrâ T₁.

15 esâssuz: üstâdsuz A₁, S₄, S₆, S₈, S₁₀, S₁₁, TZ esâsi yoḫ [G, TD].

16 dîvâr olur: dîvârdur S₁, A₂, S₈ dîvâr ve İÜ dîvâr gibi olur S₂, [G, TD].

17 ve: - A₁, K.

18 esâssuz: üstâdsuz A₁, S₄, S₅.

19 şî'rümi: şî'ri A₂, İÜ şî'rimin [G].

20 ḥilye: - A₁.

21 mu'arrâ: mu'arrâ olmağ [TD] olmağın [G] - S₄.

22 bilüp ve: bilüp M.

23 şî'rden: şî'rden fâyidesüz M.

24 bî-rûḥ: rûḥ M.

25 gibi: kimi A₁, [TD].

26 naḳd-i ḥayâtum: naḳd-i cânım ve ḥayâtum A₁.

27 'ulûm: 'ilm T₁, A₃, TT, TN, S₇, S₉, [TD] - A₁.

28 'aḳlî vü naḳlî: naḳlî vü 'aḳlî S₅.

29 iḳtinâ: iḳtibâs K, [G, TD] iḳtizâ T₁, TN - TT, iḥtîâm S₄ ifşâ S₈.

30 ḳılmağın: ḳılıp TT ḳıldum S₁ ḳılmağın S₄, S₅.

31 mürür ile: tedric ile TT mürür-ı dühür ile S₅.

32 hünerden: şî'rden A₂, İÜ.

şâhid-i¹ nazmuma² pîrâyeler³ müretteb kıldum ve⁴ tedric⁵ ile tettebbu⁶-i⁶ tefâsîr ü eḥâdis⁷ édüp fazîlet-i şi'ire mezzemmet⁸ isnâd⁹ töhmet¹⁰ olduḡuñ¹¹ ḥaḳîḳatin bildüm.

Türkî: Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fa'lün

¹² Şi'r zevkından olmayan vâkıf
¹³ Ehl-i nazmı mezzemmet eylesesün
 Kendü cehline i'tirâf etsün
 Her kerâmâta sihr söylemesün

el-Ḳıssa esbâb-ı ihtirâ^c-ı fûnün-ı nazm cem^{c14} olup muḳtezâ¹⁵ zühür-ı âşâr¹⁶ olduḡı zamânlarda ki her¹⁷ dem dest-i ḳudretüm¹⁸ muḥterî'ât-ı maşnû^cadan gerden-i kāyinâta bir ḥamâyil aşardı¹⁹ ve her sâ'at seyyâḥ-ı ṭabî'atüm²⁰ ḥadâyıḳ-ı²¹ mü'ellefât-ı bedî'adan bir gülistâna ḳadem²² başardı.²³ Bir gün bir nigâr-ı müşgîn-ḥaṭṭ ki²⁴ dâne-yi ḥâline²⁵ müşg-i Çîn²⁶ demek ḥaṭâyıdı ve zülfi reşkinden nâfe-yi Tataruñ rûzgârı ḳara idi, serv-i nâz²⁷ gibi²⁸

1 şâhid: meşşâta S₄, S₅.

2 nazmuma: nazma TT, A₂ nazmına S₅.

3 pîrâyeler: pîrâye A₁, T₁, S₂.

4 kıldum ve: édüp ve M édüp A₃ êtdüm ve A₂.

5 tedric: mürür TT.

6 tettebbu': belîḡ S₄.

7 tefâsîr ü eḥâdis: ehadis ü tefâsîr [G].

8 şi'ire mezzemmet: - A₁, S₄ mezzemmet S₅.

9 isnâd: isnâdî ki T₁ isnâdın A₂, İÜ isnâdını M isnâd-ı K üstadı A₁, S₄.

10 töhmet: naḳş-ı himmet [G, TD] - A₁, S₄, S₅, S₁₁, TZ.

11 olduḡuñ: olduḡı TT olduḡın S₁, S₄, TN olduḡuñuñ S₆, S₈, S₁₀, TZ, [G, TD] || ḥaḳîḳatin: ḥaḳîḳatını M, K, P.

12 vâkıf: âḡâḥ [G, TD].

13 ehl-i nazmı: ehl-i şi'ri TT nazm ehlin A₁.

14 ihtirâ^c-ı fûnün-ı nazm cem^c: ihtirâḳ-ı fûnün-ı nazm A₁ ihtirâ^c-ı fûnün cem^c S₂ ihtirâ^c-ı nazm cem^c TT, ihtirâ^c-ı fûnün-ı nazm S₄.

15 muḳtezâ: muktazî-yi [G].

16 zühür-ı âşâr: âşâr zühür S₁.

17 ki her: her K, [G, TD].

18 dest-i ḳudretüm: ḳudretüm desti TT.

19 aşardı: aşdı K.

20 ṭabî'atüm: ṭab'um A₁, S₄.

21 ḥadâyıḳ: ḥalâyıḳ A₃.

22 ḳadem: - S₅.

23 başardı: başdı K.

24 ḥaṭṭ ki: ḥaṭṭ A₃ ḥad ki S₂.

25 ḥâline: ḥâl-i siyâhına A₂, İÜ.

26 çîn: ḥoten A₃, [G, TD].

27 nâz: revân [G, TD].

28 gibi: kimi A₁, [TD].

hürāmān hürāmān¹ men² üftādesine³ sāye-yi merḥamet şaldı⁴ ve şîrîn şîrîn⁵ kelimātla⁶ ḥâtırum⁷ şorup⁸ gönlüm aldı. Ešnā-yı muḥāveret⁹ ve ḥîn-i¹⁰ muşāḥabetde¹¹ dedı¹² ki êy¹³ şukûfe-yi bûstān-ı feşāḥat¹⁴ ve êy¹⁵ sebze-yi nev-bahār-ı ḥüsn-‘ibāret!¹⁶ Li’llāhi’l-ḥamd¹⁷ irāde-yi tevfiḳ-ı Subḥānî ve meşîyyet-i te’yîd-i Rabbānî memālik-i¹⁸ fûnûn-ı nazm u neşr teşhîrin saña müyesser étmişdür ve nevbet-i¹⁹ ri-yāset-i eḳālîm-i suḥān²⁰ tedrîcle saña yêtmişdür. Egerçi ‘Arabda ve ‘Acemde ve Türkde yegâne²¹ kāmiller çoḫdur ammā sen²² gibi²³ cemî‘-i lisāne ḳādir²⁴ cāmî‘-i cemî‘-i²⁵ fûnûn-ı nazm u neşr²⁶ yoḫdur,²⁷ ḥālā ki²⁸ miftāḥ-ı zebānuñ rûy-ı rûzgāra ebvāb-ı feyz açmaḳdadur²⁹ ve ğavvāş-ı ṭab’uñ ḥāşş u ‘āma³⁰ deryā-yı feşāḥatden cevāhir³¹ çıḫarup saçmaḳdadur.³² Ehālî-yi³³ ‘ālemden³⁴ ba’zı le’ālî-yi münşe’ât u

1 hürāmān hürāmān: hürāmānî hürāmānî A₃ hürāmān A₁ – TT.

2 men: - İÜ.

3 üftādesine: gedāsına S₁.

4 şaldı: şalup S₁.

5 şîrîn şîrîn: şîrîn S₂.

6 kelimātla: kelimātlarla B.

7 ḥâtırum: ḥālüm S₁.

8 şorup: sorup TT, A₁, S₅.

9 muḥāveret: muḥāveretde S₁ muşāḥabet A₁ maḥāret A₃.

10 ḥîn: ‘în A₁, İÜ.

11 muşāḥabetde: mücāvîrînde A₁.

12 dedı: eyitdi [G, TD].

13 ki êy: k’êy İÜ.

14 feşāḥat: belāgat A₃, T₁.

15 êy: ve’y S₂, İÜ.

16 ḥüsn-‘ibāret: ‘ibārât A₃.

17 li’llāhi’l-ḥamd: el-ḥamdü li’llāh A₁.

18 memalik: - İÜ.

19 ve nevbet-i: nevbet-i [G].

20 eḳālîm-i suḥān: iḳlîm-i suḥān S₁, M, A₁ suḥān-ı eḳālîm B.

21 yegâne: yegâne yegâne A₁, M, S₂, TT, İÜ, TN, S₄, S₆, S₁₀, S₁₁ ve yegâne yegâne S₅.

22 sen: senüñ S₂.

23 gibi: kimi A₁, [TD].

24 ḳādir: ḳādir ü A₃.

25 cāmî‘-i cemî‘-i: cemî‘-i A₃, S₄, [G, TD] cāmî‘-i S₁₁.

26 u neşr: neşrde mâhir A₃, u neşre mâhir S₄.

27 yoḫdur: yoḫdur ammā A₁ yoḫdur ki S₁.

28 ḥālā ki: ḥālā S₁.

29 açmaḳdadur: açmakta [G].

30 ḥāşş u ‘āma: u ‘āma S₅ ḥavāşş u ‘avāma S₆, S₁₀, [G, TD].

31 cevāhir çıḫarup: cevāhir-i belagat çıḫarup [G, TD] cevāhir-i ma’nā S₈.

32 saçmaḳdadur: şaçmaḳdadur S₂, K.

33 ehālî: ammā ehālî A₂, S₁ ve ğavvāş-ı T₁.

34 ‘ālemden: ‘ālemde K, M, P, TN, S₈, S₁₀ fikret T₁ ‘ālem [TD].

mu‘ammâyātuñdan¹ behre-yi feyz² almışlar³ ve ba‘zı meşnevî vü⁴ kaçâyidüñden⁵ temettu‘ bulmışlar ve ba‘zı Fârsî ğazellerüñ⁶ naqş-ı⁷ zamir etmişler ve ba‘zı⁸ ‘Arabî⁹ recezlerüñ¹⁰ zevkine yétmişler.¹¹ Hâşâ ki¹² Türk-zâde¹³ maĥbûblar¹⁴ feyz-i nazmuñdan behremend olmayalar¹⁵ ve ğayife-yi Etrâk şâhib-i mezâkları¹⁶ büstân-ı kelâmuñda¹⁷ şüküfe-yi dîvân-ı ğazelin¹⁸ bulmayalar,¹⁹ bu sebebden tarĥ-ı binâ-yı²⁰ tabi‘atüñ²¹ kâbil-i kuşür²² ola ve bu vâsițadan²³ bünye-yi²⁴ isti‘dâd-ı²⁵ kemâlün raĥne bula.

Şîr: Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ül

26 Ğazeldür şafâ-baĥş-ı ehl-i nazar
 27 Ğazeldür gül-i büstân-ı hüner
 Ğazâl-i ğazel şaydı âsân degül
 28 Ğazel münkiri ehl-i ‘irfân degül

1 mu‘ammâyātuñdan: mu‘ammâyātuñda T₁.

2 behre-yi feyz: feyz [G].

3 almışlar: almışlardur S₂.

4 meşnevî vü: meşnevî A₃, T₁, S₅.

5 kaçâyidüñden: kaçâyidün A₁.

6 ğazellerüñ: ğazellerüñden S₁.

7 naqş-ı: naqış-ı A₂ naqış-ı İÜ zevk bulmuşlar S₁ zevkına yétmişler M, K, B.

8 meşnevî ve kaçâyidüñden temettu‘ bulmuşlar ve ba‘zı fârsî ğazellerüñ naqş-ı zamir etmişler ve ba‘zı: - [G].

9 ‘arabî: ğazeli S₅.

10 recezlerüñ: zecerlerüñ İÜ, S₅ ricâlaruñ A₃, ğazellerüñ S₄.

11 zamir etmişler ve ba‘zı ‘arabî recezlerüñ zevkine yétmişler: ve ba‘zı ‘arabî recezlerüñ naqş-ı zamir etmişler K zamir etmişlerdür S₂ – M, B, S₁.

12 hâşâ ki: kim A₂ hâşâ kim İÜ.

13 türk-zâde: zâde-yi T₁.

14 maĥbûblar: maĥbûbları TT, S₄.

15 behremend olmayalar: behre bulmayalar S₁.

16 mezâkları: mezâklara T₁, A₃, M mezâklar İÜ.

17 büstân-ı kelâmuñda: büstânuñda TT büstân-ı kelâmuñdan M.

18 ğazelin: ğazel A₂, B, M, K, S₁, S₂, TT, İÜ, S₄, S₈, S₉, S₁₁, TZ - A₁, S₆, S₁₀ ğazelün [TD].

19 bulmayalar: bulmayalar ve A₃, T₁.

20 bina: - A₁, S₄, S₅.

21 tabi‘atüñ: cem‘ün B câmi‘iyetüñ A₃, T₁, M, K, TZ.

22 kuşür: taşavvur A₂, İÜ.

23 vâsițadan: vâsița ile TT.

24 bünye: binâ S₁, TT âyine A₁, S₄.

25 isti‘dâd: istid‘â’ B, M, K, A₁, A₂, A₃, T₁, S₁, S₂, TT, P, İÜ, TN, S₄, S₅, S₇, S₈, S₉, S₁₁, TZ.

(Kelime, değerlendirdiğimiz nüshaların çoğunda “istid‘â” olarak yazılmıştır. Anlama daha uygun düşüğü düşünülerek değerlendirdiğimiz nüshalarda yaygın olmamasına rağmen “isti‘dâd” yazımı tercih edilmiştir.)

26 nazar: hüner TT.

27 gül-i büstân-ı: gülistân-ı ehl-i M.

28 münkiri: münkir TT.

- 1 Ğazel bildürür şâ'irün ğudretin
 2 Ğazel arturur nâzımuñ şöhretin
 3 Gönül gerçi eş'ara çoĝ resm var
 4 Ğazel resmin ét cümleden ihtiyâr
 Ki her maĥfilün zînetidür ğazel
 Hıredmendler şan'atıdur ğazel
 5 Ğazel de ki meşhür-ı devrân ola
 6 Oĥımaĝda yazmaĝda âsân ola

el-Haĥķ⁷ bu kelimât-ı dil-pezîri ki⁸ ol bî-naẓîrden eşitdüm, mazmûn-ı kelâmın⁹ maĥz-ı naşîhat görüp icâb-ı¹⁰ iltimâsına¹¹ içdâm êtdüm ammâ iĥtizâ-yı zamân¹² kemâl-i istiĝnâya¹³ ruĥşat vèrmedi ki şarrâf-ı ĥired¹⁴ naĝd-i evĥâtı¹⁵ şarf-ı teşânîf-i¹⁶ mu'teber¹⁷ êtmekde iken bu cüz'ıyyâta zâyî' êde ve şeh-bâz-ı¹⁸ tabî'at¹⁹ mu'azzam şaydlar²⁰ gözedürken²¹ bir²² muhtaşar şikâr²³ ardınca gède. Nâ-ĉâr maĥmil-i i'tibârumda²⁴ bu²⁵ 'ilâve

- 1 şâ'irün: sāgaruñ İÜ.
 2 nâzımuñ: şâ'irün A₂, İÜ.
 3 eş'ara: eş'arda S₂ || resm: resmi S₁, S₅ meyli A₁.
 4 ğazel resmin: ğazelini sen A₁.
 5 ğazel di: ğazeldür A₁.
 6 oĥımaĝda: oĥımaĝda T₁ || yazmaĝda: yazmaĝda T₁.
 7 el-ĥaĥķ: el-ĥaĥķ ki A₁.
 8 dil-pezîri ki: dil-pezîri T₁.
 9 kelâmın: kelâm K.
 10 icâb-ı: icâb u S₂.
 11 iltimâsına: iltimâsa İÜ.
 12 zamân: zamân ve S₂ zamândın A₁, S₄.
 13 istiĝnâya: istiĝnâ S₁, M, S₂, B, A₁, A₃, TT, T₂, P, İÜ, S₄, S₅, S₆, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ istiĝfâra T₁ istiĝfâr TN istiĝnâda K, S₇.
 14 şarrâf-ı ĥired: şarrâf-ı ĥurde-dân-ı ĥired TT.
 15 evĥâtı: evĥâtımı P.
 16 şarf-ı teşânîf: teşânîf-i şarf T₂.
 17 mu'teber: mu'tebere S₂, P, [G, TD].
 18 şeh-bâz: şâh-bâz T₂.
 19 tabî'at: tabî'atüm TT, İÜ.
 20 şaydlar: şaydları B, T₂, S₄ şaydlan İÜ şayd M.
 21 gözedürken: gezerken İÜ.
 22 bir: bu S₁, K, T₂, S₂, B, M, TT, A₂, A₁, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₁₁, TZ.
 23 şikâr: - S₁.
 24 i'tibârumda: i'tibârda M.
 25 bu: bir M.

lâzımdur¹ dëyü² zamân-ı ıfûlüyyetümde³ şadır olup⁴ müteferriķ olan ğazellerden⁵ bir⁶ muhtaşar dīvân⁷ cem' etmek şalâhın ğördüm ve ol vaķtde⁸ menden iltimâs ile alanlardan⁹ iltimâs ile alup¹⁰ şüret-i cem'iyetin¹¹ ihtîşâr¹² üzere¹³ itmâma yetürdüm.¹⁴ Ümmîd¹⁵ ki erbâb-ı feşâhat¹⁶ ve aşhâb-ı belâgat¹⁷ müşâhede ve muṭâla'a kılduķda¹⁸ menşe'¹⁹ ü mevlidüm²⁰ 'Irâķ-ı 'Arab²¹ olup tamâmî-yi 'ömrde²² ğayrı²³ memleketlere seyâhat kılmaduğumdan²⁴ vâķıf olduķda²⁵ bu 'illeti²⁶ mücib-i²⁷ suķût-ı i'tibâr bilmeyeler ve²⁸ maḥall u²⁹ maķâmuma³⁰ ğöre rütbe-yi isti'dāduma³¹ ḥaķâretle³² nazâr kılmayalar. Zîrâ³³ i'tibâr-ı vaṭan isti'dād-ı zâtâ te'sîr etmez ve ṭoprağda³⁴ yatmağla³⁵

- 1 'ilâve lâzımdur: 'ilâvede lâzımdur M ğaliyyede lâzımdur A₁ 'ilâve lâzım S₁, S₄ 'ilâvelerindür T₂.
- 2 dëyü: dëyu ve A₂.
- 3 ıfûlüyyetümde: ıfûlüyyetde S₂.
- 4 olup: olan TT.
- 5 ğazellerden: ğazellerümnden A₂, İÜ.
- 6 bir: bu S₄.
- 7 dīvân: dīvânı S₄.
- 8 vaķtde: vaķt TT.
- 9 iltimâs ile alanlardan: iltimâs alanlardan A₃ alanlardan P iltimâs ile aḥz edenlerden [G, TD] - S₄.
- 10 iltimâs ile alup: istid'â ile alup T₂ alup S₁, M iltimâs ile aldum ve [G, TD]
- 11 cem'iyetin: cem'iyetini A₃, S₉ cem'iyeti T₁, B, TN cem'iyet ihtîşâr etdüm ve S₂ - S₇ cem'in [G, TD].
- 12 ihtîşâr: ihtîşâra TT, TZ.
- 13 üzere: ile S₄.
- 14 itmâma yetürdüm: bitürdüm [G].
- 15 ümmîd: ümmiddür S₂, [G, TD].
- 16 erbâb-ı feşâhat: aşhâb-ı feşâhat [G, TD].
- 17 aşhâb-ı belâgat: erbâb-ı belâgat [G, TD].
- 18 kılduķda: kılduķlarında TT.
- 19 menşe' ü: menşe'-i A₁, İÜ, A₂, A₃, M, K, T₁, TT, TN, S₅, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ.
- 20 mevlidüm: mevlüdüm A₁, İÜ, A₂, A₃, T₁, T₂, TT, TN, S₄, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ.
- 21 'irâķ-ı 'arab: 'irâķ P 'irâķ ü 'arab S₅.
- 22 'ömrde: 'ömrümde S₂, TZ, [G, TD].
- 23 ğayrı: ğayr T₁, T₂, A₁, S₅ ve ğayr S₄.
- 24 kılmaduğumdan: kılmaduğumda T₁, K, S₇ kılmaduğum M kılmaduğın S₅ kılduğumdan S₆, S₁₀ kılmaduğuma [G, TD].
- 25 olduķda: olduķlarında TT.
- 26 'illeti: 'illet A₃, T₁.
- 27 mücib-i: mücib-i ihânet A₂.
- 28 bilmeyeler ve: bilmeyeler A₂, M.
- 29 maḥall u: maḥall T₂, A₂, P, S₄.
- 30 maķâmuma: ef'âlüme A₂ fi'âlüme İÜ.
- 31 rütbe-yi isti'dāduma: isti'dâda T₂.
- 32 ḥaķâretle: ḥaķâretlere A₁.
- 33 zîrâ: zîrâ ki S₅.
- 34 ṭoprağda: ṭopraķda A₂, S₂, M ṭoprağda A₁, T₁ ṭopraķda B, K, P, İÜ.
- 35 yatmağla: yatmağla B, S₁, M, P yatmağ ilen K, S₄.

tılâdan cilâ gêtmez, nê¹ ehl-i bilâd olmağla nâdân şâhib-ķabûl² olur ve nê³ beyâbnlarda durmağla⁴ dâna ķabûl-i vaķset⁵ ķılır.⁶

Fârsî: Fe‘ûlün Fe‘ûlün Fe‘ûlün Fe‘ûl

- 7 اگر عمرها مردم بد سرشت
بود همدم حوریان در بهشت
- 8 در آن محفل پر صفا روز و شب
9 ز جبریل خواند فنون ادب
- 10 بر آن اعتقادم که انجام کار
11 نگردد از او جز بدی آشکار
- 12 وگر سا لها گوهر تابناک
فتد خوار و بی قدر بر روی خاک
- بر آنم که کمتر نشیند غبار
ز خاکش بر آینه ی اعتبار
- 13 چو از خاک خیزد همان گوهر است
شهان را برازنده ی افسر است

Tevaķķu‘ budur¹⁴ ‘umūmen ehālî-yi ‘izz ü¹⁵ i‘tibârdan ħuṣūṣan büleğâ-yı Rûm u fûṣāĥâ-yı¹⁶ Tatardan ki eger¹⁷ ṣâhid-i ħüsn-i ‘ibâretümde¹⁸ ol diyâ-

1 nê: ve nê M, TT, K.

2 şâhib-ķabûl: şâhib-i ķabûle S₁.

3 ve nê: nê T₂, P.

4 durmağla: - [G].

5 ķabûl-i vaķset: ķabûl-i cehl A₁, TT, T₂, S₄, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁ ehl-i ķabûl A₂, İÜ ķabûl-i ħamâķat S₂ ķâbil-i vaķset [G].

6 ķılır: olur A₂, İÜ, [G] ķalır T₂.

7 der-biĥiṣt: biĥiṣt A₁, A₂, M, İÜ, S₅.

8 der ân: be ân S₁ der on [G] || maĥfil: menzil TT mahfel [G] || pür-ṣafâ: pür-belâ S₁, [G].

9 ĥ‘âned: honed [G].

10 ber ân: der ân S₁ || ki: ser A₃.

11 negerded: negerdedi A₁.

12 ĥ‘ârû: ĥ‘âr A₃, B, İÜ, [G] zâr TT || bî-ķadr: bî-bâk S₁.

13 berâzende: ber-endâze T₁.

Kötü yaratılışlı bir insan, bütün ömrünü cennette hurilerin arkadaşı olarak geçirse; o safalı yerde gece gündüz Cebrail’den edep dersi öğrense; şuna inanıyorum ki işin sonunda ondan kötülükten başka bir şey gelmez. Eğer parlak bir inci, kıymetsiz ve hor görülüp yıllarca toprakta kalsa; inanıyorum ki onun itibar aynasına topraktan toz bulaşır fakat topraktan kaldırıldığında yine şahların tacına layık bir mücevher olur.

14 budur: budur ki S₂, İÜ, [G].

15 ‘izz ü: ‘izz T₂.

16 fûṣāĥâ: - TT.

17 eger: egerçi S₂.

18 ‘ibâretümde: ‘ibâretde İÜ ‘ibâretümde S₅.

ruñ elfâz u¹ 'ibâretlerinden² zîver olmasa³ ve muhâddere-yi nazmum ol⁴ milkler⁵ leṭâyif ü⁶ ḍarbül⁷-meşellerinden zînet⁸ bulmasa⁹ ma'zûr buyuralar. Zîrâ¹⁰ her milkün¹¹ ehline 'ariyetden¹² 'âr gelür¹³ ve her ṭâyifede¹⁴ her kim¹⁵ var ise tettebbu¹⁶-ı aḡyârı mücib-i¹⁶ ḡayret bilür.¹⁷ Bu diyâruñ¹⁸ iştîlâhâtı ḡayra¹⁹ maḡdûr²⁰ olmamaḡ²¹ 'özü-ḡ'âhumuz yéter²² bî-hüde ta'arruzdan nê biter.²³ Li'llâhi'l-ḡamd²⁴ ve'l-minne²⁵ ḡâk-i Kerbelâ sayir memâlik²⁶ cevâhirinden²⁷ eşref olduḡı ma'lûmdur²⁸ ve rütbe-yi şî'rümi²⁹ her yêrde³⁰ bülend³¹ eden ḡaḡîḡatde³² bu mefhûmdur.³³ İlâhî³⁴ bu maḡabbet-nâme-yi nâmî ve bu ferzend-i dil-pesend-i³⁵ girâmî ki zâde-yi ṭab³⁶-ı füsün-sâz³⁶ ve netice-yi

1 elfâz u: elfâz A₁, S₅.

2 'ibâretlerinden: 'ibâretlerden A₁ 'ibârâtlarından S₁ 'ibâretinden S₄ 'ibâretlerin S₅.

3 olmasa: bolmasa A₃ olmaya A₁.

4 nazmum ol: nazm ol S₁, B, T₂, T_Z nazm A₁, S₅.

5 milkler: memleketler TT, S₁₁ milkün S₉ milklerün [G, TD].

6 leṭâyif ü: leṭâyif T₂.

7 ḍarbül: ḍarb-ı A₂, M – K.

8 zînet: yol S₄ zîb [G, TD].

9 bulmasa: tapmasa S₄ bulmasa bu dâ'iyi [G, TD].

10 zîrâ: zîrâ ki T₂, S₂, M, K, A₁, P, S₄, T_Z.

11 her milkün: milkün M her memleketin [G].

12 'ariyetden: - S₄.

13 gelür: olur A₂, İÜ.

14 ṭâyifede: ṭâyifeden B, P.

15 kim: ne kim [G, TD].

16 mücib-i: mücib-i sükûṭ-ı M.

17 bilür: bolur A₁ bilüp [TD, G].

18 bu diyâruñ: ve bu diyâruñ A₃, K bir diyâruñ S₁.

19 ḡayra: ḡayr-ı T₁, A₃.

20 maḡdûr: maḡdûr T₂.

21 olmamaḡ: olmaḡ T₁, A₃.

22 yéter: yéter ve S₁.

23 nê biter: nê yéter A₁.

24 li'llâhi'l-ḡamd: el-ḡamdü li'llâh M, S₄.

25 ve'l-minne: ve'l-minne ki A₃, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₁₀, S₁₁, [G, TD].

26 memâlik: memâlikün A₁, T₂, S₄.

27 cevâhirinden: iksirinden [G, TD].

28 ma'lûmdur: ma'lûm A₃.

29 şî'rümi: şî'ri M, İÜ, S₅.

30 her yêrde: ser-perde-yi T₁.

31 bülend: maḡbûl A₃.

32 ḡaḡîḡatde: ḡaḡîḡat A₁, S₅ – TT, ḡaḡîḡati S₄.

33 mefhûmdur: mefhumdur münâcaat S₂ ḡüher-i manzûmdur A₂, İÜ.

34 ilâhî: - A₁.

35 dil-pesend: - T₁ dil-bend S₅, [G].

36 füsün-sâz: fünün-sâz A₁ süḡan-sâz S₅.

idrâk-i sihr-pervâzumdur,¹ emtî'a-yı 'acz u niyâz² ve bedreka-yı³ süz u güdâz birle⁴ 'azîmet-i ğurbet⁵ êtdi⁶ ve cevâhir-i ma'nâ vêrüp⁷ akmîşe-yi taħsîn almağa fezâ-yı 'âleme⁸ maħmil-i⁹ ticâret yürütdi. Nêtekim¹⁰ tevfiķ-ı 'inâyet¹¹ hem-râhêdüp¹² mazîķ-ı¹³ 'ademden¹⁴ nüzhetgâh-ıvücûdagetürdüñ¹⁵ ve te'yîd-i¹⁶ merħamet¹⁷ mu'âvin¹⁸ êdüp vâdî-yi ğaybdan¹⁹ bâdiye-yi²⁰ şühüda yêtürdüñ. Nê diyâre yêtse²¹ ve nê vilâyete ğetse²² maķdem-i şerîfin²³ mübârek ü²⁴ meymûn ve müşâhede-yi²⁵ laţîfin²⁶ ħuceste vü²⁷ hümâyün êdesen. İlâhî bu maħbûb-ı zîbâyı²⁸ ve bu şâhid-i ra'nâyı²⁹ ki meşşâta-yı luţfuñ³⁰ ruħsârına³¹ zînet vêrmişdür ve ħilye-yi tevfiķuñ pîrâye-yi³² ħüsnin³³ rûtbe-yi³⁴ kemâle yêtürmişdür, 'umûmen cemî'-i ehl-i fesâddan³⁵ ħuşuşan üç³⁶

1 sihr-pervâzumdur: sihr-pervâzdur M, A₂, İÜ sihr-pervâzında T₂.

2 u niyâz: - S₁.

3 sihr-pervâzumdur emtî'a-yı 'acz u niyâz ve bedreka-yı: - [G].

4 birle: ile M her ki T₁.

5 ğurbet: diyâr-ı ğurbet TT – A₃.

6 êtdi: êdüp S₁ cezme êtdi A₂, İÜ.

7 vêrüp: dêyü S₂.

8 'âleme: 'âlemde A₁.

9 maħmil: maħfil TT – S₄.

10 nêtekim: nêşe kim A₁

11 'inâyet: 'inâyeti S₂ 'inâyet-i rabbânî S₁ 'ibâret S₄.

12 êdüp: olup A₂, İÜ.

13 mazîķ: tazyıķ A₁.

14 'ademden: 'ademde P.

15 getürdüñ: getür S₅.

16 ve te'yîd-i: - [G]

17 merħamet: merħameti S₂ merħamet-i sübhânî S₁.

18 mu'âvin: mu'âvenet S₁, [G, TD].

19 ğaybdan: ğaybetten [G].

20 bâdiye-yi: bâdiyeden A₁.

21 diyâre yêtse: diyâre ğetse B, A₃, T₁, S₂, TT, TN, S₇, S₉, S₁₁, [G, TD].

22 vilâyete ğetse: vilâyete yêtse B, A₃, T₁, S₂, TT, TN, S₇, S₉, S₁₁, [G, TD].

23 şerîfin: şerîf A₁.

24 mübârek ü: - TT.

25 müşâhede: muţâla'a M, P, TZ maţla' K, [G] meţâlî' [TD].

26 laţîfin: laţîfi T₂.

27 ħuceste vü: ħuceste S₁, P, S₅ – A₁.

28 zîbâyı: zîbâ TT, S₆, S₁₀, S₁₁ cihân-peymâyı [G, TD].

29 ra'nâyı: ra'nâ TT.

30 luţfuñ: zülfüñ A₁.

31 ruħsârına: ruħsâre nê S₅.

32 pîrâye-yi: pîrâyesin T₂.

33 ħüsnin: ħüsn TT, S₄ – T₂.

34 rûtbe: - S₄.

35 cemî'-i ehl-i fesâddan: cemî'-i ehl-i fesâd İÜ ehl-i fesâddan TT, S₁₀, [G, TD], cemî'-i ehl-i fesâddan ve S₄, S₆.

36 üç: ol S₄.

ṭāyife-yi bed-nihāddan ḥı̄şn-ı¹ ḥimāyetüñde² maḥrûs u maşûn³ édesen. Biri⁴ ol kâtib-i nâ-kâbil ü⁵ mümlî-yi⁶ câhil⁷ ki ḥāme-yi⁸ muḥâlif-taḥrî-ri⁹ tîşe-yi bünyân-ı¹⁰ ma'ârifdûr¹¹ ve killk-i küdüret¹²-te'sîri mi'mâr-ı binâ-yı zeḥârifdûr.¹³ Gâh bir noḡtayla¹⁴ maḥabbeti miḥnet¹⁵ gösterür ve gâh bir ḥarf ile¹⁶ ni'meti niḡmet¹⁷ oḡıdur.¹⁸

‘Arabi: Müstef‘ilün Fâ‘ilün Müstef‘ilün Fâ‘ilün

- 16 تبت يدا كاتب لولاه ما خربت
20 معمورة اسست بالعلم و الادب
21 اردى من الخمر فى الافساد نسخته
22 تستظهر العيب طائراً من العنب

Türkî: Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- Ḳalem olsun eli ol kâtib-i bed-taḥrîrûñ
23 Ki fesâd-ı raḡamı sûrumuzı şûr eyler
24 Gâh bir ḥarf süḡûṭıyla ḡılır nâşırı nâr
25 Gâh bir noḡta ḡuşûrıyla gözi kûr eyler

- 1 ḥı̄şn-ı: ḥı̄şn u S₂.
2 ḥimāyetüñde: ḥimāyetüñden S₅.
3 maḥrûs u maşûn: maḥrûs u mażmûn A₁, TN maşûn u maḥrûs S₆, S₁₀, [G, TD].
4 biri: - İÜ.
5 nâ-kâbil ü: nâ-kâbil T₂, S₅.
6 mümlî: mühmil T₂ ḡamli T₁ - S₅.
7 câhil: - S₅.
8 ḥāme: - S₄.
9 muḥâlif-taḥrîri: taḥrîri K muḥâlif-ṭab‘ı S₄.
10 bünyân: bünyâd A₁.
11 ma'ârifdûr ve: ma'ârifdûr TT.
12 küdüret: küdüreti S₂.
13 zeḥârifdûr: zeḥârifdûr A₁ || ve killk-i küdüret-te'sîri mi'mâr-ı binâ-yı zeḥârifdûr: - [G].
14 noḡtayla: lafz ile M, K, B, S₂, TT, P, S₅.
15 maḥabbeti miḥnet: miḥneti maḥabbet B, T₁, S₁, TZ.
16 bir ḥarf ile: bir noḡtayla A₁, B, T₁ - S₁ bir ḥarf-i taḡayyür ile S₄.
17 niḡmet: la'net T₁ niḡmet A₁, T₂, TZ.
18 oḡıdur: ḡılır S₂.
19 kâtibin: - T₂ || levlâhu: levlâ T₂ || ḡaribet: ḡazib A₁.
20 bi'l-‘ilm: bi'l-ḡalem B, S₂, S₄ || edeb: edib A₁.
21 mine'l-ḡamri fi'l-ifsâdi: mine'l-ḡayri fi'l-ifsâdi İÜ, S₄ mine'l-ḡarfi fi'l-ifsâdi S₂ mine'l-ḡamri fi'l-izdâdi M mine'l-ḡamri fi'l-fesâdi A₃ mine'l-ḡamri fi'l-fesâd ve T₁ mine'l-ḡamri'l-ifsâdi T₂ || nüşḡetihî: nüşḡeyyehu A₁.
22 ‘aybe: ḡaybe S₁, T₁, T₂, S₄, TZ || ‘ineb: ḡaybi S₂ ‘aybi S₄.
Kurusun elleri o kâtibin ki o olmasa ilim ve edeple kurulmuş olan mamure yıkılmazdı. Yazdıḡı metnin nüşḡasını bozmak bakımından şaraptan da kötüdür. İneb (üzüm) kelimesini bozup ayb (ayıp) hâline getirir.
23 fesâd: sevâd A₁, T₂, S₄ || sûrumuzı: sözimüzi S₄, S₅.
24 ḡarf: lafz S₁ || nâşırı: nâşır T₂ nâzırı S₁₁ nâdiri S₁₀, [G, TD].
25 gözi: gözin B.

Fârsî: Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

- 1 باد سرگشته بسان قلم آن بی سر و پا
2 که بود تیشه ی بنیاد معارف قلمش
3 زینت صورت لفظ است خطش لیک چه سود
پرده ی شاهد معناست سواد رقمش

Biri⁴ ol nâkış-ı bed-sevâd ki çab⁵-ı nâ-mevzûniyla⁵ mecâlis⁶ ü meḥâfilde istid'â-yı⁷ isti'dâd⁸ kılıp şî'r oḥıduḡça⁹ nazımdan neşri¹⁰ seçilmeye ve edâ-yı süsti¹¹ ile¹² şâhid-i ma'nâ cemâlınden niḡâb açılmaya.¹³

'Arabî: Müstefilün Fâ'ilün Müstefilün Fâ'ilün

- 14 کم من لسان سقیم من تصرفه
15 صارت لألی عقود النظم مثوراً
16 اعری القضايا عن الانتاج منطقه
17 تصريفه قلب المضموم مکسوراً

1 bād-ı: bād [G] || ân: ol A₁ on [G].

2 bünyâd: bünyân M, TT, S₅, S₉, S₁₀, [G, TD] || ḡalemeş: raḡameş A₁, M.

3 raḡameş: ḡalemeş A₁.

O perişan adamın başı dönsün ki kalemi, marifetlerin binasını yıkan bir kazmadır. Hattı, sözün dış görünüşünün süsüdür fakat ne fayda ki mana güzelinin perdesidir yazısının karası.

4 biri: ve biri A₁, M, S₄ - İÜ || nâ-mevzûniyla: nâ-mevzûnla A₃, İÜ, K, S₂ nâ-mevzûn ile B nâ-mevzûn T₁.

5 "ile" edatının yazımında nüshalar arasında bir birlik bulunmamaktadır. A₁, A₂, M, S₁, T₂, TT nüshalarında kelime ناموزونله şeklinde yazılmıştır ki burada kelime "nâ-mevzûniyla" veya "nâ-mevzûn-ıla" şeklinde okunabilir. A₃, İÜ, K, S₂ nüshalarında kelime ناموزونله şeklinde yazılmıştır bu da "nâ-mevzûnla" olarak okunur. B nüshasında ise ناموزون ايله "nâ-mevzûn ile" imlası kullanılmıştır. T₁'de "ile" edatı bulunmamaktadır. Aşağıda "süstiyle" kelimesi bazı nüshalarda "süsti ile" yazıldığı için iyelik ekli okunuş tercih edilmiştir.

6 mecâlis: meclis T₁.

7 istid'â-yı: - S₁, S₇ da'vî-yi S₁₀, [G, TD].

8 isti'dâd: isti'dâd-ı fehîm K isti'dâd-ı mevzûniyyet TT - A₁.

9 oḥıduḡça: oḡıduḡunca S₂, İÜ oḡıduḡda S₁₀, [G, TD]

10 nazımdan neşri: nazım neşreden S₁₀ nazım neşrinden [G, TD]

11 süsti ile: süstiyle T₁, S₁, S₂ süst ile İÜ süst ile A₁, T₂, S₄, S₅ süstle A₂, A₃, B.

12 Yukarıda da değinildiği üzere "ile" edatının yazımında farklılıklar bulunmaktadır. M, K, TT, P nüshalarında استی "süsti ile" imlası kullanılmıştır. T₁, S₁, S₂ nüshalarında kelime سستیه "süstiyle" veya "süst-ile" şeklinde okunabilecek bir imla ile yazılmıştır. A₂, A₃, B nüshalarında سستله "süstle" imlası kullanılmıştır. A₁, T₂ nüshalarında kelime سست ايله "süst ile" şeklinde yazılmıştır. İÜ'de ise kelime سستیه "süstle" şeklinde harekeli yazılmıştır. Bazı nüshalarda iyelik ekinin açık olarak yazılmasından dolayı iyelik ekli okunuş tercih edilmiştir.

13 niḡâb açılmaya: perde açmaya A₂, İÜ.

14 taşarrufuḥi: taşarrufu A₁, T₂, S₅.

15 şâret: ve şâret B ḥişâret T₁ || menşürâ: menşûran S₄ 'aşûrâ T₁.

16 a'ra'l: aḡriyyü'l- T₁, S₁₀ a'ral [G] || 'anı'l: mine'l- A₁, T₂, S₄ || intâci: etbâhi A₂, M, K, T₁, S₁ eşbâhi B.

17 taşrifuhu: taşrifü'l- A₃ tasrifihî [G] || maẓmûme: maẓlûmi A₁ maẓmûne M.

Konuşmayı beceremeyen insanlardan dolayı nazım gerdanlığının incileri dağılır. Onun mantığı, önermeleri sonuçsuz bırakır; sözdeki taşarrufu ötreyi esre yapar.

Fârsî: Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1 بریده باد زبانی که در فضای سخن
2 ازو مبانی افکار منهدم گردد
3 ز انقلاب تصاریف لهجه ی بد او
4 وجود حسن عبارات منعدم گردد

Türkî: Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- Bî-naşib olsun na'im-i huld-den ol zîşt kim
Nâ-mülâyim lehcesi mevzûni nâ-mevzûn eder
5 Tîşe-yi lafzı binâ-yı nazmı vîrân eyleyüp
Süst güftârı feşâhat ehlini mağbûn eder

Biri⁶ ol hâsid-i haţâ-pîşe ve⁷ mu'ânid-i⁸ cefâ-endîşe⁹ ki tab^c-ı nâ-mevzûniyla¹⁰ da'vâ-yı şî'r ede¹¹ ammâ deķâyıķ-ı eş'âra¹² şâhib-şu'ûr¹³ olmaya ve¹⁴ idrâk-i rekikiyle¹⁵ lâf-ı nazm¹⁶ ura ammâ haķâyıķ-ı güftâre râh-ı¹⁷ taşarruf¹⁸ bulmaya, lâ-cerem hâsed¹⁹ dîde-yi inşâfın²⁰ kûr edüp idrâķine²¹

1 zebânî: zebân A₂.

2 mebânî: me'ânî S₂, T₁ || efkâr: eş'âr T₁ || münhedim: münhezim T₁ münhezim A₁.

3 inķilâb-ı: inķilâb u A₁, A₂, B, S₁, TT, İÜ, S₄ || teşârif-i: teşârif ü A₂, S₁, S₄, S₅, TZ.

4 mün'adim: münhezim T₁.

Dil kesilsin o kişi ki onun yüzünden söz fezasında düşüncenin binası yıkılır. Kötü lehçesinin değişik tasarrufuyla ibaret güzelinin varlığı mahvolur.

5 lafzı: nazmı [G]. Son iki mısra T₂'de yoktur.

6 biri: ve biri M, S₄, S₆, S₈, S₁₀, S₁₁, [TD, G] - İÜ.

7 haţâ-pîşe ve: haţâ-pîşe ve ol A₁ haţâ-pîşe S₅ cefâ-pîşe ve S₁₀, S₁₁, TZ, [G, TD].

8 mu'ânid: - S₅.

9 cefâ-endîşe: - S₅ haţâ-endîşe S₁₀, S₁₁, TZ, [G, TD].

10 nâ-mevzûniyla: nâ-mevzûn ile TT, TN, S₅, S₁₁ nâ-mevzûnla A₃, K, T₁, S₂, S₇, S₈, S₁₀ nâ-mevzûni ile [G, TD].

11 ede: eder A₂, İÜ.

12 eş'âra: şî're A₂, İÜ.

13 şu'ûr: vuķûf S₁.

14 olmaya ve: olmaya T₂.

15 rekikiyle: rekik ile İÜ, K, S₂ rekikle TT, T₂, A₃ rekik B - S₁ rekiki ile [G, TD].

16 nazm: - A₃.

17 râh: - S₅.

18 olmaya ve idrâk-i rekikiyle lâf-ı nazm ura ammâ haķâyıķ-ı güftâre râh-ı taşarruf: - T₁.

19 hâsed: - İÜ, A₂.

20 inşâfın: inşâfı S₁.

21 idrâķine: i'tiķâde TT idrâķ-ı rekik ile lâf-ı nazm üzere A₁.

i'timād eden¹ cāhiller huzūrında bî-hüde bî-hüde² ta'arruzlar ede ve³ herze herze dahller eyleye⁴ tâ⁵ şî'rden zevk-ı istimā' gēde.

'Arabî: Fe'ülü Mefā'ilün Fe'ülü Mefā'ilün

- 6 مأثم حساد الكلام عظيمة
7 بصيرتهم محض الضلالة في الملا
8 تضيع مراعات الصنابع بينهم
9 تسدد منهاج الوصال الى العلى

Fārsî: Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

- 10 آه از آن باديه پيمای بيابان حسد
11 که ندارد دل ظلمانی اش از عرفان نور
12 چون عناکب به دو بيتی که به هم می بافد
13 خویش را دیده به از بانى ی بيت المعمور
عیب باشد همه جا مطرح مد نظرش
گردد از گرد حسد دیده ی انصافش کور

Türkî: Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ülün

- 14 Hāzāndur gülşen-i 'irfāna ḥāsīd
İlāhī ḥāsīdi ḥ'ār eyle dāyim
İşidür ma'rifet ehline āzār
15 İlāhī ḥāsīdi zār eyle dāyim

1 eden: ede ve [G].

2 bî-hüde bî-hüde: bî-hüde A₁, T₁, S₁, [G].

3 ta'arruzlar ede ve: ta'arruzlar ve S₂ ta'arruzlardan A₁ ta'arruzlardan ve S₁₁ lâflar urub [TD] lâflar urup ve S₁₀, [G].

4 dahller eyleye: dahlleri ile İÜ, S₄ dahller ile A₂, T₂, S₅.

5 tâ: tâ ki A₃, T₁, TN, S₇, S₉ - S₂, TT, İÜ, A₂, T₂, S₄, S₅, S₆ tâ kim S₁₀, [TD, G].

6 meâşimu: mâtemi T₁, A₁, B, S₂, S₅.

7 dēlāleti fī'l-melâ: dēlāleti'l-belâ T₂ || melâ: belâ A₁, B, A₂, A₃, M, K, T₁, S₁, T₂.

8 beynehüm: minhüm İÜ.

9 tūseddidü: tūseddedü [G] || vüşüli: uşüli TT. Bu mısra A₁'de yoktur.

Güzel söze haset edenlerin günahı çok büyüktür. Onların basireti, insanlar arasında delaletin ta kendisidir. İnsanların arasında sanatlara riayet etmeyerek yüceliğe ulaşma yolunu kapatır.

10 ân: on [G]. Bu mısra A₁'de yoktur.

11 nedâred: nedâr İÜ.

12 çün: çü A₂, B, M, T₂, S₄.

13 bāni: bānū A₁, TT, T₂, S₅.

Ah o haset çölünde gezen kişinin elinden ki kara gönlünün irfan nurundan nasibi yoktur. O, örümcek gibi iki beyti birbirine dokuduğunda kendini Beytü'l-Ma'mûr'un mimarından üstün görür. Onun nazarı her nereye baksı kusur görür. Haset tozu onun insaf gözünü kör etmiştir.

14 ḥ'ār: kör T₁.

15 zār: kör TT.

Rahmet-i¹ İzid² ol helâl-zâde-yi pâk-i'tikâde ki³ bu⁴ nev-res şâhidlere⁵ müşâhede⁶ kılduğça⁷ a'lâsınıñ⁸ hilye-yi taḥsînle cemâl-i kemâline⁹ zînet yêtüre ve ednâsınıñ¹⁰ şâne-yi¹¹ mürüvvet birle zülf-i ḥaḫâsından 'uḫad-ı 'uyûbın çıḫarup¹² âyîne-yi ḫudretten¹³ şayḫal-i iḫsâniyla¹⁴ noḫşân ğubârın götüre.¹⁵ Va'llâhu'l-mu'în.¹⁶

Temmet.

-
- 1 rahmet: ve rahmet S₁₀, [G, TD].
  - 2 izid: ḫudâ S₁, izid-i müte'âl S₄, izidi S₅.
  - 3 pâk-i'tikâde ki: pâk-i'tikâde kim K, P pâk-i'tikaada kim [G] nik-nihâd u pâk-i'tikâde kim [TD].
  - 4 bu: bir S₁₀, [G, TD] - T₂.
  - 5 şâhidlere: şâhîde A₁, TT, T₂, S₄, S₅, S₁₁ şâhid S₁₀, [TD, G].
  - 6 müşâhede: naẓar A₁, S₁, T₂, S₄, S₅ naẓar u müşâhede TT.
  - 7 kılduğça: kılduğunca S₂ kılduğda P.
  - 8 a'lâsınıñ: a'lâsın TT, S₄.
  - 9 cemâl-i kemâline: kemâl-i cemâline S₅.
  - 10 ednâsınıñ: ednâsın TT, S₄ inâsınıñ S₅.
  - 11 şâne: şâhid S₂ || 'uḫad: 'ıḫd [G].
  - 12 çıḫarup: arıdup S₄.
  - 13 ḫudretten: ḫadrinden P.
  - 14 iḫsâniyla: iḫsânla A₃, İÜ, M, K, S₁, S₂ iḫsân TT iḫsânı ile [TD].
  - 15 götüre: götür S₁.
  - 16 va'llâhu'l-mu'în: va'llâhu'l-müste'ân ve bihi nesta'in T₁ va'llâhu'l-mu'în bi'l-ḫayr A₁ hüve'l-müveffıku ve'l-mu'în A₃ va'llâhu a'lem bi'shevâb ve ileyhi'l-mercî'u ve'l-me'âb TT va'llâhu'l-müste'ân tamâm şod dibâce-yi divân-ı Fuzûlî fi yevmi's-şâliş şehri muḫarremi'l-ḫarâm min şuhûr-i sene seb'a ve seb'ine ve tıs'a mie B va'llâhu müeyyidü ve minhü't-tevfıḫ İÜ va'llâhu'l-mu'înü'l-müste'ân S₄ va'llâhul müste'ân ve aleyhit tekelân, bi mennihî ve keremih [G, TD].

KASÍDELER

1.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Hevâ 'arâyis-i gülzâre oldu çihre-güşâ
Bahâr gülşene geydürdü hulle-yi hağrâ
2. Çemen eyâletine oldu naşb⁴ husrev gül
Hevâya ebr şıfat hükmin etmege icrâ
3. Yazıldı sebze-yi nev-hîzden hağ-ı aĥkâm
Çekildi sâye-yi maţbû^c-ı servden tuğrâ
4. Şarîr-i âb-ı revân u şafir-i murğ-ı çemen
Nükât-ı tehniye-yi mağdem êtdiler inşâ
5. Zebân-ı süsen-i âzâd u sebze-yi nev-hîz
Şenâ-yı rıf'at u iclâle oldılar güyâ
6. Şağâyık alnı zemîn-büsdan olup mecrûĥ
Benefşe kâmeti oldu tevâzu^c ile dü-tâ
7. Müretteb eyledi bir bezm gülşen içre bahâr
Ki vêrdi zevk-ı temâşâsı neş'e-yi şahbâ
8. 'Anâdil êtdi beyân-ı merâtib-i nağamât
Ķamârî oldu terâne-keş ü sürüd-serâ
9. Şadâ-yı murğ bıraĥdı büzürg ü küçege şevk
Sürüd-ı nâyla 'uşşâka ĥâşıl oldu nevâ
10. Bilindi göncede gül bergi zâhir olmağla
Ki gönce başına yağdurdı jâle seng-i cefâ

1 || Bu kaside "Tevhit" tir.

1 || T₁ 8^b, P 200^b, S₁ 97^b, TT 1^b, KS₁ 1^b, KS₂ 1^b, KS₃ 1^b, KS₅ 7^b, KS₆ 1^b.

1 || 2^b ebr: âb TT.

4 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I" isimli makalesinde "oldı nasb" biçiminin Fuzûlî'nin üslubu dikkate alındığında hatalı olduğunu bunun "nasb olındı" şeklinde düzeltilmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak değerlendirdiğimiz nüshalarda bunu destekleyecek bir kanıt rastlamış değiliz. Cem Dilçin, bu düzeltmenin kanıtını Ziya Paşa'nın *Harabat*'ında bulmuştur. Biz değerlendirdiğimiz nüshaların tanıklığı ile yetindik.

1 || 4^b nükât-ı: nekâset T₁ gêtdiler TT.

1 || 5a âzâd u: âzâd S₁, TT, P, KS₁.

1 || 5^b rıf'at u: rıf'at S₁, P || iclâle: iĥbâle TT.

1 || 7^b temâşâsı: temâşâ-yı TT || neş'e-yi: teşne'-i T₁.

1 || 8^b Ķamârî: Ķamâr TT, S₁ Ķumârî [TD] || keş ü: keş TT.

1 || 9a büzürg ü: büzürg S₁, TT.

1 || 9^b nâyla: âbla P, T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₆.

11. Cerâhat olmasa a'zâda zâhir olmaz kan
Tereşsuḥ eylemez elbette sınımadın mînâ
- 12.² Hümây-veş varaḡ-ı yâsemîn ü berg-i semen
Uçup hevâya gülistâna düşdi zıll-ı hümâ
13. Bahâr tâciri mışr-ı çemen ğanîlerine
Bıraḡdı Yûsuf-ı gül 'arz eyleyüp ğavġâ
14. Bu zevḡ şaldı Züleyhâ-yı lâleye bir şevḡ
Ki la'l ü müşġ töküp vârdi aġırınca bahâ
15. Ḥadıḡa taḡta-yı ta'lîm olup reyâhînden
Yazıldı mühmel ü mu'cem aña ḡurûf-ı hecâ
16. Müzeyyen eyledi evrâk-ı lâleyi şebnem
Ḥurûf-ı lâlede olmaz egerçi noḡta revâ
17. Götürdi şebnemi ezhârdan ḡarâret-i mihr
Şükûfe noḡtaların gerçi ḡükm êder imlâ
18. Debîr-i bād vârup tıfl-ı 'andelîbe sebaḡ
Götürdi çihre-yi ezhârdan niḡâb-ı ḡafâ
19. Ḳamu dıraḡt bulup ref'-i istiḡâmet-i ḡâl
Şükûfe ḡamli ile kesr buldılar illâ
20. Nihâl-i bî-bedel-i serv kim ḡalup mansûb
Şebât-ı ḡâl ile anlardan oldu müsteşnâ
21. Şadâ-yı seyl çeker medd-i muttaşıl ya'ni
Ki medd-i muttaşıl ile olur ḡırâ'at-ı mâ
22. Görindi hey'et-i âb-ı revânda şekl-i ḡabâb
Şübûta yârdi şebât-ı nücûm u seyr-i semâ
23. Ḥuḡûḡ-ı muḡtelif ü müstaḡîmi enhâruñ
Çemende şaldı zevâyâ-yı ġüne ġüne binâ

1 || 11b sınımadın: şınmadın TT.

2 Bu beyit T₁'de yoktur.

1 || 18b ezhârdan: her râzdan P, T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅ – S₁.

1 || 19a istiḡâmet-i ḡâl: istiḡâmete yol [TD].

1 || 21a çeker: çeküp T₁.

1 || 21b mâ: mâ' [TD].

1 || 23^a muḡtelif ü: muḡtelif T₁, S₁, P, KS₁, KS₃ || müstaḡîmi: müstaḡîm TT.

24. Rî'âyet-i ʔuruḡ-ı müstaḡîmden neçe kim
Olur ḡuşûl-i maḡâmât-ı cennetü'l-me'vâ
25. Hevâ-yı bâḡdan êtdüm bu ḡikmeti ma'lûm
Ki i'tidâldedür şîḡḡat-i³ ḡavâss u ḡuvâ
26. Bahâr⁵ ḡülşeni ezhârla görüp memlû
Yaḡînum oldu ki mümkün degül vücûd-ı ḡalâ
27. Nazarda olmaḡ ile şubḡ u şâm ḡonce vü ḡül
Bedîhî oldu kemâl ehline ḡuşûl-i şafâ
28. Netîce sâlibe olmaḡ ḡilâf-ı 'âdetdür
Olinca mücib-i şuḡrâya müttefiḡ kübrâ
29. Žamîr-i ḡül-büne ḡül rengi şaldı âteş-i bîm
Ki ḡumre ḡana olur nefis êvinde râh-nümâ
30. ḡül âteş üzre ḡılır 'ıḡd-ı zühre-yi şebnem
Tedârik-i ḡamer ü şems êder şabâḡ u mesâ
31. Bu kîmiyâ sebebinden 'aceb midür olsa
Elinde dâne-yi erzen meşâbesinde tîlâ
32. Şükûfe sîmine farz eyledi ḡurûc-ı zekât
Medâr-ı ḡavl u bülûḡ ü¹⁰ nişâb ü¹¹ istinmâ

1 || 24^a neçe: nête TT.

1 || 25^b şîḡḡat: hüccet [TD].

3 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I" isimli makalesinde "hüccet" kelimesinin yanlış olduğunu "i'tidâl" ile ilişkisi münasebetiyle bu kelimenin "sıḡḡat" olması gerektiğini dönemin tıp ilmiyle ilgili terminolojisine başvurarak ifade etmiştir. Değerlendirdiğimiz nüshaların delaleti de bu yöndedir.

1 || 26^a bahâr: bisât TT || ḡülşeni: ḡülşen-i S₁ || görüp: olup T₁, S₁ êdüp KS₂, KS₅, KS₆ ḡılıp [TD].

5 P'de bu kelime üzerinde oynandığı için aslını okumak oldukça güçtür. Anlaşıldığı kadarı ile sonradan düzeltme yapılmaya çalışılmış, bu da kelimeyi bozmuştur. Muhtemelen "bahar" olan kelime "feza" şekline sokulmuştur. Düzeltilme sonradan yapıldığı için dipnotta göstermedik.

1 || 29^b ḡana: ḡanım T₁.

1 || 30^a ḡılır: ḡılıp TT.

1 || 30^b êder: olur T₁.

1 || 31^b elinde: elimde P.

1 || 32^b ḡavl u: ḡavl-i T₁, KS₂, KS₃, KS₅ || bülûḡ ü: bülûḡ-i S₁, P, KS₃, [TD] || nişâb ü: nişâb-ı KS₂, KS₆, [TD].

10 Bu mısradaki zekâtın şartları sıralandığı için bu kelimenin tamlamasız okunuşu tercih edilmiştir.

11 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I" isimli makalesinde "nisab-ı" okunuşunun yanlış olduğunu, "nisab" ve "istinma" kelimelerinin yakın anlamlı olmaları sebebi ile atfî terkibi biçiminde yazılmalarının daha doğru olduğunu belirtmiştir. Değerlendirdiğimiz nüshaların şahadeti de bu yöndedir.

33. Hıķūķ def'i iķün ađniyā-yı eķcāra
Şahāyif-i ķemen oldu eyādi-yi fuķarā
34. Bahārdan ten-i gūl-bünde eyleyūp heyecān
Harāret-i demevī ķıldı ğuddeler peydā
35. Boyandı ķanı ile şafha-yı ķemen gūl gūl
Meger ki faşdına hūkm eylemiş řabīb-i hevā
36. Hībāl-isişre dönūp cünbiş-i cedāvil-i āb
Kelīm-i serv aña 'aksdin biraĥdı 'aşā
37. Olup terennūm-i būlbūl 'azāyim-i teşhīr
Ķemen perilerine lāzım oldu 'arz-ı liķā
38. Bisāt-ı gūlşene dün eyledūm gūzer ki demi
Ķılam nezāre-yi āşār-ı ķudret-i mevlā
39. 'Aceb nizā' ile gördüm ķemen zarīflerin
Ta'aşşub ile ķamu sālīk-i řarīķ-ı ĥatā
40. Ķamu gümān⁹ ile müsted'ī-yi řarīķ-ı necāt
Velī ķamusına bātıl delil-i istid'ā
41. Şanup şükūfe mebādī şunūf-ı eķcārı
Ķılurdı baĥş ki cā'iz ta'addūd-i ķudemā
42. Vērūp teselsüle ķuvvet řabī'at-ı kec-i āb
Olurdı nāfi-yi işbāt-ı 'illet-i ūlā
43. Ħayāl-i maĥz şanup kāyinātı nergis-i mest
Ķılurdı cehl ile nefy-i ĥaķāyīķ-ı eşyā

1 || 33^a def'i: vakf TT.

1 || 34^a bahārdan: rebī'den TT || heyecān: sübhān S₁.

1 || 34^b ğuddeler: 'uķdeler KS₅, [TD].

1 || 35^b hūkm: ķaşd TT.

1 || 36^a hībāl: ĥayāl TT.

1 || 37^b liķā: beķā T₁.

1 || 38^b ķudret: şan'at [TD].

1 || 39^a nizā'la: nizā'da KS₂, KS₅, [TD].

1 || 39^b ta'aşşub: ta'accūb [TD].

1 || 40^a gümān: kemāl [TD].

9 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I" isimli makalesinde TD'deki "kemal" farkı yerine "güman" şeklini önermektedir. "güman" okunuşunun 41 ve 43. beyitlerle tutarlılık gösterdiğini ifade etmektedir. Bizim değerlendirdiğimiz nüshaların şahadetleri de bu yöndedir.

1 || 41^a şanup: şalup S₁, P, KS₁, KS₃ || şunūf-ı: şunūfa P.

- 44.¹ Êderdi bülbül-i kâfir-nihâd secde-yi gül
Ta‘abbüd-i şanem ile dutup necâta recâ
45. Nesîm vâkıf olup ol fesâda men‘ êtdi
Ki êy gürûh-ı perîşân dutuñ ıarıķ-ı hüda
46. Bu kâr-hâne bir üstâddan degül hâlî
Gerek bu ıudrete elbette ıâdir-i dâna
47. ıılur delâlet-i ‘illet vücüd-ı her mevcüd
Velî nê sūd ki şâhib-nazar degül a‘mâ
48. Mükevvenâta hudûş ol ıadîmendür kim
Kemâl-i zâtına mümkin degül ıabül-i fenâ
49. ıâdir ü Muıtedir ü ıâdir ü Muıkaddir ü Hayy
‘Alîm ü ‘Âlîm ü ‘Allâm ü A‘lem ü A‘lâ
50. Zihî mükevvin-i kâmil ki ıudretindendür
Perî-liķâlara luıf-ı tenâsüb-i a‘zâ
51. Melâhat-i leb-i mey-gün u lehce-yi şîrîn
Nezâket-i ıad-i mevzün u ıihre-yi zîbâ
52. Şafâ-yı cism-i laııf ü ıabül-i cevher-i pâk
Leıâfet-i haı-ı müşgîn ü zülf-i ‘anber-sâ
53. Kemâl-i ıudret ü ‘ilminedür şevâhid-i ‘adl
‘Uıküd-ı silsile-yi kâr-hâne-yi dünyâ
54. Besâ‘ite¹¹ şeref-i maıremiyyet-i vaıdet
Mürekkebâta ıabül-i terekkeb-i eczâ

1 S₁ ve P’de aşığıdaki beyitle yer değiştirmiştir.

1 || 44^a nihâd: nihâda S₁ || secde-yi: secde vü S₁.

1 || 44^b necâta recâ: necat-ı recâ P, T₁, KS₁.

1 || 45^a ol: bu [TD] || fesâda: fesâdı TT, KS₃, [TD].

1 || 46^b ıâdir-i: ıâdir [TD].

1 || 48^a mükevvenâta: mükevvenât T₁.

1 || 49^a muıtedir ü: muıtedir S₁, P || ıâdir ü: ıâdir T₁.

1 || 49^b ‘allâm u: ‘allâm S₁.

1 || 50^b a‘zâ: aıâ T₁.

1 || 51^b mevzün u: mevzün S₁.

1 || 52^a şafâ: şıfat TT.

1 || 53^a ıudret ü: ıudret-i TT, P.

1 || 54^a besâ‘ite: besâ‘it-i TT, KS₆, [TD].

11 P’de “besâ‘ite” olarak yazılan kelimenin sonu T₁ ve S₁’de açık değildir. Bu sebeple hem “besâ‘ite” hem de “besâ‘it-i” şeklinde okunabilir. Cem Dilçin’in, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalesinde ortaya koyduğu gerekçeler doğrultusunda metindeki Şekil tercih edilmiştir.

55. Hevâ-yı mekrümetinden kabûl-i feyz kılup
Mürebbi-yi çemen olmuş² bahâr-ı rûh-fezâ
56. Nesîm-i merhâmetinden alup ifâde-yi cûd
Cihânı reşk-i cinân eylemiş nesîm-i şabâ
57. Şafâ-yı luţf-ı ‘amîmi nüfûz edüp kılmış
Mizâc-ı nâmiye³ müsta‘idd-i neşv ü nemâ
58. Fezâ-yı gülşen-i luţfi merâti‘-i ahbâb
Mezâyık-ı reh-i qahrî mehâlik-i a‘dâ
59. Sühâya luţfi eger kılsa zerre-perverlik
Yeter maqâm-ı müsâvât-ı âftâba Sühâ
60. Ve‘r⁷ olsa qahrına mazhar ‘anâşır u eflâk
Nikâh ‘ağdin üzer ümmehâtdan âbâ
61. Hîsâb-ı rızkını etmiş tamâmî-yi beşerûn
Henüz Âdeme peyvend kılmadın Havvâ
62. Beyân-ı hâline yétmiş cemî‘-i maḥlûkuñ
Henüz perdeye a‘yânı çekmedin esmâ
63. Kemâl-i terbiyeti nevk-i hâre vèrmiş renk
Laţîf edüp laḳabın eylemiş gül-i ra‘nâ

1 || 55^a kılup: bulup TT.

1 || 55^b rûh-fezâ: rûh-efzâ T₁, P, KS₁, KS₃, KS₅, KS₆, [TD].

2 P’de “olmuş” kelimesi silinmiş ve yerine “olmadı” yazılmıştır. Kalem farklı olduğu için bu düzeltmenin müstensih dışında biri tarafından yapıldığını düşündüğümüzden dipnotta göstermedik.

1 || 56^a ifâde-yi: ifâza-yi [TD].

1 || 58^a merâti‘: مرابع P – S₁.

1 || 58^b mezâyık: hâḳâyık T₁, P, KS₁, KS₃ || a‘dâ: a‘dâ [TD].

1 || 59^a sühâya: sühâ-yı TT.

1 || 60^a ve‘r: ger [TD] || ‘anâşır u: ‘anâşır-ı TT.

7 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalesinde metindeki şeklin doğru olduğunu ifade etmektedir.

1 || 61^a etmiş: kılmış [TD].

1 || 61^b kılmadın: kılmadı S₁.

1 || 62^a hâline: hâlika S₁, T₁ || cemî‘-i: bu cümle TT.

1 || 62^b perdeye: perde-yi P perde’e TT.

1 || 63^a nevk: berg TT.

64. Gül âteşin bir avuç hâk-i reh-güzâre şalup
Kül eyleyüp² kırmış adını bülbül-i şeydâ
65. Tûrâb-ı dergehine ittişâl şevki ile
Kef-i tazarru^c-ı deryâda dâmen-i şahrâ
66. Ziyâret-i haremî kılmamağ cezâsı için
Havâle hançer-i seyl-âba sîne-yi deryâ
67. Cemî^c-i vaqt şifâ-hâne-yi ‘atâsından
Cemî^c-i hâlka müyesser cemî^c-i derde devâ
68. Rumûz-ı hikmetin eyler beyân merâtib ile
Cemî^c-i hâl-i beşer h[‘]âh faqr u h[‘]âh ğinâ
69. Marîz-i ‘arîza-yı nakşdur nüfûs-ı⁸ tamâm
Kimine fâyide perhîz eder kimine ğidâ
70. Şerîf zâtlara evc-i imtihânından
Vesîle-yi şeref-i kurb olur nüzül-i belâ
71. Hâsîs nefslere genc-i iltifâtından
Mezîd-i ‘illet-i idbâr olur vüfûr-ı ‘atâ
72. Delîl-i zillet-i ‘işyân-durur ta‘arruz-ı hâl
Târîk-ı hüsn-i rızâsı cemî^c-i hâle rızâ
73. Zihî kerem ki nazar kılmayup ‘adâvetine
Müyesser eylemiş İblîse i‘tibâr-ı beğâ

1 || 64^b şeydâ: güya T₁.

2 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalesinde söz dizimi açısından iki ulacın bir arada bulunmasının gereksizliğine vurgu yaparak “eyleyüp” yerine “eylemiş” farkını önermiştir. P’de “eyleyüp” olan kelimenin üzerinde düzeltme yapılmış ve “eylemiş”e dönüştürülmüştür. Farklı kalemle yapıldığı için dipnota almadık. P’nin de düzeltmeden önceki hâlini dikkate aldığımızda nüshaların şahadetleri doğrultusunda kelime “eyleyüp” olarak kaydedilmiştir.

1 || 65^a tûrâb: şevâb S₁.

1 || 66^a kılmamağ: kılmamağ T₁, TT.

1 || 66^b seyl-âba: seyl-âb T₁.

1 || 67^a ‘atâsından: şifâsından T₁.

1 || 68^a ile: ilen TT.

1 || 68^b faqr: şâh TT || ğinâ: gedâ TT.

1 || 69^a nüfûs-ı: nüfûs [D].

8 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalesinde bu kelimenin tamlamasız okunması gerektiğini söylemiştir.

1 || 70^b kurb: - T₁.

1 || 72^a zillet: ‘illet TT || ‘işyân-durur: ‘işyândur T₁, S₁, KS₃, KS₅, [TD] ‘işyândur u P.

1 || 72^b rızâsı: rızâ-yı S₁.

74. Zihî kerîm ki ifrâṭ-ı luṭf u iḥsânı
Mesîhi eyledi mihrâb-ı secde-yi tersâ
75. Faḳîr-i dergehine lezzet-i rızâsı ile
Ta'allukât-ı ṭarîḳ-ı fenâdan istiğnâ
- 76.² Esîr-i miḥnet-i 'ıṣṣına zevḳ-ı ŧevḳı ile³
Ḥilâf-ı ḳâ'ide meyl-i ṭabîb ü zıkr-i ŧıfâ
77. Zihî ḥaḳîḳat-ı zâtuında lâf 'aḳl u cünün
Ḳapuñ maḳâm-ı müsâvât-ı pâdişâh u gedâ
78. Na'im-i lem yezelî anda kim saña vâşıl
Mu'azzeb-i ebedî ol ki senden ola cüdâ
79. Ṭavâf-ı Ka'be-yi vaşluñ taḥassüriyle müdâm
Sürüd-ı seyle şafîr ü ḥurûş-ı ra'de şadâ
80. Müheyminâ Şamedâ bende-yi siyeh-rüyam
Şaḥîfe-yi 'amelüm ma'şiyet ḥatırıyla ḳara
81. Terahḥum êt ki meni ḳâmet-i ŧikeste ile
Benefşe-yi çemen-i derd ḳıldı bâr-ı 'anâ
82. Nihâl-i gülşen-i derdem ki ŧu yêrine vêrür
Maña hemîşe ciger ḳanı bâḡbân-ı ḳazâ
83. Dirîḡ ü derd ki encâma yêtdi 'ömr ü henüz
Ḥarâb-ı bâde-yi zerḳam esîr-i dâm-ı hevâ
84. 'Azâb-ı rüz-ı cezâ vehmi ile şâm u seḫer
Bir ıztırâb u 'azâb içreem men-i rüsvâ

1 || 75^a rızâsı: ricâsı TT.

1 || 75^b ta'allukât-ı ṭarîḳ-ı fenâdan istiğnâ: ḥilâf-ı ḳâ'ide meyl-i ṭabîb ü zıkr-i ŧıfa S₁.

2 Bu beyit S₁'de yoktur.

3 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I" isimli makalesinde "zevḳ-i ŧevḳı ile" farkının daha doğru olduğunu, bir önceki beyitte bulunan "lezzet-i rızâsı ile" okunuşuyla paralellik taşıdığını söylemiştir.

1 || 76^a zevḳ-ı ŧevḳı ile: zevḳ ü ŧevḳı ile P, KS₁, KS₃, [TD].

1 || 76^b ṭabîb ü: ṭabîb P.

1 || 77^a 'aḳl u: 'aḳl T₁, TT, P, KS₁, KS₃, KS₅, KS₆.

1 || 77^b pâdişâh u: pâdişâh-ı S₁.

1 || 79^a vaşluñ taḥassüriyle müdâm: vaşluñ ile müdâm S₁ naḫr ile müdâm T₁ küyuñ edâ-yı lebbeyki TT.

1 || 79^b ra'de: ra'd u TT.

1 || 81^b benefşe-yi: benefşe vü S₁ || bâr: - TT.

1 || 82^a gülşen-i: gülşene S₁ || ŧu: su S₁.

1 || 83^a 'ömr ü: 'ömr KS₃, KS₅, [TD].

1 || 83^b hevâ: belâ S₁, TT riyâ KS₅, [TD].

85. Kim ol ‘azâbı meger iktizâ-yı ‘adl vère
‘Azâb-ı rûz-ı cezâ münkirine rûz-ı cezâ
86. Egerçi ğuşşa dutar rûz u şeb giribânum
Elümden eylemen ümmîd dâmenini rehâ
87. Muķîm-i hücre-yi şevķam fezâ-yı ķurbuńda
Hemîşe şem‘-i ümîdümde iştîyâķ-ı şadâ
88. Ki ey faķîr ħarîm-i vişâle bismi’llâh
Ta‘allül étme ki demdür emânet ola edâ
89. Şeĥâb-ı feyz emel gülşenin ķılup sîrâb
Gül-i murâd açılup³ ola müstecâb du‘â
90. Ümîd var ki âyîne-yi zamîrümden
Hemîşe şayķal-ı iĥsânuń ola jeng-zedâ
91. Ümîd var ki luţfuńdan olmaya nevmîd
Dil-i Fuzûlî-yi âşüfte-ĥâl u bî-ser ü pâ
92. Müyesser ola ańa şâh-râh-ı ‘işķuńda
Devâm-ı ĥüsn-i ķabül ü şebât-ı resm-i vefâ

1 || 87^a fezâ: ķazâ T₁ || ķurbuńda: ķurbuńdan TT, P.

1 || 89^a gülşenin: gülşen T₁.

1 || 89^b murâd: murâduń [TD] || açılup: açup [TD].

3 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalesinde TD’de “muradın açup” şeklinde geçen farkın yanlış olduğunu, doğrusunun “murad açılup” olması gerektiğini belirtir. Değerlendirdiğimiz nüshaların şahadetleri de bu yöndedir.

1 || 91^b dil-i: dili TT, KS₁ || ĥâl u: ĥâl-i T₁, TT, P, KS₅, KS₆ ĥâli KS₁.

1 || 92^b ĥüsn-i ķabül u: ĥavr-ı tecemmül TT.

2.

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

- 1.³ Nè kim şahîfe-yi tedbîre 'aql éder maşîür
Şağınmañ anı olur olmaz olmayan mağdûr

2 || Bu kaside "Naat"tır.

2 || T₁ 12a, P 202^b, S₁ 100a, TT 5a, KS₁ 7^b, KS₂ 3a, KS₃ 4^b, KS₄ 1a, KS₅ 10a, KS₆ 7a.

3 Kasidenin 1 ve 2. beyitleri arasında değerlendirdiğimiz nüshalardan sadece TT'de bulunan 22 beyit yer almaktadır. Yaygınlık dikkate alındığında bu beyitlerin kasidenin parçası olarak görülmesi güçtür.

Fezâ-yı şun'da her şürete nazar kılsañ
Ne bilesen nedür andan kûsüre-yi manzûr
Ne işîlâhladur kim bilür medâr-ı felek
Ne i'tibâr iledür kim bilür mürûr-ı duhûr
Müderri-i felek olmağ nedür müzevvir-i hüsn ?
Şerâr-ı nâre nedür muttaşıl tetebbu'-ı nûr
Gehî muhâfaza-yı 'ışka güvâh 'aciz olup
Vücûd-i kâbil-i insâna ol olur mağdûr
Gehî müşâhede-yi hüsne durmayup insân
Kâbul-i feyz ile kâbil düşer tecelliye Tûr
Nazar nezâre-yi mağbûbdan tapup pertev
Dimâğ-ı 'aşîka bir şevk şala nâle-yi sür
Gübâr-ı meyte deryâ-yı şûr mevcinden
Hâlel yetüp bedeni kılsa rûhdan mehcür
Ne dersiz ola mı ol şevk cism ile fânî
Veyâ refîk ola mı rûh-ı pâk tâ dem-i şûr
Felek zükûr ü inâşî édende bir bir hâk
Édende resmini ol hâkden şebât-ı zuhûr
Kuvvâ-yı neşv ü nemâ ol nebâtî sârf éde mi
Bir özge bünyede terkib eylegec ma'mûr
Ne dersiz ola mı her cinsde 'âyid öz şab'ı
Veyâ zükûr inâşî ola mı inâş zükûr
Yâkîn ki her işi her kim gümân édüp her nev' ?
Beyân-ı vâkı' olan kıldı 'ağldan mestûr
Öyle baş ayağûñ kim bu yolda hâk oluban
Nişân-ı pây-ı gedâ tâc-ı ser kıılır Fağfûr
Sürûr-ı sîne tapar câhil olsa şadr-nişîn
Meğr şudûra şudûr eylemez şudûr-ı şudûr
'Ulüvv-i kâdr bilür kâsr-ı rıfatın men'üm
Zamîr-i kâşîra yetmez meğr kuşûr-ı kuşûr
Tena'um ile Süleymânî sâhilin devrân
Tereddüd ile müheyyâ kıılır zahîre-yi mûr
Binâ-yı haşmet-i devrân-ı دور غزن 'âlem
Mürûr-ı dehr ile bağlar esâs-ı خانیه kûr
Binâ-yı bid'ata mi'mârdur şeh-i zâlim
Me'âş cezbîne a'yân-ı devletimizdüd ?
Mezîd-i haţî-ı bedendür muqavvâ-yı eşrâr
Harîş-i şân-ı 'aseldür mürebbî-yi zembûr
Kılan kifâfa kânâ't-şikest gam görmez
İzâfe cezme kıılır dâhil olduğın meksûr
Hevâ-yı nef' ü tama' çekdüdür cefâ ya'nî
Ki harf-i cer olur esmâda 'âmil mecrûr
Kilid-i mağzen-i mağşüddur musîbet-i 'ışk
Tapar kâbul-i 'inâyet olan 'inâyâ şabûr

2 || 1^b şağınmañ: şağınmañ TT.

2. Hevâ-yı dâr-ı belâ umma her hevâyiden
Kim ol maḳâmdadur ser-bülend olan Mañşür
3. Ḥarîf-i erre-yi ğam şanma her ḳuru ağacı
Ki yazılır Zekerıyyâ adına ol menşür
4. Dil-i pür-âteş-i ‘aşıkdur âh-ı serdle hoş
Olur bürüdete mâyil ṭabâyi‘-i maḥrûr
5. Füsürde zâhid eger ‘aşık-ı ciger-sûza
Refâḳat êtse yüz ıl zulmetine düşmez nûr
6. Şaĝınma bir arada iḥtilâṭ ḳılmaĝ ilen
Dutar mizâc-ı ḳaranfil ṭabî‘at-ı kâfûr
7. Hoşem ki ‘ışḳla rüsvâ-yı hâş u ‘âmem men
Felek bu şive ilen eylemiş meni meşhûr
8. Müdâm naḳd-i hevâ ḥâṭırumdadur meknûn
Hemîşe zıkr-i maḥabbet dilimdedür mezḳûr
9. Nêçûk hevâ nê maḥabbet meveddet-i şâhî
Ki ḥalḳadur sebab-i feyz-i Kirdigâr-ı ğafûr
10. Meh-i sipıhr-i nübüvvet Muḥammed-i Ḳureşî
Çirâĝ-ı şâm-ı ebed âftâb-ı şubḥ-ı nüşûr
11. Şehenşehî ki Süleymân-ı milk-i ma‘nâ olup
Muṭî‘ oldı aña cinn ü ins ü vahş u ṭuyûr

2 || 2^a belâ: vefâ [TD] || umma: olma S₁.

2 || 2^b maḳâmdadur: maḳâma-durur TT.

2 || 4^b maḥrûr: mecrûr S₁.

2 || 6^b dutar: bulur T₁ tapar TT.

2 || 7^a hâş u: hâş -ı TT.

2 || 7^b ilen: ile TT, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅, KS₆, [TD].

2 || 8^b zıkr: fıkr [TD] || mezḳûr: meşhûr S₁.

2 || 9^a nêçûk hevâ nê: nêçûn hevâ-yı TT nêçûk hevâya KS₁ nêçûn hevâya KS₆ nêçûn hevâ nê KS₅ niçûn ki ḥân-ı [TD].

2 || 10^a nübüvvet: meveddet S₁.

2 || 11^b cinn ü ins: ins ü cinn KS₄, [TD] || ins ü: ins TT.

- 12.¹ Cihānı açmağ için tapşurıldı hazretine
Kilid-i maḥzen-i maḥrüse-yi vuḳūf u şu‘ūr
- 13.³ Yetürdi silsile tār-ı ḥisāb-ı hicretine
Üzülmesün dèyüben rişte-yi sinin ü şuhūr
14. Şikest nuḳre-yi ḥāliş-‘iyāruma ḳoydı
‘Iyār-ı nuḳre-yi zātında ihtimāl-i küsür
15. Ruḥ u ḳadidür olan⁷ ḥalvet-i cinān içre
Çirāğ-ı meclis-i ğilmān u şem‘-i maḥfil-i ḥūr
16. Nè şek ki aḥdı berārīde⁹ barmağından su
Bu şerḫadur mutazammın ḥuḫūt-ı mevc-i buḫūr
17. Muḫālif emrinedür bāde kim ayağa düşer
Naḳizdür aña kim güş-māl yér ḫanbūr
18. Eyā şehī ki gürüh-ı peyember-i mürsel
Bihişte başmaz ayağ senden almadın destür
19. Egerçi ḥāmeye el urmaduñ elünde idi
Ḥaḫ-ı beḫālet-i İncil ü ḫarf-i nesh-i Zebūr¹³
20. Nè söz ki anda senüñ yoḫ rızā-yı ḥüddāmuñ
Ḳalur serāy-ı ḫabī‘atda tā ebed maḥşūr

1 T₁’de bu beytin 2. mısrası yerine 13. beytin 2. mısrası yazılmıştır. Göz kayması sebebiyle 13. beyit atlanmıştır.

2 || 12^a açmağ: açmağ TT.

2 || 12^b vuḳūf u: vuḳūf TT.

3 Bu beyit T₁’de yoktur.

2 || 13^b sinin ü: sinin TT.

2 || 14^a ‘iyāruma: ‘iyārına TT.

2 || 14^b nuḳre: ḫalkım TT.

2 || 15^a ruḫ: ruḫı TT || ḳadidür: ḳaddi TT.

2 || 15^b ğilmān u: ğilmān S₁ || ḥūr: nūr P.

7 P’de “olan” düzeltilmiş “atan” yazılmıştır. Farklı kalem olduğu için dipnota eklenmemiştir.

2 || 16^a ki: ger P || aḥdı: açdı S₁ || berārīde: bevādīde [TD] || su: şu TT.

9 Bu kelime T₁, S₁, TT ve P’de açık olarak “berārīde” şeklinde yazılmıştır. Arapça sözlüklerde “sahra” anlamına gelen bu kelime yerine TD’de hiçbir nüsha farkı gösterilmeksizin “bevādīde” okunuşu tercih edilmiştir.

2 || 17^b güş-māl: güş-māli TT || yér: olur KS₅ alur [TD].

2 || 18^b başmaz: basmaz S₁ || ayağ: ayak S₁.

2 || 19^a el: el T₁.

2 || 19^b ḫarf-i nesh-i: nesh-i ḫarf-i T₁, KS₄, KS₆, [TD].

13 Aynı mısradaki yer alan tamlamalar arasındaki anlam simetrisi gözetilerek metindeki tercih yapılmıştır. “hat-ı betalet-i İncil” tamlaması ile “ḫarf-i nesh-i Zebur” tamlaması arasında hem şekil hem de mana itibarıyla paralellik söz konusudur. Tamlamanın “nesh-i ḫarf-i Zebur” şeklinde kurulması durumunda bu paralellik yok olmaktadır.

21. Bıraḥ ḥicāb niḳābın güzel cemālünden
Ki tā göre seni ortada görmeyen nêce kūr
22. Bu mesned içre nêçe mest-i ḥ̣'āb-ı nāz olasan
Êrişdi şubḥ gel aç imdi nergis-i maḥmūr
- 23.² Fesād ehl-i cihāna bıraḥdı yüz feterāt
Ḳıyāmet oldı nê yatmağ mecālîdür örü dur
24. Zamāne muntazır-ı iḳtidā-yı emründür
Sözün nê ise yürüt buyruğun nê ise buyur
- 25.⁴ *Fetaḥtü 'ayne recā'i bi-seyfike'l-ḳābir*
Ḳad iste'antü bihî min 'aduvvike'l-maḳḥūr
- 26.⁶ *Recevtü enneke taḳzi'l-umūra fi-yevmin*
Bi-emri Rabbike ḳad turcé'ü ileyke umūr
- 27.⁷ *Lezimtü zeyleke ercū rızāke fi'd-dāreyn*
Kefā vüṣūḳu recā'i bi-lutfike'l-mevfūr
28. Şehā Fuzûlî-yi dil-ḥasteem bi-ḥamdi'llāh
Reh-i şeri'atüne tâbi' emrüne me'mūr
29. Olup-durur sözümün nazm u neşri na'tünde
Hemişe gevher-i manzûm u lü'lü'-i menşūr

2 || 21^a niḳābın: niḳābını S₁ niḳābı TT.

2 || 21^b seni ortada: nêcesin irta (?) TT.

2 Bu beyit TT'de yoktur.

2 || 23^a bıraḥdı yüz: bıraḥdılar [TD].

2 || 23^b yatmağ: yanmağ T₁ || örü dur: dur otur S₁, B, KS₄, KS₆ otur KS₁, KS₂, KS₃ devr olur T₁ uru dur [TD].

4 Senin kahreden kılıcınla ümit gözümü açtım. Kahredilmiş düşmanına karşı kılıcından yardım istedim.
*TD'de 25. beyitten sonra fazla beyit:

بك الملاذ و انت المعاذ في الدارين
على الصراط اذا حان للأمام عبور

6 Bütün işleri bir günde halledeceğimi ümit ederim. Rabbinin emriyle bazı işlerin yapılması senden umulur.

7 İki dünyada da rızanı isteyerek eteğine yaptım. Lutfuna olan ümidimin sağlamlığı bana yeter.

30. Feşâhat ehli arasında i'tibârum var
Nê i'tibâr ger oldıysa hey'etüm maḥḳûr
31. Özüüm ḥaḳîr be-gâyet sözüüm müfid besî
Nêçük ki ḥükm mişâlinde *saṭrû beyne suṭûr*
32. Ümîd var ki dutduḳça milk-i rûḥ nîzâm⁴
Ümîd var ki tapduḳça 'ahd-i 'ömr mürûr
33. Mürûr-ı 'ömrî şenâ-yı Resûl ilen geçürem
Ölende anı edem armaġân-ı ehl-i ḳubûr

2 || 30^a var: yok TT.

2 || 31^a besî: velî T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅, [TD].

2 || 31^b nêçük: cinân TT.

2 || 32^a milk-i rûḥ nîzâm: mülk râḥ-ı nîzâm [TD].

2 || 32^b tapduḳça: tapduḳça TT.

4 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I" isimli makalesinde TD'deki "milk rah-ı nizam" şekli yerine "mülk-i ruh nizam" farkını önermektedir. Değerlendirdiğimiz nüshaların şahadeti de bu yöndedir.

2 || 33^a 'ömrî: 'ömr T₁ || ilen: ile KS₅, [TD].

2 || 33^b anı edem: edem anı KS₁, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆, [TD].

3.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1.³ Saçma ey göz eşkden gönlümdeki odlare şu
Kim bu deñlü tutuşan odlare kılmaz çäre şu
- 2.⁵ Âb-gündur günbed-i devvâr rengi bilmezem
Yâ muhîṭ olmuş gözümden günbed-i devvâre şu
3. Zevk-ı tıḡuñdan ‘aceb yoḡ olsa göḡsüm⁷ çäk çäk
Kim mürür ilen bıraḡur raḡneler divâre şu
4. Vehm ilen söyler dil-i mecrûḡ peykânüñ sözün
İḡtiyâṭ ilen iṇer her kimde olsa yâre şu

3 || Su Kasidesi. Bu kaside “Naat”tır.

3 || T₁ 13^a, P 203^a, S₁ 101^a, TT4^a, KS₁ 8^b, KS₂ 3^b, KS₄ 2^a, KS₅ 11^a, KS₆ 32^b.

3 Tahir Üzgör “Su Kasidesi’nin Metni ve Okunuşuna Dair”, Cem Dilçin de “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalelerinde Türkçe kelimelerin ünlü uyumuna aykırı olacak şekilde yazılmasına karşı çıkmışlardır. Özellikle sonda bulunan “su” kelimesinden önceki kelimelerin kafiye ve redif ihtiva eden kısımlarında (yönelme durumu) vokalin yeni yazıyla okunuşundaki a/e farklılığı iki araştırmacı tarafından tartışılmıştır. Her iki araştırmacı da “a”nın “e” okunmasının doğru olmadığını belirtmiştir. Örneğin “yare” sözcüğünün “yara” olarak yazılması gerektiğini öbür kelimelerde de ünlü uyumuna dikkat edilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Biz kafiye öncelikle “yare” yazımını tercih ettik.

(Tahir Üzgör, “Su Kasidesi’nin Metni ve Okunuşuna Dair”, *Yûnuştan Fuzûlî’ye*, İstanbul, MVT Yayıncılık, 2011, s. 133-142.)

3 || 1^a şu: su S₁ kasidesinin bütün redifleri için geçerli.

3 || 1^b tutuşan: tuṭuşan T₁.

5 Bu beyit TT’de yoktur.

3 || 3^a göḡsüm: gönlüm TT, KS₂, KS₄, KS₅, [TD].

3 || 3^b ilen: ile T₁, TT.

7 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Şiirlerinde İki kelimelerin Oluşturduğu Ses, Söz ve Anlam Düzeni” isimli makalesinde bu beyti örnekler arasında zikretmiş ve TD’deki “gönlüm” şeklini kullanmıştır. Bu durumda yazarın TD’deki farkı doğru kabul ettiğini düşünebiliriz. Ancak yazar adı geçen makalede:

Cism-i zârum tıḡ-ı bî-dâduñdan oldı çäk çäk
Tünd sudan raḡneler peydâ kılan divâr tek (G. 161/5)

Zevk-ı tıḡuñdan ‘aceb yoḡ olsa göḡsüm çäk çäk
Kim mürür ilen bıraḡur raḡneler divâre su

beyitlerinin aynı mazmuna dayandığını ifade etmiştir. Yazar bu iki beytin ortak mazmununu “suyun duvarda çatlaklar meydana getirmesi gibi, sevgilinin kılıç gibi bakışlarının âşğın vücudunu parçalaması” olarak açıklamaktadır. Bu tespitten hareket ettiğimizde “göḡs” farkı daha tercih edilebilir görünmektedir. Çünkü “göḡs-cism-ten-vücut” bağlantısı “gönl” ile öbür üç kavram arasındaki bağlantıya oranla daha kuvvetlidir.

3 || 4^a vehm ilen: merhem ilen T₁.

3 || 4^b iṇer her kimde olsa yâre: bıraḡur raḡneler divâre S₁.

5. Şuya vërsün bâğbân gülzârı zaḥmet çekmesün
Bir gül açılmaz yüzün tek vërsë biñ gülzâre şu
6. Oḥşadabilmez ğubârını muḥarrir ḥaṭṭuña
Ḥâme tek³ baḥmağdan inse gözlerine kıare şu⁴
7. ‘Arızuñ yâdıyla nemnâk olsa müjgânum n’ola
Zâyî’ olmaz gül temennâsıyla vërmek ḥâre şu
8. Ğam günü êtme dil-i bîmârdan tîğun dirîğ
Ḥayrdur vërmek kıaranğı ğecede bîmâre şu
9. Men lebün müstâkıyam zühhâd Kevşer tâlîbi
Nêşe kim meste mey içmek ḥoş gelür ḥuş-yâre şu
10. İste peykânın ğönül hecrinde şevkıum sâkin êt
Şusuzam bir kez⁸ bu şahrâda menüm-çün are şu
11. Ravza-yı küyına her dem durmayup eyler ğüzâr
‘Âşık olmuş ğâlibâ ol serv-i ḥoş-reftâre şu
12. Şu yolın ol küydan toprak olup dutsam gerek
Çün rakîbümdür daḥı ol küya kıoyman vare şu

3 || 5^a şuya: suya S₁.

3 || 6^b baḥmağdan: baḥmağdan S₁.

3 Fatih Köksal, “Bazı Beyitlerinden Hareketle Su Kasidesi’ne Yeni Bakışlar” isimli makalesinde bazı nüshalarda “hame tek” yerine “hamenün” okunuşu bulunduğunu, bu okunuşla beytin sanat bakımından daha güçlü olacağını ifade etmiştir. Bu okunuş tercih edildiğinde “muḥarrir” kelimesi de “muḥarrer” okunmaktadır. Bu durumda beyit şöyle olmaktadır:

Oḥşadabilmez ğubârını muḥarrir ḥaṭṭuña
Ḥâmenün baḥmağdan inse gözlerine kıara su

Değerlendirdiğimiz nüshalarda bu okunuşu destekleyen bir imla bulunmadığı için nüshaların şahadiyle yetinilmiştir.

4 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalesinde “kara su” grubunun bir göz hastalığının Türkçe karşılığı olması münasebetiyle terim olduğunu, bu sebeple “karasu” şeklinde bitişik yazılması gerektiğini söylemiştir. Biz, bu şekilde yazılması durumunda beytin ve kelimenin anlamında bir daralma meydana geleceği düşüncesi ile ayrı yazmayı tercih ettik.

3 || 8^a günü: düni TT.

3 || 8^b kıaranğ: kıarañu KS₄, KS₆, [TD] || ğecede: kimsede T₁.

3 || 9^b nêşe kim: nitekim KS₁, KS₅, [TD].

3 || 10^a hecrinde: hicrânda TT.

3 || 10^b şusuzam: susuzam S₁ || kez: göz T₁.

8 Bu kelime “gez” olarak da okunabilir.

3 || 12^a şu: su S₁ || toprak: toprak S₁ toprağ T₁ || dutsam: tutsam TT dutsan S₁.

3 || 12^b kıoyman: ğetmen S₁.

13. Dest-büsî² arzûsından ger ölseñ düstlar
Kûze eyleñ toprağum şunuñ anuñlan yâre şu
14. Serv sergeşlik kıılır kıumrî niyâzından meger
Dâmenin duta ayağına düşe yalvare şu
15. İçmek ister bülbülün kıanın meger bu⁵ reng ile
Gül budasınıñ mizâcına gire kıurtare şu
16. Tıynet-i pâkini rüşen kıılmış ehl-i ‘âleme
İktidâ kıılmış tarîk-ı Aħmed-i Muħtâre şu
17. Seyyid-i nev^c-i beşer deryâ-yı dürr-i ıstıfâ
Kim sepüpdür mu^cizâtı âteş-i eşrâre şu
18. Kıılmağ için tâze gülzâr-ı nübüvvet revnaķın
Mu^ccizinden eylemiş izhâr seng-i ħâre şu
19. Mu^ccizi bir baħr-i bî-pâyân imiş ‘âlemde kim
Yêtmiş andan biñ biñ âteş-ħâne-yi küffâre şu
20. Ħayret ilen barmağın dişler kim étse istimâ^c
Barmağından vërdüğün¹⁰ şiddet günü enşâre şu
21. Düstı ger zehr-i mâr içse olur âb-ı ħayât
Ħaşmı şu içse döner elbette zehr-i mâre şu

3 || 13^a dest-büsî: dest-büsî [TD] || arzûsından: arzûsiyle KS₆, [TD] || ger: - TT.

3 || 13^b eyleñ: êdüp TT || toprağum: toprağum S₁ || anuñlan: anuñla [TD].

2 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalesinde “-i” ekinin Farsça “yâ-yı masdarı” eki olduğunu belirtmiş bu sebeple uzun yazılması gerektiğini ifade etmiştir. Biz de bu doğrultuda hareket ettik.

3 || 14^b duta: tuta TT.

3 || 15^a bu: bir TT, P, [TD].

3 || 15^b kıurtare: yalvare TT.

5 Tahir Üzgör “Su Kasidesi’nin Metni ve Okunuşuna Dair” isimli makalesinde “bu” farkının tercih edilmesi gerektiğini sebepleriyle açıklamıştır.

3 || 16^b aħmed-i: aħmede T₁.

3 || 17^b sepüpdür: sönüpdür S₁.

3 || 18^a kıılmağ: kıılmağ TT.

3 || 18^b mu^ccizinden: mu^ccizinde TT.

3 || 20^b vërdüğün: vërdüğü T₁, KS₂, KS₄, KS₅, KS₆, [TD]

10 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalesinde “virdüğün” varyatının sözdizimini açısından daha doğru olduğunu söylemiştir. Tahir Üzgör “Su Kasidesi’nin Metni ve Okunuşuna Dair” isimli makalesinde aynı görüştedir.

3 || 21^a içse: - S₁.

3 || 21^b şu: su S₁ || döner: dutar S₁.

22. Eylemiş her kaçreden biñ baħr-i raħmet mevc-hüz
El şunup urgaç vuzû' için gül-i ruhsâre şu
- 23.² Hâk-i pâyine yetem dër ömrlerdür muttaşıl
Başını taşdan taşu urup gezer âvâre şu
24. Zerre zerre hâk-i dergâhına ister şala yüz⁴
Dönmez ol dergâhdan ger olsa pâre pâre şu
25. Zıkr-i na'tin⁶ virdini dermân bilür ehl-i haţâ
Eyle kim def'-i ħumâr için içer mey-h'âre şu
26. Yâ Ĥabîba'llâh yâ Ĥayra'l-beşer müştâkuñam
Eyle kim leb-teşneler yanup diler hemvâre şu
27. Sensen ol baħr-i kerâmet⁸ kim şeb-i mi'râcda
Şebnem-i feyzüñ yetürmiş şâbit ü seyyâre şu

3 || 22^a raħmet: ĥayret TT.

3 || 22^b el: el S₁, T₁.

2 Bu beyit TT'de yoktur. S₁'de eksik varak bulunduğundan kasidenin bu beyti ve sonrası yoktur.

3 || 24^a şala yüz: şala nür P, [TD] şalınur KS₁, KS₅, [D] şala yol KS₄.

3 || 24^b dönmez: dutmaz T₁.

4 16. yüzyıl yazmaları içerisinde şairin kasidelerini içeren nüshalar oldukça sınırlıdır. Sonraki yüzyıllara da bakıldığında birçok nüshada kasidelerin bulunmadığı görülür. Bu sebeple kasidelerdeki karşılaştırmalar gazelerde olduğu kadar çeşitlilik taşımamaktadır. "sala yüz" değerlendirdiğimiz nüshalardan dördünde (T₁, TT, KS₂, KS₆) bulunmaktadır. "sala yüz", "sala nur", "salınur" okunuşları, birincisini doğru kabul ettiğimizde, sıraladığımız şekilde bir bazulmaya uğramış olabilir. Fakat elimizdeki nüshalar bu hususta ikna edici bir delil sunmamaktadır. "sala nur" okunuşu Cem Dilçin'in "Su Kasidesi'nin Bir Beytindeki Yaygın Yanlış Üzerine" isimli makalesinde sıraladığı sebepler münasebeti ile uygun görülmemektedir. Dilçin'in alternatif olarak zikrettiği "salınur" okunuşu da "ister"le birlikte düşünüldüğünde sentaksta bir uyumsuzluk yaratmaktadır. Çünkü "salınmak" söz konusu olduğunda "istemek" fiili gereksiz olmaktadır. İstemekten sonra nesne ihtiyacı hissedilmektedir. Fatih Köksal "Bazı Beyitlerinden Hareketle Su Kasidesi'ne Yeni Bakışlar" isimli makalesinde, "sala yol" farkının göz ardı edilmemesi gerektiğini belirttikten sonra eldeki karinelerin "sala nur" okunuşunun doğruluğunu güçlendirdiğini ifade eder. Elimizdeki nüshalarda bulunan "sala yüz" okunuşu hem "sala nur" okunuşunun sakıncalarını ortadan kaldırdığı, hem de sentaks gereklerini karşıladığı için daha doğru görünmektedir. "sala yüz" okunuşu tercih edildiğinde sihr-i helal sanatı da ortaya çıkmaktadır. "yüz" kelimesi hem "yüz salmak" hem "yüz dönmek" anlamlarını içerecek bir genişliğe ulaşmaktadır.

3 || 25^a na'tin: na'tün [TD] || virdini: vird eder KS₁, KS₂, KS₄, KS₅ derdine T₁, P, KS₆.

6 Tahir Üzgör, "Su Kasidesi'nin Metni ve Okunuşuna Dair" isimli makalesinde, "na'tin" farkının doğruluğunu sebepleriyle açıklamıştır.

3 || 26^b teşneler: teşne TT || diler: isteye TT.

8 Tahir Üzgör, "Su Kasidesi'nin Metni ve Okunuşuna Dair" isimli makalesinde, İÜ 592 numaralı nüshada "kerâmet" kelimesinin yerinde "mahabbet" farkının bulunduğunu, en umulmadık nüshaların doğru farkları verebileceklerini belirtir ancak kendilerinin de umumi temayüle uyarak "kerâmet" şeklini kullandıklarını söyler. Bizce "kerâmet" şeklinin tartışılması için elimizde yeterli kanıt bulunmamaktadır. Ayrıca beytin genel çerçevesi mucize/keramet üzerine kuruludur. "mahabbet" farkı bu anlam çerçevesine tam oturmamaktadır.

28. Çeşme-yi hürşidden her dem zülâl-i feyz iner
Hâcet olsa merķadûn tecdîd eden mi'mâre şu
29. Bîm-i dûzaḥ nâr-ı ğam şalmış dil-i sūzânuma
Var ümîdüm ebr-i iḥsânuñ sepe ol nâre şu
30. Yümn-i na'tûnden güher olmuş Fuzûlî sözleri
Ebr-i nisândan dönen tek lü'lü'-i şehvâre şu
- 31.³ H'âb-ı ğafletden olup⁴ bîdâr olanda rûz-ı ḥaşr
Eşk-i ḥasretten tökende dîde-yi bîdâre şu
32. Umduğum oldur ki maḥrûm olmayam dîdârdan⁷
Çeşme-yi vaşluñ vère bu teşne-yi dîdâre şu

3 || 28^b eden: eder P.

3 || 29^b sepe: ŧepe TT.

3 Bu beyit TT'de yoktur.

4 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I" isimli makalesinde TD'deki "ğafletten olan" biçiminin yerine "ğafletten olup" farkını önermektedir. 31 ve 32. beyitlerin anlam yönünden birbirine bağı olduklarını bu sebeple de "olup" farkının iki beytin sözdizimi ve anlamına daha uygun olduğunu söylemiştir. Tahir Üzgör de "Su Kasidesi'nin Metni ve Okunuşuna Dair" isimli makalesinde İstanbul'daki nüshaların biri dışında (İ.Ü. 592) hepsinde "olup" farkının bulunduğunu belirtmiş ve bu farkın tercih edilmesi gerektiğini söylemiştir. Ancak sayın Üzgör'ün bir nüsha dışında İstanbul'daki bütün nüshalarda "olup" farkı bulunduğu yönündeki tespiti hatalıdır. Bununla birlikte değerlendirdiğimiz nüshaların bu beyitle ilgili şahadetlerinin yetersizliği bizi Dilçin ile Üzgör'ün tercihleri doğrultusunda hareket etmeye itmiştir.

3 || 31^a h'âb-ı ğafletten olup: h'âb-ı ğafletde ölüben T₁ h'âb-ı ğafletten olan P, KS₆, [TD] h'âb-ı ğafletde olan KS₁, KS₂, KS₄.

3 || 31^b tökende: dolanda T₁, P.

3 || 32^a maḥrûm olmayam dîdârdan: rûz-ı ḥaşr maḥrûm olmayam [TD].

3 || 32^b çeşme-yi: ŧebnem-i TT || bu: men [TD].

7 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I" isimli makalesinde TD'deki "rûz-ı ḥaşr maḥrûm olmayam" şeklinin yanlış olduğunu, "maḥrûm olmayam dîdârdan" farkının tercih edilmesi gerektiğini belirtir. Tahir Üzgör de "Su Kasidesi'nin Metni ve Okunuşuna Dair" isimli makalesinde "maḥrûm olmayam dîdârdan" farkını tercih etmiştir. Her iki araştırmacı da "rûz-ı ḥaşr" tamlamasının bir önceki beyitte bulunması sebebiyle bu beyitte de bulunması durumunda kesret-i tekrar olacağını ifade etmişlerdir. Ayrıca Tahir Üzgör, nüshaların durumunun da bu farkı desteklediğini söylemiştir.

4.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Çeker bî-raḥmler yanında her sâ'at zebân ḥançer
Günâhum şâbit eyler ölmegüm ḥâṭır-nişân ḥançer
2. Zülâl-i vaşlına leb-teşneem bir Türk-i bed-ḥüyuñ
Kim andan қаtre-yi âb istesem darta revân ḥançer
3. Vêür pervâne öz cânın saña çün ihtiyâr ile
Nê ḥacet şu'leden ey şem' çekmek her zamân ḥançer
4. Hazer kıl gezme çoḡ pervâsuz ey bülbül ki қatlüñ-çün
Tikenden dâmeni altında қılmış gül nihân ḥançer
5. Müjeñ қanum töküp ğamzeñ alur cânum 'aceb şanma
İşidür tökse қan oḡ 'âdetidür alsa cân ḥançer
6. Қаşuñla gözleründür her taraf ya bir nizâ' üzre
Çeküpdür birbirine eki ser-ḥoş Türkmân ḥançer
7. Ḥayâl-i ğamzeñ ile bes ki râḥat ğetdi cismümden
Şanasan⁷ pehlü-yi çäkümdedür⁸ her üstüh'ân ḥançer
8. İletsem ḥançerüñ şevқını қabre her bahâr olğaç
Olur sebze yerine ḥâk-i қabrümden 'iyân ḥançer
9. Қocar zerrîn kemerle belüñi veh bu nê ṭâlî'dür
Ki altun қuvvetiyle beyle olmış kâm-rân ḥançer
10. Ḥayâli gözdedür kirpüklerüñ depretme ey merdüм
Edeb şartı degül mihmâna çekmek mizbân ḥançer
11. Göz açup büstâna ḥaṭṭ-ı sebzüñsüz naẓar қılsam
Görinür gözlerüme sebze-yi her büstân ḥançer

4 || Ḥançer Kasidesi. Bu kaside "Naat"tır.

4 || T₁ 14b, P 203b, KS₁ 9b, KS₂ 5a, KS₃ 5b, KS₄ 3a, KS₅ 12a, KS₆ 8a.

4 || 2^b istesem: êtsem T₁.

4 || 5^b tökse: dökse T₁.

4 || 6^a gözleründür: gözlerüñden P || ya bir: yatur KS₁, [TD].

4 || 7^b şanasan: şanasan KS₅, [TD] || çäkümdedür: cânumdudur [TD].

7 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I" isimli makalesinde TD'deki "şanasan" farkının yaygın olmadığı için yanlış olduğunu ifade etmiştir.

8 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I" isimli makalesinde TD'deki "canumdudur" farkının beytin mazmunu göz önüne alındığında yanlış olduğunu belirtmiştir.

12. Dehānuñ yoĥ dēmişler söyle bu güftār kıandandur
Bēlüñ peydā degüldi kıanda dutmıřđur mekān ĥançer
13. Muĥāl-i ‘aĥldur kim ola müjġānuñ gibi ĥüñi
Eger üstād elinden şu yerine içse kıan ĥançer
14. Ruĥ-ı zerdüm şalupdur ĥançerüñ gözgüsine ‘aksin
Veyā sîmin elünde³ dutduġuñdur zer-niřān ĥançer
15. Zebān-ı tîz ile ortaya girmiş muttaşıl ġüyā
Olam dēr mādîĥ-i Peyġamber-i āĥir zamān ĥançer
16. řehinřāhî ki tîġ-ı āb-dārı zāhir olduġda
Elinden şaldı Ĥüsrev nîze vü Nüşîrevān ĥançer
17. Yemenden baş çekende mehçe-yi rāyāt-ı iĥbālî
Biraĥdı tîre topraġa şeh-i Hindüstān ĥançer
18. şaf-ārā-yı meřāf-ı Bedrdür izĥār-ı mu‘cizde
řikāf-ı perniyān-ı bedr için kıılmış niřān ĥançer
19. ‘Adū-yı cāhınuñ kıaĥ-ı ĥayātı-çün çeker her ay
Ġılāf-ı lâciverdîden hilāl-i āsmān ĥançer
20. Seĥer feyzî ki dün tek tîre kıılmazdı dil-i řāfın
Ġüneř tek kıaşdına çekseydi biñ nā-mihrbān ĥançer
- 21.⁵ Saĥî-ĥab’î ki ruĥsārı siper tek çîn biraĥmazdı
Eger kıaşdına çekseydi kıamu ehl-i zamān ĥançer
22. Olurdi dîde-yi bed-bîne izĥār-ı nübüvvetde
Anuñ gönderdüġi her nāme-yi mu‘ciz-beyān ĥançer
23. Ġazālarda du‘ā-yı cevşenine çäre kıılmazdı
Özin her neçe kıılsa tecrübe tîr imtiĥān ĥançer

4 || 13^a ġibi: kimi [TD].

4 || 14^b elünde: bilünde KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆ [D] bilekde [TD].

3 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalesinde TD’deki “bilekde” ve bizim metinde tercih ettiġimiz “elünde” farklarının yanlış olduġunu söylemiştir. “Bel-ĥançer” ilişkisi münasebetiyle doġru farkın “bilünde” olması gerektiġini belirtmiştir. P’de bu kelime oldukça ilġinç yazılmıştır: الكفا kefin alında da üç nokta vardır. Bu durumda müstensihin tereddüt ettiġini hem “elünde” için elifi hem de “belünde” için üç noktayı karine olarak metinde bıraktıġını söyleyebiliriz.

4 || 20^b biñ: kıamu T₁ || nā-mihrbān: ehl-i zebān T₁.

5 Bu beyit T₁’de yoktur.

4 || 21^a ruĥsārı: ruĥsāra P.

4 || 21^b zamān: cihān [TD].

4 || 22^b anuñ: aluñ T₁ || gönderdüġi: gönderdi T₁.

24. Eyâ şâhî ki baḥsam ḥaṇçer-i şer'ûn nizâm için
Çeküpdür biñ şehenşeh tîğ u biñ şâhib-ķırân ḥaṇçer
25. Eger nâmûs-ı şer'ûn olmasaydı ḥalkâ müstevli
Nê bir pür-dil çekerdi tîğ u nê bir pehlivân ḥaṇçer
26. Naķiz-i ḥükümünün kaç'ı fesâdiyçün eliflerden
Kelâmu'llâh bî-ḥad tîğ çekmiş bî-kerân ḥaṇçer
27. Münâfiķ édebilmez şer'ûne medḥal ki çevreñde
Per ü bâl-i melâyik görse eylerdi gümân ḥaṇçer
28. Bi-ḥamdi'llâh ki ḥâlâ dîde-yi bed-ḥ'âha na'tûñden
Fuzûlî nazmınıñ her saķrıdur bir cânsitân ḥaṇçer
29. Zebân-ı ḥâmesi işbât-ı i'câzuñda küffâre
Gehî dil-düz nâvek gösterür geh ḥün-feşân ḥaṇçer
30. Şefi'ü'l-müznibînâ maḥşer eyyâmı ki düzaḥdan
Çeker her laḥza mücrim kaçdına bir bî-emân ḥaṇçer
31. Budur ümmîd kim maḥfûz olam ḥıñn-ı penâhuñda
Ġılâf içre nêçük kim şaḥlanur görmez ziyân ḥaṇçer

4 || 24^a baḥsam: da'im KS₅, [TD].

4 || 27^b per ü bâl-i melâyik: per ü bâlin melâyik KS₁, KS₃, KS₄ melâyik perr ü bâlin KS₂, KS₅, [TD] ||
eylerdi: div eyler T₁, P, KS₁, KS₂, KS₄, KS₆.

4 || 28^a na'tûñden: na'tûñde P.

4 || 29^a zebân-ı: zebân u T₁ || ḥâmesi: ḥâmesini T₁.

4 || 30^b şu'le: laḥza T₁, P, KS₁, KS₂, KS₄, KS₅.

4 || 31^b nêçük kim: nitekim [TD].

5.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Āb levhî üzre çekmiş mevcden mîşter⁴ şabā
Sebzeden naql étmege vaşf-ı haṭ-ı dil-ber şabā
2. Almağ için kıymetiyle sebzeden şebnem dürin
Yâsemenden sîm dökmiş yâ semenden zer şabā
3. Ağzuñ esrârın diler fâş éde açup gönceni
Gör nè reng ile kıılır izhâr-ı her muzmer şabā
- 4.⁶ Encümenler seyr édüp nesrîn beyâzın gezdürür
Hüsni-i hulkuñda dürüst étmek diler maḥzer şabā
5. İnfi‘âl étmiş meger sür‘atde rahşuñdan senüñ
Kim gezer maḥfî görünmez kimseye micher şabā
6. Aḥtarup bulmağ diler vaşf-ı ruḥuñ kim muttaşıl
Nüşa-yı gül-berg evrâkıñ kıılır ebter şabā
7. Āb-gün tîguñca olmaz bunca dâ‘im kim vèrür
Tiğ-ı âb-ı cüybâre mevcden cevher şabā
8. Ayağuş topırağını yerden alur ta‘zîmle
Ġâlibâ düzmek diler başına bir efser şabā
9. Êşidüpdür ġâlibâ kıaddüñle şem‘ün bahşini
Her kaçan gördiye eyler şem‘e kaçd-ı ser şabā
10. Āsitânuñda muķîm olmağa bulsaydı kıabül
Haķ bilür olmazdı ser-gerdân-ı baḥr ü ber şabā

5 || Saba Kasidesi. Bu kaside “Naat”tır.

5 || T₁ 16^a, P 204^b, TT^{4a}, KS₁ 13, KS₂ 6^a, KS₃ 6^b, KS₄ 4^a, KS₅ 13^a, KS₆ 4^a.

5 || 1^a mîşter: manzar TT.

5 || 1^b vaşf-ı: ister TT.

4 Kelimenin aslı “mıstar” şeklinde kalın okunuyorsa da kafiye gereği “mîşter” olarak kaydedilmiştir.

5 || 2^a almağ: almağ TT.

6 Bu beyit TT’de yoktur.

5 || 5^b micher: micmer TT.

5 || 6^a bulmağ: bulmağ TT.

5 || 6^b ebter: ezber [TD].

5 || 7^a bunca: munca TT || dâ‘im kim: kim dâ‘im [TD].

5 || 8^b ġâlibâ: başına TT.

11. Āsmāne qādr ile çıḥsa nē ḥāşıl çün degül
Aña qābil kim ola qapuñda² ḥāk-i der şabā
- 12.³ Āteş-i bî-dāde köymişdür olupdur dād-ḥ'āh
Gördüğü yerde şaçar başına ḥākister şabā
13. Āb-ı deryā üzre geh İlyās-veş seyrān éder
Gāh eyler mesken İbrāhīm tek āzer şabā
14. Oddan āfet görmez ü şudan zarar gūyā kıılır
Qanda olsa iktidā-yı şer'-i Peyğamber şabā
15. Aḥmed-i Mürsel ki fermān-ber Süleymāndur aña
Eyle kim gördi Süleymān oldı fermān-ber şabā
16. Ol şehenşeh kim rızasıyla gezer her qanda var
Ger şimāl ü ger cenüb ü ger debūr u ger şabā
17. Ēy gül-i bāğ-ı rusül bir tāze gülşendür qapuñ
Kim dem-i Cibrīle ol gülşende ta'n eyler şabā
18. İsteyüp bulmaz qapuñ feyz almağ için muttaşıl
Qanqı gülşen seyrine girse çıḥar muzter şabā
19. İledür ḥāk-i derüni zerre zerre gülşene
Qılmağ için tütiyā-yı dīde-yi 'abher şabā
20. Āteş-i bî-dād ile 'ālem yanar ger kıılmasa
'Adlüni şāyi' gezüp her dem yēdi kişver şabā
21. Olduğuyçün zerre tek pinhān girür gülşenlere
Bî-sebeb raḥt-ı gül ü nesrini ğāretger şabā
22. Öz günāhına şefā'at isteyüp feryād édüp
Çizginür ḥāk-i mezāruñ üzre tā maḥşer şabā

5 || 11^b qapuñda: tapuñda [TD].

2 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I" isimli makalesinde TD'deki "tapunda" biçiminin yanlış olduğunu doğrusunun "kapunda" olması gerektiğini gerekçeleri ile ifade etmiştir.

3 TT'de bu beyit ve sonrası mahlas beytine kadar yoktur. Mahlas beyti bu nüshada son beyittir, ondan sonraki beyitler de bu nüshada bulunmamaktadır.

5 || 14^b iktidā: iktizā P.

5 || 16^a rızasıyla: rızasıylan P.

5 || 16^b cenüb u ger debūr: debūr u ger cenüb T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆.

5 || 18^a qapuñ: ruḥuñ T₁ || feyz: feyzin P, KS₆ feyzi KS₁, KS₄ vaşfin T₁ || almağ için: anuñ-çün P, T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₆ etmek-çün KS₅.

5 || 21^a girür: girüp T₁.

5 || 21^b nesrini: nesrine P.

23. Êtmezem terk-i temennâ-yı şavâfuñ çıhsa cân
Hâk hem olsam ğubârumnı saña êlter şabâ
24. Açmış ümmîd-i reh-i vaşluñ dil-i pür-ğünümü
Eyle kim faşl-ı bahâr açar gül-i aħmer şabâ
- 25.² Ola na‘tüñden Fuzûlîñ kelâmı dil-pezîr
Eyle kim gülden bulur enfâs-ı cân-perver şabâ
26. Eyle inceldüm za‘îf oldum ki ğâk-i küyuña
Kâbilem ğâşâk tek olsa maña rehber şabâ
27. İltimâsum baħtdan oldur ki ğükmüñ ‘âleme
Ola cârî tâ çemen milkindedür server şabâ

5 || 23^b olsam ğubârumnı: olsa ğubârumnı T₁ olsam ğubârumı KS₄, KS₅, [TD].

2 Bu beyit T₁ ve P’de son beyittir.

5 || 26^b kâbilem: kâyilem P.

5 || 27^a ğükmüñ ‘âleme: cârî ğükm ile T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅, KS₆ cârî ğükm ola KS₄.

5 || 27^b ola cârî tâ: tâ reyâhîne T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆.

6.

Mefâ'ülün Fe'ilâtün Mefâ'ülün Fe'ilün

1. Êrişdi vaqt ki faşl-ı hâzân-ı nâ-hemvâr
Kıla hunuk harekâtın müzâhim-i eşcâr
2. Sipâh-ı behmen ü dey lâle vü gül esbâbın
Hücüm eyleyüben gâret eyleye nê ki var
3. Çemen zarîflerin renc-e-ğâtır eylemege
Nesîmden ola zâhir sülûk-i nâ-hemvâr
4. Hevâ muhâlefetinden tapılmaya muḫlaḫ
Mizâc-ı nâmiyede i'tidâlden âşâr
5. Şabâ leḫâfet ilen gülşen içre sâyir iken
Bula zamâne şabâ⁷ tek tağayyür-i eḫvâr
6. Açup ta'arruz elin zemherîr gülzâra
Nê berg kıala bu gâretde büstânda nê bâr
7. Hoş ol ki duta bu mevsimde güşe-yi 'uzlet
Tereddüd êtmeye muḫlaḫ qarâra vère qarâr
8. Huzûr ilen gire bir künce ibtidâ-yı hâzân
Sürûr ilen çıḫa bir bâğa ibtidâ-yı⁹ bahâr
9. Arada bilmeye bârân u berḫ u bād nêdür
Yêtürmeye eşer-i devr ḫâtırına ğubâr

6 || Bu kaside Hz. Ali'nin methindedir.

6 || T₁ 17a, P 205a, KS₁ 16, KS₃ 7b, KS₄ 4b, KS₅ 14a, KS₆ 9a.

6 || 1^b kıla: felek KS₁, KS₃ || hunuk: şu tek [TD].

6 || 3^a renc: rencide T₁.

6 || 4^b nâmiyede: câmiyede T₁.

6 || 5^a ilen: ile KS₃, KS₄, [TD].

7 P'de kelime "sıba" olarak hareketlenmiştir.

6 || 6^a gülzâra: gülşende KS₃ eşcâra [TD].

9 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I" isimli makalesinde "ibtida-yı" şekli yerine metin tamiri yapılarak "intiha-yı" biçiminin getirilmesi gerektiğini gerekçeleri ile birlikte ifade etmektedir. Biz nüshaların şahadetiyle yetindik.

6 || 9ª bilmeye: bilmese T₁ bulmaya KS₄ || berḫ: berf KS₁, KS₃, KS₄, KS₆, [TD] || nedür: neden KS₁, KS₃, KS₄, KS₅.

10. Aña refîk hemân bir kitâb ola bir sâz
Aña nedîm hemîn bir adeh ola bir yâr
11. Menem bunuñ gibi eyyâmda serâsîme
Esîr-i dâm-ı belâ vü sitem ğarîb-i diyâr
12. Nê seyr kıılmaĝa pergâr tek tenümde tûvân
Nê noĝta tek bir arada oturmaĝa zinhâr²
13. Hezâr ğam müteveccih maña bu hem bir ğam
Ki yoĝ-durur ğam-ı dil zâhir êtmege ğam-ı ħâr
14. Nê bir refîk ki hem-derd olam men-i miskîn
Nê bir şabîb ki derd-i dil eyleyem izhâr
15. Hâzân içinde alan gül budaĝıyam ki hevâ
Maña şikest vêrüp almışam bürehne⁴ vü ħâr
16. Kimi ki düst dêdüm ıĝdı düşmen-i cânım
Kimi ki yâr dêdüm oldu ‘âķıbet aĝyâr
17. Bu faķr ilen ki menüm râĥatum-durur müşkil
Bu ĥâl ilen ki menüm dîrligüm-dürür düşvâr
18. Meger meded kıla ol pâdişâh-ı ķıřver-i ‘ilm
Ki ‘ilmidür amu eşyâya vâķıf-ı esrâr
19. şeh-i serîr-i Necef âftâb-ı evc-i şeref
‘Aliyy-i ‘âlî-yi a‘lâ asîm-ı cennet ü nâr
20. Ümîd var ki bir şemme-yi ‘inâyet ilen
Müceddeden vêre luĝfi tesellî-yi men-i zâr
21. Ri‘âyetümi rucu‘ êde pâk nuĝfesine
Yegâne seyyid-i ‘arş-âsitân u küh-veķâr

6 || 12^b zinhâr: pergâr T₁, P yêr var [TD].

2 Bu kaside deĝerlendirdiĝimiz nüshalardan T₁ ve P’de vardır. Her ikisinde de “pergar” farkı bulunmaktadır ve bu okunuşla beyte anlam verilememektedir. Muahhar nüshalardaki “zinhar” kelimesinin “emniyet, sığınak, himaye” gibi anlamları düşünülerek bu okunuş tercih edilmiştir.

6 || 15^b bürehne: şikeste T₁, P, KS₁, KS₃, KS₄, KS₅.

4 Bu kasidenin bulunduĝu T₁ ve P nüshalarında kelime “şikeste” olarak kaydedilmiştir. Bu kelime ile misranın baş tarafındaki “şikest” arasında bedii olmayan bir tekrar vardır. Bu nedenle KS₆’daki “bürehne” okunuşu tercih edilmiştir.

6 || 19^b ‘âlî: ‘alî P.

6 || 21^b ‘arş-âsitân u: ‘arş-âsitân P, T₁, KS₁, KS₄, KS₅.

22. Muḥammed-i Necefiyy ü yegâne-yi şānī²
Ki şüret-i Ḥaḳadur zāt-ı pāki āyine-dār
23. Bülend-mertebeī kim ‘ulüvv-i ḳadrinden
Ḥarīm-i dergehine Cebre’l bulmaz bār
24. Eyā bülend-naẓar mäh-ı āftāb-eşer
Ki re’y-i pākūn ilendür mürür-ı dehre medār
25. Şafā-yı meşrebüñe i’timād eyleyüben
Bir ēki nükte beyān eyleyem men-i efgār
26. Teneffür eyleme kim bī-kesem men ü bī-kes
Özidür öz sözini ‘arza eyleyen nā-çār
27. Şehā men ister idüm bir zevālsüz sāye
Kim anda olmaya muṭlaḳ mezarrat-ı eşrār
28. Saña yétürdi meni hādi-yi reh-i taḫḳik
Dēdi budur ki dilersen yitürmegil zinhār
29. Bugün ümīdle bir ‘ömrdür ki dergehüñe
Biraḫmışam ser-i ihlāş u şıdḳ leyl ü nehār
30. Ümīd var ki ümmīdüm olmaya ḫırmān
Ümīd var ki iḳbālüm olmaya idbār
31. Cemī‘-i ehl-i cihāna bu nükte rüşendür
Ki müslim ehl-i sa‘adet-dürür şaḳī ḳüffār
32. Tamām-ı zümre-yi İslāma hem muḳarrerdür
Ki cümleden yeg olur āl-i Aḫmed-i Muḫtār
33. Bu hem muḫaḳḳaḳ olupdur cemī‘-i sādāta
Ki sensen Aḫmed-i Muḫtār nesline ser-dār

6 || 22^a muḥammed-i necefiyy ü yegâne-yi şānī: meh-i sipihr-i siyādet meknüne-yi şānī P muḥammed-i necefiyy ü meknüne-yi şānī T₁ muḥammed-i necefidür ki keвне-yi şānī KS₁, KS₄, KS₆ muḥammed-i necefiyy ki keвне-yi şānī KS₃ muḥammed-i necefiyy kümüne-yi şānī KS₅.

2 Bu kasidenin yer aldığı T₁ ve P nüshalarında kelime “meknune-yi sani” şeklinde kaydedilmesine rağmen, bu fark arıza uymadığı için, TD’deki “ü yegane-yi sani” okunuşu tercih edilmiştir.

6 || 26^b özidür: özümdür P || sözini: söziyen T₁, KS₁, KS₃, KS₄, KS₆ sözümi P.

6 || 28^b yitürmegil: itürmegil P.

6 || 29^b ihlāş u: ihlāş P, T₁, KS₁, KS₃, KS₄.

6 || 31^b sa‘adet-dürür: sa‘adettür ü P, KS₁, KS₄, KS₅, KS₆ sa‘adet olur [TD].

34. Delîl-i vâzih ilen vâzih oldı kim sensen
Güzîn-i ehl-i cihân melce'-i şığâr u kibâr
35. Gerek ki sen olasan cümle-yi cihâna penâh
Gerek ki sen olasan ehl-i fakra istizhâr
36. Eger tarîk-ı mürüvvet saña hem olmasa resm
Hâkikatüñde vefâdan tapılmaya âşâr
37. 'Aceb yoĥ eylesem ikrâh ehl-i imândan
Cemî'-i zümre-yi İslâmdan olup bî-zâr
38. Necefde bağlamayam el hıdmetine kemer
Gédüp Firenk diyârına bağlayam zünnâr
39. Belâlaruñ çeküben dönmeyüp tarîküñden
Dutup tarîk-ı sülük-i muhâcir ü enşâr
40. Meni tarîküñe ihlâş-ı pâk ü şıdk-ı dürüst
Çeküp-dürür ki saña cândan étmişem ikrâr
41. Eger günâh ise ihlâşum eyleyem tövbe
Ve ger haţâ ise şıdkum kılayum istiġfâr
42. Eger kabûl u ger nâ-kabûl hıdmetüñe
Özümnî men şanuram bir kemîne hıdmetkâr
43. Eger tarîka-yı hıdmetde kılmışam takşîr
Ve ger kapuñda tapup behre étmişem inkâr
44. Maña harâm ola râhat ki tapmışam senden
Ve ger ne haşma müvekkel Müheymin-i Cabbâr
45. Şehâ Fuzûlî-yi üftâde hâk-i râhuñdur
Hemîşe naĥd-i hayâtı senüñ yoluñda nişâr

6 || 38^a bağlamayam: bağlamazam KS₁, KS₃, KS₄, KS₅ bağlamasam KS₆ || el: haĥ [TD], âl P, KS₆ ĥalk
KS₅.

6 || 38^b gédüp: girüp P, T₁, KS₁, KS₄, KS₅, KS₆.

6 || 39^a çeküben: çekübem P, T₁, KS₄, KS₆ çekerim KS₅.

6 || 43^a hıdmetde: hıdmete T₁.

6 || 45^b yoluñda: yolında P.

46. Dême ki milke heves êde yoḥsa mâla ṭama⁶
Nê milk ü mâla baḥar dîde-yi ulü'l-ebşâr
47. Esîr-i dâm-ı belâdur ve ger ne zîver için
Teveccüh êtse degül aña dâr-ı dünyâ dâr
48. Müdâm tâ felek-i tîz-gerd dâ'irdür
Hemîşe tâ ki ṭapar emr-i 'âlem istimrâr
49. Seni ki cümle-yi 'âlemde ferd-i kâmil
Penâh-ı emn ü emânında şaḥlasun Settâr

---

6 || 46^a milke...mâla: mâla..... milke P.

6 || 48^a dâ'irdür: dâ'yiredür T₁.

6 || 48^b ṭapar: ṭapa KS₅, [TD].

6 || 49^b şaḥlasun: şaḥlaya P.

7.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ğonce baĝrı dehr bî-dâdıyla evvel kıan olur
Şoñra yüz luř ile ĝöñli açılır ĥandân olur
2. Kıatre-yi bārân ki bir müddet şadef ĥabsin çekerek
Yoh iken kıadri tapar³ kııymet dūr-i ĝaltân olur
3. Dâne topraĝ içre şiddet çekdüĝiyçün nece ĝün
Baş çeküp ĥırmenlenür arāyiş-i bustân olur
4. Kıahrđan ikrāĥ edenler luşfa olmaz müsteĥāk
Müste‘idd-i derd olanlar kıābil-i dermān olur
5. Miĥnete şabr eyleyen rāĥat tapar çün Yūsufa
Salťanat taĥtınıñ evvel pāyesi zindān olur
6. Ger rızā olsa kıazāya müşkil olmaz ĥiç ĥāl
‘Ārife şabr ile her müşkil ki var āsān olur
7. Fi‘ldür aşl-ı rızā-yı Ĥaķ ne kim aşl u neseb
Ĥāk-i fermān-ber beşer ‘āşī melek şeyťān olur
8. Sāyir-i maĥlūkđan bir kimse olsa pāk-dil
Ehl-i beytün fırķasından şayılır Selmān olur
9. Ĥ‘āĥ seyyid ĥ‘āĥ ‘āmī kām bulmaz bî-edeb
Fi‘li müstaĥsen olan müstevcib-i iĥsān olur
10. Yüz meşakķat çekse kām-i dil tapar encām-ı kār
Her kimün ‘ālemde mevlası Şeh-i Merdān olur
- 11.⁶ Tābī‘-i fermān eder ĥükmine cümle ‘ālemi
Murtażā ĥükmine her kim tābī‘-i fermān olur

7 || Bu kaside Hz. Ali'nin methindedir.

7 || T₁ 19^a, P 206^a, KS₁ 18, KS₃ 9^a, KS₄ 6^a, KS₅ 15^b, KS₆ 10^b.

3 Cem Dilçin, “Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalesinde “tapar” şekli yerine “tapup” biçimini önermektedir. Beytin anlamı ve sözdizimi dikkate alındığında aynı kelimenin ulaç ekli hâlinin daha doğru olduğunu söylemektedir.

7 || 5^a çün: kim T₁.

7 || 9^a bulmaz: tapmaz P, KS₁, KS₃, KS₆.

6 P'de altındaki beyitle yer deĝiştirmiştir.

12. Tîre olmaz râst-rev ger çekse bend-i âhenin
Râst-rev tîr-i hadengûn zîveri peykân olur
13. Ol şehenşeh kim eger bir mûra kılsa iltifât
Mûr hüküm eyler Süleymân üstine sultân olur
14. Ol imâm-ı dîn ü dünyâ kim anuñ düşmenligi
Müşrikûn dînine vü dünyâsına noķşân olur
15. Taş olur aslan eger qahr ile kılsa bir nazâr
Hüküm kılsa düşmeni qaşdına daş aslan olur
16. Zerreî mihr-i ruhuñdan tapşa pertev âsmân
Âsmân üzre tamâm encüm meh-i tâbân olur
17. Feyz-i luţfiylan eger insânı étse terbiyet
Qadr ile insân melek-nisbet ‘azîmü’s-şân olur
18. Ve’r melek hem tapşa ‘ayn-ı iltifâtından nazâr
‘Aql-ı kâmil kesb édüp elbette bir insân olur
19. Luţf u qahrından tapar muqbil ‘atâ müdbir cezâ
Qat‘ u faşl-ı haşr için ol lahza kim dîvân olur
20. Kevşer ü cennet anuñ hükmindedir ol vech ile
Munca neslinden hemîn Âdem aña mihmân olur
21. Nûh şandukına geştî tek aparmışdur penâh
İhtiyât eyler ki nâ-geh bir dahı tûfân olur
22. Gerçi İsmâ‘ile qurbân gökden inmiş qadr için
Haq bilür qadr için⁸ İsmâ‘il aña qurbân olur
23. Mu‘cizi bir gülşen-i pākizedür kim istese
‘Andelîb ol gülşene Dâvûd-ı hoş-elhân olur

7 || 12^a çekse: çekmese T₁.

7 || 15^a nazâr: nazardur T₁.

7 || 16^a zerreî: zerre’i P, KS₁, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆ zerre T₁.

7 || 17^a insânı: insâna [TD] || étse: kılsa KS₃, KS₅, [TD].

7 || 20^a kevşer ü: kevşer [TD] || ol: bu KS₅, [TD].

7 || 21^a nûh: nûh anuñ P || geştî: geşî T₁ || aparmışdur: aparmış P.

7 || 22^b için: ile P.

8 P’de silinip “ile” yazılmıştır.

24. Her kim ihlâş ile hâk-i merķadinden zerreī
Alsa anuñla ʔebâbet eylese Loķmân olur
25. Düstı ger maʕşiyet kılsa olur ğufrân-pezîr
Düşmeni biñ ʔâʕ at etse mücib-i ʕşyân olur
26. Sâye-yi luʔf u kerem ger şalsa hâk-i türeye
Cirm-i hâk-i türe reşk-i ravza-yı Rıdvan olur
27. ʕAķl kim ğavvâş-ı deryâ-yı kemâl-i ʕİlmdür
Cevher-i zâtın taşavvur eylese hayrân olur
28. Fehm kim seyyâh-ı şahrâ-yı diyâr-ı derkdür
Vâdî-yi idrâkini seyr etse ser-gerdân olur
29. Devri anuñ âl u aşhâbından almaz rûzgâr
Devr anuñdur devr ilen her neçe kim devrân olur
30. Kaşr-ı vaşfınuñ binâsın kılsa miʕmâr-ı hıred
ʕİzz ü câh ü devlet ü iķbâl çâr erkân olur
31. Ol sipihr-i devlet ü iķbâlden yüz dönderür
Devlet ü iķbâl her kimden ki rû-gerdân olur
32. Var ümîdüm feyz-i luʔfından Fuzûlî kim müdâm
Tâ dilümde ķuvvet-i nuʔķ u tenümde cân olur
33. Dem uram evşâf-ı evlâd-ı ʕAliden nitekim
Medh-i evlâd-ı ʕAlî müstevcib-i ğufrân olur

7 || 24^a zerreī: zerreʕi P, T₁, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆, zerre KS₁.

7 || 28^a şahrâ KS₆: deryâ P, T₁, KS₁, KS₃, KS₄, KS₅ iklim [TD].

7 || 30^b çâr: dörd P.

7 || 32^a luʔfından: devletden P.

7 || 33^a nitekim: nişe kim KS₆ kim müdâm [TD].

7 || 33^b medh-i evlâd-ı: mâdih-i âl-i [TD].

8.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Çıhđı yaşıl perdeden ‘arz eyledi ruhsâr gül
Sildi³ mir’ât-ı zâmîr-i pâkden zengâr gül
2. Câm dut sâķi ki gül-bünler gül izhâr étdiler
Sen dağı bir gül-bün-i ra‘nâsan ét izhâr gül
3. Geldi ol dem kim ola izhâr-ı hıķmet kıлмаğa
İnşirâh-ı şadr ile şadr-ı şaf-ı ezhâr gül
4. Yétdi ol mevsim ki açmağa gönüller milkini
Ola gülşende reyâhîn hayline ser-dâr gül
5. Âdem iseñ bâğ seyrin eyle bu mevsimde kim
Bâğı reng ü büy ile kıldı bihişt-âşâr gül
6. Çârsü-yı bâğ seyrânı bugün merğübdur
Kim şükûfe anda şarrâf oldu vü ‘atţâr gül
7. Çıhmiş iken bezm-i gülşenden yine ‘avdet édüp
Câm-ı mey aındurdı ehl-i tevbeye tekrâr gül
- 8.⁶ Hâbsden Yûsuf çıhup sulţân-ı Mısr olmuş kimi
Oldı açup göncesin ârâyîş-i gülzâr gül

8 || Gül Kasidesi. Bu kaside Kanûnî Sultan Süleyman’ın methindedir.

8 || T₁ 20^a, P 206^b, KS₁ 20, KS₃ 10^b, KS₄ 7^a, KS₅ 16^b, KS₆ 26^a.

3 Tahir Üzgör, “Fuzûlî’yi Anlamak” isimli makalesinde “sildi” kelimesinin “saldı” okunması gerektiğini 7 yazma ve 11 basma nüshadan 5 yazma ve 11 basma nüshaya dayanarak; ayrıca Tarama Sözlüğü’nde “sildi” kelimesinin bulunmamasını delil göstererek ortaya koymuştur. Beyti farklı anlam boyutlarıyla açıklayan Üzgör, “saldı” okunuşunun beyte anlam bakımından da uyduğunu belirtmiştir. Yazma ve basma nüshaların şahadeti, bu nüshaların analizi tam olarak yapılmadığı için kuşkuya açıktır. Ancak Tarama Sözlüğü’nde “sildi” kelimesinin bulunmaması, Fuzûlî’nin farklı beyitlerde de “saldı” kelimesini “kaldırmak” ve “ref etmek” anlamlarında kullanması Tahir Üzgör’ün iddiasını kuvvetlendirmektedir. Bununla beraber “sil” kelimesinin Fuzûlî’nin Türkçe Divanı’nda, kelimenin bu dönemde var olduğunu gösterecek kadar kullanıldığını ifade edelim. Bu münasebetle Tarama Sözlüğü’nde kelimenin bulunmaması bu dönemde bu kelimenin olmadığı anlamına gelmemektedir. Kaldı ki P’de de kelime yazılırken “sin” harfinin altına “esre” konmuştur. (Tahir Üzgör, “Fuzûlî’yi Anlamak”, *Yünûstan Fuzûlî’ye*, İstanbul, MVT Yayınılık, 2011, s. 107-119.)

8 || 5^b bağ: ya’ni T₁.

8 || 7^a yine ‘avdet édüp: i’âdet eyleyüp T₁.

8 || 7^b aındurdı: suındurdı [TD].

6 Bu beyit T₁’de yoktur.

9. Şan Züleyhâ hâlvetidür gönce-yi der-beste kim
Çıhdı andan dâmen-i çâk ile Yûsufvâr gül
10. Çâk olup bulmuş şafâ bād-ı seherden şanasan
Bâddur Cibril ü kalb-i Aḥmed-i Muhtâr gül
11. Şebnem-i gülzâr-ı ruḥsâr-ı Resûlu'llâhdur
Neşr-i 'ıtr ile kıılır her dem anı iş'âr gül
12. Dürr-i şebnem saçdı rengin berglerden her taraf
La'l-i handân êtdi hûblar gibi gevher-bâr gül
13. Şüret-i hâline hayrân eyledi 'âkılleri
Açdı 'ırfân ehline gencine-yi esrâr gül
14. Sebze üzre gezdürür bād-ı şabâ gül bergini
Şanki sebze âsmândur kevkeb-i seyyâr gül
15. Kıldı pinhân goncenün lu'b ile gözden hoşkasın
Bulmağ olmaz hiç reng ile zihî 'ayyâr gül
16. Yüz çevirmiş hârdan ayrılmak ister bî-sebeb
Mün'am-ı nâkes gibi aşlından eyler 'âr gül
17. Hâr-ı gayret n'ola ger şancılsa gül-bün bağına
Ayrılıp andan olur hem-şoḥbet-i ağıyâr gül
18. Yëridür odlara yansa ḥasret ile hâr kim
Andan alur zib ü zînet gayra olur yâr gül
19. Bî-vefâlık 'âdetin dutmuş anuñ-çündür bu kim
'Ömrden olmaz cihân bağında berḥordâr gül
20. Kanķı bülbül kanı dutmuş bilmezem kim muttaşıl
Geh esîr-i hâr olur geh mübtelâ-yı nâr gül
21. Seyr-i bağ êtdüm seher gördüm açup mecmû'asın
Hıfz êdüp bu maṭla'ı eylerdi istiḥzâr gül
22. 'Âşık olmuş ḥüsnüñe ey serv-i hoş-reftâr gül
Çâk çâk êtmış senüñ-çün sîne-yi efgâr gül

8 || 11^b anı: aña T₁, P, KS₁, KS₃, KS₄, KS₆.

8 || 12^b gibi: kimi [TD].

8 || 13^a âkılleri: ğâfilleri KS₁, KS₄, KS₅, KS₆ bülbülleri KS₃ 'arıfleri [TD].

8 || 16^b gibi: kimi [TD].

8 || 18^b alur: olur P.

23. Gül ne nisbetdür saña senden aña yüz fark var
Sen büt-i perde-nişinsen şahid-i bazar gül
24. Eyle pinhân eylemiş gögsinde sırr-ı ‘ışkuñı
Kim ayağından aşarlar eylemez ikrâr gül
25. Tütiyâ-yı çeşm için her şubh-dem yollar dutup
Hâk-i dergâhuñ şabâdan eyler istifsâr gül
26. Seyr-i gülzâr êtdügün peyk-i şabâdan fehm êdüp
Genc-i zer kılmış müheyyâ kıлмаğa işâr gül
27. Berg-i gül şanma ki⁴ rengin hıştlar cem^c eylemiş
Çekmege ol genc-i zer hıfzına bir divâr gül
28. Tâ serir-i sebzei depretmeye tahrik-i bād
Sâyesinden urdı her levhine⁶ bir mismâr gül
29. Her seher gülzâr levhinde çeker yüz dâyire
Gâlibâ minkâr-ı bülbül den alur pergâr gül
30. ‘Aş için gülşen şebistânın münevver kıлмаğa
Her ağacdan aşdı bir kandil-i pür-envâr gül
31. Bunca kandili fûrûzân eyledi ammâ ne sūd
Dūd-ı dilden kıldı bülbül rûzgârın târ gül
32. Dâr-ı dünyâyı fezâ-yı cennete dönderdi lîk
Gönce gibi bülbüle dünyâyı kıldı dar gül

8 || 24^b ikrâr: izhâr KS₁, KS₄, KS₅, [TD].

8 || 26^a peyk-i: bir kez P.

8 || 27^a berg-i gül şanma ki: berg-i güller şanma [TD] berg-i güller şanma kim KS₁, KS₃ bergler şanma ki KS₆ || rengin: ki KS₁ – KS₃ || hıştlar: hışt KS₁.

4 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalesinde TD’deki “berg-i güller şanma” şeklinin de anlama uyduğunu ancak cümlede anlamı belirleyicilik ve düzenleyicilik işlevi sebebi ile “ki” bağlacına ihtiyaç duyulduğunu belirterek “berg-i gül şanma ki” farkının yeğlenmesi gerektiğini ifade etmiştir.

8 || 28^b levhine: dürcine [TD].

6 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar I” isimli makalesinde TD’deki “dürcine” veya başka çalışmalarda “dercine” olarak okunan farkın yanlış olduğunu, doğrusunun “levhine” olması gerektiğini belirtmiştir.

8 || 29^a levhinde: levhine KS₅, [TD].

8 || 32^b gibi: kimi [TD].

33. Bir zebân-ı hâldür her yaprağı fehm etseler
Perde-dâr-ı hâk olanlardan vèrür aḥbâr gül
34. Bülbül-i zâr êtdüğü feryâdlar te'sîridür
Bî-sebeb ḥ'âb-ı 'ademden olmamış bîdâr gül
35. Bâğbân sulṭân-ı 'âdil devridür tenbîh kııl
Urmasun gülzâre âteş zulm êdüp zinhâr gül
36. Cevr eliyle ḡonce tek pîrâhenin çâk êtmesün
Cünbiş-i nâ-mu'tedilden kıılsun istiḡfâr gül
37. Yoḡsa nâ-geh şüret-i ḡâlî olur sulṭâna 'arz
Ḳahra uğrar müḡtezâ-yı vaz'-ı nâ-hemvâr gül
38. Ol gül-i bâğ-ı ḡilâfet kim bahâr-ı devleti
'Âlem-efrüz olalı görmez cefâ-yı ḡâr gül
39. Oldı devrinde hevâ maḡbûs-ı zindân-ı ḡabâb
Ġâlibâ görmüş hevâdan şemme-yi âzâr gül
40. Berg-i gül gezdürmez oldı maḡmil-i bād-ı şabâ
Ḳaddi yoḡ kim çekdüre bād-ı şabâya bâr gül
41. Şarşar-ı ḡahr-ı cihân-süzından âḡâḡ olalı
Açmaz oldı büstân-ı fitne-yi eşrâr gül
42. Ḳalvet-i luṭfınadur nûr-ı dil-i mü'min çirâḡ
Ġülşen-i ḡahrınadur dâḡ-ı dil-i küffâr gül
43. Şâh-ı dîn Sulṭân Süleymân-ı sa'âdetmend kim
Kesb êder ḡulḡ-ı ḡoşından nüzhet-i eṡvâr gül
44. Başa şalmış mihrini rûz-ı ezelden çarḡ-ı pîr
Eyle kim gül-ruḡlar eyler zînet-i destâr gül

8 || 34^a bülbül-i zâr: bülbülün zâr KS₁, KS₃, KS₄, [TD].

8 || 36^a ḡonce tek: ḡoncenün P.

8 || 38^a ḡilâfet: leṡâfet T₁.

8 || 42^a mü'min: düşmen T₁.

45. İnqılâb-ı devrden bulmazdı hergiz ihtilâl
Alsa andan hükmine fermân-ı istimrâr gül
46. Zevk bazarında bulmazdı bu reng ile revâc
Ëtmeseydi naqş-ı mihrin sikke-yi dînâr gül
47. Olmağ için muṭrib-i bezmi dutup bir dâyre
Öğrenür her şubḥ bülbül den fen-i edvâr gül
48. Maṭbah-ı cüdına kim düdına sünböldür gulâm
Ḥâr-keşlik şan'atın dutmuş degül bî-kâr gül
49. Kırtılır fetḥ êtdüğü kişver belâ-yı fitneden
Kim açılduğda dikenden ayrılır nâ-çâr gül
50. Şerḥ êdüp süsenlere evşâf-ı hulkın gezdürür
Gönceden her şubḥ açup gülşende yüz tûmâr gül
51. Kaṭre-yi şebnem midür yâ el açup sâyil gibi
Ḥâzin-i luṭfindan almış lü'lü'-i şehvâr gül
52. Kıoymayup devrinde vîrân kârgâh-ı gül-büni
Bir ayağ üzre durup olmuş aña mi'mâr gül
53. 'Adli eyyâmında şebnem şanmañuz kim bülbülün
Beyzasın kıoynında hıfz êtmış olup gam-ḥ'âr gül
54. Dâmen-i pâkiyle ol behcet-fezâ-yı milkdür
Ger cihân bâğında cennet güllerinden var gül
55. Vâz'-ı 'âlemden felek maqşûdı oldur kim olur
Beslemekden ḥârı manzûr-ı ülü'l-ebşâr gül
56. Kıadrine vërmez halel dünyâya kıılmağ iltifât
Zîb ü zînet vërdüğüçün ḥâre olmaz ḥâr gül

8 || 46^b sikke-yi: sikke vü P, KS₁, KS₃.

8 || 50^a süsenlere: süsenleri T₁, KS₁, KS₄, KS₆.

8 || 50^b yüz: bir [TD].

8 || 53^b beyzasın: aḥçasın KS₁, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆, [TD].

8 || 55^a oldur: oldı P, KS₄, KS₅, KS₆ oldı vü KS₁ ol dëyi T₁.

8 || 56^a kıadrine: ferrine [TD] || dünyâya: ḥâr ile [TD].

8 || 56^b ḥâr: bâr T₁.

57. Mîve ol sulţân-ı ‘âdildür nihâl-i devlete
Sâbıkâ gelmiş selâtin-i felek-miğdâr gül
58. N’ola ger sâbıklar oldıysa fenâ oldur ğarâz
Mîve gösterdükde dökme resmdür eşcâr gül
59. Kıl Fuzûlî medħin ol şâhuñ ki bâğ-ı medħinüñ
Bülbülü olurdu bulsa kuvvet-i güftâr gül
60. Gerçi yoħdur i’tibâruñ medħin et izhâr kim
‘Âdet-i devr-i zamândur hâre vèrmek bâr gül
61. Var ümîdüm néce kim resm-i medâr-ı dehrdür
Yıldı bir kez ‘âleme ‘arz eylemek didâr gül
62. Fetħ bâğında aña her dem hilâf-ı bâğ-ı dehr
Tâze tâze açâ luţf-ı İzid-i Cebbâr gül

8 || 59^b kuvvet: kudret P, KS₁, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆.

8 || 60^b hâre vèrmek bâr: hâre olmak yâr [TD].

9.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1.³ *Ebbeda'llāhümme fi'l-âfâki emni'l-müslimîn*
Bâ devām-ı devlet-i pâyende-yi sultân-ı dîn
- 2.⁴ *Neuvera'llāhümme fi'l-İslâmi mişbâhül-bekâ*
Bâ şebât-ı haşmet-i şâhenşeh-i rüy-yi zemîn
- 3.⁵ *Halleda'llāhümme sultânen bihi bâhe'z-zamân*
Şod zi-feyz-i ü fezâ-yı milk firdevs-i berîn
4. Ol kerem deryâsı ihsân u mürüvvet kânı kim
Yoh aña beñzer felek dürcinde bir dürr-i şemîn
5. İktidâsı i'tilâ-yı şer'a istidlâl-i şıdķ
Nuşreti haķıķat-i İslâma burhân-ı yaķın
- 6.⁸ *Bârgâb-ı kadr-i ü-râ çarķ hâk-i âsitân*
Sâ'id-i iķbâl-i ü-râ 'adl tarz-ı âsitîn
- 7.⁹ *Ân ki şadr-ı saltanat ü-râ-est ez rüz-ı nuḫust*
Ân ki 'aķd-i memleket bâ-ust tâ rüz-ı pesîn
- 8.¹⁰ *Ekberül-enşâri li'd-dîni'l-ķavîmi'l-müstakîm*
A'zamül-a'vâni li'ş-şer'i'l-mu'alliyü'l-metîn

9 || Bu kaside Kanûnî Sultan Süleyman'ın methindedir.

9 || T₁ 22^b, P 208^a, TT 8^a, KS₁ 24, KS₂ 7^a, KS₃ 12^b, KS₅ 18^b, KS₆ 27^b.

3 Allah'im, din sultanının bâki devleti var oldukça Müslümanların emniyetini her yerde ebedi kıl.

4 Allah'im, İslam'da bekâ kandilini yeryüzü şahlar şahının haşmetinin sebatıyla ışıklandır.

5 Allah'im, zamanının övüncü olan sultana ebedi yaşam ver. Onun feyzi ile ülkenin fezası cennete döndü.

9 || 4^a ihsân ü: ihsân TT || kânı: kanı TT.

9 || 5^a iktidâsı: iktidâ-yı TT || istidlâl: istidlâ TT.

9 || 5^b nuşreti: nuşret-i P, T₁, KS₁, KS₃, KS₆ ruf'at TT || haķıķat-i: haķıķati TT cem'iyeti KS₅ cem'iyet-i [TD].

8 Onun kadr sarayının yanında felek eşik toprağıdır. Adalet, onun ikbal bileğinin süsüdür.

9 Saltanatın liderliğı ta ezelden onundur. Memleketin düzeni son güne kadar onunla sağlanacaktır.

10 O, doğru ve sağlam dinin en büyük yardımcısıdır. Yüce ve sağlam şeriatın en büyük destekçisidir.

- 9.¹ *Mebdé'ü'l-ihsâni min ânin bedâ fi-küllî ân*
Menşe'ül-işfâki min hînin neşâ fi-küllî hîn
10. Ol ki 'adlin eyleyüp i'lâm hıfz-ı şer' için
Müjdeler vèrmiş Resûlu'llâha Cibril-i Emîn
11. Dergeh-i kıadrine biñ Dârâ vü İskender gedâ
Hırmen-i luţfına biñ Fağfûr u Hâkân hüşe-çîn
- 12.⁴ *Nûr-ı 'adleş kerde müstağnî zi-behr-i rüşenî*
Rub'-i meskûn-râ zi-bezm-ârâ-yı çarh-i çârümîn
- 13.⁵ *Hüsrevân-ı 'aşr-râ der-âsitân-ı devleteş*
Vârişân-i milk ez-behr-i harâc-ı ü rehîn
- 14.⁶ *Pâdişâhân-ı kadimül-'abd-râ der-milkhâ*
Genc genc ez-bahr-i mâ yühtâc-i dergâbeş defin
- 15.⁷ *Bezl der-hüsn-i mizâceş 'ıtr der-tab'-ı gül-âb*
'Adl der-tab' eş halâvet der-mizâc-ı engübîn
16. Oldı hükminden revân-perver fezâ-yı baħr u berr
Ķad efâdâr-rûha cismen kâne min mâ'in ve tîn⁹
17. Farzdur ol mâlik-i milkün şenâ-yı rıfati
İnehû hayrûn lenâ zikrûn ve Ķur'anûn Mübîn¹¹
18. Server-i Cemşid-şân Dârâ-yı İskender-nişân
Hüsrev-i şâhib-kırân Keyhusrev-i nuşret-ķarîn

1 O, doğduğu andan beri ihsanın kaynağı ve şefkatin menşeidir.

9 || 10^a i'lâm: i'lân T₁.

9 || 11^b hâkân: kayşer TT.

4 Onun adaletinin nuru, yeryüzünü aydınlattı; insanların yaşadığı dört kıtayı feleğin dördüncü katındaki meclis süsüne (güneş) muhtaç olmaktan kurtardı.

5 Asrın padişahları onun devletinin eşiğindedir. Ülkelerin varisleri ona verilecek haraç için rehindir.

6 Onun hiç bir şeye ihtiyaç duymayan dergahında sarf olunmak üzere eski zamanların padişahları ülkelerinde birçok hazineler gömmüştür.

7 Gül suyunun tabiatında nasıl güzel koku varsa onun mizacında da cömertlik vardır. Balın mizacında tatlılık olduğu gibi onun tabiatında da adalet vardır.

9 || 16^a baħr u berr: berr ü baħr [TD].

9 Onun zikri bizim için Kur'an gibi hayırlıdır.

9 || 17^a mâlik: vâriş TT.

11 Onun zikri bizim için Kur'an gibi hayırlıdır.

- 19.¹ *Pâdişâh-ı baħr u berr Sultân Süleymân ân ki hest
Der-hilâfet cā-nişinân-ı Nebî-râ çârümîn*
20. Her zarar dan sâye-yi ‘adlindedür âsüde ħalk
İnnehüm aşĥâbü kehfîn innehü ħısnün ħaşîn³
21. Mehd-i milki me’men-i ehl-i zamândur fitneden
Aĥsenül-aĥvâli fi l-erĥâmi aĥvâlül-cenîn⁴
- 22.⁵ ‘Azm-i ü râ hest peyk-i fetĥ dâ’im der-rikâb
Cezm-i ü râ hest raĥş-ı ‘adl dâ’im zîr-i zîn
- 23.⁶ *Her kücâ rûy âvered hestend zîr-i râyeteş
Fevz ü râĥet der-yesâr u fetĥ ü nuşret der-yemîn*
- 24.⁷ Her yaña ‘azm êtse ġâlibdür şavâb-ı re’y ile
‘Azmuĥu ‘azmun‘azîmun re’yuhu re’yun rezîn⁸
- 25.⁹ *Küllü ‘azmin fihi maĥrûnun bi-tevfîki’ş-şavâb
Küllü re’yin fihi tevfîkun minâ’llâhi l-mu’in*
26. Leşkeri noĥşân eger görürse a‘dâdan n’ola
Hest baħr-i nuşreteş fevc-i melâ’ik der-kemîn¹²
- 27.¹³ *Âsitânına cebin sürse felekler yoĥ ‘aceb
Hest vaz’-ı âsitân-ı ü ‘alâ vaz’i l-cebîn¹⁴*

1 Denizlerin ve karaların padişahı Sultan Süleyman, hilafette Peygamber’in makamına oturanların makamında oturmaktadır.

9 || 19^b çârümîn: cānişin TT.

3 Onlar Ashab-ı Kehf’tir, o da sağlam bir kale.

4 Hâllerin en güzeli rahimdeki bir ceninin hâlidir.

5 Onun azmi, üzenğisinin yanında duran fetih habercisidir. Onun kararı/niyeti, daima eğerinin altındaki adalet atıdır.

6 T₁’de yoktur. O, hangi tarafa yönelse zafer ve kolaylık solunda, fetih ve yardım sağında bayrağı altındadır.

7 T₁’de yoktur.

8 Onun azmi büyük, görüşü ölçülüdür.

9 Onun her azmi, başarıyla sonuçlanır. Her görüşü, yardım eden Allah’ten gelen bir başarıdır.

9 || 25^b mu’in: metin TT.

9 || 26^a eger görürse: görürse ceys-i [TD].

12 Bölük bölük melekler ona yardım etmek için pusudadır.

13 T₁’de yoktur.

14 Onun kapisının eşiği alın konulmak içindir.

- 28.¹ *Küngüre-eyvân-ı kadreş râst dâ'im ber-zebân
Hâzihi cennâtü 'adnin fedhulühâ hâlidin*
- 29.² *Der-behişt ü duzahand ez-lutfu kahreş nik ü bed
Kahrubu milhun ücâcün lutfuhu mâun ma'in*
30. Mağşadı feth-i memâlikden revâc-ı dîn hemân
Kimseye yoğ mağz-ı milk ü mâl için gönlinde kin
31. Her perî-peyker ki kâfirden müselmân eylemiş
Olacakdur cennet içre hüdmeti' için hür-ı 'în
- 32.⁴ *Ey zi-ber-destân-ı 'âlem zîr-i dest-i himmetet
Devr-i çarh engüşt-i fermân-ı tu-râ engüşterin*
- 33.⁵ *Nîst dür ez-nisbeti ger hâtem-i fermân-ı tû
'Arşa-yi milk-i Süleymân-râ koned zîr-i nigîn*
34. Vağtidür kim hâme-yi tağdirden taşvîr alup
Şüret-i dîvâr-ı dîvânun' ola hâğân-ı Çîn
35. Vağtidür k'ola sevâd-ı Hind ü şahrâ-yı Hâbeş
Şâhid-i milkün zenağdânında hâl-i 'anberîn
- 36.⁸ *Kerden-i devrân dü-tâ geşte zi-tavğ-ı hükmi-tû
Her ki bîned devr-i ü-râ nîst 'akl-ı dür-bîn*

1 Onun kadir köşkünün kulesi, dile gelerek daima şöyle der: İşte Adn cennetleri! Ebedi kalmak üzere girin.

2 Lütuf cennetinde ve kahrı ceenneminde iyi ve kötünün karşılığı olarak kahrı yakıcı tuz, lütfu akan su gibidir.

9 || 30^a mağşadı: mağşad TT || memâlikden: cemâlünden TT.

9 || 30^b kimseye: kimseden P, KS₁, KS₃, KS₆ kesden T₁, TT kimse KS₅.

4 Ey dünya halkı himmetinin elinin altında bulunan! Feleğin çemberi senin ferman parmağının yüzüğüdür.

5 Eğer senin ferman yüzüğün (mührün), Süleyman peygamberin ülkesini hükmü altına alsın buna şaşılmaz.

9 || 34^a taşvîr: taşvîb [TD] || alup: aňup T₁.

9 || 34^b dîvânun': eyvânın TT.

9 || 35^a k'ola: ola T₁, TT, KS₁, KS₂, KS₃, KS₆ kim ola KS₅ || hind ü: hind TT, P, KS₁, KS₃.

8 Devranın boynu, senin hükmünün boyunduruğu altında iki büklüm olmuştur. Her kim onu dönerken görürse uzak görüşlü akıl sahibi değildir.

- 37.¹ *Âferineş der-penâh-ı 'adl-i milk-ârây-ı tust*
Âferin ey pâdişâh-ı milk-perver âferin
- 38.² *Nîst hadd-i herkesî tecdîd-i nâ'ti ni'metet*
Belki nenmâyed Fuzûlî hem fuzûlî bîş-ezîn
39. Var ümîdüm kim hemîşe irtifâ^c-ı kıadr ile
 Ola ihsânuñ neşâţ-engîz-i her zâr u hazîn
40. Göstere sūd-ı beķâ pîrâye-yi ihsân saña
 Muķtezâ-yı *lâ yuzî' u'llâhu ecra'l-muhsinîn*⁵

1 Bütün dünya senin ülkeni süsleyen adaletine sığınmıştır. Aferin ey vatanperver padişah aferin!
 2 Senin nimetlerinin övgüsünü yenilemek kimsenin haddi değildir; belki bundan fazlasını söylemek Fuzûlî olur hem de haddini bilmezliktir.
 9 || 39^b zâr u: zâr-ı T₁, KS₃ râz-ı KS₁ ħalb-i [TD].
 9 || 40^a göstere: göster T₁ gösterür KS₁, KS₃, KS₆ || pîrâye: sermâye T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₆ || saña: baña TT.
 5 Atıf: *Kur'an*: 9. Tevbe 120. Allah güzel davrananların ecrini zayı etmez.

10.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Münşî-yi kudret ki çekmiş hâme-yi hikmet-nigâr
Şafha-yı eyyâma kılmış şebt-i vaşf-ı her diyâr
2. Bük‘a-yı Bağdâduñ etmiş vaşfını dârü’s-selâm
Kim aña teslim ü taḥsîn ede her kişver ki var
3. Evliyâ burcı demiş zîrâ ki ḥâk-i eşrefi
Bük‘a bük‘a evliyâ’ullâha olmuştur mezâr
4. Ḥabbezâ Bağdâd-ı ḥayr-encâm cem‘iyyet-eşer
Kim olupdur mazhar-ı âşâr-ı feyz-i Kirdigâr
5. Hem hilâfet ḥükmünü hem saltanat fermânını
Bundan etmiş ‘aleme cârî mürûr-ı rûzgâr
- 6.⁸ Bundadur bâkî nişân-ı mu‘ciz-i Ḥayrül-Beşer
Ṭâk-ı Kisrâ nüshâ-yı milk-i mülûk-i kâm-kâr
7. Bunda olmuş ḥüccet-i ḥükm-i hilâfet münṭavî
Bundadur ḥâk-i hilâfet-ḥîz-i ḥatm-i çâr-yâr
8. Bunda bağlanmış ğazâ şemşirini sulṭân-ı Rûm
Bunda şalmış sâye-yi iḳbâl Şâh-ı Zülfiḳâr
- 9.¹⁰ Bunda kılmış sırr-ı Ḥaḳ zâhir Şehîd-i Kerbelâ
Bundadur taḥḳîḳ-ı şıdḳ u kizb için dârü’l-‘iyâr

10 || Bağdat Kasidesi. Bu kaside Kanûnî Sultan Süleyman’ın methindedir.

10 || T₁ 24^a, P 208^b, S₁ 102^a, TT 6^b, KS₁ 27, KS₂ 7^a, KS₃ 14^a, KS₅ 19^b, KS₆ 11^b.

10 || 1^a kudret: hikmet T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅, KS₆.

10 || 1^b vaşf-ı her diyâr: her vaşf-ı diyâr TT.

10 || 2^a bağdâduñ: bağdâdı TT || vaşfını: kentin ? TT.

10 || 2^b teslim ü taḥsîn: taḥsîn ü teslim TT || ki var: ü yâr TT.

10 || 3^a zîrâ ki: vaşfın ki TT vaşfuña P.

10 || 4^a ḥayr-encâm: ḥayr-encâm u [TD].

10 || 4^b feyz-i: luṭf-ı [TD].

10 || 5^b cârî: cây-ı TT.

8 Bu beyit TT’de yoktur.

10 || 8^a ğazâ: kaçâ TT.

10 Bu beyit T₁ ve S₁’de yoktur.

10 || 9^b ‘iyâr: qarâr TT.

10. Bunda olmuş münteşir feyzi İmâm-ı A'zamun
Bunda olmuş behre-yi 'ilm-i şerî'at intişâr
11. Bundadur Ma'rûfa ser-menzil Cüneyde cilvegâh
Bundadur Behlûle zencîr-i cünün Manşûra dâr
12. Deştin étmiş seyr bin Hâtem gibi şahrâ-nişin
Şehrin étmiş taht bin Nüşîrevân tek şehriyâr
- 13.³ Bundan olmuş şıyt-ı ihşân u kerem âfâk-gîr
Bundan olmuş ma'celet resmi şiyâ' u iştilhâr
14. Şaḥn-ı şahrâsında bin Leylî vü Mecnûn cilveger
Kûhsârı üzre bin Şîrin ü Hüsrev bâde-ḥ'âr
- 15.⁶ Her ğarîbe nâzenîn şehr ü vilâyâtı vaṭan
Her mizâca mu'tedil âb u hevâsı sâzgâr
- 16.⁸ Tûrbet-i maḳbûli birr ü fâcire te'sîr-baḥş
Ḥâk-i pâki şüret-i her niyyete âyîne-dâr
17. Bu mücerredür ki bulmaz zulm bunda imtidâd
Bu muḳarrerdür ki olmaz bunda zâlim pây-dâr
18. Gerçi birkaç gün felek ḥayl-i belâ ta'yîn édüp
Ḳılmağ isterdi bu milkûn raḥt-ı 'ayşın târumâr
19. Küfr müstevlî olup ḳılışdı İslâmı zebûn
Cehl istilâ bulup étmişdi 'ilm ehlini ḥâr

10 || 10^a feyzi: feyz T₁.

10 || 10^b olmuş: bolmuş TT.

10 || 12^a étmiş seyr: étmiş T₁ étmiş sebz TT || gibi: kimi [TD].

3 Bu beytin üzerindeki beyitler S₁'de yoktur.

10 || 13^a bundan: bunda T₁, P, KS₁, KS₂, KS₅, KS₆. [TD] || ihşân u: ihşân-ı S₁.

10 || 13^b bundan: bunda KS₁, KS₂, KS₅. [TD] || olmuş: almış T₁, KS₁, KS₅ bulmuş [TD] || resmi şiyâ' ü: resmi şiyâ' T₁ resm-i şiyâ' P, KS₁, KS₃, KS₅, KS₆ resm-i şiyâ' ü KS₂ resm-i şecâ'at TT.

10 || 14^b şîrin ü hüsrev: şîrin hüsrev S₁ ferhâd ü şîrin [TD].

6 Bu beyit TT'de yoktur.

10 || 15^a vilâyâtı: vilâyetdür P, T₁, KS₁, KS₃, KS₆.

8 Bu beyit TT'de yoktur.

10 || 16^a maḳbûli: maḳbûl P.

10 || 17^b olmaz bunda zâlim: olmaz bunda zulmi TT zâlim bunda olmaz KS₃, KS₅. [TD].

10 || 18^a ḥayl-i: ḥayli TT.

10 || 18^b ḳılmağ: ḳılmağ TT || raḥt-ı: milk-i S₁, TT, KS₁, KS₂, KS₃.

10 || 19^b istilâ bulup étmişdi 'ilm ehlini: istilâ bulup étmişdi ehl-i 'ilmi P, KS₂ istilâ bulup ḳılışdı 'ilm ehlini T₁, KS₆ tuğyân eyleyüp olmuşdi ehl-i 'ilm S₁, TT.

20. Dıtdı dest-i nâle-yi mazlûm devrân dâmenin
Şaldı dūd-ı âh-ı dil âyîne-yi çarha ğubâr
21. Çarh fi'l-hâl oldu ol re'y-i ğalağdan münfa'il
Devr fi'l-fevr oldu ol fikr-i hağadan şerm-sâr
22. Luğf-ı İzid şâmil-i ahvâl-i ehl-i fağr olup
Kıldı feyz-i 'adl ile tedbîr-i 'acz ü inkisâr
23. Bayır olmuş milke ta'yîn etdi mi'mâr-ı ğured
Şuşamış ğülzâra irsâl etdi ebr-i nev-bahâr
24. Bâd-pây-ı 'azm-i kişver-ğir-i 'âlem-gerd ile
Kuğl-ı a'yân-ı 'Acem kıldığda ğerd-i reh-ğüzâr
25. Kıldı meşhûr-ı 'Arab fetğ-i 'Acem târiğini
Ēeldi burc-ı evliyâya pâdişâh-ı nâm-dâr⁴
26. Rûşen etdi 'adlden her buğ'asında biñ çirâğ
Cârî etdi feyzden her milkine biñ cûybâr
- 27.⁶ *Halleda'llâhümme sultânen sağâ arzâ'l-'Irâğ*
Hîne mâğğtarret bi-irsâli's-seğâbi ke'l-biğâr
- 28.⁷ *Muğtedin levlâhu mâ sirnâ ilâ şağni's-sürür*
Muhtedin levlâhu mâ nimnâ 'alâ mehdi'l-ğarâr⁸
- 29.⁹ *'Adluğü 'an nâ'ibâti'd-değri keğfün li'l-enâm*
Mâleğüm illâ biği't-teskiñu 'inde'l-izğtırâr

10 || 22^b tedbîr-i: tedbîr ü S₁.

10 || 23^b şuşamış: susamış S₁.

10 || 24^b ğerd-i: ğâk-i KS₂, [TD].

4 Kasidenin bu mısrasıyla Sultan Süleyman'ın Bağdad'ı fethine tarih düşülmüştür (941).

10 || 26^a buğ'asında: buğ'asına TT buğ'asından KS₂ ğüşesinde KS₅, [TD] || biñ: bir TT.

10 || 26^b biñ: bir TT.

6 Allah'im! Susuz kaldığı bir zamanda denizler gibi bulutlar gönderip Irak toprağını sulayan Sultan'ı ebedî kıl.

7 Ona tabi olmasaydık mutluluk meydanına giremezdik. O yol göstermeseydi huzur beşiginde yatamazdık.

8 T₁'de "karar" kelimesinin yazımı tek noktalı "firar" şeklindedir.

9 Onun adaleti, zamanın felaketlerinden korunmak için bir sığınaktır. İnsanlar zorda kaldıklarından ancak onunla sükun bulurlar.

- 30.¹ *Seyfubû min hâdişâti'd-devri hışnun li'l-'udâ
Mâlehüm illâ qarârun fihi min hevli'l-firâr*
- 31.² *Şıytubû bi'l-'adli li'l-İslâmi aşlü'l-intizâm
Zikrubû bi'l-mecdi li'l-eslâfi vechü'l-iftihâr*
- 32.³ *Ân bulend-ahter ki fazl-ı evvelîn ü âhirin
Yâfte der-cevher-i zât-ı şerîfeş inhişâr*
- 33.⁴ *Nûr-ı milk-ârây-ı mâh ez-şem'-i cûdeş müstefâd
Tig-ı 'âlem-gür-i mihr ez-dest-i fetheş müste'âr*
- 34.⁵ *'Arşa-yı dîvân-ı hükmeş nüsha-yı şahrâ-yı haşr
Kâfir anca muztar u maḫhür müslim dest-kâr*
- 35.⁷ *Kârgâh-ı lutf u kaḫreş mazhar-ı nâr u nâ'im
Mü'min âncâ ḫurrem ü hoş-vaḫt münkir ḫ'âr u zâr*
- 36.⁹ *Dergeheş 'arş-îst der-rif'at ki ez-çarḫ-ı berin
Mî-nümâyed devr bâ-sükkân-ı ân ḫurb u civâr*
- 37.¹⁰ *Haşmeteş baḫr-îst ez-vüs'at ki hest ez-vey muḫîṭ
Ḳatrei efgende taḫrik-i talâṭum ber-kenâr*

1 Bu beyit TT'de yoktur. T₁'de ikinci mısranın hatalı olma ihtimali vardır. Çünkü daha birkaç beyit önce "karar" kelimesi kaftiye olarak kullanılmıştır. S₁'de bu kaside olmadığı için TD'nin okunuşu tercih edilmiştir. Onun kılıcı, devrin hadiselerine karşı düşman için bir kaledir. Onlar, firar korkusundan ancak bu kalede eman bulurlar.

2 Onun adaletle şöhret bulması İslam için düzenin ta kendisidir. Onun şan ve şerefle anılması öncekiler için bir iftihar vesilesidir.

3 Öyle talihlidir ki öncekilerin ve sonrakilerin fazlı, onun şerefli zatının cevherinde toplanmıştır.

4 Ülkeyi süsleyen ayın nuru, onun cömertlik mumundan beslenir. Dünyayı zapteden güneşin kılıcı, onun fetih elinden ödünç alınmıştır.

5 Onun hüküm divanının arsası, mahşer meydanının kopyasıdır. Kafir orada çaresiz ve mahvolmuş, Müslüman ise dileğine ulaşmıştır.

10 || 34^b maḫhür: maḫhür-end ü T₁.

7 Kahrının atölyesi ateşin, lütfunun atölyesi nimetlerin ortaya çıktığı yerdir. Mümin ora neşeli ve mutlu, münkir hor ve zelildir.

10 || 35^a ḫahreş: ḫadreş T₁.

9 Onun dergâhı yücelikte adeta arş-ı a'lâ gibidir. (Öyle ki) çarḫ-ı berinden (yüce feleklerden) arşın sakinlerinin onun etrafında devr ettiği görülür.

10 Bu beyit TT'de yoktur. Haşmeti genişlik bakımından öyle bir denizdir ki okyanuslar, onun kıyıya vuran dalgalarından bir damladır.

- 38.¹ *Ger küned ez-şad hezâr efzûnter evşâfeş rakam
Nîst mümkin dâden-i şerh-i yekî ez-şad hezâr*
39. Ol şehinşâh-ı felek-ţâbî' ki vërmiş devleti
Baħr u ber hûkmünde ħurşîde livâ-yı zer-nigâr
40. Ĥadd-i zâtı mâverâ-yı iktidâr-ı resm-i 'aql
Resm-i feyz-i fıtratı mâ-fevķ-ı ĥadd-i iktidâr
41. Fevz gülzârında bir ser-sebz naħl-i bârver
Feyz deryâsında bir pâkîze dürr-i şâhvâr
42. Her nè kim 'âlem añâ muhtâc andan ol ġanı
Her nè anuñla tefâħur ĥalka andan añâ 'âr
43. Milk-i istiġnâda feyz-i ni'metinden lâ-yezâl
Ĥâzin-i gerdüna ĥükm-i sedd-i bâb-ı iftiķâr
44. Cilvegâh-ı evc-i isti'lâda vehminden müdâm
Bâd-pây-ı ĥoş-ĥırâm-ı çarĥa bîm-i i'tibâr
45. Pâdişâh-ı baħr u ber Sulţân Süleymân-ı velî
Server-i şâhib-nazar şâhinşeh-i şefķat-şî'âr
46. Ol nihâl-i gülşen-i devlet ki şâĥ-ı gül gibi
Luţf u ħahrından vërür aĥbâba gül a'dâya ĥâr
47. Her cihetden zât-ı pâki noĥta-yı pergâr-ı milk
Ĥâsıl andan her taraf yümni-yemîn yüsr-i yesâr
48. Bânî-yi ĥikmet ki erkân-ı 'anâşîrdan müdâm
Çâr dîvâr-ı serây-ı şan'at eyler üstüvâr
49. Şalmanın küh-ı şukûhından anuñ seng-i esâs
Her binâ zımnında istiĥkâma ħılmaz i'tibâr

1 Yüz binlerce vasfını yazmak mümkünse de o yüz binden birini bile şerh etmek mümkün değildir.

10 || 39^a şehinşâh-ı: şehinşâhı TT.

10 || 39^b ĥurşîde: ĥurşîd S₁.

10 || 40^a mâverâ-yı iktidâr: iktidâr-ı mâverâ T₁, P, KS₂, KS₃, KS₆ || resm-i: resm ü KS₂ vehm-i KS₅ vehm ü [TD].

10 || 42^a andan ol: ol andan TT, [TD].

10 || 43^a istiġnâda: istiġfâre S₁ || ni'metinden: ni'metünden T₁.

10 || 43^b gerdüna: gerdün T₁ || ĥükm: lazım P.

10 || 44^b i'tibâr: i'tiķâr T₁ i'tişâr S₁.

10 || 46^a gibi: kimi [TD].

10 || 47^a pergâr-ı milk: pergâr tek S₁, [TD].

50. Yēdi aḥter kim kaẓā emrin ser-encām étmege
Nāḳa tek ḳudret beyābānında çekmişler ḳaṭar
51. Ḳaṭ‘-ı rāh-ı Ka‘be-yi maḳṣūd éderlerse n’ola
Ol kaẓā-ḥükm ü ḳader-fermāna vérmışler mehār
52. Munḳaṭı‘dur dehrden ‘aşırında tedbīr-i umūr
Mürtefi‘dür çarḥdan devrinde teklif-i medār
53. Fāṣ söylerler ki biz ma‘zülüz emr ü nehyden
Ḥākīm oldur andadur fermān anuñdur iḥtiyār
54. İstese gerdün gezüp rüy-ı zemīni şarḳ u ğarb
Nuşret-i İslām içün bulmaz anuñ tek şehriyār
55. Şer‘ ḥıfzında etemm-i mu‘cizāt-ı Muşṭafā
Din zuhūrında şerik-i ecr-i aşḥāb-ı kibār
56. Olmasa mümkin fezā-yı ‘arşa-yı ‘adlinde seyr
Zulm éderdi dār-ı dünyā ehline dünyāyı dar
57. Ḥaḳ eki ‘adil Süleymān ḥākīm étmiş ‘aleme
Evvel ü āḥir ḳılıp sırr-ı ‘adālet āşkār
58. Ol Süleymānuñ şükūhı dīve şalmış rüsta-ḥız
Bu Süleymān şavleti küffārı étmiş ḥāksār
59. Ol Süleymāna mecāl-i ‘azmde maḥmil hevā
Bu Süleymāna zamān-ı rezmde maḥkūm nār
60. ‘Ālemüñ vaşfin Süleymān milki dērlerse n’ola
Çün Süleymāndan Süleymāna ḳalupdur yādigār
61. Almağa ḳıymet véřüp yérden ğubār-ı dergehin
Çarḥ tedbīr-i ticāret eylemiş leyl ü nehār

10 || 50^a yēdi: heft [TD].

10 || 51^b kaẓā-ḥükm ü: kaẓā-ḥükm TT, P, S₁, T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅.

10 || 52^b çarḥdan: çarḥda T₁.

10 || 53^a biz ma‘zülüz: ma‘zülüz biz TT.

10 || 54^a zemīni şarḳ u ğarb: zemīni şarḳ ğarb S₁ cihāni ser-te-ser KS₅, [TD].

10 || 54^b bulmaz: tapmaz TT.

10 || 55^a şer’: şerḥ S₁ şehri TT || etemm-i: mütimm-i [TD].

10 || 56^a ‘adlinde: devletde T₁.

10 || 56^b éderdi: éder T₁.

10 || 58^a şalmış: salmış S₁.

10 || 59^a mecal-i: meḥall-i TT.

10 || 59^b zamān: - T₁.

10 || 61^a dergehin: dergehün S₁.

62. Ay u günden keyl édüp halkı dutup şahid² vèrür
Nürını peymâne peymâne alur andan ğubâr³
63. Bi'llâh ey devlet ki dergâhında mahremsen anuñ
Düşse fırsat hâlüm ol dergâha 'arz ét zinhâr
64. Kılmışam tertib-i şahın-ı şıdқа biñ dürr-i şenâ
Bulmazam ruḥşat ki dergâha kılam bir bir nişâr
65. Menden ol ğâyib aña men rûz u şeb ehl-i du'â
Menden ol fâriğ aña men muttaşıl ümmîd var
66. Yâ Rab olmaz mı ola âḫir bu derd-i iştiyâk
Yâ Rab olmaz mı ola zâyil bu renc-i intizâr
67. Buldı 'alem feyz-i 'âmından 'ilâc-ı derd-i dil
Hâşa li'llâh kim kıala ancak Fuzûlî dil-figâr
68. Var ümîdüm kim aña hem ola şâmil merḫamet
'Âm olur elbette feyz-i sâye-yi Perverdigâr
69. Tâ medâr-ı gerdiş-i gerdün bulup imkân-ı devr
Defter-i devrân êde hıfz-ı hisâb-ı heft ü çâr
70. Heft aḫter êde emr-i pâdişâha inḫıyâd
Çâr 'unşur ola ḫab'-ı pâdişâha sâzgâr

10 || 62^a halkı dutup şahid vèrür: halkı dutup şahidlere S₁, KS₁, KS₃ şahid dutup halka vèrür [TD].

10 || 62^b ğubâr: 'iyâr T₁, TT, P, [TD].

2 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II" isimli makalesinde TD'deki "şahid dutup halka" şeklinin yanlış olduğunu, doğrusunun "halkı dutup şahid" olması gerektiğini belirtmiştir.

3 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II" isimli makalesinde "'iyâr" farkının yanlış olduğunu, metnin anlamına ve şairin üslubuna uygun olmadığını belirtmiş ve "ğubâr" okunuşunun tercih edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. S₁'de kelime "ğubâr" şeklinde yazılmıştır. TT'de bu kelimenin noktaları kullanılmamıştır. Altındaki kelimenin noktalarının müşterek kullanıldığını kabul etmemiz durumunda TT'de bu kelimeyi "'iyâr" olarak okuyabiliriz. Ancak bu hâliyle bu nüshada ikisi de mümkünmüş gibi görünmektedir. Bunların dışındaki iki nüshada da kelime "'iyâr" olarak kaydedilmiştir. Biz, Cem Dilçin'in açıklamaları doğrultusunda hareket edip S₁'deki okunuşu tercih ettik.

10 || 65^a ğâyib: ğâfil [TD] || aña men: ben âna T₁ baña ben P.

10 || 66^a mı ola: ola mı P.

10 || 66^b renc-i: renc ü T₁.

10 || 68^a aña hem ola şâmil merḫamet: oña hem ola şâmil merḫamet P, S₁ aña merḫamet şâmil ola T₁ ola hem aña şâmil merḫamet TT ola hem şâmil aña merḫamet [TD].

10 || 69^b heft ü: heft S₁.

11.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlünI³

1. Nè hoşdur elde⁴ gül-gün cām başda 'ışk sevdâsı
Gönülde vaşl zevkî cānda cānânlar temennâsı
2. Gönül birkaç zamān endüh-ı hicrân ile zâr etmek
Yine ümmîd ile âheng-i bezm-i vaşl-ı yâr etmek

II

1. Nè hoşdur ol müsâfir kim sefer 'azmini cezm eyler
Dutup rāh-ı tevekkül menzil-i maqşûda 'azm eyler
2. Bulup sūdın seferden kesb édüp sermāye-yi 'ışret
Dönüp milkine her menzilde bir tedbîr-i bezm eyler
3. Ferahnāk eyle kim her nāzenîn şeh-bāz-ı şayd-efgen
Alur şaydın olur hoş vaqt u hurrem mâyil-i mesken

III

1. Nè hoşdur âşiyāndan dem-be-dem şeh-bāz pervāzı
Şikâr üzre hevâ dutmağda olmağ çarḥ hem-rāzı

11 || Bu kaside Kanûnî Sultan Süleyman ve Veysi Paşa'nın methindedir.

11 || T₁ 27^a, P 210^b, S₁ 103^a, KS₁ 100, KS₂ 9^b, KS₃ 16^a.

3 Bu terkiib-bendin nüshalardaki düzenlenişi arasında farklılıklar vardır. T₁'de I. bent 5 beyit, II. bent 4 beyit, III. bent 5 beyit, IV. bent 6 beyit, V. bent 7 beyit, VI. bent 8 beyit, VII. bent 9 beyittir. Ancak bu düzende I. bendin kafiye düzeni hatalı olmaktadır. S₁ ve P'de I. bent 2 beyit, II. bent 3 beyit, III. bent 4 beyit, IV. bent 5 beyit, V. bent 6 beyit, VI. bent 7 beyit, VII. bent 8 beyit, VIII. bent 9 beyittir. S₁'deki düzenleme hem kafiye sorununu ortadan kaldırmakta hem de metnin şemasını doğru oluşturmaktadır. Yukarıda da görüleceği gibi ilk bentten itibaren her bendin beyit sayısı birer artarak devam etmiştir. T₁'deki düzen buna da aykırıdır. Cem Dilçin de "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II" isimli makalesinde TD'nin T₁ ile aynı olan düzeninin hatalı olduğunu göstermiştir.

4 T₁'de bu kelime واول şeklinde yazılmıştır. Kelime bu hâliyle okunmadığı için dipnota alınmamıştır.

11 || I || 2^a temennâsı: temâşası T₁.

11 || I || 2^b ümmîd ile: ümmîd T₁ âheng ile [TD].

11 || II || 1^a 'azmini: 'azmine T₁.

11 || II || 1^b maqşûda: maqşûdı T₁.

11 || II || 3^a her: bir P.

11 || II || 3^b u: - T₁.

2. Urup minķâr açup çengâl tökmek şaydlar kıanın
Yétürmek kebk ü dürrâc ü tezerve şeh-per âvâzi
3. Alandan şofıra şaydın şâd meyl-i âşiyân etmek
Nêçük kim fetĥ êdüp milk-i Firengi server-i ġâzi
4. Şafâ vü zevķ ile meyl-i nigâristân-ı Rûm êtmîş
Ĥilâfet taĥtını müstaķdim-i feyz-i ķudûm êtmîş

IV

1. Zihî sulţân-ı rüşen-rây⁵ milk-ârâ-yı deryâ-dil
Ki tevĥîķ-ı zafer iķbâle ķılmîş cevherin ķâbil
2. Binâ-yı ihtimâmından dem-â-dem olmasa muĥkem
Tılısm-ı dîn-i Ĥaķ tuġyân-ı küfr ile olur bâĥil
3. ‘Ulüvv-i iķtidârından pey-â-pey bulmasa revnaķ
Olur naķş-ı sa‘âdet şafĥa-yı eyyâmdan zâyil
4. Şeh-i dünyâ vü dîn Sulţân Süleymân şâh-ı ‘âdil-dil
Rızâsın şaĥlayan hem dîn ü hem dünyâ kıılır ĥâşil
5. Ĥavâdiş def’ine ‘âlemde ķâdir pâdişâh oldur
Penâh isterse ‘âlem ĥüsrev-i ‘âlem-penâh oldur

V

1. Ĥarîm-i Ĥaķ çirâġı salţanat şem‘-i şebistânı
Riyâz-ı ‘âdl servi evc-i raĥmet mâh-ı tâbânı
2. Ĥilâfetde velâyet ehlinüñ himmetlü ser-dârı
Velâyetde ĥilâfet taĥtınıñ devletlü sulţânı

11 || III || 2^a tökmek: dökmeķ T₁.

11 || III || 2^b kebk ü: kebk S₁, KS₁, KS₃ || dürrâc u: dürrâca S₁, T₁, KS₁ || tezerve: tezerv T₁, KS₁.

11 || III || 3^b nêçük kim: nêce kim [TD] nêçün kim KS₂ || server-i: ĥüsrev-i T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃.

11 || III || 4^b müstaķdim: müstes’id T₁.

11 || IV || 1^a deryâ: rüşen S₁.

11 || IV || 1^b ķâbil: ķâyil T₁.

5 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II” isimli makalesinde “-rây” hecesinde medd yapılmasının Fuzûlî’nin aruzu kullanma üslubuna uymadığını belirtmiş ve doğrusunun “rüşen-rây ü” olması gerektiğini ifade etmiştir.

11 || IV || 4^a ‘âdil-dil: ‘âdil kim S₁.

11 || IV || 4^b şaĥlayan: şaķlayan T₁, P || dünyâ: imân T₁.

11 || IV || 5^b ĥüsrev-i: ĥüsrev ü S₁.

11 || V || 1^a çirâġı: çirâġ T₁.

3. Sikender tahtınuñ iqbâl ile maqbûl Dârâsı
Süleymân milkinüñ işbât ile vâriş Süleymânı
4. Melâz-ı memleket memdüḡ-ı millet maḡhar-ı raḡmet
Her âfet ref'i her ḡam çâresi her derd dermânı
5. Şerî'at zîveri dîn revnaḡı İslâm âyîni
Mürüvvet menba'ı inşâf deryâsı kerem kânı
6. Ki her kim her dil ile her nê vaşfın kılsa efzündür
Aña beñzer sheñşeh görmemiş tâ devr-i gerdündür

VI

1. Şehinşâhî ki gerdün dergēh-i ḡadrine çâkerdür
Cemî'-i müdde'âsı feyz-i devletden müyesserdür
2. Nê fermân kim kılırsa Haḡ rızâsına muḡâbıḡdur
Nê yan kim 'azm kılsa baḡtına tevfiḡ rehberdür
3. Fezâ-yı bârgâh-ı 'adlinüñ a'yân-ı maqbûli
Ser-â-ser her biri 'adline bir pākîze maḡherdür
4. Muḡaddem cümleden ol server-i şâhib-sa'âdetdür
Ezelden ḡîneti inşâf u 'adl ile muḡammerdür
5. Niḡâmü'l-'izzü ve'l-iqbâl Sulḡân Veys-i rüşen-dil
Ki dârü'l-milk-i Rüm envâr-ı 'adliyle münevverdür
6. Gönül vaḡt oldı ol ḡuḡb-ı zamân devrinde izhâr êt
Nê maḡşad kim zamânlar bâḡın-ı pāküñde muzmerdür
7. 'Adâlet ḡulḡınıñ ḡarzını ol pākîze-tenden sor
Nübüvvet ḡırḡasınıñ zevḡını Veysü'l-Ḳarenden sor

11 || V || 4^b ref'i: def'i P, T₁, KS₁, KS₂, KS₃.

11 || V || 5^b inşâf: elḡâf P.

11 || V || 6^a her nê: her S₁.

11 || VI || 2^a rızâsına: rızâsıyla S₁, T₁.

11 || VI || 2^b baḡtına: taḡtına T₁.

11 || VI || 3^a 'adlinüñ: ḡadrinüñ T₁, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃.

11 || VI || 3^b bir: hem T₁ || maḡherdür: gevherdür P.

11 || VI || 4^a şâhib-sa'âdetdür: şâhib-sa'âdet kim P şâhib-sa'âdet S₁.

11 || VI || 4^b inşâf u: inşâf-ı T₁, S₁.

11 || VI || 6^a devrinde: sözüñde T₁ || êt: - T₁.

11 || VI || 7^a ḡulḡınıñ: tıynetinüñ [TD] || pākîze-tenden:pāk-tenden [TD] || sor: şor T₁.

11 || VI || 7^b sor: şor T₁.

VII

1. Şehâ cennet dilerdüm Hâk müyesser kıldı didâruñ
Umardum nûr-ı rahmet rûzi oldu şem'î-ı ruhsârun
2. Murâdum Ka'be idi tavf-ı dergâhuñ naşib oldu
Çekerdüm la'l için hasret erişdi sem'e güftâruñ
3. Kılurdum ârzü Hâkdan kilid-i mahzen-i maşşud
Görindi dide-yi ümmîdüme dest-i güher-bâruñ
4. Şafâ-yı tal'atuñ mahv etdi gönlümden elem nakşın
Mu'alic oldu hâzır kalmadı teşvîşi bîmâruñ
5. Târîk-ı 'izz ü ikbâli itürmişdüm olup gâfil
Meni gâflet yukusından uyatdı baht-ı bîdâruñ
6. Nê tât ecridür yâ nê du'â te'sîridür yâ Rab
Ki ma'lûbı müyesser oldu miñnetsüz talebkâruñ
7. Fuzûlî hüsn-i eţvâr ile olmuş kurbuña mâyil
Budur te'sîri 'âlemde hemîşe hüsn-i eţvâruñ
8. Şafâ-yı niyyet ile yoĥ du'â kılmaĥda taşşîri
Du'â olsa riyâsuz beyledür elbette te'sîri

VIII

1. Binâ-yı rif'atûñ tâ devr-i gerdün var var olsun
Medâr êtdükçe 'âlem devletûñ 'âlem-medâr olsun
- 2.⁷ Serây-ı himmetûñ kim hâlķa şalmış sâye-yi rahmet
Esâs-ı nuşret ü fetĥ ile dâyim üstüvâr olsun
3. Metâ'-ı irtifâ'-ı kadrüñe bîm-i havâdişden
Hemîşe devlet-i tevfiķ-ı Hâk hışn-ı hîşâr olsun

11 || VII || 3^b ümmîdüme: ümmîd T₁.

11 || VII || 4^b mu'alic: mu'alec [TD] meşâlih T₁, KS₂, KS₃ || hâzır: hâtır [TD] || kalmadı: kaldı T₁.

11 || VII || 5^a itürmişdüm: yitürmişdüm T₁.

11 || VII || 5^b gâflet: - T₁ || uyatdı: uyardı [TD].

11 || VII || 6^a ecridür: kurbıdur T₁.

11 || VII || 7^a mâyil: kâbil S₁.

11 || VII || 7^b te'sîri: te'sîr S₁.

11 || VIII || 1^a rif'atûñ: devletûñ [TD].

11 || VIII || 2^b üstüvâr: ber-ķarâr T₁.

7 P'de aşıĥdaki beyitle yer deĥiştirmiştir.

4. Tamāmî-yi umūruñ her cihetden mūcib-i taḥsîn
Cemî‘-i ḥıdmetüñ manzūr-ı ‘ayn-ı i‘tibār olsun
5. Sen olğil ercümend-i milk düşmen kayd-ı ğam çeksün
Sen olğil ser-bülend-i dehr düşmen ḥāksār olsun
6. Fezâ-yı buķ‘a-yı Baġdād ‘adlün-den olup rüşen
Mizâc-ı pāküñe āb u hevāsı sâzgār olsun
7. Serîr-i ḥükm-i burc-ı evliyâ senden bulup zîver
Şafâdan her günü nev-rûz u her faşlı bahâr olsun
8. Senüñ vaşfuñla gün günden tapup revnaķ menüm nazmum
Menüm nazmumla vaşfuñ vird-i ehl-i rûzgār olsun
9. Zebân olduķça bir dem gêtmesün zikrün zebānumdan
Ḥayâl-i ḥıdmetüñ maḥv êtmesün Ḥaķ levḥ-i cânımdan

11 || VIII || 5^b düşmen ḥāksār: düşmen ḥār zār KS₂ ḥāsîd ḥār ü zār [TD].

11 || VIII || 6^a olup: alup S₁ || rüşen: revnaķ S₁.

11 || VIII || 6^b pāküñe: bālüñe T₁ || āb u: luḫf-ı S₁, T₁, P, KS₂, KS₃.

11 || VIII || 8^a vaşfuñla: vaşfuñ ki T₁ || tapup revnaķ menüm nazmum: bulupdur revnaķın nazmum [TD].

12.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Geldi ol ‘İsâ kim andandur hayât-ı ehl-i hâl
Yoğdur ansuz halk cisminde hayâta ihtimâl
2. Geldi ol Hızr-ı mübârek-pey kim ansuz bî-delîl
Mużtarib qalmışdı ehl-i fazl u erbâb-ı kemâl
3. Geldi ol Mehdî ki salmışdı zamân-ı gaybeti
‘İkd-ı nazm-ı kişver-i İslâma bîm-i inhilâl
4. Geldi ol Āşaf ki kondurmışdı bu‘d-ı şevketi
Dâmen-i milk-i Süleymâna ğubâr-ı ihtilâl
5. Ser-firâz-ı⁸ rast-‘ahd u nîk-re‘y ü hûb-rüy
Server-i pâkîze-eṭvâr u pesendide hişâl
6. Cevher-i kâbil Ayâs-ı ‘âkıbet-Maḥmûd kim
Halka göstermiş anı İzid felekden bir mişâl
7. Merḥabâ ey revnaḡ-efzâ-yı serîr-i ‘izz ü câh
Merḥabâ ey zîb-baḡş-ı mesned-i câh u celâl
8. Serverâ ḡaḡkâ ki ḡurşîd-i cemâlûnden cüdâ
Aḡter-i iḡbâline yêtmişdi Bağdâduñ zevâl
9. Olmuş iken eşk seyl-âbıyla a‘mâ şükr kim
Buldı çeşm-i milk ḡâk-i maḡdemûnden iktihâl

12 || Bu kaside Ayas Paşa'nın methindedir. Ayas Paşa, 1545-1547 tarihleri arasında Bağdat Beylerbeyliği yapmıştır.

12 || T₁ 29^a, P 211^a, S₁ 105^a, KS₁ 31, KS₂ 11^a, KS₃ 18^a, KS₅ 21^b, KS₆ 29^a.

12 || 1^b yoğdur: yoğ-durur T₁ || cisminde: çemende S₁ || hayâta: hayât T₁ || ihtimâl: pâyımâl S₁.

12 || 2^a bî-delîl: bî-bedel T₁.

12 || 3^a salmışdı: şalmışdur T₁ || zamân: zebân S₁.

12 || 4^a bu‘d-ı: na‘l-i KS₆ bağda KS₅ cünd-i [TD].

12 || 5^a ser-firâz-ı: ser-firâz ü [TD] || rast-‘ahd u: rast-‘ahd S₁, P nîk-‘ahd ü KS₅, [TD] || re‘y ü: re‘y S₁, P, KS₂ || hûb-rüy: nîk-ḡû KS₅, [TD].

12 || 5^b pâkîze-eṭvâr u: pâkîze-eṭvâr T₁, S₁, KS₂.

8 Cem Dilçin, “Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II” isimli makalesinde TD'deki “Ser-firâz ü” farkının yanlış olduğunu doğrusunun “Ser-firâz-ı” olması gerektiğini gerekçeleri ile açıklamıştır.

12 || 6^b felekden: melekden P.

12 || 7^b mesned-i: mesned ü S₁.

12 || 8^b zevâl: vebâl T₁, S₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₆.

10.   Çalmamışdı feyz gūyā kim saña imdād için
Evliyā kılmışdı burc-ı evliyādan irtiḥāl
11.   Ëy hoş ol kim hırmen-i a‘dāyı ber-bād étmege
Cānib-i deryāya kılduñ seyr mānend-i şimāl
12.   Ḥaşm milkinge hırāmān eyleduñ ḥadrā ‘alem
Şerr-i şeyṭān def‘ine açduñ melek-veş perr ü bāl
13.   Girduñ ol iqlime kim baḥr ile berrinde anuñ
Yoh saña bir mūnis ü ğam-h‘ār ğayrı Zū‘l-Celāl
14.   Kılmaduñ emvāc-ı deryā-yı ‘adāvetden ḥazer
Çekmeduñ aḥvāl-i āşār-ı ḥavādişden melāl
15.   Kesduñ evvel fitne başın intizām-ı milk için
İbtidā-yı kār-ı ḥayr étduñ mübārek oldı fāl
16.   Fetḥ kılduñ ol yeri kim devr-i Ādemden berü
Kılmamışdı şāhibinden ğayre hergiz intiḳāl
17.   Alduñ ol iqlimi kim ‘ālemde yüz biñ pādişāh
Ḥasretiyle vērđi cān fetḥin bilüp emr-i muḥāl
18.   Açduñ ol milki ki yüz biñ saltanat lāfin uran
Oldı ‘aciz ile anuñ da‘vā-yı teşḥirinde lāl
19.   Şāhid-i Başra perişān-ḥāl iken vērduñ aña
Ḥaṭṭ u ḥāl-i leşker-i İslāmdan zib-i cemāl
20.   Minberin zikr-i hümayūn ile étduñ ser-bülend
K’ol maḳāmı ḥayfdur kılmak erāzil pāy-māl

12 || 12^b perr: bir perr T₁.

12 || 13^a baḥr ile berrinde: berr ile baḥrinde S₁.

12 || 14^b aḥvāl-i: aḥvāl u P.

12 || 15^a başın: başını T₁.

12 || 16^b ğayre: özge T₁.

12 || 17^b ḥasretiyle: ḥasretiyle [TD].

12 || 19^a perişān-ḥāl iken: perişān-ḥāl-ilen T₁.

12 || 19^b zib-i: zib ü KS₂, KS₃, [TD].

12 || 20^a minberin: mu‘cizin S₁, T₁, KS₅, KS₆ mu‘cizüñ KS₁, KS₃ mu‘ciz-i KS₂.

12 || 20^b k’ol: ol T₁ || kılmak: kılmış [TD].

21. Sikkesine pâdişâh ismiyle vërdüñ zîb ü fer
Hâyfdur kim ola ol ra'nâ siyeh-rû lâ-yezâl
22. Kesdüñ ol iklimden ehl-i Firengüñ rağbetin
Açabilmez oldu küffâr ol yaña çeşm-i hayâl
23. Halkça îlâm étmege dîn-i Muḥammed tâ'atin
Eyledüñ ol Mescid-i Akşâya ta'yîn-i Bilâl
24. Ser-ḥad-i Hindüstân açduñ saña yüz âferin
Rûm ruḥsârına hayli zînet arturdu bu ḥâl
25. Ger saña düşmen muḳâbil durmadıysa vechi var
Ol-durur ḥuffâş sensen âftâb-ı bî-zevâl
26. Fetḫ yüz urmuş saña her ḥanda kim 'azm eyleseñ
Hiç kimden şürete gelmez ḥilâf-ı imtişâl
27. Leşkerüñ 'azm étse bir sâ'atde eyler târumâr
Her né tedbîr ü te'emmül kılsa ḥaşmuñ mâh u sâl
28. Meyl kılsañ himmetüñ şarfına döymez bir nazâr
Kılsa a'dâ cümle 'ömrin şarf-ı zabt-ı milk ü mâl
29. 'Arşa-yı ceng ü cidâlün katlden ḥâlî kılup
Muttaşıl re'yüñle tiğüñdur kılan ceng ü cidâl
30. Tiğüñ ister rezm édüp ḳanlar töke başlar kese
Re'yüñ étmez düşmenüñ fetḫini muḫtâc-ı kıtâl
31. Beyle kim tevfiḳ-ı Hâḳ nuşret naşîb étmiş saña
İktisâb-ı rif'at ü iḳbâle düşmişdür mecâl

12 || 21^a vërdüñ: urduñ T₁ || zîb ü: zib S₁.

12 || 21^b hayfdur kim ola ol ra'nâ siyeh-rû lâ-yezâl: hayf idi kim râm ola âğyâre ol ra'nâ ğazâl [TD].

12 || 23^b mescid-i: ma'bed-i T₁.

12 || 24^b bu: o S₁.

12 || 25^b ḥuffâş: ḥuffâş u P.

12 || 26^a urmuş: vermiş P dutmuş [TD] || ḥanda: ḳanda P.

12 || 26^b kimden: kimse KS₆ kesden [TD] || imtişâl: ibtişâl T₁.

12 || 28^a meyl: seyl KS₅ seyr [TD].

12 || 29^a kılup: ḳalup P, KS₂ degül KS₅, [TD].

12 || 30^a édüp: éde KS₅, [TD] || ḳanlar töke başlar kese: başlar kese ḳanlar töke KS₅, [TD].

12 || 30^b fetḫini: fetḫine T₁.

12 || 31^b rif'at ü: rifat-i S₁.

32. Dut cihân ma'müresin ser-asker-i İslâm olup
Nev-cevânlar zür-ı bázüsına döymez pîr Zâl
33. Cevher-i zâtuında çün nâmüs-ı nazm-ı milk var
Luţfi şâhenşâh-ı İslâmuñ saña olsun helâl
34. Oldı rüşen kim saña âgâz-ı rif'atdür bu fetḥ
Pertev-i ḥurşiddeden bedr olacağdur bu hilâl
35. Var ümidüm kim muḥâlifler arasında müdâm
Âsmân kılduğça nîrân-ı 'adâvet işti'âl
36. Muttaşıl fetḥ ola rüzî cânib-i Hâğdan saña
Feyz-i medḥüñle Fuzûlî ḥasteye ḥüsn-i meḳâl

---

12 || 32^b pîr: pîre P.

12 || 33^a nâmüs-ı: tedbîr-i KS₅, [TD].

12 || 34^a rif'atdür: raḥmetdür T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅, KS₆.

12 || 35^b işti'âl: iştiğâl T₁, S₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅, KS₆.

13.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Çihre vü haţtuñ hayâli çeşmümi kılmış maķâm
Açmaġa Baġreyni cem' olmış sipâh-ı Rûm u Şâm
2. Cilvegâh étmiş ġubâr-ı dergehüñ müjġânumı
Sâhil-i deryâyı dutmuş 'asker-i dârü's-selâm
3. Râh-ı ışkuñda sirişküm gösterür her yan ġabâb
'Azm-i râh étdukde leşker resmdür naşb-ı ġiyâm
4. Ceng éderler birbiriyle tıġuñ için ġüblar
Resmdür leşkerde şular üzre kıлмаķ izdiġâm
5. Serv lâf-ı ġüsn éder göster kıyâmuñ men' kıł
Baş çeken ser-keşlerüñ def'ine vâcibdür kıyâm
6. Kıoyma zülfüñ düşmege mâh-ı ruġ-ı raġşânuña
Kıl Müşa'sa' milkinüñ sâhirlere seyrin ġarâm
7. Gönlümi gör dideden geh kıan töker geh kıan içer
Med ü cezrini temâşâ kıł bu deryânuñ müdâm
8. Dil évine revzen aç sînem delüp tıġuñla kim
Muntazırdur fetġ-i râh-ı Ka'be için ġâş u 'âm
9. Êy gönül devrân çeküp gerdüna Keyvân maġmilin
Şemsten Merrîġe vèrmış tevsen-i zerrîn-ligâm
10. Çarġ kıalġânını zerrîn kıubbe étmiş mihrden
Mâh-ı nev tıġın şafaķdan eylemiş ġül-gün niyâm
11. Fetġ esbâbını yükletmiş kıaţâr-ı hefteye
İġtiyâţ üzre olup görmüş sefer kıaydın tamâm

13 || Bu kaside Ayas Paşa'nın methindedir. Ayas Paşa, 1545-1547 tarihleri arasında Baġdat Beylerbeyliġi yapmıştır.

13 || T₁ 30^a, P 212^a, S₁ 106^a, KS₁ 33, KS₂ 12^b, KS₃ 19^a, KS₅ 22^b.

13 || 3^a her yan: yèr yèr T₁ her dem KS₁, KS₂, KS₃, KS₅, [TD].

13 || 4^a éderler: éder S₁, [TD].

13 || 4^b şular: sular S₁ || kıılmaķ: kıılmış T₁.

13 || 6^b seyrin: yèrin T₁.

13 || 7^a töker: döker T₁.

13 || 8^a delüp: dolup S₁ || tıġuñla: tîrûñle T₁.

12. Ğalibâ sulţân-ı dîvân-ı kazâ hüküm eylemiş
Kim vère dârûs-selâma düşmen-i ser-keş selâm
13. Hâkim-i tağdirden devrâna olmuş emr kim
Ëde milk-i Başrayı maħrûsa-yı Bağdâda râm
14. Bağlamış himmet bu fermânı ser-encâm étmege
Hâzret-i pâşâ-yı Keyvân-ğadr u gerdün-ihtîşâm
15. Ser-fîrâz-ı ‘âkıbet Maħmûd-ı³ ğuţb-ı râst-rev
A‘del-i aĝrân Ayâs-ı nîk-rây u nîk-nâm
16. Ol Mesîhâ-dem ki emvât-ı elem îhyâsına
Hâk-i dergâhındadur keyfiyyet-i *yuhÿi’l-‘îzâm*
- 17.⁴ *Halleda’llâhümme tekrîmen lenâ iğbâlehu*
Aħsena’llâhümme fi eyyâmîhi ħâle’l-enâm
18. Êy ğubâr-ı dergehüñden ğadr-i gerdün ‘âriyet
Ve’y fûrûğ-ı mihr-i rûyuñdan şafâ-yı şubĥ vâm
19. Devrden ħâşıl saña⁷ dâyim neşât-ı müstezâd
Baĥtdan rûzî saña peyveste câh-ı müstedâm
20. Câm-ı bezm-i rezmün içmekde⁹ dil-i düşmen kebâb
Def-i nâr-ı ğahruñ étmekde ħayâl-i ħaşm ħâm

13 || 14^b pâşâ: pâdişâh T₁ || keyvân-ğadr u: keyvân-ğadr P, T₁, S₁, KS₁, KS₂ gerdün-ğadr KS₅.

13 || 15^a ‘âkıbet maħmûd-ı: ‘âkıbet-maħmûd u P, KS₁, [TD].

3 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II” isimli makalesinde “‘âkıbet Maħmûd-ı” farkının tercih edilmesini gerektirdiğini belirtmiş, TD’de bulunan “‘âkıbet-Maħmûd u” şeklinin yanlış olduğunu gerekçeleri ile ortaya koymuştur.

4 Allahım! Bize ihsan edip onun ikbalini ebedî kıl. Allahım! Onun devrinde halkın hâlini güzelleştir.

13 || 18^b şubĥ vâm: şubĥ u şâm S₁.

13 || 19^a ħâşıl... dâyim: dâyim.....ħâşıl P || saña: baña T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅, [TD].

7 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II” isimli makalesinde TD’deki “maña” biçimiyle beytin anlamsız olduğunu gerekçeleri ile ortaya koymuştur.

13 || 20^a içmekde: içmekden [TD].

9 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II” isimli makalesinde TD’de bulunan “içmekden” farkının yanlış olduğunu gerekçeleri ile açıklamıştır.

21. Her şu^â-i hânçerüñ berķ-ı fenâdan bir şerer
Her şadâ-yı nâveküñ milk-i ‘ademden bir peyâm
22. ‘Ömrlerdür katl-i a^dâdan ecel çekmiş elin
Anı divân-ı kazâdan tîguñ etmiş iltizâm
23. Hâķ Te‘âlâdan saña fetḥ-i dem-â-dem luṭf-ı hâş
Senden ehl-i ‘âleme luṭf-ı pey-â-pey feyz-i ‘âm
24. Rezmġâhuñda mizâc-ı tîġ u ṭab[‘]-ı rumḥuñı
Muḥtelif kılmış ṭarîķ-ı iftirâķ u iltiyâm
25. Çalışup her bir ‘adûñı tîguñ etdükçe êki
Her êki bir olmaġa rumḥuñ kılır iķdâm-ı tâm
26. Kâşd-ı fetḥ-i milk kılmışsan mübârekdür bu re’y
‘Azm-i def[‘]-i düşmen etmişsen müyesserdür bu kâm
27. Çoġ zamânlardur ki şayd-ı merdüm-i tüccâr için
Reh-güzâr-ı Hinde ķurmuşdur ḥişâr-ı Başra dâm
28. Anda kanlar yuddurupdurlar tereddüd ehline
Geldi ol dem kim çeke tîguñ olardan intikâm
29. Teprenen ‘asker midür yâ Dicedür Bağdâddan
Eyleyüp ṭuġyân Cezâyirden yaña kılmış ḥurâm
30. Dutmaġ olmaz beyle seyl-âbuñ öñin ḥâşâķ ile
Kılmassunlar men‘ine ehl-i Cezâyir ihtimâm
31. Yel biraḥdı Hind deryâsına ‘azmüñden ḥaber
Titredi deryâ mehâbet Hind şubḥın kıldı şâm
32. Kıldı Kūṭbü’l-Mülki taḥrîküñ yérinden münḥarîf
Ġerdi ḥavfuñla Nizâmü’l-Mülk milkinden nizâm

13 || 24^a rezmġâhuñda: rezmġâh T₁ || tîġ ü: tîġ S₁.

13 || 25^a ‘adûñı: ‘adüyı S₁.

13 || 26^a re’y: fetḥ T₁.

13 || 29^a teprenen: deprenen T₁ || ‘asker: leşker P || dicedür: dicle T₁.

13 || 31^b titredi: ditredi T₁.

33. Vehm-i tîguñ eyledi ehl-i Firengi zerd-reng
 Kıldı gerd-i leşkerüñ şahrâ-yı Hindi müşg-fâm
34. Müşg söylersem sipâhuñ gerdine kızman haṭâ
 Çün Fuzûlî ḥasteye andan mu'atṭardur meşâm
35. Tâ şeb ü rüz ihṭilâfiyle muḳarrerdür medâr
 Tâ meh ü ḥurşîd devrânında mümkindür devâm
36. Var ümidüm ḥ'âb-ı ğaffletden ḥasûduñ durmayup
 Baḥtuñı bidâr êde tevfiḳ-ı Ḥayy-ı lâ-yenâm

---

13 || 34^a gerdine: gerdin T₁.

13 || 35^b tâ meh ü: nâme-yi T₁.

13 || 36^a ḥasûduñ: ḥasûd S₁.

14.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

I

1. Şükr kim çarḫ istiḳâmet üzre devrân eyledi
Cem'-i ehl-i devlet a'dâyı perîşân eyledi
2. Dehr ḫalk-ı Başra vü ehl-i Cezâyir fitnessin
Çoḫ zamânlar gerçi ḳanlar yutdı pinhân eyledi
3. 'Âḳıbet bîm-i zârardan pâdişâh-ı 'âlemi
Bî'z-zarûre vâḳıf-ı âşâr-ı 'iştân eyledi
4. Ğayret-i ḥükm-i ḫilâfet ol diyâruñ fetḫini
Bir mücâhid bende-yi maḳbûle fermân eyledi
5. Mazḫar-ı raḫmet Ayâs-ı merḫamet-endîşe kim
Anı evc-i 'adle Ḥaḳ ḫurşid-i raḫşân eyledi
6. Sâye-veş topraḡa şaldı düşmen-i bed-ḫ'âhını
Her yere kim râyet-i 'azmin ḫırâmân eyledi
7. Başra teshîri Cezâyir fetḫi müşkil emr iken
Eshel-i vech ile⁹ bu düşvârı âsân eyledi
8. Hîç şek yoḫ kim bu nuşret nuşret-i İslâmdur
Pâdişahuñ milkine işbât-ı istiḫkâmdur

14 || Bu kaside Ayas Paşa'nın methindedir. Ayas Paşa, 1545-1547 tarihleri arasında Bağdat Beylerbeyliği yapmıştır.

14 || T₁ 31^b, P 231^a, S₁ 107^a, KS₁ 36, KS₂ 13^b, KS₃ 20^b, KS₆ 13^b.

14 || I || 1^b a'dâyı: a'dâsın [TD].

14 || I || 2^a dehr: dehre [TD] || fitnessin: fitnessi [TD].

14 || I || 2^b ḳanlar: ḳan [TD] || yutdı: yuddı T₁ yutdurdı [TD].

14 || I || 3^a bîm-i: bîm ü P.

14 || I || 3^b bi'z-zarûre: bi'z-zarûret P, S₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₆.

14 || I || 5^b anı: onı S₁.

14 || I || 6^a topraḡa: topraḡı S₁ || şaldı: saldı S₁.

14 || I || 7^b vech ile: emr ile P.

9 P'de bu kelimenin olduğu yerde silinti vardır. Dipnottaki kelime sonradan eklenmiş olabilir.

II

1. Kıldı Bağdâd üzre feth için müretteb bir sipâh
Kim 'alemden bād taḥrikiyle mesdûd oldı râh
2. Keşret ol gâyetde kim encüm tökilse çarḥdan
Zinet için bir güher bulmazdı anda bir külâh
3. Ger şabâ nâ-geh araya düşse mânend-i ḥabâb
Anlara eltürdi leşker izdiḥâmından penâh
- 4.⁴ Vaḥş ile ṭayr u melek yüz dutdı ğurbet 'azmine
Kalmayup anlara leşkerden vaṭanda câygâh
5. Her yaña qaldurdı râyet bir emîr-i nâm-dâr
Her yaña şaf bağladı bir server-i Cemşid-câh
6. Dutdı şaf şaf yêr yüzün leşker sûtür-ı ḥaṭ gibi
Ol ḥaṭuñ maẓmûnı istiqlâl-i ḥükm-i pâdişâh
7. Êtmek olmaz beyle leşker cem'ini tedbir ile
Yâr u yâver olmasa tevfiḳ u te'yid-i İllâh
8. Hiç şek yoḫ kim bu nuşret nuşret-i İslâmdur
Pâdişahuñ milkine işbât-ı istiḥkâmdur

III

1. Mâh-ı nevden Diclede gösterdi zevrakler mişâl
Kim görüpdür kim ola bir âsmânda biñ hilâl
2. Her biri bir ṭâyir-i evc-i belâdur tîz-per
Şayd-ı murğ-ı rûḫ-ı ḥaşm eyler kıilup taḥrik-i bâl
3. Yoḫsa sâyildür dehânında kızıl bayrak zebân
Ḥâkim-i taḫdîrden feth-i bilâd etmiş su'âl

14 || II || 1^b taḥrikiyle: taḥrikine T₁, P.

14 || II || 2^a tökilse: dökilse T₁.

14 || II || 3^b anlara: olara S₁, P evlere T₁ || leşker izdiḥâmından penâh: leşkerden vaṭanda câygâh T₁.

4 Bu beyit T₁'de yoktur.

14 || II || 4^a vaḥş ile: vaḥş u S₁, P || dutdı: dutmışdı S₁, P, KS₆.

14 || II || 5^b bir: bu P || cemşid: cemşide S₁.

14 || II || 6^a ḥaṭ gibi: ḥaṭṭuñı T₁, S₁, KS₁, KS₃ ḥaṭṭumu KS₂ || gibi: kimi [TD].

14 || II || 6^b istiqlâl: isti'âl T₁, KS₆ isti'âl KS₁.

14 || II || 7^a beyle: böyle T₁.

14 || II || 7^b tevfiḳ ü te'yid-i: tevfiḳ-ı te'yid-i T₁, KS₁, KS₃, KS₆ te'yid-i tevfiḳ S₁.

14 || III || 1^a nevden diclede: nev dicleden S₁ nev dicleden P, KS₁ nev diclede [TD].

14 || III || 3^b feth-i: ḥükm-i T₁.

4. Göñli açılmış meger bulmuş bu reng ile cevâb
Çarh-ı ahđardan ki mâni‘ yoğ teveccüh eyle al
5. Şuda zevrağdur mı yâhod ağzın açmış bir neheng
Bayrağ ol âteş ki bulmuşdur deminden işti‘âl
6. Server-i şâhib-zafer zevrağlara zînet vèrüp
Kıldı düşmen milkine irsâl-i esbâb-ı kıtâl
7. Şaldı ğavġâ-yı tüfeng maġzına a‘dânuñ ğıriv
Buldı vehminden mizâc-ı milk-i düşmen ihtilâl
8. Hiç şek yoğ kim bu nuşret nuşret-i İslâmdur
Pâdişahuñ milkine işbât-ı istiġkâmdur

IV

1. Râyetin bir cânibinden eyleyüp gerdün hırâm
Gerd-i leşkerden ruġın gerdünuñ êtdi müşg-fâm
2. Ruġşat-ı ‘azm-i ġazâ Şâh-ı Necefden isteyüp
Geldi dergâhına gösterdi tarîġ-ı ihtirâm
3. Buldı ol sulţân-ı ‘âdilden kemâl-i iltifât
Pir irşâdıyla hoşdur her ‘amelde ihtimâm
4. Buġ‘a buġ‘a kıldı tay ma‘müre-yi maġrüse‘i
Aldı feyz-i fetġ-i milk için du‘â-yı hâş u ‘âm
5. Yètdi ol ser-ġadde kim âġâz-ı milk-i ġaşmdur
Girdi ol meydâna kim ġükm anda olmuşdur tamâm
6. Geldi ol menzilde ‘id-i rûze ġâk-i pâyine
Fetġden vèrdi beşâretler ki ola şâd-kâm
7. Yèddi aġterden felek düzdi anuñ-çün bir ġaţâr
Kim çeker şâġrâda esbâb-ı sipâhın şubġ u şâm
8. Hiç şek yoğ kim bu nuşret nuşret-i İslâmdur
Pâdişahuñ milkine işbât-ı istiġkâmdur

14 || III || 5^a zevrağdur: zevrağ KS₁, KS₃ bir zevrağ [TD].

14 || III || 5^b işti‘âl: iştiġâl T₁.

14 || III || 7^a tüfeng: turmaġuñ ? T₁ tüfengi [TD] || maġzına a‘dânuñ: maġz-ı a‘dâya [TD]

14 || IV || 1^a cânibinden: cânibden S₁.

14 || IV || 4^a maġrüse‘i: maġrüsaya P.

14 || IV || 6^a ‘id-i rûze: ‘id-i rûz S₁, KS₂ rûz-ı ‘id [TD].

14 || IV || 6^b ki: kim [TD].

V

1. Şeyhi Âl-i Kaş'am'ın şerriyle bir şeytân idi
Memleket içre fesâdı şöhre-yi devrân idi
2. Gerçi şüretde itâ'at zâhir eylerdi velî
Şüret-i ahşâmı hâl-i çihre-yi 'işyân idi
3. Müktedâsı emr ü nehyinden hevâ-yı nefis olup
Şer' hükmi vâdi-yi re'yinde ser-gerdân idi
4. Hânsı hırmen-sûhte zer'ine kılsa bir nazâr
Bezr için her nesne kim kıoysaydı bir ihşân idi
5. Baş çıharmağ istemezdi zer' vehminden anuñ
Gerçi fellâhuñ gözi yaşı aña bārân idi
6. Her éve bir géce mihmân olsa kavminden biri
Adı mihmânlıg velî ma'nâda bir tâlân idi
7. Kıldı pâşâ-yı sa'âdetmend ref' ol fitne'i
Şanmañuz kim def'i tedbiri anuñ âsân idi
8. Hiç şek yoğ kim bu nuşret nuşret-i İslâmdur
Pâdişahuñ milkine işbât-ı istiḥkâmdur

VI

1. Ol kazâdan kişver-i a'dâya teprendi 'alem
Düşdi bir şahrâya reh kim arturur zikri elem
2. Bir beyâbân kim yoğ anda nev'-i insândan eğer
Aña nisbet vâdi-yi merdüm-nişin milk-i 'adem
3. Nakş-ı riki haṭṭ-ı âfet nevg-i hârı tiğ-ı kîn
Yer mizâcında belâ muzmer hevâ ṭab'ında sem

14 || V || 2^a gerçi şüretde itâ'at: şüretde gerçi tâ'at T₁ şüretâ gerçi itâ'at P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₆ || eylerdi:
éderdi S₁, T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃.

14 || V || 3^a nehyinden: nehyinde S₁.

14 || V || 3^b şer': şer' ü S₁.

14 || V || 4^a hânsı: қаңkı T₁, P.

14 || V || 5^a istemezdi: istemez S₁ || çıharmağ: çıkarmış P.

14 || V || 7^b def'i: def' KS₁, KS₂, KS₃, KS₆, [TD] || tedbiri: tedbir P.

14 || VI || 1^a teprendi: deprettdi KS₃, KS₆, [TD].

14 || VI || 2^a yoğ: - T₁.

14 || VI || 3^a riki: rengi P, S₁, KS₁, KS₂, KS₆.

14 || VI || 3^b sem: hem T₁.

4. Faşl hem bir faşl kim serd olmağın âb u hevâ
Halkdan kaç'-ı hayât eylerdi 'İsâ ursa dem
5. Eyle mühlik şiddet-i dey kim harâret bulmağa
Gördüğü yerde düşerdi odlara hürşid hem
6. Eyle kıatı' tığ-ı sermâ kim lahiddeden çıhmağa
Rûh eger emvâta 'avd étseydi eylerdi sitem
7. Beyle mevsim eyle şahrâyı delil-i hayr ile
Kaç' édüp leşker Cezâyir milkine başdı kadem
8. Hiç şek yoğ kim bu nuşret nuşret-i İslâmdur
Pâdişahuñ milkine işbât-ı istihkâmdur

VII

1. 'Arşa-yı milk-i Cezâyir oldı nâ-geh âşkâr
Himmete 'arz étدی gerdün bir nihâyetsüz diyâr
2. Keşret-i eşcârı ol gâyetde kim ol milkde
Bilmemiş âb u zemîn hergiz ki bir hürşid var
3. Şanasan her nahli bir jülîde-mü dîvânedür
Ki aña zencir âb olmazsa dutmazdı karar
4. 'Arşa-yı şatıranc tek şahnında şatları huñut
Kal'alar hañ gibi şat üzre bî-ğadd ü bî-şumar
5. Gerçi anlar maşşad-ı aşlı degüldi leşkere
Olmağın ol fırça-yı nâ-pâk hâk-i reh-güzâr
6. Eshel-i emr ile çoğ ser-leşkeri pâ-mâl édüp
Bî-nihâyet kal'a-yı muhkem olındı târumâr

14 || VI || 4^a serd: bir P || âb u: tab'-ı S₁, T₁.

14 || VI || 5^a şiddet-i: şiddeti P.

14 || VI || 6^a çıhmağa: çıkmak T₁.

14 || VI || 7^a eyle: beyle P, KS₃, [TD] böyle KS₁, KS₂, KS₆.

14 || VI || 7^b başdı: basdı S₁.

14 || VII || 1^a oldı nâ-geh: nâ-geh oldı P.

14 || VII || 1^b himmete: himmet T₁ || bir nihâyetsüz: bî-nihâyet [TD] || diyâr: sebezâr [TD].

14 || VII || 3^b ki: kim T₁, KS₂ ger P, KS₁, KS₃, KS₆ || olmazsa: olmasa P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₆ olsa T₁.

14 || VII || 4^a şatları: şatlardan S₁ şatardı T₁ || huñut: huñut [TD].

14 || VII || 4^b hañ: ol hañ T₁, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₆ || gibi: kimi S₁, [TD] || bî-ğadd u: bî-ğadd T₁, P, KS₁, KS₃, KS₆ || bî-şumar: şumar KS₂.

14 || VII || 6^a ser-leşkeri: ser-keşleri S₁ ser-keşler KS₃ ser-leşkere P || édüp: olup S₁, P, KS₁, KS₆ oldı KS₃.

14 || VII || 6^b târumâr: târ-mâr KS₂, KS₃, KS₆, [TD]

7. Kâf'alar fethin kilid-i bâb-ı nuşretdür dëyü
Şafha-yı eyyâma taḥrîr êtdi kilik-i rûzgâr
8. Hiç şek yoḡ kim bu nuşret nuşret-i İslâmdur
Pâdişahuñ milkine işbât-ı istiḥkâmdur

VIII

1. Oldı andan şoñra peydâ Başra ehlinden nişân
Fitne odından şererler kıldı zâhir âsmân
2. Geldi istiḫbâle çoḡ sengin-dil ü âhen-ḳabâ
Oldı 'âlem-süz seng ü âhen-i âteş-feşân
3. Her dil-âver nâdir-i milk-i Ḥorâsân u 'Irâḳ
Her mübâriz ser-ḥaṭ-ı mecmû'a-yı Hindûstân
4. Leşker-i İslâm ile âgâz-ı ülfet eyleyüp
Âşnâlig dem-be-dem efzûn olup ḳaynardı ḳan
5. Münhezim 'askerden ammâ bir elemsüz hem degül
Zehri ol ḳavmün zenebden şaçılup zenbûr san
6. Ol fezâ-yı miḥnet-efzâdan yetince Başraya
Dehr bâğ-ı fitneden bir gül açardı her zamân
7. Lik bir ferd olmayup zâyî' sipâh-ı Rûmdan
Rezm sevdâsında ol tüccâra düşmişdi ziyân
8. Hiç şek yoḡ kim bu nuşret nuşret-i İslâmdur
Pâdişahuñ milkine işbât-ı istiḥkâmdur

IX

1. Bir seḫer kim tiğ-ı zerrin çekdi şâh-ı bâḫter
Gök yüzinde ḳoymadı encüm sipâhından eşer
2. Başraya ḳarşu sipâh-ı Rûmdan 'arz oldı şaf
Bağladı rûy-ı zemîn bed-ḫ'âh ḳatline kemer

14 || VIII || 2^a sengin-dil ü: sengin-dil T₁, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃.

14 || VIII || 2^b seng ü: seng S₁ sengin KS₂ biñ P, KS₁, KS₃ yüz biñ KS₆.

14 || VIII || 4^a islâm ile: islâma T₁.

14 || VIII || 4^b âşnâlig: âşnâligum S₁ || efzûn olup: efzûn S₁.

14 || VIII || 5^a 'askerden: leşkerden P.

14 || VIII || 5^b şaçılup: şaçılup S₁ şaçılır T₁.

14 || VIII || 7^a olmayup: olmadı [TD].

14 || VIII || 7^b rezm: sūd [TD]

3. Râyet-i hâdrâ açıldı ol hişâruñ fetihine
Yohsa ƙal'-ı ƙal'a-yı küffâra Cibrîl açdı per
4. Nehr-i 'Aşşârı 'ubûr-ı leşker için doldurup
Mâr-ı Dahhâke Ferîdün-ı zamân buldı zafer
5. Çeşm-i hürşîdi sinân u rumh-ı hün-h'âr êtdi kûr
Gûş-ı gerdünü şadâ-yı nây-ı rüyın ƙıldı ker
6. Geldi düşmeden muğâbil bir sipâh-ı bî-kerân
Kim sevâd-ı keşretin haşr êdebilmezdi nazâr
7. Leşker-i İslâma nuşret vêrdi luţf-ı Kirdigâr
Şâm olunca ƙalmadı ol şu'lelerde bir şerer
8. Hiç şek yoh kim bu nuşret nuşret-i İslâmdur
Pâdişahuñ milkine işbât-ı istiḥkâmdur

X⁶

1. Şâm kim ruhsâre çekdi husrev-i encüm niğâb
Ƙıldı şeyh-i Başra bahtı salṭanat tahtında h'âb
2. Vêrdi 'aql u re'yine daḥl-i mehâbet inḥirâf
Şaldı cism ü cânına emr-i şalâbet izṭırâb
3. Ƙaçdı ol dün-ı siyeh-rû devlet ü iğbâlden
Eyle kim şeh-bâz vehminden firâr eyler gurâb
4. Sâyesin toprağa şaldı her ṭarafdan ol hişâr
Şalıcağ bir cânibinden şu'le-yi hürşîd tâb
5. Şubḥ-dem pâşâ-yı 'âdilden münevver oldı milk
Oldı zâyil zulmet-i şeb şaldı pertev âftâb

14 || IX || 3^a: açıldı: çekildi [TD].

14 || IX || 4^a: aşşârı: a'sâr-ı [TD] || leşker: 'asker T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₆.

14 || IX || 5^a: hürşîdi: hürşîd S₁ || sinân u: sinân-ı P.

14 || IX || 5^b: gerdünü: gerdün S₁ || rüyın: rüy S₁ rûbın P, KS₂ || ƙıldı ker: itdi ker KS₂, [TD] ƙıldı P.

14 || IX || 6^b: sevâd: sevda S₁.

14 || IX || 7^b: şu'lelerde: şu'lelerden T₁.

6 P'de 10. bendin ilk üç beyti 232b'de kenarda da yazılmıştır.

14 || X || 3^a: devlet ü: devlet-i S₁.

14 || X || 4^a: toprağa: ṭoprağa T₁.

14 || X || 4^b: cânibinden: cânibden T₁.

14 || X || 5^a: şubḥ-dem: şubḥdan S₁.

6. Vêrdi milk ü māl ü cism ü cānına hālķuñ emān
Kıldı cennet ol yeri cennetde hōd olmaz ‘azāb²
7. Yêtmedi ‘ācizlere ğavgā-yı leşkerden zarar
Bī-tekellūf hoş kerāmetdür zararlı inķılāb
8. Hīç şek yoķ kim bu nuşret nuşret-i İslāmdur
Pādişāhuñ milkine işbāt-ı istiħkāmdur

XI

1. Serverā bed-h[˘]āh hāk-i reh-güzār olsun saña
Hānda kim ‘azm eylesen tevfiķ yār olsun saña
2. Olmasun başuñdan eksük pādişāhuñ sāyesi
Hırz-ı devlet sāye-yi Perverdigār olsun saña
3. Kılmasun luţfin nihān re’y-i münirüñden felek
Her nihānī luţf kim var āşkār olsun saña
4. Çekmesün şemşirden minnet şalāh-ı devletüñ
Muşliħ-i aħvāl devr-i rüzgār olsun saña
5. Fetħ için her hānda kim teprense ‘azmüñ rāyeti
Düşmen-i bed-h[˘]āh hāk-i reh-güzār olsun saña
6. Olmasun hāmüş bāğ-ı medħinüñ bülbülleri
Dā‘i-yi devlet Fuzūlī tek hezār olsun saña
7. Evvel-i ‘azmüñde fetħ-i milke nuşret bulduğuñ
Mücib-i tekmil-i ‘izz ü i‘tibār olsun saña
8. Hīç şek yoķ kim bu nuşret nuşret-i İslāmdur
Pādişāhuñ milkine işbāt-ı istiħkāmdur

14 || X || 6^a māl ü: māl T₁, S₁, P, KS₁, KS₂.

14 || X || 6^b cennetde: - T₁.

2 P’de “yiri cennetde” kelimelerinin yerinde boşluk vardır.

14 || X || 7^a yêtmedi: yêtmedin P.

14 || XI || 1^b hānda: ğanda T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₆.

14 || XI || 3^a luţfin: luţfi T₁, P, KS₁, KS₂, KS₆.

14 || XI || 3^b nihānī: nihān u S₁.

14 || XI || 5^a hānda: ğanda T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₆ || teprense: deprene T₁.

14 || XI || 5^b hāk-i reh-güzār: hār ü hāksār [TD] hāk-i hār u hāksār T₁.

15.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Êrişdi vaqt ki gül başa büstâna kâdem
Cihânı eyleye luţf-ı bahâr reşk-i İrem
2. Vêre benefşe ile berg-i erġuvân çemene
Şafâ-yı zînet-i peyvend-i âbnûs u beķem
3. Hevâdan eyleye eşcârı ebr gevher-bâr
Şahîfe-yi çemen üzre le'âli-yi şebnem
4. Güneşden ola sipihr-i kevâkib-i seyyâr
Çenâr sâyesi altında sebze-yi hurrem
5. Şahîfe-yi çemen üzre tereddüd êde nesîm
Mesîh cilvegehi ola dâmen-i Meryem
6. 'Uķûd-ı şebnem ile rûz u şeb harâret-i mihr
Hıttûţ-ı sebze'i geh mühmel êde geh mu'cem
7. Musâvi ola leţâfetde âsmân u zemîn
Berâber ola yügürmekde eşheb ü edhem
8. Çemende oġına hükme-i eyâlet-i nev-rûz
Mişâl-i hükme nişâr eyleye şükûfe direm
9. Revâc-bahş ola gülzâre i'tidâl-i hevâ
Nêçük ki hıttâ-yı Bağdâda server-i a'zem
10. Gül-i bahâr-ı 'adâlet nihâl-i gülşen-i cûd
Şükûfe-yi çemen-i luţf u serv-i bâġ-ı kerem

15 || Bu kaside Ayas Paşâ'nın methindedir. Ayas Paşâ, 1545-1547 tarihleri arasında Bağdat Beylerbeyliġi yapmıştır.

15 || T₁ 35^b, P 212^b, S₁ 110^a, KS₁ 42, KS₂ 17^a, KS₃ 23^b, KS₅ 23^b.

15 || 1^a başa: basa S₁.

15 || 3^b üzre: üstinde T₁, P, KS₁, KS₃ || le'âli: lüle S₁, T₁, KS₁, KS₃.

15 || 4^a kevâkib-i: kevâkib ü KS₂, KS₅, [TD].

15 || 4^b çenâr: çenâre T₁.

15 || 5^a çemen: semen S₁.

15 || 6^b sebze'i: sebzeni S₁.

15 || 7^a ola: oldu T₁.

15 || 7^b ola: oldu T₁.

15 || 9^b nêçük ki: nêçün ki KS₅ nite ki [TD].

15 || 10^a nihâl: bahar S₁ || cûd: dîn P.

11. Meh-i sipîhr-i eyâlet Ayâs Pâşâ kim
Esâs-ı milkdür endîşesiyle mustahkem
12. Bülend-ķadr cenâbî ki re'y-i rüşenine
Degül deķâyık-ı âdâb-ı salţanat mübhem
13. Müşerref eylememiş bir anuñ gibi kâmil
Serîr-i salţanatı andan esbaķ u aķdem
14. Vücüd-ı kâmiline yoķ nazîr 'âlemde
Nê ihtiyâc ki men söyleyem bilür 'âlem
15. Eyâ bülend-nazar âftâb-ı evc-i şeref
Ki ĥalk rızķınadur dest-i himmetüñ maķsem
16. Faķîr-i sofra-yı in'âmüñ aĝniyâ-yı zamân
Garîķ-ı ni'met-i iķsânuñ evliyâ-yı ni'am
17. Ĥarîm-i dergehüñe 'azm eden faķîrlere
Nişâb-ı ni'met ile farz olur tavâf-ı Ĥarem
18. Taķarrübüñ senüñ ol rütbe-yi sa'âdetdür
Kim anda lâzım olur ķurb-ı Ĥaķ Te'âlâ hem
19. Ümîd ile dutalı dâmen-i 'adâletüñi
Ërişmez oldu girîbân-ı milke dest-i sitem
20. Ķazâ yazanda senüñ ismüñe beķâ milkin
Ķılur 'adûlaruñı nevk-i tiĝuñ ile ķalem
21. Bu olmasaydı ĝarâz şafĥa-yı vücûda ķazâ
Senüñ 'adûlaruñ ismini eylemezdi raķem

15 || 13^a gibi: kimi [TD].15 || 16^b ĝariķ: řariķ T₁.15 || 18^a rütbe: türbe S₁.15 || 20^a yazanda: yaza T₁.

22. Fesâd-ı ta'nesin insâna eyleyen melegi
Ger etmeseydi senüñ hüsni sîretüñ mülzem
23. Tahâret ü vera' u zühd ü taqvâ ile müdâm
Binâ-yı hüsni sülüküñdür ol kadar muhkem
24. Fesâda kıyıl olup infî'alden başın
Yuğaru kaldurabilmezdi bir benî âdem
25. Ki bahır-i hîle-yi İblis aña ger olsa muhîṭ
Taşavvur eylemek olmaz kim ol binâ çeke nem
26. Gelüp huzûruña görseydi pāk meşrebüñi
Çalardı haclet ile cāmı tevbe daşına Cem
27. Girüp sipāhuña olsaydı vākıf-ı rezmün
Tefāhūr etmez idi çarb-ı tiğ ile Rüstem
28. Bu nev' ile ki zamānuñda cism-i milk müdām
Bulur hayāt-ı mücedded zamān zamān dem dem
29. Vücüd hıfzını 'adlün eger edinse murād
Binâ-yı feyz ile mesdūd olurdu rāh-ı 'adem
30. Muqarrer eyledi gerdün ki dehr durduğça
Nihāl-i kāmētüñi bār-ı ğamdan etmeye hem
31. Zamāne üzre gören sāye-yi 'adāletüñi
Revā mıdur ki éde sāye-yi 'adāleti kem

15 || 22^b sîretüñ: şüretüñ T₁.

15 || 23^a zühd ü: zühd S₁.

15 || 24^a fesâda: fesâd T₁ || kıyıl: kıabil KS₁, KS₃, KS₅, [TD] || başın: başı S₁.

15 || 25^b ol binâ: bina P.

15 || 26^a gelüp: gelür T₁, P, KS₁.

15 || 26^b daşına: taşına T₁.

15 || 27^a girüp:görüp T₁, [TD] || sipāhuña: sipāhuñı [TD].

15 || 28^a müdām: medâr S₁.

15 || 29^a hıfzını: hıfzuñı T₁ 'ilmini KS₃ || 'adlün: lutfuñ KS₃, [TD].

15 || 31^a gören: görür S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅.

15 || 31^b ki: kim S₁.

32. Şehâ Fuzûlî-yi zârem ki çarh-ı bî-hüde-gerd
Şalupdur âyine-yi tab‘uma ğubâr-ı elem
33. Tenümde zaħm-ı hadeng-i belâ velî şâdem
Ki luţfuñ olsa bulur cümle zaħmlar merhem
34. Ümîd var ki teshîr-i milk-i ‘âlem için
Fezâ-yı çarhda çekdükçe âftâb ‘alem
35. Zamân zamân yüzüne baĝlu kapular açıla
Nefes nefes olup efzûn kapuñda hayl u haşem
36. Müyesser ola ki tevfiķ-ı feth ile tîĝuñ
Ola ‘Irâķ-ı ‘Arabda kilîd-i şulh-ı ‘Acem

---

15 || 33^b cümle: barça S₁.

15 || 35^a açıla: açılır S₁.

15 || 36^a feth ile: feyz ile T₁.

15 || 36^b şulh-ı: şubh-ı S₁ feth-i T₁, P, KS₁, KS₃ şulh ü KS₂.

16.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Êy muşaffâ şîşe-yi cevlanî-yi firûze-fâm
Ma'den-i yâkût-ı şahbâ gül-bün-i gül-berg-i cām
2. Ğonce-yi gülzâr-ı hikmet hoşka-yı şehd-i şifâ
Dürc-i dürr-i ma'rifet mi'yâr-ı idrâk-i tamâm
3. Perde-dâr-ı duhter-i rez dâye-yi bintül-'ineb
Maḥrem-i sulṭân-ı mey maṭbû'-ı ebnâ-yı kirâm
4. El dutup düşmişleri bir bir ayağa durğuzan
Şarf eden varın gönüller açmağa her şubḥ u şâm
5. Nâzenin dil-ber gibi aḥbâba kanlar yudduran
Derd ilen 'aşık gibi kanlar töken gözden müdâm
6. Veh né cevhersen ki bilmez hîç kim hâşiyetüñ
'Acz evşâfuñdadur taqşîre kıyıl 'aql-ı tām
7. Geh gülüp қаһқаһ⁸ ter eylersen dimâğın meclisün
Geh egilüp ḥalka 'özl ile kılırsan ihtirâm
8. Né du'âdur bilmezem kulkul dëyüp zıkr êtdügüñ
K'ol du'ânüñ ḥürmetin vâcib bilüpdür ḥâş u 'âm
9. 'Aql alursan cân bağışlarsan kemâl-i sıhrle
Divi şalup şîşeye odı kılırsan şuya râm

16 || Bu kaside Bağdat ve Halep Beylerbeyi Veysi Paşa'nın methindedir.

16 || T₁ 37^a, P 213^a, S₁ 111^a, KS₁ 44, KS₂ 18^a, KS₃ 24^b, KS₄ 9^a, KS₅ 24^b.

16 || 1^a muşaffâ: şafâ-yı [TD].

16 || 2^a şifâ: 'anâ KS₅ ğınâ [TD].

16 || 4^a düşmişleri: düşmişlerdi S₁ || durğuzan: turgurur KS₁ turguran KS₂, KS₃ durduran KS₅ durğurup [TD].

16 || 5^a gibi: kimi S₁, [TD].

16 || 5^b gibi: kimi [TD] || töken: döken T₁.

16 || 6^b kıyıl: kabil KS₃, KS₅, [TD].

8 T₁'de "қаһқаһ" kelimesi "kısa kısa" gibi yazılmıştır.

16 || 9^b divi şalup: divi şalup S₁ div şalursan KS₅, [TD] || şuya: suya T₁.

10. Gâh durmağ geh egilmek geh ayağa düşmegüñ
Zâhir eyler geh sücüd u geh rükû' u geh kıyâm
11. Bir riyâyî zâhide beñzer sülükün kim ola
Daşrası taçvâ ilen zîbâ içi dolu harâm
12. Yoğ yoğ eçvâruñ münezzehdür riyâdan şübhesüz
Sende muzmêrdür havaşş-ı şerbet-i *yuhyi'l-izâm*
13. Kılmasunlar ta'ne ger mey-hâneler seyr eylesen
Şüfi-yi şâfi-derünsan zâyir-i Beytül-Harâm
14. el-Emânet ey çirâğ-ı ehl-i kâdr ü i'tibâr
el-Mürüvvet ey nizâm-ı ehl-i 'izz ü ihtîşâm
15. Çün şafâ-yı niyyetün tevfiğ-ı hüsn-i sîretün
Kıldı kırb ilen seni bêg hıdmetinde şâd-kâm
16. Umduğun ser-menzil-i maşşûduña başduñ kadem
Kimse maħrûm olmayan dergâhda dutduñ maçâm
17. Hâıruñdan çıhmasun maħrûm olan üftâdeler
Tañrı-çün yâduñda dut ger düşse taçrıb-i kelâm
18. 'Arza kıl menden du'â ol ma'den-i inşâfa kim
Feyz-i 'adliyle perîşân milk tapmışdur nizâm
19. Hâris-i ma'mûre-yi Bağdâd kuçb-ı ehl-i Rûm
Hâmî-yi milk-i Hamâ müstaħfiz-i ser-hadd-i Şâm
20. Veys Bêg hazretleri ħurşid-i evc-i iktidâr
Şehriyâr-ı nik-rây u nik-baht u nik-nâm

16 || 10^a geh egilmek: gâh egilmek P.

16 || 10^b sücüd u geh rükû': rükû' ü geh sücüd KS₂, KS₅, [TD] || geh kıyâm: ne kıyâm T₁.

16 || 11^a sülükün: birünüñ KS₅, [TD].

16 || 12^b sende muzmêrdür: sendedür mażmün-ı S₁, P, KS₁, KS₃.

16 || 14^b 'izz ü: 'izzet-i T₁.

16 || 15^a sîretün: şüretün T₁.

16 || 15^b ilen: ile KS₅, [TD] || şâd-kâm: ehl-i kâm S₁, P, KS₁, KS₃, KS₄.

16 || 16^a başduñ: basduñ S₁ || kadem: ayağ S₁.

16 || 16^b maħrûm: maħrem S₁, P.

16 || 17^b tañrı-çün: ħağğ için KS₅, [TD].

16 || 18^a 'arza: 'arz T₁.

16 || 18^b milk tapmışdur: milki bulmuşdur T₁.

16 || 20^b şehriyâr-ı: şehriyâr u S₁ || nik-baht u: nik-baht S₁.

21. Emr-i iğbâlin müretteb kıılmağa olmuş aña
Şâm bir Hindî kenîzek şubh bir Rûmî gulâm
22. Ol biri tezyîn-i hâlvetgâhına iğdâm edüp
Bu biri tertîb-i evvânına eyler ihtimâm
23. Câma kıılmış Cem sifârişler ki yêtgeç bezmine
Öp elin ihlâsumı ‘arz ét yêtür menden peyâm
24. Bâdeye Cemşîd emânet yüklemiş kim Tañrı-çün
Görgeç anı düş ayağına yêtür menden selâm
25. Êy hırâmân serv kim tâ devre gelmişdür kıadeh
Görmeyüpdür sen gibi bir tırfa serv-i hoş-hırâm
26. Sâğar-ı hulkuñ nesîminden muşaffâdur dimâğ
Bâde-yi luţfuñ şemîminden mu‘aţţardur meşâm
27. Hânda kim girdiyse düşmen kâm çıldı câm-ı mey
Şükr-li’llâh kim senüñ bezmüñde oldu düst kâm
28. Özgeler devrinde çoğ kıan yuddurupdur sâğara
Devr-i zâlim vèrmeyüp tertîb olan bezme devâm
29. Devlet-i cāvîd imdâdıyla fırsatdur bugün
Sâğar isti‘câl edüp devrândan alsa intikâm
30. Serverâ fâriğ degül senden Fuzûlî bir zamân
*İnnehû müsted‘î istibkâ’eküm beyne’l-enâm*⁸
- 31.⁹ *Eşraķat minküm ‘alèz-zalmâ’i envârül-hüdâ*
Halledet âsâra envârîn bihâ zâlèz-zalâm

16 || 23^b peyâm: selâm KS₁, KS₃, KS₅, [TD].

16 || 24^a bâdeye: bâde T₁.

16 || 24^b görgeç anı: göricek KS₅, [TD] || ayağına: ayağına vü [TD] || selâm: peyâm KS₁, KS₃, KS₅, [TD].

16 || 25^b gibi: teği T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄ kimi [TD].

16 || 26^a sâğar-ı: sâğara S₁.

16 || 26^b bâde-yi: bâdeye T₁, S₁, KS₃, KS₅.

16 || 27^a hânda: kıanda T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅.

16 || 28^a yuddurupdur: yutdurup miñ KS₅, [TD].

16 || 28^b tertîb: terğîb [TD].

16 || 29^a cāvîd: cāvîdüñ S₁.

8 Halk içinde kalmanız istenir.

9 Sizden karanlıklara hıdayet nuru saçıldı. Karanlıkları yok eden ışıkların eseri daim olsun.

17.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Bu baħr-i nîl-gün biñ mevc her sâ'at 'ıyân eyler
Ulu'l-ebşâra bir bir keşf-i esrâr-ı nihân eyler
2. Nişân-ı keşret-i eşyâ dem-â-dem ehl-i taklîde
Rumûz-ı nükte-yi tevħîd-i Hâķ hâķır-nişân eyler
3. Beyân-ı mâ-cerâ-yı mâ-selef hâl ehline bir bir
Zebân-ı hâl ilen keyfiyyet-i ķudret beyân eyler
4. Tena'umda ğurūr u faķrda hırmân şî'âr etme
Ki hikmet bu eki hâletde hâķı imtiħân eyler
5. Vêrür faķır içre şükr ehline ķadr-i Mûsa-yı 'İmrân
Tena'um içre terk ehlin Süleymân-ı zamân eyler
6. Hõşâ ol kim bilüp faķrın tena'um milk-i dünyânuñ
Yohın eyler taşavvur var varın yoh ğümân eyler
7. Ziyân u sūdını dehrüñ fenâ fehm eyleyen 'ârif
Hâyâtın sūd sevdâsıyla şarf etse ziyân eyler
8. Yamanlığ yahşılığ keyfiyyetin ma'lûm eden 'âķil
Yamanlığ edene yahşılığ etmezse yaman eyler
9. Felek ğüyâ degül ehl-i firâset kim vefâ ehli
Cefâsından anuñ peyveste feryâd u fiĝân eyler
10. Men andan isterem ta'zîm ü tekrîm ü tûvânâlığ
Meni ğün ğünden ol zâr u za'îf ü nâ-tûvân eyler
11. Tenümde za'fdan bir üstüh'ân ķalmıř-durur ğerdün
Müdâm ol üstüh'ânı ğam hadengine nişân eyler

17 || Bu kaside Baĝdat ve Halep Beylerbeyi Veysi Paşa'nın methindedir.

17 || T₁ 38^a, P 214^a, S₁ 112^a, KS₁ 46, KS₂ 19^a, KS₃ 26^a, KS₄ 10^a, KS₅ 25^b, KS₆ 16^b.

17 || 1^a 'ıyân: beyân T₁, S₁, KS₄.

17 || 4^a faķrda: faķra S₁.

17 || 6^a bilüp: bulup T₁ || faķrın: faķrı S₁, P, KS₁, KS₆ faķır KS₂ faķrını KS₄, KS₅.

17 || 6^b yohın: yokın T₁, P || varın: devrân T₁ || yoh: yok S₁, T₁, P.

17 || 9^a vefâ: fenâ T₁.

17 || 10^a ta'zîm ü: ta'zîm S₁.

- 12.¹ Nêçün kim hâkdân-ı ‘âlem-i süffide ‘âdetdür
Kemân-dâr oğ atan sâ‘at nişânın üstüñ‘ân eyler
13. Êrişmez kimseden ahvâlüme feyz-i nazar bes kim
Meni za‘f-ı beden dâyim nazarlardan nihân eyler
14. Göñül vîrânesin ma‘mür kılmag̃ kaçdına çeşmüm
‘Izârum üstine cedvel çeküp şular revân eyler
15. Bi-‘aynih eyle kim cedvel çeküp şu eyleyüp câri⁵
Emîr-i kâm-rân vîrâne yerler âbdân eyler
- 16.⁶ Ser-efrâz-ı zamâne mîr Veys-i ma‘delet-pîşe
Ki ‘adli her zamân rûh-ı Resûli şâd-mân eyler
17. Zihî şâlih ki dâyim iktidâ-yı emr-i ma‘rûfi
İtâ‘at ehlini âsîb-i düzağdan zamân eyler
18. Aña kılsun itâ‘at buyruğ ilen eylesün tâ‘at
Kıyâmet vaqti her kim meyl-i gülzâr-ı cinân eyler
19. Vêrür Kur‘ân yerine şihhat-i tâ‘at eger zâhid
Namâz içre du‘â-yı devleti vird-i zebân eyler
20. Eger ta‘lîm vêre şüret-i divâra ehl-i dil
Kılup kâmil kamu ma‘nâda anı nükte-dân eyler
21. Eyâ pâkîze-ahlâk u felek-ğadr ü melek-sîret
Ki her nâ-kâma yêtse iltifâtuñ kâm-rân eyler

1 Bu beyit S₁'de yoktur.

17 || 12^a süffide: sefilde T₁.

17 || 14^b cedvel: cedveller S₁ || şular: sular S₁.

17 || 15^a şu eyleyüp: şular kılup P || şu: su S₁.

5 P'de mısralar yer değiştirmiştir.

6 Bu beyit T₁'de yoktur. Bu beytin ikinci mısrası bir önceki beytin ikinci mısrası olarak kaydedilmiştir. Göz kayması hatalarından biridir.

17 || 16^a ser-efrâz-ı zamâne mîr veys-i ma‘delet-pîşe: meh-i evc-i şehâ elvend beg̃ ol ma‘delet-pîşe P.

17 || 17^a ma‘rûfi: ma‘rûfuñ S₁, P, KS₁, KS₃, KS₄, KS₆.

17 || 17^b zamân: emân KS₅ rehân [TD].

17 || 18^a tâ‘at: hıdmet T₁.

17 || 19^b devleti: devletin KS₂, KS₄, KS₆, [TD].

17 || 20^a ehl-i dil: kirmânı [TD].

17 || 20^b ma‘nâda: ma‘nâdan T₁, P, KS₂, KS₄, KS₆.

17 || 21^a pâkîze-ahlâk u: pâkîze-ahlâk P, S₁, KS₂ || felek-ğadr u: felek-ğadrî S₁ felek-ğadr P, KS₅ || melek-sîret: melek-şüret KS₁.

22. Bahâr eyyâmına ger feyz-i ahlâkuñ eşer şalsa
Hevâsını kıılır cân-bağş u ebrin dür-feşân eyler
23. Hâzân faşlını ger tab^c-ı laîfün terbiyet kılsa
Töker altun varaqlar adını berg-i hâzân eyler
24. Kemâl-i himmetün çün milk ta^cmîrinedür sâ^ci
Çamu şahrâları elbette bâğ u bûstân eyler
25. Bugünden sonra qalmaz hiç vîrân milk hayrânem
Ki çağd âbâd yerden kaçsa hânda âşiyân eyler
26. Bugünden sonra şahrâlar olur merdüm-nişin yâ Rab
Eger vahşî gelüp râm olmasa hânda mekân eyler
27. Vêrür ta^cmîr milk-i bayıra bârân-ı ihsânun
Nêçük kim âb-ı Hızır emvâtı hayy-i câvidân eyler
28. Saña tã^cat yêter ancak bu kim dâyim havâdişden
Halâyık hıfzuñı maħrûse-yi emn ü emân eyler
29. Hudâvendâ saña mensûbdur aħkâm-ı şer'iyeye
Nêçün gerdün maña devründe cevri-i bî-kerân eyler
30. Nê hayf êtdüm aña kim döne döne hayf alur menden
Nêsin öldürmişem kim laħza laħza kaçd-ı cân eyler
31. Günahsuz bağrumı kan eyledi cã^ciz midür beyle
Rızâ-yı Hâkķ için bir şor ki nâ-hâk nişe kan eyler
32. Fuzûliden götürme sâye-yi eltâf u ihsânun
Kemâl-i 'adlünî zıkr ile meşhûr-ı cihân eyler
33. Ümîdüm var kim tâ âsmândur devr ilen dâyir
Senün râyuñca olsun devrler kim âsmân eyler

17 || 22^a şalsa: salsa S₁ kılsa KS₃, [TD].17 || 22^b cân-bağş ü: cân-bağş S₁, KS₅, [TD].17 || 23^b töker: döker T₁.17 || 25^b kaçsa: kaç T₁ || hânda: qanda T₁.17 || 26^b hânda: qanda T₁, P.17 || 27^b nêçük: nêçün T₁ || hayy-i: hayy ü [TD].17 || 29^b nêçün: nêçük P.17 || 31^b neşe: nice [TD].17 || 32^a eltâf u: eltâf S₁.17 || 33^a ümîdüm: ümid T₁.

18.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Bir gün ki dey 'alâmetin étmişdi aşkâr
Dutmuşdı yüz füsürdelige tab^c-ı rûzgâr
2. Bâd-ı hazân yétüp harekât-ı şenî ile
Her yan dirâht rahtını étmişdi târumâr
3. Şarşar hücum-ı gâret-i büstâna 'azm édüp
Aşliyle kıymamışdı ağaçlarda berg ü bâr
4. Bergini şâh-ı gül yele vèrmişdi ser-be-ser
Ya'nî tecemmüline cihânuñ nè i'tibâr
5. T̄ay kılmış idi sebze bisâtinı büstân
Ya'nî ki mu'teber degül esbâb-ı müste'âr
6. Êl beyle faşllarda temennâ-yı künc éder
Men eyledüm şabâ gibi gülşen yaña güzâr
7. Bir bâğa düşdi reh-güzerüm gördüm anda cem^c
Tertüb-i 'ayş kıлмаğa esbâb her nè var
8. Dolmuş kadeh şarâb ile gelmiş araya kim
Ger lâle gètdi ise menem şem^c-i lâlezâr
9. Mînâ-yı sebz luţf ile durmuş ayağa kim
Ger gönce fâni oldı maña 'ömr-i pây-dâr
10. Gelmiş kebâb devre vü söyler ki éy kadeh
Hergiz dutar mı hîdmet-i yârân éden qarâr

18 || Kaside-yi Şitaiye/Kış Kasidesi

18 || T₁ 65^b, P 214^b, S₁ 113^a, KS₁ 48, KS₂ 20^a, KS₃ 28^a, KS₄ 30^b-37^a, KS₅ 26^b, KS₆ 17^b.18 || 1^a dey: dîn S₁.18 || 2^b dirâht: dirâht-i [TD] || târumâr: târ-mâr S₁, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆. [TD]18 || 3^a hücum: hücumı P.18 || 4^a ser-be-ser: ser-te-ser [TD].18 || 6^a beyle: böyle T₁.18 || 6^b gibi: kimi [TD].18 || 8^a araya: ayağa [TD].18 || 8^b gètdi: bitdi [TD].18 || 9^b maña: menem [TD] || pây-dâr: lâlezâr T₁.18 || 10^a devre vü: devreye S₁.18 || 10^b dutar mı: döner mi T₁.

11. Her tırfa naḥl berg-i ḥazān ile bağlamış
Meyl-i ‘imāret eyleyüben ṭāḳ-ı zer-nigār
12. Yıgmış fezā-yı bāğa ḥazān bergi ḥıṣtlar
Güyā hevā hücūmına dutmaḳ diler ḥiṣār
13. el-Ḳıṣṣa ol bisāṭda men germ-i ṣevḳ olup
Aldum meta^c-ı zevḳ vèrüp naḳd-i ihtiyār
14. Oldum tamām ğarḳa-yı deryā-yı ṣevḳ ü zevḳ
Dutdum ṭarīḳ-ı rābīṭa-yı ‘aḳlden kenār
15. Her dem bir iltifāta fidā eyledüm ḥired
Her laḥza bir hevesde niṣār eyledüm vaḳār
- 16.³ Her kim ayağ şundi maña men ayağına
Cins-i ḥavāss u naḳd-i ḥired eyledüm niṣār
17. Ervāḥ-ı ḳuds bezmi imiş anı bilmedüm
Men mest-i bī-ḥod oldum olar ḳaldı hūş-yār
18. Bī-hūş düşmişem müteğayyir mizāc ile
Ġāfil ki leyldür mi geçen devr yā nehār
19. Olmuş hücūm-ı ḥādīşeden hūş münhezim
Ḳılmış şafā-yı ‘aḳl mey-i tīreden kenār⁷
20. Bir laḥzadan ki şayḳal-ı idrāk-i müstaḳīm
Nā-geh götürdi āyine-yi ṭab^cdan ğubār
21. Açdum gözümi görmedüm ol bezmden eṣer
Ḥaḳḳā budur ṭabī^cat-ı dünyā-yı bī-medār
22. Ḳılmaz ḳamu ḳāziyyede emrini müstedām
Olmaz cemī^c-i emrde bünyādı üstüvār

18 || 12^b dutmaḳ: dutmağ S₁.

18 || 15^b veḳār: niṣār S₁.

3 Bu beyit S₁'de yoktur.

18 || 16^b cins-i: cins ü T₁.

18 || 17^a ḳuds: ḳudsi T₁.

18 || 17^b mest-i: mest ü T₁.

18 || 19^b mey-i: dil-i [TD] || kenār: firār P.

7 P'de de bu kelimenin “kenar” olması ihtimali vardır. “firar” kelimesinin altında silinti hâlinde “kef” harfinin izi görünmektedir. Ya silindiği için başkası tarafından eklenmiş ya da birisi düzeltme maksadı ile “kenar” yerine “firar” yazmıştır.

18 || 20^a laḥzadan: laḥzai [TD].

23. Gördüm yêrüm fezâ-yı bisât-ı sürûr iken¹
Olmış mażîķ-ı mezbele-yi ‘acַz u inkisâr
24. Hem-şoķbetüm cemâ‘at-i ehl-i ķabûl iken
Olmış nedîm ü hem-nefesüm nece mûr u mâr
25. Cismüm cefâ-yı şiddet-i berd ile nâ-tüvân
Başum belâ-yı hâdişe daşıyla sengsâr
26. Ehl-i cefâ tenümde olan kisvetüm alup
Ķoymuş meni bürehne vü lertzân u hâr u zâr
- 27.⁴ Nê bir refîķ kim ola ol demde dest-gîr
Nê bir enîs kim ola ol ğamda ğam-güsâr
28. ‘Îzid yüzüme bağlamış ebvâb-ı raķmetin
Ya‘nî budur nihâyet-i ‘işyân-ı bâde-h‘âr
29. Çoķ bâde bezm-i devrde nûş etmişem velî
Men hîç meyde görmemişem bu şîfat ħumâr
30. Hem zillet ile dergeh-i Hâlîķda münfa‘îl
Hem ħayret ile ħalk arasında şerm-sâr
31. Devrâna eyledüm bu muşîbetde i‘tirâz
K‘ey çarķ-ı bî-mürüvvet ü bed-‘ahd-i nâ-be-kâr
32. Bir ‘ömrdür ki mecma‘-ı ehl-i kemâlde
‘Ayş u neşât ile içerem câm-ı ħoş-güvâr
33. Hergiz özümni görmemişem beyle bî-şu‘ûr
Hergiz özümni görmemişem beyle ħâksâr

1 P’de 23. beytin ilk mısrası ile 24. beytin ikinci mısrası birleştirilmiş öbür mısralar düşürülmüştür. Ancak daha sonra satır arasına bu iki mısra eklenmiş ve düzeltilmiştir. Düzeltenin kimin tarafından yapıldığından emin değiliz buna rağmen farkları dipnotta gösterdik.

18 || 24^a hem-şoķbetüm: hem-demlerüm P.

18 || 24^b nedîm ü: nedîm S₁ || nece: neçe T₁, S₁.

18 || 25^b daşıyla: şaşıyla T₁.

4 Bu beyit T₁’de yoktur.

18 || 27^b enîs: şefik [TD].

18 || 28^a raķmetin: raķmeti T₁.

18 || 31^b bî-mürüvvet ü: nâ-mürüvvet ü S₁, KS₆ bî-mürüvvet T₁, P, KS₁, KS₂ || bed-‘ahd-i: bed-‘ahd ü S₁, KS₅, KS₆.

18 || 33^a özümni: özümü KS₅, [TD] || beyle: böyle T₁.

18 || 33^b özümni: özümü KS₁, KS₅, [TD] || beyle: böyle T₁.

34. Mey-ḥ̣'āreler mücālesetinden alup sürür
Mey ṭab'uma olurdu feraḥ-baḥş u sāzgār
35. Ḥālā nè vāḳi' oldu ki vērdün bugün maña
Noḳşān-ı 'arz-ı hāl ü şikest-i ten-i figār
36. Devrān cevāb vērdi men-i bī-nevāya kim
Ëy ḥaste bu muşibete şabr eylegil şī'ār
37. 'İzā-yı cān u cism⁴ naşīḥat-durur saña
İdrāk ehlisen bu naşīḥatdan étme 'ār
38. Aldanma mey neşātına vü dēme dem-be-dem
Kim neşe beyle anı ḥarām étmi Kirdigār
39. Her emr ü nehye 'ibret ilen i'tibār kııl
Her işde i'tibārī şī'ār eyle zīnhār
40. Ref' oldu ol muşibet ü andan 'iyān olan
Taḥḳīḳ-ı sırr-ı ḥikmet-i Ḥaḳ ḳaldı pāy-dār
41. Ve'r gētdi raḥt hem ḡam ilen ḳılma ıztırāb⁹
Şabr ét kim ol küdürete hem yoḥdur i'tibār
42. Bir resmdür bürehne olup ḳışda her dıraḥt
Tecdid-i kisvet eylemek eyyām-ı nev-bahār

18 || 35^a vērdün: itdün [TD] || maña: beni S₁, [TD].

18 || 35^b noḳşān-ı 'arz-ı hāl ü; noḳşān-ı 'arz-ı hāl S₁, KS₅ noḳşān-ı 'arz ü hāl ü KS₁ noḳşān-ı 'arz ü hāl KS₆ beyle zebün ü zār ü [TD] || şikest-i ten-i figār: şikest-i ten-i nigār S₁ şikeste-veş figār KS₅ şikest ü ten-i figār KS₆ şikest-ten ü figār [TD].

18 || 36^a men-i bī-nevāya: bu nā-tüvāna [TD].

18 || 37^a naşīḥat-durur: bu naşīḥat-durur T₁.

4 Kelime grubu, değerlendirdiğimiz nüshalarda ve TD'de "cism ü cān" şeklinde kaydedilmiş olmasına rağmen aruz gereği "cān ü cism" yazımı tercih edilmiştir.

18 || 38^b neşe beyle anı: neşe böyle anı S₁, KS₄, KS₆ neşe anı böyle KS₂ kim neşe beyle KS₃ anı neçe böyle KS₅ anı beyle ile [TD].

18 || 39^a 'ibret: ḥayret T₁.

18 || 39^b i'tibārī: i'tibār P, T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆.

18 || 40^a ref': def P.

18 || 40^b pāy-dār: āşkār KS₅, [TD].

18 || 41^a raḥt: vaḳt [TD] || hem ḡam ilen ḳılma: kııla zara' étme T₁.

9 P'de "hem ḡam ilen" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve üzerine "naḥl gibi" yazılmıştır. Yazı farklı olduğu için bu düzeltmenin sonradan yapıldığını düşünüyoruz.

18 || 42^a bir: bu KS₅, [TD] || olup: olur T₁.

43. Sen hem nihâl-i nev-res-i gülzâr-ı ‘ışksan
Ger gétđi berg hâtıruña yétmesün ğubâr
44. Kesme bahâr-ı luř u keremden ümîdüñi
Tecđid-i raşt-ı tâzeye olĝıl ümîdvâr
45. Cüz‘î hasâret ile melûl olma şükr kıł
Bêg³ hâk-i dergehine fidâ beyle şad hezâr

18 || 44^b olĝıl: olgil S₁, P.

18 || 45^a kıł: kim S₁, T₁, KS₁, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆.

18 || 45^b bêg: yêg KS₂, [TD] || beyle: böyle T₁.

3 Bu kelime T₁ ve S₁’de ڤ şeklinde yazılmıştır. P’de ise ilk harf biraz silinmiş, altında bir nokta ile silinmiş nokta izi görünmektedir. İkinci harf olarak da “kef” harfi açıktır. Bu yazım “bêg, biñ” olarak okunabilir. Tek noktanın ب olarak değerlendirilmesi durumunda “pek, bêg, biñ” okunuşları öne çıkmaktadır; ى olarak değerlendirilmesi durumunda ise “yêg” okunuşu ortaya çıkmaktadır. KS₁, KS₃, KS₄ ve KS₆’da kelime بيك şeklinde yazılmıştır. Bu yazım kelimenin “bêg” veya “biñ” şeklinde okunmasını mümkün kılmaktadır. KS₂’de kelime ڤ şeklinde yazılmıştır. Bu yazımı “yêg” okumak mümkündür. Bin, sad ve hezar ile olan sayı ilişkisi bakımından; bêg, “hak-i dergeh”in tamlayanı olması bakımından; yêg ise birinci mısradaki hasaretin alternatifini ileri sürmesi bakımından çağrışıma dâhil olmuş olabilir. Beytin sonundaki “sad hezar” bin okunuşunu elemektedir. Geriye “yêg” ve “bêg” kalmaktadır. Elimizdeki nüshaların çoğunun şehadeti “bêg”den yanadır.

19.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Yine açıldı gül ü kıldı cihânı hurrem
Çemen-ārâ-yı vücūd oldu gül-i bâğ-ı ‘adem
2. Müjde-yi lâle vü gül vèrdi meger bād-ı bahâr
Ki nişâr etdi şükûfe aña dinâr u direm
3. Lâle bir reng ile keşf eyledi esrâr-ı derûn
Ki dil-i hâkde kalmadı rumûz-ı mübhem
4. Şem‘-i gül vèrdi çemen bezmine bir nûr-ı sürûr
Ki çirâğ ile bulunmaz eşer-i zulmet-i ğam
5. Bâddan ğoncelere hâmile oldu gül-bün
Eyle kim ‘İsâya Cibrîl deminden Meryem
6. Dem-i cân-bahşını güyâ yele vèrmiş ‘İsâ
Ki bulur cân ten-i eşcâr deminden her dem
- 7.⁶ Dem bu demdür bu demi hoş göregör ey ‘arif
Añma ‘İsâ demini urma geçen demden dem
8. Sebze-ħîz oldu hevâdan ölüler toprağı
Sebze her levh-i mezâra bu haţı kıldı raķem
- 9.⁹ Ki neçün ğaffet ile fevt ola bir mevsim kim
Ola andan diriler tek ölüler hem hurrem
10. Hâk-i Cem üzre çihup lâle dutup cāmını dèr
Ki kimüñ var ise bir cāmı bugün oldur Cem
11. Âdemî istese toprağda elbette bulur
Bugün ol feyzi ki toprağı édüpdür Âdem

19 || Bu kaside Vezir-i Azam Rüstem Paşa'nın methindedir.

19 || T₁ 39^b, P 215^b, S₁ 114^b, TT 9^a, KS₁ 51, KS₂ 21^b, KS₃ 30^a, KS₄ 11^a, KS₅ 28^a.

19 || 4^a şem‘-i: şem‘ ü S₁, TT, KS₃ şâh-ı KS₅, [TD].

19 || 4^b zulmet-i: zulmet ü KS₂, [TD].

19 || 5^a hâmile: hâmil T₁.

19 || 6^b cân: cân ü [TD] || ten-i: ten [TD] || her: bir S₁, KS₃ neye TT.

6 TD’de 7 ve 8. beyitler yer değiştirmiştir.

19 || 7^a göregör: görür TT.

19 || 7^b añma: aña P.

19 || 8^a toprağı: toprağı S₁, T₁.

9 TD’de 9 ve 10. beyitler yer değiştirmiştir.

19 || 11^b feyzi: feyzdür TT feyz P || édüpdür: kılıbdur [TD].

12. Sebzeden zeng ‘iyân eyledi âyîne-yi bâğ
Bes ki çekdi dün ü gün şebnem ü bārāndan nem
13. Tūrfa kim sebze ile revnağ-ı bâğ oldu ziyād
Gerçi her âyineden zeng şafâ eyler kem
14. Bülbüle minnet édüp dün dēr idi bād-ı bahār
Ki menem vāsıta-yı revnağ-ı milk-i ‘ālem
15. Dēdi bülbül aña ey ehl-i hilāf eyleme lāf
Bir hayā kıll bu sözi söyleme epsem epsem
16. Sen eger bilmez iseñ cümle-yi āfāğ bilür
Ki kimüñdür bu mübārek eşer-i feyz-i qādem
17. Tāze gülzār-ı vezāretde açılmış bir gül
Vermiş āfāğa nesīm-i eşeri luṭf-ı İrem
18. Kılmış andan bu şafâ kesbini gülzār-ı vücūd
Olmış anuñla bu bünyād-ı leṭāfet muḥkem
19. Ol ser-efrāz kim anuñ gibi bir ferruḥ-ruḥ
Pāye-yi qādre qādem başmadı andan aḳdem
20. Andan aldı ‘azamet emr-i vezāret gūyā
Ḥükm için şimdi Süleymāna vērildi ḥātem
- 21.⁷ Aña ḥatm oldu reh ü resm-i ḥükümet gūyā
Şimdi naşb oldu bu dergāha vezir-i a‘zem
22. Ḥüsn-i re’yiyle bugün ḥükme girür dīv ü perī
Ḍarb-ı tīgiyle bugün fetḥ olur iḳlīm-i ‘Acem
23. Ki Süleymān-ı zamān Āşafı etdi nāyib
Oldı ser-‘asker-i Keyḥusrev-i devrān Rüstem

19 || 12^a zeng: reng T₁, S₁, KS₁, KS₂ jeng TT, KS₃, KS₄.

19 || 12^b çekdi: geçdi [TD] || şebnem ü: şebnem-i TT, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅ || nem: - TT.

19 || 13^b her: kim T₁ || zeng: jeng TT.

19 || 14^a bād-ı: ebr-i TT.

19 || 17^b luṭf-ı: feyz-i TT.

19 || 19^a gibi: kimi [TD] || bir: bir bu T₁ || ferruḥ-ruḥ: ferruḥ-pey TT.

19 || 19^b qādre: qādr T₁ || başmadı: basmadı S₁.

19 || 20^b için şimdi süleymāna: süleymāna şimdi TT.

7 Bu beyit TT’de yoktur.

19 || 22^a girür: vērür TT gire P.

19 || 22^b iḳlīm-i: milk-i TT.

24. Ol cevân-baht ki icrâ-yı ‘adâletde mûdâm
Nesağ-ı şer‘ledür emr-i şerîfi tev’em
25. Pertev-i rahmet-i Hâk hazret-i Rüstem Pâşâ
Ser-i erbâb-ı şehâ server-i pâkîze-şiyem
26. Ger şabâdan haber-i ‘adlin eşitse edemez
Şem‘ pervâneye muıtlak diri olduçça sitem
27. Milk nazmında eger hükmine olsa vâkıf
Zülf-i maıhbûbı hevâ eyleyemez derhem
28. İ‘tidâl istese erkân-ı mizâca ‘adli
Êrişür şıııhat-i ‘âm ile eııbbâya elem
29. Feyz-i nuşret bulur elbette cihân-gırlıge
Himmeti her kime hırşid-şıfat vërse ‘alem
30. Şafııa-yı nâme gibi cezm dutar her yere kim
Kilk-veş çekse süütür-ı sipeh-i hayl u haşem
31. Rif‘at-i kıadrini hırşide su‘âl etdi zemîn
Hâk-i dergâhına yâd eyledi hırşid kıasem
32. Kim anuñ bulmayup aııvâline bir zerre vuııuf
Kıalmışam dâ’ire-yi hayret içinde men hem
33. Tâ‘at-ı Hâlikadur hüsn-i rızâsı dâ‘ı
Rızkı-ı maılııka kefi-i baıır-i nevâli maıısem
34. Baıır u kân eyleseler da‘vâ-yı ihşân u şehâ
Kerem ü cüdını gördükde olurlar mülzem

19 || 25^a rahmet-i hâk: merhamet KS₅ merhamet ol [TD] || rüstem: ahmed TT.

19 || 26^a haber: eşer TT.

19 || 28^a ‘adli: ‘adl S₁.

19 || 30^a nâme: nâmî B; T₁ || gibi: kimi [TD].

19 || 30^b sipeh-i: sipehi P sipih-i T₁.

19 || 31^a hırşide: hırşid S₁.

19 || 32^b hayret: hasret TT.

19 || 33^a tâ‘at: tâkat T₁.

19 || 33^b kefi-i: kefi TT || nevâli: nevâl TT.

19 || 34^a ihşân u şehâ: ihşân ya‘nî KS₅ ihşân ammâ [TD].

19 || 34^b ü: - T₁ || cüdını: cüdına T₁.

35.   Çanı ol rütbe ki cüdiyla anuñ baħş êde baħr
Çanı ol ħavşala kim kân-ı keremden² ura dem
36.   Her nè tedrîc ile biñ yılda olur behre-yi kân⁴
Her nè yüz yılda mürûr ile olur ħâşıl-ı yem
37.   Bezî bir demde êder meclisine ħâzin-i cüd
Şarf bir günde kıılır bezmine kıassâm-ı kerem
38.   Bi'llâh er görmiş olaydı kerem-i bî-bedeli
Anı mu'ciz şanup imâna gelürdi ħâtem
39.   Serverâ cümle-yi âfâķa yêtürmiş 'adlüñ
Vüs'at üzre eşer-i râbîķa-yı ħ'ân-ı ni'am
40.   N'ola ger dâr-ı şifâ-yı keremüñden yêtse
Bu Fuzûlî-yi dil-efgârına hem bir merhem
41.   Var ümîdüm ki cihân olmaya ħâlî senden
Nêce kim var nücüm u felek ü levĥ ü kıalem
42.   Şuġl-i 'âlem ola tedbîrûñ ile râst müdâm
Kadd-i gerdün ola pâ-büsuñ için dâyim ħam

19 || 35^a anuñ: aña TT || êde baħr: êdeler TT.

19 || 35^b keremden: kereminden S₁, T₁, P, KS₁, KS₄ || ura: üye T₁.

2 P'de bu kelimenin yazımı çok açık değildir. "Keremden" kelimesinde yukarıda bir nokta vardır ama bu noktanın yanlışlıkla mı konulduğu yoksa "nun" harfinin noktası mı olduğu tam belli değildir.

19 || 36^a biñ: - KS₅ || olur behre-yi kân: vèreler behre-yi KS₅ vère baħr ile kân [TD].

19 || 36^b ile: ilen TT || olur: kııla KS₅ kıılır [TD].

4 İncelediğimiz nüshalarda "olur behre-yi kân" şeklinde kaydedilmiş olan kısım TD'de "vire baħr ile kân" olarak karşımıza çıkar. Cem Dilçin, "Stilistik Açıdan 'Öncelemeler' ve Fuzûlî'nin Şiirlerinde 'Yüklem Öncelemesi'" isimli makalesinin dipnotunda TD'deki farkın yanlış olduğunu delilleriyle ortaya koymaktadır.

19 || 37^a bir: her S₁ || cüd: ħür S₁.

19 || 38^a bi'llâh: va'llâh TT.

19 || 40^b dil-efgârına: dil-figârına KS₁, KS₃ dil-efgârına [TD].

19 || 41^a ħâlî senden: senden ħâlî P.

19 || 41^b levĥ ü: levĥ TT.

19 || 42^b pâ-büsuñ: pâ-büs TT.

20.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. *Bi-hamdi'llâhi ve'l-minne* ki tevfiķāt-ı Rabbânî
Yêtürdi menzil-i maķşûda İbrâhîm Sulţânı
2. Tarih-ı Kerbelâ râh-ı Necef bir rehber isterdi
Bu yolda gördi Hâķ Hızır olmaĝa sulţâna erzânî
3. Velâyet dürlerinin ma' denidür evliyâ burcı
Emîn-i Hâķ görüp sulţâna tapşurdu felek anı
4. Eyâ sulţân-ı 'âlî-himmet ü ser-dâr-ı 'âdil-dil
Ki sensen gevher-i inşâf u dürr-i ma' delet kânı
5. Müşerref eyledi zât-ı şerîfün hâķ-i Bağdâdı
'İmâret kıldı re'y-i genc-baĝşuñ milk-i virânı
6. Şafâ tapdı vüşül-i maķdemüñden yeñle cân baĝı
Esâs aldı binâ-yı himmetüñden 'adl evvânı
7. Kâdem baĝduñ diyâr-ı eşref-i Bağdâda bir bir sen
Mezârât u buķâ'ül-hayr senden oldu nürânî
8. Ziyâretler ki kıldıñ âsitânlar kim tavâf êtdüñ
Kâbül olsun ki tapduñ her birinden feyz-i pinhânî⁷
9. Maķâm-ı Kânber ü evlâd-ı Fazl u ba'z-ı ehl-i beyt
Tavâf êtdüñ cevân-merdâne kıldıñ 'arz ihsânı
10. 'Alinün pençesin kıldıñ ziyâret kim muķarrerdür
Yeñi gördükde maĝdümün el öpmek bende fermânı

20 || Bu kaside Safevîler'in Bağdat Valisi İbrahim Han Musullu'nun methindedir.

20 || T₁ 41^a, P 216^b, S₁ 115^b, KS₁ 54, KS₂ 23^a, KS₃ 31^a, KS₄ 12^a, KS₅ 29^a.

20 || 2^b sulţâna: sulţân KS₂ sulţânı [TD].

20 || 5^a hâķ-i: milk-i KS₂, [TD].

20 || 5^b genc-baĝşuñ: genç baĝtuñ S₁ || milk-i: hâķ-i [TD].

20 || 7^a bir bir sen: u yer yer S₁ yer yer KS₂ u bir bir P bir bir hep KS₁ yer yer hep KS₃ yer yer sen KS₄ sen bir bir KS₅ sen yir yir [TD].

20 || 8^a ziyâretler ki: ziyâret her ki S₁.

20 || 8^b pinhânî: rabbânî P, KS₃ sübhânî KS₄ ihsânî KS₅ rûhânî [TD].

7 P'de bu kelimenin yazımı açık değildir. "pinhani" olmak için noktaları eksiktir ve fazladan bir "ra" harfi vardır. "ruhani" olmak için de "vav" ve "ha" harfleri eksiktir. Bu sebeple "dad" harfinin noktasını ortak kabul edip "rabbani" okuduk.

20 || 9^b 'arz ihsânı: çoĝ zer-efşânî KS₅, [TD].

20 || 10^b maĝdümün: maĝdümü S₁ || el: el T₁, S₁ || fermânı: - S₁ dâmânı KS₅, [TD].

11. Ziyâ-yı² rifâtünden säye buldı seyr vaqtinde
Gehî Behlül-i Dîvâne gehî Mañşür-ı Hâkâni
12. Hemîşe haşmuñı Şâh-ı Velâyet daşa döndersün
Nêçük kim gördün êtmîş mu'ciz ilen daş aşlanı
13. Maķâm-ı mınçaķa tavfin kılup olduñ kemer-beste
Öpüp 'avn u mu'in dergâhın êtdün tâze imânı
14. Cevâd u Kâzımuñ 'aţţâr-ı Bağdâd olduñ bildün
Yüz urduñ tapduñ ol 'aţţârdan her derde dermânı
15. Naķıyy⁶ ü 'Askeriyy ü Mehdiye enşâr gönderdün
Ki âlâyışlü kâfir leşkerinden şahlaya anı
16. Fırât-ı pâk tek Bâbil diyârına ķadem başduñ
Bir evc-i Zühre oldı senden ol Hârût zindânı
17. Mişâl-i Meşhed-i şems⁹ ü mezâr-ı Cümcüme yêr yêr
Temâşâsıyla gördün mu'cizât-ı Şâh-ı Merdânı
18. 'Uķayl İbni Ebî Tâlibden istimdâd êdüp himmet
Târîķ-ı Kerbelâya başladuñ aķrân u a'yanı

20 || 11^a ziyâ: zâl S₁ kemâl P.

2 P'de bu kelime silinmiş ve yerine farklı bir yazı ile "kemal" yazılmıştır.

20 || 12^b nêçük: nêçün T₁, KS₄, KS₅ nice [TD].

20 || 13^a mınçaķa: mınçaķa P.

20 || 15^a naķıyy: taķıyy S₁, T₁, P, KS₁, KS₂, KS₄.

6 Bu kelimenin "Nakiyy" olması gerektiğini düşünüyoruz. Çünkü üstteki beyitle beraber bu iki beyitte on iki imamdan beş tanesinin ismi zikredilmektedir. 15. beyitte yer alan "Takiyy" 14. beyitte yer alan "Cevad"ın lakabıdır. Bu durumda şair, aynı imamı iki defa zikrederken "Nakiyy"e yer vermemiş olmaktadır. Ayrıca 14. beyitte bahsedilen Cevad ve Kazım'ın kabirleri Bağdad'da aynı türbe içinde bulunurken Naki ve Askeri'nin mezarları Samarra'da aynı türbenin içinde yer almaktadır. Mehdi, ise Askeri'nin oğludur ve Samarra'da doğmuştur. İbrahim Han Musullu'nun medhinde yazılan bu kasidenin bu beyitlerinde memduhun ziyaret ettiği ve imar ettiği şehirler oralarla özdeşleşen imamlar üzerinden anlatılmıştır. Ancak değerlendirmeye dâhil ettiğimiz yazmaların çok azında (KS₃, KS₅) bu görüşümüzü destekleyecek yazıma rastladık.

20 || 16^a tek: - T₁.

20 || 16^b bir evc-i zühre: burüc-ı zühre KS₂, KS₅ burüc-ı zühresinde [TD] || senden ol: ol [TD].

20 || 17^a yêr yêr: bir bir P.

20 || 17^b temâşâsıyla: temâşâyıla T₁, S₁, KS₁, KS₄, KS₅.

9 TD'de "şems" kelimesi büyük harfle başlamıştır ki bu da onun özel bir isim olduğunu düşündürmektedir. Ayrıca bazı tez çalışmalarında "şems" kelimesinin "Şems-i Tebrizi" olarak anlaşıldığı da görülmüştür. Bu beyitte şairin mevzu ettiği kişi İmam Rıza'dır. İmam Ali Rıza, bu şehirde vefat ettiği için "şehadet yeri" anlamında şehir, Meşhed olarak adlandırılmıştır. İmam Rıza'nın kabri de Meşhed'dedir.

20 || 18^a himmet: merdüm T₁.

19. Çü deşt-i Kerbelâya leşker-i İslâmı cem' etdüñ
Yağın oldı ki Şâh-ı Kerbelânuñ istenür kıanı
20. Edâ-yı tã'at u 'arz-ı niyâz etdüñ bi-hamdi'llâh
Ki maqbûl oldı Beytu'llâha İbrâhîm kıurbânı
21. Yêtürdüñ niyyet-i pâk ile bir bir cedd ü âbâya
Selâm-ı ravza-yı pâkîze-yi Şâh-ı Hürâsânı
22. Bugün ser-menzil-i maqşûda yêtdüñ râh-ı vaḥdetde
Refîk oldı saña tevfiḳ tapduñ vaşl-ı cânânı
23. Nê cânân cân-ı muḥlaḳ belki cândan efḍal ü eşref
Ki dergâhında eyler cân nişârın insî vü cânnî
24. Hüdânuñ *innemâ*³ kavlinde ḥalḳ içre veli'ahdi
Resûlüñ *laḥmüke laḥmî*⁴ ser-i ḥ'ânında mihmânı
25. Gehî muḥtâca vêrmiş Kıanberi tuḡyân êdüp luḥfi
Gehî aşlıandan almış muztarib ḥâletde Selmânı
26. Tufeyli gevher-i zât-ı şerîfi âdem ü 'âlem
Fidâ-yı cevher-i cism-i laḥîfi baḥri vü kânı
27. Emîrül-Mü'minîn Hâyder 'Alî İbni Ebî Tâlib
Ki Cibrîl-i Emîndür ḥalvet-i vaḥdetde derbânı
28. Nêdür dünyâ vü 'uḳbâ bî-rızâ-yı Murtażâ bi'llâh
Nê ol bâkî gerek şıdk ehline muḥlaḳ nê bu fânı

20 || 22^a vaḥdetde: vaḥdetden S₁.

20 || 23^a cânân cân-ı: cân cânân-ı T₁, S₁, KS₁, KS₃, KS₄.

20 || 23^b nişârın: nişârî [TD].

3 Atıf: *Kur'an*: 5. Maide 55. Sizin veliniz ancak Allah'tır, peygamberidir, bir de Allah'ın emrine boyun eğerek namazı dosdoğru kılan, zekatı veren müminlerdir.

4 Etin etim, kanın kanımdır. Muhammed Bâkır el-Meclisî, *Bihârül-Envârî'l-Câmî'atü li-Düveri Abbâri'l-E'immeti'l-Ethâr*, Kum: Ahyâül-Kütübî'l-İslâmiye, 1968, C. 39, s. 19.

20 || 25^b ḥâletde: ḥâlinde KS₁, KS₂, KS₃, [TD].

Bu beyitten sonra TD'de değerlendirdiğimiz nüshalarda olmayan bir beyit vardır:

Gehî vêrmiş Resûl'e 'arşda arslan ile mührin

Gehî 'arz êtmış elde ḥâtem-i ḥükm-i Süleymân'ı

20 || 26^b fidâ-yı cevher-i cism-i laḥîfi: fidây u cevher ü cism-i laḥîf S₁.

20 || 27^b vaḥdetde: vaḥdete T₁, S₁.

29. Müdām ol kim bu dergāhuñ k̄amu sādāt u hūddāmın
Ser-ā-ser cem^c-i h̄āṭır k̄ılduñ ol cem^c-i perîşānı
30. Men-i ġāfilden āġāh ol ki bir kemter şenā-h̄^ʔānem
Gerek sen tek ser-efrāzuñ menüm tek bir şenā-h̄^ʔānı
31. Fuzûlî bu h̄arem içre şeb ü rûz u geh ü bî-geh
Du^cā-yı h̄ayr k̄ıl sulṭāna terk ét resm-i nisyānı
32. Nē evrād u du^cā kim k̄ıldı sulṭān āsitānlarda
Ḳabūl ét kim budur dil-şād eden yüz bîñ müselmānı

20 || 29^a sādāt u: sādāt S₁, T₁, KS₄, KS₅ || hūddāmın: hūddāmı S₁.

20 || 31^b resm-i nisyānı: resm-i bustānı KS₅ seyr-i bu-stānı [TD].

Bu beyitten sonra TD'de değerlendirdiğimiz nüshalarda olmayan bir beyit vardır:

. İllāhî tā binā-yı dehr bākîdür muḥalled k̄ıl
Bu sulṭān-ı cevan-baḥtı bu serdār-ı cihan-bānı

20 || 32^a evrād u: evrād T₁, S₁, KS₁ || āsitānlarda: āşnālarda T₁.

20 || 32^b ét kim: olsun [TD].

21.

Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün Fe'ülün

1. Yine deşt ser-sebzdür faşl-ı hurrem
Cihân bî-tekellûf tekellüfde 'âlem
2. Nebâtât emvâtına vèrmiş ihyâ
Hevâ-yı Hızır-şaşlet ü 'İsevî-dem
3. Mesîh-i şükûfe zuhûrına muçlağ
Şabâ 'aşe-yi Âdem ü şağ Meryem
4. Bisât-ı besâtîn ü başt-ı reyâhîn
Biri fâricü'l-hem biri kâşifü'l-ğam
5. Gül evrâkı eşcârda eyle muzmer
Ki ma'nâ-yı nâdir 'ibâretde mübhem
6. Gül-i surh-ı sūrî 'arûs-ı muçanna'
Dıraht-ı şükûfe nigâr-ı mu'ammem
7. 'Anâdil haţibine gül-bün menâbir
Şükûfe sipâhına gülzâr muhayyem
8. Bugün zülf-i ehl-i melâhatden özge
Degül hiç kim muztarib-ğâl ü derhem
9. Bugün ebr ü bād-ı bahârîden özge
Degül kimse ser-geşte vü dîde pür-nem
10. Bahâruñdur âyâ bu te'sîr bilmen
Veyâ devlet-i feyz-i hâkân-ı a'zem

21 || Bu kaside Safevîler'in Bağdat Valisi İbrahim Han Musullu'nun methindedir.

21 || T₁ 42^b, P 217^a, S₁ 116^b, KS₁ 56, KS₂ 24^a, KS₃ 32^b, KS₄ 13^a, KS₅ 30^a.

21 || 1^a ser-sebzdür: ser-sebzdür faşl S₁ ser-sebzedür KS₁ her sebzedür KS₅ her sebzedem [TD].

21 || 1^b cihân: cinân S₁.

21 || 2^b hızır-şaşlet ü: hızır-şaşlet T₁, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄.

21 || 4^b fâricü'l: fârihu'l T₁.

21 || 5^a evrâkı: evrâk-ı S₁ || eyle: oldı [TD].

21 || 5^b mübhem: mudğam P.

21 || 8^b kim: kes [TD] || muztarib-ğâl u: muztarib-ğâl S₁.

21 || 9^a bahârîden: baharından S₁.

21 || 10^b devlet-i feyz-i hâkân-ı: pertev-i devlet-i hân-ı S₁.

11. Felek-meretebe kûṭb-ı hürşîd-seyrî
Ki nev-rûz-ı ‘adliyledür milk hürrem
12. Mişâl-i aşâletde ismiyle cārî
Ezel tâ ebed hûkm-i ṭuğrâ vü hâtem
13. Hîsâb-ı saḥâvetde emriyle mecrâ
Gedâ adına ḥâşıl-ı ma‘den ü yem
14. Egerçi zamânında mümkindür etmek
Gedâ genc-i dînâr u dirhem ferâhem
15. Bulınmaz bu ma‘mürede bir ḥarâbe
Defin olmağa genc-i dînâr u dirhem
16. Nazar feyz-i rûhı⁵ şıfâtında ‘âciz
Hıred cevher-i cismi derkinde mülzem
17. Kemâlât kesbine ‘aql-ı mücerred
Nê cism-i muşavver nê rûḥ-ı mücesssem
18. Ruḥ-ı meh-veşi âyet-i naşr-râyet
Ḳad-i dil-keşi râyet-i fetḥ-perçem
19. ‘Înân-ber-‘inân fetḥ ü nuşret refîkı
Nê şarı ki kılsa ‘azîmet muşammem
20. Semiyî-i Ḥalîl-aḥter-i burc-ı ḥikmet
Ki raḥşınadur ğâşiye-keş yüz Edhem
21. Ḳuzâtuñ zamîrine izhâr-ı dâyim
Hem ef‘âl-i mutḳan hem a‘mâl-i mübrem

21 || 11^a hürşîd-seyrî: hürşîd-sîret [TD].

21 || 12^b ṭuğrâ vü: ṭuğrâ T₁.

21 || 13^b adına: bulsa ger P || ma‘den ü: ma‘den S₁.

21 || 16^a rûhı: rûḥ KS₅, [TD].

21 || 16^b cevher-i cismi: cevherî cism T₁, P, KS₁.

5 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II” isimli makalesinde TD’de bulunan “rûḥ” farkının yerine “rûhı” biçimini önermektedir. TD’nin herhangi bir nüsha farkı göstermeden kaydettiği kelime P, T₁ ve S₁’de “rûhı” şeklindedir.

21 || 18^a ruḥ-ı meh-veşi âyet-i naşr-râyet: ḳad-i dil-keşi râyet-i nusret-âyet [TD].

21 || 18^b ḳad-i dil-keşi râyet-i fetḥ-perçem: ruḥ-ı meh-veşi râyet-i fetḥe perçem [TD].

21 || 19^b şarı: sarı P || muşammem: muzammem T₁.

21 || 21^b mutḳan hem: müsterhem [TD].

22.   Kader tek vuḫūfına inşā hemīşe
          Hem eşkāl-i muḡlaḫ hem esrār-ı mübhem
23.   Hükümet-şi‘ārā vilāyet-penāhā
          Ki cāh u hükümet sañadur müsellem
24.   Eger māha mihr-i ruḫuñ şalsa pertev
          Meh olmaz daḫı mihrden zerrece kem
25.   Eger yetse pervāneye hükümün ey şem^ç
          Olur⁵ mihr-i ḫāzır şeb-i dāc-ı muzlem
26.   Şarāb-ı mezāḫuñda keyfiyyet-i şehd
          Mizāc-ı sinānuñda ḫāşıyyet-i sem
27.   Senüñ pāy-büsüñ temennāsı birle
          Kadüm tek ḫad-i āsmān muttaşıl ḫem
28.   Zemīn pāy-büsüñla bir ḫadr bulmuş
          Kim ol ḫadre ḫādir degül āsmān hem
29.   Şehā sensen ol gevher-i dürc-i ḫikmet
          Ki sendendür elbette her derde bir em
30.   Né dil-rīş kim zaḫm tek açdı aḡzın
          Saña ‘arz-ı ḫāl étmege tapdı merhem

21 || 22^a inşā: ifşā T₁, P, KS₁, KS₂, KS₄.

21 || 23^b cāh u: cāh-ı KS₅, [TD].

21 || 24^a şalsa: salsa S₁.

21 || 25^b olur: kıılır P – T₁ || şeb-i dāc-ı: şeb ü evc-i S₁ şeb-i zāc-ı KS₁ aña tāt-ı KS₅ aña zāc-i [TD].

5   P’de bu kelimeye müdahale edilmiş gibi görünmektedir. Muhtemelen dipnottaki şekle dönüştürülmüştür.

21 || 26^b sinānuñda: sinānında T₁.

21 || 29^b elbette: er tapsa S₁.

22.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Veh nêdür ol t̄âyir-i ferhunde-bâl u t̄iz-per
Kim olur bir t̄urfa âyîn ile her dem cilveger
2. Ağzı açuk çîhmaz âvâzı ayağı yoh yürür
Cân iledür seyri ammâ demek olmaz cânever
3. Bir demürden daşlu dîvâr ile mustahkem hişâr
Bir esâsı kayr ilen kayim binâ-yı mu‘teber
4. Yeñi aydur hey’eti ammâ yeñi aylar gibi
Bedr olmaz nece kim gök üzre ser-gerdân gezer
5. ‘Âdeti uçmağda özge kuşlaruñ ‘aksi müdâm
Uçabilmez muttaşıl bâl u perî olmasa ter
6. Gâh Zekeryâ gibi çekmiş cefâlar bıçkıdan
Geh büt-i Âzer gibi olmuş giriftâr-ı teber
7. Boynı bağılu bir kara kuldur hevâsı kaçmağa
Bulduğın alup kaçar şahlamasañ şâm u şehër
8. Bir mubaşşırdur ki dâyim dîde-yi hayret açup
Âsmân taḥḫîk-ı aḥvâline şalmışdur nazâr
9. Şayılır pehlûlârınuñ üstüh’ânı za‘fdan
Beyle za‘f ilen ağır yükler çeker eyler hüner
10. Yêrde gezmez vahş tek ammâ yürür andan revân
Gökde uçmaz t̄ayr tek ammâ uçar andan betër

22 || Bu kaside Bağdat ve Halep Beylerbeyi Veysi Paşa’nın methindedir.

22 || T₁ 43^b, P 217^b, S₁ 117^b, KS₁ 58, KS₂ 25^a, KS₃ 33^a, KS₄ 14^a, KS₅ 31^a, KS₆ 18^b.

22 || 1^a ferhunde-bâl ü: ferhunde-bâl T₁, S₁, KS₁, KS₂, KS₅.

22 || 1^b ile: içre [TD].

22 || 2^b iledür: ilendür T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₆.

22 || 3^a daşlu: daşlar T₁.

22 || 4^a gibi: kimi [TD].

22 || 5^a uçmağda özge: uçmağda özge T₁ uçmağda dâyim KS₂ uçmağdur ammâ [TD].

22 || 6^a gâh: geh KS₄, [TD] || gibi: kimi [TD] || cefâlar: çoḥ cefâlar [TD].

22 || 6^b gibi: kimi [TD].

22 || 7^b şahlamasañ: şaklamasañ T₁, P.

22 || 8^b taḥḫîk-ı: taḥḫîki KS₃, [TD] || şalmışdur: salmışdur S₁.

22 || 9^b beyle: böyle T₁ || ilen: ile [TD].

22 || 10^b gökde: gökden T₁.

11. Ger bükilmişdür qadi ‘ayb eylemeñ bir pirdür
Nūh devrinden vèrür bir bir su’âl etseñ haber
12. Baş açup yağmurlara şuya baturmuş kisvetin
Yaş uşağdur levhi sâde hiç bilmez hayr u şer
13. Cānı yoğ lîkin rızâ-yı halk hâşıl kıılmağa
Geh aşğa geh yukaru yügürüp cânlar çeker
14. Dîve beñzer gezdürür başda Süleymân tahtını
Yoğsa kândur şağlanur göğsinde kıymetlü güher
15. Yoğsa zevraqdur anı kıılmış müretteb seyr için
Veys Bèg hazretleri ol şehriyâr-ı nāmver
16. Êy beqâ-yı ‘izz ü cāhuñ mûcib-i temkîn-i milk
Ve’y şenâ-yı luğf u qahruñ menşe’-i nef ü zarar
17. Hâk-i pâyundan eger bir zerre tapsaydı şadef
Beslemezdi irtifâ’-ı qadr için muğlak güher
18. Eyle emniyyetdür eyyāmuñda kim mün’imlerün
‘İşret aşrafından özge mālîne yoğdur haçer
19. Tîşe-yi bennāya dèrdi erre-yi neccâr-ı dūn
Zūlmümüzden hem haçer āsūde oldı hem şecer
20. Eyle kim ‘adlūñ zarar resmin götürdi milkden
İhtiyâç için gerekmez kimseye dīvâr u der
21. Düşmenün mağlūb olup dāyim zafer bilmez nèdür
Sen kaçan kim ‘afv kılsañ ol şanur anı zafer
22. Yol aparsaydı senün ihsānuña bir zerrece
Āftābuñ minnetin çekmezdi nūr için qamer

22 || 12^a şuya: suya S₁.

22 || 13^b yügürüp: yürüyüp KS₅ segridüb [TD].

22 || 16^a temkîn: teskîn P.

22 || 17^b beslemezdi: bilmezdi T₁ || güher: dürer [TD].

22 || 18^b aşrafından: eñrafından S₁, KS₁, KS₆ ifrâfından P israfından KS₅, [TD].

22 || 19^a dūn: devr T₁.

22 || 20^a zarar: haçer S₁, T₁, KS₆.

22 || 20^b ihtiyâç: ihtiyâc S₁.

22 || 22^a zerrece: zerre meh T₁.

23. Zevk için şevkuñ tapup ser-mest olan ‘ariflere
Hâcet olmaz cām-ı mey içmek senüñ şevkuñ yeter
24. Şâm-ı bezmüñ eyle rüşendür ki her kim şem‘ tek
Tapsa anuñ zevkını kılmaz temennâ-yı seher
25. Vaşf-ı zâtuñ hâdden efzündür şehâ ma‘zûr dut
Kim kıılır ibrâm havfindan Fuzûlî muhtaşer
26. Var ümidüm tâ bu deryâ üzre geştî-yi hilâl
Gâh geşt-i hâver eyler gâh seyr-i bâhter
27. Bâhterden hâvere olsun şalâ-yı şavletüñ
Şöhretüñden olmasun hâlî fezâ-yı baħr u ber

22 || 23^a olan: olur S₁ || ‘ariflere P ‘aķillere T₁, KS₄.

22 || 26^a üzre: üse T₁.

22 || 26^b geşt-i hâver: seyr-i hâver KS₂, [TD] || seyr-i bâhter: geşt-i bâhter KS₂, [TD].

23.¹**Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

1. Bu şürâhî meşelâ bir şanem-i ra‘nâdur
Ki dem-â-dem ıtarab-engîz ü neşâı-efzâdur
2. Serv tek kâmet-i dil-cüy ile ‘uşşâk-firîb
Şem‘ tek pertev-i ruhsâr ile bezm-ârâdur
3. Gül-bün-i bâğ-ı ıtarab ğonce-yi gülzâr-ı ferağ
Gül kim andan açılır câm-ı mey-i şahbâdur
4. Reng-i zerd ü mey-i surhın ğören eyler hayret
Ki hazân içre ‘aceb bu nè gül-i hamrâdur
5. Gâh hem-silsile-yi ‘aşık-ı hünîn cigeri⁵
Boynı zencîr-i cünün kaydı çeken şeydâdur
6. Gâh yüz ‘aşık-ı şeydâyı kı lup mest ü harâb
Eylemez hiç terahhum işi istignâdur
7. Bezm için her ıtarafın ıturfe igitler dutmuş
Şanasan hil‘at-ı zer-beft ile bir mirzâdur
8. Bâıın-ı şâf-ıla bir şüfiye beñzer ki müdâm
Secdesinde eşer-i sıdık u şafâ peydâdur
9. Kehrübâyı don ilen bir büt-i ser-keşdür kim
Cilve-yi nâz ile şeh meclisine zibâdur

1 Bu kasidenin İbrahim Han Musullu için yazılmış olma ihtimali vardır. Hem kasidede “Han” ünvanının kullanılması hem de şaraptan bahsedilmesi bizde bu kanaatin oluşmasına sebep olmuştur. Musammatlar bölümünde yer alan ikinci Terci-Bend sakınamedir ve İbrahim Han Musullu için yazılmıştır.

23 || T₁ 69^b, P 218^a, S₁ 118^b, KS₁ 60, KS₂ 26^a, KS₃ 34^a, KS₄ 34^b, KS₅ 32^a.

23 || 4^a zerd ü mey-i: zerdüm ile KS₂, KS₅, [TD] || surhın: surhuñ T₁ || ğören: ğörüp KS₃, [TD] || hayret: hasret P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅.

23 || 5^a cigeri: dil olup P.

5 P’de burada bir silinti vardır. Dipnota aldığımız şeklin düzeltilmiş hâli mi yoksa orijinali mi olduğu tam belli değildir.

23 || 6^a şeydâyı: şeydâı [TD].

23 || 7^a ıtarafın: ıtarafı S₁ || ıturfe: - S₁.

23 || 9^a ilen: ile T₁.

23 || 9^b şeh: şeb S₁.

10. Ol şehinşâh ki feyzinden umar kâim müdâim
Bezm-i vahdetde eger Hızır u eger ‘Îsâdur
11. Çâker-i çâkeri Fağfûr ile Hâkân oluban
Bende-yi bendesi İskender ile Dârâdur
12. Cem ü Cemşîd degül bezmde hem-tâsı anuñ
Server-i bî-bedel ü hüsrev-i bî-hem-tâdur
13. Hân-ı ‘âdil hem anuñ pertev-i iqbâlınden
Bir eşer tapdı ki şâhib-nazar u bînâdur
14. Neş’e-yi zevk bulan câm-ı rızâsından anuñ
Bezm-i işkıında kamu ‘ömr kadeh-peymâdur
15. Êy Fuzûlî dün ü gün eyle du‘â şıdık ile kim
Ola bu devlet ü iqbâl ile tâ dünyâdur

23 || 10^b hızır u: hızır S₁ || eger: ger T₁, P, KS₂, KS₄, KS₅.

23 || 11^a çâker-i: çâkeri S₁, T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅.

23 || 11^b bende-yi: bendesi T₁, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅.

23 || 12^b server-i: serveri T₁, S₁ || hüsrev-i: hüsrevi S₁.

23 || 14^a anuñ: kâim S₁, T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅.

23 || 15^b devlet ü: devlet-i S₁.

24.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Meger kıılır raqam-ı vaşf-ı haqq-ı yâr qalem
Ki haqq-ı yâr gibi oldu müşg-bâr qalem
2. Meger diler şıfat-ı la'l-i yâr êde taħrîr
Ki la'l-i yâr gibidür güher-nişâr qalem
3. Eger cefâ çeke şüret-nigârdan⁶ yüz il
Demeñ çeke şıfat-ı şüret-i nigâr qalem
4. Yazanda mîm ü elif ol qad ü dehâna şebîh
Kemâl-i sihrine⁸ çoħ kııldı iftiħâr qalem
- 5.⁹ Velî hırâm u tekellüm vërür de 'âciz olup
Haqına çekdi haq u oldu şerm-sâr qalem
6. Nê yêrde kim yügürür nâfe nâfe müşg töker
Dutup-durur reviş-i âhu-yı Tatâr qalem
7. Huceste Hızrdur âb-ı hayât içmek için
Zamân zamân zulumâta kıılır güzâr qalem
8. Nê içdi miħbereden bilmezem ki vâlih olup
Özine eyledi ser-geştelik şî'âr qalem

24 || Kaside-yi Kalemiye/Kalem Kasidesi. Bu kaside Reisü'l-Küttâb Celâl-zâde Mustafa Çelebi'nin methindedir.

24 || T₁ 63^a, P 218^b, S₁ 119^a, TT 10^b, KS₁ 61, KS₂ 26^b, KS₃ 34^b, KS₄ 28^b, KS₅ 32^b, KS₆ 31^b.

24 || 1^b gibi: kimi [TD].

24 || 2^b gibidür: kimidür [TD].

24 || 3^a il: yıl P.

6 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II" isimli makalesinde, metinde kullanılan "suret nigardan" şekli yerine ressam, nakkaş anlamındaki "suret-nigardan" farkını önermektedir. Biz de Cem Dilçin'in görüşü doğrultusunda hareket ettik.

24 || 4^b kemâl-i: kemâl ü [TD].

8 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II" isimli makalesinde "kemâl-i sihrine" farkının doğru olduğunu ifade etmiştir.

9 Bu beyit TT'de yoktur.

24 || 5^b haq u: haq S₁.

24 || 8^a miħbereden: micmereden S₁, KS₆ baħr-i keremden TT miħberede [TD] || bilmezem ki: ki böyle TT.

9. K̄ara başın götürüp dyım elden ele² gezer
Dutarlar ise dağı eylemez karr klem
- 10.³ Bir z başına ulalmıř⁴ karrı yoğ deldr
Çığınca dutmasalar ‘alemi yağar klem
11. Siyh-bağtlığı yazmış alnına tağdr
N’ola geirse kra günde rzgr klem
12. Diliyle muttaşıl öz başına bel getürür
Ki ĥalk gizlü sözi eyler aşkr klem
13. Ticret ehline beñzer msferet yolına
Ĥuťť satrlarından eker kaťr klem
14. Kra-durur yüzi ol vechden kim eyler faş
ziyle yri arasında her n var klem
15. şikeste nmeleri ya‘ni ehl-i ĥsne şatar
Met‘-ı memleket-i Hind  Zengibr klem
16. per řaĥıfe yüzin veh görüñ bu tli‘i kim
Bulur vişl-i nigr-ı semen-‘izr klem
- 17.¹⁰ Midd-ı trrasına yüz sürer zih devlet
Dutar hemşe ser-i zülf-i tb-dr klem
18. Anuñ-n elden ele gezdürür ekbir kim
Tapupdur Aşaf-ı devrndan i‘tibr klem
19. Gl-i ĥadıka-yı iķbl Muřtafa‘i Ąelebi
Kim oldu devlet-i ķurbiyle km-kr klem

24 || 9^a elden ele: lden le S₁, KS₁, KS₃, [TD] lden ele P.

2 Cem Dilin, ‘‘Fuzl’nin Kasideleri zerine Kısa Notlar II’’ isimli makalesinde ‘‘ilden ile’’ farkının yanlış olduğunu, beyitte söz konusu olanın ‘‘elden ele gezmek’’ deyimini olduğu iin ‘‘elden ele’’nin tercih edilmesi gerektiğini belirtmiştir.

3 Bu beyit TT’de yoktur.

4 Cem Dilin, ‘‘Fuzl’nin Kasideleri zerine Kısa Notlar II’’ isimli makalesinde TD’de yer alan ‘‘g almış’’ şekli ile beyte aık seik bir anlam verilemediğini belirtmiş, sözlüklerde de ‘‘g almak’’ gibi bir söz veya deyme rastlamadığını ifade etmiştir. Değerlendirdiğimiz nüshalarda bulunan ‘‘ulalmış’’ farkının daha doğru olduğunu vurgulamıştır.

24 || 10^a ulalmış: g almış [TD].

24 || 12^a muttaşıl öz başına: z başına muttaşıl TT, KS₂, [TD].

24 || 14^a kra-durur: karradur T₁.

24 || 15^a nmeleri: nmelere S₁, TT || ĥsne: ĥased S₁ ĥile TT || şatar: satar S₁.

24 || 16^a yüzin veh: yüzin-ver TT.

24 || 16^b bulur: tapar T₁, TT, KS₄.

10 Bu beyit T₁’de yoktur.

- 20.¹ Semiy-y-i Aḥmed-i Mürsel ki kıldı aña tufeyl
Demî ki levḥ ile yaratdı Kirdigâr ḳalem
21. Nesîm-i ḥulḳınıuñ evṣâfın étmege taḥrîr
Çemen eline vèrür sebze her bahâr ḳalem
22. Eyâ bülend-cenâbî ki midḥatüñde olur
Hemîşe mu‘terif-i ‘aciz u inkisâr ḳalem
23. Riyâz-ı ḳadrde fazluñ nihâl-i re‘fetdür
Nihâl-i fazluña bir tûrfa şâḥ-sâr ḳalem
24. Nihâl-i devlete ḳadrüñ riyâz-ı ḥikmetdür⁴
Riyâz-ı ḳadrüñe bir tûrfa cüybâr ḳalem
25. Eline almaz imiş Muṣṭafâ ḳalem dèrler
Bu zillet ile besî olmış idi ḥ‘âr ḳalem
26. Saña yètürdi özin nisbet ile tapmaq için
Zamânede senüñ aduñla i‘tibâr ḳalem
27. Kelîm-i Tûr-ı vefâsan ki ehl-i ḥayr u şere
Elüñde gâḥ ‘aşâ oldı gâḥ mâr ḳalem
28. Bıraḥdı cânını dârü‘ş-şifâ-yı dergehüñe
Hücûm-ı ḥâdişeden ḥaste vü nizâr ḳalem
29. Elüñden içdügi şehd-i şifâ-yı ḥikmetden
Mizâc-ı nâzüğine oldı sâzgâr ḳalem
30. Besî ‘azîzlerüñ ḥidmetine bağladı bel
Ḳamunı terk seni kıldı ihtiyâr ḳalem
31. Şebât-ı ‘ahdüñi eyyâmdan kı lup ma‘lûm
Senüñle eyledi ‘ahdini üstüvâr ḳalem
32. Arayup ehl-i hüner varını yétince saña
Cihân içinde besî çekdi intizâr ḳalem

1 Bu beyit TT’de yoktur.

24 || 21^b sebze her: sebzeden [TD].

24 || 24^a devlete: devlet TT.

4 Bu beyit P’de yoktur.

24 || 26^a tapmaq: tapmağ S₁, P.

24 || 29^a elüñden: elüñde TT, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅ || şehd-i: şehd ü P || ḥikmetden: ḥikmetde TT, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅.

24 || 29^b oldı: tapdı S₁, TT, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅, KS₆.

24 || 30^b ḳamunı: ḳamuyı T₁ || terk: terk ü KS₁, KS₂, KS₅, [TD].

33. Vêrüp nizâm-ı cihân Āşaf u Nizâmü'l-Mülk
Gédüp cihânda saña qaldı yâdgâr qalem
34. Senüñ muṭî'ün eger olmasaydı olmaz idi
Sevâd-ı a'zam-ı haṭṭ içre şehriyâr qalem
35. Alınmış aqçañ ilen bir quluñ-durur maqbûl
Başın eger keseler eylemez firâr qalem
36. Sözüñ yürütmege başdan ayağ édüp yügürür
Kemâl-i şefkatüñedür ümidvâr qalem
- 37.⁴ Sipih-r-menziletâ ol Fuzûlî-yi zârem
Ki hâl-i zârumı yazınca oldı zâr qalem
38. Senâ-yı zâtuña çoḥdur sözüñ velî ne dèyem
Ki süstlik qıluban vèrdi ihtisâr qalem
- 39.⁵ Dèdi şahın sözi çoḥ étme şahla şart-ı edeb
Ki çoḥ sözinden olupdur siyâh-kâr qalem
40. Ümîd var ki nazm-ı nizâm-ı âlem için
Felekde tâ ola levḥ ile pây-dâr qalem
41. Sen olasan qaleme i'tibâr için hâmi
Saña hükümet için ola dest-yâr qalem

24 || 33^a âşaf u: âşaf T₁, TT.

24 || 35^a aqçañ: aqça KS₅, [TD] || ilen: ile T₁, [TD] || quluñ-durur: quluñdur T₁.

24 || 36^a ayağ: ayak S₁, P || yügürür: her dem T₁.

24 || 36^b şefkatüñedür: şefkatüñdedür TT.

4 Bu beyit TT'de yoktur.

5 Bu beyit TT'de yoktur.

24 || 39^a şahın: şağın T₁, P || şahla: şakla T₁, P.

24 || 41^a qaleme: qalem T₁ || hâmi: câmi S₁.

25.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Bâğ levhîni hâzân bergi zer-efşân eyler
Âb ol levhde meşķ-ı haķ-ı reyhân eyler
2. Êy gönül geldi bahâr eyle çemen seyrânın
Gör ki hâlâ nè ‘amel ‘âmil-i devrân eyler
3. Yine pîr-i felek eķfâl-i reyâhîni yıgup
Feyz-i ta‘lîm ile bûstânı debistân eyler
4. Şu ayağını kesüp bî-hüde gezmeklerden
Sebzeye hem-sebaķ-ı ders-i gülistân eyler
5. Ğonce’i metn-i meţâli‘de edüp ‘uķde-güşây
Lâle’i şerh-i tevâlî‘de sebaķ-h‘ân eyler
6. Sünbülü ‘ilm-i İlâhîde kıilup müy-şikâf
Süseni baķş-i riyâzîde suhan-dân eyler
7. Ders-i mantıķ oħır iken dil ilen murğ-ı seher
Dutulup oħıduđu gülleri handân eyler
8. Bülbülü her nêce kim hâfız-ı hoş-lehce-yi âb
Öğredüp hüsn-i edâ ķârî‘-i Ķur‘ân eyler
9. Gör nezâket ki gelüp şubh şaħaf-h‘ânı aña
‘Ayb-ı taķrîr kıilup ta‘ne-yi elhân eyler

25 || Bu kaside Anadolu Kazaskeri Kadir Çelebi’nin methindedir.

25 || T₁ 61^a, P 219^a, S₁ 120^a, KS₁ 64, KS₂ 28^a, KS₃ 36^a, KS₄ 27^a, KS₅ 33^b.

25 || 2^a seyrânın: seyrânı [TD].

25 || 3^a yıgup: yıķup S₁, T₁.

25 || 3^b ta‘lîm ile: ta‘limine S₁.

25 || 4^a şu: su S₁.

25 || 4^b sebzeye: sebzeyi [TD].

25 || 5^a gonce’i: gonceni S₁.

25 || 5^b lâle’i: lalenı S₁.

25 || 9^a gelüp: gülüp P, T₁, KS₄ gelür KS₅.

25 || 9^b taķrîr: taħrîr T₁, P || kıilup: kıılır T₁, S₁ || ta‘ne: tuğrâ T₁.

10. Faşl-ı² keyfiyyet-i kânûn-ı tıb'etmiş hâşıl
Baḥş-i teşhîş-i marâz da'vâ-yı dermân eyler
11. Şerbet-i bâde ilen çoḥ şınadum ḥastelere
Eyler anı ki ne Buḳrâṭ u ne Loḳmân eyler
- 12.⁴ Bilmezem siḥr mi mu'ciz mi nesîmü'n işi kim
Ḥarekâtı ḥıred-i ḥıreyi⁵ ḥayrân eyler
- 13.⁶ Her mizâca ki diler eyle kıılır medḥal kim
Anı idrâk ne ervâḥ ne ebdân eyler
14. Ḥabbezâ dehr ki peyveste seḥâb-ı feyzin
Bâ'îş-i terbiyyet-i bâḡ u beyâbân eyler
15. Ğocnenü'n görse açar rişte-yi ṭab'ında girih
Bülbülün bilse işin müşkilin âsân eyler
16. İntizâr ile daşı la'l kıılıp reng vürür
Rûzgâr ile şuyı lü'lü'-i ḡalṭân eyler
17. Ḳaṭre'i müddet ilen muttaşıl-ı baḥr kıılır
Zerre'i vâşıl-ı ḥurşîd-i dirahşân eyler
18. Lîk ḡâyetde ta'accüb kıılıram kim ne için
Men-i maḥrûmı hemîn ḥaste-yi ḥırmân eyler

25 || 10^a faşl: fâzıl S₁.

2 Bu kelime tamlamalı ve tamlamasız okunabilir. Tamlamasız okunduğunda “faşl” özne olmaktadır. Bu sebeple tercih olunabilir. Ancak emin olunamadığı için “TD”nin tercihi doğrultusunda hareket edilmiştir.

25 || 11^a ilen: ile T₁, KS₄, [TD] || ḥastelere: ḥasteleri T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅.

4 13. beyit S₁'de yoktur. S₁'de 13. beytin 2. mısrası göz kayması sonucu 12. beytin 2. mısrası olarak kaydedilmiştir.

5 Cem Dilçin, “Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II” isimli makalesinde metinde “ḥıred-i ḥıreyi” şeklinde yer alan kelime grubunun semantik açıdan “ḥıredi ḥıre vü” olması gerektiğini belirtmiştir.

6 Bu beyit S₁'de yoktur.

25 || 14^a feyzin: feyzi P.

25 || 15^a ḡocnenü'n: ḡonce tek S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃.

25 || 15^b işin: işi S₁, P, KS₁, KS₃, KS₄.

25 || 16^a kıılıp: kıılır S₁.

25 || 16^b şuyı: suyu S₁.

25 || 17^a ḳaṭre'i: ḳaṭreni S₁.

25 || 17^b zerre'i: zerreni S₁.

19. Ğayra ihsânı çoĥ u luĥfı yüküş lik maña
Sitemi vâfir ü bî-dâdı firāvân eyler
20. Kâş baĥrumı kızâ şu êde gözyaşı için
Çeşme tek durmayuban çün meni giryân eyler
21. Kâş cismümi felek daş êde bî-dâde dözem
Ma'den-i la'l gibi çün cigerüm kıan eyler
22. Yer yüzinden götürilmekde gümânım daĥı yoĥ
Beyle kim ten çürüyüp gözyaşı tuĥyân eyler
23. Bî-ĥaberler bilemez eşk-i revânım eşerin
Gerçi tenbîhine dil nâle vü eĥĥân eyler
24. Ehl-i tuĥyâna eşer eyleyemez girye-yi Nüh
Gerçi her dem oları vâkıf-ı tûfân eyler
25. Êy felek bu ne revâdur ki sipâh-ı sitemün
Dil-i ma'mûrumı yağma ile vîrân eyler
26. Bir dêmezsen mi ki nâ-geh sitemümden bu fakîr
Kâdı-yı 'askere şerĥ-i ĥam-ı pinhân eyler
27. Ol kızâ-ĥükm ki çarĥ êtse ĥilâf-ı reh-i şer'
Kılduĥından aña zecr ile peşimân eyler
28. Ol kıader-nâme ki mûr-ı ĥaĥınuñ mazmûnı
Nêye kim zâhir olur ĥükm-i Süleymân eyler
29. 'Arş-temkîn ü felek-mertebe Kâdir Çelebi
Ki felek tâbi'idür her nêye fermân eyler
30. Çarĥ bir tiĥ çeküpdür yeñi aydan ki müdâm
Kimi gördiyse muĥâlîf aña kıurbân eyler

25 || 19^a çoĥ u: çoĥ S₁ || yüküş: öküş KS₄, [TD].

25 || 20^a şu: su S₁.

25 || 20^b meni: ben-i S₁.

25 || 21^a cismümi: cismüni P.

25 || 21^b gibi: kimi [TD].

25 || 22^b beyle: böyle T₁ || ten: ben S₁.

25 || 23^a eşerin: ne için [TD]

25 || 27^b aña: aña [TD].

25 || 29^a 'arş-temkîn ü: 'arş-temkîn S₁, KS₅, [TD].

25 || 29^b felek: kıader T₁, S₁, KS₄.

25 || 30^b kıurbân: fermân S₁.

31. Bîñ yılıñ berhemenin mev'ize-yi ma'rifeti
 Qâbil-i dîn kıılır u kıâyil-i imân eyler
32. 'Arz-ı imân büte ger kıılsa dem-i cân-bahşısı
 Cân vèrüp mu'ciz ilen anı müselmân eyler
33. Lafz-ı cân-perver ilen reşha-yı kilik-i hünerin
 Né dem-i 'İsâ vü né çeşme-yi hayvân eyler
34. Êy vera'pîşe ki dâyim kıadem-i şâbitüñi
 Resm-i İslâma kıazâ kıâyim-i erkân eyler
35. Râyiz-i tünd-rev-i tab'ı laţifüñ dün ü gün
 Tevsen-i fikret ilen çarhda cevân eyler
36. Meyl éder hıdmetüñe devlet-i tevfiq tapup
 Kim ki Hâkıdan taleb-i rütbe-yi 'irfân eyler
- 37.⁵ Sen maqâm étmedüğüñ ma'bede 'âbidlerden
 Kim ki me'vâ-yı melâyik dese bühtân eyler
38. Şalmasa sübha özin dâ'ire-yi meclisüñe
 Rişte-yi 'aқdın üzüp çarh perişân eyler
39. Saña ger durmasa bir lahza muqâbil mihrâb
 Başını daşa urup çâk-i giribân eyler
40. Senden ayrılma muşallâyı ayaklara şalup
 Za'f-ı tâli' kıara toprağ ile yeksân eyler
41. Her siyeh-dil ki kıomaz baş haţuña hâme-şifat
 Kıara câhildür eger da'vâ-yı irfân eyler

25 || 31^b kıâbil: kıâyil S₁, KS₂, KS₃ || kıılır u: kıılır S₁, P, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅ || kıâyil: kıâbil T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅ mâ'il [TD].

25 || 33^a lafz: naқd P || hünerin: hüneri T₁ kıalemi P.

25 || 33^b 'isâ vü: 'isâ S₁.

25 || 35^b çarhda: 'arşda T₁, S₁, KS₄.

25 || 36^a tapup: bulup T₁.

5 Bu beyit T₁'de yoktur.

25 || 37^a ma'bede: ma'bed S₁, P.

25 || 37^b bühtân: 'işyân S₁.

25 || 38^a şalmasa: şalma S₁.

25 || 39^b başını daşa urup: daşlara başın urup [TD].

42. Gerçi sulţānadur İslām kıyāmı mensüb
Saña mensūbdur ol sa‘y ki sulţān eyler
43. Serverā bende Fuzūlîni kemān-ķad gerdūn
Muttaşıl derd ü belā oĥına ķalĥan eyler
44. Êşidüp ta‘ne-yi dem-serdleri her dem kim
Şem‘ tek şerĥ-i ġam-ı kulbe-yi aĥzān eyler
45. Eyle kim fehm édübem ĥāl-i dilin sensen ü bes
Sen eger ķılmaz iseñ aña kim iĥsān eyler

25 || 43^a Fuzūlîni: Fuzūlîyi KS₃ Fuzūlî’i KS₁ || kemān-ķad: kemān-ı KS₂, KS₄, [TD].

25 || 43^b oĥına: oĥına P, T₁ || ķalĥan: ķurbān ķalĥan P ķalfān T₁.

25 || 44^a eşidüp: eşidür S₁.

25 || 45^a fehm édübem ĥāl-i dilin: fehm édüben ĥāl-i dilin KS₁ fehm édübem ĥāl-i dilüm KS₂ fehm édüben ĥāl-i dili KS₃ ĥāl-i dilin fehm édüben KS₅ cân ü dilin fehm ķılan [TD].

25 || 45^b ķılmaz: bilmez T₁ || aña kim: kim aña [TD].

26.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Nè müşkil olsa kıılır çarḥ rûzgâr ile ḥal
Mürûr ile açılır tâb-ı târ-ı tûl-ı emel
- 2.³ Göñül murâdını tetric ile bulur ḫâlib
Taḥammül olsa yêter dâmen-i meḫâlîbe el
- 3.⁵ Niẓâm-ı 'âlem için eksük olmaz ehl-i şalâḥ
Ḳomaz umûrını 'âlem mu'aḫṫal u muḫtel
4. Firâset ehli kim olmaz şalâḥ-ı millet için
Bu nazm silsilesi eylemez ḳabûl-i ḥalel
5. Cihânı çarḥ müdebbirden eylemez ḥâlî
Degül meşâliḫ-i müsta'mel-i cihân mühmel
- 6.⁹ Nişân-ı revnaḳ-ı Bağdâddur bu kim kıılmış
Zuhûr-ı luṫf-ı mücedded Ḥudâ-yı 'azze ve cel
7. Nè luṫfdur yine kim ḫıṫṫa-yı 'Irâḳ-ı 'Arab
Kemâl-i merḫamet-i Kirdigâra oldı maḫal
8. Muşavver eyledi naḳş-ı sa'âdet-i ebedî
Bisâṫ-ı buḳ'a-yı Bağdâda naḳş-bend-i ezel
9. Münevver eyledi 'adliyle evliyâ burcın
Hümâ-yı evc-i hüner ḳuṫb-ı a'del ü ekmel
10. Mu'in-i şer'î şerîf-i Nebî Meḫemmed Bêg
Ki zikridür sebeb-i zikr-i Aḫmed-i Mürsel

26 || Bu kaside Safevîler'in Bağdat Valisi Mehmed Han Tekelî'nün methindedir.

26 || T₁ 44^b, P 220^a, S₁ 121^b, KS₁ 66, KS₂ 29^b, KS₃ 37^b, KS₄ 14^b, KS₅ 35^a, KS₆ 30^a.

3 S₁'de 3. beytin ikinci mısrası bu beytin ikinci mısrası olarak kaydedilmiştir.

26 || 2^a ḫâlib: ḫâşıl T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆.

5 Bu beyit S₁'de yoktur.

26 || 3^b muḫtel: mümeşsel T₁.

26 || 4^b silsilesi: silsilesini T₁.

26 || 5^b müsta'mel: müsta'cel KS₄, [TD].

9 TD'de 6 ve 7. beyit yer değiştirmiştir.

26 || 7^a 'irâḳ-ı: 'irâḳ u S₁, P, KS₂.

26 || 7^b merḫamet: ma'rifet P, [TD] raḫmet KS₄.

26 || 10^a mu'in: mübin T₁.

11. Zihî büleḡd-maḡāmî ki pâye-yi ḡadri
‘Ulüvv-i ḡârem-i a‘lâyı ḡösterür esfel
12. Semend-i ḡadri eḡer şalsa mıḡ-ı rîze-yi na‘l
Olur cevâhir-i iḡlîl-i Müşterî vü Zuḡal
13. Nê milke kim eşer-i iltifâtı şalsa şeref
Olur ḡazânı bahâra ḡamı neşâḡa bedel
14. Vücüd-ı bî-bedeli âftâbdur ammâ
Bir âftâb ki dâyim medârı ola ḡamel
- 15.⁵ Büleḡd-ḡadr şehâ sensen ol sa‘âdetmend
Ki şân-ı ḡadrüñedür âyet-i vefâ münzel
16. Tefahḡuş eyleseler ḡüsn-i ‘âḡıbet ehlin
Cemî‘-i ḡâḡıra sensen ḡuḡûr eden evvel
17. Müyesser olsa ḡarîḡ-ı iḡâ‘atüñ ḡalḡa
Memâlik içre olur ref‘-i iḡtilâl-i milel
18. İḡâḡa ḡılsa cemî‘-i umûra tedbîrüñ
ḡudûd-ı milke merfû‘ olur rüsüm-ı cedel
19. Muvâfiḡa şeref-i ḡal‘atuñ mümidd-i ḡayât
Muḡâlîfe eşer-i maḡdemüñ ḡuzûr-ı ecel
20. Degül zamâñede maḡfi debîr-i re‘yüñden
ḡisâb-ı defter-i dâniş mufaşşal u mücmel
21. ḡakîm-i ma‘rifetüñ milke mültefit olalı
Bozıldı ma‘reke-yi fitne vü bisâḡ-ı ḡiyel

26 || 11^b a‘lâyı: a‘lâñı S₁.

26 || 12^a mıḡ: mih [TD] || rîze: zerrîn [TD].

26 || 12^b iḡlîl-i: iḡlîl ü S₁.

26 || 13^a iltifâtı şalsa: iltifât u şala T₁.

26 || 14^a bî-bedeli: bî-bedel T₁, S₁, KS₁.

5 Bu beyit T₁’de yoktur.

26 || 16^a ‘âḡıbet: ‘âfiyet T₁.

26 || 17^b iḡtilâl: iḡtilâf T₁.

26 || 19^b ḡuzûr: ḡuşûl [TD].

26 || 20^b defter-i: defter ü S₁.

26 || 21^a milke: şulḡa [TD].

26 || 21^b bozıldı: pozıldı S₁ || fitne vü: fitne-yi S₁.

22. Şaraldı şehd-i kelâmuñdan ehl-i mekr yüzi
Mezîd-i ‘illet-i şafrâ olur şifâ-yı ‘asel
23. Gèderdi hiddet-i qahruñ fesâd tuğyânın
Qılur mazarrat-ı balğam izâlesin hanzel
24. Şehâ Fuzûlî-yi bî-dil du‘â-yı devletüñi
Bilüpdür ahsen-i a‘mâl-i hayr u hüsni-i ‘amel
25. Hemîşe câh u celâletde⁵ müstedâm ol kim
Medâr-ı emn ü emânsan nizâm-ı dîn ü düvel

26 || 22^a şaraldı: şarardı KS₃, KS₆, [TD] || mekr: dil KS₁, KS₃, KS₄ derd KS₂, [TD].

26 || 23^a hiddet: telhi [TD].

26 || 24^b a‘mâl: aqvâl [TD] || hayr u: hayr-i KS₅, KS₆, [TD].

26 || 25^a câh u celâletde: cā vü celâl ile S₁, P.

5 P’de yukarıdaki noktalar silinmiş alta eklenmiştir. “celelet” “celal ile” olmuştur.

27.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Nê luţfdur yine kim buldı sebzeden gülzâr
Nê feyzdür yine kim şaldı bâğa bād-ı bahâr
2. Müzeyyen oldu haţ-ı sebze ile rüy-ı zemîn
Leţâfet-i haţ-ı sebz ile eyle kim ruĥ-ı yâr
3. Hicâb-ı ğaybda her feyz-i Hâk ki maĥfi idi
Cihâna eyledi luţf-ı nesîm gül izhâr
4. Şafâ-yı 'âlem için şâhid-i 'inâyet-i Hâk
Riyâz-ı dehrde 'arz eyledi gül-i ruĥsâr
5. Şaĥîfe-yi çemene yazdı hâme-yi sebze
Haţ-ı delâ'il-i işbât-ı İzid-i Cebbâr
6. Mezâhir-i eşer-i rahmet êtdi her tarafı
Kemâl-i kudret-i Hâk *f'enzurû ulu'l-ebşâr*
7. Görinse ĥalk rızâsı zamâneden nê 'aceb
Zamâne şüret-i ikbâle oldu âyine-dâr
8. Sipih-r-i minneti altında olsa dehr n'ola
Götürdi âyine-yi dehrden sipih-r ğubâr
9. Çirâĝ-ı berĥ kıilup şem'-i lâle'i rüşen
Şadâ-yı ra'd kıilup çeşm-i nergisi bîdâr
10. Tutuşdı ĥayret ile sine-yi zevi'l-efhâm
Açıldı 'ibret ile dîde-yi ulu'l-ebşâr
11. Dimâĝi êtdi mu'aţtar hevâ-yı ğaliye-bû
Hevâyı êtdi mu'anber seĥâb-ı gevher-bâr
12. Zâmîre zevĥ vêrüp müjde-yi teveccüh-i gül
Cihâna şaldı şafâ maĥdem-i nesîm-i bahâr

27 || Bu kaside Ayas Paşa'nın methindedir. Ayas Paşa, 1545-1547 tarihleri arasında Bağdat Beylerbeyliği yapmıştır.

27 || T₁ 45^b, P 220^b, S₁ 122^a, KS₁ 68, KS₂ 30^b, KS₃ 38^b, KS₄ 15^b, KS₅ 35^b, KS₆ 19^b.

27 || 3^a her: be-her T₁.

27 || 5^b haţ-ı delâ'il-i: haţ-ı delâ'ilin S₁ haţdan el T₁.

27 || 6^b ulu'l-ebşâr: ile'l-âşâr T₁.

27 || 7^a ĥalk rızâsı: ĥalka rızâ-yı T₁.

27 || 11^b êtdi: kııldı [TD] || seĥâb: semâ T₁.

13. Anuñ gibi ki bu iklîme yümn-i mağdem ile
Bırahdı zevk ü şafâ server-i sipihr-veķâr
14. Gül-i hadîka-yı iķbâl u serv-i bāğ-ı hüner
Meh-i sipihr-i edeb şehriyâr-ı na^t-şî³âr³
15. Muḥîṭ-i merkez-i devlet Ayâs Pâşâ kim
Medâr-ı milkedür iķbâli noķta-yı pergâr
16. Sipihr-menziletî kim bırahsa ḥâke nazar
Kılur ḥavâş ile ḥâki zer-i tamâm-³iyâr
17. Muḥîṭ-ḥavşalai kim ger étse kaçreye meyl
Teveccüh ile kılur kaçre³i dür-i şehvâr
18. Şadâkatinde sebât-ı sa³âdet ü iķbâl
Siyâsetinde şevâb-ı muhâcir ü enşâr
19. Şalâḥ ehline ḥilmiyle vâli-yi müşfik
Fesâd def³ine ³adliyle ḥâkim-i qahhâr
20. Vücüd-ı kâmiline pâdişâh-ı ³âlemden
Sirâyet eylemiş âşâr-ı saltanat nè ki var
21. Cihân-firûzı gören ol meh-i tamâmı bilür
Ki âftâb-ı cihân-tâbdandur ol envâr
22. Eyâ bülend-nazar âftâb-ı evc-i hüner
Ki resmdür saña ḥüsn-i ḥaşâ³il-i eṭvâr
23. Kemâl-i ma³deletüñ vèrdi istiķâmet-i milk
Ṭabîb-i ḥâziķa şan kim êrişdi bir bîmâr
24. Münevver eyledi iķbâlün evliyâ burcın
Livâ-yı ³adlün olup evliyâyâ şem³-i mezâr
25. Revâc-baḥş-ı ṭarîķ-ı İmâm-ı A³zam olup
Binâ-yı şer³ ile vèrdün umûr-ı milke ķarâr

27 || 13^a gibi: kimi [TD].

27 || 14^a iķbâl u: iķbâl S₁.

27 || 14^b na^t: luṭf T₁.

3 P'de "naat" kelimesinin yerinde bulunan kelime okunamamıştır. Harfler üzerine çizgiler çekildiği için harfleri tanımak mümkün olmamıştır.

27 || 21^a cihân-firûzı: cihân-firûz T₁, S₁, KS₂, KS₅, KS₆.

26. Çirâğ-ı ʔalʕat ile Kerbelâya Őalduñ nūr
Ol âsitânedede ¼ıldıñ dūr-i niyâz niŐâr
27. Tamâmi-yi ümerâdan saña müsellemdür
Riʕâyet-i neseb ü Őerʕ-i Aĥmed-i Muĥtâr
28. Yeter bu ecr saña ol zamân ki ʕarz olunur
Cezâ için Ĥaĥa bir bir ʕibâdet-i ebrâr
29. Ĥilâf-ı ĝayr naşib oldu ĥîn-i hükm saña
Ziyâret-i ĥarem-i pâk-i Ĥayder-i Kerrâr
30. Kim ol ĥalîfe-yi râbiʕdür ü münâsibdür
Saña ki ĥâkim-i râbiʕsen aña ¼urb-ı civâr
31. Şehâ saʕadet ü iĥbâlünedür ehl-i duʕâ
Cemîʕ-i ehl-i cihân kemterîn Fuzûlî-yi zâr

27 || 27^b neseb ü: neseb P.

27 || 28^b ʕibâdet: saʕadet T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅.

27 || 31^a saʕadet ü: saʕadet S₁, P || iĥbâlünedür ehl-i duʕâ: iĥbâlüne duʕâ-güdur [TD].

28.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Yine kıldı şabâ gülzâre da'vet bülbül-i zârı
Yine kumrî maķâm etdi fezâ-yı şaĥn-ı gülzârı
2. Yine düşdi hevâdan sebzezâre kaçtre-yi şebnem
Yine gülzâre şaldı zıll-ı raĥmet ebr-i âzârı
3. Yine dîvâne-yi 'ışķ eyledi dârü'ş-şifâ meylin
Yine gülzâre çıĥdı küşe-yi miĥnet giriftârı
4. Yêrinden depreden men mübtelâyı şevķ-ı ġâlibdürr
Hevâdur gezdüren yêrden yêre ebr-i girân-bârı
5. Bu 'ıřretġahuñ itmâmında bir daş olmasa eksük
Meni yêrden yêre naĥl eylemezdi dehr mi'mârı
6. Ķad-i ĥam birle taĥrîküm yêrümnden maĥz-ı ĥikmetdür
Ķazâ şüretgeri bî-hüde gezdürmez bu pergârı
7. Mekân taġyîri şîĥĥat mücibidür n'ola naĥl êtse
Ṭabîb-i ĥikmet-i Ĥaĥ milkden milke bu bîmârı
8. Maña men olduġum menzilde râĥat raĥm êdüp gelmez
Düşüp zaĥmetlere nâ-ĉâr men oldum talebkârı
9. Hevâ-yı seyr kıldum irtifâ'-ı ĥâdr için zîrâ
Yêrinde her metâ'uñ pest olur elbette miĥdârı
10. Revâc-ı 'ışķ vêrmek ĥaşdına çıĥdum diyârumdan
Hüner zâyî'dür ol kişverde kim yoĥdur ĥarîdârı
11. Maĥabbet kıılmaġa izĥâr-ı ġurbet iĥtiyâr êtdüm
Nê ĉare yoĥ bu cinsün olduġum yêrlerde bâzârı

28 || Bu kaside Ayas Paşa'nın methindedir. Ayas Paşa, 1545-1547 tarihleri arasında Baġdat Beylerbeyliġi yapmıştır.

28 || T₁ 47^a, P 221^b, S₁ 123^a, KS₁ 70, KS₂ 31^b, KS₃ 26^b, KS₄ 16^b, KS₅ 36^b.

28 || 3^a meylin: meyli [TD].

28 || 5^a itmâmında: itmâmına T₁, P itmâmından KS₁.

28 || 6^a yêrümnden: yêrinden P || maĥz: 'ayn [TD].

28 || 7^a êtse: olsa S₁.

28 || 8^a maña: saña S₁, KS₁, KS₂, KS₅ || raĥm: meyl KS₂, KS₅, [TD].

28 || 9^a hevâ-yı: hevâya KS₅.

12. Mübârekdür sevâd-ı dūd-ı âhum kıanda ‘azm êtsem
Yaman olmaz şehâbuñ gezdügi yerlerde âşârı
13. Mükerrermdür sirişküm kıanda yer dutsam bu yüzden kim
Bahâr-engiz olur her kıanda kim seyl-âb olur cârî
14. Yine êy bülbül-i bî-çâre eyyâm-ı bahâr oldı
Êrişdi vaqt kim baht ola ehl-i derd ğam-ı ħ’ârı
15. Güle gül açıla nergis leţâfet büstânında
Kıopa seyl-âb-ı zevk ile elem³ ħâşâki ğam ħârı
16. Saña ola müyesser ħalvet-i vaĥdetde gül vaşlı
Naşib ola maña pâşâ-yı gül-ruĥsâr didârı
17. Zihî pâşâ-yı milk-ârâ-yı devletmend ü rüşen-dil
Ki maĥbül-i cemî‘-i ħalkđdur mecmû‘-ı etvârı
18. Sülük-i dil-keşi tayy-ı tarîk-ı istiķâmetde
Muĥâlif devrden kıılmış peşimân çarĥ-ı ğaddârı
19. Ħaķıķatde İlâhuñ ekber-i âyât-ı taķdîri
Şerî‘atda Resülün a‘zam-ı a‘vân u enşârı
20. Zamânında zamâne zulmi yolĥ inşâfı var êtmiş
Aña mensûbdur zulm ile inşâfuñ yoĥı varı
21. Ferâĥat ħ’âbgâhın bekleyüp bîm-i ħavâdişden
Olupdur pâsbân-ı milk ü millet baht-ı bîdârı
22. Bahâr-ı gülşen-i devlet Ayâs-ı pâk-dâmen kim
Vücüdî her ħalelden pâkdür her ‘aybdan ‘ârî
23. Zihî şem‘-i şebistân-ı şehâ vü luţf kim olmış
Kıamu aĥbâba vü a‘dâya rüşen nûrı vü nârı

28 || 12^a kıanda: ħanda S₁.

28 || 15^b elem: sitem S₁, P.

3 S₁’de “سم” şeklinde yazılan kelime büyük ihtimalle noktaları unutulmuş bir “t” de içermektedir. Çünkü kelime bu hâliyle hem vezin hem de anlam bakımından sorunludur. Bu sebeple kelimeyi “sitem” olarak dipnota kaydettik.

28 || 16^a ola: olsa KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅, [TD] || vaĥdetde gül: - T₁.

28 || 17^a devletmend ü: devletmend S₁, T₁, P, KS₁, KS₂, KS₄, KS₅.

28 || 19^a ilâhuñ: ĥudânun [TD] || âyât: âyâta P.

28 || 19^b a‘vân u: a‘vân-ı S₁.

28 || 20^b yoĥı: yoĥı T₁.

28 || 21^b milk ü: milk S₁.

28 || 22^a pâk-dâmen: pâk-ĥinet T₁.

24. Şehâ şefkat-şifârâ sensen ol pâkîze-sîret kim
Saña hâcet degül ihsân için derd-i dil izhârı
25. Vücüd-ı bî-mişâlün devlet-i İslâma nuşretdür
Mücerred şıyt-ı rezmün eylemiş mağlûb küffârı
26. Ferîd-i ‘aşrsan ammâ gezer her kalbde mihrün
Güneş birdür velî maşsümdür her yêrde envârı
27. Felekdür eyle maşkûmuñ ki hürşîdi kıılır hâzır
Eger yarım geçe bezmünde lâzım olsa ihzârı
28. Revândur eyle fermânuñ ki ger seyl-âba³ hüküm êtse
Hilâf-ı tab‘ esfelden olur a‘lâya refârı
29. Eger kılsañ î‘ânet ve’r ihânet ihtiyâr êtseñ
Kıılır tebdîle qâbil luţf u qahruñ mürı vü mâri⁵
30. Zamânuñ cümle-yi evkâtını şubh eylemiş güyâ
Çirâğ ile bulunmaz zulm devrinün şeb-i târi
31. Kemâl-i hüsn-i ahlâkuñ beyân eyler açıldıqça
Semen mecmû‘ası nesrin kitâbı gonce tûmârı
32. Şafâ-yı tab‘uña mümkün olurdu eylemek nisbet
Bahâr âyînesinde olmasaydı sebze zengârı
33. Taşavvur eylemek olmaz saña mânend bir kâmil
Hemânâ sende hatm olmuş kemâl-i kudret-i bâri
34. Şabâ vaşf-ı ruhuñ kııldıqda gül vaşfını söylerken
Dutıldı gonce nuţkı bülbülün haşır oldu güftârı
35. Sebât-ı ‘adl için revnaq bırahdun milk-i Bağdâda
Beqâ-yı genc için ey Hızır yapduñ eski dîvârı

28 || 27^a hâzır: hâtır T₁ ‘âciz S₁.

28 || 27^b yarım: yarı [TD].

28 || 28^a seyl-âba: hürşide T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, [TD].

28 || 28^b esfelden: esfelde P.

3 P’de “seyl-âba” yazan yer kazanmış sonra “seyl-âba” yazılmıştır.

28 || 29^b mürı vü mâri: nürı vü nârı P.

5 P’de metin üzerinde oynanarak dipnottaki şekle dönüştürülmüştür.

28 || 30^a güyâ: milkün S₁.

28 || 33^a bir: her T₁, S₁, KS₁, KS₂, KS₃.

28 || 34^a söylerken: söyleren S₁.

28 || 35^b eski: köhne KS₃, [TD].

36. Bugün Bağdâdda bir kimse yoḡ kim aña re'fet yoḡ
Cemî'-i merdüm-i Bağdâda olmış re'fetüñ sârî
37. Dutulmuşdı dilüm miḡnet görüp ḡüsn-i tekellümden
Getürdi yāduma zevk-ı şifâtuñ şevk-ı eş'arı
38. Meni endîşe-yi ḡırmân tārîk-ı küfre şalmışdı
Ümîd-i luḡf u iḡsânuñ belümden açdı zünnârı
39. Memâlik-perverâ yoḡ senden özge bir müdebbir kim
Dem-â-dem maḡraḡ-ı luḡf êde 'uşşâk-ı dil-efgârı
40. Fuzûlî bülbül-i gülzâr-ı ḡüsn-i iltifâtuñdur
Bahâr oldı yine güftâra taḡrîk êtdi minḡârı
41. Diler tafşîl ile ḡâl-i dilin şerḡ eyleye ammâ
Nê şerḡ êtsün saña ma'lümdur mecmû'-ı eḡvârı
42. Êtüpdür güşe-yi 'uzletde şormaz hîç kim ḡâlin
Nê ola bir faḡîrûñ ḡâli kim olmaya bir yârı
43. Cefâsın hîç bir dil çekmez andan ḡayrı aḡyâruñ
Anuñ-çün ḡâlibâ ḡalk eylemişdür Tañrı aḡyârı
44. Ümîdüm var kim resm-i muḡarrer üzre olduḡça
Müzeyyen şâm zülfiyle 'arûs-ı şubḡ ruḡsârı
45. Saña mensüb ola ḡalvet-serây-ı dehr tezyîni
Senüñle çizgine 'işretgeḡ-i iḡbâl pergârı

28 || 37^b zevk: şevk T₁, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄ || şevk: feyz T₁ defter S₁, KS₁, KS₃, KS₄ ḡüsn P zevk
KS₂.

28 || 38^b ümîd-i: ümîd ü S₁.

28 || 42^a êtüpdür: yatupdur KS₃ ḡalupdur [TD].

28 || 42^b bir: bu P.

28 || 43^a bir dil: bi-dil P.

28 || 44^b müzeyyen: ḡarîn-i KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, [TD].

29.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Zülmet-i hayretde zikründür maña vird-i zebân
Tûtiyem güyâ yemüm şekker yerüm Hindüstân
2. İhtilâf-ı halkdan çekdüm ta‘alluğ dâmenin
Kâf-ı ‘uzletde maña sîmurğ-nisbet âşiyân
3. Cîfe-yi dünyâya çoğ meyl étmezem kerkes gibi
Bir hümâ-‘tab‘am ğdâ besdür maña bir üstüh‘ân
4. Yüz feşâhat tûti-yi ‘tab‘umda muzmerdür velî
Kim dutar âyîne kim izhâr edem râz-ı nihân
5. Sâkinem bir yerde kim yoğ i‘tibârüm zerrece
Rüşenî re‘yem hümâ-yı himmetüm hürşid san
6. Kaşr-ı kâdr ü rişte-yi derküm refî‘ olmağ né sūd
Çün musâvidür bu kavme âsmân u rîsmân
7. Şâh-bâz-ı himmetüm her şayda kılmaz iltifât
Şehriyâr-ı rifâtüm her mesnedi kılmaz mekân
8. ‘Âlem-i şüretde ger yoğdur şüküh u şevketüm
‘Âlem-i ma‘nâda yoğ bir men gibi şâhib-kırân
9. Mesned-ârâ-yı serîr-i devlet-i bâkî menem
Kim sözüm zımnında her iklîme hükümüdür revan
10. Devlet-i dünyâ için çekmen selâtin minnetin
Faqr sultânı menem kim devletümdür câvidân
11. Bî-tereddüd dutmuşam bahr-i ta‘alluğdan kenâr
Bî-tekellüf bulmuşam bî-hüde ğavğâdan emân

29 || Bu kaside Bağdat ve Şam Beylerbeyi Lala Cafer Paşa'nın methindedir.

29 || T₁ 48^b, P 222^a, S₁ 124^b, KS₁ 73, KS₂ 33^a, KS₃ 39^b, KS₄ 17^b, KS₅ 37^a.

29 || 2^b ‘uzletde: ‘uzletdür T₁, S₁, KS₃, KS₄.

29 || 3^a étmezem: étmedüm [TD] || gibi: kimi [TD].

29 || 5^b rüşenî re‘yem hümâ-yı: ger rüşen-re‘y-i vişâli S₁ rüşen-re‘y-i vişâli P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅
rüşenî dâ‘im hümâ-yı [TD].

29 || 8^a şüküh u: şüküh T₁, P, KS₂, KS₃, KS₄.

29 || 8^b gibi: kimi [TD].

12. Ser-bülendem ser-keşem erbâb-ı ‘ucb u kibre lik
Ma‘rifet ehline gerd-i râh u hâk-i âsitân
13. Bendeem ol mâh-ı evc-i rif‘at ü iğbâle kim
Görmemişdür bir aña mânend devr-i âsmân
14. Muğtedâ-yı ehl-i dâniş hâmi-yi erbâb-ı fażl
Kâr-fermây-ı zamîr-i pâk ü çab‘-ı hurde-dân
15. Naẓm-baḥş-ı milk Ca‘fer Bêg-i rüşen-rây kim
Feyz-i fiṭrîdür aña câh u celâl ü ‘izz ü şân
16. Ṭab‘-ı gerdün çav‘-ı fermânına êtmîş iftiḥâr
Raḥş-ı devrân râyîz-i râyına taşşurmîş ‘inân
17. Diğkat-i efkârı ol ğâyetde kim fikr eylese
Ḥikmet-i eşyâda dutmaz dâmen-i ‘ilmin gümân
18. Müdrîk-i evşâfî re‘y-i şâ‘ib⁸ ü çab‘-ı selîm
Ṭabî‘-i fermânı ‘aql-ı pîr ü baḥt-ı nev-cevân
19. Şafvet-i ihlâşı ol miğdâr kim qahr eylese
Ḥâṭır-ı bed-ḥ‘âha qahrından ḥuṭûr êtmez ziyân
20. Êy şükûh-ı rif‘atûn pîrâye-yi gülzâr-ı dehr
Ve‘y niẓâm-ı re‘fetûn ârâyiş-i milk-i cihân
21. Bîm-i qahrûn ḥânümân-ı ḥaşma berç-ı ḥâne-sûz
Luṭf-ı çab‘uñ lâlezâr-ı milke ebr-i dür-feşân

29 || 12^a ser-bülendem: ser-bülend-i P || ‘ucb u: ‘ucb S₁ || kibre: kibr ü S₁ kibr P, KS₁, KS₄, KS₅.

29 || 12^b râh u: râh S₁, P, KS₁, KS₄, KS₅.

29 || 13^a rif‘at u: rif‘at S₁.

29 || 14^b pâk ü: pâk KS₁, KS₄, [TD].

29 || 15^a bêg: beg ki [TD] || kim: ile [TD].

29 || 16^b râyına: - S₁.

29 || 17^a eylese: âyîne S₁.

29 || 18^a re‘y-i şâ‘ib: rây-şâḥib [TD].

29 || 18^b nev-cevân: nâ-cevân S₁.

8 Cem Dilçin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II” isimli makalesinde TD’de geçen “rây-sâḥib” şeklinin hem vezin hem de paralel söyleyiş bakımından hatalı olduğunu söylemektedir.

29 || 19^a ihlâşı: aḥlâkı S₁.

29 || 19^b ziyân: zamân S₁.

29 || 21^a ḥânümân: cân ü mâl [TD].

22. Serverâ sen çeşme-yi ihsân u baħr-i luṭfsan
Teşne-yi şehd-i vişâlüñdür Fuzûlî nâ-tüvân
23. Ol zamândan kim meni ahlâķuñ etmiş mu'tekid
Ḥaķ bilür virdüm du'â-yı devletüñdür her zamân
24. Var ümîdüm tâ medâr-ı 'adldür 'âlem-penâh
Var ümîdüm tâ livâ-yı fethdür kişversitân
25. Olasan iķbâl ü 'izz ü rifat ü iclâl ile
Kâm-gîr ü kâm-yâb u kâm-kâr u kâm-rân

---

29 || 22^b şehd-i: şehd ü S₁.

29 || 25^a iķbâl ü: iķbâl S₁.

30.

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1. Şafha-yı çihre-yi al üzre sevâd-ı haṭ-ı yâr
Dil-i pür-hûnumuñ âyînesine şaldı ğubâr
2. Êy 'izâr u haṭuña 'anber ü kâfûr ğulâm
Dem-be-dem şafha-yı kâfûra haṭuñ 'anber-bâr
3. Hâṭ-ı sebz ile füzûn oldı leṭâfet ruḥuña
Kim görüpdür vére âyîneye revnaḵ zengâr
4. Şaf-ı 'uşşâḵ hücum êtdi meger kim hûsnûñ
La'l gencînesine ğâliyeden çekdi hişâr
5. Bîñ belâ oḥına şancıldı ruḥuñ 'aksinden
Olalı sâde gönül 'arîzuña âyine-dâr
6. Açdı gönüm çiçeğin zevk-ı haṭ-ı ruḥsârûñ
Dün ü gün oldı berâber né 'aceb olsa bahâr
7. Hâṭ u gül zâhir olan âhû-yı Çîndür çeşmûñ
Her taraf cünbişe geldükçe kıılır müşg nişâr
8. Êy büt-i seng-dil ü sim-ten ü müşgîn-ḥâl
Ve'y meh-i serv-ḳad ü sebz-hâṭ u lâle-'izâr
9. Gönüm alduñ ki bahâsın véresen naḳd-i vefâ
Êtmedüñ 'ahde vefâ ḳuluña ḳıldıñ inkâr
10. Né revâ olmaya âşâr-ı mürüvvet sende
Sen teġâfûl kıılasan men olam âşüfte vü zâr
11. Tıtalum kim saña sulṭân maña çâker dërler
İttişâl eyle menümle vü ger eylersen 'âr

30 || P'de bu kasidenin başlığı olarak "fi medh-i Fazil Efendi" yazmaktadır.

30 || T₁ 49^b, P 222^b, S₁ 125^a, KS₁ 75, KS₂ 34^a, KS₃ 40^a, KS₄ 18^b, KS₅ 38^a, KS₆ 20^b.30 || 3^b âyîneye: âyîneme T₁.30 || 4^a 'uşşâḵ: 'uşşâḳa S₁ || hûsnûñ: haṭtuñ S₁.30 || 5^a ruḥun: haṭun S₁.30 || 7^b cünbişe: cennete T₁.30 || 8^a seng-dil ü: seng-dil T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃ || sim-ten ü: sim-ten T₁, P, KS₁, KS₂, KS₄, KS₅.30 || 8^b serv-ḳad ü: serv ḳaddi T₁, KS₅ serv-ḳadd P, KS₁, KS₂ || sebz-hâṭ ü: sebz-hâṭ T₁, P, KS₁, KS₂.30 || 11^a saña sulṭân maña çâker: baña çâker saña sulṭân S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅, KS₆.30 || 11^b ger: eger P.

12. Kerem ét gönülümü vér gayr ile bāzār ederem
Sen saña men maña āzār ile olmaz bāzār
13. Bi'llāh incitme meni yoĥsa ŧikāyet kıluram
Nēce bir ŧabr ēdeyüm ħalmadı cānumda ħarār
14. Li'llāhi'l-ħamd degül milk tehī ħākimden
ŧer' icrāsına Bağdādda bir ħākim var
15. Vāzi'-ı ma'delet ü re'fet ü inŧāf u edeb
ŧāhib-i merħamet ü ŧeĥkat u temkīn ü vaħār
16. Ol zekī-ṭab' ki taħķīķ-ı ŧıfātında anuñ
Ṭaleb-i ma'rifet efķārı ēdüpdür efgār
17. Zātı gevher ŧadef-i ħikmete likin yektā
Ṭab'ı kevkeĥ felek-i diĥķate ammā seyyār
18. Derkine ħısm-ı bedihide taŧavvur maħŧūr
'İlmine ħācib-i esrār vuķū'-ı izħār
19. Bezmi erbāb-ı temennāya maķām-ı maķŧad
Ķilki ehl-i Ĥaķa miftāħ-ı künüz-ı esrār
20. 'İlm minhācına eṭvārı uŧül-i tavzih
Feyz miŧbahına āŧarı sülük-i envār
21. Fuķahā firķasına ŧüret-i fi'li fetvā
Cümleden cümleye ol ŧadr-ı ŧer'at muħtār
22. Ėy vücüduñ sebep-i taķviyet-i ŧer'-i ŧerif
Bünye-yi millet-i Zehrāya sedāduñ mi'mār
23. Ĥıdmetüñ olmasa maķŧüd nē mümkin ki vēre
Nazm-ı eŧnāf-ı ŧelāŧe eŧer-i heft ü ħihār
24. Noķķa-yı dā'ire ger olmasa zātuñ nē 'aceb
Olsa nüħ dā'ire-yi ħarĥ mu'aṭṭal pergār

30 || 12^a ederem: ēdeyüm S₁.

30 || 13^b bir: ben P.

30 || 15^a re'fet ü: re'fet T₁.

30 || 15^b temkīn ü: temkīn S₁.

30 || 17^a ħikmete: ħükmine T₁.

30 || 18^b ħācib: ħācet T₁.

30 || 20^b āŧarı: āŧār S₁, P, KS₁, KS₄, KS₆.

30 || 22^b millet: ħillet KS₄ illet [TD].

30 || 24^b ħarĥ: ħarĥa T₁, P, KS₁, KS₃, KS₄, KS₆.

25. Hıdmet-i bezmüne me'mûr melâyik şaf şaf
Zâhiren şüret-i insâna girüp leyl ü nehâr
26. Mâh-sîmâlar ile 'arşa-yı bezmün gerdün
Serv-bâlâlar ile hâk-i harîmün gülzâr
27. Serverâ ecr-i 'amel 'âcil ü âcil Hâkdan
Cennet olmuş saña bu ma'ni-yi şâhid-âşâr
28. N'ola gördükçe seni olsa Fuzûlî güyâ
Sen bir âyînesen ol tûti-yi şîrîn-güftâr
29. Var ümîdüm nece kim kârgah-i hikmetden
Hâk ü eflâke muqadder ola mekş ile medâr
30. Seyr-i eflâk ola hâk üzre senün re'yünle
Kemer-i hıdmetüni éde devâyir açtâr

30 || 26^a sîmâlâr: sîmâlu T₁ || bezmün: rezmün S₁, P, KS₁.

30 || 26^b serv-bâlâlar: serv-i bâlâlar [TD].

30 || 27^a ecr: cerr T₁.

30 || 27^b bu: bir T₁ || ma'ni-yi: ma'niye T₁.

31.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Sevâd-ı buķ'a-yı Bağdâd çeşm-i heft kişverdür
Çirâğ-ı merdümi nür-ı 'adâletden münevverdür
2. Kâmu eṭrâfına âb-ı ḥayât-ı 'adldür cārī
Cemī'-i ehline tevfiķ-ı cem'iyet müyesserdür
3. Sürürü muttaşıl zevķı dem-â-dem ni'meti bî-ḥad
Fezâsı 'âfiyet-efzâ hevâsı rûḥ-perverdür
4. Sürür ehline zencîr-i ta'alluķ hey'et-i cisri
Ser-i âfâķa bârû-yı ḥişâr-ı ḥişnı efserdür
5. Binâ-yı buķ'a-yı maķbûli ehl-i ḥayra menzilgeh
Basîṭ-i ḥâk-i pâki evliyâ'ullâha bisterdür
6. Revâdur evliyâ burcı dêmek ol buķ'a-yı pâke
Ki her 'allâmeye menzilgeh ü her 'ilme mazherdür
7. Efâzil buķ'a buķ'a ḥâk-i pâkin menzil etmişler
Nazâr kııl şafḥa şafḥa levḥine gör kim ne defterdür
8. Sevâd-ı âferîniş nüşḥasından bir varaķdur kim
Kavânîn-i 'adâlet anda merķûm u muḥarrerdür
9. N'ola Ferhâd-veş 'uşşâķı olsa cümle Husrevler
Mübârek şafḥasında şüret-i Şîrîn muşavverdür
10. Kitâb-ı kâyinâta şarşar-ı fitne güzër kıılmış
Hemân bu şafḥa kıalmış bâķi-yi evrâķı ebterdür
11. Mekârihden ḥazer ikbâle rağbet kıılmağa dâyim
Melekdür her ṭarafdan kıaşıdı şanmañ kebüterdür
12. Zülâl-i ma' delet ser-çeşmesi olsa 'aceb olmaz
Ḥarîm-i bârgâḥ-ı rif'ati sâķi-yi Kevşerdür

31 || Bu kaside Ayas Paşa'nın methindedir. Ayas Paşa, 1545-1547 tarihleri arasında Bağdat Beylerbeyliği yapmıştır.

31 || T₁ 51^a, P 223^b, S₁ 126^a, KS₁ 76, KS₂ 35^a, KS₃ 41^b, KS₄ 19^b, KS₅ 38^b, KS₆ 21^a.

31 || 4^a cisri: cezâsı T₁ eczası P, KS₁, KS₃, KS₄, KS₆ – S₁.

31 || 4^b ḥişâr-ı: ḥişârı KS₄, [TD] ḥişâr ü KS₆ || ḥişnı: tâc ü [TD]

31 || 8^a sevâd: hevâ P.

31 || 9^b şafḥasında: şafḥasından S₁.

31 || 12^b rif'ati: rif'at S₁, T₁, KS₁, KS₂, KS₃ rifate KS₅.

13. Bu milkûn şâhid-i tevfiķ-ı iķbâli budur hâlâ
Ki pâşâ-yı sa‘âdetmend ehl-i milke serverdür
14. Zihî ser-dâr-ı şâ’ib-re’y şâhib-‘adl² deryâ-dil
Ki şân u şevketi a‘dâya manşûr u muẓafferdür
15. Degül hadd-i beşer hûsn-i ‘afâf u luţf-ı ef‘âli
Melâ’ik fırķasından bir ‘aceb zât-ı muţahherdür
16. Münezzehdür ğubâr-ı zulmden mir‘ât-ı idrâki
Te‘âlâllâh nè hoş pâkîze-ţab‘ u pâk-cevherdür
17. Zâmîr-i bî-melâli aşveb-i efkâre cevlangeh
Vücûd-ı bî-mişâli ahsen-i ef‘âle maşdardur
18. Şebât-ı milkine burhân yêter keyfiyyet-i ‘adli
‘Adâlet hunda olsa müstedâm olmaķ muķarrerdür
19. Emîr-i a‘del ü ekrem Ayâs-ı pâk-ţînet kim
Zülâl-i ‘adl birle ţînet-i pâki muħammerdür
20. Şehâ sen mesned-ârây-ı serîr-i ‘izz ü rif‘atsan
Tırâz-ı i‘tibâruñ şafĥa-yı devrâna zîverdür
21. Cemâl-i enverüñdür âsmân-ı ma‘delet mâhı
Veyâ ol mâh kim hurşîd-i raĥşâna berâberdür
22. Penâh-ı milk ü milletsen sedâd-ı hûsn-i tedbîrûñ
‘Adû ye’cücünüñ def‘ine bir sedd-i Sikenderdür
23. Saña tâbi‘ olan çekmez melâl ü miĥnet-i ‘âlem
Nè ğam zulmât vehminden aña kim Hızr rehberdür

31 || 14^b şân u: şân T₁, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄ || şevketi: şevket S₁.

2 Cem Dilĥin, “Fuzûlî’nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II” isimli makalesinde “sâ’ib-re’y sâhib-‘adl” yerine “sâ’ib-re’y ü sâhib-‘adl ü” şeklini önermektedir. Yazar “sâ’ib-re’y sâhib-‘adl” biçiminde, “-re’y” ve “-‘adl” hecelerinde medd yapıldığını bunun da Fuzûlî’nin aruzu kullanma üslubuna aykırı olduğunu ifade etmiştir.

31 || 15^a luţf-ı ef‘âli: luţf u iķbâli P.

31 || 16^a idrâki: iķbâli [TD].

31 || 17^a cevlangeh: cevlangeh P.

31 || 17^b bî-mişâli: bî-mişâlûñ T₁ || maşdardur: maşherdür [TD].

31 || 18^b hunda: ģanda T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆.

31 || 19^a a‘del ü: a‘del T₁, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₄ || pâk-ţînet: pâk-sîret P.

31 || 20^a sen: bes P.

31 || 21^a enverüñdür: enverüñden P.

31 || 21^b veyâ: veli S₁.

31 || 23^a melâl ü: melâl-i T₁, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅.

31 || 23^b vehminden: def‘inden [TD].

24. Vêrür cân tîğ-ı hûn-rîzûn hayâliyle ‘adû gûyâ
Hayâl-i tîğ-ı hûn-rîzûn ecel murğına şeh-perdür
25. Peyâm-ı şevketûn yêtdükçe a‘dâyı zebûn eyler
‘Azâ‘im-h’âna dîv elbette maḥkûm u musahḥerdür
26. Senûn tîğûndan ister bir cilâ kesb eyleye hâlâ
Cihân âyînesi kim gerd-i miḥnetden mükedderdür
27. Senûn taḥrîk-i raḥş-ı iḳtidârûndan umar teskîn
Bugünler dehr kim teşvîşden gâyetde muzṭerdür
28. Muḥâlîf zulmet-i hayretde ḳalmış ‘azm-i cezm êt kim
Bu zulmet defî muḥtâc-ı şu‘â‘-ı tîğ u ḥaçerdür
29. Cezâyir ehli tuğyân üzredür ‘azm êt ki şemşîrûn
Fesâd-ı hûn-ı fâsid defîne hûn-rîz neşterdür
30. ‘Azîmet ḳıl ki devrân muntazırdur fetḥ zevḳine
Revân ol kim zamâne tâbî‘ ü düşmen muḥaḳḳerdür
31. Cezâyir milkini ḳıl Başra iḳlîmine mülḥaḳ kim
Pey-â-pey fetḥ ü nuşret nî‘met-i ḡayr-i mükerrerdür
32. Ser-efrâzâ Fuzûlî ḡayrdan ḳaç‘-ı nazar ḳılmış
Senûn dergâhuña bir şadıḳu‘l-iḥlâş çâkerdür
33. Yeter luṭfuñ aña dâyim degül ḥâcet taleb ḳılmaḳ
Tereddüdsüz olur ḥâşıl nè kim Ḥaḳdan muḳadderdür
34. Ümîdüm var kim re‘yünce ola seyri devrânûn
Fezâ-yı âsmân tâ cilvegâh-ı seyr-i aḥterdür

31 || 27^b kim: ol T₁.

31 || 28^a cezm: rezm [TD] || êt kim: êtgil P, [TD].

31 || 28^b muḥtâc-ı şu‘â‘-ı tîğ ü ḥaçerdür: kim teşvîşden gâyetde muzṭerdür S₁.

31 || 31^b fetḥ ü: fetḥ S₁.

31 || 33^a ḳılmaḳ: ḳılmaḡ S₁.

31 || 33^b muḳadderdür: muḳarrerdür S₁.

32.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. Nè mevcûd olmasa esbâb-ı dünyâdan degül müşkil
Bu müşkildür ki mevcûd olmaya bir hâkim-i 'âdil
2. Nè derd-i dil ki yüz gösterse devrândan degül mihnet
Budur mihnet ki şerh'in kıılmağa olmaya ehl-i dil
- 3.⁴ Marîzûn olsa biñ derdi bu derd anlardan efzündür
Ki teşhîşine olmaya tabîb-i hâzîk ü kâmil
4. Belâdur kim dil-i 'aşîk gibi vîrân ola kişver
Ola ol hâlden hâkim olan maḥbûb-veş gâfil
5. Hevâ-yı nefse tâbî' ola ehl-i milkden fâriğ
Kılıp 'uşşâkınuñ terkin raḳîbine ola mâyil
6. Binâ-yı hâne-yi râḫat mürûr ile ola vîrân
T'ılism-ı nazm-ı cem'iyet ola tedric ile bâtil
7. Nè hoşdur ehl-i 'âlem rağbetiycün ola hâkimde
Ruḫ-ı raḫşân leb-i ḫandân dil-i dânâ kef-i bâzil
8. Müdârâ-yı kulûb-ı münḳabiz bir derddür mülhik
Mülâḳât-ı mülûk-i tünd-ḫû bir zehrdür ḳâtil
9. Nè ümmîd ile şüret bağlasun izhâr-ı şerḫ-i ğam
Cevâb-ı telḫden yegrek bilür ḫırmânını sâyil

32 || Bu kaside Bağdat ve Şam Beylerbeyi Lala Cafer Paşa'nın methindedir.

32 || T₁ 52^b, P 224^a, S₁ 127^a, KS₁ 79, KS₂ 36^a, KS₃ 42^b, KS₄ 21^b, KS₅ 39^b, KS₆ 30^b.

32 || 2^a yüz: - T₁ || devrândan degül mihnet: derdi bu derd anlardan efzündür T₁.

32 || 2^b budur mihnet ki şerh'in kıılmağa olmaya ehl-i dil: ki teşhîşine olmaya tabîb-i hâzîk-i kâmil T₁.

4 Bu beyit T₁'de yoktur.

32 || 3^b hâzîk ü: hâzîk S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅.

32 || 4^a gibi: kimi [TD].

32 || 6^a râḫat: raḫmet T₁ || ola: olup S₁, T₁, P, KS₁, KS₆ olur KS₃, KS₄, KS₅.

32 || 8^a müdârâ: müdâvâ [TD].

32 || 8^b mülâḳât: mükâfât [TD].

32 || 9^b ḫırmânını: ḫırmânı S₁.

10. Nişân-ı hüsn-i t̄ālî‘ bu yêter Bağdâda kim hergiz
Aña râhat mülâkâtında yoĥ bir mâni‘ ü hâyil
11. Bi-ĥamdi’llâh şalâĥ-ı devlet için mesned-i rifat
Bugün bir k̄uĥb-ı şâĥib-‘adl u şâ’ib-re’yedür menzil
12. Sipih-r-i devlet ü iĥbâl Ca‘fer Bêg-i milk-ârâ
Ki yeksândur anuñ ‘adline ĥükm-i ‘âlî vü sâfil
13. Zihî ‘adil ki devrânında dihĥân tîre topraĥa
Bıraĥsa dâne-yi cev ĥûşe-yi pervîn kıılır ĥâşil
14. Felek te’sîr-i iĥbâlınden ister ĥuvvet-i t̄ālî‘
Kim olmuş baĥr maĥşûline kân edvârına ‘âmil
15. Umûr-ı ĥayr u iĥsân buldı eyyâmında biñ revnaĥ
‘Adâlet mültezemdür ol umûra merĥamet kâfil
16. Ĥisâb-ı mücmel-i evşâfidur bir pâk defter kim
Cihât-ı ĥayr maĥşûli anuñ cem‘inedür dâĥil
17. Zamânında zamân ehline hergiz çekmemiş kâtib
Ĥisâb olduĥda ĥayr-i ‘izz ü rifat bâķî vü fâzil
18. Ser-efrâz-ı nevâl-i ni‘met ü idrâr-ı iĥsânuñ
Cemî‘-i milkedür cârî cemî‘-i ĥalĥadur şâmil
19. Teveccüh kııl melâlet çekme ikrâĥ étme kim Ĥaĥdan
Bir âyetedür niżâm-ı milk ü millet şânuña nâzil

32 || 10^b mâni‘ ü: mâni‘ S₁.

32 || 11^b ‘adl u: ‘adl S₁, T₁, KS₁, KS₂, KS₄, KS₅ || şâ’ib: - S₁.

32 || 12^a devlet ü: devlet S₁ || ca‘fer bêg-i milk-ârâ: milk-ârây ca‘fer beg [TD] ca‘fer bêg-i felek-ârâ S₁.

32 || 12^b ‘âlî vü: ‘âlî S₁.

32 || 14^a ister: almuş [TD].

32 || 15^a umûr-ı: umûr u S₁.

32 || 15^b kâfil: kâmil T₁.

32 || 16^b cihât-ı: cihânuñ [TD] || ĥayr: ĥayr-ı [TD].

32 || 17^a zamân: zamân T₁.

32 || 17^b bâķî vü: bâķî S₁.

32 || 18^a nevâl: envâl S₁, T₁, P, KS₂, KS₃, KS₄, KS₆ || idrâr-ı: idrâr u S₁.

20. Eger hüküm etse hüsn-i t̄ālî'ün bārān olup lū'lü'
Saña minnetsüz eyler ebr ü deryā h̄aşılın vāşıl
21. Saña nisbet bu rütbe rütbe-yi mezmūmdur ammā
Nē çāre zīnet-i eyyāma sensen cevher-i k̄ābil
22. 'Adālet sende k̄onmuşdur saña muhtācdur kişver
Güher ümmīdi birle dāmen-i deryā dutar s̄āhil
23. Şehā ger olmasaydı luţf u idrākūn teķāzāsı
Fuzūlīnūn k̄alurdı k̄ārgāh-ı şan'atı bāţıl
24. Şenā-yi 'izz ü iķbālūn diler elbette bir mādih
Zuhūr-ı luţf u iḥsānuñ diler elbette bir s̄āyil
25. Ümīdüm var kim tā nūr u zulmet ola 'ālemde
Cihāndan s̄āye-yi cāh u celālūn olmaya zāyil

32 || 20^a olup: olur KS₁, KS₆, [TD].

32 || 20^b ebr ü: ebr T₁, S₁, P, KS₁, KS₃, KS₅, KS₆ || h̄aşılın: h̄aşıl u T₁, KS₁, KS₄ [TD] h̄aşıl KS₂, KS₃, KS₅.

32 || 22^a k̄onmuşdur: bulmuşdur P.

32 || 24^a şenā: binā T₁, S₁, KS₁, KS₃, KS₄, KS₆.

32 || 24^b luţf u: luţf-i [TD] || iḥsānuñ: iḥsāna S₁ || diler: gerek S₁, T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₆.

32 || 25^a nūr u: nūr S₁ || ola: var S₁.

33.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Şabr her derde mürür ile müdāvā eyler
Şāhib-i şabr bulur her nē temennā eyler
2. Devrden dehrde her maqşada bir mev‘id var
Vaqtsüz gerçi aña şab‘ teķāzā eyler
3. Yētmedin vaqıt murādına teķāzā kılmaz
Her muḥaķķık ki ḥabīrüm dēyü da‘vā eyler
4. Resm-i devrān-ı felekdür bu ki ehl-i talebi
Nēce gün ḥayret-i ḥırmān ile izā eyler
5. Şüret-i şāhid-i iķbāli qabül etmek için
Ĝālibā āyine-yi şab‘ı mücellā eyler
6. Tālibün devr-i sipihr ile muḥālif revīşi
‘İqdlar rişte-yi aḥvāline peydā eyler
7. Zāyī‘ olmaz eşişür maqşadına şabr kılıp
Kim ki dehr ile medārında müdārā eyler
8. Devr bī-hüde degül her nē muqadder olsa
Aña tedric ile esbāb müheyā eyler
9. Hiç maḥlūķda yoḥ kudret-i icād-ı umür
Her nē eyler eşer-i kudret-i mevlā eyler
10. Kılmasa luṭf-ı Ḥaḳ u devlet-i tevfiķ meded
Zehri zenbūr qaçan şehd-i muşaffā eyler
11. Men gibi zāre nē nisbet şeref-i neyl-i murād
Luṭf-ı Ḥaḳdur ki meni maqşada ihdā eyler
12. Eý gönül kesme taleb bādiyesinden qademün
Ki taleb rütbe-yi iķbāli mu‘allā eyler

33 || T₁ 67^b, P 224^b, S₁ 128^a, KS₁ 70, KS₂ 37^a, KS₃ 43^b, KS₄ 33^a, KS₅ 40^b, KS₆ 22^b.

33 || 3^a murādına: murādını [TD].

33 || 4^b ḥayret-i: ḥayret ü T₁.

33 || 5^a iķbāli: iķbāl S₁, T₁, P, KS₁, KS₃, KS₄, KS₆.

33 || 6^b ‘iḳdlar: ‘uḳdeler KS₂, KS₄, KS₅, [TD] || peydā: bī-dād T₁.

33 || 11^a gibi: kimi [TD].

13. Lik hâl ehline izhâr edegör derd-i derün
Haste ahvâlini ma'lûm eṭibbâ eyler
14. Ekmele-i hâlğdan iste şeref ü rif'at kim
Kurb-ı ednâ hevesi rütbe-yi ednâ eyler
15. Gerçi şüretde şerîk-i beşeriyet çoğ olur
Derk-i esrâr-ı haḳîḳat dil-i dâna eyler
16. Az olur kâbil-i idrâk-i rümüz-ı ma'ḳûl
Şanma her hâki ḳazâ 'âlem-i esmâ eyler
17. Müsta'idd-i şeref-i rif'at olan nâdir olur
Şanma her âbı hevâ lü'lü'-i lâlâ eyler
18. Çoğ olur gerçi me'âdinde cevâhir şımfı
Pâdişeh zîver-i efses dür-i yektâ eyler
19. Sâ'id-i 'adldedür kuvvet-i icâd-ı nizâm
'Arz-ı i'câz-ı nübüvvet yed-i beyzâ eyler
20. Pençe-yi 'azmdedür⁷ kudret-i işlâh-ı fesâd
Sihr def'in meded-i mu'ciz-i Mûsâ eyler
21. Nazm-ı dünyâ sebebe-i salṭanat-ı 'uḳbâdur
A'del-i hülğını Hâḳ nâzım-ı dünyâ eyler
22. Arturup şüret-i hâline kemâl-i ma'nâ
Şüret ü ma'nâ ile cümleden a'lâ eyler
23. Mücmelâ hazret-i pâşâ-yı felek-ḳadr gibi
'Âlem-efrüz ḳılır memleket-ârâ eyler

33 || 13^a derd: râz S₁ zâr T₁.

33 || 14^a iste: ister P || şeref ü: şeref-i T₁, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆.

33 || 14^b rütbe-yi ednâ: rütbe-yi dâna T₁, S₁, KS₁, KS₃, KS₄.

33 || 15^a şüretde: şürete P.

33 || 16^a rümüz: umür S₁.

33 || 19^a sâ'id: sâye T₁.

33 || 20^a 'azmdedür: harfdedür T₁, S₁, KS₃, KS₄, KS₆ haremmedür (hazmdadur) P şarfdadur KS₁ || işlâh-ı: işlâh u T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₅.

33 || 20^b def'in: def'ine T₁.

7 Değerlendirdiğimiz nüshalar, bu kelime hususunda sağlıklı bir görünüm arz etmedikleri için TD'nin tercihi doğrultusunda hareket edilmiştir.

33 || 21^a sebebe-i: sebebi [TD] || 'uḳbâdur: 'adıldür [TD].

33 || 21^b dünyâ: eşyâ [TD].

33 || 23^a gibi: kimi [TD].

24. Ol zekî-ṭab‘ ki dîvân-ı hîlâfet hûkmin
Rub‘-ı meskûna anuñ diğḳkati icrâ eyler
25. Ol seḥâ-pîşe ki bir demde kıılır şarf-ı gedâ
Her nè yüz yılda ‘iyân ma‘den ü deryâ eyler
26. Sâye-yi râyet-i iğbâli yêten yêrlerde
Rûzgârını ‘adûnuñ şeb-i yeldâ eyler
27. ‘Arşa-yı rezimde her dem ki kıılıp meyl-i ğazâ
Cümlesin ‘uğde-ğüşâ-yı şaf-ı heycâ eyler
28. Dağıdur tîğ ile terkîb-i ‘adû eczâsın
Lîk her cüz’in anuñ lâ-yetecezzâ eyler
29. Şeb-i heycâda ki seyyâre-yi peykânı ile
Ser-i ḥaşmını kıazâ evc-i Şüreyyâ eyler
30. Zaḥm-ı tenden açuban rûḥ-ı muḥâlîf revzen
Çıḥup ol evc-i Şüreyyâya temâşâ eyler
31. Meded-i re’y-i münîriyle gelür fi’le müdâm
Levḥ-i kıudretde kıazâ her nè ki inşâ eyler
32. Lafz-ı pâkinden éder ḥüsn-i ‘ibâret kesbin
Felek aḥkâm-ı kıaderden nè ki imlâ eyler
33. ‘Âlemi eylese bir zât-ı müşahḥaş taḳdîr
Ḥâk-i pâyini anuñ dîde-yi bînâ eyler
34. Şöhret-i ismi yêter şâhid-i ḥüsn-i ‘ameli
Ehl-i Ḥâk ismden idrâk-i müsemmâ eyler
35. Êy ki ehl-i nazara nâşiye-yi iğbâlün
Salṭanat nûrını her laḥza hüveydâ eyler
36. Sende mevdü‘dur esrâr-ı hîlâfet genci
Ehl-i idrâki şuver vâkıf-ı ma’nâ eyler

33 || 25^a gedâ: güzer T₁, S₁, KS₁, KS₄.

33 || 26^a iğbâli: iğbâl S₁.

33 || 27^b şaf: şîfat T₁.

33 || 29^b ḥaşmını: ḥaşmı S₁.

33 || 31^a meded: mürür T₁ || münîriyle: münîriüle T₁, KS₃, KS₄ zamîriyle [TD].

33 || 31^b kıudretde: kıuvvetde S₁.

33 || 32^b ki: kim S₁, [TD].

33 || 35^a nâşiye: nâhiye T₁ nâmiye P.

33 || 36^a sende mevdü‘dur: sendedür sende çu KS₁, KS₃, [TD].

37. Mümkün olmaz ki ola nazm-ı cihân re'yüñsüz
Şüret-i kevn kaçan terk-i heyülâ eyler
38. Ravza-yı hâk-i derün bâğ-ı gül-i cennetdür
Kim ki cennet diler ol ravzada me'vâ eyler
39. Muttaşıl gerçi niyâz ile dutup dâmānuñ
Tiğ senden taleb-i keşret-i a'dâ eyler
40. Cilvegâh-ı 'alemün mesned-i emniyyetdür
Eşer-i re'fetün a'dâyı çhibbâ eyler
41. Mârı tehdid-i 'azâb-ı ğazabuñ mür kıılır
Peşşe'i terbiyetün 'izz ile 'anķâ eyler
42. Evliyâ burcına yètdi ķademün şek yoh kim
Hâk-i pâküñdeki emvâtını ihyâ eyler
43. Eý hoş ol maķbere kim bulmağa emvâtı hayât
Anı tevfiķ güzergâh-ı Mesihâ eyler
44. Serverâ şâmit iken lezzet-i medhün zevķi
Tütî-yi nuķķ-ı Fuzülîni şeker-hâ eyler
45. Eyle kim faşl-ı hazân bülbüli lâl ètmiş iken
Şevķ-ı nezzâre-yi gül zevķ ile güyâ eyler
46. Cân-ı mehcürına râhat yètürür didâruñ
Çemen-i sebz bahârı feraķ-efzâ eyler
47. Zib-i medhüñden alur lehce-yi nâ-hemvârum
Hârı mergüb-ı cemâl-i gül-i ra'nâ eyler
48. Gerçi şaķlardı nihân nazmumu baķt-ı siyehüm
Saña yètdükde nè kim var ise ifşâ eyler

33 || 37^a nazm: resm S₁.

33 || 37^b kevn: kevn ki [TD].

33 || 39^a dutup: dutar [TD].

33 || 40^a 'alemün: 'amelün P. [TD].

33 || 42^b pâküñdeki: pâkindeki P.

33 || 45^b gül: güli T₁, S₁, KS₁, KS₄.

33 || 46^b çemen-i: çemeni P || bahârı: bahâr T₁, S₁, KS₁.

33 || 47^a alur: eder T₁, KS₄ alup [TD] || nâ-hemvârum: nâ-hemvârı [TD].

33 || 48^a şaķlardı: şaķlardı T₁, P || nazmumu: nazmını T₁, S₁, KS₁, KS₃, KS₅, KS₆ || siyehüm: mübhem

T₁.

49. Dotalum server-i a'yāna ḥicāb-ı zulemāt
Hızrdan āb-ı ḥayātı nece ihfā eyler
50. Dāverā beyle zamānlarda ki 'adlūn eşeri
Çāre-yi def'-i ğam-ı her dil-i şeydā eyler
51. Ehl-i 'irfāna kemāl-i keremūn her sâ'at
Luṭflar zāhir édüp meyl-i muḥābā eyler
52. Nē revādur bu ki peyveste sipāh-ı ğam u derd
Gönlümūn milkini bî-vāsıta yaĝma eyler
53. Men nihān-ḥāne-yi 'uzletde iken faqr menüm
Keşf-i esrārüm édüp 'āleme rüsvā eyler
54. Her zamān ḥalk maña kıılmaĝa iṭlāk-ı cünün
Meni endüh serāsime-yi sevdā eyler
55. Bu belāda kime izhār-ı şikāyet kıılayum
Her kime zulm geçüpdür saña şekvā eyler
56. Vākıf-ı sırr-ı süḥan kimsene yoĝ senden ğayr
Sen eger eylemeseñ kim maña pervā eyler
57. Var ümüdüm nece kim mübdî'-i āşār-ı vücüd
Şarf-ı taqdir kıılıp ḥilqat-ı eşyā eyler
58. Ola bākī eşer-i ma'deletūn kim dāyim
Eşer-i zulmden āfākı müberrā eyler

33 || 50^a zamānlarda: zebānlarda T₁.

33 || 51^b meyl-i: meyl ü S₁, P, KS₂, KS₅.

33 || 53^a menüm: bizüm S₁, KS₁ yérüm T₁, KS₄, KS₆.

33 || 54^b sevda: a' dā P.

33 || 55^a belāda: beladan KS₁, [TD] belalarda KS₆ || kime: nē ki T₁, KS₁, KS₂, KS₄, KS₅ neçe KS₃ nē KS₆
saña [TD] || kıılayum: kııldum T₁, KS₄ kıılsam KS₅.

33 || 56^a kimsene: kimse S₁ sırrına T₁, P, KS₁, KS₃, KS₄ kimseye KS₂.

33 || 56^b eylemeseñ: bilmez isen P || maña: aña T₁.

33 || 57^b şarf: 'arız P 'örf T₁, KS₃, KS₄, KS₆ ğarķ KS₁, KS₅.

34.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Ėy saña iķbâl-i rûz-efzûn 'aṭâ-yı Kirdigâr
Muttaşıl ta'zîmüñe me'mür devr-i rûzgâr
2. Āftâb-ı âsmân-ı 'adlsan olmaz 'aceb
Kılsa iķbâlün teķâzâ-yı 'ulüvv-i iķtidâr
3. Kurb-ı dergâh-ı hilâfet şevķı câzibdür saña
Eyler iseñ n'ola tağyîr-i mekân bî-ihtiyâr
4. 'Adl bir maķbûl ṭâ'atdür ki ḳalmaz ecrsüz
'Ādilün elbette ḳadrin arturur Perverdigâr
5. Gerçi taḫrîkûñ senün ḫikmet teķâzâsıyladur
Ḥanda 'azm êtseñ olur senden münevver ol diyar
6. Pertev-i iķbâl ile şem'ci cihân-efrûzsan
Zevķ-ı didârüñdadur ḫâşiyet-i feyz-i bahâr
7. Ḥansı ḫâr-ı ḫuşke luṭfuñ yetse eyler bârver
Ḥansı şahrâya güzâr êtseñ ḳılursan lâlezâr
8. Ebr-i nisânsan degül bî-hüde taḫrîkûñ senün
Bir gül eyler kesb senden baḫr dürr-i şâhvâr⁷
9. Ḥanda olsañ olduĖuñ kişverde olmaz inķilâb
Ḥansı Ėam ehline kim yetseñ olursan Ėam-güsâr
10. Lîk senden ayrılan ḫalkuñ işi düşvârdur
Bir şebistânüñ çirâğın alsalar olmaz mı târ

34 || T₁ 53^b, P 225^b, S₁ 129^b, KS₁ 84, KS₂ 39^a, KS₃ 45^a, KS₄ 20^b, KS₅ 42^a, KS₆ 24^a.

34 || 3^b eyler iseñ: eyler olsañ S₁.

34 || 5^b ḫanda: ḳanda T₁, P.

34 || 6^a iķbâl ile: iķbâlüne T₁.

34 || 6^b feyz: bād [TD].

34 || 7^a ḫansı: ḳanķı T₁, P.

34 || 7^b ḫansı: ḳanķı T₁, P.

34 || 8^b bir: bu T₁, KS₄ her [TD] || gül: Ėün [TD].

7 TD'deki varyantlar beytün anlamına daha uygun görünüyor. Bununla birlikte değerlendirdiğimiz nüshalarda bu varyantlarla ilgili bir şehadete rastlamadık.

34 || 9^a ḫanda: ḳanda T₁, P || olduĖuñ: olduĖuñ P.

34 || 9^b ḫansı: ḳanķı T₁, P || kim: - T₁ || yetseñ: yetseñ sen T₁.

34 || 10^b alsalar: añsalar T₁.

11. Tîre olmaz mı cihân pinhân olıcağ âftâb
Gêdicek gül devri bâğıñ gül-büni olmaz mı hâr
12. Haste kesmez mi hayâtından çama^ç gêtse şabîb
Gêtse cân olmaz mı cism-i derd-perver hâksâr
- 13.² Êy felek bi'llâh nêdür mücib ki bu milk ehline
Cevri bî-had êtdüñ ü bî-dâdı kılduñ bî-şumâr
14. Nêşe kılduñ 'âfiyet milkini vîrân zulm ile
Nêşe şalduñ zevk mir'âtına miñnetden ğubâr
15. Sen bilürsen kim bu milk ehline olmuşdur şefîk
Hâzret-i pâşâ-yı şâhib-rif'at ü gerdün-vekâr
16. Ol şalupdur bunda âşâr-ı kerem âvâzesin
Ol kılupdur bunda cem'iyet esâsın üstüvâr
17. Nêşe alduñ başumuzdan sâye-yi iķbâlini
Nêşe êtdüñ ehl-i idrâke bu zulmi âşkâr
18. Êtmedüñ mi vehm andan kim kılam bir âh ile
Heft çâk u nüh revâkuñ raĥt u baĥtın târumâr
19. 'Özr ile gerdün dönüp vêrdi cevâbum k'êy faķîr
Bî-tekellûf olmuşam men hem bu işden şerm-sâr
20. Lik ma'lûm eyle kim bu mâ-cerâ menden degül
Sen kıılurduñ iltimâsın bu işüñ leyl ü nehâr
21. Eyleyüp 'aciz u niyâz ile du'â-yı bî-riyâ
Ol ser-efrâza sen isterdüñ 'ulüvv-i i'tibâr
22. Lâ-cerem olmaz tezâ'uf mesnedi tağyîrsüz
Yêtmeyince menzile bulmaz taleb ehli ķarâr

---

34 || 12^a gêtse: kesse S₁.

34 || 12^b gêtse: çıkısa S₁.

2 Bu beyit T₁, S₁ ve P'de yoktur. Metnin akışı göz önüne alınarak önceki neşirden aktarılmıştır.

34 || 14^a nêşe: nice [TD] nêçe KS₅.

34 || 14^b nêşe: nice [TD] nite KS₅.

34 || 15^b şâhib-rif'at u: şâhib-rif'at T₁, S₁, P, KS₅.

34 || 16^b esâsın: esâs T₁, S₁.

34 || 18^a kılam: kıılır T₁.

34 || 18^b çâk u: çâk S₁ || raĥt u: raĥt S₁.

34 || 19^a cevâbum: cevâbın [TD].

34 || 21^b i'tibâr: iķtidâr T₁.

23. Nêce kılsuñ ârzü-yı ihtilâtin ehl-i kıurb
Nêce çeksün ehl-i rıf'at maqdemine intizâr
24. N'ola ger hırşid-veş devr êtse ol şâhib-nazar
Ger yırağdur ger yaqun ihsânına ümmîdvâr
25. Handa olsa görmesün tâb-ı havâdişden zarar
Zât-ı pâkin şağlasun her fitneden Perverdigâr
26. Êy ki hicrânun dil-i efgâra şalmış iztırâb
Fırkatün te'siri êtmış cânı mağzün cismi zâr
27. İsterem dâyim görem didâruñ ammâ n'eyleyem
İhtiyârüm yoğ menüm re'yümce çarğ êtmez medâr
28. Var ümîdüm handa olsañ devlet ü iqbâl ile
Ola bahtuñ kâm-yâb u kâm-rân u kâm-kâr
29. Ola vâşıl handa olsañ devlet ü iqbâlüne
Her du'â kim şıdğ ile eyler Fuzûlî hâksâr

34 || 23^b ehl: evc S₁, T₁, P, KS₁, KS₃, KS₄, KS₆.

34 || 24^a devr êtse: dūr olsa S₁ devr olsa P dūr ise KS₃.

34 || 24^b yırağdur: ırağdur P.

34 || 25^a handa: qanda T₁, P.

34 || 25^b şağlasun: şağlasun T₁, P.

34 || 28^a handa: qanda T₁, P || devlet ü: devlet S₁, P.

34 || 29^a handa: qanda T₁, P || devlet ü: devlet S₁.

35.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Felek her devrde bir feyz-i hikmet aşkâr eyler
Tekâlib-i zamân izhâr-ı şun'ı Kirdigâr eyler
2. Çaradan ağı farç etmez bu remzin bilmeyen dehrün
Ki neçün geh nehârı leyl ü geh leyli nehâr eyler
3. Beyâz üzre sevâd-ı nüshâ-yı esrâr-ı hikmetdür
Hîred her harfini manzûr-ı 'ayn-ı i'tibâr eyler
4. Esîr-i derd olanlar rûzgâruñ inqilâbından
Eger şabr etseler dermânların hem rûzgâr eyler
5. Felek devrânınıñ aḥvâline vâkıf olan 'arif
Târîk-ı şabr u teslîm ü tevekkül ihtiyâr eyler
6. Muḳârin olsa âşâr-ı sa'âdet türe toprağa
Nesîm-i nev-bahâr ol türe toprağa güzâr eyler
7. Mücellâ eyleyüp âyîne-yi tab'ın küdüretden
Kılup ḥurrem vèrüp luṭf-ı tabi'at lâlezâr eyler
8. Vèrür her ḥasteye elbette devrân-ı felek dermân
Velî birkaç zamân bîmâr-ı derd-i intizâr eyler
9. Kılur her nâ-murâdı 'âkıbet maḳşûdına vâşıl
Velî bir nece müddet zûll-i ḥırmân ile zâr eyler
10. Zamâne her diyâra istese âşâr-ı emniyyet
Aña şâhib-livâ bir server-i re'fet-şi'âr eyler
11. Każâ her kişverün ehline cem'iyet murâd etse
Aña elbette bir dâna-yı kâmil şehriyâr eyler

35 || Bu kaside Safevîler'in Bağdat Valisi Mehmed Han Tekelü'nün methindedir.

35 || T₁ 54^b, P 226^b, S₁ 130^b, KS₁ 86, KS₂ 40^a, KS₃ 46^a, KS₄ 22^a, KS₅ 43^a, KS₆ 25^a.

35 || 1^a devrde: derde T₁.

35 || 2^b leyl ü: leyl S₁ || leyli: leyl S₁.

35 || 3^a nüshâ-yı: nüshâ kim [TD].

35 || 5^a devrânınıñ: devr etmegi [TD].

35 || 9^a kılur: kılup [TD].

35 || 10^b re'fet: âfet S₁.

12. Bi-ḥamdi'llāh bugün bu milke şalmış sāye bir 'ādil
Kim anuñ nisbetiyle 'izz ü rif'at iftiḥār eyler
13. Ser-efrāzi ki feyz-i ḥāk-būs-ı āsitānından
İnüp her dem güneş kesb-i 'ulüvv-i iktidār eyler
14. Şafā-yı zikr-i ḥāk-i pāyıdur ol şayḫal-ı rahmet
Ki mir'āt-ı dil-i aḥbābdan ref'-i ḡubār eyler
15. Felek meşşātası vèrdükde zīb-i şāhid-i devlet
Anuñ mäh-ı livā-yı rif'atin āyīne-dār eyler
16. Zamāne inḫilābından ferāḡat isteyen 'ārif
Anuñ ma'müre-yi iḡbālını ḥışn-ı ḥişār eyler
17. Semiyy-i Aḥmed-i Mürsel Meḥemmed Bèg o deryā-dil
Ki 'adli ḫallḫa 'arz-ı rahmet-i Perverdigār eyler
18. Eyā ser-dār-ı rüşen-rāy milk-ārāy⁴ ferruḫ-ruḫ
Ki her mañşıbdā ismüñ iḡtizā-yı iştihār eyler
19. Kemāl-i mā'rifet her ḫanda vü her devrde olsa
Seni ser-defter-i erbāb-ı temkīn ü veḫār eyler
20. Bu milke sāye-yi devlet biraḫmışsan bi-ḥamdi'llāh
Yèridür ger saña milk ehli cān naḫdīn nişār eyler
21. Nèçün kim zāt-ı pākūñ maẓhar-ı feyz-i 'adāletdür
Bu milkūñ her günin nev-rüz u her faşlın bahār eyler

35 || 12^a şalmış: salmış S₁.

35 || 16^a inḫilābından: inḫilābında T₁.

35 || 17^a o deryā-dil: deryā-dil T₁, S₁, KS₁, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆.

4 Cem Dilçin, "Fuzûlî'nin Kasideleri Üzerine Kısa Notlar II" isimli makalesinde "rüşen-rāy milk-ārāy" yerine "rüşen-rāy u milk-ārāy u" şeklini önermektedir. Yazar "rüşen-rāy milk-ārāy" biçiminde, "-rāy" ve "-ārāy" hecelerinde medd yapıldığını bunun da Fuzûlî'nin aruzu kullanma üslubuna aykırı olduğunu ifade etmiştir.

35 || 19^a ḫanda: ḫanda T₁, P.

35 || 20^a devlet: re'fet S₁ || bi-ḥamdi'llāh: zihî himmet P.

35 || 20^b yèridür ger saña milk ehli cān naḫdīn nişār eyler: esās-ı devletün bî-şek bu himmet üstüvār eyler P.

35 || 21^b nev-rüz u: nev-rüz S₁.

22. Meşâhid revnağına ‘azm kılmışsan zihî himmet
Esâs-ı bahtuñı bî-şek bu himmet üstüvâr eyler
23. Şehîd-i Kerbelâya su getürmek kaçdın etmişsen
Seni elbette ‘âlemde bu niyyet pây-dâr eyler
24. Ser-efrâzâ Fuzûlî hasteye bu milk-i ğurbetde
Sipihri-i nâ-muvâfîk devri cevri-i bî-şumâr eyler
25. Egerçi bî-karâr etmişdür ol bîmâre’i miñnet
Bulup temkîn senüñ zevk-ı vişâlünle karâr eyler
26. Cemî’-i halkdan kaç^ç eylemiş ser-rişte-yi ülfet
Eger sen hem teraḥḥum kılmasañ terk-i diyâr eyler
27. Sen ol pākîze-ṭal’at âftâb-ı ‘âlem-ârâsan
Ki luṭfuñ göñlümi yüz maḥşada ümmîdvâr eyler
28. Vêrür medḥ-i⁵ şerîfün cevher-i güftâruma revnağ
Şadefdür kaçre-yi bārâni dürr-i şâhvâr eyler
29. Kılur şem’-i cemâlün nûri ṭab’-ı tîremi rüşen
Güneşdür seng-i bî-miḥdârı la’l-i âb-dâr eyler
30. Ümîdüm var kim var olasan ‘âlemde kaçdr ile
Kažâ her nece kim yoḥdan cihân ehlini var eyler

35 || 22^b esâs-ı bahtuñı bî-şek bu himmet üstüvâr eyler: bu himmetle seni ḥallâk-ı ‘âlem kâm-kâr eyler [TD] esâs-ı himmetün bî-şek bu himmet üstüvâr eyler T₁, P esâsın himmetün bî-şek bu himmet üstüvâr eyler KS₁ esâs-ı himmetün bî-şek bu sünneti üstüvâr eyler KS₂ esâs-ı devletün bî-ḥad bu himmet üstüvâr eyler KS₃ esâs-ı himmetün bî-şek bu mühimmi üstüvâr eyler KS₄ esâs-ı himmetün bî-şek bu semti üstüvâr eyler KS₅.

35 || 25^a bîmâre’i: bî-çâreyi KS₂, KS₅, KS₆, [TD] peymâne’i KS₁, KS₃, KS₄.

35 || 26^a halkdan: halkda T₁.

35 || 28^a medḥ: şer’ T₁, P, KS₁, KS₂, KS₄, KS₅ şem’ S₁ sem’ KS₆.

5 Beytin anlamı göz önünde bulundurularak TD’den aktarılmıştır.

36.

Mefâ'îlün Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

1. Cihânı eyledi feyz-i bahâr reşk-i cinân
Bırahdı ferş-i leţâfet zemîne luţf-ı zamân
2. Hevâ şunûf-ı reyâhîne vêrdi zîb-i zuhûr
Tırâz-ı hulle-yi hâk oldu hilye-yi elvân
3. Tiküp şükûfe vü ğonce çemende çetr ü otağ
Mağâm-ı bezm-i sürûr oldu 'arşa-yı büstân
4. Degül 'âlâmet-i faşl-ı rebî' kavş-ı kuzah
Edâ-yı hıdmet için bağladı sipihr miyân
5. Mükemmel olmağa esbâb-ı 'ayş bî-tenķiz
Müyesser olmağa âlât-ı bezm bî-noķşân
6. Şehâb u seyl ile irsâl olındı gülzâre
Kamu zaħîre-yi bahr ü kamu defîne-yi kân
7. Tamâmi-yi berekâtın zemîn kıilup mebzûl
Cemî'-i luţf-ı nihânın zamâne kııldı 'iyân
8. Bisât-ı sebzeyle gül-bün yaşıl serîr tiküp
Yaħup çirâğların her taraf gül-i ħandân
9. Yıgıldı nesteren ü süsen ü gül ü lâle
Dêrildi nergis ü nesrîn ü sünbül ü reyħân
10. Nefiresiyle hem-âvâzdur neķâre-yi ra'cd
Kıilup nişâr-ı muķarrer cevâhirin bārân

36 || Bu kaside Bağdat ve Şam Beylerbeyi Lala Cafer Paşa'nın methindedir.

36 || T₁ 55^b, P 227^a, S₁ 131^b, KS₁ 88, KS₂ 41^a, KS₃ 47^a, KS₄ 23^a KS₅ 44^a.

36 || 1^b ferş: feyz [TD].

36 || 3^a tiküp: diküp T₁ || çetr ü: çetr T₁, S₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄ || otağ: otağ T₁, P.

36 || 4^a rebî': bahâr T₁, KS₁, KS₃ bahâr ü KS₄ rebî' ü [TD] || kavş-ı: kavş u S₁.

36 || 5^b âlât: âyât T₁.

36 || 6^a şehâb u: şehâb T₁, S₁, P, KS₁, KS₃, KS₄, KS₅ || seyl ile: seylüne T₁.

36 || 6^b bahr: la'l T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅.

36 || 8^a tiküp: diküp T₁.

36 || 8^b çirâğların: çirâğ gözün T₁.

36 || 9^a süsen ü: süsen S₁.

36 || 9^b dêrildi: dizildi KS₂, [TD].

36 || 10^a hem-âvâzdur: hem-âhenk olup S₁ hem-âvâz olup P.

36 || 10^b kıilup: kıılur KS₂, KS₅, [TD] || nişâr-ı: nişâra S₁ || muķarrer: mükerrer [TD].

11. Çemende eylediler ıfl-ı gönceyi sünnet
Şaçıldı gülşene gül gül cerâhatından kıan
12. Yêtürdi eyle şafâ devr-i rûzgâra bu sûr
Ki sûr-ı hıtne-yi nağd-i yegâne-yi devrân
13. Gül-i bahâr-ı emâret cenâb-ı Ca'fer Bêg
Ki tavk-ı re'yinedür çarh bende-yi fermân
14. Nizâm-ı salţanat u milke eşref-i esbâb
Binâ-yı millet ü İslâma a'zam-ı erkân
15. Bahâr-ı rifat u ikbâle elţaf-ı ezhâr
Nihâl-i şevket ü iclâle a'del-i ağşân
16. Sipihr-menziletâ sensen ol mekân-ı hayâ
Ki yoğ şifâtuña hadd-i ihâta-yı imkân
17. Mübârek ola bu sûr u sürür-ı bezm-i huzûr
Kim oldu cümle-yi halk-ı cihâna feyz-resân
18. Neşât-ı 'ayşınıñ evşâfı dutdı âfâkı
Şafâ vü zevkınıñ âvâzesiyle doldı cihân
19. Sipihr kıldı bu bezm-i neşâta bezl-i şafâ
Melâyik oldu bu sûr u sürûra fâtiha-h'ân
20. Ki aşl-ı kâ'ide-yi hıfz-ı şer'dür bu 'amel
Budur muğaddem-i eşnâf-ı tât-ı Rahmân
21. Şehâ Fuzûlî-yi zârem ki devr-i 'adlünde
Buğâ'-ı emn ü emândur maña mağâm u mekân
22. Nişâr-ı bezmün için ger bulursa hüsn-i kabûl
Getürmişem güher-i i'tikâd u cevher-i cân
23. Ümîd var ki olduça rûzgâra vücûd
Müeysser ola saña irtifâ'-ı şevket ü şân

36 || 11^a gönceyi: gönce T₁, S₁ || sünnet: maşsûn S₁ mahtûn [TD].

36 || 11^b saçıldı: saçıldı T₁, S₁.

36 || 12^b sûr-ı hıtne: şadr-ı fitne T₁.

36 || 13^b tavk: tav' [TD] || re'yinedür: re'yine-dürür T₁.

36 || 14^a salţanat u: salţanat P.

36 || 14^b binâ: beğâ T₁ || millet ü: millet-i S₁, KS₃, KS₄, KS₅, [TD].

36 || 15^a ikbâle: ikbâl u T₁.

36 || 17^a sûr u: sûr S₁, P, KS₁, KS₂, KS₃ sürür T₁.

36 || 17^b cihâna: cihânı T₁.

36 || 19^b sûr u: sûr S₁, P seyr T₁, KS₁, KS₂, KS₄ bezm KS₂.

36 || 23^a ki: kim S₁.

37.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ėy hilâl-i ‘id ġalibdür saña ebrü-yı yâr
Hüsn-i şüret sende bir var ise anda êki var
2. Yâr ebrüsına beñzetmen seni Ėy mâh-ı nev
Sen güneş birle görünmezsen saña nè i‘tibâr
3. Kaşlaruñdandur hacil güyâ hilâl-i ‘id kim
Gece eksük görünür gündüz çoġ olmaz âşkâr
4. Cilve eyler mâh-ı nev el karşıusunda şâm-ı ‘id
Sen girüp ortaya kaşuñ göster ol dutsun kenâr
5. Nâ-tüvân gördüm hilâl-i ‘idi dün yârüm gibi
Ol daġı güyâ ki za‘f-ı rüzeden olmuş nizâr
6. Yeñi ayı kaşlaruñ sevdâsı rüsvâ eylemiş
Gösterürler birbirine anı ehl-i rüzġâr
7. Mâh-ı nevdür bilmezem tâbân şafaġdan yoġsa kim
Kana batmış nevk-i şemşîr-i emîr-i nâm-dâr
8. Ol ser-efrâz-ı felek-rıf‘at ki re‘y-i rüşeni
Eylemişdür ref‘ mir‘ât-ı ġaġâyıġdan ġubâr
9. Cevher-i pâkîze-yi zât-ı şerîf-i kâмили
‘Âleme luġf u mürüvvet ma‘deninden yâdgâr
10. Şefġat ü ġahr iledür bir sâye-ġüster naġl kim
Tâkdür aşlı vèrür hem ġüre hem engür bâr
11. ġahrı ol reng ile kim deryâ mizâcın ġuşk éder
Çalsa ger Mûsâ-şifat deryâya tiġ-ı âb-dâr
12. Şefġati ol resme kim âteş şabî‘atdan çıġar
Şalsa İbrâhîm-veş od üzre luġf ile ġüzâr

37 || T₁ 56^b, P 227^b, S₁ 132^a, KS₁ 90, KS₂ 41^b, KS₃ 48^a, KS₄ 23^b, KS₅ 44^b.37 || 2^a beñzetmen: beñzetmiş T₁.37 || 5^a gibi: kimi [TD].37 || 6^a ayı kaşlaruñ sevdâsı rüsvâ eylemiş: aydur hey‘eti ammâ yeñi aylar gibi T₁.37 || 8^b ġaġâyıġdan: ġaġîġatden S₁ || ġubâr: kenâr S₁.37 || 9^b luġf u: luġf S₁.37 || 12^b şalsa: salsa S₁.

13. Hem ʔarîķ-ı maʕdelet reʕyinden anuñ müstaķîm
Hem esâs-ı ʕâfiyet ʕadlinden anuñ üstüvâr
14. Êy şafâ-yı meşrebüñ milk-i ezel tek bî-kerân
Veʕy biķâr-ı himmetüñ baķr-i ebed tek bî-kenâr
15. Ger sen olsayduñ emîr-i şevket-i İskenderî
Vâdî-yi hiķmerde bulmazdı Aristö iştihâr
16. Veʕr sen étseydüñ ķabül-i minnet-i Nüşîrevân
Eylemezdi hiķ kim Büzürcmihre ítibâr
17. Maķz-ı şerʕ olmış ʕafâķallâh vücûd-ı kâmilüñ
Feyz-i tefsîr ü hadîş ü fiķhdan leyl ü nehâr
18. Şafķa-yı mihr-i ruķuñdur mevziʕ-i nûr-ı Nebî
Āar ʔabʕ-ı kâmilüñ meʕvâ-yı mihr-i ķâr-yâr

37 || 13^a reʕyinden: reʕyinde P || anuñ: reʕyüñ T₁.

37 || 13^b anuñ: bābuñ T₁.

37 || 14^b biķâr: muķîṭ [TD].

37 || 15^a emîr: emîn S₁.

38.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Men kimem bir faķır ü bî-ser ü pâ
Kemterîn bende vü kemîne gedâ
2. Sâyir-i kârgâh-ı şabr u sükûn
Sâlik-i şâh-râh-ı faķır u fenâ
3. Nê mizâcumda irtikâb-ı gurûr
Nê fi‘âlümde ihtimâl-i riyâ
4. Künc-i ‘uzletde faķır u fâķa ile
Olmışam eyle maķv kim meşelâ
5. Merkez-i hâki êtse zîr ü zeber
Bulımaz gerdümi nesîm-i şabâ
6. ‘Azl kılmış meni ‘amellerden
‘Âmil-i kâr-hâne-yi dünyâ
7. Kılmazam kâr u bâr-ı ‘âleme meyl
Çekmezem ‘azl u naşb için ğavġâ
8. Maña vèrmiş cihân ķamu faķrın
N’ola ursam cihâna istiġnâ
9. ‘Âlem-i ‘uzletün yegânesiyem
Ķâfdan ķâfa yolġ maña hem-tâ
10. Şüretüm faķır u sîretüm mün‘im
Hey‘etüm mür u himmetüm ‘anķâ
11. Rif‘at-i ķadrüm iltifât êtmez
Ger Süleymân kılursa ‘arz-ı ‘aķâ
12. Fâni-yi muķlaķam ķabûl êtmen
Minnet-i Hızır ile zülâl-i beķâ

38 || Bu kaside Bağdat Kadısı Seyyid Gazi Mehmed’in methindedir.

38 || T₁ 57^b, P 227^b, S₁ 132^b, KS₁ 96, KS₂ 42^b, KS₄ 24^b, KS₅ 45^a, KS₆ 5^a.

38 || 1^a faķır ü: faķır T₁, P, KS₂, KS₆.

38 || 2^a sâyir: sâye T₁.

38 || 8^b ursam: itsem KS₂, [TD].

38 || 10^a faķır u: faķır S₁.

13. Demezem vahşiyem tabî'at ile
Tâlib-i zevk-ı şoḥbetem ammâ
14. Bir diyâr içreem ki ḥalkından
Eylemez hiç kim maña pervâ
15. Kimse yoḥ derdüm eyleyem izhâr
Eyleyem andan iltimâs-ı devâ
16. La'l-veş daş içindedür vaṭanum
Gül kimi ḥârî kılmışam me'vâ
17. Dün bu ḥâl ile maḥv-ı ḥayret iken
Geldi bir kâşid u getürdi maña
18. Bir 'aceb nâme-yi feraḥ-te'sîr
Maḥz-ı ḥüsn-i 'ibâret ü imlâ
19. Zâhiri dil-pezir ü feyz-resân
Bâṭını zevk-baḥş u rûḥ-fezâ
20. Naḥş-ı ḥaṭṭında elṭaf-ı şüret
Târz-ı lafzında eşref-i ma'nâ
21. Cilvegâh-ı nazarda her lafzı
Bir perî-peyker ü melek-simâ
22. 'İşve vü şive vü kirişme ile
Dil eder şayd u 'aql eder yaḡma
23. Fehm kılduḡda ḥüsn-i mazmûnın
Kıldum anda sürûrlar peydâ
24. Bendeyi luṭf birle yâd étmiş
Ḥâzret-i seyyid-i ḥuceste-liḡâ

38 || 15^a eyleyem: eylesem [TD].

38 || 16^b kimi: gibi T₁ || ḥârî: ḥâr P, T₁, S₁, KS₁, KS₂.

38 || 17^a ile: içre [TD].

38 || 18^b ḥüsn-i: ḥüsn ü T₁, S₁, P, KS₁, KS₄, KS₅.

38 || 19^a dil-pezir ü: dil-pezir S₁.

38 || 19^b zevk: feyz T₁ || baḥş u: baḥş S₁ || rûḥ-fezâ: rûḥ-efzâ P.

38 || 21^b perî-peyker ü: perî-peyker S₁, T₁, P, KS₂, KS₅.

38 || 22^a 'işve vü: 'işve S₁.

38 || 22^b şayd u: şayd S₁.

38 || 23^b anda: andan T₁.

25. Ol felek-ıqadr kim aña vermiş
Hikmet-i Ha keml-i Őıdı u Őafa
26. Zt-ı pki cem-i ‘lemden
şeref-i rtbe ile msteşn
27. Feyz-i³ ‘lm-i ifde-yi beşeri
Aña ervh-ı kdsden ilk
- 28.⁴ Aşlıdur nr-ı pk-i Muştafav
Hkmidr revna-ı serr-i kaź
- 29.⁵ ‘lmidr biş-i refhet-i halk
Fi’lidr mcib-i rız-yı Hud
30. Az olur bir arada cem olma
Hkm  ‘lm  siydet  tav
31. Mr Seyyid Meĥemmed-i kd
Menba-ı ‘lm  hilm  cd u seĥ
- 32.⁸ ‘Azzema’llhu kdrahl-‘l
Ref’e’llhu şnehl-‘l
- 33.⁹ Zeyyeda’llhu ‘izze ve rifatehu
Neffeza’llhu hkmehu ebed
34. Ey kaź-hkm kim müyesserdür
Ztuña itidr-ı ‘izz  ‘al
35. Gl-i glzr-ı ‘tret-i nebev
Çemen-r-yı millet-i zehr
36. Nr-ı çeşm-i tammi-yi sdt
Muted-yı cem-i ehl-i zek

38 || 25^b hikmet: hazret KS₂, KS₅, [TD].

38 || 27^a feyz: ġayr T₁, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₄, KS₅, KS₆ || ‘lm-i: ‘lmi P.

38 || 27^b ilk: ibk T₁, S₁, KS₁, KS₂, KS₄, KS₅.

3 Beytin anlamı göz önünde bulundurularak TD’den aktarılmıştır.

4 T₁’de bu beytin ikinci mısrası yerine 29. beytin ikinci mısrası yazılmıştır.

5 Bu beyit T₁’de yoktur.

38 || 30^a olma: olmaġ S₁.

38 || 31^a kd: ġz [TD].

8 Allah onun yüksek kadrini yüceltsin. Allah onun yüksek şnm yüceltsin.

9 Allah onun şn ve şerefini artırsın. Allah onun hkmn ebedi klsın.

37. Maña taqşır hûkmin etmişsen
Demek olmaz bu hûkme hûkm-i haṭā
- 38.¹ Lik bir bende-yi haḫîrem men
‘Amelüm ehl-i ḫayra ḫayr du‘ā
39. Şāhib-i ‘usretem maña né düşer
Kim olam hem-nişîn-i ehl-i ğınā
40. Maḫz-ı cehlem maña né nisbetdür
Ki kılam meyl-i şoḫbet-i fużalā
41. Gerçi eflāke raġbet eyler ḫāk
Yêtmez a‘lāya rûtbe-yi ednā
42. Luṭf senden maña münāsib iken
Menden olmaḫ muṭālebet né reva
43. Ėy Fuzûlî bu nev‘-i da‘vāda
Maşlaḫatdur dutam ṭarîḫ-ı rızā
44. Hāl müşkildür anda kim bir ola
Şāhib-i hûkm ü şāhib-i da‘vā
45. Var ümîdüm ki tâ me‘âşir ile
Şābit ü sâyir ola arz u semā
46. Ola hûkm-i każā ile bâḫî
Ḳāḫı-yı ğāzî-yi ḫuceste-liḫā

1 Bu beyit T₁'de yoktur.

38 || 42^b olmaḫ: etmek [TD].

38 || 44^b hûkm ü: hûkm T₁.

38 || 45^a me‘âşir: mü‘eşşir [TD] || ile: ola KS₄, [TD] olup KS₆.

38 || 45^b ola: ile [TD].

39.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Kıldı def-i ğam dil-i ‘uşşâkdan zevk-ı bahâr
Âh kim gösterdi ‘ışk ehline devrân hecr-i yâr
2. Sâkin-i hum-hâne peydâ kıldı şevk-ı seyr-i bağ
Geldi ol dem kim kıla bî-çâreler terk-i diyâr
3. Şaldı göz gird-âbına nezzâre-yi gül mevc-i hûn
Kıldı dil âyinesin pür-zeng zevk-ı sebzezâr
4. Ğonce tek çâk oldu ceyb-i sırr-ı erbâb-ı ‘afâf
Aldı meyl-i seyr-i güلزâr ehl-i temkînden veķâr
5. Duttı câm-ı lâle-gün erbâb-ı ‘ışret gül görüp
Ķan içürdi halka nîreng ile çarh-ı hilekâr
6. Düstlar eyyâm-ı gül olsaydı hengâm-ı sürür
Ra‘d-ı nâlân dem-be-dem kılmazdı ebri eşk-bâr
7. Faşl-ı gül tab‘ında emniyetden olsaydı eşer
Ķark-ı hûn-ı lâlezâr olmazdı tîĝ-ı kühsâr
8. Sîne-yi şahrâya tîĝ-ı seylden düşmezdi çâk
Nev-‘arûs-ı ĝoncenün dâmânını dutmazdı hâr
9. Jâle taşından gögermezdi teni gül-bünlerün
Gülşeni zencîre kılmazdı muķayyed cüybâr
10. Bu ‘âlâmetlerden âĝâh olmayandır bî-haber
Bî-haberdür ol ki ‘ayş eyler bu mevsim ihtiyâr
11. N’ola ger hayret kıilup süsen zebânı olsa lâl
N’ola ger hasret çeküp aĝlarsa bülbül zâr zâr
12. Êy dil-i ĝâfil degül bî-hüde teşrîf-i rebî‘
Andadur muzmer kemâl-i ķudret-i Perverdigâr

39 || Bu kaside Bağdat ve Şam Beylerbeyi Lala Cafer Paşa'nın methindedir.

39 || T₁ 64^b, P 228^b, S₁ 134^a, KS₁ 91, KS₂ 44^a, KS₃ 48^b, KS₄ 29^b, KS₅ 46^b.

39 || 2^a hum-hâne: ĝam-hâne S₁.

39 || 3^b zeng: reng S₁, KS₁, KS₄, KS₅ jeng KS₃, [TD] || zevk: ‘aksi P.

39 || 4^a ĝonce tek: ĝonceden T₁, S₁, P, KS₁, KS₂, KS₄.

39 || 6^a hengâm: eyyâm [TD].

39 || 9^b gülşeni: gülşen T₁, S₁, KS₁ || kılmazdı: êtmezdi KS₂, KS₃, KS₅, [TD] çekmezdi T₁, S₁, KS₁, KS₄.

39 || 12^b muzmer: mażmûn T₁, S₁, P, KS₁, KS₃.

13. Ğalibâ taqđirden sükkân-ı hâlvetgâh-ı hâk
Ruhşat almışlar kim êdüp sırr-ı hikmet âşkâr
14. Cümle-yi ezhâr hâlvette geyüp rengin libâs
Eyleyüp her yılda bu dünyâya bir nevbet güzâr
15. Êdeler ğâfillere tekmil-i esbâb-ı ğurûr
Olalar ‘âcizlere manzûr-ı ‘ayn-ı i‘tibâr
16. Dutalar bir dem qarâr ammâ yine dil-gîr olup
Êdeler ser-menzil-i ma‘hûda dünyâdan firâr
17. Dâr-ı dünyâ eyle ser-menzil degüldür kim ola
Nâzeninler tab‘ına âb u hevâsı sâzgâr
18. Teng-nâ-yı ‘âlem-i fânî degüldür ol maķâm
Kim ola bünyâdı müstaĥkem esâsı üstüvâr
19. Êy kazâ ger ârzümend-i şebât-ı dehr iseñ
Emrin êt teslîm-i hüddâm-ı emîr-i nâm-dâr
20. Ol felek-rif‘at ki râyındandır istiĥkâm-ı milk
Ol melek-sîret kim andandır revâc-ı rûzgâr
21. Çeşme-yi luĥfindan êtmiş baĥr taĥşîl-i şehâ
Nâ‘ib-i ĩadrinden almış çarĥ ref‘-i iĥtidâr
22. Devr ũavr-ı dil-küşâ kilkinden êtmiş iktisâb
Çarĥ ĩadr-i mürtefi‘ baĥtından êtmiş müste‘âr
23. Nakş-ı levĥ-i i‘tibârî ser-ĥaĥ-ı aĥkâm-ı ‘adl
Şüret-i aĥkâmı sırr-ı hikmete âyîne-dâr
24. Kâr-ı sâz-ı milk Ca‘fer Bêg-i rüşen-rây kim
Nüşĥa-yı ĥükminedür maźmûn rızâ-yı Kirdigâr

39 || 13^b almışlar: êtmışler T₁, S₁, KS₁, KS₃, KS₄ || kim êdüp: êdüp bu T₁.

39 || 14^a hâlvette: hâlvetten S₁.

39 || 15^b ‘âcizlere: ‘âriflere [TD]

39 || 19^b emrin: emrûñ KS₂, KS₅, [TD].

39 || 20^b kim: ki S₁.

39 || 21^b ĩadrinden: ĩudretten KS₃, KS₅, [TD].

39 || 22^a ũavr-ı dil-küşâ: ũavr-ı dilüñ T₁ - S₁.

39 || 22^b ĩadr-i mürtefi‘ baĥtından: mihr-i bi-riyâ ĥulķından KS₄, [TD].

39 || 23^b hikmete: ĥikmet T₁.

39 || 24^a rüşen-rây: o rüşen-rây KS₂, [TD].

25. Ehl-i hükme tâ ebed ef'âli düstürü'l-‘amel
Nazm-ı milke vaz‘-ı kânûnı esâs-ı pây-dâr
26. Eyy ezelden mesned-i re’fetde zât-ı kâmilüñ
Kâm-bahş u kâm-rân u kâm-bîn ü kâm-kâr
27. Nev-bahâr-ı zevk-ı vaşluñdan cüdâ güلزâr-ı milk
Hârzâr-ı derddür zindân-ı züll ü inkisâr
- 28.⁴ Hağ bilür kim gülşen-i vaşluñdan ayru murğ-ı dil
Pây-bend-i rişte-yi teşvişdür leyl ü nehâr
29. Olmazam bir lahza bî-ra‘d-ı figân u berk-ı âh
Çanda kim seyr eylesem giryân u süzân ebrvâr
30. ‘Âkıbet güلزâr-ı şevkuñda nihâl-i miñnetüm
Âb-ı çeşm ü dâğ-ı dilden kıldı zâhir berg ü bâr
31. Müjde-yi teşrif-i vaşluñ geldi çoğ ammâ ne sūd
Süz-ı hicrânı ziyâd eylerdi dâğ-ı intizâr
32. Serverâ gül-berg-i ruhsâr-ı laţifün görmege
Muntazırdur zâr u ser-gerdân Fuzûlî tek hezâr
33. Néce müştâk olmasunlar devlet-i dîdâruña
Muğtenemdür bî-tekellüf hâkim-i re’fet-şi‘âr
34. Var ümîdüm kim bahâr olduçça bezm-ârâ-yı milk
Görmeye âyîne-yi şab‘uñ havâdişden gubâr

39 || 25^a hükme: hikmet P.

39 || 26^a ezelden: ezelde S₁.

39 || 27^a cüdâ güلزâr-ı milk: ayru mürğ-i dil T₁.

39 || 27^b derddür: devrdür S₁.

4 T₁'de bu beyit yoktur. Bu beytin ikinci mısrası bir önceki beytin ikinci mısrası olarak yazılmıştır. Bu da müstensihînin gözünün kaydığını ve iki beyti birleştirdiğini göstermektedir.

39 || 28^b teşvişdür: teşdiddür S₁, P, T₁, KS₁, KS₄ tehdiddür KS₃.

39 || 29^a bir: her P || bî-ra‘d-ı: bî-ra‘d u T₁, P || figân u: figân-ı P.

39 || 30^a ‘âkıbet: ‘âfiyet S₁ || şevkuñda: şevkuñdan KS₁, [TD] medhüñde KS₃.

39 || 30^b dâğ-ı: dâğ u S₁ || berg ü: berg T₁ || bâr: nâr T₁.

39 || 31^a çoğ: çün [TD].

39 || 31^b hicrânı: hicrâna T₁, S₁, P, KS₁, KS₃, KS₄.

40.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Şun^c-ı Hâk kim yoĸ iken ‘âlemi êtmîş peydâ
Andan almîş eŖer-i nazm niżâmın eŖyâ
2. İktizâ-yı nesaĸ-ı milk ü niżâm-ı millet
Hâş u ‘âmuñ kimin ednâ kimin êtmîş a‘lâ
3. Tâ zarar yêtmeye ednâlara a‘lâlardan
Eylemiş ‘âleme fermân-ı hilâfet icrâ
4. Enbiyâ birle selâtinî müfevvaż kılmîş
Olmaĸa niyyet-i ‘adl ile memâlik-ârâ
5. Hükmdür hüküm ki dünyâya vêrür zîb-i niżâm
Hükmdür hüküm ki dîn resmini eyler ihyâ
- 6.⁷ Hüküm ger olmasa dünyâya Ŗalur zulum fesâd
Hüküm ger olmasa bulmaz nesaĸ-ı milk beĸâ
7. Hâkim oldur ki muvâfiĸ ola hükmine kader
Hâkim oldur ki muṭâbîĸ ola emrine қаzâ
8. Hâkim oldur ki anuñ olmaya zâtında ṭama^c
Hâkim oldur ki anuñ olmaya fi‘linde riyâ
9. Ŗem^cden görse ki pervâneye bir zulm yêter
Kese baŖın dêmeye zâyi^c olur nef^c-i ziyâ
10. Bulmayan devlet-i tevfiĸ ü ‘inâyet Hâĸdan
Nê revâ kim kıla icrâ-yı hükümet da^cvâ

40 || Bu kaside Baĸdat Valisi Baltacı Mehmed PaŖa'nın methindedir.

40 || T₁ 59^a, P 229^b, S₁ 135^a, KS₁ 93, KS₂ 45^a, KS₃ 49^b, KS₄ 25^b, KS₅ 46^b, KS₆ 6^a.

40 || 2^a milk ü: milk P.

40 || 2^b ednâ: a‘lâ [TD] || a‘lâ: ednâ [TD].

40 || 3^a tâ zarar yêtmeye: қаŖır-ı rütbeye P.

40 || 4^b olmaĸa: olalar [TD].

40 || 5^a vêrür zîb-i niżâm: Ŗalur zulm fesâd T₁.

7 Bu beyit T₁'de yoktur. Müstensihin gözü kaymîş bir önceki beyit ile bu beyti birleŖtirmiŖtir.

40 || 6^a ger: eger KS₅, KS₆, [TD].

40 || 6^b ger: eger KS₅, KS₆, [TD].

40 || 8^b ki: kim S₁.

40 || 10^a devlet-i: devlet ü KS₂, [TD] || tevfiĸ ü: tevfiĸ-i P, T₁, S₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅, KS₆.

11. Reviş-i ‘adldedür mertebe-yi kurb u kabûl
‘Adlsüz hâkime da‘vâ-yı hükümet nè revâ
12. Bir vera‘ ehli eger kılsa ‘ibâdet yüz yıl
Sâ‘at-i ‘adlce vèrmez eşer-i kurb-ı Hudâ
13. Hükmdür vâsihta-yı mevt ü hayâtı halkuñ
Vây ol hâkime kim eyleye hükminde haṭâ
14. Kıla mazlûmları merḥametinden maḥrûm
Vère zâlimlere öz nef‘i için istilâ
15. Raḥmet ol hâkime kim olmaya êlden gâfil
Naḥd-i evḳâti ola bezl-i³ niyâz-ı fuḳarâ
16. Nêtekim hıṭṭa-yı Bağdâdı müşerref kılmış
Maḫhar-ı merḥamet ü ‘adl Meḫemmed Paşâ
17. Ol ser-efrâz ki yümñ-i ḳadem-i muḫteremi
Evliyâ burcına olmuş sebeb-i def‘-i belâ
18. Niyyeti ḫayr olup a‘mâli şalâḫ olmağ ile
Hiç kes yoḫ kim aña eylemeye ḫayr du‘â
19. Beyle hâkim eşer-i raḥmetidür Yezdânuñ
Ḳansı iḳlîme ḳadem başsa vèrür zevḳ ü şafâ
20. Var ümîdüm kim anı ḳılmaya şermende-‘amel
Ol zamân kim ḳurılır maḫkeme-yi rûz-ı cezâ
21. Var ümîdüm ki bula feyz-i icâbet Hâḳdan
Her du‘â kim kıla şıdḳ ile Fuzûlî-yi gedâ

40 || 11^a kurb u: kurb-ı T₁.

40 || 15^b evḳâti: evḳâtin [TD] || ola: êde [TD] || bezl: nür P, T₁, S₁, KS₁, KS₆ şarf KS₂, KS₅ na‘t KS₃.

3 Beytin anlamı göz önünde bulundurularak TD’den aktarılmıştır.

40 || 16^b merḥamet ü: merḥamet-i S₁.

40 || 17^b olmuş: êtmış T₁, S₁, KS₁, KS₃, KS₄, KS₆.

40 || 18^a a‘mâli: ef‘âli [TD].

40 || 18^b kes: kim T₁, S₁, KS₂, KS₄ || kim: ki T₁.

40 || 19^a beyle: böyle T₁.

40 || 19^b ḳansı: ḳanḳı T₁, P, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄, KS₅ || zevḳ ü: zevḳ-i T₁, S₁, KS₂.

40 || 21^b kim: ki S₁.

41.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Götürdi bād burça^c çihre-yi gül-berg-i handāndan
Getürdi 'ālemi murğ-ı çemen efgāna efgāndan
2. Nédür yā Rab çemende 'andelibün rişte-yi dāmi
Meger açdı girih sünbül ser-i zülfi perişāndan
3. Eger kıavs-ı kıuzahdan tır-i bārān étmedi gerdün
Nédür āyā sebep kim doldı gül-bün cismi peykāndan
4. Ve ger bir dāğ-ı pinhān ile bağrın yahmadı devrān
Nédür maqşudı her dem lālenün çāk-i giribāndan
5. Bahār eyyāmıdır kıurtıldı 'ālem her küdüretten
Kıilup kesb-i şafā cüll-āb-ı feyz-i ebr-i nīsāndan
6. Hevā faşşadı çekdi hārdan neşter meger bildi
Ki düşmişdür girih gül-bünlerün a'zāsına kıandan
7. Göz açdı 'ıkd-ı şebnemden tarāvet kesb édüp nergis
'Arağ kıurtardı tederic ile ol bīmārı hicrāndan
8. Şafā kesb étđi hüsn-i istikāmet eyledi hāşıl
Mizāc-ı milk-i 'ālem i'tidāl-i tab^c-ı devrāndan
9. Şalāh-ı i'tidālî dehr mensüb étđi ezdāda
Fesād-ı ihtilāfî devr merfū^c étđi erkāndan
10. Çemen bezmine revnağ vërmege gül gönceden çılıdı
Müzeyyen kıılmağ için Mısrı Yūsuf çılıdı zindāndan

41 || Bu kaside Vezir-i Azam ve Serasker İbrahim Paşa'nın methindedir.

41 || T₁ 60^a, P 230^a, S₁ 136^a, KS₁ 94, KS₂ 46^a, KS₃ 50^b, KS₄ 26^b, KS₅ 47^a.

41 || 1^b efgāna: feryāda [TD].

41 || 3^a kıavs-ı: kıavs u T₁, S₁.

41 || 4^a devrān: gerdün P.

41 || 4^b her: bir S₁.

41 || 6^b gül-bünlerün: gül-bün reg-i S₁.

41 || 7^a édüp: éder S₁, KS₁, [TD].

41 || 8^b i'tidāl-i tab^c-ı: iktidā-yı 'akd-i T₁, P, KS₁, KS₃, KS₄ iktidā-yı 'ahd-i KS₂, KS₅ i'tidāl-i 'ahd-i [TD].

41 || 9^a şalāh-ı: şalāh u [TD] || dehr: dehre T₁ || ezdāda: ezdādı T₁.

41 || 9^b fesād-ı: fesād u [TD]

41 || 10^b kıılmağ: kıılmağ T₁.

11. N'ola çeşm-i ter ile çıhsa habs-i hâkden nergis
N'ola ger çıhsa Ya'küb-ı belâ-keş beytü'l-ağzândan
12. Bırahdı zeng mir'ât-ı serâba sebze-yi şahrâ
Nem-i hâk êtdi rahş-ı gird-bâdı men' cevlandı
13. Ser-â-ser kıldı eczâ-yı zemîn emvâtını ihyâ
Meger bir cür'a âb-ı Hıızr idi her kaçre bārândan
14. Mu'alic şihhat-i bîmâr için çoğ çekmesün zağmet
Bugün kim kesb olur ol müdde'â seyr-i gülîstândan
15. Fazilet ol degül kim şafha-yı gülzârı doldurdu
Bahâr-ı 'âlem-ârâ sünbül ü nesrîn ü reyhândan
16. Budur kim ravza-yı dârü's-selâmı eyledi memlû
Ser-efrâz-ı sa'âdetmend luğf u 'adl u ihşândan
17. Nizâm-ı milk İbrâhîm Bêg ol pâk-sîret kim
Tekâzâ-yı tefevvuk eylemiş efrâd-ı insândan
18. Ser-efrâzi ki idrâki felek-rây⁷ u melek-sîret
Münezzehdür kemâl-i nisbeti emşâl ü akrândan
19. Kemâl-i fazl-ı zâtı Âşaf evşâfında hatm olmuş
Götürmüş zeng-i nağş âyîne-yi milk-i Süleymândan
20. Dil-i pür-nûrına kılmaz güzâr efkâr-ı nâ-şâ'ib
Kim ol kândil memlûdur leb-â-leb nûr-ı 'irfândan
21. Gönül ger meyl-i gülzâr êtse faşl-ı gül anuñ-çündür
Ki ta'lîm ala medhîn lehce-yi murğ-ı hoş-elhândan

41 || 11^a ter ile: terümle T₁ || çıhsa: çıkar T₁.

41 || 12^a zeng: jeng KS₁, [TD].

41 || 13^b bir: her [TD] || cür'a: kaçre KS₃, [TD] || her: bir [TD].

41 || 16^b luğf u: luğf-ı T₁ || 'adl u: 'adl S₁.

41 || 17^a ol pâk-sîret: pâk-sîret S₁.

41 || 18^a ki idraki: zekî-ıab'ı P || felek-rây u: melek-rây u T₁ melek-rây S₁, P, KS₂, KS₃, KS₄ || melek-sîret: felek-sîret T₁, KS₁, KS₂, KS₃, KS₄ felek-seyrî S₁.

41 || 18^b emşâl ü: emşâl S₁.

7 Beytin anlamı göz önünde bulundurularak TD'den aktarılmıştır.

41 || 19^a zâtı: zât T₁, S₁, P, KS₁, KS₃, KS₄, KS₅.

41 || 19^b zeng: jeng KS₁, KS₃, [TD] reng KS₅.

22. Ve ger göz merdümi büstân temâşâsına meyl étse
Anuñ-çündür ki tarh-ı bezm éde idrâk büstândan
23. Ser-efrâzâ bi-ḥamdi'llâh bahâr-ı pertev-i 'adlûñ
Der-i feyz açdı gülzâr-ı 'Irâka bâğ-ı Rıdvândan
24. 'Aceb yoḥ sebze-veş ger ḥâkden baş çekse emvâtı
'Aceb yoḥ olsa biñ genc-i nihân zâhir bu vîrândan
25. Fuzûlî ḥâme-veş ser-geşte-yi şahrâ-yı vaşfuñdur
Ḳadem ser-menzil-i taḳşîre başmaz ol beyâbândan
26. Yéter cânına medḥüñden dem-â-dem zevkler güyâ
Ki târ-ı gevher-i medḥüñ ḳılupdur rişte-yi cândan
27. İlahî tâ nesîm-i şun' taḥrîkiyle 'âlemde
Olur dâmân-ı gülşen pür-güher ebr-i dür-efşândan
28. Riyâz-ı ḳadrüñe gün günden efzûn ola cem'iyet
Ümidüñ gülşeni maḥrûs ola seyl-âb-ı hırmândan

41 || 22^b bezm: bezmîn S₁, [TD] || éde idrâk: idrâk éde S₁ ala seyr-i [TD].

41 || 23^a pertev-i: re'fet-i [TD].

41 || 26^a yéter: beher T₁.

41 || 26^b ki: kim S₁.

41 || 28^a günden: dünden S₁.

42.

Müstefilün Müstefilün Müstefilün Müstefilün

1. *el-Ḥamdü li'llāhi'llezī ḥalaka's-semāvāti'l-'ulā³*
K'andan tapar ḥāk-i zemīn feyz-i bahār-ı dil-güşā
2. Burhān-ı Ḥaḫdur ēy gönül her nesteren nisbetlū gül
Şānī' olan mümkin degül maşnū'dan olmaḫ cüdā
3. Tā ḥatm-i aḥvāl-i derūn 'arz ētdi 'aql-ı zū-fünūn
Ma'būda boldı reh-nümūn tapdı ṭarīḫ-ı ihtidā
4. Şābit Ḥaḫı gül-nār ēder ḥalkı ki yoḫdan var ēder
Bir dāneden izḥār ēder biñ ṭurfe la'l-i ḥoş-nümā
5. Cem'ī perişān kim iter rehberleri sünbül yēter
Kim tīre ṭopraqdan biter eyler gönüller mübtelā
- 6.⁷ Ḥaḫ mazharıdur her çiçek ger dutsañ ēy naḫḫāş şek
Bir nārven şeklini çek vērgil aña neşv ü nemā
7. Ḥaṭ vērdi reyḥān kim yaḫīn bir Tañrı var ēy ehl-i dīn
'Avvizū bi-Rabbi'l-'ālemīn iste'izū mimmā neḥā⁹
8. Dutmuş Ḥaḫa nergis yüzün açmış ḥaḫīḫat-bīn gözin
Ḳılmış nazar görmüş özin sırr-ı Ḥaḫ ilen āşnā
9. Zāt-ı münezzeḥ pertevi ḫaddāḫı ētmüş Ḥaḫ ēvi¹¹
Hem şūrī vü hem ma'nevī gör anda esrār-ı Ḥudā

42 || Elifname. Bu kaside Hz. Ali ve On İki İmam'ın methindedir.

42 || T₁ 73^a, P 231^b, KS₄ 38^a.

3 Yüksek gökleri yaratan Allah'a hamd olsun.

42 || 3^b boldı: oldı [TD].

42 || 4^a halkı: ḫalka T₁.

42 || 4^b dāneden: kāndan [TD].

42 || 5^b tīre: tīr T₁.

7 T₁'de 6 ve 7. beyit karışmıştır. T₁ 6b'de, 7b'deki mısra bulunmaktadır.

42 || 6^a ḫaḫ mazharıdur her çiçek ger dutsañ ēy naḫḫāş şek: ḫaḫḫ mazharıdur reyḥān kim yaḫīn bir tañrı var ēy ehl-i dil T₁.

9 Âlemlerin Rabbine sığınım, onun yasakladıklarından sakınım.

42 || 8^b ilen: ile [TD].

11 TD'de bu beyit: "Bū-stānda gör nilüferi dutmuş ṭarīḫ-ı ber-teri
Ezhāruñ olmuş reh-beri gör anda esrār-ı Ḥudā"

şeklinde yazılmıştır. Değerlendirdiğimiz nüshada bu beyit yoktur. Ayrıca kaside bir elifname olduğu için bu beytin doğru olması mümkün değildir. (Bu elifname ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkznz. Nihat Öztoprak, "Elifname Yazma Geleneğine Göre Fuzûlî'nin Elifnamesi Üzerine Bazı Değerlendirmeler", *Bu Alamet ile Bulur Soran Beni Fuzûlî Kitabı*, İstanbul, Kesit Yayınları, 2011, s. 319-333.)

10. Râh-ı talebdür bî-‘aded ma‘bûda ey ehl-i hîred
Ger isteseñ kurb-ı Şamed şad-berg olur rehber saña
11. Zinhâr maıv ol hikmete baıgil kemâl-i kıdrete
Nilûfer-i hoş-şürete gör kim vèrür âb u hevâ
12. Sen² olmasañ medhüş tek baısañ bir ehl-i hüş tek
Hâkķâ ki merzengüş tek tesbîh-ı ħândur her giyâ
13. Şâh oldı minber yeksere çııdı şükûfe minbere
Şalvât eder Peyğambere şallû ‘alâ ħayrû’l-verâ
14. Şaıh-nı çemende erıuvân her bergi étmiş bir zebân
Tekrâr eyler her zamân medı-i ‘Aliyyü’l-Murtażâ
15. Zâyi‘ geçürmez yâsemîn ‘ömr-i laţif ü nâzenîn
İħlâş ilen eyler özin ħâk-i reh-i ħayrû’n-Nisâ
16. Tırfâ reyâħîn ser-be-ser kesb étدی ‘ıtr-ı müşgter
Ĥulk-ı Ĥasenden bir eşer gülzâre göstergeç şabâ
17. Zâhir kıılır ħünîn kefen lâle kıılır yüz pâre ten
Dutar dönüp tarf-ı çemen Şâh-ı Şehîd için ‘azâ
18. ‘Âbid-şıfat çekmekde ħam olmuş benefşe kıaddi ħam
Güyâ kıılır ol pâk hem Zeyne’l-‘İbâda iktidâ
19. Ĥam def-i için her taraf güleşende çekmiş sebze şaf
Bâkır şenâsından şeħaf tapmış kıılır vird ü şenâ
20. Feyz-i Ĥaķ étmiş ârzü çııılmış şeķâyık sürħ-rü
Kılımış bi-emr-i Ĥaķ ħulû Şâdıķı bilmiş pişvâ
21. Kâhr ile çarħ-ı lâciverd ger yâsemîni kıılsa zerd
Nè ħam çü görgeç ehl-i derd eyler aña Kâzım devâ

42 || 12^a sen: ger P, [TD].

42 || 12^b merzengüş: berzengüş KS₄, [TD] || giyâ: gedâ T₁.

2 Nihat Öztoprak, “ger” kelimesinin elifname geleneği göz önünde bulundurulduğunda “sen” okunması gerektiğini belirtmişir. “ger” okunması durumunda, elifnamenin harf sırası bozulmaktadır. T₁ ve KS₄’te “sen” varyantı kullanılmıştır. (Nihat Öztoprak, Elifname Yazma Geleneğine Göre Fuzûlî’nin Elifnamesi Üzerine Bazı Değerlendirmeler, Bu Alamet ile Bulur Soran Beni Fuzûlî Kitabı, Kesit Yayınları, İstanbul, 2011, s. 319-333.)

42 || 14^a bergi: bergini [TD].

42 || 15^a laţif ü: laţif-i T₁, KS₄.

42 || 15^b ilen: ile [TD].

42 || 17^b dönüp: tıutup T₁, KS₄.

42 || 19^b şenâsından: şenâsında [TD] || tapmış: bulmuş [TD] || vird ü: vird-i KS₄, [TD].

42 || 20^b şadıķı: şadıķını T₁, KS₄ || bilmiş: kıılmış KS₄, [TD].

22. Keşf étmege esrâr-ı Hâk açmış semen sîmîn varağ
Vêrmiş aña gûyâ sebağ 'ilm içre Şâh-ı Dîn Rızâ
23. Lu'bet-şifat gör zanbağı gülzâre vêrmiş revnağ
Olmış hevâ-ğ'âh-ı Tağî kesb eylemiş andan şafâ
24. Meddâh tek sūsen dili olmuş medâyiğ nâkili
Medhînüñ olmuş kâbili Sulţân Nağıyy-i bağr-çatâ
25. Nesrînüñ açuğ defteri olmuş hağâyığ mağharı
Andan şîfât-ı 'Askerî fehm étmiş erbâb-ı zekâ
26. Vağt oldı ğonce açıla gül ğurdesin zâhir kıla
Mehdî zuhûrını bile fâş éde her sırrın kağâ
27. Her yérde tâ nev-rûz ola gül büstân-efrûz ola
Nev-rûz tek fîrûz ola eyyâm-ı Şâh-ı Evliya
28. Ya'nî gül-i gülzâr-ı cân Ğayder İmâm-ı Mü'minân
Ol kim añadur bî-ğümân miskîn Fuzûlî bir gedâ

42 || 22^b şâh-ı dîn: sulţân T₁, KS₄.

44 || 24^b kâbili: kâ'ili [TD].

42 || 26^b mehdî: mehdîni T₁ || her sırrın: sırrını [TD].

42 || 27^a yérde: yéle T₁ yélde KS₄ || ola: o T₁.

42 || 27^b evliya: mehlikâ T₁, KS₄.

GAZELLER

1.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. *Ḳad enāra'l-ışku li'l-uşşāki minhāce'l-hüdü*²
Sâlik-i rāh-ı ḥaḳīḳat 'ışka eyler iḳtidā
2. 'Işḳdur ol neş'e-yi kāmīl ki andandur müdām
Meyde teşvīr-i ḥarāret neyde te'sīr-i şadā
3. Vādī-yi vaḥdet ḥaḳīḳatde maḳām-ı 'ışḳdur
Kim müşahḥaş olmaz ol vādīde sulṭāndan gedā
4. Eylemez ḥalvet-serāy-ı sırr-ı vaḥdet maḥremi
'Āşıḳı ma'sūḳdan ma'sūḳı 'āşıḳdan cüdā
5. Ėy ki ehl-i 'ışka söylersen melāmet terkin ėt
Söyle kim mümkin midür taḡyīr-i taḳdīr-i Hüdā
6. 'Işḳ kilki çekdi ḥaṭ ḥarf-i vücūd-ı 'āşıḳa
Kim ola şābit Ḥaḳ işbātında nefy-i mā'adā
7. Ėy Fuzūlī intihāsuz zevḳ bulduñ 'ışḳdan
Beyledür her iş ki Ḥaḳ adıyla ḳılsañ ibtidā

1 A₁ 6^b, B 13, A₂ 8^a, A₃ 9^b, KN 2^a, M 8^b, K 7^a, T₁ 75^b, P 238^b, T₂ 6^b, S₂ 6^b, V 1^b, TT 15^b, S₃ 1^b, BN 2^b, TN 9^b, S₄ 9^b, S₅ 6^b, S₆ 6^b, S₇ 7^b, S₈ 4^b, S₉ 9^b, S₁₀ 8^b, S₁₁ 8^b.

2 Aşk, âşıklar için hidayet yolunu aydınlattı.

1 || 1^b 'ışka: ḥaḳḳa S₄.

1 || 2^a neş'e: neşve-yi T₁ nişān S₃ || ki: kim T₁, P, B, A₂, KN, TT, S₂, M, A₁, S₄, S₅, S₈, [T, TD] || andandur: ondandur A₁.

1 || 2^b teşvīr: taşvīr S₅.

1 || 3^b sulṭāndan: sulṭāndın A₁, KN, T₂, S₂, V.

1 || 4^a ḥalvet: vaḥdet A₁, S₃, V, TT.

1 || 5^a terkin: terk A₂.

1 || 5^b kim: ki [G] || mümkin: mümkindür A₁ || hüdā: ḳazā B.

1 || 6^a 'ışk: 'ışḳı S₃ || ḥarf: levḥ T₁, [TD] naḳş T₂ ḥarfın A₃.

1 || 7^b beyledür: böyledür B, A₂, A₃, M, T₁, V, S₃, S₈, [T] || adıyla: yādıyla TT || ḳılsañ: ḳılsan V ėtseñ A₂.

2.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. *Yâ men eḫāta 'ilmüke'l-esyâ'e küllehâ*³
Né ibtidâ saña mutaşavver né intiha
2. Kim vërse cân yoluñda bulur ḫâk-i maḫdemüñ⁵
Güyâ ki ḫâk-i râhuñadur naḫd-i cân behâ
3. Sensen kılan mezâhir-i ümmîd ü bîm édüb
Müsânı 'ilm genci 'aşasını ejdehâ
4. Senden bulupdur Aḫmed-i Mürsel maḫâm-ı ḫurb⁸
Taḫsîn-i yâ vü sîn ile teşrîf-i tã vü hâ
5. Ya'ḫübda nişâne-yi şevḫuñ ğam u elem
Yüsufda neş'e-yi nazaruñ behcet ü bahâ
6. Bulmazdı ḫahruñ açmasa ḫ'ân-ı siyâsetin
*Hel min mezîd*¹¹ loḫmasına düzaḫ iştiḫâ
7. Yâ Rab belâ-yı ḫayda Fuzûlî esirdür
Ol bî-dili bu dâm-ı küdüretten ét rehâ

2 A₁ 6^b, B 13, A₂ 8^a, A₃ 9^b, KN 2^a, M 9^a, K 7^b, T₁ 76^a, P 238^b, T₂ 6^b, S₂ 6^b, V 1^b, TT 16^a, S₃ 36^a, BN 2^b, TN 10^a, S₄ 10^a, S₅ 6^b, S₆ 6^b, S₇ 7^b, S₈ 4^b, S₉ 9^b, S₁₀ 8^b, S₁₁ 9^a.

2 || 1^b né: tâ T₁.

3 Ey, ilmi bütün şeyleri tamamıyla kuşatan!

2 || 2^a yoluñda: yolında A₁, S₄ || ḫâk-i maḫdemüñ: ḫâk olup maḫâm B, A₂, A₃, KN, M, T₁, P, S₂, S₃, TN, S₇, S₉ ḫâk-i maḫdemüñ maḫâm TT ḫâk olup müdâm K, BN ḫâk olup ḫadem A₁, T₂, V, S₅ ḫâk ol ḫadem S₆, S₁₁.

2 || 2^b behâ: fidâ K, V.

5 Değerlendirdiğimiz nüshalarda yaygın olmamasına rağmen beytin anlamı göz önünde bulundurularak "ḫâk-i makdemün" okunuşu tercih edilmiştir.

2 || 3^a mezâhir-i: mezâhire S₂ || ümmîd ü: ümmîd-i M, K, [TD].

2 || 3^b müsânı: müsâya M müsâya S₈ || 'ilm genci: 'ilm ü genci V genci-i 'ilm A₃

2 || 4^a bulupdur: buluptur B || maḫâm: ḫitâb V || ḫurb: lik V.

8 S₃ ve A₂'de maktadan önce gelmektedir. T, TD ve D'de de maktadan önce gelmektedir.

2 || 5^a ğam u: ğam-ı V.

2 || 5^b neş'e-yi: teşne-yi T₁ nişâne-yi S₈.

2 || 6^a ḫahruñ: ḫahrın KN ḫaddüñ T₁ || ḫ'ân: ḫün V, K || siyâsetin: siyâseti M.

11 O gün cehenneme "Doldun mu?" diyeceğiz; "Daha yok mu?" diye cevap verecek. *Kur'an*: 50. Kaf 30.

2 || 7^a ḫayda: ḫaydda A₃.

2 || 7^b bî-dili bu: mübelâyı A₁, KN || dâm: ḫayd A₁, KN dem o V dâm o S₅.

3.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Yâ Rab hemîşe luţfuñı èt reh-nümâ maña
Gösterme ol ʔarıķı ki gétmez saña maña
2. ʔaţ' eyle âşnâlıgum andan ki ğayrdur
Ancak öz âşnâlaruñ èt âşnâ maña
- 3.³ Bir yolda şâbit èt ʔadem-i i'tibârumı
Kim rehber-i şerî'at ola muḫtedâ maña
4. Yoḫ mende bir 'amel saña şâyeste âh eger
A'mâlûme göre vère 'adlün cezâ maña
- 5.⁵ Ḥavf u ḥaţâda muţtaribem var ümîd kim
Luţfuñ vère beşâret-i 'afv u 'aţâ maña
- 6.⁷ Men bilmezem maña geregin sen ḥakîmsen
Men' eyle vërme her nè gerekmez maña maña
7. Oldur maña murâd ki oldur saña murâd
Ḥâşâ ki senden özge ola müdde'â maña
8. Ḥabs-i hevâda ʔoyma Fuzûlî-şıfat esîr
Yâ Rab hidâyet eyle ʔarıķ-ı fenâ maña

3 A₁ 7^a, İÜ 7^a, B 13, A₂ 8^b, A₃ 10^a, KN 2^b, M 9^a, K 7^b, T₁ 76^a, P 239^a, T₂ 7^a, S₂ 7^a, V 2^a, TT 16^a, S₃ 36^a, BN 3^a, TN 10^a, S₄ 10^a, S₅ 7^a, S₆ 7^a, S₇ 8^a, S₈ 5^a, S₁₀ 9^a, S₁₁ 9^a.

3 || 1^a èt: ʔıl A₃, [TD].

3 || 1^b ʔarıķı: ʔarıķ V || gétmez: varmaz A₃ yétmez S₁₀, [G, TD].

3 Bu beyit S₂'de yoktur. İÜ'de varak eksiktir. Gazelin sadece son üç beyti bulunmaktadır.

3 || 3^a bir: bu TT her KN || yolda: yërde A₁, KN, V, S₄, S₅, S₁₀, [TD, G] || èt: - V.

3 || 3^b muḫtedâ: rehnümâ TT.

5 Bu beyit B'de yoktur.

3 || 5^a ḥavf u ḥaţâda: ḥavf u ḥaţarda A₁, KN, V, S₄, [G] ḥavf-ı ḥaţarda S₁₀ ḥavf-ı ḥaţâda S₈, S₁₁, [T, D] ḥavf u recâda S₆.

3 || 5^b afv ü: afv-i T₁, A₁, KN, K, T₂, S₈, [TD, T, D] || 'aţâ: ḥaţâ A₁, [TD, T, D].

7 Bu beyit A₁'de yoktur.

3 || 6^a bilmezem: bilmezim A₃ || geregin: ne gerek S₄ || sen: - P sen bil V.

3 || 6^b maña maña: saña maña B, KN, K, T₁, P, S₂, TT, T₂, V, BN, S₄, S₅, S₇, S₈, S₁₀, S₁₁, [G].

3 || 7^a ki: kim TT.

3 || 8^a ḥabs-i hevâda: ḥabs ü hevâda TT ḥabs-i bedende S₄ || ʔoyma: ʔoma M || şıfat esîr: esîr şıfat S₂.

4.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. Zihî zâtuñ nihân u ol nihândan mâsivâ peydâ
Biḥâr-ı şun'uña emvâc peydâ ḳa'r nâ-peydâ
2. Bülend ü pest-i 'âlem şâhid-i feyz-i vücûduñdur
Degül bî-hüde olmaḳ yoḡ iken arz u semâ peydâ
3. Kemâl-i ḥikmetüñ izhâr-ı ḳudret ḳılmaḡa étmiş
Ġubâr-ı tîreden âyîne-yi ġitî-nümâ peydâ
4. Dem-â-dem 'aks alur mir'ât-ı 'âlem ḳahr u luṭfuñdan
Anuñ-çün geh küdüret zâhir eyler geh şafâ peydâ
5. Gehî topraḡa eyler ḥikmetüñ biñ meh-liḳâ pinhân
Gehî şun'uñ ḳılur topraḡdan biñ meh-liḳâ peydâ
- 6.⁷ Cihân ehline tâ esrâr-ı 'ilmüñ ḳalmaya maḥff⁸
Ḳılupdur ḥikmetüñ küffâr içinde enbiyâ peydâ
7. Nişâr-ı şefḳatüñdür kim olur izhâr-ı ḥamdüñ-çün
Fuzûlî tîre ṭab'ından kelâm-ı cân-fezâ peydâ

4 A₁ 7^a, İÜ 7^a, B 14, A₂ 11^a, A₃ 10^b, KN 2^b, M 9^b, T₁ 76^b, P 239^a, S₁ 143^a, T₂ 7^b, S₂ 7^a, V 2^a, TT 16^b, S₃ 36^b, BN 3^b, TN 10^b, S₄ 10^b, S₅ 7^b, S₆ 7^a, S₇ 8^a, S₈ 5^a, S₁₀ 9^a, S₁₁ 9^b.

4 || 1^a mâsivâ: ḳamu A₁.

4 || 2^b yoḡ: yoḡ A₂, A₃, M.

4 || 3^a ḥikmetüñ: ḳudretüñ B, S₁ ḳudret ü A₃ || ḳudret: ḥikmet B, S₁, A₃.

4 || 4^a alur: olur T₁, TT || 'âlem: ḥüsñüñ V, T₂ ḥüsñüñ ü S₅ || u: - V, T₁, A₁.

4 || 4^b anuñ: onuñ A₁.

4 || 5^a topraḡa: topraḡa A₃, TT, S₂ topraḡa V topraḡda M || biñ: miñ A₁, KN, || meh-liḳâ: lâle-ruḡ S₃, A₂, İÜ.

4 || 5^b şun'uñ ḳılur topraḡdan: şun'uñ ḳılur topraḡdan A₂, TT, M şun'uñ ḳılur topraḡdan A₁, KN, T₂, İÜ, S₄, S₅ şun'uñ ḳılur topraḡdan V topraḡdan şun'uñ ḳılur A₃ || biñ: miñ A₁, KN, || meh-liḳâ: lâle-ruḡ S₂.

7 Bu beyit TT'de yoktur.

4 || 6^a 'ilmüñ: 'âlem M ḥikmet A₁ || ḳalmaya: olmaya V, M.

4 || 7^a nişâr: nişân B, T₁, S₃, T₂, P, BN, S₆, S₈, S₁₀, [TD, D] niyâz S₇ || olur: ḳılur T₁ ola V, A₁, KN, S₄, S₅, [G].

4 || 7^b ṭab'ından: ṭab'uñdan T₂ || kelâm: nişân T₁.

5.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1.² *Eşraakat min feleki'l-behçeti şemsün ve bihâ
Mele'el-'âlemü nûran ve sürûran ve behâ*
2. Çıhdı bir gün ki ziyasında tamâmî-yi rusûl
Oldı maḥv eyle ki ḥurşid şu‘â‘ında Sühâ
3. Oldı bāzâr-ı cihân revnaḫı bir dürr-i yetim
Ki degül eki cihân ḥaşılı ol durre bahâ
4. Rütbe-yi ḥikmet-i mî‘râc-ı kemâline göre
Ḥükemâ fırça-yı dün felsefe cem‘-i süfehâ
5. Münhî-yi ma‘rifeti ḥâl diliyle dâ‘im
Kılur ehl-i Ḥaḫa esrâr-ı ḫaḫîḫat inhâ
6. Néce taḫrîr édeyüm vaşfını bir şâhuñ kim
Aña vaşşâf ola yâsîn ü mu‘arrif ṭâhâ
7. Êy Fuzûlî reh-i şer‘ini dut ol râhberüñ
Bu ṭarîḫ ile ḫalâletden özüñ eyle rehâ

5 A₁ 7^b, İÜ 7^a, B 14, A₃ 11^a, KN 3^a, M 9^b, T₁ 76^b, P 239^a, S₁ 143^a, T₂ 7^b, S₂ 7^b, V 2^b, TT 16^b, S₃ 36^b, BN 8^b, TN 11^a, S₄ 11^a, S₅ 7^b, S₆ 7^b, S₇ 8^b, S₈ 5^b, S₁₀ 9^b, S₁₁ 10^a, TZ 9^a.

2 Güzellik göğünden bir güneş doğdu; bütün âlem onun sayesinde ışık, sevinç ve güzellikle doldu.

5 || 1^a şemsün: şem‘en İÜ.

5 || 2^b oldı: eyle V || eyle: oldı V öyle P [T] || şu‘â‘ında: ziyasında M, S₅ || sühâ: bahâ A₃, T₁.

5 || 4^a ḫikmet-i: ḫikmet ü A₃.

5 || 4^b fırça-yı: fırçası [G] || cem‘-i: cem‘i M, T₂, P, TT, S₄, S₅, S₈, [G].

5 || 5^a münhî: menba‘ T₁ müntehî A₁, KN, S₄ || ma‘rifeti: ma‘rifet A₃, S₈ || dâ‘im: müdâm S₄.

5 || 5^b inhâ: icrâ A₃ inşâ S₃.

5 || 6^a édeyüm: édübem A₁ édeyin B, M, T₁, S₁, S₂ édesen T₂ || bir: ol A₁, KN, TT, [D, TD].

5 || 6^b aña: oña A₁ || vaşşâf: evşâf A₁, A₃, KN, V, S₂, T₂, S₅, TZ || yâsîn ü: yâsîn A₁, M, T₁, S₁, V.

5 || 7^a dut: ṭut A₃, B, S₂, M || ol: olgil T₁ || râhberüñ: rehber T₁.

5 || 7^b bu: bir T₁.

6.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ėy olup mi‘râc burhân-ı ‘ulüvv-i şân saña
Yere inmiş gökden istiķbâl edüp Furķân saña
2. Hĥin-i da‘vâ-yı nübüvvet müdde‘i ilzâmına
Câhil iken el senün ‘ilmün yeter burhân saña
3. Kilk-i hĥükmün çekdi ĥarf-i sâ‘ir-i edyâna ĥaķ
Hĥükm işbât etdi nefy-i sâ‘ir-i edyân saña
- 4.⁵ Bâķi-yi mu‘ciz ne ĥacet dĥn-i Hĥaķ işbâtına
‘Âlem içre mu‘ciz-i bâķi yeter Ķur‘ân saña
- 5.⁷ Vaşf-ı Cibril-i Emĥn etmiş ķabûl-i ĥıdmetün
Sırr-ı Hĥaķ keşfine anuñla yetüp fermân saña
- 6.⁹ Sensen ol ĥâtim ki ref etmiş cemĥ-i ĥâkimi
Ĥâtem-i hĥükm-i risâlet tapşurup devrân saña

6 A₁ 7^b, İÜ 7^b, B 15, A₂ 11^a, A₃ 10^a, KN 3^b, M 10^a, K 8^a, T₁ 77^a, P 239^a, S₁ 143^a, T₂ 8^a, S₂ 7^b, V 2^b,
TT 16^b, S₃ 37^a, BN 4^b, TN 11^a, S₄ 11^b, S₅ 8^a, S₆ 7^b, S₇ 9^a, S₈ 5^b, S₉ 10^a, S₁₀ 10^a, S₁₁ 10^a, TZ 9^a.

6 || 1^a burhân-i: burhânı M, T₂.

6 || 1^b inmiş: yetmiş A₁, İÜ, KN, S₄ yinmiş S₅ || edüp: içün M, TZ, [TD, G] || furķân: ķur‘ân A₃, K, M, S₈, [G].

6 || 2^a ĥin: ‘ayn T₁ || nübüvvet: maķabbet B.

6 || 2^b senün ‘ilmün yeter burhân saña: kemâl-i ‘ilm bes burhân saña B, M, K, T₁, T₂, P, TZ, [T].

6 || 3^a kilk: küllî T₁ || hĥükmün: ĥikmet A₃ || ĥarf-i: ĥarfi V || edyâna: edyâya V.

6 || 3^b hĥükm: hĥükm-i [T, G] || 2. mısra: kim ola şâbit ĥaķ işbâtında nefy-i mâ‘adâ V.

5 Bu beyit A₁’de yoktur.

6 || 4^a dĥn: emr B.

6 || 4^b ķur‘ân: furķân KN, T₁, TT, S₄, S₅, [G] fermân V.

7 Bu beyit B, A₃ ve S₁’de yoktur.

6 || 5^a emĥn: - T₁ || ķabûl: tamâm T₂ || ĥıdmetün: ĥikmetün TT ĥâkimi T₂.

6 || 5^b ĥaķ: - TT || anuñla: onuñla A₁ || yetüp: yetürüp TT.

9 Bu beyit T₂’de yoktur.

6 || 6^a ĥâtim: ĥâkim A₂, M, S₂, S₃, İÜ, S₄, TZ hâtem [G] || ref: def A₂, S₃, İÜ || cemĥ: tamâm B, T₁, A₃, S₈, TZ || ĥâkimi: ‘âlemi A₃ hâtemi [G].

6 || 6^b risâlet: ĥilâfet A₃ || tapşurup: dapşurup V, K.

7. Ol kadar zevk-ı şefâ'at cevher-i zâtuñdadur
Kim gelür 'arz-ı hıta ma'nâda bir ihsân saña
- 8.² Mâh-ı nevdür yoḥsa sen kılduḡda seyr-i âsmân
Ḳaldurup barmaḡ getürmiş âsmân imân saña
- 9.⁴ Yâ Nebî luḡfuñ Fuzüliden kem étme ol zamân
Kim olur teslîm miftâh-ı der-i ġufrân saña

6 || 7^a cevher-i: cevheri [T, TD, D] || zâtuñdadur: zâtuñda var A₁, KN, M, S₂, V, BN, TN, S₆, S₈, S₁₀, S₁₁, TZ, [G, T, TD] luḡfuñda var TT.

6 || 7^b gelür: gör T₁ || ma'nâda: müfside S₅ || bir: yüz [G] || ihsân: âsân V, S₅.

2 Bu beyit T₂'de yoktur.

6 || 8^a nevdür yoḥsa: nevdür yoḥsa A₃, A₁ nev şanma ki S₂ || sen: ben T₁ || kılduḡda: kılduḡça A₁, KN, TZ étdukde T₁, B, K, M, P.

4 Bu beyit S₂'de yoktur.

6 || 9^a nebî luḡfuñ: nebîyu'llâh T₁ || étme: étse T₁.

6 || 9^b miftâh: burhân A₃.

7.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Kârger düşmez hadeng-i ta'ne-yi düşmen maña
Keşret-i peykânun'î etmişdür demürden ten maña
2. Eyminem seng-i melâmetden kim alup çevremi
Oldı zencîr-i cünün bir ƙal'a-yı âhen maña
3. Andanam rüsvâ ki seyl-âb-ı sirişküm çâk êder
Zahm-ı tîguñ ƙanı geydürdükçe pîrâhen maña
4. Dem-be-dem şem'î cemâlünden münevver olmasa
Ëy gözüm nûrı gerekmez dîde-yi rüşen maña
5. Hiç meskende ƙarârüm yoĥ-durur ol zevĥden
Kim ƙaçan ĥâk-i ser-i küyuñ ola mesken maña
6. Başda bir serv-i semenber vaşlınuñ sevdâsı var
Süd ƙılmaz bâĝbân nezzâre-yi gülşen maña
7. Ëy Fuzûlî odlara yansun bisât-ı salţanat
Yegdür andan Ĥaĥ bilür bir güşe-yi küllĥan maña

7 A₁ 8^a, İÜ 8^a, B 15, A₂ 11^b, A₃ 11^a, KN 3^b, M 10^b, K 8^b, T₁ 77^b, P 239^b, S₁ 143^b, T₂ 8^a, V 3^a, TT 17^a, S₃ 37^b, BN 5^a, TN 11^b, S₄ 12^a, S₅ 8^a, S₆ 8^a, S₇ 9^a, S₈ 6^a, S₉ 10^a, S₁₀ 10^a, S₁₁ 10^b, TZ 9^b.

7 || 1^a ta'ne: nâvek A₂, M, İÜ - S₃ || düşmen: düşmendür T₁.

7 || 1^b demürden: temürden M devrden T₁ demür S₅.

7 || 2^a eyminem: imenem [T] ol menem [G] êy benem S₈ || kim: ki A₃, B, T₁, T₂, S₁ || alup: alur KN || çevremi: çok yeri T₁.

7 || 3^a êder: êdüp K, S₅, S₈, [G].

7 || 3^b ƙanı: ƙan A₁ - T₂ .

7 || 4^a cemâlünden: cemâlınden S₁, T₂ || olmasa: olmaya S₃, İÜ.

7 || 5^a ƙarârüm: ƙarâr A₃ ƙarâr hiç T₁ || yoĥ-durur: yoĥdur TT || ol zevĥden: ol demden berü TT.

7 || 5^b ƙaçan: ĥaçan A₁, KN, S₄, S₅ || mesken: medfen S₈.

7 || 6^a sevdâsı var: sevdâsıdur A₂, İÜ sevdâsı bar A₁.

7 || 7^b andan: ondan T₂ || küllĥan: gül-ĥan [TD].

8.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1.² Ėy melek-sîmâ ki senden özge hayrândur saña
Hâk bilür insân demez her kim ki insândur saña
2. Vêrmeyen cânın saña bulmaz hayât-ı câvidân
Zinde-yi câvid aña dêrler ki kırbândur saña
3. ‘Ālemi pervâne-yi şem‘-i cemâlün kıldı ‘ışk
Cân-ı ‘âlemsen fidâ her lahza biñ cândur saña
4. ‘Āşıka şevkuñla cân vèrmek igen müşkil degül
Çün Mesîh-i vahtsan cân vèrmek âsândur saña
5. Çıhma yârüm geceler ağıyar ta‘nından şakın
Sen meh-i evc-i melâhatsan bu nokşândur saña
6. Pâdişâhum zulm êdüp ‘âşik seni zâlim demiş
Hüb olanlardan yaman gelmez bu bühtândur saña
7. Ėy Fuzûlî hüb rûlardan teğâfüldür yaman
Ger cefâ hem gelse anlardan bir ihsândur saña

8 A₁ 8^a, İÜ 8^a, B 15, A₂ 12^b, A₃ 11^b, KN 4^a, T₁ 77^b, P 239^b, S₁ 143^b, T₂ 8^b, V 3^b, TT 17^a, S₃ 37^b,
BN 5^a, TN 12^a, S₄ 12^a, S₅ 8^b, S₆ 8^b, S₇ 9^b, S₈ 6^a, S₉ 10^b, S₁₀ 10^b, S₁₁ 11^a.

2 S₁’de varak eksiktir. Gazelin sadece ilk beyti vardır.

8 || 1^a sîmâ: sîret A₂, S₃, İÜ || özge: ġayrı A₂.

8 || 2^b aña: oña A₁ || kırbândur: kırbân V.

8 || 3^a pervâne-yi: perverde-yi A₂, S₃, İÜ pervâne tek T₁.

8 || 3^b biñ: miñ A₁, KN, yüz TT, S₅, S₈.

8 || 4^a şevkuñla: şevkıñla T₂ || vèrmek igen: vèrmek iyen A₂, KN, V, TT, T₂, P, İÜ, S₄, S₅, S₈ vèrmegin S₃
vîrmek iñen [T] vèrmek biliñ A₁ || müşkil degül: âsan degil [G].

8 || 4^b çün: sen S₈.

8 || 5^a ta‘nından: cevrenden T₂ || şakın: sakın A₂, KN, V, S₃, S₅.

8 || 5^b evc: burc V || melâhatsan: sa‘âdetsen A₂, S₄.

8 || 6^a pâdişâhum: pâşâhum A₃, T₁ || seni: saña T₁, S₅.

8 || 6^b olanlardan: rûlardan B, A₃ [G] rûlardan hiç T₁.

8 || 7^a rûlardan: olanlardan A₁, V, T₂, BN, S₄, S₅, [D, T].

8 || 7^b hem gelse: gelse hem A₁, [G] || anlardan: onlardan A₁, T₁ || bir: bu A₂ ki B, T₁, P, [G].

9.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Câm içre mey ki dâyire şalmış habâb aña
Âyinedür ki 'aks şalur âftâb aña
2. Zâhid su'al êderse ki meyden nêdür murâd
Bizde şafâdur anda küdüret cevâb aña
3. K̄an yaş töküp yanında gezer âteşün kebâb
Ma'sûka beñzer âteş ü 'aşık kebâb aña
4. Eyler gönülde eşk haţuñ şevkını füzün
Oddan çihar buhâr saçıldıçça âb aña
5. Çeşmün marizi oldu gönül la'lden em êt
Renc-i humâra düşdi devâdur şarâb aña
- 6.⁷ Teklif-i cennet eyleme küyuñda gönlüme
Çün cennet ehлідür nê vêürsen 'azâb aña
7. Mesdüddur Fuzûliye mey-hâneler yolu
Yâ Rab hidâyet eyle çarık-ı şavâb aña

9 A₁ 8^b, İÜ 8^b, B 16, A₂ 12^a, A₃ 11^b, KN 4^a, M 10^b, T₁ 78^a, P 239^b, T₂ 8^b, V 3^b, TT 17^b, S₃ 38^a, BN 3^b, TN 12^a, S₄ 12^b, S₅ 8^b, S₆ 8^b, S₇ 9^b, S₈ 6^b, S₉ 10^b, S₁₀ 10^b, S₁₁ 11^a.

9 || 1^a şalmış: salmış V || aña: oña A₁.

9 || 1^b şalur: salur V şalupdur S₈ || aña: oña A₁.

9 || 2^b bizde: bizden B, A₃, T₁, V, TT || aña: oña A₁.

9 || 3^a töküp: döküp T₁, S₈ töker A₂, M || gezer: döner [T, G, TD].

9 || 3^b âteş ü: âteş T₁ || aña: oña A₁.

9 || 4^a gönülde eşk: gönülde naķş V füzün gönülde A₁ || haţuñ: haţrı T₁ || şevkını füzün: zevkını füzün TT, S₄ eşk şevkını A₁.

9 || 4^b oddan: otdan A₃, B, M, T₁ || saçıldıçça: şaçıldıçça S₃ || aña: oña A₁ || 2. mısra: oddur buhâr zâhir êder merdüm âb aña TT.

9 || 5^a la'lden: la'lüne A₂, KN, S₃, İÜ, A₁, V, BN, S₄, S₆, S₈, S₁₀, S₁₁, [T, G] la'lün TT || em êt: yêtür A₁, V, A₂, S₃, İÜ, BN, S₄, S₅, S₆, S₈, S₁₀, S₁₁, [T, G] em bilür TT.

9 || 5^b aña: oña A₁.

7 Bu beyit M'de yoktur.

9 || 6^b cennet ehлідür: ehлідür şehâ T₁ || aña: oña A₁, A₂.

9 || 7^a mey-hâneler yolu: mey-hâne yolları A₃.

9 || 7^b şavâb: şevâb A₁, M, V || aña: oña A₁.

10.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Düstüm ‘alem senün-çün ger olur düşmen maña
Ġam degül zirâ yetersen düst ancak sen maña
2. ‘Işka şaldum men meni pend almayup bir düstdan
Hiç düşmen eylemez anı ki étdüm men maña
3. Cân u ten olduĠça menden derd ü dâĠ eksük degül
Çıhsa cân ħâk olsa ten nè cân gerek nè ten maña
4. Vaşl ħadrin bilmedüm firĠat belâsın çekmedin
Zulmet-i hecr étdi çoĠ mübhem işi rüşen maña
5. Düd u aħkerdür maña serv ile gül éy bâĠbân
N’eylerem men gülşeni gülşen saña küllħan maña
6. Ġamze tiĠın çekdi ol mâh olma Ġâfil éy gönül
Kim muħarrerdür bugün ölmek saña şiven maña
7. Éy Fuzûlî çıhsa cân çıħman ħarîħ-ı ‘ışħdan
Reh-güzâr-ı ehl-i ‘ışħ üzre kıluñ medfen maña

10 A₁ 8^b, İÜ 9^a, B 16, A₂ 9^a-12^b, A₃ 12^a, KN 4^b, M 11^a, T₁ 78^b, P 240^a, T₂ 9^a, V 4^a, TT 17^b, S₃ 38^b, BN 4^a, TN 12^b, S₄ 13^a, S₅ 9^a, S₆ 9^a, S₇ 10^a, S₈ 6^b, S₉ 11^a, S₁₀ 11^a, S₁₁ 11^b, TZ 10^a.

10 || 1^b degül zirâ: degül zirâ ki A₁ yemezsin kim A₂, S₃, İÜ.

10 || 2^a şaldum: şalduñ S₄ || men: sen S₄ || meni: baña TT teni A₁ - S₄ || pend: bend A₃, T₁, T₂ pendini S₄ || almayup: eyleyüp B, A₂, T₁, A₃, T₂ almadum M || bir: ey T₂ her A₁, KN, V, TT, S₄, S₈ || düstdan: düstlar T₂.

10 || 2^b ki: kim A₂, M, S₃ || étdüm: étdüñ S₄, S₅ || men: sen S₄, S₅.

10 || 3^a cân ü: cân S₄ || olduĠça: olduĠca S₃ || menden: tenden V, M bende T₁, TT.

10 || 3^b nè cân gerek nè ten: nè ten gerek nè cân S₈.

10 || 4^a bilmedüm: bilmedin [G] || firĠat: hicrân B, A₃, M, T₁, T₂, P, BN, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ, [G] || belâsın: cefâsın A₂, S₃, İÜ.

10 || 4^b çoĠ: çün A₃, [G] || mübhem: târik [TD, T, D].

10 || 5^a düd u: düd-ı A₁, A₂, M, T₁, T₂, V, TN, S₄, S₇, S₈, S₉, S₁₁, TZ verd-i TT || maña: saña S₄ || serv ile: seyrân u TT || gül éy: éy gül B.

10 || 5^b küllħan: gül-ħan [TD].

10 || 6^a ol mâh: ol meh A₁, TT, S₅, S₈ ola T₁ || olma Ġâfil: Ġâfil olma TT, S₅, S₈ ola Ġâfil T₁ || Ġâfil ey: ey Ġâfil S₄.

10 || 7^a çıhsa: çıħdı M, T₂ || çıħman: çıħmam T₁, S₈ çıħmañ V.

10 || 7^b üzre: içre A₃, A₂, V, S₃, İÜ, BN, TN, S₅, S₇, S₉, TZ, [T] - S₈.

11.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Kemâl-i hüsn vèrüpdür şarâb-ı nâb saña
Saña helâldür ey muğbeçe şarâb saña
2. Seni melek görelî yazmaz oldı 'ışkı günâh
Velî yazıldı bu yüzden besî şevâb saña
3. Lebün su'âline vèrmez cevâb 'uşşâkuñ
Su'âl olursa bu senden nêdür cevâb saña
4. Cezâ güninde şorılmaz haţâlar eyledüğüñ
Yeter fiğân ile men vèrdüğüñ 'azâb saña
5. Meni qarârüm ile kıoymaz olduñ ey gerdün
Yèridür âhum ile vèrsem inķilâb saña
6. Şafâ-yı cevher-i tîğından umma kâm ey dil
Şağınma su vère ey teşne ol serâb saña
7. Fuzûlî başuña ol serv sâye şaldı bugün
'Ulüvv-i rıf'at ile yètmez âftâb saña

11 A₁ 9^a, İÜ 9^a, B 16, A₂ 12^a, A₃ 12^a, M 11^b, K 8^b, T₁ 78^b, P 240^a, T₂ 9^b, V 4^a, TT 18^a, S₃ 38^b, BN 4^a, TN 13^a, S₄ 13^a, S₅ 9^a, S₆ 9^a, S₇ 10^a, S₈ 7^a, S₉ 11^b, S₁₀ 11^b, S₁₁ 12^a, TZ 10^a.

11 || 2^a 'ışkı: 'ışka V, A₂, S₃, İÜ, S₇. [T] 'ışk T₁, T₂, S₈, S₉, S₁₁ || yazmaz oldı 'ışkı: 'ışkı yazmaz oldu [G].

11 || 2^b şevâb: şavâb KN, T₂ günâh A₂.

11 || 3^a vèrmez: yazmaz A₂.

11 || 4^a şorılmaz: sorılmaz A₁, KN, A₃, T₁, TT, V, S₅ || haţâlar: 'aţâlar A₂ haţâlaruñ A₁ cevâb S₄ || eyledüğüñ: cürmi A₁ 'uşşâkuñ S₄.

11 || 5^a qarârüm: qarâr KN, T₁, V, S₄ || ile: ilen T₂ || olduñ: elüñden S₄.

11 || 5^b vèrsem: vèürsem ki T₁.

11 || 6^a şafâ: şu'â B, A₃, M, K, T₁, P, T₂, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀ şarâb S₁₁ || kâm: raḥm B, A₃, M, K, T₁, P, T₂, S₇, S₈, S₉, S₁₁ || dil: gönül T₁, P.

11 || 6^b şağınma: sağınma A₁, KN, V || su: şu S₃, TT, K || vère: vèür A₁, KN || ol: bu A₃, KN, [G] || serâb: şarâb T₁.

11 || 7^a başuña: saña A₂ || şaldı: saldı KN, V, S₅.

12.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Riştedür cismüm ki devr-i çarḥ vèrmiş tâb aña
Merdüm-i çeşmüm düzer her dem dür-i sirâb aña
2. Sâye-yi zülfün şebistânındadır şem‘i ruḥun
Néce yêtsün qâdr ile ḥurşîd-i ‘âlem-tâb aña
- 3.⁴ Derddür dèrler şafâ-baḥş-ı ḥarîf-i bezm-i ‘ışḳ
Şaḳiyâ çoḡ étme teklîf-i şarâb-ı nâb aña
- 4.⁶ Dürd-i mey tek ğarḳa-yı ḥûn-âb gördüm göñlümi
Gör né geldi başına n’etdi şarâb-ı nâb aña
5. Kâmet-i ḥam birle bir ehl-i kerâmetdür қаşuñ
Ṭaş olupdur güyyâ baş egmemiş miḥrâb aña
- 6.⁹ Çeşmüni ehl-i nazar қаşdına ta‘yîn eyleyen
Nâz-ı ğamzeñden müheyyâ eylemiş esbâb aña

12 A₁ 9^a, İÜ 9^b, B 17, A₂ 9^a, A₃ 12^b, KN 5^a, T₁ 79^a, P 240^a, T₂ 9^b, V 4^b, TT 18^a, S₃ 39^a, BN 5^b, TN 13^a, S₄ 13^b-15^a, S₅ 9^b, S₆ 9^b, S₇ 10^b, S₈ 7^a, S₉ 11^b, S₁₀ 11^b, S₁₁ 12^a, TZ 10^b.

12 || 1^a riştedür: riştedür ki T₁ || aña: oña A₁.

12 || 1^b düzer: -durur virür T₁ -durur TT, A₃ || dem dür-i: dem-be-dem V || aña: oña A₁.

12 || 2^a zülfün: zülf-i T₁.

12 || 2^b yêtsün: batsun T₁ || aña: oña A₁.

4 Bu beyit B, T₁, P, S₇, S₁₀ ve S₁₁’de yoktur.

12 || 3^a derddür dèrler: derd dürdidür V, TT, S₆, [TD, D] dürd-ü derdidür [T] dürd derdidür [G] dürd devridür A₁, T₂, S₄, S₅, S₈ dürd devride KN || şafâ: şifâ V.

12 || 3^b aña: oña A₁.

6 Bu beyit TT, T₂, S₃, V, A₁, KN, A₂, BN, S₄, S₅ ve S₆ nüshalarında yoktur. Kendisinden önceki beyitle aynı kafiye kelimesine sahip olması nedeniyle sonradan eklenmiş olması muhtemeldir. Cem Dilçin de *Notlar*’da beytin Fuzûlî’ye ait olma ihtimalinin düşük olduğunu ifade etmektedir. [Dilçin 2001, s. 15]

12 || 4^a ḥûn-âb: ḥûnâbe [G].

12 || 5^a bir: bil V || kerâmetdür: kerâmetdür ü T₁.

12 || 5^b taş: daş A₁, KN, T₂, TT, S₄, S₅ || olupdur: olur B, T₁, P || güyyâ: görgilen A₁, KN, [T] elbette B, T₁, P güyyâ [TD, D] || egmemiş: egmese T₁, B, P || aña: oña A₁.

9 Bu beyit V’de yoktur.

12 || 6^a ta‘yîn: ta‘ayyün A₁, İÜ, B, A₂, A₃, T₁, T₂, TT, S₃, TN, TZ || eyleyen: ilen A₂, İÜ, T₁, T₂, S₃ eyleyip [G].

12 || 6^b nâz-ı: nâz u A₃, KN, TT, T₂, BN, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ, [G, T] tîr-i [TD, D] || ğamzeñden: ğamzeñdür S₄ || aña: oña A₁.

7. Terlemiş ruhsâr ile hûblar açarlar gönlümi
Gör ne gülşendür ki âteşden vërürler âb aña
8. Silk-i ehl-i hâle çekmiş zâhidi eşk-i riyâ
Mis gibi kim sîm kıadrin bildürür sîm-âb aña
9. Êy Fuzûlî kıalmamış ğavġâ-yı Mecnûndan eşer
Ġâlibâ efsâne-yi Leylî getürmiş h'âb aña

12 || 7^a hûblar: her dem V || açarlar: açar ger A₃ açalar KN.

12 || 7^b vërürler: vërüpdür A₂, S₃, İÜ || aña: oña A₁.

12 || 8^a eşk: ehl A₃, A₂, S₃, İÜ.

12 || 8^b mis: ben A₂, A₃, İÜ sen KN || gibi: kimi A₂, S₃, A₁, İÜ, KN, [T, G, TD] || bildürür: buldurur B, KN, bildür A₁, T₂ || sîm-âb: sîr-âb KN || aña: oña A₁.

12 || 9^b leylî: 'işkuñ İÜ, B, A₂, A₃, T₁, P, V, TT, S₃, TN, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₀ 'işkuñ S₁₁ || aña: oña A₁.

13.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. 'Işık eṭvârın müselleme eyledi gerdün maña
Bunca kim yeldi yügürdi yétmedi Mecnün maña
2. Kıldı menden ref teklîf-i namâzı mestlik
Şaldı Hâk bir neş'e-yi cām-ı mey-i gül-gün maña
3. Bâğbân ger meyl kılman servüñe ma'zür dut
Servden yêgrek gelür ol kâmet-i mevzün maña
4. Düstlar kan yaş töküp kıldı meni rüsvâ-yı halk
Veh ki düşmen çıhdı âhir dîde-yi pür-hün maña
- 5.⁶ Olmazam her kıanda kim olsam giriftâr olmadın
Bir belâdur göz bir âfetdür dil-i maḥzün maña
6. Êy Fuzûlî nâvek-i âhumla aldum intiķâm
Döne döne gerçi bî-dâd êtdi çarḥ-ı dün maña

13 A₁ 9^b, B 17, A₂ 9^a, A₃ 12^b, KN 5^b K 9^a, T₁ 79^b, P 240^b, T₂ 10^a, V4^b, TT 18^b, S₃ 39^b, BN 5^b, TN 13^b, S₄ 15^a, S₅ 9^b, S₆ 9^b, S₇ 11^a, S₈ 7^b, S₉ 12^a, S₁₀ 12^a, S₁₁ 12^b, TZ 11^a.

13 || 1^a eṭvârın: eṭvârı T₂ || eyledi: eylemiş S₄.

13 || 1^b bunca: munca A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅, [T, TD, G] nice BN || yeldi: yolda A₁ yeldi [T, G] yel tek [G].

13 || 2^a ref: men' A₂, A₃, S₃ || namâzı: namâz V.

13 || 2^b şaldı: saldı A₁, KN, B, V, S₅ || hâk bir: bir hâk A₂, A₃, T₂, V, S₃, S₄, S₅, TZ bir çok T₁ ancaḥ [G].

13 || 3^a meyl: seyl T₁ || kılman: kılmañ V kılman A₂, T₁, S₃ || dut: tüt B.

13 || 4^a düstlar: eşk ile A₂, A₃, S₃ || kan yaş: kanlar T₁ || töküp: döküp T₁, B || halk: 'ışık V, T₂, A₁, A₂, A₃, S₃, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁, TZ, [G].

13 || 4^b pür-hün: giryân T₂ mecnün A₁.

6 Bu beyit V'de yoktur.

13 || 5^a kıanda: ħanda KN, T₂, S₅.

13 || 5^b maḥzün: pür-hün A₁ KN,.

13 || 6^b bî-dâd: peydâ V.

14.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ğam diyârında ecel peyki güzâr étmez maña
Yoh şanup varum meger kim i'tibâr étmez maña
2. Yâr cevri étmez maña ağıyâr ta'lîm étmedin
Bi'llâh ağıyâr eyleyen ihsânı yâr étmez maña
- 3.⁴ Dağıdır her lahza raht-ı 'ayşumı âhum yeli
Ķansı nâ-hağ zulmdür kim rûzgâr étmez maña
4. 'Işık zevkıyle hoşem terk-i naşîhat kııl refîk
Men ki tiryâkî-mizâcem zehr kâr étmez maña
5. Çarhıdan aşurmadın yâduñla âh-ı âteşin
Ķadr édüp gerdün şererden zer nişâr étmez maña
6. Nağd-i cân târâc-ı ğamdan sahlamağ düşvârdur
'Işık tâ seng-i melâmetden hişâr étmez maña
- 7.⁹ Yâd-ı la'lüñle Fuzûlî gözleyüp râh-ı 'adem
Var bir tedbîri ammâ âşkâr étmez maña

14 A₁ 9^b, B 18, A₂ 9^b, A₃ 13^a, KN 5^b, M 11^b, K 9^a, T₁ 79^b, P 240^b, T₂ 10^a, V 5^a, TT 18^b, S₃ 39^b, BN
6^a, TN 14^a, S₄ 15^b, S₅ 10^a, S₆ 10^a, S₇ 11^a, S₈ 7^b, S₉ 12^a, S₁₀ 12^a, S₁₁ 13^a, TZ 11^a.

14 || 1^b şanup: şanur S₅, [T, TD] || kim: ki M.

14 || 2^b eyleyen: etdüğü [T].

4 Bu beyit M'de yoktur.

14 || 3^a dağıdır: tağıdır T₁ || 'ayşumı: 'ayşuma S₃ || raht-ı: berg-i [TD].

14 || 3^b Ķansı: Ķansı A₁, KN, TT, B, V, T₂, S₄, S₅.

14 || 4^a terk-i naşîhat kııl refîk: el çek 'ilâcumdan tabîb V.

14 || 5^a aşurmadın: yaşurmadın V || yâduñla: yaşumla TT.

14 || 5^b Ķadr: 'özü K ğadr [G] || şererden zer: şerârından V.

14 || 6^a düşvârdur: âsân olur V düşvâr olur [G].

9 S₂'de bu gazelin önceki beyitleri yoktur. Sadece son beyti vardır.

14 || 7^a yâd: râh V ağız T₂ || la'lüñle: fikriyle T₂.

14 || 7^b tedbîri: tedbîr KN, S₃, T₂, [G].

15.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Cānumuñ cevheri ol la‘l-i güher-bâre fidâ
‘Ömrümün hâşılı ol şive-yi reftâre fidâ
2. Derd çekmiş başum ol hâl-i siyeh kırbânı
Tâb görmüş tenüm ol turre-yi tarrâre fidâ
3. Gözlerümden tökilen kaçre-yi eşküm güheri
Lebleründen saçılan lü‘lü’-i şehvâre fidâ
4. Çäk sinemde olan kıanlu ciger pâreleri
Mest çeşmünde olan gâmezeyi hün-h‘âre fidâ
5. Pâre pâre dil-i mecrüh-ı perîşânımdan
Ser-i küyuñda olan her ite bir pâre fidâ
6. Cân u dil kıaydını çekmekden özüm kıurtardum
Cânı cānâneye êtdüm dili dil-dâre fidâ
7. Êy Fuzûlî n’ola ger saqlar isem cānı ‘aziz
Vaqt ola kim ola bir şüh-ı sitemkâre fidâ

15 A₁ 10^a, B 18, A₃ 13^a, KN 6^a, M 12^a, K 9^b, T₁ 80^a, P 240^b, T₂ 10^b, S₂ 8^a, V 5^a, TT 18^b, S₃ 40^a, BN 6^a, TN 14^a, S₄ 15^b, S₅ 10^a, S₆ 10^a, S₇ 11^b, S₈ 8^a, S₉ 12^b, S₁₀ 12^b, S₁₁ 13^a, TZ 11^b.

15 || 2^a derd çekmiş: kıara günlü T₂.

15 || 3^a tökilen: saçılan M, K, S₈, [G] saçılan T₁, B, P, S₁₀.

15 || 3^b saçılan: saçılan S₂ dökilen M, K, T₁, B, P, S₈, [G] görinen A₁, KN.

15 || 4^a çäk: çäk-i [T, TD, G].

15 || 4^b mest: mest-i [T].

15 || 5^a mecrüh-ı: mecrüh u A₃.

15 || 5^b olan: gezen A₁, V, T₂, TT, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, [TD, T, D] || ite: âyine T₁.

15 || 6^a çekmekden: çekmegünden A₁.

15 || 6^b cānı: cān T₁ || dili: dil T₁, A₁, KN, K, M.

15 || 7^a saqlar: saqlar S₂ saqlar T₁ || cānı: cān-ı T₁, V, S₂, TZ, [TD].

15 || 7^b bir: ol B || şüh: yâr TT.

* V’de fazla beyit:

İç mey-i nâb ki bağından êder cümle kebâb

Âteş-i ‘ışkla ‘uşşâk-ı ciger-h‘âre fidâ

16.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1.² Ğamdan öldüm dëmedüm hâl-i dil-i zâr saña
Ëy gül-i tâze revâ görmedüm âzâr saña
2. İç mey-i nâb ki bağından éder cümle kebâb
Âteş-i ‘ışk ile ‘uşşâk-ı ciger-h’âr saña
3. Mey-i gül-gûnda degül nergis-i mestün ‘aksi
Kadeh olmuş göz açup ‘âşık-ı didâr saña
4. ‘Arızuñ gül gül édüpdür mey-i gül-gün tâbı
Veh ki bir gülden açılmış néce gülzâr saña
5. Bâğa seyr ét bu ruḥ u la’l ile kim ğonce vü gül
Göstere ḥün-ı dil ü dîde-yi ḥün-bâr saña
- 6.⁷ Dër idüm kâmetüñe serv veli özge imiş
Hârekât-ı revîş ü şive-yi refîr saña
- 7.⁹ Egilüp ṭarf-ı bünâġuşuña¹⁰ derd-i dilümi
Ya uṭaġañ dëye ya ṭurre-yi destâr saña

16 A₁ 10^a, İÜ 10^a, B 18, A₃ 13^b, KN 6^a, M 12^a, K 9^b, T₁ 80^a, P 241^a, T₂ 10^b, S₂ 8^a, V 5^b, TT 19^a, S₃ 40^a, BN 6^b, TN 14^b, S₄ 16^a, S₅ 10^b, S₆ 10^b, S₇ 11^b, S₈ 8^a, S₉ 12^b, S₁₀ 12^b, S₁₁ 13^b, TZ 12^a.

2 İÜ’de eksik varaktan dolayı gazelin ilk üç beyti yoktur.

16 || 2^a nâb: nâbı S₂ || bağından: bağrumdan M, S₃, S₂, TZ bağıruñdan T₂.

16 || 3^a nergis-i: nergisün V.

16 || 3^b olmuş: olmuş kâdüñg T₂ || didâr: dil-dâr B.

16 || 4^a édüpdür: açüpdür A₁, İÜ, A₃, KN, T₂, S₂, V, TT, S₃, BN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₉, S₁₁, [G, T] olupdur M || mey-i: mey ü T₁ || tâbı: sâfı S₅.

16 || 4^b veh ki: veh T₂, TT âh ki TT.

16 || 5^a bâğa: bâġı S₂ || ruḥ u: ruḥ-ı M, K, T₁, V, T₂, [G].

16 || 5^b göstere: gösterür V || dil ü: dil K.

7 Bu beyit T₂’de yok. S₄’te bir önceki beytin ikinci mısrası buraya da yazılmıştır.

16 || 6^b hârekât-ı: hârekât u KN, S₃, TT, S₂, M, P, İÜ, TZ, [T, G] || revîş ü: revîş-i TT, B, V || şive-yi: şive vü S₂, B.

9 Bu beyit V’de yoktur.

10 Steingas sözlüğündeki yazım tercih edilmiştir.

16 || 7^b uṭaġañ: otakın [G] || dëye: dëse B, K, T₁, P, TZ || destâr: ṭarrâr K, S₅.

8. Tâ giriftâruñam âzâd olabilmen ğamdan
Hîç kim olmasun ey serv giriftâr saña
- 9.² La^l-i nâbuñ hevesi bağrumı kıan eyledügin
Âh kim kıanlı yaşum kıılmadı ızhâr saña
10. Ey Fuzûlî felegûñ var senüñle nazarı
Kim ğam u miñnetini vèrdi nè kim var saña

16 || 8^a tâ: ben A₃, T₁, B, M, K men P || giriftâruñam: giriftâruñam ü B, M, K || âzâd: fitnedden T₁, B, M,

K || olabilmen: olabilmem TT olmam T₁, M olman B, K || ğamdan: âzâd T₁, B, M, K, P.

16 || 8^b serv: şüh B, A₃, M, K, T₁, P, TN, S₅, S₇, S₈, TZ.

2 Bu beyit A₁'de yoktur.

16 || 9^a hevesi: hevesin T₁ || eyledügin: eylediği V, TT, S₃, M, İÜ.

16 || 9^b yaşum: yaşın T₁ || kıılmadı: étmedi A₃, T₂, S₄, S₅, S₁₀, [G] kıılmadum T₁ eyledi M, [TD].

16 || 10^a var senüñle: varsa ola S₃, İÜ.

16 || 10^b kim: ki V, S₃, T₂, İÜ, S₄ || nè kim: nitekim T₁.

17.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ğamzesin sévdün gönül cânun gerekmez mi saña
Tiğa urduñ cism-i 'üryanun gerekmez mi saña
2. Āteşin āhumla eylersen maña teklif-i bağ
Bāgbān gül-berg-i ḥandānuñ gerekmez mi saña
3. Yele vërme dağıdup her yan ayaklardan götür
Ëy perî zülf-i perîşānuñ gerekmez mi saña
4. Ëy kemān-ebrü raķibe vërme ğamzeñden naşib
Oḥ atarsan taşa peykānuñ gerekmez mi saña
- 5.⁶ Yandurup cânun cihān-süz étme berķ-ı āhumı
Āsmān ḥurşid-i raḥşānuñ gerekmez mi saña
6. Küfr-i zülfinden meni men^c eylemek lāyık mıdur
Şüfî inşāf eyle imānuñ gerekmez mi saña
7. Dutalum kim eşk seyl-ābına yoḥdur i'tibār
Ëy Fuzûlî çeşm-i giryanun gerekmez mi saña

17 A₁ 10^b, İÜ 10^b, B 19, A₃ 14^a, KN 6^b, M 12^b, K 10^a, T₁ 80^b, P 241^a, T₂ 11^a, S₂ 8^b, V 6^a, TT 19^a,
S₃ 41^a, BN 7^a, TN 15^a, S₄ 16^b, S₅ 11^a, S₆ 11^a, S₇ 12^a, S₈ 8^b, S₉ 13^a, S₁₀ 13^a, S₁₁ 14^a, TZ 12^a.

17 || 1^a cânun: cânın A₁.

17 || 1^b urduñ: vërdün M.

17 || 2^a āhumla: āh ile V || eylersen: edersen T₁ || maña: beni S₃, İÜ.

17 || 3^a her yan: her dem V, T₂, S₅, TZ, [G] || ayaklardan: ayaklardan A₁, KN, TT, S₄ ayaklardan V.

17 || 4^a ğamzeñden: ğamzenden V || naşib: firib V.

17 || 4^b atarsan: atarsañ T₁, TT || taşa: daşa T₂, K, A₁, KN, V, S₄ taşa S₅ || peykānuñ: peygānın [G].

6 Bu beyit TT'de yoktur.

17 || 5^b āsmān: āsumān [T] || raḥşānuñ: raḥşān S₂.

17 || 6^a zülfinden: zülfüniden A₁, KN, S₂, S₃, İÜ, V, T₂, S₅ || lāyık mıdur: lāyık degül A₁, S₃, TT, T₂, İÜ,
S₄, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁, [T, TD].

17 || 6^b inşāf eyle: inşāfla V || imānuñ: imān V.

17 || 7^a dutalum: tūtalum B, M dutayum A₁, KN, || kim: ki T₂.

18.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Gerçi ey dil yâr için yüz vèrdi yüz miḥnet saña
Zerre’i kaç‘-ı maḥabbet étmedün raḥmet saña
2. Saḥlama naḫd-i ğam-ı ‘ışkıını ey cān zāhîr ét
Kim vèrem ḥabs-i bedenden çılmağa ruḥşat saña
3. Çāre-yi bih-būdumı şordum mu‘ālicden dèdi
Derd derd-i ‘ışk ise mümkin degül şıḥḥat saña
4. Dutaram yarın kıyāmetde ḥabîbüm dāmenün
Mestsen ğaflet şarābından bugün mühlet saña
5. ‘ışk ehlin āteş-i hicrāna eylersen kebāb
Döne döne imtiḥān⁷ étdüm budur ‘ādet saña
6. İncidür nālem seni veh n’ola ger bir tîğ ile
Çeşm-i cellāduñ éde iḥsān maña minnet saña
7. Sende dün gördüm Fuzûlî meyl-i miḥrāb-ı namāz
Terk-i ‘ışk étmek mi istersen nédür niyyet saña

18 A₁ 11^a, İÜ 10^b, B 19, A₃ 14^a, M 13^a, K 10^a, T₁ 81^a, P 241^a, T₂ 11^b, S₂ 8^b, V 6^a, TT 19^b, S₃ 41^a,
BN 7^a, TN 15^b, S₄ 17^a, S₅ 11^a, S₆ 11^a, S₇ 12^a, S₈ 10^a, S₉ 13^b, S₁₀ 13^b, S₁₁ 14^b, TZ 14^b.

18 || 1^a gerçi ey dil yâr için: gerçi mihrinde dilâ T₂.

18 || 1^b zerre’i: zerrece İÜ, S₈, [G, T, TD] || étmedün: kılmaduñ A₁, KN, T₂.

18 || 2^a sahlama: şaklama M, S₂ sahlama T₁ || cān: dil TT.

18 || 2^b kim: tā T₂, S₄, S₅ || vèrem: vèren S₃ verem [T] verip [G] || çılmağa: çıkmağa V, S₃, T₂, S₅.

18 || 3^a bih-būdumı: bî-hüde mi B, K, S₅ || şordum: sordum KN, TT, S₅.

18 || 3^b ‘ışk ise: ‘ışkıdur B, K, T₁, TZ, [G] || mümkin degül: müşkildür M.

18 || 4^a dutaram: tütaram B || dāmenün: dāmenin A₁, V.

18 || 4^b şarābından: şarābında K.

18 || 5^a ‘ışk ehlin: ehl-i ‘ışkı T₂, S₄, S₅.

18 || 5^b étdüm: étdün T₂, S₃, İÜ, S₄, S₅, [T, TD, D] ettim [G].

7 Kelimenin tecrübe etme, deneme anlamı göz önünde bulundurulmuştur.

18 || 6^a veh: - A₁, KN, T₂, S₄, S₅, [G] || ger: eger A₁, KN, T₂, S₄, S₅, [G] || bir: bu A₃.

18 || 7^a sende dün: sendedür V || meyl: - S₅ || miḥrāb-ı: miḥrāb u B, TT, K, S₃, T₂, İÜ, TZ, [G].

18 || 7^b istersen: eylersen V || niyyet: minnet V.

19.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Êy bî-vefâ ki 'âdet olupdur cefâ saña
Bi'llâh cefâdur olma dêmek bî-vefâ saña
2. Geh nâz u geh kirişme vü geh 'işvedür işüñ
Cânın sévenler olmasa yêg âşnâ saña
3. Biñ cân olaydı kâş men-i dil-şikestede
Tâ her biriyle bir kez olaydum fidâ saña
4. 'Işkuñda mübtelâliğümü 'ayb éden şanur
Kim olmağ ihtiyâr iledür mübtelâ saña
5. Êy dil ki hecre döymeyüp istersen ol mehi
Şükr ét bu hâle yoğsa gelür bir belâ saña
6. Êy gül gamuñda eşk ruğ-ı zerdüm étدی al
Bildürdi ola şüret-i hâlüm şabâ saña
7. Düşmez çü şâh kırbı Fuzûlî gedâlara
Ol şehden iltifât nê nisbet maña saña

19 A₁ 11^a, İÜ 10^a, B 19, A₃ 14^b, KN 7^a, M 13^a, K 10^b, T₁ 81^a, P 241^b, T₂ 11^b, S₂ 9^a, V 6^b, TT 19^b, S₃ 40^b, BN 7^b, TN 15^b, S₄ 17^a, S₅ 11^b, S₆ 11^b, S₇ 12^b, S₈ 8^b, S₉ 13^b, S₁₀ 14^a, S₁₁ 14^b, TZ 12^b.

19 || 2^a 'işvedür: şivedür T₁, M, K, S₃ gamzedür [G] || kirişme vü: kirişme S₅.

19 || 2^b olmasa: olmaya V, T₂.

19 || 3^a biñ: min A₁, KN, bin S₅ || dil-şikestede: dil-şikesteye KN, V, A₃, S₂, TT, B, İÜ, T₁, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ, [T] dil-şikeste A₁, M, S₃.

19 || 3^b bir: biñ S₂ [G].

19 || 4^a éden: olan A₁.

19 || 4^b iledür: ile S₂.

19 || 5^a döymeyüp: dözmeyüp V, K, [TD] doymayup [G].

19 || 5^b şükr: şükr ile A₁ || yoğsa: - A₁ || bir: yüz [G].

19 || 6^a êy gül: ol kim TT || étدی: étüm V oldu K.

19 || 6^b bildürdi ola: bildürmedi mi K.

19 || 7^b şehden: şâhdan T₁, V || nisbet: lâzım V || maña: saña TT, İÜ || saña: baña TT, İÜ.

20.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1.² Şeb ki miftâh-ı meh-i nev ola gencîne-güşâ
Kıla peymâne-yi gerdünü cevâhir-peymâ
2. Gizleyüp çeşme-yi hürşîd şuyın küze-yi çarh
Kaatre kaatre kıla encüm reşehâtın peydâ
3. Lâle-reng ola şafağdan felek-i mînâ-fâm
Taşra şalmış gibi ‘aks-i mey-i gül-gün mînâ
4. Meh-i nev cāmını devre getüre sâķi-yi dehr
Encüm-i çarha şala neş’e-yi te’sîr-i hevâ
5. Men hem ol rûh-fezâ râhı tökem sâğara kim
Naħl-i himmet reşahâtından ala neşv ü nemâ
6. Dutar olsam né ‘aceb mey etegin dürd-şifat
Eyleyüpdür néce toprağı bu ikşîr tılâ
7. Câm devrinde Fuzûlî oħıram mey vaşfın
Âteş-i hırmen-i ğam âb-ı hayât-ı hükemâ

20 A₁ 11^b, İÜ 11a, B 20, A₃ 14^b, KN 7^b, M 13^b, K 10^b, T₁ 81^b, P 241^b, T₂ 12^a, S₂ 9^a, V 6^b, TT 19^b,
S₃ 41^b, BN 7^b, TN 16^a, S₄ 17^b, S₅ 11^b, S₆ 11^b, S₇ 13^a, S₈ 9^a, S₉ 14^a, S₁₀ 14^a, S₁₁ 15^a, TZ 13^a.

2 TT’de bu gazelin sadece ilk beyti vardır.

20 || 1^a ki: çü A₁.

20 || 1^b kıla: kıldı M kıılma S₄.

20 || 2^a şuyın: suyn A₁, KN, T₂, B, V, M || küze-yi: küzeyeye [G].

20 || 3^a ola: oldı V, S₄ || mînâ-fâm: mînâ-renk V, M.

20 || 3^b taşra: daşra A₁, KN, S₃, V, K, İÜ dışra T₂, S₄, S₅ || gibi: kimi A₁, V, [G, TD].

20 || 4^a meh: mey S₅ || getüre: getürür S₄ || dehr: çarh T₂.

20 || 4^b encüm-i: encümi T₂, S₅, [G] || şala: sala A₁, V.

20 || 5^a hem: - V || râhı: râhatı A₁ || tökem: dökem B kim A₁.

20 || 5^b naħl-i: gül-i A₁, KN, || himmet: ğayret T₂ ‘işret [TD] || reşahâtından: reşahâtında T₁, T₂ || ala: ola
T₁, V alur S₄ || neşv ü: bir neşv KN neşv A₃.

20 || 6^a dutar: tutar B, M || mey etegin dürd-şifat: dürd-şifat mey etegin T₂.

20 || 6^b toprağı: toprağı B, KN, K, T₂ tofrağı V.

20 || 7^a oħıram: oħıdum M, K, T₁, P, T₂, S₂, V, TN, S₅, S₁₁ oħıduñ BN, S₆.

21.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Faqr milki taht ‘âlem terki efserdür maña
Şükr-li’llâh devlet-i bâkî müyesserdür maña
2. Zülf ü ruhsârı hayâliyle nêdür hâlün dêmeñ
Eyleyem kim gece vü gündüz berâberdür maña
- 3.⁴ Hür u tûbâ vaşfin ey vâ‘iz bugün az eyle kim
Hem-dem ol tûbâ-kıyâm u hür-peykerdür maña
4. Aradan⁷ ey şem‘ çılı bir güşe dut kim bu gece
Bezm bir hürşid-‘tal‘atdan münevverdür maña
5. Vêrdi bād-ı şubh bir hürşid-‘tal‘at müjdesin
Şem‘-veş veh kim bu dem ölmek muğarrerdür maña
6. Zâhidâ sen kııl teveccüh güşe-yi mihrâba kim
Kıible-yi tã‘at ham-ı ebrü-yı dil-berdür maña
7. Êy Fuzûlî cem‘ olur peyveste el nezzâreme
‘Arşa-yı deşt-i cünün şahrâ-yı maşşerdür maña

21 A₁ 11^b, İÜ 11^b, B 20, A₂ 10^a, A₃ 15^a, KN 7^b, M 14^a, K 11^a, T₁ 82^a, P 241^b, T₂ 12^a, S₂ 9^b, V 7^a, S₃ 42^a, BN 8^a, TN 16^b, S₄ 18^a, S₅ 12^a, S₆ 12^a, S₇ 13^a, S₈ 9^a, S₉ 14^b, S₁₀ 14^b, S₁₁ 15^b, TZ 13^a.

21 || 1^a taht: taht u B, KN, T₂, P, İÜ, S₆, [TD, T, D] || terki: terk A₁, B, A₂, KN, K, S₂, V, T₁, BN, TN, S₄, S₅, S₇, S₈, TZ.

21 || 2^a zülf ü: zülf K, T₁, S₄ || ruhsârı: ruhsârıyla T₁ ruhsârûñ V || hayâliyle: hâliyle A₁, T₂, A₂, S₂, S₃, M, S₄, TZ - T₁ || dêmeñ: dême V.

21 || 2^b eyleyem: n’eyleyem T₁, A₃, B, S₂, S₃, İÜ n’eyleyin A₂ eyle T₂, S₅ öyleyem [T] || gece vü gündüz: rüz ü şeb cümle T₂, S₅.

4 Bu beyit A₁’de yoktur.

21 || 3^a tûbâ: ğılmân T₂ || vaşfin: vaşlın A₂ || vâ‘iz: zâhid V, A₃, K, M.

21 || 3^b tûbâ-kıyâm u: tûbâ-hıram u [T, TD, D] tûbâ-kıyâm KN, T₁, B, S₄, S₆, S₁₀ tûbâ-hıram S₅ || hür-peykerdür: hürî-peykerdür V.

21 || 4^a aradan: arada V âhdan A₂, A₃, S₂, İÜ || dut: tut B, M.

21 || 4^b tal‘atdan: tal‘atdın A₁, KN hil‘atdan M hil‘âtadan K.

7 İÜ’de önce âhdan yazılmış, sonra sayfa kenarında, farklı bir yazı ile “aradan” olarak düzeltilmiştir.

21 || 5^a şubh bir: şubh-dem A₁, KN, [G] || hürşid-‘tal‘at: hürşid-i rahşân [G] hürşid-i tâbân A₁, KN, || müjdesin: müjdesi K.

21 || 5^b veh kim: güyâ A₂ || bu dem: bugün V, T₂.

21 || 6^b tã‘at: hâcet A₁ || 2. mısra: kıible ile ol ham-ı ebrü berâberdür banga V.

21 || 7^a olur: olup A₃, S₃, İÜ || peyveste el: el dâ‘imâ S₅.

22.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Şerbet-i la'lün ki dèrler çeşme-yi hayvân aña
Ol verür cân dem-be-dem 'uşşâka vü men cân aña
2. Oğlaruñdan kim tiken tek şancılıpdur her taraf
Gül-bün-i ğamdur qadüm her gonce bir peykân aña
3. Hâl u haçdur bilmen ol âyîne-yi ruhsâr üze
Yâ gözümden 'aks şalmış merdüm ü müjgân aña
4. Dutma ey kan dem-be-dem tuğyân édüp ten çakini
Qoy bu manzardan demî nezzele kılsun cân aña
5. Baħre lü'lü' dişlerüñ vaşfın meger söyler şabâ
Kim kulaq dutmuş şadef içre dür-i ğaltân aña
6. Gönlüme şalmış haçuñ zevkın felek kan yutdurup
Tıfl tek kim oğıdurlar zecr ile Qur'an aña
7. Ey Fuzülî ol şanem efgânuña rahm eylemez
Taşa beñzer bağıri te'sir eylemez efgân aña

22 A₁ 11^b, İÜ 11^b, B 21, A₂ 10^a, A₃ 15^a, KN 8^a, M 14^a, K 11^a, T₁ 82^a, P 241^b, T₂ 12^b, S₂ 9^b, V 7^a, S₃ 42^a, BN 8^a, TN 16^b, S₄ 18^a, S₅ 12^a, S₆ 12^a, S₇ 13^b, S₈ 9^b, S₉ 14^b, S₁₀ 14^b, S₁₁ 15^b, TZ 13^b.

22 || 1^a aña: oña A₁.

22 || 1^b aña: oña A₁.

22 || 2^a oğlaruñdan: oğlaruñdur [G, D].

22 || 2^b gül-bün-i: gül-bünidür B, A₂, A₃, M, K, T₁, P, S₂, S₃, S₇, S₉, S₁₀, TZ || ğamdur: ğam İÜ, B, A₂, A₃, M, K, T₁, P, S₂, S₇, S₉, S₁₀, TZ cändur T₂ ğam S₃ || qadüm: tenüm S₅ || bir: bîñ T₂, S₅ || aña: oña A₁.

22 || 3^a bilmen: bilmem T₁ || âyîne-yi: âyine [G] || ruhsâr üze: ruhsârda A₁, KN, ruhsârüña V.

22 || 3^b 'aks: eşk M, K || şalmış: salmış V || merdüm ü müjgân: merdüm-i müjgân A₁, V, A₃, A₂, S₂, K, M, P, İÜ, BN, TN, S₄, S₅, S₆, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁. [G] merdüm-i peykân T₁, S₇ || aña: oña A₁.

22 || 4^a dutma: tutma A₃, S₃, M, B || kan: cân V || ten: ben T₁, V göz [G].

22 || 4^b manzardan: manzarda S₅ || kılsun: kılsuñ A₁ || aña: oña A₁.

22 || 5^a dişlerüñ: dişlerin T₁ || 1. misra: dişlerüñ vaşfın meger lü'lü'lere söyler şabâ A₁, KN.

22 || 5^b kulaq: kulağ V, T₂ || dutmuş: tutmuş B, S₅ tutmuş M || aña: oña A₁ || kulaq dutmuş şadef içre: şadef içre kulaq dutmuş S₄.

22 || 6^a şalmış: salmış V, S₅ || haçuñ zevkın: meger haçuñ A₂ || kan: cân A₂ || yutdurup: yuddurup T₁, M, V, S₅ || 1. misra: şaldı haçuñ zevkını dil cāna kanlar yutdurup B, T₁, M, K, P, S₈, S₁₀, TZ, [D].

22 || 6^b ile: ilen T₂ || aña: oña A₁.

22 || 7^a efgânuña: aħvâlüne V.

22 || 7^b taşa: daşa A₁, KN, T₂, S₄, S₅ || bağıri: gönlü [G] || eylemez: etmez T₁, A₂, M etmemiş V || aña: oña A₁.

23.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Her zamân manzûr bir şüh-ı sitemgerdür maña
Kanda olsam bir belâ Hâkdan muqarrerdür maña
2. Ol ham-ı ebrüya kılsam secde her sâ'at n'ola
Kıble ile ol ham-ı ebrü berâberdür maña
3. Ğam degül cismümde ger seng-i melâmet zaḥmı var
Şaḥne-yi bâzâr-ı sevdâyem bu ziverdür maña
- 4.⁵ Gözde ḥûn-âlüd peykânüñ hayâliyle hoşem
Her biri güyâ ki bir berg-i gül-i terdür maña
- 5.⁷ Zaḥmlardan biñ ağız açdum edâ-yı şükr için
Her oḥuñ bir ni'met-i ğayr-ı mükerrerdür maña
- 6.⁹ 'Aql irşâdıyla bulmaḥ kâm mümkindür velî
Dâm-ı râh ol ḥalka-yı zülf-i mu'anberdür maña
- 7.¹⁰ Aḥter-i baḥtum vebâlin gör ki ol mehden gelen
Mihrlerdür özgeye cevır ü cefâlardur maña
8. Ėy Fuzûlî menzil-i maḥşûda yêtsem né 'aceb
Hıdmet-i pîr-i muġân irşâdı rehberdür maña

23 A₁ 12^a, İÜ 12^a, B 21, A₂ 10^b, A₃ 15^b, KN 8^b, M 14^b, K 11^b, T₁ 82^b, P 242^a, T₂ 13^a, S₂ 10^a, V 7^b, S₃ 42^b, BN 8^b, TN 17^a, S₄ 18^b, S₅ 12^b, S₆ 12^b, S₇ 13^b, S₈ 9^b, S₉ 15^a, S₁₀ 15^a, S₁₁ 16^a, TZ 14^a.

23 || 1^a manzûr: manzûri T₁ manzûra V || bir: her A₁.

23 || 1^b kanda: ḥanda A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅ || ḥâkdan: çoḥdan T₁.

23 || 2^a her: bir S₃.

23 || 2^b ol: her A₁.

23 || 3^a cismümde: cismüñde V || zaḥmı: daġı V.

23 || 3^b şaḥne: şıḥne [TD].

5 Bu beyit S₃'te yoktur.

23 || 4^a ḥûn-âlüd: ḥûn-âlüde B, BN, TN, S₈, [T, TD].

7 Bu beyit V'de yoktur.

23 || 5^a biñ: miñ A₁, KN, || açdum: açmış T₁ açdı B, M, K, T₂, S₃, P, TZ || şükr için: şükre kim A₁, B, K, M, S₆, S₉ şükr kim KN, T₁, P, BN, TN, S₄, S₅, S₁₁, TZ şükr hem A₃.

23 || 5^b oḥuñ: oḥın T₁.

9 Bu beyit V'de yoktur.

10 Bu beyit A₁'de yoktur.

23 || 7^a ki: kim P, BN, S₁₀, [G, T, TD] || gelen: gelür A₃, V.

* 21. Gazelin ikinci beyti P ve T₁'de 23. gazelde yeniden yazılmıştır:

Zülf-i ruḥsârüñ hayâliyle nêdür ḥâlün dêmeñ

Eyleyem kim gece hem gündüz berâberdür baña

23 || 8^a yêtsem: yêtmek V || né: mi V yok [G].

23 || 8^b irşâdı: irşâd u S₂ irşâd T₂.

24.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Menüm tek hîç kim zâr u perîşân olmasun yâ Rab
Esîr-i derd-i 'ışk u dâğ-ı hicrân olmasun yâ Rab
2. Dem-â-dem cevrlerdür çekdügüm bî-rahm bütlerden
Bu kâfirler esîri bir müselmân olmasun yâ Rab
3. Görüp endîşe-yi kıatlümde ol mâhı budur derdüm
Ki bu endîşeden ol meh peşimân olmasun yâ Rab
4. Çıharmak êtseler tenden çeküp peykânın ol servüñ⁵
Çıhan olsun dil-i mecrûh peykân olmasun yâ Rab
5. Cefâ vü cevri ile mu'tâdem anlarsuz n'olur hâlüm
Cefâsına had ü cevrine pâyân olmasun yâ Rab
6. Demeñ kim 'adli yoğ yâ zulmı çoğ her hâl ile olsa
Gönül tahtına andan ğayrı sultân olmasun yâ Rab
7. Fuzûlî buldı genc-i 'âfiyet mey-hâne küncinde
Mübârek milkdür ol milk vîrân olmasun yâ Rab

24 A₁ 12^a, İÜ 12^b, B 21, A₂ 10^b-13^a, A₃ 16^a, KN 8^b, M 15^a, K 12^a, T₁ 83^a, P 242^a, T₂ 13^a, S₂ 10^a, V 7^b, S₃ 43^a, BN 9^a, TN 17^b, S₄ 19^a, S₅ 13^a, S₆ 12^b, S₇ 14^a, S₈ 10^a, S₉ 15^a, S₁₀ 15^a, S₁₁ 16^b, TZ 14^b.

24 || 2^b esîri: esîr KN, V || bir: hîç KN.

24 || 3^a kıatlümde: kıatlümden V || ol mâhı: olmadı [G] || derdüm: kaçdum T₁.

24 || 3^b bu: ol [G] || peşimân: perişan KN.

24 || 4^a êtseler: atalar A₁ || servüñ: mâhuñ T₁ || 1. mısra: çıkarmak êtseler peykânın ol servüñ çeküp tenden M.

24 || 4^b mecrûh: mecrûh u T₁ sūzân u T₂, S₅ pür hün-u [G].

5 İÜ'de "peykânın ol servüñ" ifadesi önce "peykân-ı dil-süzün" olarak yazılmış daha sonra metindeki şekilde düzeltilmiştir.

24 || 5^a ile: ilen A₂, S₃, İÜ || anlarsuz: eylersiz A₁ || n'olur: n'ola T₁ nêdür S₃, İÜ.

24 || 6^b ğayrı: ğayr A₁, KN, V, T₂, S₃, S₄, S₅.

24 || 7^a küncinde: küncinden İÜ, KN.

25.

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Ėy nâvek-i ŧevkuñ siperi sine-yi aħbâb
Zülfün ħamı erbâb-ı vefâ ŧaydına ħullâb
2. Miħrâbda ŧekl-i ħam-ı ebrü-yi laşifün
Vâcib bu cihetden ħamuya secde-yi miħrâb
3. Sûzum dër idüm ŧem' saña eyleye rûŧen
Nezzâre-yi ruħsârûña yoħ ŧem'de hem tâb
4. Ĥurŧid-i cemâlerinden ol ay ŧaldı niħâbın
ŧubħ oldu dur Ėy baħt nêdür bunca ŧeker ħ'âb
5. Dün ŧubħ yêtürdüm felege mevc-i siriŧküm
Ėarħ êtdi felek üzre olan encümi gird-âb
6. Sâħi meger ol la'l sözün dër mey-i nâba
Kim düŧdi ayaħına elin öpdü mey-i nâb
7. Cem'iyet-i esbâba gönül vërme Fuzûli
Kim tefriħadur ħâřıra cem'iyet-i esbâb

25 A₁ 12^b, İÜ 12^a, B 22, A₂ 13^a, A₃ 16^a, KN 9^a, M 15^a, K 12^a, T₁ 83^a, P 242^a, T₂ 13^b, S₂ 10^b, V 8^a, S₃ 42^b, BN 9^b, TN 18^b, S₄ 19^b, S₅ 13^a, S₆ 13^a, S₇ 14^b, S₈ 10^b, S₉ 15^b, S₁₀ 15^b, S₁₁ 16^b, TZ 15^a.

25 || 1^a ŧevkuñ: ŧevkın T₁ ħamzeñ A₃, S₂, TN || siperi: siper-i T₁, V.

25 || 1^b ħamı: ħam T₁, V || ŧaydına: ħaşdına A₂.

25 || 3^a ŧem': ŧem'e T₂ || eyleye: eylese A₁, KN, [T] eyledi S₅.

25 || 4^a ħurŧid-i: ħurŧid [G] || cemâlerinden: cemâlinde V || ŧaldı: saldı V aldı A₁.

25 || 4^b dur: şur A₃ || baħt: ŧem' M, K || bunca: munca A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅, TZ.

25 || 5^b êtdi: oldı A₁, S₅, [G] || encümi: encüm-i [G].

25 || 6^a la'l: la'li S₂ || dër: dêrdi A₃.

25 || 7^a esbâbâ: esbâb A₁ || vërme: verdi [G].

25 || 7^b ħâřıra: ħâřır-ı A₂, B, A₃, KN, K, T₁, T₂, V, TZ.

26.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Şubḥ çekmiş³ çarḥa çalmış taşa tîğın âftâb
Zâhir êtmîş ol meh-i dellâke ‘ayn-ı intisâb
2. Dem-be-dem taḥrîk-i tîğından bulur başlar şafâ
Eyle kim şu mevc urup zâhir kıılır her dem ḥabâb
3. Her ser-i müyumda bir baş olsa müy-ı ser gibi
Kesse varın tîğ-ı ḥûn-rîzinden êtmen ictinâb
4. Keşf-i esrâr-ı melâḥat cevher-i tîğındadır
Kim alur başlardaki sevdâ cemâlineñ niḳâb
5. Ğuşşasından başumuñ kıl gibi incelmîş tenüm
Kim tenümle tîğî ortasında başumdur ḥicâb
6. Tîğ-ı çâbük-seyrine âhû-yı Çîn dêrsem n’ola
Seyr kıılduḳça töker şahrâ-yı Çîne müşg-i nâb
7. Müy-ı jülidemle tîğından ümîdüm kesmezem
Ëy Fuzûlî ḥâlî olmaz berḳ-ı lâmi‘den şehâb

26 A₁ 12^b, B 22, A₂ 13^b, A₃ 17^a, KN 9^a, M 15^b, K 12^b, T₁ 83^b, P 242^b, T₂ 13^b, S₂ 10^b, V 8^a, BN 10^a, TN 18^b, S₄ 19^b, S₅ 13^b, S₆ 13^a, S₇ 15^a, S₈ 10^b, S₉ 16^b, S₁₀ 15^b, S₁₁ 17^a, TZ 15^b.

26 || 1^a çalmış: şalmış A₂ || taşa: daşa A₁, KN, V, T₂, S₅.

26 || 1^b êtmîş: olmış A₁ || dellâke: dellâk A₁ || intisâb: iktisâb [G].

3 Hazırladığı Fuzûlî Divanı’nda kelimeyi “çekmiş” olarak okuyan Tarlan, Fuzûlî Divanı Şerhi’nde “çıkılmış” okunuşunu tercih etmiş ve beyti buna göre açıklamıştır.

26 || 2^a taḥrîk: taḥrîr KN tecrîd T₁ || tîğından: tîğundan A₁ || şafâ: cefâ K.

26 || 2^b eyle kim şu: öyle şu kim T₁ || zâhir: peydâ [G].

26 || 3^a gibi: kimi KN, V, [T, TD].

26 || 3^b ḥûn-rîzinden: ḥûn-rîzünden V || êtmen: êtmem T₁, [G] êtmeñ V.

26 || 4^a esbâb: erbâb S₅ || tîğındadır: tîğundadır V.

26 || 4^b alur: olur T₁, K || başlardaki: başlardağı S₂ başlar u T₁ || sevdâ: hem T₁ || niḳâb: ḥicâb A₃.

26 || 5^a kıl gibi: kıl kimi A₁, KN, [T, TD] müy-i tek [G].

26 || 5^b tenümle: benümle T₂, S₅ || tîğî: tîğ T₁ || ortasında: ortasındadır T₂ || başumdur: başum T₂.

26 || 6^b töker: döker T₁, B, K || müşg: dürr M.

26 || 7^a tîğından: tîğundan A₁, KN,.

26 || 7^b berḳ: ḥarf A₃ || lâmi‘den: âhumdan V.

27.¹**Müfte‘ilün Müfte‘ilün Fâ‘ilün**

1. Şubḥ şalup mihr-i ruḥuñdan niḳâb
Çıḥ ki temâşâya çıḥa âftâb
2. Rîşte-yi cānum yêter êt pür-girih
Şalma ser-i zülf-i semen-sâya tâb
3. Mest çıḥup şalma nazar her yaña
Görme revâ kim ola ‘âlem ḥarâb
4. Kesme nazar cānib-i ‘uşşâḳdan
Nâle-yi dil-süzdan êt ictinâb
5. Şâmlar encüm şayaram şubḥa dek⁷
Ëy şeb-i hecrüñ maña rüz-ı ḥisâb
6. Dûzaḥa girmez sitemüñden yanan
Ḳâbil-i cennet degül ehl-i ‘azâb
- 7.⁹ Şaldı ayaḳdan ğam-ı ‘âlem meni
Vêr maña ğam define sâḳî şarâb

1 Bu gazel TT’de sayfa kenarında farklı bir yazı ile kaydedilmiştir. Farklı bir nüshadan aktarıldığı kanaatindeyiz. Dipnotta TT’ye ait okumalarda bu göz önünde bulundurulmalıdır.

27 A₁ 13^a, İÜ 13^a, B 22, A₂ 13^b, A₃ 17^a, M 15^b, K 12^b, T₁ 84^a, P 242^b, T₂ 14^a, S₂ 11^a, V 8^b, TT 20^a, S₃ 43^b, BN 10^a, TN 19^a, S₄ 20^a, S₅ 13^b, S₆ 13^b, S₇ 15^b, S₈ 11^a, S₉ 16^b, S₁₀ 16^a, S₁₁ 17^b, TZ 15^b.

27 || 1^a mihr: mâh T₁, A₃, B, S₂, M, K, P, TT, TN, S₄, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ, [G] meh A₁.

27 || 1^b çıḥa: çıḥar V, A₁.

27 || 2^b şalma: salma V, S₅.

27 || 3^a şalma: salma V || yaña: ḳula V.

27 || 5^a şâmlar: geceler T₂, TT, BN, S₄, S₅, S₆, S₇, [TD, T, D] || şayaram: sayaram T₂, S₅ || şubḥa: şubḥ A₁.

27 || 5^b rüz-ı ḥisâb: rüz-ı ‘azâb T₂ yevmül-ḥisâb TT, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ, [TD, G, D].

7 Şair, ilk mısradan şam-subh ve şeb-ruz kelimelerini kullanarak hem tezat hem de tenasüp yapmıştır. Akşamın karşıtı sabah, gecenin karşıtı gündüzdür. Bu sebeple “ğice” yerine “şam” daha uygundur. Ayrıca “ruz” kelimesinin hem gündüz hem de gün anlamı vardır. “Yevm”in ise gün anlamı daha belirgindir. Bu durumda gece ile karşıtlık ilişkisi “ruz” kadar açık olmamaktadır. Bu sebeple “ruz” kelimesinin daha uygun olduğunu düşünüyoruz.

27 || 6ª girmez: girem T₂, gétmez S₅.

9 Bu beyit V’de yoktur.

27 || 7^a ayaḳdan: ayaḳdan A₁, KN, T₂, S₄ || ‘âlem: devrân TT.

8. Raḥm kıı üftâdelerüñ ḥâline
Hiç gerekmez mi saña bir şevâb
9. Yâr su'âl etse ki ḥâlüñ nêdür
Ḥasta Fuzûlî nê vêürsen cevâb

---

27 || 9^a etse: etdi A₁, İÜ, B, A₂, A₃, KN, M, P, S₂, S₃, S₁₀.

27 || 9^b vêürsen: dêrsen T₂.

*TD'de fazla beyit:

Nüş edeli bâde-yi la'l-i lebûñ
Nerkis-i mestûñ kimi ḥâlüm ḥarâb

28.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ğālibā bir ehl-i dil toprağıdır dūrd-i şarāb
Kim kıilup hūrmet binālar dutmuş üstinde ḥabāb
2. Berķ u bārān şanma kim gördükçe āh u eşkümi
Bilmezem nemdür menüm aĝlar maña yanar şehāb
3. Ėy şoran ḥālüm bu istiĝnā su'ālinden nē sūd
Ḥālüm eylersen su'āl ammā eşitmezsen cevāb
4. Deşt-i ĝamda ḥāk-i kabrüm üzre serv-i gird-bād
Çekse baş ol servden su kesme ėy seyl-i serāb
5. Yētmeyüp vaşlına sen Leylī-veşün bir 'ömrdür
Men gibi Mecnūn olup şahrāya düşmiş āftāb
6. Ol büt ebrūsın koyup mihrāba döndürmen yüzüm
Koy meni zāhid maña çoḡ verme Tañrı'yçün 'azāb
7. Naķd-i 'ömrün bir şanem 'ışķında şarf ėtdün tamām
Ėy Fuzūlī āh eger senden şorılsa bu ḥisāb

28 A₁ 13^b, İÜ 13^a, B 23, A₂ 14^a, A₃ 17^b, KN 9^b, M 16^a, K 13^a, T₁ 84^a, P 242^b, T₂ 14^b, S₂ 11^b, V 8^b, S₃ 43^b, BN 10^b, TN 19^b, S₄ 20^b, S₅ 14^a, S₆ 13^b, S₇ 15^b, S₈ 11^a, S₉ 17^a, S₁₀ 16^b, S₁₁ 18^a, TZ 16^a.

28 || 1^a toprağıdır: toprağıdır A₂, A₃, S₂, S₃, M tofrağıdır V || dūrd: cām A₃, S₇, [TD] nuķl V.

28 || 1^b kıilup: kıılır P, T₁, S₈ || hūrmet: ḥayret V || dutmuş: tutmuş B yaptı M.

28 || 2^a berķ u: berķ-ı M, T₂, [G] || āh u eşkümi: āh-ı eşkümi M, T₂, [G] eşķ ü āhumı K.

28 || 2^b menüm: meni B, A₂, KN, S₂, K, M, S₃, İÜ, S₅, S₇, S₉, TZ, [T] ki ebr S₄ [G] ki berķ TN || maña: beni S₅ || şehāb: kebāb M || bilmezem nemdür menüm: ḥālümü beyle görüp T₂, BN.

28 || 4^a serv-i gird-bād: serv-ü gird-bād [G].

28 || 4^b su: şu A₃, K, T₁, S₂, S₃ || serāb: şarāb S₃, M, İÜ.

28 || 5^b gibi: kimi A₁, KN, tegi V || düşmiş: düşmen T₁.

28 || 6^a koyup: görüp T₁, B || döndürmen: döndürmem T₁, [G] döndürmiş B döndürmez M döndürsin S₅ || yüzüm: yüzün M.

28 || 6^b koy: ķo T₁, B.

28 || 7^a 'ömrün: 'ömrüm A₁, KN, P || 'ışķında: 'ışķına T₁ uğrunda [T] || ėtdün: ėtdüm A₁.

28 || 7^b eger senden: senden ger A₃ || şorılsa: sorılsa A₁, KN,.

29.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1.² Kılisa vaşluñ şamumı şubha berâber yoğ 'aceb
Resmdür faşl-ı bahâr olmak berâber rûz u şeb
- 2.⁴ Gün ki sâyeñ düşdügi yêrden durur bir vecchi var
Gelse 'âlî-kâdrler faqr ehli durmağdur edeb
3. Olmadın mey-hâne-yi 'ışkuñda mest-i câm-ı zevk
Düzmedi bezm-i felekde Zühre kânün-ı tarab
4. Nûr-ı ruhsârûndur ol maqşad ki imân ehline
Kılisa Hâk rûzî cehennem âteşi oldur sebeb
- 5.⁸ Gâlibâ maqşad vişâlüñdür ki dün gün durmayup
Çarh ser-gerdân gezer bilmez nêdür renc ü ta'ab
- 6.¹⁰ Beste-yi zencir-i şevküñdür nesim-i ter-mizâc¹¹
Teşne-yi câm-ı vişâlüñdür muhîf-i huşk-leb
- 7.¹³ Kılma feyz-i ni'met-i vaşluñ Fuzûliden dirig
Yoğdur özge maqşadı senden seni eyler taleb

29 A₁ 13^b, İÜ 14^a, B 23, A₂ 14^b, A₃ 18^b, KN 10^a, M 16^b, K 13^a, T₁ 84^b, P 243^a, T₂ 14^b, S₂ 11^b, V 9^a, TT 20^a, S₃ 44^b, BN 10^b, TN 21^a, S₄ 21^a, S₅ 14^a, S₆ 14^a, S₇ 17^a, S₈ 11^b, S₉ 18^b, S₁₀ 16^b, S₁₁ 18^a, TZ 16^b.

2 Bu beyit TT'de yoktur.

29 || 1^a vaşluñ: dün tek A₂, A₃, S₃, İÜ, TN || yoğ: né T₂.

4 Bu beyit TT'de yoktur.

29 || 2^a yêrden: yêrde A₂ || durur: çurur A₃ düşer S₃, İÜ düşerse A₂ durar [T].

29 || 2^b faqr ehli: ehline S₄ dervîş S₅ || durmağdur: durmağdur T₂ çurmağdur A₃.

29 || 3^a olmadın: olmadı A₃, TZ || zevk: 'ışk T₁, A₂, S₂, S₃, İÜ, S₈, S₁₁, TZ şevk V, TT.

29 || 3^b düzmedi: düzmedin T₁, A₂, A₃, V, S₃, İÜ, TN, S₄, S₅ || zühre: zühre vü M.

29 || 4^a nûr-ı ruhsârûndur: nûr-ı ruhsârûnda S₃, S₂ nûr-ı ruhsârûn A₂ cennet-i vaşluñdur T₁, A₃, B, M, K, P, T₂, BN, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ.

29 || 4^b kılisa hâk: kıla hâk TT olmasa T₂ || rûzî: rûz-ı TT || âteşi oldur: âteşi olur A₃ âtesidür ol T₁ âteşin oldur [G].

8 Bu beyit A₂'de yoktur.

29 || 5^a durmayup: görmeyüp A₁, S₄.

10 Bu beyit A₂'de yoktur.

11 Şevk ve visal kavramlarının ikisi de soyuttur. Şair, birinci mısradaki zülfü ikinci mısradaki da dağ mazmun olarak kullanmıştır. Her ikisini de açıkça anlamıştır. Şevk yerine zülfü tercih etmemiz durumunda mazmun aleniye kazanacak ve mısranın derinliği yok olacaktır.

29 || 6^a şevküñdür: zülfüñdür A₁, V, [TD, D].

13 Bu beyit A₂'de yoktur.

29 || 7^a feyz: fazl T₁ || vaşluñ: fazluñ V.

30.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Sen yüzünden 'alemi rüşen kıluş şalduñ niķāb
Yazıya şalsun bugünden böyle nürin āftāb
2. Sen nê nūr-ı pākşan ēy mazhar-ı şun'-ı İlah
Kim alur şem'-i ruħuñdan āftāb u māh tāb
3. 'Aks rüyuñ şuya şalmış sāye zülfüñ toprağa
'Anber etmiş toprağun adın şuyuñ ismin şarāb
4. Yelde bulmuş bŷy-ı zülfüñ şuda 'aks-i 'arizuñ
Kim yeli bağrına başup şuya göz tikmiş ħabāb
5. La'l-gün meydür elünde sāğar-ı sīmīn ile
Yā nigīn-i la'ldür reşk-i lebünden oldı āb
6. Kill-i ķudret levḫ-i sīnemde seni kılmış raķam
Eyleyüp maħbūblar mecmū'asından intiķāb
7. Ēy Fuzūlī her 'amel kılsañ ħaķādur ğayr-ı 'işk
Bu-durur men bildüğüm *vā'llāhu a'lem bi's-şavāb*

30 A1 14^a, İÜ 13^b, B 24, A2 14^b, A3 18^a, KN 10^b, K 13^b, T1 85^a, P 243^a, T2 15^a, S2 12^a, V 9^a, TT 20^a, S3 44^a, BN 11^a, TN 20^a, S4 21^b, S5 14^b, S6 14^a, S7 16^a, S8 11^b, S9 17^b, S10 17^a, S11 18^b, TZ 16^b.

30 || 1^a sen: pes V || şalduñ: salduñ V.

30 || 1^b şalsun: salsun V || böyle: beyle T2, V, BN, S11, TZ, [TD] soñra A1, A2, A3, KN, TT, S3, İÜ, TN, S5, S6, S7, S10, [T, G].

30 || 2^a nūr-ı pākşan: pāk nürsan K || şun': nür A2, S2, T2 luḫf V, S4.

30 || 2^b kim: nür A1, KN, [G] || alur: olur T1 || şem'-i: nūr-ı A3, S3, İÜ nürī S2, [T] || ruħuñdan: ruħından S3 || āftāb ü: āftāb S5 || māh tāb: māhitāb [T] māhtāb [G].

30 || 3^a 'aks: 'aks-i [G, TD] || rüyuñ: la'lün TT || şuya: suya T2, A1, A2, B, KN, V, S5 || toprağa: toprağa A2, S3, TT, S2 toprağa V.

30 || 3^b toprağun: toprağun A2, S3 toprağın TT toprağun V || şuyuñ: şuyın TT şuyuñ A2, B, K, A1, V, T2, S3, S5 || ismin: adın A3 ismi S5 || şarāb: gül-āb A3, K, T2, BN, TN, S7, S8, S9, TZ, [TD, T, D].

30 || 4^a şuda: suda V, T2, B, A2, A1, KN, S3, İÜ, S5.

30 || 4^b başup: basup S3 basmış V || şuya: suya A1, A2, T2, S3, B, V, S5 || tikmiş: dikmiş T1, A3, B.

30 || 5^a elünde: elinde V || sāğar: sāid [G] || sīmīn: müşğīn T2 || ile: bile S5.

30 || 5^b oldı: aldı T2 olmuş [G] || āb: nāb S3.

30 || 6^a kılmış raķam: etmiş raķam V çekmiş raķam A1, KN, kıldı raķam TT naķş eylemiş [G].

30 || 7^a kılsañ: kılsan V.

31.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Kûh-ken Şîrine öz naqşın çeküp vèrmiş firib
Gör nè câhildür yonar taşdan öziyçün bir raqîb
2. Kaşlaruñ yayı bir oğ luţf eylemiş her 'aşîka
Men hem andan eylerem bir oğ temennâ yâ naşîb
3. Tütüiyâ-yı hâk-i pâyün feyzine yol bulmasam
Nür-ı çeşmüm 'ayb kıлма kûr olur dèrler garîb
4. Muţtaribdür çäre-yi derdümdè veh kim bilmeyüp
Bir devâsuz derde uğratmış özin miskin tabîb
5. Berq-ı âhumdan évüm her kûşe bulmuş rañneler
Gel gör éy gül kim giriftâr-ı kafesdür 'andelîb
- 6.⁸ Éy maña şabr ét dèyen hâl-i dilümden bî-haber
'Işk olan yèrde n'èder ârâm yâ n'eyler şekîb
7. Éy Fuzûlî incime senden teğâfûl kılsa yâr
Resmdür kim göstere aħbâba istiğnâ habîb

31 A₁ 14^a, B 24, A₃ 16^b, KN 10^b, M 16^b, K 13^b, T₁ 85^a, P 243^a, T₂ 15^a, S₂ 12^a, V 9^b, TT 20^a, BN 11^b,
TN 18^a, S₄ 21^b, S₅ 14^b, S₆ 14^b, S₇ 14^a, S₈ 12^a, S₉ 15^b, S₁₀ 17^a, S₁₁ 19^a, TZ 17^a.

31 || 1^a naqşın: naqşı S₅ || vèrmiş: vèrdi S₅.

31 || 1^b taşdan: daşdan A₁, KN, V, TT, T₂, S₄, S₅ || öziyçün: özine A₃.

31 || 2^a bir oğ luţf eylemiş: naşîb étmiş bir oğ T₂ || her: bir B.

31 || 2^b andan: ondan A₁, KN, T₁ || bir oğ: senden T₂.

31 || 3^a bulmasam: bulmuşam A₁, KN, M, K, T₁, V, TT, S₄, S₅, S₇, S₁₀, S₁₁, TZ, [G].

31 || 3^b kûr: kör [TD, T].

31 || 4^a derdümdè: derdüme A₁ derd-i dilümden S₄ || bilmeyüp: bulmayup A₁ || veh kim bilmeyüp: bî-
haber S₄.

31 || 4^b bir: bu A₁, KN.

31 || 5^a évüm: düdum A₁ odum V || bulmuş: olmuş T₂ bolmuş [G].

8 Bu beyit A₃'te yoktur.

31 || 6^a hâl: derd V || hâl-i dilümden bî-haber: bilmez ki hâlüm nicedür S₄.

31 || 6^b yâ: veyâ T₂, K.

31 || 7^a incime senden teğâfûl kılsa yâr: ger teğâfûl kılsa yâr incime sen TT.

31 || 7^b resmdür: resmidür T₁, V || göstere: gösterür M.

32.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ol ki her sâ'at gülerdi çeşm-i giryānum görüp
Ağlar oldu hālūme bî-raḥm cānānum görüp
2. Eyleyen ta'yīn-i eczā-yı müdāvā derdüme
Terk édüp cem' étmedi hāl-i perīşānum görüp
3. Lāle-ruḥlar gögsümün çākine kılmazlar nazar
Hiç bir raḥm eylemezler dāğ-ı hicrānum görüp
4. Dut gözün ey dūd-ı dil çarḥuñ ki devrin terk édüp
Kalmasun ḥayretde çeşm-i gevher-efşānum görüp
5. Pertev-i ḥurşid şanmañ yerde kim devr-i felek
Yere urmuş āftābın māh-ı tābānum görüp
6. Şuda 'aks-i serv şanmañ kim kıparup bāğbān
Şuya şalmış servini serv-i ḥırāmānum görüp
7. Ey Fuzûlî bil ki ol gül-'arızı görmüş degül
Kim ki ṭa'n eyler menüm çāk-i giribānum görüp

32 A₁ 14^b, İÜ 14^a, B 24, A₃ 16^b, KN 11^a, M 17^a, K 14^a, T₁ 85^b, P 243^b, T₂ 15^b, S₂ 12^a, V 9^b, TT 20^b,
S₃ 44^b, BN 11^b, TN 17^b, S₄ 22^a, S₅ 15^a, S₆ 15^a, S₇ 15^a, S₈ 12^a, S₉ 16^a, S₁₀ 17^b, S₁₁ 19^a, TZ 17^b.

32 || 2^a eyleyen: eylemeñ V.

32 || 2^b perīşānum: perīşānuñ V.

32 || 3^a çākine: dāğına V, A₃ || kılmazlar: kılmadılar TT || nazar: ḥaṭā V.

32 || 3^b eylemezler: eylemez T₁ || dāğ: çāk T₁ || hicrānum: nihāñum B, M, T₂ pinhānum KN, K, TT, S₂
giribānum T₁.

32 || 4^a dut: ṭut B || çarḥuñ: bi'llāh M.

32 || 4^b efşānum: efşānım [G].

32 || 5^a şanmañ: şanma S₃.

32 || 6^b şuya: suya A₁, KN, T₂, B, V, S₃, M, S₅ || şalmış: salmış V, K.

32 || 7^a bil ki: bilmek V || 'arızı: 'arızın KN, V, A₃, S₂, S₃, İÜ, S₄ || görmüş: mümkün V.

32 || 7^b kim ki: ol ki A₁, KN, T₂, BN, S₄, S₅ kim S₇ || ṭa'n: 'ayb A₁, KN, T₂, S₂, S₃, İÜ, BN, S₄, S₅, S₆,
[T, G, TD] || eyler: éder S₂, S₃, V, İÜ.

33.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Rûzgârüm buldı devrân-ı felekden inķilâb
Ķan iĶer oldum ayağın Ķekdi bezmümden Şarâb
2. Şu'le-yi âh ile yandurdum dil-i ser-geşte'i
Bir od oldum Ķizginen Ķevremde olmaz mı kebâb
3. La'lûn ile bâde baĥŐ étmiŐ zihî güm-râhlık
Oldı vâcib eylemek ol bî-edebden ictinâb
- 4.⁵ Vêrmez oldı el vişâl-i piĶ-i zülfün âh kim
Rişte-yi tedbirden devrân-ı kec-rev açdı tâb
5. Olmadı ol mâha rûşen yandugum hicrân günü
Yandugın Şeb tâ Őeĥer Şem'ün né bilsün âftâb
6. Göz ki peykânun ĥayâliyle Şaçar her yan sirişk
Bir Şadefdür Ķaĥre-yi bârânı eyler dürr-i nâb
- 7.⁹ Oldı ebr-i düd-ı âhum perde-yi ruĥŐâr-ı mâh
Âh kim almaz cemâlerinden henüz ol meh niĶâb
8. Kesmedi menden ser-i küyında âzârın raĶîb
Ëy Fuzûlî neşe cennet iĶre yoĥ dêrler 'azâb

33 A₁ 14^b, İÜ 14^b, B 25, A₃ 19^a, KN 11^a, M 17^b, K 14^a, T₁ 85^b, P 243^b, T₂ 16^a, S₂ 12^b, V 10^a, TT 20^b,
S₃ 45^a, BN 12^a, TN 21^b, S₄ 22^b, S₅ 15^a, S₆ 15^a, S₇ 17^b, S₈ 12^b, S₉ 18^b, S₁₀ 18^a, S₁₁ 19^b, TZ 17^b.

33 || 1^a buldı: oldı T₂.

33 || 1^b iĶer: yudar TT || Ķekdi: kesdi T₂, S₄, S₅.

33 || 2^a yandurdum: yandurduñ V || ser-geşte'i: ser-geŐteni A₁, TT, İÜ, S₄, S₅, S₆, S₁₀, [T, G, TD] ser-geŐteden BN er-geŐtemi KN.

33 || 2^b Ķevremde: yanumda T₂, S₂, S₃, İÜ, BN, [G].

33 || 3^a la'lûn ile: la'lîne KN || étmiŐ: êtdi M || güm-râhlık: güm-râhlık A₁, KN, S₅.

33 || 3^b vâcib: lâzım M.

5 Bu beyit V'de yoktur.

33 || 4^a el vişâl-i: el vişâle M, TT, K, S₁₀, [G] yol vişâle [TD, D].

33 || 4^b tâb: bâb T₁.

33 || 5^a ol mâha: ol mâh T₁ mâhuma V || günü: odı K.

33 || 6^a göz: gün A₃ || ĥayâliyle: Ķapup gökden T₁, B Ķapup gözden M, K || Şaçar: Şaçar K, S₂ || yan sirişk: dem sirişk M su sirişk S₂ yana eşk [G].

33 || 6^b bârânı: bârân V, TT.

9 Bu beyit A₁ ve S₂'de yoktur.

33 || 7^a ebr-i: ebrü V.

33 || 7^b almaz: olmaz KN, V anlar S₃.

33 || 8^a menden: bendin V || küyında: küyuñda A₁, V, T₂ || âzârın: âzârı A₃ âvâzın A₁.

33 || 8^b neşe cennet iĶre yoĥ dêrler: neşe dêrler cennet iĶre yoĥ A₃ neşe cennet iĶre yoĥdur bu S₃, İÜ cennet iĶre neşe yoĥ dêrler B neşe cennet iĶre dêrler yoĥ S₄.

34.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Derd-i ‘ışķum def‘ine zaħmet çeker dāyim tabīb
Şükr kim olmuş aña zaħmet maña rāħat naşīb
2. Bir zebāndur şerħ-i ğam taķrİRine her berg-i gül
Eylemez bİ-hüde gül gördükde eġġān ‘andelīb
3. Bilse zevķum vaşldan firķatde efzün olduġın
Vaşldan men‘üm revā görmezdi reşkinden raķīb
4. T‘a‘n-ı ġafletdür perİ-tal‘atlara izħār-ı ħāl
Şanma kim aħbāb ħālinden olur ġāfil ħabīb
5. Āħ bilmen n‘eyleyem ķurtılmaķ olmaz ķayddan
Men ħarİf-i sāde-dil ħūblar cemāli dil-firİb
6. Şem‘ ķurbiyla tefāħur ķılma ēy pervāne kim
Ĥırmen-i ‘ömrün köyer berķ-ı fenādan ‘an ķarīb
7. N‘ola aġlarsa Fuzūlİ ravza-yı kūyuñ añup
Lā cerem giryān olur ķılġaç vaţan yādın ġarīb

34 A1 15^a, İÜ 15^a, B 25, A3 18^b, KN 11^b, M 17^b, K 14^b, T1 86^a, P 243^b, T2 16^a, S2 12^b, V 10^b, TT 21^a, S3 45^a, BN 12^a, TN 21^a, S4 23^a, S5 15^b, S6 15^b, S7 17^a, S8 12^b, S9 18^a, S10 18^a, S11 20^a, TZ 18^a.

34 || 1^a dāyim: her dem T2, S2, S3, İÜ.

34 || 1^b aña: oña A1.

34 || 2^a ğam taķrİRine: ‘ışķum étmege TT.

34 || 2^b gördükde: görmekte TT.

34 || 3^a vaşldan: vaşldın A1 vaşldın TT || firķatde efzün olduġın: bu ķadar netekim hecr ile S2, S3 yokdur netekim hecr ile İÜ.

34 || 3^b vaşldan: vaşldın S2, TT || reşkinden: reşkindin A1, TT.

34 || 4^a t‘a‘n: ‘ayn TT.

34 || 5^a bilmen: bilmem T1, A3, K || n‘eyleyem: n‘eyleyin M || ķurtılmaķ: ķurtılmaġ S2 || ķayddan: ‘ışķdan T1.

34 || 6^a ķurbiyla: vaşlıyla A3.

34 || 6^b ‘ömrün: miħrün T1 || köyer: yanar B yaķar S2 küyer [T] || berķ: bād T2.

34 || 7^a añup: görüp A1, A3, B, KN, M, K, T1, S2, S3, P, İÜ, TN, S4, S5, S6, S7, S9, S10, S11, TZ, [T, G].

34 || 7^b ķılġaç: ķılķac A1 ķılgeç KN ķılmaġ K ħalet T1 || yādın: yādı T1, T2 || ġarīb: ķarīb TT.

35.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Pây-bend oldum ser-i zülf-i perîşânun görüp
Nuḫḫdan düşdüm leb-i la‘l-i dür-efşânun görüp
2. Oda yaḫdum şem‘-veş cânum baḫup ruḫsârûna
Çarḫa çekdüm dūd-ı dil serv-i ḫırâmanun görüp
- 3.⁴ Gezdürür her yan gözüm eşk üzre baḫrum pâresin
Ḫil‘at-ı gül-gün ile raḫş üzre cevlânun görüp
4. Bir zamân geçmez ki dil tîḡundan olmaz çāk çāk
Açılır her dem dutılmış gönlüm iḫsânun görüp
5. Gönlümi tenhâlık eylerdi perîşân sinede
Olmasaydı cem‘ her yanında peykânun görüp
6. Bend ü zindân-ı ḡam u miḫnetden olmuşdum ḫalâş
Âḫ kim düşdüm yine zülf ü zenaḫdânun görüp
7. Êy Fuzûlî bunca kim dutduñ nihân ḫâl-i dilün
‘Aḫıbet fehmi etti el çāk-i girîbanun görüp

35 A₁ 15^a, İÜ 15^a, B 25, A₃ 18^a, KN 11^b, M 18^a, K 15^a, T₁ 86^b, P 244^a, T₂ 16^b, S₂ 13^a, V 10^b, TT 21^a,
S₃ 45^b, BN 12^b, TN 20^b, S₄ 23^a, S₅ 15^b, S₆ 15^b, S₇ 16^b, S₈ 13^a, S₉ 18^a, S₁₀ 18^b, S₁₁ 20^a, TZ 18^b.

35 || 1^a ser-i: perî M, K.

35 || 1^b dür-efşânun: devâ-baḫşun T₁.

35 || 2^a ruḫsârûna: didârûna T₂.

4 Bu beyit S₃'te yoktur.

35 || 3^a gezdürür: gözdürür T₁ yaḡdurur A₃ || yan: su S₂ || gözüm eşk: göz TT || üzre: içre T₁, B.

35 || 3^b cevlânun: peykânun T₂.

35 || 4^a geçmez ki: olmaz ki T₁, TZ, [G].

35 || 4^b dutılmış: tutılmış B, S₂, M || iḫsânun: iḫsânın V.

35 || 5^a tenhâlık: tenhâlık S₃, TT, S₂, İÜ.

35 || 5^b yanında: yanda A₁.

35 || 6^a bend ü: bend-i A₃, S₄, S₈, S₉ || zindân-ı: zindân u T₁, A₁, S₂, V, TT, T₂, BN, S₅, S₆, S₇, S₁₁, TZ
zindândan A₃ || ḡam u: ḡam B, A₁, S₂, K, A₃.

35 || 6^b zülf ü: zülf-i T₁, S₅ çâh-ı V, A₃ || zenaḫdânun: perîşânun S₅.

35 || 7^a bunca: munca A₁, TT, V, T₂, S₅, TZ || dutduñ: tutduñ B, A₃, S₂ dutdı S₄ || ḫâl: derd A₁, KN,
TT râz V.

35 || 7^b fehmi: çāk A₁ || el: ol T₁ || çāk: fehmi A₁ || girîbanun: girîbanum T₂, S₃, İÜ.

36.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ğayra eyler bî-sebeeb biñ iltifât ol nûş-leb
İltifât etmez maña muṭlaḳ nêdür bilmen sebeb
2. Cevr olur 'âdet ğazab vaḳti nê 'âdetdür bu kim
Cevrin az eyler maña ol mâh çün eyler ğazab
3. N'ola ğamzeñ fikri düşdiyse dil-i sūzânuma
Zâlimün ger olsa âteş menzili olmaz 'aceb
4. Dem-be-dem ger dürr-i eşküm düşse gözden vechi var
Yaş uşaklardur yetim anlarda yoḫ resm-i edeb
5. Cevr gönlümdür çeken gözdür gören ruḫsârufı
Allâh Allâh kâm alan kimdür çeken kimdür ta'ab
6. Yâr bî-dâd eylemez 'uşşâḳ feryâd etmedin
Her nêce rûzî muḳadder olsa vâcibdür taleb
- 7.⁷ Muṭrıb aḡlatma sürüduñla Fuzûlî ḫasteni
Seyl-i eşkinden şaḳın ḳopmaya bünyâd-ı ṭarab

36 A₁ 15^b, İÜ 15^b, B 26, A₃ 17^b, M 18^b, K 15^a, T₁ 86^b, P 244^a, T₂ 16^b, S₂ 13^a, V 11^a, TT 21^a, S₃ 46^a,
BN 12^b-14^a, TN 20^a, S₄ 23^b, S₅ 16^a, S₆ 16^a, S₇ 16^a, S₈ 13^a, S₉ 17^a, S₁₀ 18^b, S₁₁ 20^b, TZ 18^b.

36 || 1^a biñ: miñ A₁.

36 || 1^b muṭlaḳ: bilmem T₁ || bilmen: muṭlaḳ T₁ bilmem A₃, [G].

36 || 2^b cevrin: cevri T₁ cevri S₄ || mâh çün eyler: tünd-ḫü ḳılğaç T₁, A₃, K, M, B, P, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀,
S₁₁, TZ.

36 || 4^a dürr-i eşküm düşse gözden: düşse gözden dürr-i eşküm T₁, A₃, K, M, B, P, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀,
S₁₁, TZ gözden düşse dürr-i eşküm S₆.

36 || 4^b yaş uşaklardur yetim: yaş uşaklardur yetim A₃, KN, S₃, İÜ yaş uşaklardur yetim V tıflardur güyiyâ
S₂ yaş uşaklardur veli TT || anlarda: onlarda A₁ || resm-i: resm ü T₁.

36 || 5^a cevri: cevri A₃, S₂, S₈, [T, TD, G].

36 || 6^a yâr: yâd V || bî-dâd: pervâ K bir dâd S₂ feryâd V || 'uşşâḳ: 'uşşâḳa A₁, İÜ, A₃, M, K, S₂, V, TT, S₃,
BN, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ, [T] || feryâd: bî-dâd V.

36 || 6^b nêce: nêçik TT, BN, S₄, S₅ || muḳadder: muḳarrer KN.

7 Bu beyit TT'de yoktur.

36 || 7^a sürüduñla: sürüd ilen S₂ sürüduñlan KN, S₃ || ḫasteni: ḫaste'i M, S₂.

36 || 7^b şaḳın: şaḳın A₁, KN, K, S₃, İÜ, S₅.

37.

Mefûlü Fâ'îlatü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Vaşluñ maña hayât vèrür firkatün memât
Subhâne hâlikin halaka'l-mevte ve'l-hayât³
2. Hicrânuña taḥammül eden vaşluñı bulur
Tübâ limen yusâ'iduhu's-şabru ve's-sebât⁵
- 3.⁶ Mihrüñdür iktinâ-yı mekâşid vesilesi
Mâ şâ'e men erâde bihi'l-fevze ve'n-necât⁸
- 4.⁹ Tökmîş riyâz-ı ṭab'uma bârân-ı şevkuñı
Men enzele'l-miyâhe ve ahyâ bihe'n-nebât¹¹
5. Hâḫ âferînişe sebeb êtdi vücûduñı
Evcebe bi'z-zuhûri zuhûre'l-mükevvenât¹³
6. İzid serîr-i ḥüsne seni kıldı pâdişâh
A'lâ kemâle zâtike fi aḥseni's-şifât¹⁴
7. Kıldıñ edâ-yı na't Fuzûlî tamâm kııl
Kemmilhu bi's-selâmi ve temmimhu bi's-şalât¹⁶

37 A₁ 15^b, İÜ 15^b, B 26, A₃ 19^b, KN 12^a, M 18^b, K 15^b, T₁ 87^a, P 244^a, T₂ 17^a, S₂ 13^b, V 11^a, TT 21^b, S₃ 46^a, BN 14^a, TN 22^a, S₄ 24^a, S₅ 16^b, S₆ 16^a, S₇ 17^b, S₈ 13^b, S₉ 19^a, S₁₀ 19^a, S₁₁ 21^a, TZ 19^a.

37 || 1^b hâlikın: hâlikî A₃, TT, K, B, P, [G] kâdiren V || mevti: mevt-i [G].

3 Ölümi ve hayatı yaratan Allah'ı tenzih ederim.

37 || 2^b yusâ'iduhu: yusâ'idü V, A₃ müsaadet [G].

5 Sabır ve sebatın yardım ettiği kimse ne mutludur!

6 Bu beyit V'de yoktur. İÜ'de varak eksik olduğundan bu gazelin sadece ilk iki beyti bulunmaktadır.

37 || 3^a mihrüñdür: ḫaḫruñdur T₁, A₃, TZ luṭfuñdur [T] || iktinâ-yı: iktizâ-yı S₃, S₂, S₄ ifşâ-yı A₃, M iḡtinâ-yı S₅.

37 || 3^b erâde: ecâde [G].

8 Kişi neye niyetlenirse ve neyi isterse kurtuluş ve zafer onun vasıtasıdır.

9 Bu beyit V'de yoktur.

37 || 4^a tökmîş: dökmiş T₁, B || ṭab'uma: ṭab'uña T₁ tab'ına [G] || şevkuñı: eşkümi TT.

37 || 4^b men: mâ T₂.

11 Yağmuru yağdırıp, bitkileri diriltin.

37 || 5^a êtdi: êtmiş T₂.

13 Zuhurunla varlığın zuhuruna sebep oldun. Atf: Sen olmayaydın kainatı yaratmazdım. Ebül-Fidâ İsmâil b. Muhammed b. Abdilhâdi el-Cerrâhi el-Aclûni, *Keşfü'l-Hafâ ve Müzîlü'l-İlbâs 'Ammeştehere Mine'l-Ehâdis 'Alâ Elsineti'n-Nâs*, Nşr. Yusuf b. Mahmûd el-Hâc Ahmed, Mektebetü'l-İlmi'l-Hadis, C. 2, s. 191, (No. 2123); Muhammed Bâkır el-Meclisî, *Bihârü'l-Envârî'l-Câmi'atü li-Düreri Abbâri'l-E'immeti'l-Erbâr*, Kum: Ahyâül-Kütübî'l-İslâmiye, 1968, C. 16, s. 47.

14 Zatının üstünlüğünün en güzel sıfatlarla yüceltti.

37 || 7^a na't: na'tı S₂ || kııl: êt S₅.

37 || 7^b kemmilhu: kelimhu A₁, B, A₃, M, T₁, T₂, V, TT, BN, S₃, S₄ kemmilte K kellemt S₅, [G] || selâmi ve: selâmi S₂ || temmimhi: temmimte K, S₄, S₅.

16 Selam ile onu tamamlamla, salat ile onu bitir. Atf: *Kur'an*: 33. Ahzab 56.

38.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Yüri yêter maña ey sîm-eşk bî-dâd et
Ger aqçeñ ile alınmış kıl isem âzâd et
- 2.³ İtürme itleri âvâzınıñ gönül zevkîn
Yêter kıra géceler herze herze feryâd et
3. Hârâb olan gönül ey büt senüñ maqâmuñdur
Teğâfül eyleme birkaç taş ile âbâd et
4. Êşidmedüñ mi gönül ışık müşkil olduğunu
Saña bu müşkil işi kim dedi ki bünyâd et
5. Hîlâf-ı âdete çoğ olma ey perî mâyil
Yêter füsün ile teşhîr-i âdemî-zâd et
6. Şabâ esîrleri kaçdın eylemiş ol gül
Bizi hem anda eger düşse fırsatunuñ yâd et
7. Fuzûlî ister iseñ izdiyâd-ı rütbe-yi fazl
Diyâr-ı Rûmî gözet terk-i hâk-i Bağdâd et

38 A₁ 16^a, B 27, A₃ 19^b, KN 12^b, M 19^a, K 15^b, T₁ 87^b, P 244^b, T₂ 17^a, V 11^a, TT 21^b, S₃ 46^b, BN 14^a, TN 22^a, S₄ 24^a, S₅ 16^b, S₆ 16^b, S₇ 18^a, S₈ 13^b, S₉ 19^a, S₁₀ 19^b, S₁₁ 21^a, TZ 19^b.

38 || 1^a sîm-eşk: eşk terk-i A₁ sîm-i eşk [G, TD, T].

38 || 1^b aqçeñ: ağçe S₅ || kıl isem: kuluñsam A₃.

3 Bu beyit TT ve S₅'te yoktur.

38 || 2^a âvâzınıñ: âvâz ile T₁ âvâzını M.

38 || 2^b feryâd: efgân M.

38 || 3^a olan gönül: gönül olan A₁ || büt senüñ: seng-dil T₂.

38 || 3^b eyleme: etme vü [G] || taş: daş A₁, V, TT, KN, T₂, S₄, S₅.

38 || 6^a eylemiş: étmiş T₁, A₁ || gül: gül-büy T₁.

38 || 6^b anda: onda A₁.

38 || 7^a iseñ: isen V || fazl: ışık T₂, TT, BN, S₄ 'aql [G].

38 || 7^b rûmî: rûm A₃, K, B, S₃, M, P, TZ.

39.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. ‘Aks-i ruḥsâruñ ile oldı müzeyyen mir’ât
Beden-i mürdeye feyz-i nazaruñ vèrdi ḥayât
2. Beñzedürdüm ḳad-i mevzûnuña fi’l-cümle eger
Cân içinde elif êtseydi ḳabûl-i ḥarekât
3. Ḥaṭ bu maẓmûn iledür ṭarf-ı zenaḥdânuñda
Ki bu zindânuñ esîrine yoḥ ümmîd-i necât
4. Kâkülün ḳıldı muḳarrer maña ser-geşteliği
Demesün kimse ki yoḥ gerdiş-i devrâna şebât
5. Ğamze peykânın êder ‘aşîḳa çeşmün şadaḳa
Eyle kim merdüm-i mün‘im vère muḥtâca zekât
6. Âferîn cevher-i maḳbûlüñe kim ‘âlemde
Mümkin olmaz bu şîfât ile ki sensen bir zât
7. Êy Fuzûlî vera‘ u zühd ile mu‘tâd olduñ
Bilmedün ḥâlünüñi bî-hüde geçürdüñ evḳât

39 A₁ 16^a, B 27, A₃ 20^a, KN 13^a, M 19^a, K 16^a, T₁ 87^b, P 244^b, T₂ 17^b, S₂ 13^b, V 11^b, TT 22^a, S₃ 46^b, BN 14^b, TN 22^b, S₄ 24^b, S₅ 17^a, S₆ 16^b, S₇ 18^b, S₈ 14^a, S₉ 19^b, S₁₀ 19^b, S₁₁ 21^b, TZ 19^b.

39 || 1^b mürdeye: mürdemi V.

39 || 3^a bu maẓmûn: mevzûn S₄.

39 || 3^b esîrine: esirinde S₃.

39 || 4^a kâkülün: kâküli TT || ser-geşteliği: âşüfteliği S₄.

39 || 4^b yoḥ: var A₃, TZ || devrâna: devrânda T₁, B, P gerdüna M, S₇, [TD, T, D].

39 || 5^b muḥtâca: muḥtâc A₁.

39 || 7^b ḥâlünüñi: ḥâlini T₂, S₅.

40.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1.² Êy esîr-i dâm-ı ğam bir ğüşe-yi mey-ĥâne dut
Dutma zühhâduñ muĥâlîf pendini peymâne dut
2. Dişledümse la'lün êy kıanum tōken kıahr eyleme
Dut ki kıan êtdüm 'adâlet eyle kıanı kıana dut
3. Çizginürken başuña şem' -i ruĥuñdan cânımı
Men' kıılma anı hem ol şem'e bir pervâne dut
4. Ger saña efgânımı bî-hüde dërse müdde'î
Ol söze dutma kıulaķ men çekdüĝüm efgâna dut
5. Dutmazam zencîr-i zülfi terkin êy nâşih meni
Ĥ'âh bir 'âķil ĥayâl ét ĥ'âh bir dîvâne dut
- 6.⁸ Êy olup sulţân dëyen dünyâda menden ĝayrı yoĥ
Sen seni bir cuĝd bil dünyânı bir vîrâne dut
7. Êy Fuzûlî dehr zâlinüñ firîbinden şaşın
Olma ĝâfil er gibi depren işüñ merdâne dut

40 A₁ 16^b, İÜ 16^a, B 27, A₃ 20^a, KN 13^a, M 19^b, K 16^a, T₁ 88^a, P 244^b, T₂ 18^a, S₂ 14^a, V 12^a, TT 22^a, S₃ 47^a, BN 13^a, TN 23^a, S₄ 25^b, S₅ 17^a, S₆ 17^a, S₇ 18^b, S₈ 14^a, S₉ 20^a, S₁₁ 22^a, TZ 20^a.

2 İÜ'de eksik varaktan dolayı ilk beş beyit yoktur.

40 || 1^a dut: şut A₃, M tut B.

40 || 1^b dutma: şutma A₃, B, S₂ || zühhâduñ: zühhâd T₂ || dut: řut A₃ tut B.

40 || 2^a dişledümse: dişlemedümse T₁, V || tōken: dōken T₁, B || kıahr: men' T₂ 'ayb M.

40 || 2^b dut: şut A₃ tut B || dut: şut A₃ tut B.

40 || 3^a ruĥuñdan: ruhumdan [G] || cânımı: ĥâlümü T₁, K göñlümi A₃ || başuña şem' -i ruĥuñdan cânımı: düstlar kâminca fermânuñda çarĥ V.

40 || 3^b kıılma: étme V || anı: onı K || dut: řut A₃ tut B.

40 || 4^b dutma: şutma A₃, M, S₂ tutma B || kıulaķ: kıulaĝ T₂, V, A₁ || çekdüĝüm: kııldıĝum V êtdüĝüm TT || dut: şut A₃, M tut B.

40 || 5^a dutmazam: étmezem T₁, A₃, S₂, TT, P, TN, S₇, S₈, S₉ kıılmazam A₁, KN, [G, TD] || zülfi: zülfin S₄, S₅.

40 || 5^b 'âķil: ĝâfil T₁ || dut: şut A₃ tut B.

8 Bu beyit TZ ve S₅'te yoktur.

40 || 6^a olup: dëyen TT || dëyen: olup TT || dünyâda: 'âlemde T₂ || menden: senden T₁ || ĝayrı: özge V, T₂ ĝayır A₁, KN, S₄.

40 || 6^b seni: beni S₄ || bil: şut M || dünyânı: dünyâyı T₁, A₃, M, S₂, TT, K, S₆, S₈ || dut: şut A₃ tut B.

40 || 7^a firîbinden: firîbinde V.

40 || 7^b olma: ola T₁ || gibi: kimi A₁, KN, [T, TD] || depren: tepren A₁, KN, V, T₂, S₄, [T] || işüñ: özüñ TT sözüñ T₂.

41.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1.² Bahr-i ‘ışka düşdün ey dil lezzet-i cânı unut
Bâliğ olduñ gel raħimden içdügün ħanı unut
- 2.⁴ Vêrdi rihletden ħaber müy-ı sefid ü rüy-ı zerd
Çihre-yi ħandâni vü zülf-i perişâni unut
3. Çek nedâmetden göge dūd-ı dil ü tøk ħanlı yaş
Serv-i nâzı terk ħıl gül-berg-i ħandâni unut
4. Gör ħanîmet faħr milkinde gedâliğ şivesin
İ‘tibâr-ı manşib u dergâh-ı sulţânı unut
5. Çekme ‘âlem ħaydını ey ser-bülend-i faħr olan
Salţanat tahtına êrdün bend ü zindâni unut
6. Levĥ-i ħâtır şüret-i cânâna ħıl âyine-dâr
Anı yâd ét her nè kim yâduñda var anı unut
7. Êy Fuzûlî çek melâmet reh-güzârından ħadem
Laħza laħza çekdügün bî-hüde efgâni unut

41 A₁ 16^b, B 28, A₃ 20^b, KN 13^b, M 20^a, K 16^b, T₁ 88^a, P 245^a, S₁ 144^a, T₂ 18^b, S₂ 14^a, V 12^a, TT 22^a, BN 13^b, TN 23^a, S₄ 25^a, S₆ 17^a, S₇ 19^a, S₈ 14^b, S₉ 20^a, S₁₁ 22^a, TZ 20^b.

2 Bu beyit S₁'de yoktur.

41 || 1^a lezzet: zevĥ S₂, T₁, T₂, B, A₃, TT, P, BN, TN, S₈ la'l A₁, KN, S₄. [G] terk TZ || cânı: dünyâni B, A₃, P, BN, TN dünyâyı S₂, T₁, T₂, TT, S₈, TZ cânâni A₁, KN, S₄. [G].

4 Bu beyit S₁'de yoktur.

41 || 2^b ħandâni vü: gül-gün ile T₂.

41 || 3^a nedâmetden göge: nedâmet göge dek TT || dūd-ı dil ü: ey dūd-ı dil V dūd-ı dili A₁, S₈, [TD, D] dūd-ı dil KN dūd-ı dilüm S₄ dūd-ı dilin [G] || tøk: dök B, M tek S₄.

41 || 3^b terk: terkin T₂ || ħıl: dut T₁, K tut B tut M ét T₂ || ħıl gül-berg-i: kılğıl berk-i [G].

*A₃, S₇ ve S₉'da fazla beyit:

Êy ħarâb-ı bâde zevĥ-ı la'l-i cânâni unut

Zehr nüş êtdün bisât-ı lezzet-i cânı unut

* A₃, TN, S₉, ve TD'de fazla beyit:

Ma‘şiyet dersin yéter tekrâr ħıl döndür varaĥ

Özge ħarfüñ meşĥın ét evvelki ‘unvâni unut

41 || 4^a milkinde: milkinden M || gedâliğ: gedâlık V, T₂, M gedâlık S₂.

41 || 4^b i‘tibâr-ı: i‘tibâr ü [T] || manşib ü: manşib-ı T₁, S₁, B, K, S₂, P, BN, TN, S₈, S₁₁, TZ, [T].

41 || 5^a olan: iken A₁ çün T₂.

41 || 5^b êrdün: vêrdün M yêrdün T₂ || bend ü: bend-i T₁, A₃.

41 || 6^a cânâna: cânâni K || âyine-dâr: âyine-vâr TZ, [T, G].

41 || 6^b anı: onı A₁ || yâduñda var: yâduñdadur T₁, S₁, B, S₂, P, S₈, S₁₁ yâduñ-durur T₂, BN || anı: onı A₁.

41 || 7^a melâmet: nedâmet A₃ || ħadem: etek T₂.

42.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. Tılsım-ı genc için biñ ism-i a'zam yâd dutduñ dut
Tılsımı sındurup genci töküp ismi unutduñ dut
2. Töküp mey cām-ı mey dutmağ temennâsın çıkar başdan
Yüküş qanlar töküp 'âlemde çoğ hün-âbe yutduñ dut
3. Şarâb-ı nâb zevkından ne hâşıl çün degül bâkî
Riyâz-ı 'ömre biñ kez şu vërüp âhir qurıtduñ dut
4. Çü ne Cemşid bulmuşdur beğâ keyfiyyetin ne Cem
Bu bezm içre Cem ü Cemşid elinden cām dutduñ dut
5. Fuzûlî kııl kıyâs-ı hâlün ehl-i dehr hâlinden
Kumâr u mekr ü tezvîri hîyel ehlinden utduñ dut

42 A₁ 17^a, İÜ 16^a, B 28, A₃ 20^b, KN 13^b, M 20^a, T₁ 88^b, P 245^a, S₁ 144^a, T₂ 18^a, S₂ 14^b, V 12^b, TT 22^b, S₃ 47^b, BN 13^a, TN 23^b, S₄ 25^b, S₅ 17^b, S₆ 17^b, S₇ 19^a, S₈ 14^b, S₉ 20^b, S₁₁ 22^b, TZ 20^b.

42 || 1^a biñ: miñ A₁, KN bir S₃, İÜ || dutduñ: tutduñ A₃, S₂ tutduñ B dutmağ S₃ || dut: tut A₃ tut S₂, B.

42 || 1^b sındurup: şındurup S₂, TT || töküp: döküp A₃, B, T₁, S₁, P, TZ bulup S₃, M, İÜ, [TD, D] || dut: tut A₃, M tut S₂, B.

42 || 2^a töküp: döküp B, T₁, S₁ || cām-ı: cāma T₁ cāmını V || mey: cem A₃, [G] - V || dutmağ: tutmağ A₃ tutmağ B tutmağ TT.

42 || 2^b yüküş: üküş A₃, S₂ || töküp: döküp B, T₁, S₁ || çoğ: yüz V || yutduñ: dutduñ S₃, İÜ, A₁, V utduñ T₂ || dut: tut A₃, S₂ tut B.

42 || 3^b riyâz-ı: nihâl-i S₁₁, [TD] || biñ: miñ A₁, KN || şu: su M, A₁, B, V, T₂ || dut: tut A₃ tut B, S₂.

42 || 4^a çü: çü [G] || bulmuşdur: almışdur V tatmışdur S₃, İÜ tapmışdur TT bilmişdür A₁, KN, S₄, S₅, [G].

42 || 4^b içre: içinde V || cem ü: cem T₁, V || dutduñ: tutduñ A₃, B, S₂ || dut: tut A₃, M tut B.

42 || 5^a kıyâs: libâs S₄ || hâlün: hâlünü S₂ || dehr: derd TT, V, A₁ fakr S₄ nerd [G] || hâlinden: derdinden S₃ derdden İÜ.

42 || 5^b kumâr u: kumâr B, S₆, S₇, S₉, S₁₁ kumârı S₃, İÜ, TN, [TD, D] || mekr ü: mekr-i TT || tezvîri: tezvîr ü S₃, İÜ, [TD, D] tezvîrin S₄ || utduñ: unutduñ A₁ || dut: tut A₃, S₂ tut B.

43.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Mürde cismüm iltifâtından bulur her dem hayât
Ölürem ger kılmasañ her dem maña bir iltifât
2. Yazabilmez leblerün vaşfın tamâm-ı ‘ömrde
Âb-ı hayvân vërse kilik-i Hızra⁴ zulmetden devât
3. Men fakîrem sen ğanî vërgil zekât-ı hüsñ kim
Şer‘ içinde hem mañadur hem saña vâcib zekât
4. Görmeyince ‘ışķuñı⁷ imâna gelmez ‘aşıķuñ
Yüz peyember cem‘ olup göstereceler biñ mu‘cizât
5. Mażhar-ı âşâr-ı kıdretdür vücüd-ı kâmilün
Feyz-i fıtratdan ğaraż sensen tufeylün kâyinât
6. Cevher-i zâtuñdadur mecmû‘-ı evşâf-ı kemâl
Bu şifât ile ki sensen kıandadır bir pâk zât
7. ‘Işķa tâ düşdüñ Fuzûlî çekmedüñ dünyâ ğamın
Bil ki kayd-ı ‘ışķ imiş dâm-ı ta‘alluķdan necât

43 A₁ 17^a, İÜ 16^a, B 28, A₃ 21^a, KN 14^a, M 20^a, K 16^b, T₁ 88^b, P 245^a, S₁ 144^a, T₂ 18^b, S₂ 14^b, V 12^b, TT 22^b, S₃ 47^b, BN 13^b-15^a, TN 23^b, S₄ 26^a, S₅ 17^b, S₆ 17^b, S₇ 19^b, S₈ 14^b, S₉ 20^b, S₁₀ 20^a, S₁₁ 22^b, TZ 21^a.

43 || 1^a bulur: tapar S₃, İÜ olur T₁.

43 || 1^b bir: yüz [G].

43 || 2^b kilik-i Hızra: Hızra kilik-i V, A₁, KN, TT, S₂, S₃, İÜ, S₄, S₅, S₈, S₁₀, S₁₁, [G] Hızra kilik K Hızra-ı kilik S₁, B, M, P, TZ Hızra u kilik ü T₂ Hızra kilik ü BN, S₆ || zulmetden: zulmetde İÜ hikmetden A₃.

4 Metindeki şekil A₃, T₁, TN, S₇, S₉ nüshalarında yer almaktadır. TD, T ve D de metindeki şekli kullanmışlardır. Dilçin’in açıklamaları doğrultusunda bu varyant tercih edilmiştir.

43 || 3^a hüsñ: hüsñ-i kâmil T₁.

43 || 3^b mañadur hem saña: baña vü hem saña S₃, M sañadur hem baña A₃, TT, A₁.

43 || 4^a ‘ışķuñı: hüsñüñi [TD, D] yüzüñü [T].

43 || 4^b göstereceler: getürseler T₁ || biñ: miñ A₁, KN.

7 “Hüsñüñü” farkı daha doğru görünmektedir ancak değerlendirdiğimiz nüshalarda bulunmamaktadır.

43 || 5^a âşâr: izhâr A₁.

43 || 5^b fıtratdan: kıdretten [G] || tufeylün: tufeyl V.

43 || 6^b ile: ilen A₃, S₂ || kıandadır: kıanda var T₁, S₂, [G] kıandadır V, A₁, KN, T₂, S₄.

43 || 7^a ‘ışķa tâ: ‘ışķa TT || düşdüñ: düşdüm T₁, S₁, B, A₃, M, K, P, TZ düşelden TT || çekmedüñ: çekdüñüñ A₁ çekmedüm T₁, S₁, B, A₃, M, K, P, TZ.

43 || 7^b kayd: dâm S₁ kııblen T₁ || ‘ışķ imiş: ‘ışķdur S₃, İÜ || dâm: kıayd S₁.

44.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Şabâ ağıyardan pinhân ğamum dil-dâre izhâr êt
Hâbersüz yârümi hâl-i harâbumdan haber-dâr êt
- 2.³ Getür yâdum anuñ yanında ger görseñ ki kahr eyler
Hâmûş olma yine düšnâm taķrîbiyle tekrâr êt
3. Gönül ğam dünlerin tenhâ geçürme iste bir hem-dem
Ecel h'âbından efgânlar çeküp Mecnûnı bîdâr êt
- 4.⁶ Çü yoĥ ışķ âteşi bir şu'le çekse taķatüñ ey ney
Baş aĝrıtma dem-i ışķ urma ancaķ nâle-yi zâr⁸ êt

44 A₁ 17^a, İÜ 16^b, B 29, A₃ 21^a, KN 14^a, M 20^b, K 17^a, T₁ 89^a, P 245^a, S₁ 144^b, T₂ 19^a, S₂ 15^a, V 12^b, TT 23^a, S₃ 48^a, BN 15^a, TN 24^a, S₄ 26^b, S₅ 17^b, S₆ 18^a, S₇ 19^b, S₈ 15^a, S₉ 21^a, S₁₀ 20^a, S₁₁ 23^a, TZ 21^b.

44 || 1^a pinhân: tenhâ A₃ || ğamum: ğamı S₂.

3 Bu beyit S₅'te yoktur.

44 || 2^a ger: ve'r S₁, A₃, B, K, TT, TN, S₇, TZ her M || görseñ ki: görseñ ki KN, V, S₄ gördükçe M.

44 || 3^a dünlerin: dünleri S₁ tünleri T₂ günlerin A₁, V, B, [G].

44 || 3^b mecnûnı: mecnûn V.

6 Bu beyit A₁ ve S₃'te yoktur.

44 || 4^a âteşi: âteşine T₁ || bir şu'le çekse: - T₁ her şu'le çekse S₄ || taķatüñ: âteşüñ K.

44 || 4^b urma: üzre T₁ || nâle-yi: nâle vü A₃, [TD, D].

8 Cem Dilçin, “nâle” ve “zâr” yakın anlamlı kelimeler olduĝu için “nâle vü zâr” farkının doğru olduĝunu belirtmektedir (Dilçin s. 48, 53). Ancak divanın geneline bakıldığında, nüshalarda her iki şekle yer verilmele beraber, “nâle-yi zâr” farkının daha yaygın olduĝu görülmektedir. Fuzûlî'nin bir gazelini tahmis ettiĝi Lutfî *Divânı*'nda da “nâle-yi zâr” farkının kullanıldığı görülmektedir.

1. 133 gazel 4. beyit

çün hayâlî mezhebinde yoķ-turur resm-i vefâ
ay köñül nè yerge yetsün nâle-yi zârın seniñ

2. 140. gazel 3. beyit

ol seniñ taş köñlüne bilmen nêdin kâr eylemes
kim felekni küydürür bu nâle-yi zârım meniñ

3. 283. Gazel 7. beyit

bolmaĝıl nevmîd cândın lütfi köp hicrân tünü
vaslıĝa bir kün tigürgey nâle-yi zârım mini

- 5.¹ Meni reşk odına pervâne tek ey şem^c yandırma
Yeter hürşîd-i ruhsârûn çirâğ-ı bezm-i ağıyâr et
6. Giriftâr-ı ğam-ı ‘ışk olalı âzâde-yi dehrem
Ġam-ı ‘ışka meni bundan beter yâ Rab giriftâr et
7. Fuzûlî baḥmaḫ olur ol güneş yâdıyla hürşîde
Nê vech ilen kim olsa gün geçer fikr-i şeb-i târ et

1 Bu beyit S₅'te yoktur.

44 || 5^a reşk: eşk M || reşk odına pervâne tek: pervâne tek reşk odına V || şem^c: ‘ışk [G].

44 || 5^b hürşîd-i: hürşîd ü T₁.

44 || 6^a dehrem: derdem [G].

44 || 6^b yâ rab: derde B, T₁ || bundan beter yâ rab: yâ rab beter mundan A₁.

44 || 7^a baḥmaḫ: baḫmaḫ: A₃, B, S₁, S₂ baḫmaḫ A₁, KN, TT, T₂ || olur: olmaz B, A₃, TT.

44 || 7^b ilen: ile M, S₂, T₂, S₃, İÜ, S₄ || kim: ki S₃ || olsa: olsun S₁, S₄.

45.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Hıaç-ı ruhsâruñ eder luıfda reyhân ile baııı
Hüsn-i Şüretde cemâlün gül-i ĥandân ile baııı
2. Cenneti küyuña zühd ehli münâsib deseler
Nê münâsib ki kılam bir nêce nâdân ile baııı
- 3.⁴ Yüzüne durmasun âyîne urup lâf-ı şafâ
Nê revâ meh kıla ĥurşid-i dirahşân ile baııı
- 4.⁶ Gerçi Őimşâdda çoıı lâf-ı leıâfet vardur
Yorılır eylese ol serv-i ĥırâmân ile baııı
5. Kılsa cân la‘li ile feyz yetürmek baıııın
Cânib-i la‘lini dut êy gönül êt cân ile baııı
6. Düşer od Şem‘ diline bu sebebden ki kıılır
Dil uzadup géceler ol meh-i tâbân ile baııı
7. Şıfat-ı hüsnün eder ĥaste Fuzûlî nê ‘aceb
Hüsn-i güftârda ger eylese Ĥassân ile baııı

45 A₁ 17^b, İÜ 16^b, B 29, A₃ 21^b, KN 14^b, M 21^a, K 17^a, T₁ 89^b, P 245^b, S₁ 144^b, T₂ 19^a, S₂ 15^a, V 13^a, TT 23^a, S₃ 48^a, BN 15^a, TN 24^b, S₄ 26^b, S₅ 18^a, S₆ 18^a, S₇ 20^a, S₈ 15^b, S₉ 21^a, S₁₀ 20^b, S₁₁ 23^b, TZ 21^b.

45 || 1^a luıfda: luıffa S₂.

45 || 2^a cenneti: cennet S₃, İÜ, KN, cennet-i [T] || küyuña: küyuma T₁ || zühd: zâhid T₁ || deseler: dediler K, M.

4 Bu beyit S₃’te yoktur.

45 || 3^a durmasun: şurmasun A₃ || urup: kıılıp T₂ || lâf-ı: ehl-i A₁ || şafâ: şabâ S₅.

45 || 3^b revâ meh: revâdur S₁, M || ĥurşid-i dirahşân ile: ol serv-i ĥırâmânla T₁.

6 Bu beyit T₁ ve S₁’de yoktur.

45 || 4^b eylese: êtmeye A₁ || yorılır eylese ol: pozulur eylese ol TN, S₅, S₆ yêridür eylese ol S₇ yüz bulur eylese ol S₁₁ ĥaddi yoııdur ki ura [TD, D] bükilür eylese ol S₁₀, [G].

45 || 5^a la‘li: la‘lün S₁, T₂, S₄, S₅ || ile: ilen S₃, K, M, İÜ, KN, S₅ || feyz: feyz ki T₁.

45 || 5^b dut: şut A₃, B, M.

45 || 6^a düşer od: od düşer V || Şem‘ diline: Şem‘-i leıâfet T₁.

45 || 6^b uzadup: uzadur A₃ || géceler: ki kıılır V.

45 || 7^b güftârda: güftârla A₃, S₂, V, S₃, İÜ || ĥassân ile: ihsân ile A₁, T₁, S₄, S₅, TZ.

46.

Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün

1. Cihân içre her fitne kim olsa hâdiş
Aña serv-i kıddüdüdür elbette bâ‘iş
2. Medârisde tahkîk-ı müy-ı miyānuñ
Değâyıkdan ortaya şalmış mebâhiş
3. Muvahhıdler kılma inkâr zâhid
Mey-i vahdeti şanma ümmü’l-ğabâyış
- 4.⁵ Êki dîdesiz ‘âleme Yûsuf u sen
Size yoğ cihân içre imkân-ı şâliş
- 5.⁷ Maña cem‘ olur kıanda kim var bir ğam
Menem milk-i ‘ışk içre Mecnûna vâriş
6. Töküp eşk küyuñda vaşluñ diler dil
Şaçar nef‘ün dâne toprağa hâriş
7. ‘İzâr u lebûñ vaşfın eyler Fuzûlî
Aña hem müfessir dârem hem muhaddiş

46 A₁ 17^b, İÜ 17^a, B 29, A₃ 21^b, KN 14^b, M 21^b, K 17^b, T₁ 89^b, P 245^b, S₁ 145^a, T₂ 19^b, S₂ 15^b, V 13^b, TT 23^a, S₃ 48^b, BN 15^b, TN 24^b, S₄ 27^b, S₅ 18^a, S₆ 18^b, S₇ 20^a, S₈ 15^b, S₉ 21^b, S₁₀ 20^b, S₁₁ 23^b, TZ 22^a.

46 || 1^a fitne: nêçe K || olsa: ola TT, M, T₂, S₄, S₅.

46 || 1^b aña: oña A₁, S₅ || kıaddüdüdür: kıaddimdir [G] || elbette: elbetde V.

46 || 2^b değâyıkdan: zevk-ı ayağda T₁ değâyıkda KN, S₄, [G] || şalmış: salmış V, S₅.

46 || 3^a muvahhıdler: muvahhıdler S₂ || kılma: kılsa A₁, T₂ kılsam KN.

5 Bu beyit S₂'de yoktur.

46 || 4^a yûsuf u: yûsuf V.

7 Bu beyit S₂'de yoktur.

46 || 5^a kıanda: kıanda A₁, KN, T₂, TT, S₅.

46 || 5^b ‘ışk: ğam T₁, S₁, M, K, P, TZ eşk [G].

46 || 6^a töküp: döküp B, K, S₁ || eşk: eşki S₂ || küyuñda: küyünda S₃ || vaşluñ: vaşfın V vaşfuñ S₄.

46 || 6^b saçar: saçar B, KN, V, T₂, S₅ || toprağa: toprağa T₂, K, S₅ tofrağa B.

46 || 7^a ‘izâr u: ‘izâr A₁, T₁, S₁, V, S₂.

47.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Ėy ğubâr-ı kâdemün ‘arş-ı berîn başına tâc
Şeref-i zâtuña ednâ-yı merâtib mi‘râc
2. Muntehî şer‘üñe edyân-ı tamâmî-yi rüsül
Baħrsan sâ’ir-i erbâb-ı risâlet emvâc
3. Hâzin-i genc-i şefâ‘at seni kılmış İzid
Hiç kim yoħ ki saña olmaya âħir muħtâc
4. Sünnetün mağfiret esbâbına minhâc-ı ğuşul
Tâ‘atün ma‘şiyet emrâzına tedbîr-i ‘ilâc⁶
5. Halka taķlîd-i sülükün sebep-i ğüsn-i me‘âş
Milke tağyîr-i řariķuñ eşer-i sũ‘-i mizâc
6. Kâyim olmazdı niżâm u nesak-ı aşl-ı vücüd
Vermeseydün eşer-i ‘adl ile dünyâya revâc
7. Şükr-li’llâh ki Fuzûlîni êdüp dâħil-i feyz
Rağbetün dâ’ire-yi ğavfdan êtmiş iħrâc

47 A₁ 18^a, İÜ 17^b, B 30, A₃ 22^a, KN 15^a, M 21^b, K 18^a, T₁ 90^a, P 245^b, S₁ 145^a, T₂ 19^b, S₂ 15^b, V 13^b, TT 23^b, S₃ 48^b, BN 16^a, TN 25^a, S₄ 27^b, S₅ 18^b, S₆ 18^b, S₇ 20^b, S₈ 16^a, S₉ 22^a, S₁₀ 21^a, S₁₁ 24^a, TZ 22^a.

47 || 1^a ‘arş: ehl M, K.

47 || 1^b mi‘râc: muħtâc M, K.

47 || 2^a şer‘üñe: ‘arşuña T₁ zâtuña TT || tamâmî-yi: tamâmî ki T₁ || muntehî şer‘üñe: müfti-yi şer‘ ki [G].

47 || 3^a şefâ‘at: risâlet S₅ || kılmış: êtmış S₃, İÜ.

47 || 3^b hiç kim: kimsene V || yoħ ki: yoķ T₁ || olmaya: olmasa K.

47 || 4^a sünnetün: sen teĝi A₁, V, S₄ sen tek K || esbâbına: emvâcına TT.

47 || 4^b emrâzına: emzâcına V.

6 A₁, A₃, İÜ, KN, S₃, S₄ ve S₅’te 4 ve 5. beyitlerin ikinci mısraları yer deĝiřtirmiřtir. S₅’te 5. beyit yoktur.

47 || 5^a sebep-i: sebebi [G].

47 || 5^b sũ‘-i: sũ vü A₁, S₁.

47 || 6^a niżâm u: niżâm-ı V, A₁, KN, TT, T₂, BN, TN, S₃, S₄, S₈. [G] niżâmı S₆ || nesak-ı: nesak u M, K || aşl: ehl KN, S₃, İÜ, TZ.

47 || 7^a êdüp dâħil-i feyz: edipsin dâħil [G].

47 || 7^b ğavfdan êtmış: havf-u recâdan [G].

48.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Cân çıhar tenden gönül zıkr-i leb-i yâr eylegeç
Ten bulur cân yeñleden ol lafzı tekrâr eylegeç
2. Kılma ey efgân gözün bîdâr mest-i h'âb iken
Olmaya bir fitne bîdâr ola bîdâr eylegeç
3. Şoḥbetümden 'âr édüp ey gül meni terk étme kim
Gül olur efsürde terk-i şoḥbet-i hâr eylegeç
4. Varumı fikr-i dehânuñla yoḥ étdüm kim kaçâ
Böyle emr étmiş maña yoḥdan meni var eylegeç
- 5.⁶ 'Arz-ı ruḥsâr ét bugün ey meh güm olsun gökde gün
Eyle kim encüm olur gün 'arz-ı ruḥsâr eylegeç
- 6.⁸ Her zebân bir tîğdur güyâ Züleyhâ katline
Yüsufi almağda ehl-i 'ıḥş bâzâr eylegeç
7. Nâle-yi zârum Fuzûlî hoş gelür ol gül-ruḥa
Açılır gül gönli bülbül nâle-yi zâr eylegeç

48 A₁ 18^a, İÜ 17^b, B 30, A₃ 22^a, KN 15^a, M 22^a, K 18^a, T₁ 90^a, P 246^a, S₁ 145^a, T₂ 20^a, S₂ 16^a, V 14^a, TT 23^b, S₃ 49^a, BN 16^a, TN 25^b, S₄ 28^a, S₅ 18^b, S₆ 19^a, S₇ 21^a, S₈ 16^a, S₉ 22^a, S₁₀ 21^b, S₁₁ 24^b, TZ 22^b.

48 || 1^b yeñleden: yeñiden TT, V || tekrâr: izhâr V.

48 || 2^b bîdâr: peydâ V, [TD] || bîdâr eylegeç: bîdâd eylegeç V.

48 || 3^a şoḥbetümden: şoḥbetinden [G] || gül: büt T₁ || terk: men' T₂, TT, S₄.

48 || 3^b gül: kim V || efsürde: fersûde T₂ || terk: berg S₁.

48 || 4^a yoḥ: yoḡ A₃, S₂ || kim kaçâ: ki kaçâ M, K varumı A₁.

48 || 4^b böyle: beyle KN, T₂, S₅, TZ, [TD] || maña: saña S₁, T₂.

6 Bu beyit S₃ ve TZ'de yoktur.

48 || 5^a güm olsun: kim ölsün T₂, A₁, B, KN, K [TD] ki ölsün A₃, T₁, S₂, İÜ kim olsun [G].

48 || 5^b eyle: öyle S₁, B || olur: ölüür [TD, G].

8 Bu beyit S₅'te yoktur.

48 || 6^a zebân: zamân A₁, KN, K, T₁, S₁, S₂, S₃, V, S₇, S₉, S₁₁, TZ || güyâ: yâ rab S₁.

48 || 6^b yüsufi: yüsuf T₁ || almağda: almağda A₁.

48 || 7^a nâle-yi: nâle vü [TD, D] || zârum: zâruñ TT, [TD, T, G].

48 || 7^b nâle-yi: nâle vü V, A₃, [TD, D] - S₅.

49.

Fâ‘ilâtün Mefâ‘ilün Fa‘lün

1. Ėy gönül yârı iste cāndan geç
Ser-i kūyın gözet cihāndan geç
2. Yâ ama‘ kes hayāt zevkından
Yâ leb-i la‘l-i dilsitāndan geç
3. Milk-i tecrīddür ferāğat evi
Terk-i māl eyle hānümāndan geç
4. Lā mekān seyriñün ‘azīmetin et
Bu harāb olıcağ mekāndan geç
5. İ‘tibār etme milk-i dünyāya
İ‘tibār-ı ‘ulüvv-i şāndan geç
6. Ehl-i dünyānuñ olmaz ahireti
Ger bunu ister iseñ andan geç
7. Meskenüñ bezmgāh-ı vaħdetdür
Ėy Fuzûlî bu hākdāndan geç

49 A₁ 18^b, İÜ 18^a, B 30, A₃ 22^b, KN 15^b, M 22^a, K 18^b, T₁ 90^b, P 246^a, S₁ 145^b, T₂ 20^b, S₂ 16^a, V 14^a, TT 24^a, S₃ 49^a, BN 16^b, TN 25^b, S₄ 28^b, S₅ 19^a, S₆ 19^b, S₇ 21^a, S₈ 16^b, S₉ 22^b, S₁₀ 21^b, S₁₁ 24^b, TZ 23^a.

49 || 1^a yârı: yâr V, TT.

49 || 2^a hayāt: cihān TT || zevkından: ‘ömründen S₃, S₂, İÜ.

49 || 3^a ferāğat evi: beğā ezeli S₃, S₂, İÜ.

49 || 3^b hānümāndan: hān-māndan T₁, B.

49 || 4^b olıcağ: olacak A₁, KN, S₂, K, S₅ || mekāndan: cihāndan V.

49 || 6^b bunu: muni A₁, KN, S₅ || iseñ: isen A₁, V, S₅.

49 || 7^a bezmgāh: bir mekān V.

50.

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1. Gönlüm açılır zülf-i perîşânunu görgeç
Nuḫkum dutılır ḡonce-yi ḡandānuḡı görgeç
2. Baḡdukça saña ḡan saçılır didelerümden
Baḡrum delinür nāvek-i müjgānuḡı görgeç
3. Ra'nālîḡ ile ḡāmet-i şimşadı ḡılan yād
Olmaz mı ḡacil serv-i ḡırāmānuḡı görgeç
4. Çoḡ 'ışḡa heves édeni gördüm ki hevāsın
Terk étdi senüḡ 'aşıḡ-ı nālānuḡı görgeç
- 5.⁶ Kāfir ki degül mu'terif-i nār-ı cehennem
İmāna gelür āteş-i hicrānuḡı görgeç
- 6.⁷ Nāzüklik ile ḡonce-yi ḡandānı éden zıkr
Étmez mi ḡayā la'l-i dür-efşānuḡı görgeç
7. Sen ḡāl-i dilüḡ söylemeşēn n'ola Fuzûlî
Èl fehḡ ḡılır çāk-i ḡirībānuḡı görgeç

50 A₁ 18^b, İÜ 18^b, B 31, A₃ 23^a, KN 16^a, M 22^b, K 18^b, T₁ 91^a, P 246^a, S₁ 145^b, T₂ 20^b, S₂ 16^b, V 14^b, TT 24^a, S₃ 49^b, BN 16^b, TN 26^a, S₄ 28^b, S₅ 19^a, S₆ 19^b, S₇ 21^b, S₈ 16^b, S₉ 22^b, S₁₀ 22^a, S₁₁ 25^a, TZ 23^a.

50 || 1^b dutılır: tütülür A₃, S₃, İÜ tütülür B.

50 || 2^a saçılır: saçılır K, TT, S₂ tükülür T₁.

50 || 3^a ra'nālîḡ: ra'nālîḡ A₁, V, M, T₂, S₄ || şimşadı: şimşād A₁, KN, V, T₂ || ḡılan yād: éden zıkr [G].

50 || 4^a çoḡ: çün S₃ || édeni: eyleyen A₁.

6 Bu beyit KN'de yoktur.

7 Bu beyit S₃'te yoktur.

50 || 6^a nāzüklik: nāzükliḡ B || ḡandānı: ḡandānuḡ M, K ḡandān T₁ || éden: ḡılan T₁, T₂, S₂, İÜ || zıkr: yād B, T₁, V, A₃, T₂, S₂, [G].

50 || 6^b étmez mi ḡayā: étmez ḡayā S₁ olmaz mı ḡacil T₁.

50 || 7^a söylemeşēn: söylemesün A₁ söylemedün T₂, S₅.

50 || 7^b çāk-i ḡirībānuḡı: nāvek-i müjgānuḡı TT.

51.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Münharifdür sâkiyâ endüh-ı dünyâdan mizâc
Bâde dut kim ‘illet-i endüha ğaffetdür ‘ilâc
2. Faqr milkin dut ger istiğnâda istersen kemâl
Salţanatdan geç ki ol vâdide çoğdur ihtiyâc
3. Çekme taht u tâc kıyâdın bî-ser ü pâlık gözet
Kim ayağa benddür taht u belâdur başa tâc
- 4.⁵ Bir perî zülfin dutup hâlinden alsañ kâm-ı dil
Dut ki Çîn milkini dutduñ Hindden alduñ harâc
5. Terk-i tecrid ihtiyâr et kim diyâr-ı ‘ışğda
Faqr bâzârına esbâb-ı fenâdandur revâc
6. Nağş-ı zâyildür umûr-ı dehre kıılma i‘tibâr
Olsa hâşıl faqrardan hüzn ü ğinâdan ibtihâc
7. Êy Fuzûlî men melâmet milkinüñ sulţâniyam
Berğ-ı âhum tâc-ı zer sîm-i sirişküm taht-ı ‘âc

51 A₁ 19^a, İÜ 18^b, B 31, A₃ 23^a, KN 16^a, M 23^a, K 19^a, T₁ 91^a, P 246^b, S₁ 146^a, T₂ 21^a, S₂ 16^b, V 14^b, TT 24^a, S₃ 49^b, BN 17^a, TN 26^b, S₄ 29^a, S₅ 19^b, S₆ 20^a, S₇ 21^b, S₈ 17^a, S₉ 23^a, S₁₀ 22^a, S₁₁ 25^b, TZ 23^b.

51 || 1^a dünyâdan: ğaffetden V miñnetden M.

51 || 1^b dut: tut A₃ tut B || ‘illet: kıillet S₃, İÜ || endüha: endüh S₃, V, TT, S₂, İÜ.

51 || 2^a dut: tut A₃ tut B || istiğnâda istersen kemâl: istiğnâda isterseñ kemâl T₁, S₂, A₃, S₄ isterseñ kemâl-i salţanat [TD].

51 || 2^b ki: kim A₁, KN, TT, S₂, T₂, S₃, İÜ, S₄, S₅, [G, TD] || vâdide çoğdur: vâdidedür çoğ V.

51 || 3^a taht u tâc: tâc u taht A₁, K, S₆, S₁₁, [T] || pâlık: pâlig A₃, TT.

51 || 3^b taht u belâdur: taht-ı belâdur V.

5 || Bu beyit S₅’te yoktur.

51 || 5^a terk-i tecrid: terk ü tecrid KN, S₃, TT, P, İÜ, T₂, BN, TN, S₅, S₆, S₈, S₁₁, [T, TD].

51 || 5^b faqr: ‘ışğ S₁, A₃, K || bâzârına: bâzârında S₅ || esbâb: erbâb [G].

51 || 6^a kıılma: kıılmañ V.

51 || 6^b olsa: kim ola S₂ ola S₃, V, T₂, İÜ || faqrardan: dehrden TT || hüzn ü: hüzn T₁, S₁, V, T₂, A₁, P, TZ h’ân TT || ğinâdan: fenâdan S₃, İÜ ‘anâdan A₃, KN, K, M, V, T₂ || ibtihâc: intihâc KN, T₁, A₃, K, T₂, V, S₃, TN, S₉.

51 || 7^b tâc-ı: tâc u S₁ || sîm-i: sîm ü A₁.

52.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Olur kıaddüm dü-tâ 'ışkuñ yolında her belâ görgeç
Tariķ ehline 'âdetdür tevâzu' âšnâ görgeç
2. Nihân 'ışkını ma'lüm etse 'âlem dūd-ı âhumdan
'Aceb yoķ kim gümân-ı genc eder hâlķ ejdehâ görgeç
3. Füzün olduķça 'ışkuñ germ olur eşküm bu gözümde
Egerçi Şu bürüdet kesbini eyler hevâ görgeç
4. Gözüñ her laħza kim cānum deler gönüm kılur efgān
Bi-'aynih eyle kim feryād eder itler gedâ görgeç
5. Revāc-ı naķd naķş-ı sikkedendür n'ola kıadr etse
Maña el cism-i 'uryānumda naķş-ı büriyâ görgeç
- 6.⁸ Men-i dervîŐe el hem cevr eder sen cevr kılduķça
Kim eyler zulm men'in pâdiŐāhum sen revâ görgeç
- 7.¹⁰ Fuzûlîni yaşur ey za'f meh-veşler cefāsından
Ki meh-veşler kılurlar biñ cefâ bir mübtelâ görgeç

52 A₁ 19^a, İÜ 19^a, B 31, A₃ 23^b, KN 16^b, M 23^a, K 19^a, T₁ 91^b, P 246^b, S₁ 146^a, T₂ 21^a, S₂ 17^a, V 15^a, TT 24^b, S₃ 50^a, BN 17^a, TN 26^b, S₄ 29^b, S₅ 19^b, S₆ 20^a, S₇ 22^a, S₈ 17^a, S₉ 23^a, S₁₀ 22^b, S₁₁ 25^b, TZ 24^a.

52 || 1^a yolında: yolundan [T] || her: bir V, TT, S₆, S₈, S₁₀, S₁₁, [G, TD, D].

52 || 1^b 'âdetdür: vâcibdür S₄.

52 || 2^a nihân 'ışkını ma'lüm etse: nihânî 'ışkımı ger bilse V, S₆, [G] || 'ışkını: 'ışkımı B, S₈, S₁₁, [TD, T, D] 'ışkımını TN, S₁₀.

52 || 3^a 'ışkuñ: 'ışkım B, S₅ || bu gözümde: bu gözümde TT bu gözgüde A₁ bu çeşmümde S₂ gözüm içre B budur Őurfe T₂, BN budur vechi S₇ yügürmekde V, S₆, [TD, T, D] bu yüzlerde S₄ bu görmekte KN, S₁₁ töker gerdun [G].

52 || 3^b egerçi: eger ki A₁ || Şu: su A₁, KN, B, V, T₂, M, İÜ, S₅ || kesbini eyler: kesbini edüp A₁ kesbi eyler çün T₂.

52 || 4^a gözüñ: ğamuñ A₃, S₃, TT, S₂, İÜ, V, A₁, KN, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁ oħuñ [TD, D] || cānum: bağrum A₃, TN, S₇, S₉, [T, G, TD] || deler: diler M, K, S₂, V, TZ alur T₂ || gönüm: cānum M.

52 || 4^b feryād eder: eyler fiğān T₁, S₁, A₃ efgān eder S₅.

52 || 5^a naķd naķş-ı: naķş-ı tünd T₁ naķd-i 'ışkın K || n'ola kıadr etse: n'ola ger kıadr olsa TT || naķd: naķd-i [G] || kıadr etse: ğadretse [G].

8 Bu beyit TT'de yoktur.

52 || 6^a men-i: bu ben M, K dil-i S₃, İÜ.

52 || 6^b pâdiŐāhum: pâdiŐāhum hem A₁.

10 Bu beyit İÜ ve S₃'te yoktur.

52 || 7^a za'f: Şem' T₁, S₁ eşk T₂ || cefāsından: ğaŐāsından S₄.

52 || 7^b kılurlar: kılur S₂ || biñ: miñ A₁, KN, || cefâ bir: cefâlar [G] || mübtelâ: âšnâ V.

53.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ger degül bir mâh mihriylen menüm tek zâr şubh
Başın açup neşe her gün yaħasın yırtar şubh
2. Gün degül her gün bir ay mihriyle gögsin çäk édüp
Tâze tâze dâğlardur kim kıılır izhâr şubh
3. Tiğ-ı ħurşid ile ref olsa yèridür kim müdâm
Yandurup pervâne’i şem’e vèrür âzâr şubh
- 4.⁵ Şubhı şâm u şâmı şubh olmuş menem ‘âlemde kim
Şâm şem^c-i bezm olup ayrıldı menden yâr şubh
5. Gör nè ‘âşıkdur ki bir ħurşid vaşlın bulmağa
Şarf éder her laħza biñ biñ lü’lü’-i şehvâr şubh
- 6.⁹ ‘Işkda şādıklıg izhâr etdi dâğın gösterüp
Ġâlibâ dèrlerdi kâzib kııldı andan ‘âr şubh
7. Heçr şâmında ġam étmişdi Fuzûlî kaçd-ı cân
Olmasaydı merħametden dem urup ġam-ħ’âr şubh

53 A₁ 19^b, İÜ 19^a, B 32, A₃ 23^b, M 23^b, KN 16^b, T₁ 92^a, P 246^b, S₁ 146^b, T₂ 21^b, S₂ 17^a, V 15^a, TT 24^b, S₃ 50^b, BN 17^b, TN 27^a, S₄ 30^a, S₅ 20^a, S₆ 20^b, S₇ 22^a, S₈ 17^b, S₉ 23^b, S₁₀ 22^b, S₁₁ 26^a, TZ 24^a.

53 || 1^a mihriylen: mihriyle V, S₃, İÜ, [T, G, TD].

53 || 1^b başın: baş TT.

53 || 2^a bir ay: perî T₁ || édüp: éder V.

53 || 2^b dâğlardur: dâğlar S₁ || kıılır: şalur T₁.

53 || 3^a olsa: olmağ V.

53 || 3^b yandurup: yandurur A₃, S₄ yanduran S₅ || pervâne’i: pervâneni S₆, [T, TD] pervâneyi S₁₁.

5 Bu beyit TT’de yoktur.

53 || 4^a şubhı: şubh S₄, S₅ || şâmı: şâm S₄, S₅ || menem: baña S₄.

53 || 4^b şâm şem^c-i bezm: şâm u bezm-i şem^c V || ayrıldı: ayırdı A₁ || yâr: zâr A₁.

53 || 5^a bir: her T₁ - S₄ || vaşlın: vaşlın M vişâlin S₄ || bulmağa: tapmağa S₂.

53 || 5^b éder: - T₁ || biñ biñ: miñ miñ A₁, KN, yüz biñ S₂ yüz miñ T₂.

9 Bu beyit V’de yoktur.

53 || 6^a ‘ışkda: ‘ışkdan A₃, TT, S₂, S₃, İÜ ‘âşık-ı T₁ ‘ışk-ı T₂ || şādıklıg: şādıklıg A₁, TT, S₃, M, İÜ şādıkdur T₁ şādıklıgda T₂ || dâğın: her dem TT.

53 || 7^a heçr şâmında: ‘ışk şâmından TT heçr şâmına [G] || kaçd-ı cân: kaçdına M, T₂.

53 || 7^b ġam-ħ’âr: izhâr M.

54.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Eger murād ise vèrmek şafâ-yı cevher-i rûh
Felek mişâl yürüt sâğar-ı şarâb-ı şabûh
2. Buyurma tövbe maña ol şarâbdan nâşih
Ki görse anı dutar cezm-i terk-i tevbe Naşûh
3. Hücûm-ı ğamda maña anı ètdi zevrağ-ı mey
Kim ètmedi anı tûfân olanda geştî-yi Nûh
4. Müdâm çeşmüme kan doldurur hadeng-i ğamuñ
Yuva başumda dutan kuşları èdüp mecrûh
- 5.⁶ Dil oldu tîğ-ı firâğuñla şerha şerha velî
Nè sūd çün saña olmadı hâl-i dil meşrûh
- 6.⁸ Tenümde sancılı nâveklerüñle şâdem kim
Der-i belâ bu kilid iledür maña meftûh
- 7.¹⁰ Fuzûlî oldu belûñ fikri ile mûy-mişâl
Henüz bulmadı ol sırra ihtimâl-i vuzûh

54 A₁ 19^b, B 32, A₃ 24^a, KN 17^a, M 23^b, K 19^b, T₁ 92^a, P 247^a, S₁ 146^b, T₂ 21^b, S₂ 17^b, V 15^b, TT 25^a, S₃ 51^a, BN 17^b, TN 27^b, S₄ 30^a, S₅ 20^a, S₆ 20^b, S₇ 22^b, S₈ 17^b, S₉ 23^b, S₁₀ 23^a, S₁₁ 26^b, TZ 24^b.

54 || 1^b mişâl: mişâli S₃, TT || yürüt: vèrüp S₄.

54 || 2^a ol: o A₃.

54 || 2^b ki görse: görürse T₁ || anı: onı T₂ || cezm-i terk-i: terk-i cezm-i T₁, A₃.

54 || 3^a ğamda: ğamdan K.

54 || 3^b ètmedi anı: anı ètmedi TT ètmedi aña V.

54 || 4^a doldurur: taldurur B, A₃, TT.

54 || 4^b başumda: başumdan V başında [G] || dutan: tutan B dutar M || èdüp: èden V.

6 Bu beyit S₁'de yoktur.

54 || 5^a tîğ-ı: derd ü V || firâğuñla: firâğla V cefâğla K vişâlünle TT.

54 || 5^b saña: - V || olmadı hâl-i dil: hâl-i dil olmadı T₁, A₃, TN, S₇, S₈, S₉, [G, D].

8 Bu beyit V'de yoktur.

54 || 6^a sancılı: şancılı M, TT, S₂.

10 Bu beyit M'de yoktur.

54 || 7^a oldu belûñ fikri ile: derd ü ğam belûñ oldu S₃.

54 || 7^b ol sırra: ol sırr u S₃ ol sende [G] || vuzûh: fütûh V.

55.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1.   K̇ansı mâhuñ bilmezem mihrîyle olmış zâr şuḃh
Her gün eyler halk̇a bir dağ-ı nihân izhâr şuḃh
2.   Batdı encüm çıhdı gün yâ bir esîr-i ‘ışkdur
Tökdi dürr-i eşk çekdi âh-ı âteş-bâr şuḃh
3.   N’ola ger emvâta ihyâ vërse şuḃhuñ demleri
Zikr-i la‘lündür kim eyler dem-be-dem tekrâr şuḃh
4.   Bir muşavirdür ki zerrîn kilik ile her gün çeker
Şaḟha-yı gerdûna nakş-ı ‘arız-ı dil-dâr şuḃh
5.   Müjde bir hırşiddin vërmış meger bād-ı şabâ⁸
Kim nişâr eyler aña yüz biñ dür-i şehvâr şuḃh
- 6.⁹   ‘Âşık-ı şâdıkdur izhâr-ı ğam eyler her seher
Âh ile halk̇ı yuğusından kıluur bîdâr şuḃh
- 7.¹¹   Ëy Fuzûlî şâm-ı ğam encâmına yoğdur ümid
Bir tesellidür saña ol söz ki dërler var şuḃh

55 A₁ 20^a, İÜ 19^b, B 33, A₃ 24^a, KN 17^a, M 24^a, K 20^a, T₁ 92^b, P 247^a, S₁ 147^a, T₂ 22^a, S₂ 17^b, V 15^b, TT 25^a, S₃ 50^b, BN 18^a, TN 27^b, S₄ 30^b, S₅ 20^b, S₆ 21^a, S₇ 23^a, S₈ 18^a, S₉ 24^a, S₁₀ 23^b, S₁₁ 26^b, TZ 25^a.

55 || 1^a k̇ansı: ḣansı A₁, KN, V, TT, S₄, S₅, [T] || mâhuñ: mâhum KN ayuñ A₃.

55 || 2^a bir: her S₄.

55 || 2^b çekdi: saçdı S₄.

55 || 3^b la‘lündür: la‘lünden T₁, A₃, K, M, S₁, B, P, T₂, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ.

55 || 4^a zerrîn kilik: rengin kilik S₃, İÜ, [T] kilik-i zer TT || gün: gün kim TT.

55 || 4^b gerdûna: gerdün V.

55 || 5^a müjde bir: müjde A₁, KN, S₃, S₂, S₄ müjdei bir [G] || vërmış: almış S₃, S₂, İÜ || şabâ: seher İÜ, B, KN, M, K, T₁, P, S₁, T₂, S₂, S₃, BN, TN, S₄, S₅, S₆, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, [T].

55 || 5^b eyler: êder T₁, A₃ || aña: oña A₁ seher [G] || biñ: miñ A₁, KN, T₂.

8 Bir sonraki beytin ilk mısrasının sonunda yer alan “seher” kelimesinin bu mısrayı etkilediği ve bu yüzden “seher” kelimesinin değerlendirdiğimiz nüshalarda yaygınlık kazandığı düşünülmektedir. Bu nedenle A₁, A₃, TT, S₇ ve TZ nüshalarında bulunan “saba” okunuşu tercih edilmiştir.

9 Bu beyit B’de yoktur.

55 || 6^a şâdıkdur: şâdıklık V || her: tâ A₁.

55 || 6^b yuğusundan: yuğusundan A₁, A₃, V || kıluur: kıluur S₂, [G].

11 Bu beyit V’de yoktur.

55 || 7^b saña: baña KN.

56.

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün¹

1. Ol müşg-bû ğazâle ihlâşum eyle vâzıh
Bellig şabâ selâmen miskiyyete'r-revâyıh³
2. Olğaç habibe vâşıl bizden hem olma ğâfil
Lâ taqtâ'î'r-resâ'il lâ tektemi'ş-şerâyıh⁵
3. Yüzde sirişk kanı söyler ğam-ı nihânı
Qad tezherü'l-me'ânî bi'l-hattî fi'l-levâyıh⁷
4. Men mübtelâ-yı hicrân menden ırâq cânân
Ve'l-ömrü keyfe mâ kân mişle'r-riyâhi râyıh⁹
5. 'Işkın Fuzûlî-yi zâr terk êtmek oldu düşvâr
Yâ 'arifen bimâ şâr lâ tuksiri'n-neşâyıh¹¹

56 A₁ 20^a, B 33, A₃ 24^b, KN 17^b, M 24^b, K 20^a, T₁ 92^b, P 247^a, S₁ 147^a, T₂ 22^b, S₂ 18^a, V 15^b, TT 25^a, S₃ 51^a, BN 18^b, TN 28^a, S₅ 20^b, S₆ 21^a, S₇ 23^a, S₈ 18^a, S₉ 24^b, S₁₁ 27^a, TZ 25^a.

56 || 1^a eyle: oldu [G].

3 Ey seher yeli! Ona benden misk kokulu selamlar götür.

56 || 2^a olğaç: olmağ V.

56 || 2^b şerâyıh: neşâyıh V sevâyıh S₅.

5 Mektupları kesme, açık şeyleri gizleme.

56 || 3^b tezherü'l: mazherü'l- T₁, TT, K, A₃ nazherü'l- S₂ || bi'l: fi'l- T₂ || fi'l: ve'l- V.

7 Manalar, levha üzerinde hat ile ortaya çıkar.

56 || 4^a ırâq: ırâğ A₁, KN, B, A₃, S₂, S₃, S₅ yırâq S₁.

56 || 4^b riyâhi: riyâhü'r A₃, T₁, T₂.

9 Ömür, öyle ya da böyle rüzgâr gibi geçip gider.

56 || 5^a êtmek: êtmez T₁ êtdi T₂, S₅ || oldi: eyle V, T₂, S₅.

56 || 5^b bimâ: bilâ V.

11 Ey yaşananları bilen! Çok nasihat eyleme.

57.

Müfte'ülün Fâ'ilün Müfte'ülün Fâ'ilün/fâ'ilât

1. Kimsede ruhsâruña tākāt-ı nezzâre yoḥ
'Āşıķı öldürdi şevķ bir nazara çäre yoḥ
2. Bağrı bütünler maña ta'ne ederler müdâm
Hâlümi şerḥ etmege bir cigeri pâre yoḥ
3. Yığdı menüm başuma dehr ğamın n'eyesün
Bâdiye-yi 'ışķda men gibi âvâre yoḥ
- 4.⁵ Dehrde hem-tâ saña var perî yoḥ dësem
Var güzel çoḥ velî sen gibi hün-h'âre yoḥ
- 5.⁷ Gözde gezer çizginüp қаtre-yi eşķüm müdâm
Қаtre-yi eşķüm gibi çarḥda seyyâre yoḥ
6. Çāk görüp göğsümi kılma 'ilâcum şabîb
Žâyi' olur merhemün mende biter yâre yoḥ
7. Zârlığum 'ışķdan var Fuzûlî velî
Ol meh-i bed-mihrden raḥm men-i zâre yoḥ

57 A₁ 20^b, B 33, A₃ 24^b, KN 17^b, M 24^b, K 20^b, T₁ 93^a, P 247^a, S₁ 147^b, T₂ 22^b, V 16^a, TT 25^b, S₃ 51^b, BN 18^b, TN 28^b, S₄ 31^a, S₅ 21^a, S₆ 21^a, S₇ 23^b, S₈ 18^a, S₉ 24^b, S₁₀ 23^b, S₁₁ 27^a, TZ 25^b.

57 || 1^a nezzâre: nezzâr A₃ || yoḥ: yoḥ V.

57 || 1^b şevķ: - V || yoḥ: yoḥ V.

57 || 2^a bütünler: yavaşlar K || ta'ne: şa'n TT.

57 || 2^b cigeri: ciger A₁, K || yoḥ: yoḥ V.

57 || 3^b men: biz V || gibi: kimi A₁, KN, S₅, [TD] || yoḥ: yoḥ V.

5 Bu beyit T₁'de yoktur.

57 || 4^a var perî yoḥ dësem: var perî yoḥ dësem M, K var imiş yoḥdur velî V var perî yoḥ demen [T, TD] vâř perî yok dëmem TN, S₈, [G].

57 || 4^b güzel: güzeli V perî TT || gibi: kimi A₁, KN, [T, TD] || hün-h'âre: âvâre V || yoḥ: yoḥ V.

7 Bu beyit M'de yoktur.

57 || 5^a gezer: gezüp T₁, A₃, B, K, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ || çizginüp: çizginür V, TT, T₁, T₂, A₃, B, K, P, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ || müdâm: velî [T].

57 || 5^b gibi: kimi A₁, KN, [T, TD] || seyyâre: sitâre V || yoḥ: yoḥ V.

57 || 6^a göğsümi: sinemi A₃.

57 || 6^b yoḥ: yoḥ V.

57 || 7^a 'ışķdan: 'ışķda V, T₂, [G].

57 || 7^b bed-mihrden: bi-mihrden A₁, KN, V, B, S₃, P, S₆, S₈, S₁₀, S₁₁, [G, T] nâ-mihrden M nâ-mihrbân K bi-raḥmden TT || men: ten S₃ || yoḥ: yoḥ V.

58.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1.² N’ola ger çoçsa miyânuñ kemer-i zer güstâh
Getürüp çoğları ortaya zer eyler güstâh
2. Hâk-i sâgar Cem ü Cemşiddür ey pîr-i muğân
Haber ét sâkiye kim dutmaya sâgar güstâh
3. Reşk odıyla yağılır rişte-yi cânım ki neçün
Deger ol ‘arıza gîsü-yı mu‘anber güstâh
4. Revzenüñden kıoma kim gün düşe hâlvetgehüñe
Harem-i şâha nè lâyıķ gire çâker güstâh
5. Sağla ey eşk edeb gêtme ser-i kūyına çoğ
Ki düşer gözden ü yüzden sürilür her güstâh
6. Hevesüm bâde-yi gül-güna bu ümmîd iledür
Kim olam mest dutam dâmen-i dil-ber güstâh
7. Beñzedürsen özüñi itlerine her sâ‘at
Ey Fuzûlî olabilmez saña beñzer güstâh

58 A₁ 20^b, İÜ 20^a, B 33, A₃ 25^a, KN 18^a, M 25^a, K 20^b, T₁ 93^a, P 247^b, S₁ 147^b, T₂ 23^a, S₂ 18^a, V 16^a, TT 25^b, S₃ 51^b, BN 19^a, TN 28^b, S₄ 31^a, S₅ 21^a, S₆ 21^b, S₇ 23^b, S₈ 18^b, S₉ 25^a, S₁₀ 24^a, S₁₁ 27^b, TZ 26^a.

2 İÜ’de eksik varak olduğu için gazelin ilk beş beyti yoktur.

58 || 1^b çoğları ortaya: ortaya çokları T₂.

58 || 2^a cem ü: gül ü T₂ cem V, A₁, TT, T₂, S₃, M, TZ gil-i [G].

58 || 2^b haber: yeter A₃ || ét: tâ T₂ || sâkiye: satmaya A₁ || dutmaya: tutmaya A₃, B.

58 || 4^a revzenüñden: ravzañdan A₁ || kıoma: kıoyma A₁, KN, ..

58 || 4^b şâha: şâh KN, V || gire: ki yere S₁.

58 || 5^a sağla: sağla S₂, TT.

58 || 5^b ki: kim T₁ || gözden ü yüzden: yüzden ü gözden T₂, [G] gözden yüzden KN.

58 || 6^a hevesüm: mevsim A₃, T₁, TT.

58 || 6^b kim: ki TT || mest: mest ü [T] || dutam: tutam A₃ tutam KN.

58 || 7^b olabilmez: olabilmen S₁.

59.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Reng-i rüyuından dem urmuş sāğar-ı şahbāya baḡ
Āftāb ilen kıılır da'vā dutılmış aya baḡ
2. Şem' başından çıḡarmış dūd-ı şevḡ-ı kākülün
Beyle kütēh 'ömr ile başındaki sevdāya baḡ
3. Ėy selāmet ehli ol ruḡsāre baḡma zinhār
İḡtirāz eyle melāmetden men-i rüsvāya baḡ
4. Bildi 'ışḡında nemed-püş olduḡum āyīne tek
Raḡm édüp bir kez maña baḡmaz bu istiḡnāya baḡ
5. Sīnemi çāk eyle gör dil ıztırābın 'ışḡdan
Revzen aç her dem hevādan mevc uran deryāya baḡ
6. Ėy dēyen kim şām-ı iḡbālün nē yüzden tīredür
Sāye şalmış aya ol gīsū-yı 'anber-sāya baḡ
7. Ėy Fuzūlī her nēce men' eylese nāşīḡ seni
Baḡma anuñ ḡavline bir çihre-yi zībāya baḡ

59 A₁ 21^a, İÜ 20^a, B 34, A₂ 15^a, A₃ 25^a, KN 18^b, M 25^a, K 21^a, T₁ 93^b, P 247^b, S₁ 147^b, T₂ 23^a, S₂ 18^b, V 16^b, TT 26^a, S₃ 52^b, BN 19^a, TN 29^a, S₄ 31^b, S₅ 21^b, S₆ 22^a, S₇ 24^a, S₈ 18^b, S₉ 25^a, S₁₀ 24^a, S₁₁ 28^a, TZ 26^a.

59 || 1^a reng-i: reng ü A₁, İÜ, A₂, M, S₁, S₃, S₅ || rüyuından: rüyından V, M || sāğar-ı: sāğar u M, K.

59 || 1^b ilen: ile B, S₂, K, M, T₂, P, TZ || dutılmış: tütülmüş A₃, M.

59 || 2^a şevḡ: şem' V, A₁, KN, T₂, S₅ müşḡin S₄, [G].

59 || 2^b beyle: böyle A₃, B, M, T₁, S₁, S₂, TT || 'ömr ile: 'ömr lü KN || ile: ilen S₄, S₅ || başındaki: başındaḡı S₂.

59 || 3^a selāmet: melāmet V || ehli: ehl K || baḡma: baḡmañ V.

59 || 3^b eyle: étme A₁.

59 || 4^a: 'ışḡında: 'ışḡından M, P, S₁₀, TZ 'ışḡda T₁, A₂ 'ışḡuında A₁ 'ışḡumdan V || āyīne tek: āyīne-veş S₂, TT, A₁, KN, T₂, V, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₁, [TD, G, D].

59 || 4^b bir kez: herḡiz T₁, S₃, İÜ, S₄.

59 || 5^a 'ışḡdan: 'ışḡda [G].

59 || 5^b mevc uran: mevc urur KN mevc-zen S₄.

59 || 6^a iḡbālün: hicrānuñ M || tīredür: ḡaradur TT.

59 || 7^b anuñ: onuñ A₁ || çihre: süret S₁, T₁, B, V, M, K, S₂, P, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ.

60.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1.² Leblerün tek la'l lafzuñ tek dür-i şevvâr yoḡ
La'l ü gevher çoḡ lebün tek la'l-i gevher-bâr yoḡ
- 2.⁴ Senden êtmen dâd cevruñ var luṭfuñ yoḡ dëyüp
Mest-i zevk-ı şevkuñam birdür yanumda var yoḡ
- 3.⁶ Kime izhâr eyleyem bilmen bu pinhân derdi kim
Var yüz biñ derd-i pinhân kudret-i izhâr yoḡ
- 4.⁸ Devr ser-mest-i şarâb-ı ğaffet êtmiş 'âlemi
Munca ser-mestün temâşasına bir huş-yâr yoḡ
- 5.¹⁰ Halkı medhüş eylemiş h'âb-ı şeb-i tül-ı emel
Şubḡ taḫkîk-ı 'âlamâtına bir bîdâr yoḡ
- 6.¹² Şüreti zîbâ şanemler yoḡ dëmen büt-hânedede
Var çoḡ ammâ saña beñzer büt-i hün-h'âr yoḡ
- 7.¹⁴ Êy Fuzûlî sehldür her ğam ki ğam-h'ârı ola
Ğam budur kim mende biñ ğam var bir ğam-h'âr yoḡ

60 A₁ 21^a, İÜ 20^a, B 34, A₂ 15^a, A₃ 25^b, KN 18^b, M 25^b, T₁ 94^a, P 247^b, S₁ 148^a, T₂ 23^b, S₂ 18^b, V 16^b, TT 26^a, S₃ 52^a, BN 19^b, TN 29^b, S₄ 31^b, S₅ 21^b, S₆ 22^a, S₇ 24^a, S₈ 19^a, S₉ 25^b, S₁₀ 24^b, S₁₁ 28^a, TZ 26^b.

2 Bu beyit A₂'de yoktur.

60 || 1^a la'l: la'l ü S₁, B, P, S₄, S₅, S₆, S₇, S₁₁, [T, G, TD] || şevvâr: şevvâre V.

60 || 1^b la'l ü: la'l M, T₁, A₁, V || tek: - T₁ || la'l-i: la'l ü S₄ || gevher-bâr: gevher-bâre V.

4 Bu beyit A₂'de yoktur.

60 || 2^a senden: benden V || êtmen: êtmeñ V êtsem TT || cevruñ: cevrin V || var: var u S₃, M, İÜ, [T] || dëyüp: dëyü M, A₃ dutup T₁.

60 || 2^b zevk-ı şevkuñam: zevk ü şevkuñam A₃, S₃ zevk-ı şevk kim KN şevk-ı zevkuñam S₂.

6 Bu beyit A₂'de yoktur.

60 || 3^a eyleyem: eyleyin S₃, M, İÜ || derdi: derd T₁.

60 || 3^b biñ: miñ A₁, KN || kudret: kuvvet A₁, V, TT, [G] taḫat S₃, İÜ || izhâr: tekrâr [G] güftâr [T].

8 Bu beyit A₂'de yoktur.

60 || 4^b munca: bunca B, TT, S₂, S₃, M, P, İÜ || temâşasına: temâşasında S₃, İÜ || huş-yâr: huş-yâre V.

10 Bu beyit A₂'de yoktur.

60 || 5^b şubḡ: hiç A₁ || taḫkîk-ı: taḫkîküñ T₂, TT taḫkîki S₄, [G, TD] || bîdâr: huş-yâr M.

12 Bu beyit S₂'de yoktur.

60 || 6^a şüreti: şüret-i M, T₁, S₃, İÜ, S₄, S₅ || dëmen: dëmeñ V dëyen S₁, M dëme TT denen [G].

60 || 6^b saña: bir saña [TD] || hün-h'âr: hün-h'âre V ayyâr [G].

14 Bu beyit İÜ ve S₃'te yoktur.

60 || 7^b kim mende biñ: kim mende miñ KN kim mende miñ KN ki bende biñ TT mende kim miñ A₁ ki biñ V kim bende yüz S₄ ki bende min [G] || var: var ü A₃ [T].

61.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Germdür şâm u seher mihrüñle çarh-ı láciverd
Geh sirişk-i al éder izhâr geh ruhsâr-ı zerd
2. Şubha yarar ‘âşık-ı şâdıķ démeñ ‘âlemde kim
Bir nefes geçmez ki çekmez süz-ı dilden âh-ı serd
3. Yağşı şanma ey gönül ehl-i hıred etvârını
Olma ğâfil ‘ışķ derdinden yaman olmaz bu derd
- 4.⁵ Mümkün olduķça felek manşübesinden kıl hâzer
Neşe kim hâlî degül bî-dâd naķşından bu nerd
5. Zülmet-i ğam ıztırâbın çekmez ol âzâde kim
Her ta‘alluķdan ola hırşid-veş ‘âlemde ferd
6. Ey Fuzûlî kesme ol meh-veş vişâlınden ümîd
Şabr kıl kim devr devrânı degül bî-hüde gerd

61 A₁ 21^b, İÜ 20^b, B 34, A₂ 15^a, A₃ 25^b, KN 19^a, M 25^b, K 21^a, T₁ 94^a, P 248^a, S₁ 148^a, T₂ 23^b, S₂ 18^b, V 17^a, TT 26^a, S₃ 52^b, BN 19^b, TN 29^b, S₄ 32^a, S₅ 22^a, S₆ 22^b, S₇ 24^b, S₈ 19^a, S₉ 25^b, S₁₀ 24^b, S₁₁ 28^b, TZ 27^a.

61 || 1^a mihrüñle: mihrinle T₂ mihrüñde K.

61 || 1^b izhâr: izhâr ü B, K, S₅ [T]

61 || 2^a yarar: beñzer A₃, K, P, S₁, M, B, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ, [T, G, TD] || ‘âşık-ı: ‘âşık T₁.

61 || 2^b çekmez: çeker A₁.

61 || 3^b olmaz: olur T₂, S₄, S₅.

5 Bu beyit V’de yoktur.

61 || 4^b naķşından: derdinden TT.

61 || 5^a zülmet-i: zülmet ü V || âzâde: âzâd V âvâre TT, S₅.

61 || 5^b -veş: tek A₃, B, M, K, T₁, S₁, P, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ.

61 || 6^a meh-veş vişâlınden: meh-veş cemâlinden KN, T₂, BN, S₄, S₅, [T, G, TD] meh-veş fi‘âlınden A₂, S₃, İÜ meh-veşlerinden sen A₁ || ümîd: naẓar T₂.

61 || 6^b kim: ki V - S₂.

62.

Fâ‘îlâtün Fâ‘îlâtün Fâ‘îlâtün Fâ‘îlün

1. Nâledendür ney gibi âvâze-yi ‘ışķım bülend
Nâle terkin kılmazam muṭlak³ kesilsem bend bend
2. Kıl meded êy baḥt yoḥsa kâm-ı dil mümkin degül
Böyle kim ol dil-rübâ bî-derddür men derdmend
- 3.⁵ Dâğlardur odlu gönlümde ķarası ķopmamış
Yâ sebât-ı ‘ışķ için od üzre bir nece sipend
4. Açılır gönlüm gehî kim girye-yi telḥum görüp
Açar ol gül-ruḥ tebessüm birle la‘l-i nûş-ḥand
5. Ḥāk-i râhuñdan meni ķaldurabilmez sâye tek
Kılsa gerdün âftâbuñ her şu‘â‘ın bir kemend
6. Câm dut dër sâķî-yi gül-ķihre zâhid terk-i câm
Êy gönül fikr eyle gör kim ķansıdır dutmalu pend
7. Êy Fuzûlî şüret-i faķruñ ķabül-i düstdur
Hiç dervişı senüñ tek görmedüm sulṭân-pesend

62 A₁ 21^b, İÜ 20^b, B 35, A₂ 16^a, A₃ 26^a, KN 19^a, M 26^a, K 21^b, T₁ 94^b, P 248^a, S₁ 148^b, T₂ 24^a, S₂ 19^a, V 17^a, TT 26^b, S₃ 53^a, BN 20^a, TN 30^a, S₄ 32^b, S₅ 22^a, S₆ 22^b, S₇ 24^b, S₈ 19^b, S₉ 26^a, S₁₀ 25^a, S₁₁ 29^a, TZ 27^a.

62 || 1^a gibi: kimi KN, [T, TD].

62 || 1^b kılmazam: urmazam A₃ || muṭlak: her dem T₁, S₁, S₂, T₂, V, S₄, S₅, S₁₀, S₁₁, [G] bir dem A₁, BN, S₆ ney tek [T, TD, D].

3 Cem Dilçin, hem “Fuzûlî Divanı Üzerine Notlar” isimli çalışmasında hem de “Fuzûlî’nin Şiirlerinde İkillemelerin Oluşturduğu Ses, Söz ve Anlam Düzeni” isimli makalesinde doğru farkın “ney tek” olması gerektiğini Fuzûlî’nin üslubunu nazar-ı dikkate alarak ifade eder. Ancak değerlendirdiğimiz nüshalarda “ney tek” okunuşu bulunmamaktadır.

62 || 2^a meded: hû T₁, K, A₃, M, TZ || yoḥsa: ve‘r-ne T₁, K, A₃, M, B, S₂, P, TN, S₇, S₉, TZ.

62 || 2^b böyle: beyle A₁, KN, TT, T₂, A₂, S₃, S₄, S₅, TZ, [T, G, TD] || bî-derddür men: bî-derd ü ben A₃.

5 Bu beyit S₃’te yoktur.

62 || 3^a odlu: odlar T₁ || gönlümde: sînemde TT göğsümde S₂, TZ, [T, G, TD] || ķopmamış: ķoyulmuş KN.

62 || 3^b sebât: şerâr A₁ || od: ot A₂, KN, T₁, S₁, İÜ.

62 || 4^a girye-yi telḥum: nâle-yi zârum TT.

62 || 5^a ķaldurabilmez: ķaldurabilmen S₁ || tek: -veş S₂.

62 || 5^b âftâbuñ her: âftâbın her V, TT âftâbından S₁ || şu‘â‘ın: şu‘â‘uñ A₁ || bir: her A₁ || kılsa gerdün âftâbuñ: âftâbın kılsa gerdün [G].

62 || 6^a dut: tüt A₃, M tüt B.

62 || 6^b ķansıdır: ḥansıdır A₁, KN, V, TT, T₂, S₄, S₅ || dutmalu: tütmalu A₃ tütmalu B.

62 || 7^b sulṭân: müşkil T₁.

63.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1.² Göz haţuñdan merdümin maĥv étmedin bulmaz murād
Zāyî‘ eyler ĥüsnüñi haţtuñ sevād üzre sevād
2. Olabilmez çin-i zülfüñden cüdâ göz merdümi
Cārî olmışdur bu ‘adet tırrasuz olmaz midād
3. Göñlüñ âhumdan teraĥĥum şüretin gösterdi lik
Mevcden su naĥşına çoĥ étmek olmaz i‘timād
4. Eşk ü âhum nefreti kat‘ étدی êlden ülfetüm
Çizginen çevremde yâ gird-âbdur yâ gird-bād
5. Geçdi tenden oĥlarıñ tenhâ ĥalup dil dem-be-dem
Nâleler eyler geçen hem-demlerin étdukçe yād
6. Çäk-i sinemden gönül çıĥdukça şād olsam n’ola
Öyle âfetden yaĥasın ĥurtaran olmaz mı şād

63 A₁ 22^a, İÜ 21^a, B 35, A₂ 15^b, A₃ 26^a, KN 19^b, M 26^b, K 21^b, T₁ 94^b, P 248^a, S₁ 148^b, T₂ 24^a, S₂ 19^a, V 17^b, TT 26^b, S₃ 53^a, BN 20^a, TN 30^a, S₄ 32^b, S₅ 22^b, S₆ 23^a, S₇ 25^a, S₈ 19^b, S₉ 26^a, S₁₀ 25^b, S₁₁ 29^a, TZ 27^b.

2 Bu gazelin matla beyti, A₃’te metin içerisinde dipnottaki şekilde, kenarda ise metindeki şekilde kaydedilmiştir. Kenardaki yazı farklı olduğu için bunun sonradan eklendiği söylenebilir.

63 || 1^a merdümin: merdümi S₅ || maĥv: terk TT || étmedin: étmedi A₁ olmadın V || bulmaz: tapmaz A₂ || 1. mısra: merdümin maĥv étmedin olmaz haţuñdan dide şād A₃, TN, S₉.

63 || 1^b ĥüsnüñi haţtuñ: ĥüsn-i haţtuñ hem V || 2. mısra: bulmaĥ olmaz zevĥ haţlardan açılmadın sevād A₃, TN, S₉.

63 || 2^a olabilmez çin: olabilmen S₁.

63 || 2^b tırrasuz: kilksüz T₂.

63 || 3^a gönüñ âhumdan: gönüñi âhumdan S₄ âhdan gönüñi S₅ gönüñüm âhumdan [G] || şüretin: şüreti S₃ || gösterdi: götürdi M gönüñüm [G].

63 || 3^b su: şü A₃, TT, S₂ || çoĥ étmek: göstermek V || i‘timād: i‘tikād T₁, S₁, S₃, B, M, TZ.

63 || 4^a eşk ü: reşk V eşk KN, M, K, T₁, TZ, [G] || nefreti: nefret T₁.

63 || 4^b çizginen: çevrülen V || gird-âbdur: gerdündür V.

63 || 5^a 1. mısra: geçdi oĥuñ neyleri tenden dil étmedi dem-be-dem T₂.

63 || 5^b nâleler: nâle V, S₄ || eyler: eylerler V kıılır TT eyler dil S₄ || hem-demlerin: hem-demleri A₃, T₁ || étdukçe: kıldıkça [G].

63 || 6^a çäk-i: çâh-ı [T] || sinemden: sinemde S₁, V, T₂, S₅ || gönül: oĥuñ S₄ || şād: yād S₃.

63 || 6^b öyle: eyle A₁, KN, TT, T₂, A₂, V, S₃, S₄, S₅, TZ, [T, G] beyle [TD] || olmaz: olmaya M.

- 7.¹ Şive-yi şimşād-ı kıaddün görse eyler bāğbān
İ'tidāl-i servden elbette selb-i i'tikād
8. Kıoyma nākış ehl-i derd içre Fuzûlîni řabīb
Eyle bir dermān ki derdin ěde gūn gūnden ziyād

1 Bu beyit V'de yoktur.

63 || 7^a şive: şīşe B || kıaddün: kıadrin T₁.

63 || 7^b i'tidāl: i'tikādı T₁, i'tikālî S₁ i'tikād M.

63 || 8^a kıoyma: dēme A₂, S₃, S₂ || derd: derde S₁ || Fuzûlîni: Fuzûlîden İÜ || 1. mısra: dēme nākış derd içre bu Fuzûlîni řabīb V.

63 || 8^b derdin ěde gūn gūnden: ola derdi gūn gūnden T₁, S₁ gūn gūnden ěde derdin T₂.

64.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ėy mezāk-ı cāna cevruñ Őhd ü Şekker tek leziz
Dem-be-dem zehr-i ğamuñ kãand-i mükerrer tek leziz
2. ĀteŐ-i berķ-ı firãkuñ nār-ı düzah tek elim
Cür'a-yı cãm-ı viŐālün āb-ı Kevşer tek leziz
- 3.⁴ Őerĥ aĥvālüm saña meste naşihat gibi telĥ
Telĥ ğüftaruñ maña maĥmūra sãĝar tek leziz
- 4.⁶ Dãĝ-ı iŐķuñ derdi zevķ-ı salțanat tek dil-pezir
Ĥãk-i küyuñ seyri fetĥ-i heft-kişver tek leziz
5. N'ola bulsam zevķ köydürdüķçe ğöĝsüm üzre dãĝ
Ehl-i derde dãĝ olur bī-derde ziver tek leziz
- 6.⁹ Tãze tãze dãĝ-ı derdüñdür dil-i süzãnuma
Fi'l-meŐel ĥırŐ ehline cem'iyet-i zer tek leziz
- 7.¹¹ Ėy Fuzulî 'alemün ğördüm kãamu ni'metlerin
Ĥiç ni'met ğörmedüm didār-ı dil-ber tek leziz

64 A₁ 22^a, İÜ 21^b, B 36, A₂ 16^a, A₃ 26^b, M 26^b, K 22^a, T₁ 95^a, P 248^b, S₁ 149^a, T₂ 24^b, S₂ 19^b, V 17^b, TT 27^a, S₃ 53^b, BN 20^b, TN 30^b, S₄ 33^a, S₅ 22^b, S₆ 23^a, S₇ 25^b, S₈ 20^a, S₉ 26^b, S₁₀ 25^b, S₁₁ 29^b, TZ 28^a.

64 || 1^a cāna: cānāne S₅ || cevruñ: Őevķuñ A₁ || Őhd ü: Őhd A₂, V Őhdi [G] || Şekker tek: Őekkerden A₂.

64 || 1^b ğamuñ: lebuñ A₁.

64 || 2^a firãkuñ: mezãkuñ V || nār: nāle T₁.

4 Bu beyit T₂ ve S₅'te yoktur.

64 || 3^a Őerĥ: Őerĥ-i [T, G, TD] || meste: mest A₂, V kılŐa T₁ || gibi: kimi B, A₁, KN, [TD].

6 Bu beyit A₁'de yoktur.

64 || 4^a dãĝ: derd S₅ || iŐķuñ: Őevķuñ S₅ || derdi: derd-i T₁, M, V, S₅.

64 || 4^b seyri: yeri A₃.

64 || 5^a köydürdüķçe ğöĝsüm üzre: yandurdurduķça ğöĝsüm üzre S₂ ğördüķçe ğöĝsüm üzre V köydürdüķçe sīnem üzre T₁, S₁, B, M, A₃, K, P, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ ğöĝsüm üzre köydürünce A₁.

64 || 5^b derde: derd ü A₁.

9 Bu beyit A₁'de yoktur.

64 || 6^a tãze tãze: tã nihāl-i V || derdüñdür: derdüñden T₁, S₁, A₃, K, M, T₂, TZ derdüñ-dürür V.

11 Bu beyit V'de yoktur.

65.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Cilve-yi 'aks-i ruḥuñ âyîne de ey reşk-i ḥür
Rüşen êtmîş anı kim ḥurşiddendür aya nür
2. Berķ-ı âhum gök yüzün dutmîş sirişküm yer yüzün
Şoḥbetümden hem vuḥûş êtmîş teneffür hem ṭuyûr
3. 'Işķ resmi ger budur müşkil yeter dermâna derd
Derd ehli bî-zebân bî-derdler mest-i ğurûr
4. Dâĝ-ı dil-süzün firâķuñ kıldı gün günden füzün
Nür-ı mâh efzün olur ḥurşidden olduķça dür
5. Va'de-yi luṭfuñ çoḥ ammâ baḥt yâr olmaz ne sūd
Gül getirmez âb-ı şîrîn vèrmek ile ḥâk-i şür
6. Târ-ı zülfündür mi ruḥsârûnda cânlar meskeni
Yâ biraḥmîş bir reh-i pür-piç ü ḥam gülzâre mür
7. Ol ser-i küy itleri içre Fuzûlî yoḥ yerüm
Bes maña mâtem-serâ men ḳandan u bezm-i sürür

65 A₁ 22^a, B 36, A₂ 16^b, A₃ 26^b, KN 20^a, M 27^a, K 22^b, T₁ 95^b, P 248^b, S₁ 149^a, T₂ 25^a, S₂ 19^b, V 18^a, TT 27^a, S₃ 54^b, BN 21^a, TN 31^a, S₄ 33^b, S₅ 23^a, S₆ 23^b, S₇ 25^b, S₈ 20^b, S₉ 27^a, S₁₀ 26^a, S₁₁ 30^a, TZ 28^a.

65 || 1^a 'aks-i ruḥuñ âyîne de: ḥüsn-i ruḥuñ âyîne de TT âyîne de 'aks-i ruḥuñ V.

65 || 1^b ḥurşiddendür aya nür: ḥurşiddendür 'ayn-ı nür A₁ ḥurşiddendür âyine dür A₃.

65 || 2^a dutmîş: tutmîş A₃, M.

65 || 2^b êtmîş: eyler [G].

65 || 3^a resmi: derdi T₂, TT.

65 || 3^b bî-derdler: bî-derd M || mest-i: ser-mest-i M.

65 || 4^a dil-süzün: dil-süzüñ V dil-süz S₂, P, TN, S₅, S₈ dil-süzüm TT dil-süzünüñ S₁₀ dil-süzü [T, G, TD] || gün günden: gün-be-gün S₁ || füzün: ziyâd TT.

65 || 4^b olduķça dür: alduķça nür A₃, A₁, T₂, S₄, S₅, S₈, S₁₀.

65 || 5^a luṭfuñ: vaşluñ T₁, S₁, B, A₃, M, K, P, V, T₂, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ luṭfi S₄ || çoḥ: çoĝ A₃, S₂ || baḥt yâr: yâr baḥt T₁, S₁.

65 || 5^b getirmez: götürmez T₁, A₁, TZ bitürmez [T, TD] || vèrmek ile: vèrmeyince M || ḥâk: âb V cây TT.

65 || 6^a târ: yâr A₃ tâze T₁ tâb [T] || zülfündür: la'lündür A₃ || cânlar: dutmîş V || meskeni: çekmege T₂.

65 || 6^b bir: bu S₁ || reh-i: yere A₃, T₁, V || pür-piç ü: pür-piç M, K || ḥam: ḥam u S₁.

65 || 7^a küy: kû A₁, A₃, V || itleri içre: içre itleri A₁ elleri içre [G].

65 || 7^b baña: saña S₂ || mâtem-serâ men: mâtem-serây T₁, A₂, A₃, B, V, S₇, S₉ mâtem-serâ sen S₂ mâtem-serâyın M, TZ || ḳandan: ḥandan S₁, V, TT, S₆, [T] ḳandadır S₂ ḳanda S₅, S₁₀ ḥanda S₁₁ || bezm-i: ḳandan T₂, BN, S₄, [G] ḥandan V, [TD, D] ḳanda S₅.

66.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1.² Yanan ışık âteşine âteş-i düzağdan eymindür
Nè kim bir kez yanar yandırmağ anı ğayr-ı mümkündür
2. Bırağdum zevrağ-ı dil eşk baħrine saħın ey mäh
Temevvüc vermesün teşviş aña kim anda sâkindür
3. Dehânuñ dürcini hâl-i lebün gözden nihân etmiş
Emânet gör ki Hindü maħzen-i lü'lüye hâzindür
4. Ğamuñ kim tökdi şanum dilde sâkin olduğın bildüm
Ki hâlvet çekmegün te'siri keşf-i sırr-ı bâñdudur
5. Ciger dâğına merhem oldu peykânuñ bi-ħamdi'lläh
Sa'âdet kevkebine aħter-i baħtum muķârindür
6. Ruħuñdan nür uğurlar şem' başın kesseler câ'iz
Budur bir ķul ser-encâmı ki sulţânına hâyindür
7. Fuzûlî hâlî olmaz şüret-i dil düst fikrinden
Bu ma'nâdan ki Beytu'lläh derler ķalb-i mü'mindür

66 A₁ 22^b, İÜ 21^b, B 36, A₂ 16^b, A₃ 27^a, KN 20^a, M 27^b, K 22^b, T₁ 95^b, P 248^b, S₁ 149^b, T₂ 25^a, S₂ 20^a, V 18^a, TT 27^b, S₃ 54^a, BN 21^a, TN 31^b, S₄ 34^a, S₅ 23^a, S₆ 23^b, S₇ 26^a, S₈ 20^b, S₉ 27^a, S₁₀ 26^a, S₁₁ 30^a, TZ 28^b.

2 İÜ'de eksik varaktan dolayı sadece ilk iki beyit vardır.

66 || 1^a eymindür: iymindür [TD] imendür [T] eymendür [G].

66 || 1^b yanar: yana M, S₄, [G] || yandırmağ: yandırmağ A₃, S₂.

66 || 2^a dil: - S₂ || saħın: saħın S₃, S₂, M || mäh: ah M, T₁, A₂ eşk S₁ dil [G].

66 || 2^b aña: oña A₁ || anda: onda A₁.

66 || 3^a dehânuñ: dehân V || dürcini: dürci V řevķını TT dercini [G].

66 || 3^b emânet: 'imâret A₁ || ki: - S₁ || hindü maħzen-i lü'lüye: lü'lü' maħzen-i hindüya M, K hindü maħzeni lü'lüye S₄, S₅, [G].

66 || 4^a Ğamuñ kim: ğamuñ ger V || tökdi: dökdi A₃, B, M, K, T₁, S₁ || sâkin: pinhân [TD, G, D].

66 || 4^b çekmegün: çekmenün V, S₂, [G] çekdüğün M || keşf-i sırr-ı: sırr-ı keşf-i B, A₂, S₂, K, S₃, M, P, TZ.

66 || 6^a uğurlar: alur çün T₁ || kesseler: kesse bir T₁.

66 || 6^b sulţânına: sulţân ile V sulţânıyla S₅.

66 || 7^a olmaz şüret-i dil: olma şüret-i dil A₃ etme gönlünü şol T₁.

66 || 7^b ma'nâdan: ma'nâda T₁, S₅.

67.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Çeşm-i şüret-bâzuma müjgân şafî hengâmedür
Kana batmış her müjem bir şüh-ı gül-gün câmedür
2. Tâ haţuñ üzre ham-ı ebrûlaruñ ser-germiyem
Her sözüüm derd-i dil imlâsına bir ser-nâmedür
3. Gösterür her dem ‘alâmetler kıyâmetden kâdüñ
Kâyim êtmîş haşr burhânın ‘aceb ‘allâmedür
4. Yüzde naşş-ı hûn-ı dil râz-ı nihânum fâş êder
Şerh-i gam taķrîrine her kirpügüm bir hâmedür
5. Derdüm oldur kim müselmân olmış ol tersâ-beçe
Küfre olan zulmler ta‘nı bugün İslâmadur
- 6.⁷ Êy şabâ rahm êt kim ol bî-derd kılmış terk-i cevri
Çâre-yi derd-i dilüm mevķûf bir i‘lâmadur
7. Êy Fuzûlî bulmadum reng-i riyâdan bir şafâ
N’ola ger meylüm bu reng ile mey-i gül-fâmadur

67 A₁ 22^b, B 37, A₂ 17^a, A₃ 27^a, KN 20^b, K 23^a, T₁ 96^a, P 248^b, S₁ 149^b, T₂ 27^b, S₂ 20^a, V 18^b, TT 27^b, S₃ 54^a, BN 23^a, TN 31^b, S₄ 36^b, S₅ 25^a, S₆ 25^b, S₇ 26^a, S₈ 20^b, S₉ 27^b, S₁₀ 26^b, S₁₁ 31^a, TZ 28^b.

67 || 1^a şafî: saf-ı A₂, S₃, S₅, [T, TD, D] || hengâmedür: bigânedür T₂.

67 || 1^b kana: kanuma K.

67 || 2^a ebrûlaruñ ser-germiyem: ebrûda sırrın görmişem TT.

67 || 2^b derd-i: derd ü V derddür ü T₂.

67 || 3^a kâdüñ: kaşuñ V.

67 || 4^a râz: zâr u S₁ naşş TT.

67 || 4^b taķrîrine: taķdîrine V taķrîrine S₇, S₉, [T, TD, D] || kirpügüm: kîrpügüm V.

67 || 5^a olmuş: oldı TT.

67 || 5^b zulmler: zâlimlerüñ A₁, KN, || ta‘nı: ya‘nı [G] || islâmadur: hengâmedür A₁.

7 Bu beyit A₂'de yoktur.

67 || 6^a êt kim: êt ki A₃, TT, S₃, [G] eyle V || bî-derd: bî-dâd V || terk-i cevri: cevri terk V.

67 || 6^b derd-i: derd ü KN, V || mevķûf: mevķûfî A₃ || i‘lâmadur: ‘allâmedür V, S₂.

67 || 7^a riyâdan: deryâdan S₁.

68.**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

1. Şu‘le-yi şem‘-i ruhuñ ağıyâre bezm-efrüz olur
Âh kim yêtgeç maña bir berķ-ı ‘âlem-süz olur
2. Ğayr çeşmüñden bulur her dem nigâh-ı merħamet
Men ne kıldum kim naşibüm nâvek-i dil-düz olur
3. Her gün açar göñlümi zevķ-ı vişâlün yeñleden
Gerçi güller açmağa her yılda bir nev-rüz olur
4. Hâle tek çılmaz évinden mâh-ţal‘atlar müdâm
Her kimüñ devr-i kıamerde ţâli‘i firüz olur
5. Sâ‘idüñ zevķıyla terk etmiş Fuzûlî ‘âlemi
Meyl-i şahrâ eylemez her kıuş ki dest-âmüz olur

68 A₁ 23^a, B 37, A₂ 17^b, A₃ 27^b, KN 21^a, M 27^b, K 23^a, T₁ 96^b, P 249^a, S₁ 150^a, T₂ 27^b, S₂ 20^b, V 19^a, TT 27^b, S₃ 54^b, BN 23^b, TN 32^a, S₄ 37^a, S₅ 25^b, S₆ 26^a, S₇ 26^b, S₈ 21^a, S₉ 27^b, S₁₀ 27^a, S₁₁ 31^a, TZ 29^a.

68 || 1^b yêtgeç: yêtmez A₁.

68 || 2^a Ğayr: Ğayrı A₃, S₂ Ğayra V, T₂.

68 || 2^b kim: ki V.

68 || 3^a açar: açılır A₁ || yeñleden: yeñiden V nev-be-nev S₂.

68 || 3^b yılda: ılda V, A₁.

68 || 4^a tek: dek T₂ dik KN, S₄ -veş A₂, S₂, V, S₃.

68 || 4^b kıamerde: felekde S₃.

68 || 5^b her: bir A₁, KN, S₂, M, S₁₀, S₁₁, [T, TD, D].

69.

Mefâ'îlün Fe'ilâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

1. Şabûh için maña dürd-i mey-i şebâne yeter
Eşer ki var harâb olmağa bahâne yeter
2. Cefâ oğın maña yağdurmañ ancağ ey eflâk
Demeñ ki yèddi kemân-dâra bir nişâne yeter
3. Beyâna yètmege derd ü ğamum fesâneleri
Zebânüm âteş-i dilden çıhan zebâne yeter
4. Kopardı merdüm-i çeşmüm gönül binâsın kim
Habâb-ı eşk hevâ nağdine hızâne yeter
5. Lebün hayâli ile pâre pâre oldu ciger
Güvâh-ı hâl maña eşk-i dâne dâne yeter
6. Harîf-i bezm-i ğamem hün-ı dil şarâbum olup
Terâne-yi tarabum âh-ı 'âşıkâne yeter
- 7.⁸ Fuzûlî istemezem mesned-i Cem ü Cemşid
Maña nişîmen-i devlet şarâb-hâne yeter

69 A₁ 23^a, İÜ 22^a, B 37, A₂ 17^b, A₃ 27^b, KN 21^a, M 28^a, K 23^b, T₁ 96^b, P 249^a, S₁ 150^a, T₂ 28^a, S₂ 20^b, V 19^a, TT 28^a, S₃ 55^a, BN 23^b, TN 32^a, S₄ 37^a, S₅ 25^b, S₆ 26^a, S₇ 26^b, S₈ 21^a, S₉ 28^a, S₁₀ 27^a, S₁₁ 31^b, TZ 29^b.

69 || 1^a dürd-i: dürdi V || mey: - S₂.

69 || 1^b ki var: var ki K çü var KN, [G].

69 || 2^a yağdurmañ: yağdurma A₁, T₂, TT, S₅, [G] yağdurmağ K yağdurma V, S₄.

69 || 2^b yèddi: yetdi A₃.

69 || 3^a yètmege: etmege [G] || derd ü: derd-i TT süz u T₂ || ğamum: ğam V, A₁.

69 || 3^b çıhan: çıkar S₃.

69 || 4^a kopardı: kopard S₁ || binâsın: binâsını A₃.

69 || 4^b hevâ: gönül A₁, M || nağdine: nağdüme S₃ || hızâne: bahâne A₁.

69 || 5^a lebün hayâli: hayâl-i tîğün T₂ || pâre pâre oldu: oldu pâre pâre S₄, [G] || ciger: gönül A₁, KN.

69 || 6^a ğamem: ğam M || şarâbum: şarâb V, T₁ || olup: olur S₁.

8 Bu beyit A₂'de yoktur.

69 || 7^a cem ü: cem V, S₂.

69 || 7^b şarâb-hâne: ol âsitâne TT.

69 || S₄, S₁₀, G'de maktadan önce iki beyit bulunmaktadır:

Raķib eğerse cefâ men velî yine şâdem
Kî yahşî yahşîya uğrar yaman yamane yeter
Sen ey raķib hâzer kıl şerâr-ı âhuma kim
Bu şu'leden seni yahmağa bir zebâne yeter

70.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Geh gözde geh gönülde hadengün mekân dutar
Her kıanda olsa kıanlunu elbette kıan dutar
2. Dil çekse n'ola cân u teni hâk-i küyuña
Hâr u has êltür anda ki kıuş âşiyân dutar
3. Zıkr-i lebüñle zülfüñe cân boldı dest-res
Anuñ gibi ki oııyup efsün yılan dutar
4. Dil dutdı ğonce ile berâber dehânuñı
Bu 'aql-ı nâkış ile özin hurde-dân dutar
5. Hırşid hırmenine urar şu'le şu'le od
Âhum ki lahza lahza reh-i âsmân dutar
6. Cân eyledükçe meyl-i temâşâ-yı kıâmetün
Göz revzenin sirişk-i revânum revân dutar
7. Dutmağ diler kıapuñda Fuzûlî mağâm lîk
Bu sırrı kimseye açabilmez nihân dutar

70 A₁ 23^b, İÜ 22^a, B 38, A₃ 27^b, KN 21^b, M 28^a, K 23^b, T₁ 97^a, P 249^a, S₁ 150^a, T₂ 28^a, S₂ 21^a, V 19^a, TT 28^a, S₃ 55^a, BN 24^a, TN 32^b, S₄ 37^b, S₅ 26^a, S₆ 26^a, S₇ 27^a, S₈ 21^b, S₉ 28^a, S₁₀ 27^b, S₁₁ 31^b, TZ 29^b.

70 || 1^a hadengün: hadeng KN, T₁, K || dutar: tutar A₃, B.

70 || 1^b kıanda: kıanda A₁, KN, V, T₂, S₄ || kıanlunu: kıanlun T₁ kıanlu A₁ kıanluı TT || dutar: tutar A₃, B.

70 || 2^a teni: dili TT.

70 || 2^b êltür: olur S₃, S₂, İÜ ister V ilter [T] || anda: onda A₁, K || dutar: tutar A₃, B.

70 || 3^a zıkr: fıkr V || zülfüñe: zülfde T₁ || cân: dil [G] || boldı: oldu S₃, S₂, İÜ, [TD] buldı [T].

70 || 3^b anuñ: onuñ A₁ || gibi: kimi A₁, KN, [T, TD] || ki: kim T₂, [T, TD] || yılan: ılan V, S₃, A₁ || dutar: tutar A₃, B.

70 || 4^a dutdı: tutdı A₃, B tutdı S₁.

70 || 4^b özin: olan İÜ || hurde-dân: nükte-dân A₁ || dutar: tutar A₃, B.

70 || 5^a od: ot A₁, KN, A₃, B, M, K, T₁, S₁, S₂, S₃, P, İÜ.

70 || 5^b reh-i: räh-i S₂ || dutar: tutar A₃, B.

70 || 6^b revzenin: revzen T₁ || dutar: tutar A₃, B.

70 || 7^a dutmağ: tutmağ A₃, B || kıapuñda Fuzûlî: Fuzûlî kıapuñda S₃, TT, S₂, K, M, İÜ, S₈, S₁₀, [T, G, TD].

70 || 7^b kimseye: kimse V || dutar: tutar A₃, B.

71.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1.² Høsem kim dem-be-dem giryân gözüm ol hâk-i pādandur
Ziyāni olmaz ol gözyaşınıñ kim tütüyādandur
2. Dem-â-dem merdüm-i çeşmüm içer kıan zülf ü hâlünden
Belî ekşer me'âşî ehl-i deryānuñ kıaradandur
3. Deme Ferhād kıanın tökmiş ancak 'ışk şemşîri
Menüm gör kıanlı yaşum kim bu hem ol mâ-cerādandur
4. Mu'anber sünbülünden almadın bü olmadum rüsvâ
Bu rüsvâlık maña senden degül bād-ı şabādandur
5. Hâbâb-ı eşk içinde müy-ı jülidemle hoş-hâlem
Başumda bu hümâyün säye ol 'âlî binādandur
6. Vefâ resmin unutmuşsan dëyu incimezem zîrâ
Bu kim menden cefâ kem eylemezsen hem vefādandur
7. Kemâl-i hüsn-i meşreb 'ârî olmağdur ta'arruzdan
Riyâ ehline hem çoğ i'tirâz etmek riyādandur
8. Fuzûlî tökme çoğ yaş ihtiyât ét gétmesün nâ-geh
Gözünden sürme kim gerd-i reh-i ehl-i şafādandur

71 A₁ 24^a, B 38, A₃ 28^b, KN 22^a, M 28^b, K 24^a, T₁ 97^b, P 249^b, S₁ 150^b, T₂ 29^a, S₂ 21^a, V 19^b, TT 28^b, BN 24^b, TN 33^a, S₄ 38^b, S₅ 26^a, S₆ 27^a, S₇ 27^b, S₈ 21^b, S₉ 28^b, S₁₀ 27^b, S₁₁ 32^a, TZ 30^a.

2 S₅'te bir sonraki gazelin ilk beyti bu gazelin matla beyti olarak yazıldığı için bu beyit yoktur.

71 || 1^b yaşınıñ: yaşının A₁.

71 || 3^a tökmiş: dökmiş B, K, S₁, S₂.

71 || 3^b gör: göz A₁ || mâ-cerādandur: hâk-i pādandur A₁.

71 || 4^a rüsvâ: sevdâ A₁.

71 || 4^b senden: benden S₁.

71 || 5^b bu: ol S₁, T₁ || ol: bu S₁, T₁ || binādandur: hümādandır [G].

71 || 6^a resmin: resmi K || unutmuşsan: unutmuşsun [G] || zîrâ: senden T₂ ondan [G].

71 || 7^a 'ârî: 'âlî V, A₃, T₁, S₄, [G] hâlî S₁, TT.

71 || 8^a tökme: dökme A₃, B, M, K.

71 || 8^b gözünden: gözünde V gözümden KN, T₂ gözinde S₅ || gerd: hâk B.

72.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

- 1.² Perîşân hâk-ı 'âlem âh u efgân êtdügümdendür
Perîşân olduğum hâk-ı perîşân êtdügümdendür
- 2.⁴ Ten-i zârumda derd-i ışık gün günden füzün olmak
Yeten bî-derde tedbîr ile dermân êtdügümdendür
3. Gözüm kim bağrumuñ kanın töker pergâle pergâle
Dem-â-dem ârzü-yı la'l-i cânân êtdügümdendür
- 4.⁷ Degül bî-hüde ger yağsa felekden başuma taşlar
Binâsın tîşe-yi âhumla vîrân êtdügümdendür
- 5.⁹ Kaçan rüsvâ olurduñ kan yudup şabr edebilseydüm
Melâmet çekdüğüm bî-hüde efgân êtdügümdendür
- 6.¹¹ Hañâ senden degül cismüm oñuñdan bî-naşîb olsa
Hañâb-ı eşk-i gül-gün içre pinhân êtdügümdendür
7. Fuzûlî ihñilâñ-ı merdüm-i 'âlemden ikrâhum
Perî-veşler hayâlin münis-i cân êtdügümdendür

72 A₁ 23^b, İÜ 22^b, B 38, A₃ 29^a, KN 21^b, K 24^a, T₁ 98^a, P 249^b, S₁ 150^b, T₂ 28^b, S₂ 21^b, V 20^a, TT 28^b, S₃ 55^b, BN 24^a, TN 33^a, S₄ 38^a, S₅ 26^a, S₆ 26^b, S₈ 22^a, S₉ 29^a, S₁₀ 28^a, S₁₁ 32^b, TZ 30^b.

2 S₅'te bu gazelin matla beyti bir önceki gazelin ilk beyti olarak yazılmıştır. Bu nedenle S₅'te bu gazelin ilk beyti dışındaki beyitler bulunmamaktadır.

72 || 1^a efgân: fiğân T₁.

72 || 1^b hâk-ı: ğayrı TT.

4 Bu beyit A₃'te yoktur.

72 || 2^a günden: gündin V || olmak: étme S₄.

72 || 2^b bî-derde: bî-derd B, K bir derde A₁ bî-derdlere TT bî-derd-ile T₁, S₁ || tedbîr ile: tedbîr ilen V tedbîr-i S₁, T₁, TT.

72 || 3^a kim: ki V || bağrumuñ: bağrumın A₁ || töker: döker S₁, S₂, B, K.

7 Bu beyit KN ve A₁'de yoktur.

72 || 4^a felekden: felekkin V || taşlar: daşlar S₃, V, T₂, İÜ, S₄.

9 Bu beyit KN ve A₁'de yoktur.

72 || 5^a kaçan: hañan V, S₄ || rüsvâ: rüsvây T₁, A₃ || yudup: yutup V.

11 Bu beyit S₃'te yoktur.

72 || 6^a hañâ senden: hañâ menden V hañâsı andan [G] || oñuñdan: oğınan V, A₁, T₂, TT || bî-naşîb: muñtarîb S₂, TT, İÜ || olsa: olmağ K, [TD, D].

72 || 7^b hayâlin: hayâli T₁.

73.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. K̄abrüm taşına kim ğam odından zebânedür
T̄a'n oħın atma kim ħaṭarı çoħ nişânedür
2. Eyler k̄adeḥ zamâne ğamın def' ğâlibâ
Devr-i k̄adeḥ muḥâlif-i devr-i zamânedür
3. K̄aldurdı eşk-i dün meni ol âsitânenen
Kim maḳşadum menüm daħı ol âsitânedür
4. Vâ'iz sözine dutma k̄ulaḳ ğâfil olma kim
Ġaflet yuḳusunuñ sebebi ol fesânedür
- 5.⁶ Nezır etmişem firâkuña kim yoħ nihâyeti
Naḳd-i sirişkümi ki tükenmez hızânedür
6. Cân vermeyem mi ğurbete kim bîm-i ṭa'neden
Yâd-ı vaṭan fiġânuma sensüz bahânedür
7. Êy dil ḫazer k̄ıl âteş-i âhuñla yanmasun
Cismüm ki derd ḳuşlarına âşiyânedür
8. Menden Fuzûlî isteme eş'âr-ı medḥ ü zem
Men 'âşıkam hemîşe sözüüm 'âşıkânedür

73 A₁ 24^a, İÜ 23^a, B 39, A₃ 29^a, KN 22^a, M 29^a, K 24^b, T₁ 98^a, P 249^b, S₁ 151^a, T₂ 29^a, V 20^a, TT 28^b, S₃ 56^a, BN 25^a, TN 33^b, S₄ 38^b, S₅ 26^b, S₆ 27^a, S₇ 27^b, S₈ 22^a, S₉ 29^b, S₁₀ 28^a, S₁₁ 33^a, TZ 30^b.

73 || 1^a taşına kim: daşına kim A₁, KN, V, TT, S₄, S₅ ki taşına K || zebânedür: nişânedür S₁, A₁, B, M, V, K, P, S₉, S₁₀ || 1. mısra: levḫ-i mezâruma ki odumdan zebânedür T₂.

73 || 2^a ğamın: okun [G] || def': ref' S₄.

73 || 3^a eşk-i dün: eşk dün [G, T] || âsitânenen: âsitândan [T].

73 || 3^b menüm daħı: daħı varın S₃.

73 || 4^a dutma: ṭutma A₃, M dutmaḳ A₁ || k̄ulaḳ: k̄ulaġ V, T₂.

73 || 4^b yuḳusunuñ: yuḳusunuñ A₃, V.

6 Bu beyit V'de yoktur.

73 || 5^b tükenmez: dükenmez B, A₃, TT, K.

73 || 6^a vermeyem mi: verme gel K || bîm: ehl S₃, İÜ || ṭa'neden: ṭa'nedür A₁.

73 || 7^a âhuñla: âhınla T₂ âhumla TT, S₅.

73 || 8^a eş'âr-ı: eş'âr u A₁.

73 || 8^b sözüüm: işüm S₄, [G].

74.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Cānı kim cānānı için sêvse cānānın sêver
Cānı için kim ki cānānın sêver cānın sêver
2. Her kimüñ 'âlemde mıķdārıncadır şab'ında meyl
Men leb-i cānānumı Hızır āb-ı řayvānın sêver
- 3.⁴ Başa dem düşdükçe taķşır eylemez eyler meded
Ol sebebden muttaşıl çeşmüm ciger şanın sêver
4. Müşg-i Çin āvāre olmışdur vaşandan men gibi
Řansı şūhuñ bilmezem zülf-i perişānın sêver
- 5.⁷ Şu ki ser-gerdān gezer başında vardur bir hevā
Ġālibā bir gül-ruhuñ serv-i hırāmānın sêver
6. 'Āķıbet rüsvā olup mey tek düşer ėl aġzına
Kim ki bir ser-mest sākī la'l-i řandānın sêver
7. N'olacaķdur terk-i 'ıřķ ėtme Fuzūlī vehm ėdüp
Ġāyeti dėrler ola bir bende sultānın sêver

74 A₁ 24^b, İÜ 22^b, B 39, A₃ 29^b, KN 22^b, M 29^a, K 25^a, T₁ 98^b, P 250^a, S₁ 151^a, T₂ 29^b, S₂ 21^b, V 20^b, TT 29^a, S₃ 56^a, BN 25^a, TN 34^b, S₄ 39^a, S₅ 27^a, S₆ 27^b, S₇ 28^a, S₈ 22^b, S₉ 29^b, S₁₀ 28^b, S₁₁ 33^a, TZ 31^a.

74 || 1^a cānānı: cānān A₁, S₂ cānāna A₃, TT || cānānın: cānānı KN.

74 || 1^b cānı için: cān için her S₁ || 2. mısra: kim ki cānānın sêver cānı için cānın sêver TT.

74 || 2^a kimüñ: kime A₁ || şab'ında: 'âlemde M, K.

4 Bu beyit A₁ ve S₅'te yoktur.

74 || 3^a dem: - S₄ || eyler: 'ıřķuñ M - K || meded: müdām K.

74 || 3^b çeşmüm: çeşm K cismüm V, T₂ göñlüm S₁.

74 || 4^a men: ney V || gibi: kimi A₁, A₃, KN, [T, G, TD].

74 || 4^b çansı: çansı A₁, KN, TT, V, T₂, S₄, S₅, [T] || sêver: siver K.

7 Bu beyit TT ve S₅'te yoktur.

74 || 5^a şu: su A₁, KN, V, B, M, K, İÜ.

74 || 5^b hırāmānın: hırāmānuñ V || sêver: siver K.

74 || 6^a mey: ney V ben TT, [G] || ėl: şalk A₃, B, T₁, S₁, K, P, TN, S₇, S₈, S₉, TZ.

74 || 7^a 1. mısra: terk-i 'ıřķ ėtme Fuzūlī n'olacaķdur vehm ėdüp A₁, KN, S₄, S₅, [G].

75.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Müjsem ser-çeşmeler menzil dutan âşüfte Mecnûndur
Anuñ-çün beste-yi zencîr-i seyl-i eşk-i gül-gündur
2. Sevâd-ı noқта-yı gird-âba beñzer merdüm-i çeşmüm
Ki dâyim ğarķa-yı gird-âb-ı eşk-i çeşm-i pür-hündur
3. Hâmîde kâmetüm kim dâĝ-ı dilden ķana ğarķ olmış
İçinde noqtası ğüyâ ki ķan altındaki nündur
4. İşit derd-i dilüm efsâne-yi Mecnûna meyl étme
Kim ol efsânenen hem añlanan muılaķ bu mazmündur
5. Feraħ-baħş-ı dil-i ma'sûķ olur řerħ-i ğam-ı 'aşık
Sürüd-ı bezm-i şirîn nâle-yi Ferhâd-ı maħzündur
6. Kemend-i çin-i zülfün vehmi ğetmez zâr ğönlümden
Maña ol rişteyi ejder kılan bilmen ne efsündur
7. Fuzûlî vërmedi ta'n oħları ğözyaşına teskîn
Öñin bend étmek olmaz ħâr u ħaşâķ ile Ceyhündur

75 A₁ 24^b, İÜ 23^b, B 39, A₃ 30^a, KN 22^b, M 29^b, K 25^a, T₁ 99^a, P 250^a, S₁ 151^b, T₂ 29^b, S₂ 22^a, V 20^b, TT 29^a, S₃ 56^b, BN 25^b, TN 35^a, S₄ 41^a, S₅ 27^a, S₆ 27^b, S₇ 28^b, S₈ 22^b, S₉ 30^a, S₁₀ 29^a, S₁₁ 33^b, TZ 31^b.

75 || 1^a ser-çeşmeler: ser-çeşmesin V || dutan: kılan B, A₃, T₁, K, M, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ.

75 || 2^a çeşmüm: didem T₂.

75 || 2^b eşk-i çeşm-i: çeşm-i eşk-i T₁, A₃ seyl-i çeşm-i TT || pür-hündur: gül-gündur A₃.

75 || 3^b noqtası: noқта-yı A₁, KN || ğüyâ: ħâlün A₁, KN || ķan: kaş V nün S₁ ħâl A₁ kaf S₁₁, [TD] || altındaki: altındaĝı S₂.

75 || 4^a derd-i dilüm: sözümden S₁.

75 || 4^b kim: ki S₃ || añlanan: añlayan S₃, S₅ || muılaķ: ancak V, A₃, TT.

75 || 5^a dil: ğam S₁, T₁.

75 || 5^b bezm-i: bezm ü T₁ || ferhâd-ı: ferhâd u KN, V, S₄ || maħzündur: mecnündur V, S₄, [G].

75 || 6^a vehmi ğetmez zâr: vehmi ğetmez şâh V ki ğetmez zârı S₂.

75 || 6^b rişteyi: rişteni V rişte A₁, KN.

75 || 7^a oħları: oħların S₁.

75 || 7^b ħaşâķ: ħaşâķi V.

76.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. Ğubâr-ı secde-yi râhuñ haţ-ı levh-i cebînümdür
Sücûd-ı dergehüñ sermâye-yi dünyâ vü dînümdür
2. Eger 'azm-i reh êtsem şevk-ı vaşluñ hâdi-yi râhum
Ve ger ârâm hem dutsam hayâlün hem-nişinümdür
3. Hevâ-yı ravza-yı küyuñ bahâr-ı gülşen-i cânum
Nihâl-i kâmetüñ servüm 'izâruñ yâsemînümdür
4. Yağînümdür ki maşşûdum olur haşıl saña yêtsem
Bi-hamdi'llâh maña senden yaña rehber yağînümdür
5. Tâlebkâr-ı vişâlem müjde-yi vaşluñ dirîğ êtme
Kim ol müjde ferağ-bağş-ı dil-i endühgînümdür
- 6.⁷ Götürdi zevk-ı vaşluñ hâtırımdan ravza pervâsın
Sözün Kevşer münevver meclisün huld-i berînümdür
- 7.⁹ Maña yüz gösterür her lağza yüz bin şahid-i devlet
Çü mir'ât-ı ruhuñ manzûr-ı çeşm-i pâk-binümdür
- 8.¹¹ Serir-i salţanat zevkından eفزündur maña ol söz
Ki luţf ilen demişsen bir ğulam-ı kemterinümdür
- 9.¹³ Berî oldum Fuzûlî ğayrdan ol dil-rubâ ancağ
Enisüm münisüm yârum nigârum nâzeninümdür

76 A₁ 25^a, İÜ 23^b, B 40, A₂ 18^a, A₃ 34^a, KN 23^a, M 29^b, K 25^b, T₁ 100^a, P 250^a, S₁ 151^b, T₂ 30^a, S₂ 22^a, TT 29^b, S₃ 56^b, BN 25^b, TN 39^b, S₄ 41^b, S₅ 27^a, S₆ 28^a, S₇ 32^a, S₈ 23^a, S₉ 34^a, S₁₀ 29^a, S₁₁ 34^a, TZ 31^b.

76 || 1^a râhuñ: zülfün A₂, S₃, İÜ.

76 || 2^a eger: eger ben A₃.

76 || 2^b ve ger: eger T₂ || hem dutsam: hem çutsam A₃, M dutsam hem TT.

76 || 3^a ravza: gülşen A₃ || gülşen: ravza A₃.

76 || 3^b 'izâruñ: 'izâr S₃, T₂.

76 || 4^b yaña: maña KN saña TT, S₅.

76 || 5^a dirîğ êtme: ravza pervâsın T₁.

7 Bu beyit T₁'de yoktur.

76 || 6^a götürdi: çıkardı A₃, S₁, B, M, K, P, TN, S₇, S₈, S₉, TZ || zevk-ı vaşluñ hâtırımdan: zevk-ı şevk hâtırımdan A₁ hâtırımdan zevk-ı vaşluñ A₂, S₂, S₃, İÜ.

9 Bu beyit S₅'te yoktur.

76 || 7^a bin: miñ A₁, KN, K.

11 Bu beyit Gölpınarlı'da yoktur.

76 || 8^a salţanat zevkından: salţanatdan dağı A₃ || eفزündur: artuğdur T₂.

76 || 8^b ilen: êdüp A₁ || bir: kim TT ben S₁.

13 Bu beyit S₅'te yoktur.

76 || 9^a oldum: oldı A₁ || ğayrdan: ğayrlardan S₂ || ol dil-rubâ: ol perî S₂.

76 || 9^b yârum: oldur K || nigârum: nigâr-ı S₁, K, A₁, A₃, TZ.

77.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Dêmiş her gonceye 'âşıklıgum râzın şabâ dërler
Èl ağzın dutmağ olmaz qorharam êy gül saña dërler
2. Esîr-i derd-i 'ışk u mest-i cām-ı hüsn çoğ ammâ
Bizüz meşhür olan Leylî saña Mecnûn maña dërler
3. Senûn mihr ü vefâ gösterdügün ağyâra çoğ gördüm
Galaçdur kim seni bî-mihr oğurlar bî-vefâ dërler
- 4.⁵ Saña dërler büt-i Çîn zülfüne zünnâr söylerler
Zihî imâni yoğlar küfr söylerler haçâ dërler
- 5.⁷ Maña dërlerdi evvel bir melekdür sevdügün hâlâ
Görenler men faķîre gökden inmiş bir belâ dërler
6. Marîz-i 'ışk 'ıkd-ı zülfün eyler ârzü zîrâ
Mu'âlicler bu mühlik derde müşkildür devâ dërler
7. Fuzûlî 'âşıka anlar ki dërler terk-i 'ışk eyle
Demezler mi haçâ tağyîr kıl hük-m-i kaçâ dërler

77 A₁ 25^a, İÜ 24^a, B 40, A₂ 18^a, A₃ 34^b, KN 23^b, M 30^a, K 26^a, P 250^b, S₁ 152^a, T₂ 30^b, S₂ 22^b, V 21^b, TT 29^b, S₃ 57^a, BN 26^a, TN 40^b, S₄ 42^a, S₅ 27^b, S₆ 28^a, S₇ 33^a, S₈ 23^a, S₉ 35^b, S₁₀ 29^b, S₁₁ 35^a, TZ 32^a.

77 || 1^a 'âşıklıgum: 'âşıklıgum V, T₂, S₄, S₅ || râzın: râz-ı K bād-ı A₂, S₃, İÜ.

77 || 1^b dutmağ: tutmağ M tutmağ A₃, S₂ || gül: meh V.

77 || 2^a 'ışk u: 'ışk K, S₁ || mest-i: mest ü V || cām-ı: cām u V.

77 || 2^b bizüz: budur A₁, A₂, S₂, S₃, K, İÜ || olan: olan ancak TT.

77 || 3^a mihr ü: mihr-i TT, [G].

77 || 3^b kim: hem A₃.

5 Bu beyit S₅'te yoktur.

77 || 4^a çîn zülfüne zünnâr: zülfüne hem târ TT.

7 Bu beyit S₂ ve S₅'te yoktur.

77 || 5^a dërlerdi: dërlerdi ki A₂ || evvel: gehî ol T₂ el kim [G] || hâlâ: êy cân A₁ ammâ V, T₂.

77 || 5^b men: sen A₁, A₂, KN, TT, K, M, V, B, S₃, P, İÜ, S₆, S₁₁, [T] || faķîre: faķîri V, T₂, [TD].

77 || 6^a marîz-i 'ışk 'ıkd-ı: marîz-i derd-i 'ışk A₂ marîz-i derd-i 'ışkuñ A₁, A₃ marîz-i 'ışk 'ıkd-i [T] marîz-i derd 'ıkd-ı KN, [G] || zîrâ: êy cân A₁ ammâ V, T₂.

77 || 6^b mühlik: müşkil A₁, S₅.

77 || 7^a anlar ki dërler: dërler olar kim [TD].

77 || 7^b kaçâ: hudâ V, S₅.

*S₁'de fazla beyit:

Benî rüsvâ kıluş bir bî-vefâya mübtelâ dërler

Nê pinhân eyleyem êy bî-vefâ senden saña dërler

78.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. Şabâdan gül yüzünde sünbül-i pür-piç ü tâb oynar
Şanasan per açup gülşende bir müşgîn gurâb oynar
2. Hâyâl-i 'arızuñ cevân eder bu çeşm-i pür-nemde
Nêçük kim mevclenmiş suda 'aks-i âftâb oynar
3. Ruhuñ görgeç olur süz-ı derün u dūd-ı dil hâşıl
Bahâr eyyâmı sıçrar berķ-ı rahşende seḫâb oynar
4. İraq olsun yaman gözden né hoş sâ'atdur ol sâ'at
Ki 'uşşâķ ile ma'sûķ eyleyüp nâz u 'itâb oynar
5. Riyâyî zâhid-i huşkuñ semâ'ından n'olur hâşıl
Hoş ol kim rind-i mey-ḫ'âre içüp câm-ı şarâb oynar
6. Kılur göz perdesin hün-âb-ı ḫasret çâķ her dem kim
Ruhuñda lezzet-i didâr zevķından niķâb oynar
- 7.⁸ Fuzûlî reşkden ditrer dil-i pür-hünü 'uşşâķuñ
Bünâgüşında yâruñ her zamân kim la'l-i nâb oynar

78 A₁ 25^b, İÜ 24^b, B 40, A₂ 18^b, A₃ 33^a, KN 23^b, M 30^b, K 26^a, T₁ 102^b, P 250^b, S₁ 152^b, T₂ 30^b, S₂ 22^b, V 22^a, TT 30^a, S₃ 57^b, BN 26^b, TN 38^b, S₄ 39^b, S₅ 27^b, S₆ 28^b, S₇ 31^a, S₈ 23^b, S₉ 33^a, S₁₀ 29^b, S₁₁ 35^a, TZ 32^b.

78 || 1^a gül: gün A₃ || yüzünde: yüzinde KN, T₂, S₄, S₅ yüzünden T₁, A₁, V || sünbül-i: sünbülün S₁, A₃, V || pür-piç ü: pür-piç K.

78 || 1^b şanasan: sanarsan T₂ şabâ sen T₁ || bir: - S₂.

78 || 2^a cevân: pervâz T₂ || bu: bir S₁.

78 || 2^b nêçük kim: nêçün kim A₃, S₈, S₁₁, [G] nêtekim S₂ nêce kim TT || mevclenmiş: mevce gelmiş A₂, S₂, S₃, İÜ, [T] mevc etmiş S₄ mevclenmiş [G] || suda: şuda A₃, TT.

78 || 3^a olur: olup A₂ || süz-ı: âh-ı V cânâ S₄ derd-i S₆ || derün u dūd: derün derd İÜ, B, A₂, M, T₁, P, T₂, TT, S₃, S₇, S₉, S₁₁ derün derd A₃, A₁, S₂, K, S₈, S₁₀ derün dūd KN, S₂, S₄ derün u süz S₆ derüna derd [G] || dil: - M.

78 || 3^b sıçrar: şıçrar A₃, S₄ çıkar V || berķ: berķ ü T₂ || rahşende: rahşından V.

78 || 4^a iraq: iraq KN, T₁, A₃, B, S₃, T₂, S₂, İÜ, S₅ yırağ TT.

78 || 5^a riyâyî: riyâsî A₃ || zâhid-i: zâhîde S₄ || huşkuñ: ḫüsnüñ S₄ || n'olur: bolur A₂ olur A₃.

78 || 5^b rind-i: rind ü S₃ || mey-ḫ'âre: mey-ḫ'âne V, [G].

78 || 6^a kılur: kılup A₂ || her dem kim: eder her dem V, T₁ edüp her dem A₃ her geh kim [G].

78 || 6^b ruhuñda: ruhuñdan V, T₁, M, K || zevķından: şevķından TT zevķında S₄.

8 Bu beyit K'da yoktur.

78 || 7^a ditrer: titrer A₁, KN, A₂, V, S₃, T₂, S₄, S₅ || hünü: hün A₁, M, V, S₅, TZ.

78 || 7^b lâ'l-i: la'l ü V.

*S₇, T, TD ve G'de fazla beyit:

Bu gamlar kim menüm vardur ba'irün başına kıoysañ

Çıkar kâfir cehennemden güler ehl-i 'azâb oynar

*S₈'de fazla beyit:

Derünümde olan derdi ba'irün sırtına kıoysam

Cehennemden çıkar kâfir güler ehl-i 'azâb oynar

79.

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1. Âh eyledüğüm serv-i hırâmânun içündür
Khan ağladuğum gonce-yi handânun içündür
2. Ser-geşteligüm kâkül-i müşgînün ucından
Âşüfteligüm zülf-i perişânun içündür
3. Bimâr tenüm nergis-i mestün eleminden
Hünin cigerüm la'l-i dür-efşânun içündür
4. Yağdum tenümi vaşl günü şem' tek ammâ
Bil kim bu tedârik şeb-i hicrânun içündür
- 5.⁴ Kûrtarmağa yağma-yı ğamuñdan dil ü cânı
Sa'yum nazâr-ı nergis-i fettânun içündür
6. Cân ver gönül ol ğamzeye kim bunca zamânlar
Cân ile seni besledüğüm anuñ içündür
7. Vâ'iz bize dün düzahı vaşf etdi Fuzûlî
Ol vaşf senün kulbe-yi ahzânun içündür

79 A₁ 25^b, İÜ 24^b, B 41, A₂ 19^a, A₃ 33^a, KN 24^a, M 30^b, K 26^b, T₁ 102^b, P 250^b, S₁ 152^b, T₂ 31^a,
S₂ 23^a, V 22^a, TT 30^a, S₃ 57^b, BN 26^b, TN 38^b, S₄ 40^a, S₅ 28^a, S₆ 29^a, S₇ 31^b, S₈ 23^b, S₉ 33^b,
S₁₀ 30^a, S₁₁ 35^b, TZ 32^b.

79 || 2^a ucından: elinden S₁.

79 || 3^a mestün eleminden: mestânun elinden S₄.

4 Bu beyit S₁'de yoktur.

79 || 5^a yağma-yı: yağmadı V || ğamuñdan dil: dilün'den ğam A₁.

79 || 5^b sa'yum: tığ T₂ sa'y S₄ || nazâr-ı: nazarı İÜ, S₃ nazarum S₄ || fettânun: mestânun TT, S₄.

79 || 6^a kim bunca: bir nece T₁ kim munca S₁, A₁, KN, T₂, S₅, TZ || zamânlar: zamândur A₃.

79 || 6^b ile: içre T₁, S₁, B, K, M, TN, S₇, S₈, S₉, TZ || anuñ: onuñ T₂.

79 || 7^a düzahı: düzah V.

80.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1.   Çansu gülşen gül-bünü serv-i hıramānuñca var
Çansu gül-bün üzre ğonce la'l-i ħandānuñca var
2.   Çansu gülzār içre bir gül açılır ħüsnün gibi
Çansu gül bergi leb-i la'l-i dür-efşānuñca var
3.   Çansu bāġuñ var bir naħlı ħadūñ tek bārver
Çansu naħlūñ ħāşılı sīb-i zenaħdānuñca var
4.   Çansu ħünī sen gibi cellāda olmuşdur esīr
Çansu cellāduñ kılıcı nevk-i müjġānuñca var
5.   Çansu bezm olmuş münevver bir ħadūñ tek şem'den
Çansu şem'ün şu'lesi ruhsār-ı tābānuñca var
6.   Çansu yerde tapılır nisbet saña bir genc-i ħüsn
Çansu gencün ejderi zülf-i perişānuñca var
7.   Çansu gülşen bülbülin dەرler Fuzûlî sen gibi
Çansu bülbül nālesi feryād u efgānuñca var

80 A₁ 26^a, İÜ 25^a, B 41, A₂ 19^a, A₃ 33^b, KN 24^a, K 26^b, T₁ 103^a, S₁ 152^b, T₂ 31^a, S₂ 23^a, V 22^b, TT 30^a, S₃ 58^a, BN 27^a, TN 39^a, S₄ 40^a, S₅ 28^a, S₆ 29^a, S₇ 31^b, S₈ 24^a, S₉ 33^b, S₁₀ 30^b, S₁₁ 36^a, TZ 33^a.

80 || 1^a çansı: ħankı A₁ çankı KN, V ħansı T₂, TT, S₄, S₅ || gül-bünü: gül-bün S₁.

80 || 1^b çansı: ħankı A₁ çankı KN, V ħansı T₂, TT, S₄, S₅.

80 || 2^a çansı: çankı KN, V ħankı A₁ ħansı T₂, TT, S₄, S₅ || gülzār: bāġuñ A₁ || ħüsnün: rüyuñ A₃ || gibi: kimi A₁, [T, G, TD] teġi A₂.

80 || 2^b çansı: çankı KN, S₁ ħankı A₁ ħansı V, T₂, TT, S₄, S₅ || gül bergi leb-i: gül bergün leb-i S₃, İÜ gül bergün lebi S₂ gül berg leb-i KN, V.

80 || 3^a çansı: çankı KN, V ħankı A₁ ħansı T₂, TT, S₄, S₅ || bāġuñ: naħlūñ T₁, S₁ || bir: her S₄.

80 || 3^b çansı: çankı KN, S₁, K ħansı V, TT, T₂, S₄, S₅ ħankı A₁ || naħlūñ: gülün A₂, A₁ şāħun S₂ || ħāşılı: mīvesi A₃.

80 || 4^a çansı: çankı KN, V, K ħankı A ħansı T₂, TT, S₄, S₅ || ħünī: ħünin S₄, [G] || gibi: teġi A₁, TT, S₅ kimi KN, [T, G, TD].

80 || 4^b çansı: çankı KN, S₁, K ħankı A₁ ħansı V, TT, T₂, S₄, S₅ || nevk-i: tüġ-i A₃.

80 || 5^a çansı: çankı KN, S₁, K, V ħankı A₁ ħansı T₂, TT, S₄, S₅ || bir: bu V || ħadūñ tek: ruħuñ tek V ruħuñ-veş [D].

80 || 5^b çansı: çankı KN, S₁, K ħankı A₁ ħansı V, T₂, TT, S₄, S₅ || ruhsār: ħurşid TT || tābānuñca: ruhsāruñca TT.

80 || 6^a çansı: çankı KN, S₁, K, V ħankı A₁ ħansı T₂, TT, S₄, S₅ || yerde: yerden KN || tapılır: bulunur S₁, T₁, A₃, B, K, TN, TZ.

80 || 6^b çansı: çankı KN, K, A₁ ħansı V, T₂, TT, S₄, S₅.

80 || 7^a çansı: çankı KN, S₁, K, V ħankı A₁ ħansı T₂, TT, S₄, S₅ || gülşen: küyuñ K gülün A₃, S₃, İÜ, S₁, T₁, B, A₂, TN, S₇, S₉, TZ bülbül BN || bülbülin: bülbüli T₁, A₃, S₃, A₁, V, T₂, TT, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₉, S₁₀ gülşeni BN || dەرler: söyler T₂, TT, V, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₀, [G] || gibi: kimi A₁, KN, TN, [T, TD].

80 || 7^b çansı: çankı KN, S₁, K ħankı A₁ ħansı V, TT, T₂, S₄, S₅ || bülbül: bülbülün A₃, K, B, S₁, T₁, TN, TZ || nālesi: sürüdi A₃, K, B, S₁, T₁, TN, S₇, S₉, TZ || feryād u: āh u A₃, K, B, TN, TZ āh S₁, T₁.

81.

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün

1. Veh ne kâmet ne kıyâmet bu ne şâh-ı gül-i terdür
Nê belâdur nazar ehline ne hoş medd-i nazardur
2. Göz yolıdur ki gönül milkine hûblar girer andan
Dutma ey eşk anı bi'llâh ki 'aceb râh-güzerdür
- 3.³ Nê güher bulsa begenmez bırahur yazıya derya
Gâlibâ kim aña maşşûd dişün gibi güherdür
4. 'Işk 'aybını bilüpsen hüner ey zâhid-i gâfil
Hünerün 'aybdur ammâ dedüğün 'ayb hünerdür
5. Sitemün gerçi yamandur anı terk eyleme bi'llâh
Ki teğâfûl sitemünden dağı elbette beterdür
6. Âhîr olmaz nece kim gözyaşı ağırsa hemânâ
Ki dem-â-dem aña imdâd kılan hûn-ı cigerdür
7. Serseri başma kadem 'ışk tarîkine Fuzûlî
İhtiyâç eyle ki gâyetde haşarnâk seferdür

81 A₁ 26^a, İÜ 25^b, B 42, A₂ 19^b, A₃ 33^b, KN 24^b, M 31^a, K 27^a, T₁ 103^b, S₁ 153^a, T₂ 31^b, V 22^b, TT 30^b, S₃ 58^b, BN 27^a, TN 40^a, S₄ 40^b, S₅ 28^b, S₆ 29^b, S₇ 32^a, S₈ 24^a, S₉ 34^a, S₁₀ 30^b, S₁₁ 36^a, TZ 33^b.

81 || 2^a andan: ondan A₁.

81 || 2^b dutma: tütma A₃, M || bi'llâh ki: bi'llâh TT, [G] || râh-güzerdür: medd-i nazardur S₁.

3 Bu beyit S₅'te yoktur.

81 || 3^a bulsa: olsa [G] || bırahur: bırağur A₃.

81 || 3^b aña: oña A₁ || gibi: kimi A₁, KN, [T, TD].

81 || 4^a bilüpsen: bilürsen T₂, TT, A₁, TZ, [T] || gâfil: hod-bîn A₂, S₃, İÜ.

81 || 4^b 'ayb: 'ayb u V.

81 || 5^b sitemünden: sitemünde V || dağı: senün S₄ || elbette: elbetde V || beterdür: yamandur A₂, T₂.

81 || 6^a gözyaşı: gözyaşını V || hemânâ: hemân TT.

81 || 6^b aña: oña A₁ saña S₁ || kılan: ilen KN.

81 || 7^a başma: basma A₁, KN, T₁, S₁, T₂, V.

82.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Hüsniñ olduqça füzün ‘ışk ehli artuq zâr olur
Hüsniñ ne miqdâr olursa ‘ışk ol miqdâr olur
2. Cennet için men‘ eden ‘âşıkları didârdan
Bilmemiş kim cenneti ‘âşıklarun didâr olur
3. ‘İşk derdinden olur ‘âşik mizâcı müstakîm
‘Âşıkun derdine dermân etseler bîmâr olur
4. Zâhid-i bî-ğod ne bilsin zevkını ‘ışk ehlinün
Bir ‘aceb meydür mağabbet kim içen huş-yâr olur
5. ‘İşk sevdâsına şarf eyler Fuzûlî ‘ömrini
Bilmezem bu h‘âb-ı ğafletden kaçan bîdâr olur

82 A₁ 26^b, İÜ 25^b, B 42, A₂ 19^b, A₃ 34^a, KN 24^b, M 31^b, K 27^a, T₁ 103^b, S₁ 153^a, T₂ 32^a, S₂ 23^b, V 23^a, TT 30^b, S₃ 58^b, BN 27^b, TN 40^a, S₄ 42^b, S₅ 28^b, S₆ 30^a, S₇ 32^b, S₈ 24^b, S₉ 34^b, S₁₀ 31^a, S₁₁ 36^b, TZ 33^b.

82 || 1^a hüsniñ: ‘ışkun V || olduqça: olduqça TT || artuq: ğâyet V.

82 || 1^b ne: her A₁, KN, V, TT, T₂, İÜ, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₀, TZ, [T, G] || olursa: olsa T₂ olur S₁.

82 || 2^a didârdan: didâr için A₁.

82 || 2^b ‘âşıklarun: ‘âşıkları V.

82 || 3^b ‘âşıkun: ‘âşik B, K || dermân: ümâr S₁, T₁, B, V || etseler: eylesen T₁.

82 || 4^a bî-ğod: ğod-bîn B, S₂ || bilsin: bülsün A₁ || zevkını: lezzetin A₂, S₂ lezzet S₃, İÜ defini A₁ kıdrini M || ‘ışk ehlinün: derd ehlinün A₁, KN, M ‘âşıkların TT.

82 || 4^b bir: bu K.

82 || 5^b kaçan: kaçan A₁, T₂, S₄, S₅.

83.

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün

1. Êy gül nè 'aceb silsile-yi müşg-i terün var
Ve'y serv nè hoş cân alıcı 'işvelerün var
2. Acıtdı meni acı sözün tünd nigāhuñ
Êy naḥl-i melāḥat nè belā telḥ berün var
3. Peykânları ile doludur çeşm-i pür-âbum
Êy bahır şağınma senün ancaḥ güherün var
- 4.⁵ Ol seng-dile nâle-yi zâruñ eşer étmiş
Êy dil saña bu zevḥ yéter tâ eşerün var
5. 'Işḫ içre gönül deme ki men bî-ḥodem ancaḥ
Êy ğâfil özüñden senün ancaḥ ḥaberün var
- 6.⁸ Çoḥ baḥduġuñuñ ğamze ilen baġrın ezersen
Her kime ki baḥmazsan anuñla nazaruñ var
7. 'Işḫ ehline ol mäh Fuzûlî naḫar étmiş
Sen hem özüñi göster eger bir hünerün var

83 A₁ 26^b, İÜ 26^a, B 42, A₂ 20^a, A₃ 34^b, KN 25^a, M 31^b, K 27^b, T₁ 104^a, S₁ 153^b, T₂ 32^a, S₂ 23^b, V 23^a, TT 31^a, S₃ 59^a, BN 27^b, TN 40^b, S₄ 42^b, S₅ 29^a, S₆ 30^b, S₇ 32^b, S₈ 24^b, S₉ 35^a, S₁₀ 31^a, S₁₁ 37^a, TZ 34^a.

83 || 1^b ve'y: êy T₁, TT.

83 || 2^a acıtdı: incitdi T₁, A₃ || acı: telḥ TT, S₅ || nigāhuñ: firāḫuñ T₁.

83 || 2^b belā: 'aceb [D, TD].

83 || 3^a peykânları: peykânlarıñ T₁, TT, S₅ peykânlar A₁, S₃, TZ dürdāneler A₃ peykânların [G] || doludur: ḫoludur A₃, M dolu-durur A₂, S₂, TZ.

83 || 3^b şağınma: şanusan A₁ şanursan KN, TT şanursañ S₅ sanırsın [G].

5 Bu beyit S₃'te yoktur.

83 || 4^a nâle-yi: nâle vü V || zâruñ: zârın T₁ zârum V || étmiş: étmez A₂.

83 || 4^b dil: cân V - İÜ || bu: bir KN.

83 || 5^b ğâfil: yâr [G].

8 Bu beyit S₂'de yoktur.

83 || 6^a çoḥ: çün TT, A₁, KN, BN, S₄, S₅, S₇, S₁₁, [T, D] || baḥduġuñuñ: baġduġuñuñ İÜ baġduġuñ T₁, A₁, S₁₁ baġduġuña B, A₃, M, K, S₁, TT, T₂, TN, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₀, [G, TD] baġduġuña BN, S₅ || ğamze ilen: ğamze ile A₁, V, S₈, S₁₀, S₁₁, TZ, [T, G] ğamzesin K || ezersen: üzersen [TD].

83 || 6^b kime: kim V || baḥmazsan: baḥsan V baġmazsan S₅ || anuñla: anuñlan T₂ onuñla A₁ || nazaruñ: çoḥ nazaruñ V.

84.**Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

1. Laḥza laḥza lebün añup edicek efgânlar
Kaṭre kaṭre saçılır dîdelerümden kınarlar
2. Kaṭre kaṭre deme kıandur ki çıḥar çeşmümden
Dem-be-dem gönlüm odıyla eriyen peykânlar
3. Kıaşlaruñ yayına meyl eyleyeli cân u gönül
Dün ü gün men bilürem kim ne çekerler anlar
4. Açma kâkül girihin başuñ içün görme revâ
Ki perişân olalar bir nece ser-gerdânlar
- 5.⁶ Yel deger zülfüne ya kıoymayup öz ḥâli ile
Gezdürürler anı elden ele her dem cânlar
6. Eyle ‘uşşâkı cefâlar ki vefâlar göresen
Şanma kim zâyî‘ olur eyledüğüñ iḥsânlar
7. Şorma zühhâda Fuzûlî reh ü resmin ‘ışkıuñ
Ne bilürler revîş-i ehl-i ḥîred nâdânlar

84 A₁ 27^a, İÜ 26^a, B 42, A₂ 20^a, A₃ 35^a, KN 25^a, M 32^a, K 27^b, T₁ 104^a, S₁ 153^b, T₂ 32^b, S₂ 24^a,
V 23^a, TT 31^a, S₃ 59^a, BN 28^a, TN 41^a, S₄ 43^a, S₅ 29^a, S₆ 30^a, S₇ 33^b, S₈ 24^b, S₉ 35^a, S₁₀ 31^b,
S₁₁ 37^a, TZ 34^b.

84 || 1^b saçılır: saçılır S₂.

84 || 2^a çıḥar: çıkan [G].

84 || 2^b eriyen: erinen A₁ erinür V, TT.

84 || 3^b dün ü: dün V, T₂.

84 || 4^a başuñ: başın V.

6 Bu beyit TT’de yoktur.

84 || 5^a deger: degüp V || yâ kıoymayup: yâ kıomayup M, B, K, S₅, TZ tâ kıoymayup S₃, İÜ bağılmayup V.

84 || 5^b anı: onı A₁.

84 || 6^b kim: ki V.

84 || 7^a şorma: sorma KN, V, TT || zühhâda: zühhâd S₁, S₅ || reh ü resmin: reh-i resmin V, TT, S₁, S₄, TZ

|| ‘ışkıuñ: ‘ışkın A₁.

84 || 7^b revîş-i: revîş ü A₁.

85.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Tökdükçe kıanumı oĥuñ ol āsitān ier
Bir yērdem esir ki topraĥı kıan ier
2. Ehl-i zamāne kıanına oĥ teşnedür zemīn
Kıanın kimūñ tōkerse felek ol revān ier
3. Mey içmedin açılmaz imiş bāb-ı maĥfired
Sevgendler bu bābda pīr-i muĥān ier
4. 'Uĥbāda Kevşer istemesün rind-i meygede
Dünyāda bes degül mi mey-i erguvān ier
5. Ğamzeñ görünmeyüp göze kıanlar ier müdām
Zāhid gibi ki bādeni ēlden nihān ier
6. Meyden egerçi tevbe vērür ēl Fuzūliye
Ēy serv sen kıadeĥ şunar olsañ revān ier

85 A₁ 27^a, İÜ 26^b, B 43, A₂ 20^b, A₃ 35^b, KN 25^b, M 32^a, K 28^a, T₁ 104^b, S₁ 154^a, T₂ 33^a, V 23^b, TT 31^a, S₃ 59^b, BN 28^b, TN 42^a, S₄ 43^b, S₅ 29^b, S₆ 30^b, S₇ 34^a, S₈ 25^a, S₉ 35^b, S₁₀ 31^b, S₁₁ 37^b, TZ 34^b.

85 || 1^a tökdükçe: dōkdükçe A₃, B, K, M, S₁ || kıanumı oĥuñ: kıanumı oĥın V oĥı kıanumı T₂, S₅, [T] kıanumı yēre TT kıanumı oĥı S₄.

85 || 1^b topraĥı: topraĥı KN, K, S₅ tofraĥı V.

85 || 2^a oĥı: ün T₁, S₄.

85 || 2^b kimūñ: kimin A₁ || tōkerse: dōkerse B, M, K, S₁ || revān: zamān M, K, TN, S₁₀, TZ, [TD, D] hemān [T].

85 || 4^a rind: pīr V, T₂, TT.

85 || 4^b dünyāda: deminde T₂, S₄.

85 || 5^a ier: tōker V.

85 || 5^b gibi: kimi A₁, KN, [T, TD] || bādeni: bāde'i A₂, M.

85 || 6^a vērür: vère S₁, T₁, A₃.

85 || 6^b ēy serv sen: ol ĥür-veş TT || olsañ: olsan V olsa TT.

*S₁'de fazla beyit:

Ĥünī gözün delüp kıara baĥrumnı kıan içer

Bir mest Türke beñzer içince yaman içer

86.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

- 1.² Girüp mey-hâneye muğ meşrebiyle kim ki hû eyler
Olup mü'min bihişte kâfirem ger arzû eyler
- 2.⁴ Meger dîvânedür sevdâ-yı ebrûsiyla zâhid kim
Bağup mihrâba dâyim öz öziyle güft ü gû eyler
3. Dem-â-dem kaçre kaçre kan yaşumdur kim çihar gözden
Veyâ peykânlaruñ kim âteş-i dil anı su eyler
4. Reh-i işkuñda olman teng-dil sevdâ hücümından
Tariğ-ı saltanat her kim dutar gavğaya hû eyler
5. Dêdüm kimdür perîşân eyleyen 'aşıklar ahlvâlin
Şabâ gösterdi târ-ı sünbül-i zülfin ki bu eyler
6. Fuzûlî zülfüne bağlandı ammâ eyle inceldi
Ki gûyâ za'f anı hem zülfüne bir târ-ı mü eyler

86 A₁ 27^b, İÜ 29^a, B 43, A₂ 25^b, A₃ 36^a, KN 25^b, K 28^a, T₁ 104^b, S₁ 154^a, T₂ 33^a, V 23^b, TT 31^b, S₃ 64^a, BN 28^b, TN 42^b, S₄ 43^b, S₅ 29^b, S₆ 31^a, S₇ 34^a, S₈ 25^a, S₉ 36^b, S₁₀ 32^a, S₁₁ 37^b, TZ 35^a.

2 Bu beyit S₂'de yoktur.

86 || 1^a mey-hâneye: büt-hâneye V || muğ: mey [G] || meşrebiyle: meşrebiylen A₁, A₂, KN, T₂, S₄, S₅, [G].

86 || 1^b olup: girüp A₁ görüp KN || bihişte: bihişti [D, T].

4 Bu beyit S₂'de yoktur.

86 || 2^b öziyle: öziylen KN, V, S₄, S₅ || güft ü: güft A₂, TT, K, T₂, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₁₀, S₁₁.

86 || 3a kan: - S₂.

86 || 3^b veyâ: dême V || su: şu A₃, TT, S₂.

86 || 4^a olman: olmaz A₂, S₃, İÜ olmak V, S₄ || teng-dil: seng-dil S₄, [G].

86 || 4^b dutar: tutar A₃.

86 || 5^a dêdüm: dêdi A₂, S₃, İÜ.

86 || 5^b zülfin: zülfini ya'ni A₁ zülfün KN.

86 || 6^a ammâ: tâ S₂ || eyle: öyle B, K, T₁, S₁.

86 || 6^b bir: hem S₁ || zülfüne: - S₂ || târ-ı mü: täre mü T₂ târ mü [TD] târ S₁ || anı hem: anı [G].

87.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Saçuñ endişesi tahrîk-i zencîr-i cünûnumdur
Cünûnum defîne zîkr-i leb-i la'lûñ füsûnumdur
2. Diyâr-ı derd ser-gerdâniyam her kim meni ister
Delîl-i râh kaçre kaçre eşk-i lâle-gûnumdur
3. Felekde berç-ı âhumdan ser-â-ser yandı kevkebler
Çalan odlara yanmış kevkeb-i baht-ı zebûnumdur
4. Gelen nâveklerûñ bir bir yağup kıoymaz bulam zevkîn
Meni hırmân odına yanduran süz-ı derûnumdur
5. Ser-i küyuñda göñlüm berç-ı âhın şanma bî-hüde
Çaranğu gece 'azm-i küyuñ étsem reh-nümûnumdur
6. Lebi şîrinlerûñ şevkıyla Ferhâdı menem 'aşruñ
Yanumda cem' olan seng-i melâmet Bîsütûnumdur
7. Fuzûlî hâlî olmaç cām-ı 'ayşum şâf-ı şahbâdan
Nişân-ı baht-ı nâ-fercâm u iğbâl-i nigûnumdur

87 A₁ 27^b, İÜ 26^b, B 43, A₂ 21^a, A₃ 36^b, KN 26^a, M 32^b, K 28^b, T₁ 105^a, S₁ 154^b, T₂ 33^b, S₂ 24^a,
V 24^a, TT 31^b, S₃ 59^b, BN 29^a, TN 43^a, S₄ 44^a, S₅ 30^a, S₆ 31^b, S₇ 35^a, S₈ 25^b, S₉ 37^a, S₁₀ 32^a,
S₁₁ 38^a, TZ 35^a.

87 || 1^b zîkr: fikr A₃.

87 || 2^a 1. mısra: benem deşt-i belâ ser-geştesi her kim beni ister T₂.

87 || 2^b râh: râhı A₂, KN, TT, S₂, S₃, T₂, İÜ, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₁.

87 || 3^a felekde: felekden K || âhumdan: âhumda T₂.

87 || 3^b odlara: odlar T₂.

87 || 4^a nâveklerûñ: nâveklerin A₁, V peygânların [G] || bir bir: birin V yer yer A₂ || bulam: alam T₂ ||
zevkîn: kâmin T₂.

87 || 4^b meni: seni T₁ || hırmân: hasret [G] || süz-ı derûnumdur: baht-ı zebûnumdur T₂.

87 || 5^a küyuñda: küyında V, M, K || âhın: âhum A₁, V, [G].

87 || 5^b çaranğu: çaranğu K, S₁, V, S₃ çarañu A₃, S₂.

87 || 6^a lebi: leb-i TN, S₅, S₇, S₉ || şevkıyla: zevkıyla T₁, B, V, T₂, TZ, [G].

87 || 7^a olmaç: olmaz V || şâf-ı: şâf u A₁ KN, sâf [G, TD].

87 || 7^b nişân: delîl T₂, BN || nâ-fercâm u: nâ-fercâm V || nigûnumdur: zebûnumdur T₂, K.

88.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Mende Mecnûndan füzûn ‘âşıklık isti‘dâdı var
‘Âşık-ı şâdık menem Mecnûnuñ ancağ adı var
- 2.³ N’ola çan tökmekde mâhir olsa çeşmüm merdümü
Nuţfe-yi kâbil-durur ğamzeñ gibi üstâdı var
3. Kıl tefâhür kim senüñ hem var men tek ‘âşıkun
Leylinüñ Mecnûnı Şîrinüñ eger Ferhâdı var
4. Ehl-i temkînem meni beñzetme ey gül bülbüle
Derde yoğ şabrı anuñ her lağza biñ feryâdı var
5. Eyle bed-ğâlem ki aḫvâlüm görende şâd olur
Her kimüñ kim devr cevrenden dil-i nâ-şâdı var
6. Gezme ey gönüm kuşu ğâfil fezâ-yı ‘ışkda
Kim bu şahrânuñ güzergelherde çoğ şayyâdı var
7. Ey Fuzûlî ‘ışk men’in kılma nâşihden kâbül
‘Aḳl tedbîridür ol şanma ki bir bünyâdı var

88 A₁ 28^a, B 44, A₂ 21^a, A₃ 31^a, KN 26^a, M 33^a, K 28^b, T₁ 100^b, S₁ 154^b, T₂ 33^b, S₂ 24^b, V 24^a, TT 32^a, BN 29^a, TN 36^b, S₄ 44^b, S₅ 30^a, S₆ 31^b, S₇ 29^b, S₈ 25^b, S₉ 31^a, S₁₀ 32^b, S₁₁ 38^b, TZ 35^b.

88 || 1^a ‘âşıklık: ‘âşıklığ A₃, KN, S₁, S₂.

88 || 1^b var: bar A₁.

3 Bu beyit V’de yoktur.

88 || 2^a tökmekte: tökmekle T₁, A₃ dökmekte B, K, S₁ || çeşmüm: çeşmün TT, S₄.

88 || 2^b nuţfe: nuţka A₃ || kâbil-durur: kâbildür T₁ kâbildür vürür A₃, S₉ kâbil’dür ü S₆, [TD] || gibi: kimi A₁, KN, [T, TD] || var: bar A₁.

88 || 3^a men: benüm A₃.

88 || 3^b mecnûni: mecnûn T₁, V mecnûn u A₁ || şîrinüñ: şîrin anuñ A₁ ferhâdın T₁ || ferhâdı: şîrini T₁ || var: bar A₁.

88 || 4^a beñzetme: oḫşatma V.

88 || 4^b anuñ: onuñ A₁ || biñ: miñ A₁, KN, yüz S₁, T₁, A₃, [G] || yoğ şabrı: şabrı yoğ S₈, [G, D] çoğ şabrı S₇.

88 || 5^a eyle: öyle V, B.

88 || 5^b kim devr cevrenden: kim devr cevrinde A₁ gönünde devrândan M kim cev devrinden S₅.

88 || 6^a gönüm kuşu: murğ-ı dilüm S₂ gönül kuşu [G] || ‘ışkda: dehrde A₃, T₁, M.

88 || 6^b güzergelherde: güzergâhında A₁, V, TT, TN, S₄, S₉, [G, D] || var: bar A₁.

88 || 7^b tedbîridür: tedbîri degül A₂, S₂ tedbîr yoğ S₄ || şanma: şanmañ V || ki bir: kim A₂, S₂ ki KN || var: bar A₁.

89.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Muḳavves ḳaşlaruñ kim vesme birle reng dutmuşlar
Ḳılıçlardur ki ḳanlar tökmek ile jeng dutmuşlar
2. Ḳılıp tağyîr-i şüret vesmeden yağma ḳılurlar dil
Ḳarâmî ḳaşlaruñ resm ü reh-i nîreng dutmuşlar
3. Gönül mir'âtını eyler mükedder 'aḳl teklîfi
Ḳoş ol bî-bâkler kim terk-i nâm u neng dutmuşlar
4. Fezâ-yı⁶ 'ömrden güyâ degüller ḡonce tek vâḳıf
Olar kim özlerin dünyâ için dil-teng dutmuşlar
5. Meni kim sengsâr-ı miḡnetem bâzâr-ı 'ıḡḳ içre
Belâ dâğı çeken Ferhâd ile hem-seng dutmuşlar
6. Lebûn devrinde zâhidler dutup mey-ḡâneler küncin
Ḳılıp tesbîḡ târın terk zülf-i çeng dutmuşlar
7. Seḡer bülbüller efgânı degül bî-hüde ḡülşende
Fuzûlî nâle-yi dil-süzına âheng dutmuşlar

89 A₁ 28^a, İÜ 27^a, B 44, A₂ 21^b, A₃ 31^b, KN 26^b, M 33^a, K 29^a, T₁ 100^b, S₁ 154^b, T₂ 34^a, S₂ 24^b, V 24^b, TT 32^a, S₃ 60^a, BN 29^b, TN 37^a, S₄ 45^a, S₅ 30^b, S₆ 32^a, S₈ 26^a, S₉ 31^b, S₁₀ 32^b, S₁₁ 38^b, TZ 36^a.

89 || 1^b tökmek ile: dökme ile B, K, S₁, TT tökmeginden A₁, [G] || jeng: zeng A₁, A₂, KN, M, T₁, T₂, S₁, TT, S₃, S₄, S₅, TZ, [G] || dutmuşlar: tütmişler A₃.

89 || 2^b ḳaşlaruñ: ḡözlerüñ B, T₂ || resm ü: resm-i A₃, T₁, TT, A₂, TN, S₄, S₆, S₈, S₁₀, [G] resmi S₉ reng ü S₁₁ || reh-i: reh ü A₂, V, S₆ || dutmuşlar: tütmişler A₃.

89 || 3^b nâm u neng: nâm-ı neng V neng ü nâm TT || dutmuşlar: tütmişler A₃.

89 || 4^a fezâ: fenâ T₁, A₃, TN, S₉, [T, TD, D] ḳazâ TT, S₈ || 'ömrden: 'ömrde KN, V, TT, T₂, BN, S₄, S₅, S₆, S₉, S₁₁ || degüller: degüldür S₁, M, K || ḡonce tek: ḡonceler A₂, S₂, S₃, İÜ.

89 || 4^b dutmuşlar: tütmişler A₃.

6 "fenâ" okunuşu beytın anlamıyla daha uyumlu görünmektedir. Biz, değerlendirdiğimiz nüshalarda yaygın olan varyantu tercih ettik.

89 || 5^a ani: benüm A₃, V, M, TZ menüm A₁ benem [G].

89 || 5^b dâğı: tağı S₂ dağıñ A₁, V, S₈, S₁₀, S₁₁, [T, TD, D] || çeken: kazan [G] || dutmuşlar: tütmişler A₃.

89 || 6^a dutup: tütup A₃.

89 || 6^b terk: târ A₃ || zülf-i: zülf ü V, A₁, TZ yâr u T₂ || dutmuşlar: tütmişler A₃ || târın terk: tarı terk S₄ terkin târ-ı S₁₀, [TD].

89 || 7^b süzına: süzuña V || dutmuşlar: tütmişler A₃.

90.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Āşiyân-ı murğ-ı dil zülf-i perîşânuñdadur
 anda olsam  y perî gönülüm senün yanuñdadur
2. ‘Işk derdiyle hoşem el ek ‘ilacumdan ab b
 ılma derm n kim hel k m zehri derm nuñdadur
3. Çekme d men n z  d p  ft delerden vehm ıl
 Göklere aılmasun eller ki d m nuñdadur
- 4.⁵ Gözlerüm yaşın görüp ş r  tme nefret kim bu hem
 Ol nemekdend r ki la‘l-i şekker-efřanuñdadur
5. Mest-i h‘ b-ı n z olup cem‘  t dil-i şad-p remi
 Kim anuñ her p resi bir nevk-i m jg nuñdadur
- 6.⁸ Bes ki hicr nuñdadur h şiyyet-i at‘-ı hay t
 Ol hay t ehline hayranem ki hicr nuñdadur
7.  y Fuz l  şem‘-veş mula açılmaz yanmadın
 T blar kim s nb linden rişte-yi c nuñdadur

90 A₁ 28^b, İ  27^b, B 44, A₂ 22^a, A₃ 31^b, KN 27^a, M 33^b, K 29^b, T₁ 101^a, S₁ 155^a, T₂ 34^a, S₂ 25^a, V 21^a, TT 32^a, S₃ 60^b, BN 29^b, TN 37^a, S₄ 45^b, S₅ 30^b, S₆ 32^a, S₇ 29^b, S₈ 26^a, S₉ 32^a, S₁₀ 33^a, S₁₁ 34^a, TZ 36^a.

90 || 1^b anda: anda A₁, KN, V, TT, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₁, [T, TD] || yanuñdadur: yanındadır A₁.

90 || 2^b derm n: derd m S₅ || hel k m: ‘ilacum TT, B || zehri: zehr M, K.

90 || 3^a  ft delerden:  ft deler T₁, S₅ || vehm: raşm T₁ || ıl:  d p T₂.

5 Bu beyit A₁’de yoktur.

90 || 4^a yaşın: yaşı S₅ || ş r: - V || hem: vehm T₁ nem [G, D].

90 || 4^b ol: o A₃ || nemekdend r: nemekd nd r S₅.

90 || 5^a h‘ b-ı n z olup: h‘ b-ı n z iken A₂, S₂, S₃, İ , [T] h‘ b-ı n zsan T₁, TN, S₇, S₉ h‘ b-ı n z  d p A₁, KN, S₅, S₆, S₉, [G] n z-ı h‘ b-ı n z A₃ n z-ı h‘ b  d p V c m-ı n z  d p TT h‘ b-ı n z ilen S₄ h‘ b-ı n z ile TZ h‘ b-ı n z ol [D, TD] || şad-p remi: b mar m A₁ şad-p re‘i T₂ şad p reni [G].

90 || 5^b anuñ: onuñ A₁ || bir: her V || nevk: t g A₃.

8 Bu beyit A₁’de yoktur.

90 || 7^a şem‘-veş: şem‘ tek A₃, B, S₁, T₁, M, K, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ || yanmadın: t bdan TT.

90 || 7^b s nb linden: s nb l nden A₂, S₂, S₃, M, İç, V, A₁, S₅ || c nuñdadur: c numdadur A₁ c n nuñdadur S₁ h l nded r M.

91.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Sâkıyâ cām dut ol ‘āşıkā kim kıyğuludur
Kıyğū çekmek nē içün cām ile ‘ālem doludur
2. Telḥ güftārsuz olmaz leb-i yār ēy ‘āşık
Çoḥ heves eyleme ol şerbete kim ağuludur
- 3.⁴ Kıoyalum başı ḥum-ı bâde ayağına gelün
Dutmamaḥ olmaz anuñ ḥürmetini bir uludur
4. Bunca kim küh-şıfat başuma daşlar urılır
Dide-yi baḥtum uyanmaz nē ağır uyḳuludur
5. Dil-i pür-ḥünuma yağdurma belā peykānın
Ḥazer ét şışeye nā-geh zarar eyler doludur
6. Gönlümün zaḥmına peykānuñı étdüm merhem
Genc-i ğamdur n’ola ger böyle demür kıapuludur
7. Nergisün fikri Fuzûlî göz ü gönlümde gezer
Dutar āhū vaḥan ol yérde ki otlu şuludur

91 A₁ 28^b, İÜ 27^b, B 45, A₂ 21^b, A₃ 32^a, KN 27^a, M 33^b, K 29^b, T₁ 101^b, S₁ 155^a, T₂ 34^b, V 21^a, TT 32^b, S₃ 60^b, BN 30^a, TN 37^b, S₄ 45^b, S₅ 31^a, S₆ 32^b, S₇ 30^a, S₈ 26^a, S₉ 32^a, S₁₀ 33^b, S₁₁ 34^b, TZ 36^b.

91 || 1^a dut: tüt A₃, S₃, İÜ.

91 || 1^b doludur: töludur A₂, A₃, B, M.

91 || 2^a ‘āşık: sâkı A₁.

91 || 2^b ol: o S₁.

4 Bu beyit S₅’te yoktur.

91 || 3^a kıoyalum: kıoyalın T₂ kıoya kim S₁ || başı: baş V || ḥum-ı: kıamu A₁, V, [G] kıamu S₄ || gelün: müdām [G].

91 || 3^b dutmamaḥ: dutmamaḥ K, T₁ dutmamaḥ S₁ tüt mamaḥ A₃ || olmaz: olmaz mı [G] || anuñ: onuñ A₁ || bir: kim TT.

91 || 4^a bunca: munca TT, A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅ || küh: dürd A₁ gerd V küy T₂, S₄, S₅ || başuma: başına TT || daşlar: taşlar TT, A₂, A₃, M, S₃, İÜ.

91 || 4^b ağır: aḳır İÜ ‘aceb K yavuz A₃, T₁ yaman A₁, [G] || uyḳuludur: yuḳuludur S₃, M, TT, T₂, İÜ, S₄, S₅ uyḳuludur A₁ yuḳuludur KN, V, [T].

91 || 5^b şışeye: şışesi T₂ şışe T₁, A₁, A₃, TZ şışe’e K, S₁ || doludur: töludur A₃.

91 || 6^a étdüm merhem: merhem eyle A₃ kıldum merhem [G].

91 || 6^b ğamdur: ğamda S₃ || böyle: beyle A₂, KN, TT, T₂, S₃, S₅, TZ, [G, TD] || demür: şemür M.

91 || 7^a göz ü: gözü vü T₁ gözi S₁ || gönlümde: gönlinde B, KN, K, M, S₁, A₃, T₂, BN, TN, S₆, S₁₁, [G, T] gönlünde S₈.

91 || 7^b dutar: tütar A₃ || āhū: ol āhū A₂ || ol yérde: yérde A₂ anda T₂ || otlu: odlu A₃, T₁, TZ || şuludur: suludur B, V, A₁, K, T₂, S₃, S₅.

92.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Meni zıkr étmez el efsâne-yi Mecnûna mâyildür
Nê beñzer ol maña derdi añun taqrîre kâbildür
2. Beyâbânlarda Mecnûndan ğam u derdüm suâl étmeñ
Nê bilsün baħr hâlin ol ki menzilgâhı sâhildür
3. Menüm tek olabilmez şöhre-yi şehri-i belâ Mecnün
Qabûl eyler mi bu rüsvâlîĝi her kim ki 'âķıldür
4. Nê müşkil hâli olsa 'aşıķuñ ma'sûķ eder çäre
Ger ol bî-derd bilmezse bu hâli hâl müşkildür
5. Firâķ eyyâmı seyl-âb-ı sirişķümden ĥaber dutmaz
Qıyâmet mâ-cerâsından gör ol zâlim nê ĝâfildür
- 6.⁷ Faķîh-i medrese ma'zürdur inkâr-ı 'ışķ étse
Yoĝ özge 'ilmine inkârumuz bu 'ilme câhildür
7. Fuzûlî el seni Mecnûndan eفزün der melâmetde
Buña münkir degül Mecnün daĥı ma'ķüle ka'ildür

92 A₁ 29^a, İÜ 28^a, B 45, A₂ 22^b, A₃ 32^a, KN 27^b, M 34^a, K 30^a, T₁ 101^b, S₁ 155^b, T₂ 25^b, S₂ 25^a, V 21^b, TT 32^b, S₃ 61^a, BN 21^b, TN 38^a, S₄ 34^a, S₅ 23^b, S₆ 24^a, S₇ 30^b, S₈ 26^b, S₉ 32^b, S₁₀ 33^b, S₁₁ 30^b.

92 || 1^a mâyildür: kâildir [G].

92 || 1^b derdi: zikri T₂ || anuñ: onuñ A₁ || taqrîre: dermâna B, K, T₁, A₃.

92 || 2^a beyâbânlarda: beyâbân-gerd A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅, S₆, S₁₁, [T, TD, D] beyâbân gird-i [G] || ğam u derdüm suâl étmeñ: ğam-ı derdüm suâl étmeñ V, T₁ suâl étmeñ ğam u derdüm K pür-şikem hâlini şormayuñ T₂, ğam u derdüm suâl étme S₄.

92 || 2^b baħr: ĝarķa A₂, TT, S₂, S₃, İÜ || menzilgâhı: menzilgâh V.

92 || 3^b rüsvâlîĝi: rüsvâlîķi T₂.

92 || 4^a hâli: hâl A₂, İÜ || ma'sûķ eder çäre: te'sîr eder yâre TT.

92 || 5^a dutmaz: vérmez A₃, S₃, İÜ, S₄. [G].

92 || 5^b zâlim: ĝâfil A₂, S₂, S₃, İÜ.

7 Bu beyit KN ve A₁'de yoktur.

92 || 6^a faķîh-i: faķîh ü V || étse: içre [G].

92 || 6^b yoĝ: yoĝ S₂ || 'ilme: 'ilmde K.

92 || 7^a eفزün: artuķ S₁, A₃, V, T₁, TN, S₇, S₉. [G].

92 || 7^b buña: muña A₁, KN aña V, T₂, BN, S₄, S₅ bunu [G].

93.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ol perî-veş kim melâhat milkinün sulţânıdır
Hük m anuñ hükmi maña fermân anuñ fermânıdır
2. Sürdi Mecnûn nevbetin şimdi menem rüsvâ-yı ‘ışk
Doğru dêler her zamân bir ‘âşıkun devrânıdır
3. Lağza lağza gön lüm odından şererlerdür çıhan
Çatre çatre göz töken şanmañ sirişküm şanıdır
4. H‘âr bağmañ ger gönül çâk olsa tiğ-i ‘ışkdan
Kim cünün güzârınuñ bunlar gül-i handânıdır
5. Eÿ Fuzûlî ola kim raħm êde yâr efgânuña
Ağlağıl zâr anca kim zâr ağlamak imkânıdır

93 A₁ 29^a, İÜ 28^a, B 46, A₂ 22^b, A₃ 32^b, KN 27^b, M 34^b, K 30^a, T₁ 102^a, S₁ 155^b, T₂ 25^b, S₂ 25^b, V 24^b, TT 33^a, S₃ 61^b, BN 21^b, TN 36^a, S₄ 34^b, S₅ 24^a, S₆ 24^a, S₇ 30^b, S₈ 26^b, S₉ 32^b, S₁₀ 34^a, S₁₁ 39^a.

93 || 1^b anuñ: onuñ A₁ || maña: durur A₁.

93 || 2^b doğru: ıoğru M.

93 || 3^a odından: ivinden [G] || çıhan: çıkar S₂, İÜ.

93 || 3^b göz töken: göz döken A₃, B, M, K, S₁ gözgü tek V gözdeki S₄ || şanmañ: şanma TT, S₄.

93 || 4^a h‘âr bağmañ ger gönül çâk olsa tiğ-i ‘ışkdan: çâkler cismümde tiğ-i ‘ışkdan ‘ayb etmeñüz B, A₃, M, K, T₁, S₁, S₇, S₈, S₉, S₁₀, [TD, D].

93 || 4^b cünün: gönül A₂, S₃, İÜ || bunlar gül-i: bu gonçe-yi A₂, S₃, S₂, İÜ bir gonçe-yi V, TT, S₁₁ bu bir gül-i TN munlar gül-i S₆.

93 || 5^a ola: eyle A₂, S₃, İÜ || raħm êde yâr efgânuña: raħm êde efgânuña yâr M efgânuña raħm êde yâr K.

93 || 5^b ağlağıl: ağlagıl V, B, S₂, K, M, T₂, S₄, S₅ ağla gör A₁ ağla kim A₂, S₃, TT, İÜ || zâr anca kim: zârınca kim S₁, T₁, S₃ zârıncılağıl A₃ zârıncılağıl TT || ağlamak: ağlamağ T₂.

94.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Menüm kim bir leb-i handân için giryânlıgum vardur
Perîşân turrallar devrinde ser-gerdânlıgum vardur
2. Yaşum taht-ı revândur tâc-ı zerrîn şu'le-yi âhum
Görün kim devlet-i ışık ile né sultânlıgum vardur
3. Yumılmaz eşk tuğyanından ansuz çeşm-i hûn-bârum
Hayâl-i şüret-i cânâna hoş hayrânlıgum vardur
4. Sirişküm gör meni ey ebr özüñden kem hayâl étme
Hevâ-yı ışık ile biñ sence eşk-eşânlıgum vardur
5. Fuzûlî cām-ı mey terkin kıluş zühd ile taqvâdan
Kamu dānāya rüşendür bu kim nādānlıgum vardur

94 A₁ 29^a, İÜ 28^b, B 46, A₂ 23^a, A₃ 32^b, KN 27^b, M 34^b, K 30^b, T₁ 102^a, S₁ 156^a, T₂ 26^a, S₂ 25^b, V 25^a, TT 33^a, S₃ 61^b, BN 22^a, TN 38^a, S₄ 35^a, S₅ 24^a, S₆ 24^b, S₇ 31^a, S₈ 27^a, S₉ 33^a, S₁₀ 34^a, S₁₁ 39^b.

94 || 1^a kim: çün S₄.

94 || 2^a yaşum: başum S₃, B, İÜ, BN, S₄, S₁₀, [G] || âhum: âhumdur B.

94 || 2^b ile: içre V || né: bir A₂.

94 || 3^a yumılmaz: yuyulmaz S₃ bulunmaz T₂ || tuğyanından: tuğyanında A₁, A₂, S₃, İÜ, BN, S₅, S₆, S₁₀, [T, TD, G] || ansuz: muṭlaḳ [T] || çeşm-i hûn-bârum: çeşm-i h'ârum S₃ çeşm-i giryânım A₁, KN, merdüm-i çeşmüm A₃, T₁.

94 || 3^b cânâna: cânânla T₂ cânân ile S₄ || hoş: - V, S₄.

94 || 4^a gör meni: gördin V gözgüsün S₅ || ebr: eşk A₁ || özüñden: özinden S₄ özüñ tek [G] || kem: çok S₄ nem [G] - KN.

94 || 4^b hevâ: hayâl T₁ || biñ: miñ A₁, KN || eşk: 'ışık B müşk A₂, S₃, İÜ.

94 || 5^a cām-ı: cām u TT || taqvâdan: dutduñ hû [T].

94 || 5^b rüşendür: zâhirdür S₅ || nādānlıgum: dānālıgum V.

*A₃, TN, S₇ ve S₉'da maktadan önce fazladan bir beyit bulunmaktadır:

Lebüñ devrinde kim insân olan cân dēr aña muṭlaḳ

Eger âb-ı hayât étsem taleb hayvânlıgum vardur

95.

Fâ‘îlâtün Fâ‘îlâtün Fâ‘îlâtün Fâ‘îlün

1. Zevk şevkıyla cihân kaydın çeken zaḥmet çeker
Ehl-i zevk oldur kim andan dâmen-i himmet çeker
2. Gün çeker yerden göge her dem ğubâr-ı râhuñı
Tütüyâ için velî yerden göge minnet çeker
3. Ėy çeken ğayr ile pinhân bezm edüp mey gâh gâh
Yâd kıl andan ki bezmün yâd edüp ḥasret çeker
4. Hâli étmiş ğayrdan zülfün ḥayâli gönlümi
N’ola şâhib-keşf ise bir ‘ömrdür ḥalvet çeker
- 5.⁶ Çek şabûhı şubḥ naḳḳâşına ‘arz-ı ‘arız ét
Böyle çeksün ger felek levhine bir şüret çeker
6. Serv-ķâmetler semen-ruḥsâreler toprağıdur
Her semen kim açılır her serv kim ķâmet çeker
- 7.⁹ Kaṭre-yi eşküm kaṭarı sine çâkinden girüp
Ten evine daşradan bâr-ı ğam u miḥnet çeker
8. Ėy Fuzûlî baḫmayam tâ ğayra her hünin müje
Ateşin bir mîldür kim çeşmüme ğayret çeker

95 A₁ 29^b, B 46, A₂ 23^b, A₃ 37^a, KN 28^a, M 35^a, K 30^b, T₁ 105^b, S₁ 156^a, T₂ 26^a, S₂ 25^b, V 25^a, TT 33^a, S₃ 62^a, BN 22^a, TN 43^b, S₄ 35^a, S₅ 24^a, S₆ 24^b, S₇ 35^a, S₈ 27^a, S₉ 37^b, S₁₀ 34^b, S₁₁ 39^b, TZ 37^a.

95 || 1^a zevk: zevk ü A₃ şevk V || şevkıyle: zevkıyle V ‘ışkıyla K || zaḥmet: miḥnet [G].

95 || 1^b kim: ki A₃, V || andan: ondan A₁.

95 || 2^a gün: cân KN || yerden göge her dem: gökden yere her dem S₁, T₁, S₃, S₉ her dem göge yerden T₂, TT, BN, TN, S₄, S₅, S₆ yirden göge servüm [T] her dem göze yerden [G] || râhuñ: râhuñ A₁.

95 || 2^b velî: belî B, BN, [T, TD, D] || yerden göge: gökden yere T₁, S₁, A₃, M, K, S₇, [T, TD, D].

95 || 3^a çeken: çeküp S₄, [G] || pinhân: ḥalvet V || mey gâh gâh: gâh gâh mey S₄.

95 || 3^b andan: ondan A₁, [G] anı [TD] || ḥasret: zaḥmet TT.

95 || 4^a ḥayâli: ḥayâl M, S₂ cefâsı TT.

95 || 4^b keşf ise: keşf ile S₁, B, V keşf ola A₃, K keşf étse T₁ keşe A₁ || bir ‘ömrdür ḥalvet: levhine bir şüret TT.

6 Bu beyit TT’de yoktur.

95 || 5^b böyle: beyle A₂, KN, V, S₃, T₂, S₄, S₅, TZ, [T, G, TD] || ger: kim B || levhine: evcine A₁.

95 || 6^a semen-ruḥsâreler: semen-ruḥsârlar A₃, KN, TT, T₂, M, BN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₁₀, S₁₁, TZ, [T, TD, D] peri-ruḥsâreler [G] || toprağıdur: toprağıdur A₂, KN, T₂, S₅.

9 Bu beyit S₃ ve S₅’te yoktur.

95 || 7^a kaṭarı: ḥayâli TT || sine çâkinden: sine çâkden V çâk-i sinemden A₂, T₂, BN, S₄, S₆, [G, D].

95 || 7^b daşradan: taşradan A₃, TT, S₂, M || bâr: yâr A₂ || ğam u: ğam-ı V, A₁, KN, S₂, K, M, S₄, [G] ḥam-ı A₂.

95 || 8^a baḫmayam: baḫmaya T₁, A₃ baḫmasam A₂ bakmasın [G] || ğayra: ğayr V, A₂.

95 || 8^b kim: ki M || çeşmüme: çeşme-yi A₂, KN, S₃.

96.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1.² Her kitâba kim leb-i la‘lün hadîşin yazeler
Rište-yi cân birle zevk ehli anı şîrâzeler
2. Bu nê sırdur sırr-ı ‘ışkuñ dëmedin bir kimseye
Şehre düşmiş men seni sévdüm dëyu âvâzeler
3. Şeyhler mey-hâneden yüz dönderürler mescide
Bî-ṭariqatlar gerek kim doğru yoldan azeler
4. Çäkler gögsümde şanmañ kim açupdur tiğ-ı ‘ışk
Gönlümün şehrine mihrün girmege dervâzeler
- 5.⁷ Êy Fuzûlî yâr eger cevri êtse andan incime
Yâr cevri ‘aşıka her dem maḥabbet tâzeler

96 A₁ 29^b, İÜ 28^b, B 46, A₂ 23^a, A₃ 37^b, KN 28^b, M 35^a, K 31^a, T₁ 106^a, S₁ 156^b, T₂ 26^b, S₂ 26^a, V 25^b, TT 33^b, S₃ 61^b, BN 22^b, TN 44^a, S₄ 35^b, S₅ 24^b, S₆ 24^b, S₈ 27^b, S₉ 37^b, S₁₀ 35^a, S₁₁ 40^a, TZ 37^a.

2 İÜ’de eksik varak olmasından dolayı bu gazelin ilk üç beytinden sonrası bulunmamaktadır.

96 || 1^b cân: mercân T₁ || birle: bile A₁ || zevk ehli: ‘ışk ehli A₁, KN, V, T₂, BN, S₄, S₅, S₆, S₈, [T, G, TD] şevk ehli TT ehl-i zevk M, K derd ehli S₁₀.

96 || 2^b sévdüm: bildüm A₁ || dëyü: dëyen T₂, S₅.

96 || 3^a dönderürler: dönderenler T₂.

96 || 3^b bî-ṭariqatlar gerek kim: bî-ṭariqatlarını gör kim V, [TD, D] bî-tariqatleri gör kim [G] bî-ṭariqatlar gerekdür T₂, S₁₀, TZ bî-ṭariqatlar görün kim TN, S₉ || doğru: toğru M, S₂.

96 || 4^a çäkler: çäk V || gögsümde: sinemde S₂ || şanmañ: şanma T₂, S₅.

7 Bu beyit A₁’de yoktur.

97.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Seyr kııl gör kim gülistānuñ nē āb u tābı var
Her taraf biñ serv-i ser-sebz ü gül-i sīrābı var
2. Pençe-yi berg-i çenār étmiş müheyyā şāneler
Anlamış güyā ki sünbül kākūlinün tābı var
3. Rāhat için ferş şalmış sebze-yi ter gülşene
Nergisün görmüş gözün maħmūr şanmış h‘ābı var
4. Bulınur her derde istersen gülistānda devā
Hoğkasında gōncenün şan kim şifā cüllābı var
5. Ğālib olmuş halka zevk-ı seyr-i gülşen Ğālibā
Çekmege halkı benefşe zülfinün kullābı var
6. Güldi gül açıldı nergis lāle doldı jāleden
Ey hoş ol kim ‘ışret ü ‘ayş étmege esbābı var
- 7.⁸ Ger Fuzūlî meyl-i gülzār étse faşl-ı gül n’ola
‘Ayş için hūn-ābe-yi dilden şarāb-ı nābı var

97 A₁ 30^a, B 47, A₂ 23^b, A₃ 37^b, KN 28^b, K 31^a, T₁ 106^a, S₁ 156^b, T₂ 26^b, S₂ 26^a, V 25^b, TT 33^b, S₃ 62^b, BN 22^b, TN 44^a, S₄ 35^b, S₅ 24^b, S₆ 25^a, S₇ 35^b, S₈ 27^b, S₉ 38^a, S₁₀ 35^a, S₁₁ 40^a, TZ 37^a.

97 || 1^b biñ: miñ A₁, KN, TZ bir A₂, S₂, S₃ || ser-sebz ü: her sebzün V sebz ü biñ TT ser-sebz S₅ || gül-i sīrābı: gül ü sīrābı V, S₄.

97 || 2^b kākūlinün: kākūlün V, T₂, K, B zülfinün pür TT kākūlün tek A₁, S₄ || tābı: tārı A₂.

97 || 3^a rāhat için ferş: rāhat için nüş A₂, S₃ rāhuñ için ferş V || şalmış: salmış V || ter gülşene: bir gülşene A₂, S₃ gülşene saçın T₂.

97 || 3^b gözün: gözi A₁ gözün S₄ || şanmış: sanmış V.

97 || 4^a istersen: isterseñ A₃, B, KN, S₁, S₂.

97 || 4^b hoğkasında: hoğkasından KN, V || şan kim: şanmañ V güyā B.

97 || 5^a Ğālibā: güyiyā B.

97 || 5^b zülfinün: zülfin TT.

97 || 6^a güldi gül açıldı: gül gül açıldı vü K || nergis: sünbül [G] || doldı: tıldı A₃.

97 || 6^b ‘ışret ü: ‘ışret-i K, S₁.

8 Bu beyit A₃’te yoktur.

97 || 7^b nābı: nāb V.

98.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Serv-i âzâd kâdûnle maña yeksân görünür
Nêye ser-geşte olan baħsa hırâmân görünür
2. Cân görünmez dêseler tende inanman nêşe kim
Luḫfdan her nêce baħsam tenüñe cân görünür
3. Dêrem aḫvâlümi cânâna kılam ‘arz velî
Görebilmen özümi anda ki cânân görünür
4. Êy dëyen şabr kıl âh eyleme yâri göricek
Maña düşvârdur ol ger saña âsân görünür
5. Şordum aḫvâlümi ‘ışkıında müneccimlerden
Baḫdılar ṭâlî‘ êvine dëdiler kan görünür
6. Nê kemân-dârsan êy meh ki atup ğamze oḫın
Yıḫduġuñ şaydda nê zaḫm u nê peykân görünür
7. Bir şanem zülfine ġüyâ ki verüpdür göñlin
Ki Fuzûlînün iyen ḫâlî perîşân görünür

98 A₁ 30^a, B 47, A₂ 24^a, A₃ 37^a, KN 29^a, M 35^b, K 31^b, T₁ 106^b, S₁ 156^b, T₂ 27^a, S₂ 26^b, V 26^a, TT 33^b, S₃ 62^b, BN 23^a, TN 44^b, S₄ 36^a, S₅ 25^a, S₆ 25^b, S₇ 36^a, S₈ 27^b, S₉ 38^a, S₁₀ 35^b, S₁₁ 40^b, TZ 37^b.

98 || 1^a âzâd: âzâde K, S₂, TZ || kâdûnle: hadinle [G] || yeksân: âsân A₁.

98 || 1^b baħsa: nêce A₃ || hırâmân: perîşân V.

98 || 2^a tende: bende S₃ || inanman: inanmañ V görünmez A₂ inanmaz S₁, A₁ inanmam [G] inanmış S₅.

98 || 2^b baħsam: baħsañ V || tenüñe: baña V.

98 || 3^a dêrem: dëdüm A₂, [G] || ‘arz: şerḫ S₄.

98 || 3^b anda: onda A₁.

98 || 4^a kıl: ile [G].

98 || 4^b düşvârdur: düşvâr A₃.

98 || 5^a şordum: sordum V, S₅ || ‘ışkıında: ‘ışkıında T₂, S₄, S₅ ‘ışk içre V.

98 || 6^a kemân-dârsan: kemân ebrûsan TT || ğamze: ğamzeñ A₃, T₁, V.

98 || 6^b yıḫduġuñ: yıḫduġuñ V urduġuñ A₁, S₂, A₂, S₃ || zaḫm u: zaḫm A₂, KN, S₃, A₃, TT, B, BN, TN, S₄, S₅, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁.

98 || 7^a zülfine: göñline A₁ || göñlin: göñlün V.

98 || 7^b Fuzûlînün: Fuzûlîni S₅, TZ || iyen: igen A₃, TT, B, S₂ oña A₁ || ḫâlî: ḫâl S₃ yâri A₁.

99.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Sülûk-i fakr eṭvârum mezâk-ı 'ışk hâlümdür
Tecerrüd 'âlemi seyrinde 'âlem pây-mâlümdür
2. Hâyâlümde budur kim bulmuşam 'âlemde bir hilkat
Né 'âlem kankı hilkat şandugum bātıl hâyâlümdür
- 3.⁴ Cünün feyziyle âzâd olmuşam kayd-ı 'alâyıkdan
Kemâl ü fazl terki rütbe-yi fazl u kemâlümdür
4. Menem şem'-i vişâle yanduran pervâne-veş varın
Fenâ-yı muṭlaqum cânân ile bezm-i vişâlümdür
- 5.⁷ Ṭabîbâ kılmışam teşhîş derd-i 'ışkdur derdüm
'Alâmet âh-ı serd ü rüy-ı zerd ü eşk-i alümdür
- 6.⁹ Hevâdan mevce gelmiş baḥr-i derdem şâhid-i hâlüm
Dil-i pür-ıztırâb u nâle-yi bî-i'tidâlümdür
7. Fuzûlî 'âlem-i fakr u fenâda mün'im-i vaḳtem
Diyâr-ı meskenet naḳd-i kanâ'at milk ü mâlümdür

99 A₁ 30^b, B 47, A₂ 24^b, A₃ 35^b, KN 29^a, M 35^b, K 31^b, S₁ 157^a, T₂ 34^b, S₂ 26^b, V 26^a, TT 34^a, S₃ 63^a, BN 30^a, TN 41^b, S₄ 46^a, S₅ 31^a, S₆ 32^b, S₇ 33^b, S₈ 28^a, S₉ 36^a, S₁₀ 35^b, S₁₁ 41^a, TZ 38^a.

99 || 1^a fakr: 'ışk S₁, A₁, A₃, TT, M, K, BN, TN, S₄, S₅, S₇, S₁₀, TZ, [G] || mezâk: tarîk A₂, S₂, S₃ || 'ışk: meşk TT.

99 || 2^a hilkat: hil'at [G].

99 || 2^b kankı: han'ı A₁ kansı A₂, S₂, S₃ han'sı KN, TT, V, S₄, S₅, [T] kan'ı A₃ || şandugum: sandugum V || né 'âlem kankı hilkat şandugum: né hilkat han'sı 'âlem ol benüm T₂ || 'âlem...hilkat: hil'at...hil'at [G].

4 Bu beyit ve gazelin sonraki beyitleri S₂'de yoktur.

99 || 3^a feyziyle: fazl ile A₃ || 'alâyıkdan: 'alâyıhdan A₁.

99 || 3^b kemâl u: kemâl-i V, A₂, TT, B, S₃, TZ, [G] || fazl: feyz A₁ || terki: terkini V || fazl u: fazl S₁, A₁ - V.

99 || 4^a menem: beni V.

7 Bu beyit S₅'te yoktur.

99 || 5^a 'ışkdur: 'ışka S₃ 'ışk ile A₂ 'ışk imiş V.

99 || 5^b 'alâmet: melâmet A₃.

9 S₁ ve T₁'de yoktur.

99 || 6^a derdem: derd T₂ derdim [G] || şâhid: şâhum M.

99 || 6^b pür-ıztırâb u: pür-ıztırâbum A₁ ıztırâr u A₂.

99 || 7^a fenâda: fenâdan A₃, K ğınâdan M.

99 || 7^b naḳd-i: naḳd u T₂, S₁₀, [TD] || milk ü: milk V, A₃.

100.**Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün**

1. Şifâ-yı vaşl kıadrin hecr ile bîmâr olandan şor
Zülâl-i zevk şevkîn teşne-yi didâr olandan şor
2. Lebûn sırrın gelüp güftâre menden özgeden şorma
Bu pinhân nükteni bir vâkıf-ı esrâr olandan şor
- 3.⁴ Gözi yaşlularuñ hâlin ne bilsün merdüm-i gâfil
Kevâkib seyrini şeb tâ seher bîdâr olandan şor
- 4.⁶ Hâbersüz olma fettân gözleruñ cevriñ çekenlerden
Hâbersüz mestler bî-dâdını huş-yâr olandan şor
5. Ğamuñdan şem' tek yandum şabâdan şorma aḥvâlüm
Bu aḥvâli şeb-i hicrân menümle yâr olandan şor
6. Hârâb-ı câm-ı ışkâm nergis-i mestüñ bilür hâlüm
Hârâbât ehlinüñ aḥvâlini ḥammâr olandan şor
7. Maḥabbet lezzetinden bî-ḥaberdür zâhid-i gâfil
Fuzûlî ışk zevkîn zevk-ı ışkı var olandan şor

100 A₁ 30^b, B 48, A₂ 24^b, A₃ 36^a, KN 29^b, M 36^a, K 32^a, S₁ 157^a, T₂ 35^a, V 26^b, TT 34^a, S₃ 63^a, BN 30^b, TN 42^b, S₄ 46^b, S₅ 31^b, S₆ 33^a, S₇ 34^b, S₈ 28^a, S₉ 36^b, S₁₀ 36^a, S₁₁ 41^a, TZ 38^a.

100 || 1^a ile: ilen KN, S₃, TT.

100 || 1^b zülâl-i zevk şevkîn: zülâl-i şevk zevkîn A₁, KN, K, T₂, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁, TZ, [TD, G, D] zülâl u şevk zevkîn V zülâl-i la'l şevkîn [T].

100 || 2^a sırrın: zevkîn T₂ şirin K sırrı KN, S₅ || menden: ey mey [G].

100 || 2^b nükteni: nüktemi S₁ nükte'i M, TT nükteyi A₂, [G].

4 Bu beyit B ve T₁'de yoktur.

100 || 3^a yaşlularuñ: yaşluların TT, [T].

6 Bu beyit TT ve T₁'de yoktur.

100 || 4^a cevriñ: cevri S₄.

100 || 4^b bî-dâdını: bî-dâdı A₁ bî-dâd bî-dâdını S₃ || huş-yâr: bî-dâd A₁.

100 || 5^a şabâdan: şabâdan u A₁ ziyâdan T₁.

100 || 5^b aḥvâli: aḥvâl S₃ || şeb-i hicrân menümle yâr: benimle tâ seher bîdâr [G].

100 || 6^b aḥvâlini: hâlini bir A₃, T₁, S₁, B, M, K, TN, S₇, S₉, TZ hâlin yürü S₁₀, [G].

100 || 7^a bî-ḥaberdür: bî-ḥaberler A₂.

100 || 7^b zevkîn zevk-ı: zevkîni ki V || ışkı: ışkîn A₁.

101.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Hâm açıldıçça zülfünden belâ vü miḥnetüm artar
Bi-ḥamdi'llâh ki 'ömrüm uzanur cem'iyetüm artar
- 2.³ Demeñ eksük meni tedric ile yâķüt olan taşdan
Boyanduçça ciger kınyyla kıadr ü kıymetüm artar
3. Dutagör göz yolın ey eşk kim temkînüm eksükdür
Bu şüret-ḥānenün gördükçe naķşın ḥayretüm artar
- 4.⁶ Marîz-i derd-i 'ışķam terk-i 'ālemdür murādum kim
Bu nâ-ḥoş milkde eglendügümce zaḥmetüm artar
5. Bükildi kıāmetüm ḥasret yükinden veh ki 'ālemd
Ümîdüm eksilüp her laḥza yüz bîn ḥasretüm artar
6. Nê şerbetdür ğamuñ kim içdügümce eksilür şabrum
Nê siḥr eyler ruḥuñ kim baḥduğumca rağbetüm artar
7. Çoḥ olduçça ğam u derdüm reh-i 'ışķ içre ḥoş-ḥālem
Fuzûlî şād olup şükr etmeyem mi ni'etüm artar

101 A₁ 31^a, B 48, A₂ 25^a, A₃ 28^b, M 36^b, K 32^a, T₁ 97^a, S₁ 157^b, T₂ 35^b, V 26^b, TT 34^b, S₃ 63^b, BN 30^b, TN 34^a, S₄ 47^a, S₅ 31^b, S₆ 33^a, S₇ 27^a, S₈ 28^b, S₉ 28^b, S₁₀ 36^b, S₁₁ 41^b, TZ 38^b.

101 || 1^b bi-ḥamdi'llâh ki: bi-ḥamdi'llâh [G] || uzanur: uzanup A₁, V.

3 Bu beyit S₅'te yoktur.

101 || 2^a demeñ: dēmen K || olan: ola V || taşdan: daşdan A₁, KN, T₂, TT, S₄.

101 || 3^a temkînüm: teskînüm S₃ || eksükdür: eksildür [G].

101 || 3^b naķşın: naķş KN, K.

6 Bu beyit S₃'te yoktur.

101 || 4^a 'ālemdür: 'ālemd A₁ || murādum: 'ilācum T₂.

101 || 4^b nâ-ḥoş milkde: nâ-ḥoşlıkde ben S₄ nâ-ḥoşlıkde S₅ || eglendügümce: eglendikçe dāyim B diñlendükçe S₄ eglendügüm için S₅ || zaḥmetüm: miḥnetüm K, [G].

101 || 5^a ḥasret: ḥayret S₁.

101 || 5^b bîn: miñ A₁, KN || ḥasretüm: ḥayretüm S₁, A₃, M, T₁, S₅, S₈.

101 || 6^a şerbetdür: şirîndür T₁, A₃.

101 || 7^a çoḥ: çoğ A₃ yok T₁ çün V || olduçça: olduğca T₂ || ğam u: ğam K || reh-i: ğam-ı A₃ || ḥoş-ḥālem: bed-ḥālem A₃.

101 || 7^b etmeyem mi: etmeyem S₁.

102.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. N'ola ger reşk-i ruhsâruñla bağrı hûblaruñ qandır
Taşı te'sîr ile la'l eyleyen hırşîd-i raĥşândur
2. Müjeñ ger seng-diller göñlini alsa 'aceb olmaz
Anuñ tek âbnûs oĥ lâyıķı fülâd peykândur
- 3.⁴ Perî-veşler dil-i saĥtına düşmiş mihr-i ruhsâruñ
Senüñ 'aksüñ alan fülâd gözgüler firāvândur
4. Dehânuñ dürci kim qaydın çekerler hür-peykerler
Periler tâ'atiyçün hâtem-i hükmi Süleymândur
5. İtüñ yolında hûblar sürseler yüz n'ola emrünüle
Melek ĥayli sücüd-ı Âdem etmek naşş-ı Kır'ândur
- 6.⁸ Qatı göñline bağrı taşlaruñ düşmüş ĥam-ı 'ışķuñ
Bir oddur 'ışķ-ı dil-süzüñ ki taşlar içre pinhândur
7. Gezer küyında her yan çoĥ giribân-çâķ gül-ruĥlar
Bu reng ile Fuzûlî ol ser-i kü bir gülistândur

102 A₁ 31^a, İÜ 29^a, B 48, A₂ 25^a, A₃ 30^b, KN 30^a, M 36^b, K 32^b, T₁ 98^b, S₁ 157^b, T₂ 35^b, V 27^a, TT 34^b, S₃ 64^a, BN 31^a, TN 34^b, S₄ 47^a, S₆ 33^b, S₇ 28^a, S₉ 30^a, S₁₀ 36^b, S₁₁ 42^a, TZ 39^a.

102 || 1^a ruhsâruñla: ruhsâriyle [G].

102 || 1^b taşı: daşı KN, T₁, TT, V, T₂, A₁, S₄ || te'sîr ile la'l eyleyen: la'l eyleyen te'sîr ile T₂.

102 || 2^a müjeñ: ĥamuñ V || alsa: dilse [G] || olmaz: şanma M, S₃, İÜ.

102 || 2^b anuñ: onuñ A₁ || lâyıķı: lâyıķ T₂, S₄ || fülâd: pülâd KN, T₁, TT, A₃, T₂, A₁, BN, TN, S₁₁, TZ.

4 Bu beyit S₃'te yoktur.

102 || 3^a mihr-i ruhsâruñ: merdüm-i 'ışķuñ V.

102 || 3^b alan: olan V, T₂ || fülâd: pülâd KN, T₁, A₁, A₃, TT, T₂, TN, S₉, S₁₁, TZ - T₁.

102 || 4^a dehânuñ: dehâni TT || kim qaydın çekerler: qaydın kim çekerler [G] || hür-peykerler: hür u peykerler V.

102 || 4^b tâ'atiyçün: tâ'atına S₁ || hükmi: milk-i A₁, B, S₃, İÜ.

102 || 5^a itüñ: anuñ T₁, A₃, V, S₉, S₁₀ atuñ S₁₁ senüñ TT, [TD] || yolında: yoluñda TT || sürseler: sürtseler [G] || emrünüle: 'uşşâķa T₁ tofraĥa V.

102 || 5^b ĥayli: ĥayl A₂, K, İÜ || âdem: âdeme A₁ || naşş-ı: farz-ı A₃, T₁.

8 Bu beyit A₁ ve S₃'te yoktur.

102 || 6^a taşlaruñ: daşlaruñ KN, TT, T₁, K, V, T₂ || düşmüş: dutmuş T₁, K dolmuş İÜ girmiş S₁ || 'ışķuñ: şem'ün İÜ.

102 || 6^b dil-süzüñ: süzânuñ KN || taşlar: daşlar KN, T₁, B, V, TT, S₄ odlar T₂.

102 || 7^a gezer: geze [G] || küyında: küyuñda A₂, S₃, T₂, BN, S₆, S₁₀, TZ, [G, T, TD] || her yan çoĥ: çoĥ her yan K her yanuñ V.

102 || 7^b ol: an K.

103.

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Şabrum alup felek maña yüz biñ belâ vèrür
Az olsa bir metâ' aña èl çoḡ bahâ vèrür
2. Düşdüm belâ-yı 'ışka hıredmend-i 'aşr iken
Èl şimdi menden alduḡı pendî maña vèrür
3. Şanmañ 'aceb ruṭab yérine vèrse la'l-i ter
Naḫlı ki ḡan yaşum aña neşv ü nemâ vèrür
4. Ḥâk-i derüñdür ol ki dün ü gün şevâb içün
Hem aya sürme hem güneşe tütüyâ vèrür
5. Kılmaḡ ḡabül şüret-i iḡbâl bunca kim
Âyine-yi vücûduma cevrüñ cilâ vèrür
6. Ney gibi cismüm oldı oḡuñdan delük delük
Dem urduḡumca yèrlü yèrinden şadâ vèrür
7. Her derdsüzden umma Fuzûlî devâ-yı derd
Şabr eyle kim ki derd vèrüpür devâ vèrür

103 A₁ 31^a, İÜ 29^b, B 49, A₂ 26^a, A₃ 30^a, KN 30^a, M 37^a, K 33^a, T₁ 99^b, S₁ 158^a, T₂ 36^a, S₂ 27^a, V 27^a, TT 34^b, S₃ 64^b, BN 31^b, TN 35^b, S₄ 47^b, S₅ 32^a, S₆ 33^b, S₇ 29^a, S₉ 30^b, S₁₀ 37^a, S₁₁ 43^a, TZ 39^a.

103 || 1^a alup: alur S₁, TN || biñ: miñ A₁, T₂ bin S₄ || belâ: cefâ A₁.

103 || 2^a belâ-yı: cünün-i T₂ || 'aşr: 'ışḡ A₁.

103 || 2^b şimdi: imdi A₁ || menden: senden V şimdi A₁ || alduḡı: alduḡı S₃ || pendî: pendin S₂.

103 || 3^a 'aceb ruṭab yérine: ruṭab yérine eger TT || la'l-i ter: la'l-i ter 'aceb TT || ruṭab: ruṭub [TD] ratâb [G].

103 || 3^b naḫlı ki ḡan: pür-la'l kim A₁ bir naḫlı kim A₂, KN, TT, S₂, V, T₂, S₃, İÜ, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₁, [T, G] naḫlün ki ḡan A₃ naḫlı ki ḡan T₁ || neşv ü: neşv T₁.

103 || 4^a derüñdür: derüñde T₁ derüñ ki TT || ol ki dün ü gün: ol ki dün-i gün KN, T₁, S₁, V, TZ geçe vü güñdüz TT || şevâb: türâb V şavâb S₄.

103 || 5ª kılmaḡ: kılma T₁, A₂, A₃, S₃, İÜ, S₇ || ḡabül: ḡabül-i [G] || iḡbâl: iḡbâli S₂, [TD] iḡbâle S₄, S₅ || bunca: munca A₁, KN, V, K, T₂, S₄, S₅, TZ.

103 || 6^a gibi: kimi A₁, KN, [T, TD] || cismüm oldı oḡuñdan: cismüm oldı oḡuñdan A₁, S₄ cismüm oldı ḡamuñdan A₂ oldı cismüm oḡından V oldı cismüm oḡuñdan T₂, TZ.

103 || 6^b urduḡumca: urduḡunca T₁, A₃, S₃ urduḡumca V, S₄ || yèrinden: yèrümnden V.

103 || 7^a devâ-yı derd: devâ vèrür T₁.

103 || 7^b kim ki: ol ki V, TT, T₂, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁, [TD, D, G] || derd: derdi A₃.

104.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Ezel kâtibleri 'uşşâk bahtın kâre yazmışlar
Bu mazmûn ile haţ ol şafha-yı ruhsâre yazmışlar
2. Havaş-ı hâk-i pâyûn şerhini taḥkîk edüp her dem
Gubâr ilen beyâz-ı dîde-yi bîdâre yazmışlar
3. Gülistân-ı ser-i küyuñ şifâtın bâb bâb ey gül
Haţ-ı reyḥân ile cedvel çeküp gülzâre yazmışlar
4. Êki saţr eyleyüp ol êki mey-gün la'ller vaşfın
Görenler her birin bir çesm-i gevher-bâre yazmışlar
5. Girüp büt-hâneye kılsañ tekellüm cân bulur şeksüz
Muşavvirler ne şüret kim der ü divâre yazmışlar
6. Muḥarrirler yazanda her kime 'âlemde bir rûzî
Maña her gün dil-i şad-pâreden bir pâre yazmışlar
7. Yazanda Vâmîk u Ferhâd u Mecnûn vaşfın ehl-i derd
Fuzûlî adını gördüm hem ol tûmâre yazmışlar

104 A₁ 31^b, İÜ 29^b, B 49, A₂ 26^a, A₃ 31^a, KN 30^b, M 37^a, K 33^a, T₁ 99^b, S₁ 158^a, T₂ 36^b, S₂ 27^a, V 27^b, TT 35^a, S₃ 64^b, BN 32^a, TN 36^a, S₄ 48^a, S₅ 32^a, S₆ 34^a, S₇ 29^a, S₈ 28^b, S₉ 31^a, S₁₀ 37^a, S₁₁ 43^a, TZ 39^b.

104 || 1^b ruhsâre: gülzâre S₁.

104 || 2^a hâk-i: - V || şerhini: şerhi K sırr-ı haţın T₁ || edüp: eden V eder S₂, S₄ || her dem: merdüm A₁, KN, V, BN, [T, TD, D].

104 || 2^b ilen: ile S₁, M, K, B, T₂, TT, TZ || bîdâre: hün-bâre B, A₃, M, K, T₁, S₁, TT, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ, [G, TD].

104 || 3^a şifâtın: kitabın B.

104 || 3^b ile: ilen KN, S₂, S₄, S₅ || gülzâre: - T₁.

104 || 4^a la'ller: la'li S₂ || mey-gün: - S₁.

104 || 5^a büt-hâneye: mey-hâneye T₁, S₂, T₂, A₃.

104 || 6^b her gün: kısmet [G].

104 || 7^a ferhâd u: ferhâd V || vaşfın ehl-i derd: derd ehli vaşfın S₂.

104 || 7^b Fuzûlî: Fuzûlîni V Fuzûlîniñ S₂ || adını: adın S₂ || gördüm hem ol: hem gördüm ol S₃, M, S₂, İÜ, S₁₁, TZ gördüm ser-i V, A₁, KN, TT, T₂, BN, TN, S₄, S₅, S₆, S₈, S₁₀. [T, G, TD].

*T'de fazla beyit vardır. Bu beyit TZ'de sayfa kenarında yer almaktadır.

Eribbâ nuşha-yı dermân yazanda ehl-i emrâza

Peri-veşler lebin em dib men-i bîmâra yazmışlar

105.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Gûşe-yi ebrûlaruñda çeşm-i cādûlar mıdur
Yohsa girmiş yaya tîr-endâz Hindûlar mıdur
2. 'İqd-ı şebnemdür gül-i ter üzre yâhod her taraf
Kaatre kaatre terden ol ruhsâr üze sular mıdur
3. Êki ejderdür ki bir genc üste baş kıoymış yatur
Ya müselsel 'arızuñ devrinde gisûlar mıdur
4. Eşk-i çeşmümdür ser-i zülfün hayâliyle müdâm
Ya düzilmiş rişte-yi müşgîne lü'lü'lar mıdur
5. Sen misen ancağ Fuzûlî beyle hûblar mâyili
Yohsa işğ ehli kıamu sen tek belâ-cûlar mıdur

---

105 A₃ 36^b, T₂ 31^b, V 28^a, TN 43^a, S₄ 41^a, S₆ 29^a, S₇ 35^b, S₉ 37^a, S₁₀ 30^a, S₁₁ 42^a.

105 || 1^a ebrûlaruñda: ebrûlarından V.

105 || 2^b kaatre kaatre: kaatre S₄ || terden: inmiş [G] || ruhsâr: gül-ruhsâr S₄ || sular: bûlar A₃.

105 || 3^a ki bir: ki A₃ || üste: üstine A₃ üzre T₂, [T].

105 || 4^b müşgîne: mişğ üzre [T] || lü'lü'lar: hindûlar T₂.

105 || 5^a sen misen: sen miseñ T₂ || beyle: böyle A₃.

105 || 5^b kıamu: kıamu A₃.

106.**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

- 1.² Buldı küyuñdan devâ derd-i dil-i bîmârumuz
Sen ağasan biz kıuluz küyuñdadur tîmârumuz
2. Zâhidâ gör sîne çâki şu‘lesin bizden saķın
Bir ocağuz biz ki süzândur der ü divârumuz
- 3.⁵ N’ola ger olduysa fânî Kûh-ken men bâķiyem
‘Işķa bizdendür beķâ yoħdur yoħ olmaķ varumuz
4. Gülşen-i ğam naħliyüz perverde âb-ı dideden
Dağlar berg âh-ı âteş-bârumuzdur bârumuz
- 5.⁸ Ehl-i terkûn kıulıyuz oldur bize cândan ‘azîz
Yûsuf ise ĥod-fürüş anuñla yoħ bâzârumuz
6. Eşķümüz gird-âbı ‘âlî ‘ömrümüz bünyâdı pest
Gör ne alçaķ dirlik ile çizginür pergârumuz
7. Êy Fuzûlî cevr-i yâr ü ta‘ne-yi aġyârdan
Var yüz biñ ğam bu hem bir ğam ki yoħ ğam-ĥ‘ârumuz

106 A₁ 31^b, İÜ 30^a, B 49, A₂ 26^b, A₃ 38^a, KN 31^a, M 37^b, K 33^b, T₁ 106^b, S₁ 158^b, T₂ 37^a, S₂ 27^b, V 28^a, TT 35^a-35^b, S₃ 65^a, BN 32^a, TN 44^b, S₄ 48^b, S₅ 32^b, S₆ 34^a, S₇ 36^a, S₈ 29^a, S₉ 38^b, S₁₀ 37^b, S₁₁ 43^b, TZ 40^a.

2 Bu beyit A₁’de yoktur. TT’de gazelin üçüncü mısrasından itibaren bir sonraki gazelle karıştırılmıştır. Bu sebeple gazel 35b’de tekrarlanmıştır.

106 || 1^a küyuñdan: küyuñda A₃, TT, S₅, TZ, [T, G, TD] derdüñden V || devâ derd-i dil-i: devâ-yı derd-i dil [G].

106 || 1^b küyuñdadur: küyuñda var K.

106 || 2^a zâhidâ: zâhidüñ V || çâki: çâk V, S₃, İÜ çâkin S₅ || bizden: benden [G] || saķın: saķın KN, S₂, TT, B.

106 || 2^b biz: - V || der ü divârumuz: dil-i süzânumuz A₂.

5 Bu beyit M ve K’de yoktur.

106 || 3^a olduysa: öldiye [G].

106 || 3^b yoħ: yoğ A₃, S₂ || olmaķ: olmaz S₃, S₄.

106 || 4^a naħliyüz: naħliüz A₁.

106 || 4^b berg âh-ı: hem berg V berg âh ü S₅.

8 Bu beyit V’de yoktur.

106 || 5^a terkûn: terkin TT derküñ M derdüñ S₁, K.

106 || 5^b yûsuf ise: yûsufuz biz A₁, T₂ yûsuf -ı ‘azîz KN yûsuf olsa TT kıavm-i dünyâ S₂.

106 || 6^a ‘âlî: ĥâlî S₃, İÜ - V || pest: süst S₁, K.

106 || 6^b alçaķ: ancak T₁ || dirlik: dirliküñ T₁, A₃.

106 || 7^a yâr u: yâr T₁.

106 || 7^b biñ: miñ A₁, KN || bir ğam: - S₁.

107.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Hâm kâd ile ağlaram ol turre-yi tarrârsuz
Gerçi dërler çengden çıhmaz terennüm târsuz
2. Sine-yi çâkümnden eksük étme tîr-i ğamzeñi
Ëy gül-i ra'nâ bilürsen kim gül olmaz hârsuz
3. Şaĥlamazdum nâvekün gözde belâsın çekmesem
Beslemezdüm şu vërüp ol naĥli olsa bârsuz
- 4.⁵ Yol azarsan zülmet-i hayretde ëy dil vâkıf ol
Zinhâr ol kûya varma âh-ı âteş-bârsuz
5. Girye-yi zâr ile hoş-ĥâlem ki baĥr-i 'ışķda
Eşksüz göz bir şadefdür lü'lü'-i şehvârsuz
- 6.⁸ Câna âzâr-ı ĥadengün hoş gelür ëy kaşı yay
Bir sifâriş kııl ki bizden ötmesün âzârsuz
7. Zühdden geçmez Fuzûlî eylemez terk-i riyâ
Pend çoĥ vërdüm eşitmez 'ârsuzdur 'ârsuz

107 A₁ 32^a, İÜ 30^b, B 50, A₂ 26^b, A₃ 38^a, KN 31^a, M 38^a, K 33^b, T₁ 107^a, P 251^a, S₁ 158^b, T₂ 37^a, S₂ 27^b, V 28^b, S₃ 65^a, BN 32^b, TN 45^a, S₄ 48^b, S₅ 33^a, S₆ 34^b, S₇ 36^b, S₈ 29^a, S₉ 39^a, S₁₀ 38^a, S₁₁ 44^a, TZ 40^a.

107 || 1^a ol: bu A₂.

107 || 1^b gerçi: ger A₁.

107 || 2^a çâkümnden: çâkümde A₁, [G].

107 || 3^a şaĥlamazdum: saĥlamazdum S₃ saĥlamazdum A₁, KN, T₂, TT, TZ || nâvekün: nâvekim [G] || gözde: gözden KN, TT, A₂, S₃, İÜ dilde B, A₃, M, K, T₁, P, S₁, S₂, TN, S₇, S₈, S₉, TZ || çekmesem: çekmişem A₃ çekmedin V görmedin [G] || nâvekün gözde: gözde nâvekler V.

107 || 3^b beslemezdüm şu vërüp ol naĥli: su vërüp ol naĥli beslerdüm mi T₁, S₁, A₃, B, M, K, TN, S₇, S₉, [TD] bilmez idim su vërüp ol naĥli A₂, S₃, [G] su vërüp besler midüm ol naĥli TZ || olsa: ki olmaz S₄, S₅.

5 Bu beyit S₃'te yoktur.

107 || 4^a hayretde: ğâfletde A₁.

107 || 4^b varma: gétme A₃, K, B, T₁, S₁, TN, S₇, S₈, S₉, TZ || âh-ı: aĥter A₁.

107 || 5^a zâr ile: âh ile T₂ zârımla V || hoş-ĥâlem ki: hoşem kim bu K.

107 || 5^b eşksüz: eşkümüz İÜ || göz: ol K || bir şadefdür: perdesinde A₂ perdesinden S₃, İÜ.

8 Bu beyit KN, A₁ ve S₅'te yoktur. P'de bu gazelin sadece son iki beyti vardır.

107 || 6^a ĥadengün: ĥadeng S₄ || ëy kaşı yay: kaşı yay T₁ ëy kaşı yâ S₂, B.

107 || 6^b sifâriş: sipâriş A₃ || ötmesün: geçmesün M, TZ olmasun A₃, K, S₁, T₁, S₂, T₂, P, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₁, [G] ütmesün [TD].

108.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1.   Ṭarîḳ-ı faḳır dutsam ṭab' ṭābî' nefis rām olmaz
Ginā kılsam ṭaleb esbāb-ı cem'iyet tamām olmaz
2.   Dehānuñdan eşer görmen miyānuñdan nişān veh kim
Men-i nā-kāma 'ömründen müyesser hiç kām olmaz
3.   Muḳīm-i kūy-ı derd eyler meni āh-ı ciger-sūzum
Bu āheng-i melāl-efzāya bundan yeg maḳām olmaz
- 4.⁵   Mürîd-i sāḳiyem kim luṭfi ehl-i zevḳa dā'imdür
Nē ḥāşıl ehl-i zühdüñ şefḳatinden kim müdām olmaz
5.   Dēdüm 'uşşāka cevır étme dēdi ol ḥüblar şāhı
Siyāset olmayınca 'ışk milkinde nîzām olmaz
6.   Lebününden ḳaṭre ḳaṭre ḳan içer göñlüm kerāhetsüz
Şekerden olıcaḳ mey ḳaṭresi gūyā ḥarām olmaz
7.   Fuzûlîni melāmet eyleyen bî-derd bilmez mi
Ki bāzār-ı cünün rüsvālarında neng ü nām olmaz

108 A₁ 32^a, İÜ 30^b, B 50, A₂ 27^a, A₃ 38^b, KN 31^b, T₁ 107^b, P 251^b, S₁ 158^b, T₂ 37^b, S₂ 28^a, V 28^b, TT 35^b, S₃ 65^b, BN 32^b, TN 45^b, S₄ 49^a, S₅ 33^a, S₆ 35^a, S₇ 36^b, S₈ 29^b, S₉ 39^a, S₁₀ 38^a, S₁₁ 44^a, TZ 40^b.

108 || 1^a faḳır: faḳrı S₂ ṭab' S₃, İÜ || dutsam: ṭutsam A₃ zevḳum S₄ || ṭābî': tābî' B || nefis: nefse T₁.

108 || 1^b ginā: fenā S₁ 'anā T₁ || ṭaleb: felek V.

108 || 2^a dehānuñdan: dehānuñda V || görmen: görmem S₃, [G] görmez S₁ || veh kim: tapman TT.

108 || 2^b men-i: benüm B || nā-kāma: nā-kām V.

108 || 3^a kūy-i: kūh-i T₁, A₃ || meni: - T₁ büti S₅.

108 || 3^b bu: bir S₃, İÜ, S₄ || melāl-efzāya: maḳām-efzāya S₄, [G] || bundan: mundan A₁, V, S₄, S₅, TZ.

5 Bu beyit S₅'te yoktur.

108 || 4^a kim: ki S₁ || luṭfi: luṭf S₃, V, İÜ || ehl-i: ehli S₃, İÜ || zevḳa: derde T₂, S₄, [T, G] || dā'imdür: ḳāyimdür S₄.

108 || 4^b zühdüñ: zevḳuñ V || şefḳatinden: şoḥbetden A₃, T₁.

108 || 5^a 'uşşāka cevır étme: cevır étme 'uşşāka T₁, A₃ || ḥüblar: ḥüblaruñ S₄.

108 || 6^b şekerden: şeker S₁ || olıcaḳ: olmayınca B.

108 || 7^a Fuzûlîni: Fuzûlî S₂ || bilmez mi: bilmezler mi A₁.

108 || 7^b rüsvālarında: rüsvālarından V sevdālarında T₁.

109.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. ‘Âlem oldı şād senden men esîr-i ğam henüz
‘Âlem êtdi terk-i ğam mende ğam-ı ‘âlem henüz
2. Cân bağışlardı lebün izhâr-ı güftâr eyleyüp
Urmadın ‘İsâ lebi cân-bağışlıqdan dem henüz
3. Secdegâh êtmîşdi ‘ışk ehli қаşuñ mihrâbını
Қılmadın ҳайl-i melâyik secde-yi Âdem henüz
4. Câna derdüñ cisme peykânuñ revân êtmîşdi hüküm
Cism ile cân irtibâtı olmadın muhkem henüz
- 5.⁵ Eşk şarf eyler felekden kâm hâşıl kıılmağa
Bu ğüher қadrini bilmez dîde-yi pür-nem henüz
- 6.⁷ Perde-yi çeşmüm maқâm êtmîşdi bir tersâ-beçe
Olmadın mehd-i Mesihâ dâmen-i Meryem henüz
7. Êy Fuzûlî eyledi her derde dermân ol табіb
Bir menüm zağmumdur ancaқ bulmayan merhem henüz

109 A₁ 32^b, İÜ 31^a, B 50, A₂ 27^b, A₃ 38^b, KN 31^b, M 38^a, K 34^a, T₁ 107^b, P 251^a, S₁ 159^a, T₂ 37^b, S₂ 28^a, V 29^a, TT 36^a, S₃ 17^a, BN 33^a, TN 45^b, S₄ 49^b, S₅ 33^a, S₆ 35^a, S₇ 37^a, S₈ 29^b, S₉ 39^b, S₁₀ 38^b, S₁₁ 44^b, TZ 41^a.

109 || 1^a ‘âlem oldı: oldı ‘âlem A₁, KN, V, T₂, BN, TN, S₄, S₅, S₆, S₁₁ || senden: senden ü T₂.

109 || 1^b êtdi: oldı A₁.

109 || 2^b urmadın: urmadı A₂, S₃, İÜ, BN vermedin T₂, S₅ || lebi: leb-i A₂, S₃, V, S₂, T₂, İÜ, S₈, S₉, S₁₁, [G] gibi A₃, K, M, S₇ || bağışlıqdan: bağışlıqdan A₁, KN, T₁, K, T₂.

109 || 4^a derdüñ: urduñ A₁ || hüküm: - T₂.

109 || 4^b olmadın: olmadı T₁.

5 Bu beyit S₃ ve S₅’te yoktur.

109 || 5^a kıılmağa: êtmege A₂.

7 Bu beyit V’de yoktur.

109 || 6^a bir: ol TT, S₄.

109 || 7^b zağmumdur ancaқ: zağmum-durur ancaқ B, S₁ zağmumdan ancaқ S₃, İÜ derdümdür ancaқ [T] derd ü ğamumdur T₂, A₁, KN || bulmayan: bulmadı T₁, A₃ bulmamışdur A₂ қaldı TT bulmadum TZ || merhem: bî-merhem TT dermân A₁, İÜ em A₂.

110.**Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün**

1. Ğamze peykânın gözün men mübtelâdan şahlamaz
Şarf eder ehl-i nazar nağdin gedâdan şahlamaz
2. Dil n'eder yanumda çün kılmaz meni ğamdan hâlâş
Çekmen ol ta'vîz bârın kim belâdan şahlamaz
3. Câna cismüm ol hadeng-i ğamzeden olmaz penâh
Hiç cevşen kimseni tîr-i kâzâdan şahlamaz
4. 'Işğdan bir dem ten-i süzânı dür étmez felek
Veh nece fânüsdür şem'î hevâdan şahlamaz
- 5.⁶ 'Âlemi şeydâ kıılır ger olsa hem gözden nihân
Her perî-veş kim ser-i zülfin şabâdan şahlamaz
- 6.⁸ Eylerem bî-hod figân gördükçe küyuñ itlerin
Âşnâ derd-i nihânın âşnâdan şahlamaz
7. Bî-sebeeb şanmañ Fuzûlînün melâmet çekdügin
Bî-hâberdür meşrebin ehl-i riyâdan şahlamaz

110 A₁ 32^b, B 51, A₂ 27^b, A₃ 39^a, KN 32^a, M 38^b, K 34^a, T₁ 108^a, P 251^a, S₁ 159^a, T₂ 38^a, S₂ 28^b, V 29^a, TT 36^a, BN 33^a, TN 46^a, S₄ 50^a, S₅ 33^b, S₆ 35^b, S₇ 37^b, S₈ 30^a, S₉ 39^b, S₁₀ 38^b, S₁₁ 45^a, TZ 41^a.

110 || 1^a peykânın: peykânun T₁ || gözün: görün T₁ || şahlamaz: şahlamaz V, T₂, A₁, TT, S₅ şahlamaz K.

110 || 1^b şahlamaz: şahlamaz K şahlamaz A₁, KN, V, TT, T₂, S₅.

110 || 2^a yanumda: yanında [G] || çün: çok A₁, K, S₅ || kılmaz meni ğamdan: ğamdan beni kılmaz V, T₂ kılmaz meni senden A₁.

110 || 2^b kim: çün T₂ || çekmen ol: çekmeyin [G] || şahlamaz: şahlamaz K şahlamaz A₁, V, TT, T₂, S₅.

110 || 3^a câna: cânı A₃ || cismüm: cismün V.

110 || 3^b kimseni: kimse'i M, TT, S₂ || kâzâdan: belâdan KN, S₁, T₂, V || şahlamaz: şahlamaz K şahlamaz A₁, TT, V, T₂, S₅.

110 || 4^a 'ışğdan: 'ışğda K || bir: her T₁, A₂ || ten-i: men-i T₁, M, B, S₂, TN, S₉ meni A₃, TZ dil-i T₂, TT, [T] || süzânı: süzân A₃.

110 || 4^b şahlamaz: şahlamaz K şahlamaz A₁, KN, V, T₂, TT, S₅.

6 Bu beyit S₅'te yoktur.

110 || 5^a kıılır ger: kıılırdı TT kıılırlar S₄ || hem gözden: gözden hem A₃, B, S₁, T₁, K, TT, P, TN, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁, TZ.

110 || 5^b her: bir A₁, A₃, B, M, K, T₁, S₁, TN, S₇, S₉, TZ || zülfin: zülf V || şabâdan: hevâdan T₂ || şahlamaz: şahlamaz K şahlamaz A₁, KN, V, TT, T₂.

8 Bu beyit A₃ ve V'de yoktur.

110 || 6^a eylerem: eyledüm A₂ n'eylerem S₅ || figân: nihân T₁, S₁.

110 || 6^b derd-i: râz-ı B, T₁, S₁, M, K, P, TN, S₄, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ, [G] || şahlamaz: şahlamaz K şahlamaz A₁, KN, TT, T₂, S₅.

110 || 7^a şanmañ: sanmañ V || çekdügin: çekdügün A₁ çekdin T₂.

110 || 7^b şahlamaz: şahlamaz K şahlamaz A₁, V, TT, T₂, S₅.

111.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Râz-ı ‘ışkuñ şahlaram êlden nihân ey serv-i nâz
Gêtse başum şem‘ tek mümkin degül ifşâ-yı râz
2. Hübler mihrâb-ı ebrûsına meyl étmez faķih
Ölse kâfirdür müselmânlar aña kıılmañ namâz
3. Kimse ol bed-hûya izhâr édebilmez hâlümi
Ëy sürüd-ı nâle Tañrı’yçün sen olgil çâre-sâz
- 4.⁵ Kâlebüm görmiş tehî tökmek diler bir tâze rûh
Berķ-ı âhum kim gelen peykânufîa vèrmiş güdâz
- 5.⁷ Men hüd öldüm ey türâbumdan olan sâgar müdâm
Rindler bezmin gezüp bir bir yêtür menden niyâz
6. Hüb şüretlerden ey nâşih meni men‘ étme kim
Pertev-i envâr-ı hürşid-i haķîkatdur mecâz
7. Ëy Fuzûlî kıalmışam hayretde bilmen n’eyleyem
Devr zâlim baht nâ-fermân taleb çoķ ‘ömr az

111 A₁ 33^a, İÜ 31^a, B 51, A₂ 28^a, A₃ 39^b, KN 32^a, M 38^b, K 34^b, T₁ 108^a, P 251^b, S₁ 159^b, T₂ 38^b, S₂ 28^b, V 29^b, TT 36^a, S₃ 17^a, BN 33^b, TN 46^b, S₄ 50^b, S₅ 33^b, S₆ 35^b, S₇ 37^b, S₈ 30^a, S₉ 40^a, S₁₀ 39^a, S₁₁ 45^a, TZ 41^b.

111 || 1^a râz: râh K || şahlaram: sahlaram A₁, KN, T₂, V, S₅ saqlaram S₃, B, K, İÜ || êlden: dilde [G].

111 || 2^a étmez: eyler T₁.

111 || 2^b aña: oña A₁ || kıılmañ: kıılmaz S₁, K.

111 || 3^a hâlümi: hâlini A₁, M, K, T₁, S₁, P, S₉ derdini S₇ derdümi TZ.

111 || 3^b olgil: olğil A₂, KN, S₂, TT, S₃.

5 Bu beyit S₅’te yoktur.

111 || 4^a tehî: - S₄ || tökmek: dökmek B, S₁, T₁, K, TT || tâze: pâre T₂.

111 || 4^b gelen: gülüb [G].

7 Bu beyit B, M, K, S₁ ve T₁’de yoktur.

111 || 5^a türâbumdan: şarâbumdan A₁, A₂, S₂ sarâyumdan S₃, İÜ || olan: dolan S₂ dutan S₃, İÜ.

111 || 5^b gezüp: görüp T₂, [G] || bir bir: yêr yêr A₂ || menden: yêrden V.

111 || 6^a hüb şüretlerden: şüret-i hüblardan TT hüb rûlardan KN || étme kim: eyleme A₂, A₃, S₂, T₂, S₃, İÜ, TN, S₁₀ eyle kim TZ.

111 || 6^b envâr-ı hürşid-i: hürşid-i envâr-ı TT.

111 || 7^a bilmen: bilmem A₃, T₁ || n’eyleyem: n’eyleyin M.

111 || 7^b nâ-fermân: nâ-fercâm S₆, [TD] || taleb: - S₁ || çoķ: çoğ T₁ || az: dirâz S₁.

112.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Fiğân kim bağrumuñ ol lâle-ruḥ ƙan olduğın bilmez
Ciger pergâlesinde dâğ-ı pinhân olduğın bilmez
2. Ḥabîbüm gönlümi cem' eylemez ruḥsârı devrinde
Meger zülfi gibi ḥâlüm perîşân olduğın bilmez
3. Ƙılur taḫşîr édüp bir luṭf her dem gönlüm almağda
Vefâ resmin şanur düşvâr âsân olduğın bilmez
- 4.⁵ Güzeller devlet-i vaşlın bulup mağrûr olan 'aşîk
Neşât-ı vaşlda endüh-ı hicrân olduğın bilmez
5. Dil-i şad-pâreden bî-dâd kesmez ğamze-yi mestüñ
Nê ğâfil pâdişehdür milk vîrân olduğın bilmez
6. Şanur zâhid özin ḥâlî ḥayâlünden ğalaṭdur bu
Bu ḥayrân olduğındandır ki ḥayrân olduğın bilmez
7. Fuzûlî ḥasteye düşmen söziyle düst cevri eyler
Zihî sâde mu'arîz ƙavli buhtân olduğın bilmez

112 A₁ 33^a, İÜ 32^a, B 51, A₂ 28^a, A₃ 39^b, KN 32^b, M 39^a, K 34^b, T₁ 108^b, P 251^b, S₁ 159^b, T₂ 38^b, S₂ 29^a, V 29^b, TT 36^b, S₃ 18^a, TN 46^b, S₄ 49^b, S₅ 34^a, S₆ 36^a, S₇ 38^a, S₈ 30^b, S₉ 40^a, S₁₀ 39^a, S₁₁ 45^b, TZ 41^b.

112 || 1^a kim bağrumuñ ol lâle-ruḥ: ol lâle-ruḥ kim bağrumuñ A₂, S₂, S₃, İÜ.

112 || 1^b pergâlesinde: pergâlesinden A₁, S₂, T₂, M, A₂, A₃, V, S₃, İÜ, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₁₁ || pinhân: hicrân S₃, V, T₁, S₂, İÜ, S₈.

112 || 2^a eylemez: eyleyüp K || ruḥsârı: ruḥsâr V, A₃, K, T₂, S₅ ruḥsâr-ı perî T₁.

112 || 2^b zülfi: kim K || gibi: kimi A₁, KN, [T, G, TD] zülfi K || ḥâlüm: ü ḥâl K ḥâlin T₁ 'âlem A₁, T₂.

112 || 3^a ƙılur: ƙılup A₃ || almağda: almağda T₂, S₅ almağdan [T].

112 || 3^b şanur: sanur V.

5 Bu beyit A₂ ve S₃'te yoktur.

112 || 4^a güzeller: görenler V || bulup: bulan T₁, [G] tapup A₃ olup V || mağrûr: ma'zûr V mağdûr T₁ mağdûr S₁.

112 || 4^b vaşlda: vaşldan A₁, KN, T₂, A₃, S₄, S₅, S₇, TZ, [T] vaşldın S₂.

112 || 5^a bî-dâd: bî-dâdı S₁₁, [T, TD, D] || kesmez: ğetmez T₁.

112 || 5^b milk: milki A₃, S₉, [T, G, TD].

112 || 6^a ḥayâlünden: cemâlünden A₂ || ğalaṭdur: ğalaṭ bu kim S₅ ḥaṭâdir [G].

112 || 6^b bu: bes S₂ || olduğındandır: olduğındur A₂, A₃, V, S₄.

112 || 7^a düst: yâr V.

112 || 7^b ƙavli: ƙavl S₃, İÜ, TN, S₁₀ ƙavle S₂, A₂, A₃, B, M, K, T₁, S₁, S₇ sözi TZ.

113.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Gönülde biñ ğamum vardur ki pinhân eylemek olmaz
Bu hem bir ğam ki el ta'nından efgân eylemek olmaz
2. Nê müşkil derd olursa bulunur 'âlemde dermâni
Nê müşkil derd imiş 'ışkuñ ki dermân eylemek olmaz
3. Fenâ milkine çoĥ 'azm étme ey dil çekme zaĥmet kim
Bu tedbîr ile def-i derd-i ĥicrân eylemek olmaz
4. Saĥın gönülüm yıĥarsan pendden dem urma ey nâşih
Hevâ-yı nefis ile bir milki vîrân eylemek olmaz
5. Dehânuñ üzre la'lûñ istemiş dil def'i müşkildür
Görinmez hîç cürmi yoĥ yere ħan eylemek olmaz
6. Du'âlar eylerem menden yaña bir dem güzâr étmez
Nê çâre siĥr ile servi ĥırâmân eylemek olmaz
7. Fuzûlî 'âlem-i ħayd içre sen dem urma 'ışkıñdan
Kemâl-i cehl ile da'vâ-yı 'irfân eylemek olmaz

113 A₁ 33^b, İÜ 31^b, B 52, A₂ 28^b, A₃ 40^a, KN 32^b, M 39^b, K 35^a, T₁ 109^a, P 251^b, S₁ 160^a, T₂ 39^a, S₂ 29^a, V 30^a, TT 36^b, S₃ 17^b, TN 47^b, S₄ 51^a, S₅ 34^a, S₆ 36^a, S₇ 38^a, S₈ 30^b, S₉ 40^b, S₁₀ 39^b, S₁₁ 46^a, TZ 42^a.

113 || 1^a biñ: miñ A₁, KN || ğamum: ğamuñ A₁, KN.

113 || 1^b ta'nından: ta'nında S₁.

113 || 2^a müşkil derd: müşkil ĥâl A₃ || olursa: olsa T₂ || dermân: bir dermân [G].

113 || 2^b dermân: pinhân T₁.

113 || 3^a dil: can S₄, [G].

113 || 3^b ile: bile KN || def-i derd-i: def-i dâĥ-ı A₂, S₃, İÜ def-i V derd-i def-i K ref-i derd-i S₄.

113 || 4^a saĥın: saĥın S₂, TT || yıĥarsan: yakarsın [G] || nâşih: zâhid A₁.

113 || 4^b milki: milk KN, V, A₃, A₁.

113 || 5^a üzre: üstine TT || istemiş: söylemiş K diler TT || dil: ol V.

113 || 5^b cürmi: zulmi A₃, M, K, S₁, P.

113 || 6^a eylerem: eyledüm M, T₂ ederem TT || menden: bir dem TT || yaña: baña TT, S₅ || bir dem: her dem V, S₅ yandan TT.

113 || 6^b ile: ilen TT, S₄, S₅ || servi: serv A₁, KN, S₁.

113 || 7^a içre sen: içersen [T] || 'ışkıñdan: 'ışkuñdan A₁, KN, T₂, V 'ışkıdan TT.

113 || 7^b cehl: ħurb A₁ || ile: ilen TT || 'irfân: imkân A₁.

114.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Néce yıllardur ser-i küy-ı melâmet beklerüz
Leşker-i sulţân-ı ‘irfânuz velâyet beklerüz
2. Sâkin-i hâk-i der-i mey-hâneüz şâm u şeh̄er
İrtifâ‘-ı kıadr için bâb-ı sa‘âdet beklerüz
3. Cife-yi dünyâ degül kerkes gibi maţlûbumuz
Bir bölük ‘anķâlaruz kıâf-ı kıanâ‘at beklerüz
4. H‘âb görmez çeşmümüz endişe-yi ağıyardan
Pâsbânuz genc-i esrâr-ı maķabbet beklerüz
- 5.⁶ Şüret-i divâr édüpdür hayret-i ‘işk uñ bizi
Ġayr seyr-i bâġ éder biz künc-i miķnet beklerüz
- 6.⁸ Kârvân-ı râh-ı tecridüz haţar havfın çeküp
Gâh Mecnûn gâh men devr ile nevbet beklerüz
7. Şanmañuz kim geçeler bî-hüdedür eġġanumuz
Milk-i ‘işk içre hişâr-ı istiķâmet beklerüz
8. Yatdılar Ferhâd u Mecnûn mest-i câm-ı ‘işk olup
Ëy Fuzûlî biz olar yatduķça şoķbet beklerüz

114 A₁ 33^b, İÜ 32^a, B 52, A₂ 29^a, A₃ 40^a, KN 33^a, M 39^b, K 35^b, T₁ 109^a, P 251^b, S₁ 160^a, T₂ 39^a, S₂ 29^b, V 30^a, TT 37^a, S₃ 17^b, TN 47^b, S₄ 51^a, S₅ 34^b, S₆ 36^b, S₇ 38^b, S₈ 31^a, S₉ 40^b, S₁₀ 40^a, S₁₁ 46^a, TZ 42^b.

114 || 1^a yıllardur: illardur A₁, V.

114 || 2^a mey-hâneüz: mey-hâneüz A₁, TT, T₂ || sâkin-i hâk-i der-i mey-hâneüz şâm u şeh̄er: hâk-i dergâhın nazardan sürme Ëy seyl-âb-ı çeşm V.

114 || 3^a gibi: kimi A₁, KN, [TD].

114 || 4^b pâsbânuz: pâsbân-ı S₄, S₅, [G] || esrâr-ı: esrârüz TT, S₄, S₅, [G] || maķabbet: melâmet V.

6 Bu beyit S₅’te yoktur.

114 || 5^a divâr: didâr V || hayret: hasret A₃ || bizi: beni S₃, A₂, İÜ.

114 || 5^b Ġayr: ġayrı A₃, S₂ || seyr-i bâġ: bâġı seyr TT || éder: édüp A₁, KN, T₂, S₄ || miķnet: ħalvet V ‘uzlet S₃, A₂, S₂, İÜ maķabbet T₂.

8 Bu beyit A₁’de yoktur.

114 || 6^a kârvân: kâr-bân S₇, S₈, [TD].

114 || 6^b men: biz V, S₂ || ile: içre A₃, B, K, T₁, S₁, S₂, P, TN, S₇, S₉, S₁₀, TZ, [G].

114 || 7^a şanmañuz: şanmaguñuz V şanmaġın S₁ || eġġanumuz: feryâdumuz A₃, B, T₁, S₁, TT, TN, S₄, S₅, S₆, S₁₁.

114 || 7^b milk-i ‘işk: milk V || içre: ile [T].

114 || 8^a ‘işk: şevķ KN.

114 || 8^b Ëy: besi B || olar: olur S₁ || şoķbet: nevbet S₃, A₂, M, İÜ.

115.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Teşne-yi cām-ı vişālün âb-ı hayvân istemez
Mâyil-i mür-ı haṭuñ milk-i Süleymân istemez
2. Zülmet-i zülfüñ giriftarı dem urmaz nürdan
Ṭālib-i şem‘-i ruḥuñ ḥurşîd-i raḥşân istemez
3. Eylemez meyl-i bihişt üftāde-yi ḥāk-i derün
Sâkin-i künc-i ğamuñ seyr-i gülîstân istemez
- 4.⁵ Cevrden âh étme ey ‘aşık ki ‘ayn-ı luṭfdur
Düst esbâb-ı kemâl-i ḥüsne noḳşân istemez
- 5.⁷ ‘Işğdan vehm étmesün ‘aşık yıḥar göñlüm dëyü
Hiç sultānem dëyen milkini vîrân istemez
- 6.⁹ ‘Aşık iseñ rind ü rüsvâliğdan ikrâh étme kim
‘Işğ sırrın iḳtizâ-yı devr pinhân istemez
7. Ey Fuzûlî muttaşıl devrân muḥâlifdür saña
Ġalibâ erbâb-ı isti‘dâdı devrân istemez

115 A₁ 34^a, İÜ 32^b, B 53, A₂ 29^a, A₃ 40^b, KN 33^b, M 40^a, K 35^b, T₁ 109^b, P 252^a, S₁ 160^b, T₂ 39^b, S₂ 29^b, V 30^b, TT 37^a, S₃ 18^b, TN 48^a, S₄ 51^b, S₅ 34^b, S₆ 36^b, S₇ 38^b, S₈ 31^a, S₉ 41^a, S₁₀ 40^a, S₁₁ 46^b, TZ 42^b.

115 || 1^b mâyl-i: beste-yi TT.

115 || 2^a zülfüñ: zülmün K || nürdan: devrden S₁, K, T₁ ‘ışğdan TT özgeden T₂, dâddan S₄.

115 || 2^b raḥşân: tâbân A₂, TT, S₄, S₅, S₆, S₇, S₁₁, TZ, [G].

115 || 3^b künc-i: ḥāk-i S₁, T₂ || ğamuñ: derün T₂.

5 Bu beyit S₅’te yoktur.

115 || 4^a âh étme: incime V.

7 Bu beyit P ve S₅’te yoktur.

115 || 5^a vehm: ḥavf T₂ âh K, S₈, S₉, S₁₀, TZ || yıḥar: yaḳar [T, G] || dëyü: dëyüp K, B, T₁, S₁, V, TN, S₆, S₉, S₁₀, [G] evin [D].

115 || 5^b sultānem: sultān A₁, K || dëyen: bîmden A₁.

9 Bu beyit M, T₂ ve S₃’te yoktur.

115 || 6^a iseñ: isen A₁ || ü rüsvâliğdan: ü rüsvâliğdan KN, K rüsvâliğdan A₁, A₃, S₂ rüsvâliğdan T₁ || étme kim: eyleme A₁, A₃ || ‘aşık iseñ rind ü rüsvâliğdan ikrâh étme kim: ‘aşıkuñ rüsvâliğdan eyleme ikrâh kim A₂, S₂.

115 || 6^b ‘ışğ: düst TT.

115 || 7^a muttaşıl: dâyimâ S₅ || saña: baña A₃, B, M, K, T₁, S₁, S₂, S₃, P, İÜ, TN, S₇, S₉, S₁₀, TZ.

115 || 7^b erbâb: esbâb KN.

116.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Halkça ağzuñ sırrını her dem kıılır izhâr söz
Bu nè sırdur kim olur her lahza yoħdan var söz
- 2.³ Arturan söz kıadrini şıdķ ile kıadrin arturur
Kim nè miķdâr olsa ehlin eyler ol miķdâr söz
3. Vêr söze ihyâ ki dutduķça seni h‘âb-ı ecel
Êde her sâ‘at seni ol yuķudan bidâr söz
4. Bir nigâr-ı ‘anberîn-ħaţdur gönüller almaĝa
Gösterür her dem niķâb-ı ĝaybdan ruhsâr söz
5. Hâzin-i gencîne-yi esrârdur her dem çeker
Rişte-yi izhâra biñ biñ gevher-i esrâr söz
- 6.⁸ Olmayan ĝavvâş-ı baħr-i ma‘rifet ‘ârif degül
Kim şadef terkib-i tendür lü‘lü’-i şehvâr söz
7. Ger çoħ isterseñ Fuzûlî ‘izzetün az êt sözi
Kim çoħ olmaķdan kıilupdur çoħ ‘azizi h‘âr söz

116 A₁ 34^a, İÜ 32^b, B 53, A₂ 29^b, A₃ 41^a, KN 33^b, M 40^a, K 36^a, T₁ 110^a, P 252^a, S₁ 160^b, T₂ 39^b, S₂ 30^a, V 31^a, TT 37^b, S₃ 18^b, TN 48^b, S₄ 52^a, S₅ 35^a, S₆ 37^a, S₇ 39^a, S₈ 31^b, S₉ 41^b, S₁₀ 40^b, S₁₁ 47^a, TZ 43^a.

116 || 1^a kıılır: êder V.

116 || 1^b olur: kıılır TT êder [G].

3 Bu beyit S₅’te yoktur.

116 || 2^a arturan: yaşuran A₂, S₂.

116 || 2^b ehlin eyler: eyler ehlin T₂.

116 || 3^a dutduķça: dutduķda S₄, [G].

116 || 3^b yuķudan: yuħudan A₁, KN, V, [T] uyħudan İÜ uyħudan A₃, B, TZ uķudan T₂ h‘âbdan S₃, M, S₄, S₅.

116 || 4^a nigâr-ı: nigârın A₁, KN || ‘anberîn: ‘anber A₁ || gönüller: gönül S₄ || almaĝa: almaĝa kim S₄, S₅.

116 || 4^b ĝaybdan: çihreden A₂, S₂ || ruhsâr: didâr S₃, M, İÜ.

116 || 5^b izhâra: izhâr V esrâra T₂ || biñ biñ: miñ miñ A₁, KN yüz biñ S₂ || gevher-i esrâr: lü‘lü’-i şehvâr A₂, S₃, M, TT, İÜ.

8 Bu beyit A₂ ve V’de yoktur.

116 || 6^b terkib-i: terkibi İÜ.

116 || 7^a ger çoħ isterseñ: gerçi istersen A₁, KN, S₄ ger sen isterseñ S₅ çünkü istersin [G] || ‘izzetün: ağzı tek A₃ || sözi: söziñ A₂, T₂.

116 || 7^b kim çoħ: ki çoĝ S₁ kim çoĝ A₃, S₂ || olmaķdan: olmaĝdan A₁, S₅ || çoħ: her S₃, M, İÜ.

117.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Maña bād-ı şabâ ol serv-i gül-ruḥdan ḥaber vèrmez
Açılmaz ḡonce-yi baḥtum ümîdüm naḥli ber vèrmez
2. Töküp ḡözyaşını sensüz helâküm isterem ammâ
Ecel peykine seyl-i eşk gird-âbı güzer vèrmez
- 3.⁴ Gözümde mesken ét ḥâr-ı müjmeden iḥtirâz étme
Gül-i ḥandâna şordum ḥâra yâr olmak zarar vèrmez
- 4.⁶ Eger cân almak istersen tenümden tîḡuñı kesme
Ki pejmürde nihâle vèrmeyince şu şemer vèrmez
- 5.⁸ Kıyâs ét şem' den vehm eyle çarḥuñ inḫılâbından
Kim ol baş almaḡa kaçd étmeyince tâc-ı zer vèrmez
6. Belâ zımnında râḥat olduḡın izḥâr éder ḥalkâ
Felek bî-hüde ḥâr-ı ḥuşkdan gül-berg-i ter vèrmez
7. Fuzûlî dehrden kâm almak olmaz olmadın giryân
Şadef şu almayınca ebr-i nîsândan güher vèrmez

117 A₁ 34^b, İÜ 33^a, B 53, A₂ 29^b, A₃ 41^a, KN 34^a, M 40^b, K 36^a, T₁ 110^a, P 252^a, S₁ 161^a, T₂ 40^a, S₂ 30^a, V 31^a, TT 37^b, S₃ 19^a, TN 49^a, S₄ 52^b, S₅ 35^a, S₆ 37^a, S₇ 39^b, S₈ 31^b, S₉ 41^b, S₁₀ 40^b, S₁₁ 47^a, TZ 43^b.

117 || 1^a ol: sen T₂, S₅.

117 || 1^b ümîdüm: ümîd T₁ ümîdi S₁ || ber: ter T₁.

117 || 2^a töküp: döküp İÜ, B, M, K, S₁, S₃ || sensüz helâküm: helâküm sensüz A₃.

4 Bu beyit V'de yoktur.

117 || 3^a gözümde: gözünde T₁, M, S₅ || müjmeden: müjemde K.

117 || 3^b şordum: sordum T₁, S₂ her dem A₂, A₁, KN, TT, T₂, S₄, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁, [T, TD, D] servim [G] || ḥâre: ḥâr A₂, TZ, [TD].

6 Bu beyit V'de yoktur.

117 || 4^a almak: almaḡ A₃, TT, TZ || istersen: isterseñ A₃, S₃, M, İÜ || tenümden: tenümde T₂ || tîḡuñı: oḡuñı İÜ, B, A₃, M, K, T₁, P, S₁, S₃, TN, S₇, S₈, S₉.

117 || 4^b şu: su A₁, A₂, B, KN, K, T₂, S₅.

8 Bu beyit V'de yoktur.

117 || 5^b ol: - M, T₁, S₃.

117 || 6^a zımnında: zaḥmetde A₁.

117 || 6^b ḥâr-ı ḥuşkdan: ḥâr u ḥuşkdan V || vèrmez: olmaz A₂.

117 || 7^a kâm: kâm-ı dil A₂ || almak: almaḡ S₂ || olmaz: umma A₂.

117 || 7^b şu: su A₁, B, KN, T₂, V, M, S₅ || nîsândan: lisândan V nîsân bir K || vèrmez: olmaz A₂.

118.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. Nem-i eşküm mükedder hâtırımdan def-i ğam kılmaz
Bu rüşendür ki nem âyineden zengâr kem kılmaz
2. Hâm-ı ebrû-yı müşğînün görürse zâhid-i kec-bîn
Dağı kâmet sücûd-ı gûşe-yi mihrâba hâam kılmaz
3. Saña ey şüh-ı sengîn-dil demen büt neşe kim büt hem
Egerçi seng-dıldür böyle bî-dâd u sitem kılmaz
- 4.⁵ Cefâ vü cevri ile kıan oldı bağrum yâ Rab ol bed-hû
Nêçün terk eylemez cevri ü cefâsın⁷ bir kerem kılmaz
5. Murâdum giryeden kesb-i ğubâr-ı reh-güzârüñdür
Gözüm yaşı dem-â-dem çihremi bî-hüde nem kılmaz
- 6.⁹ Hâtuñ devrinde eşk-i al ile derd ü ğamum şerhîn
Dem olmaz kim ruñ-ı zerd üzre müjğânım raķam kılmaz
7. Fuzûlî bî-nevâ¹² tâ ravza-yı küyuñda sâkindür
Temennâ-yı bihişt ü meyl-i gülzâr-ı İrem kılmaz

118 A₁ 34^b, İÜ 33^b, B 54, A₂ 30^a, A₃ 41^b, KN 34^a, M 41^a, K 36^b, T₁ 110^b, P 252^b, S₁ 161^a, T₂ 40^b, S₂ 30^b, V 31^a, TT 37^b, S₃ 19^a, TN 49^a, S₄ 52^b, S₅ 35^b, S₆ 37^b, S₇ 39^b, S₉ 42^a, S₁₀ 41^a, S₁₁ 47^b, TZ 43^b.

118 || 1^b nem: - T₁.

118 || 1^b nem: âb S₂ || zengâr: jengârı A₃, A₂, T₁, [TD, T, D] zengârı S₄.

118 || 2^a müşğînün görürse: müşğînün ki görse K, TZ müşğînünü görse A₂, B, S₁, S₂, S₃, P, İÜ, S₉, S₁₀ pür-çinün görürse T₂ || kec-bîn: hod-bîn S₃, İÜ, S₅.

118 || 2^b hâam: kem T₂.

118 || 3^a demen: demem T₁, S₃, K, A₃, İÜ, TN, S₇, S₉ dëyem S₁ demezün S₂ düşmen M || büt: kim M eyit T₁ - S₂ || büt hem: her büt A₃ kim büt B kim ben S₁.

118 || 3^b seng-dıldür: seng-diller TT sengdendür T₁ sengdür A₃ || böyle: beyle V, A₂, KN, T₂, S₃, M, S₅, TZ, [T, G, TD] || bîdâd: âhen T₂ || ü sitem: sitem T₂.

5 Bu beyit S₃'te yoktur.

118 || 4^a ile: ilen A₂, TT, S₂, T₂.

118 || 4^b nêçün: nêçük T₂ nişe [G] || cevri ü cefâsın: bîdâd u cevri B, M, S₁, İÜ, TZ bîdâd-ı cevri A₃, K, T₁ || bir kerem: kerem K.

7 Göz kayması hatalarından biridir, bu sebeple de farklı geleneklerden ulaşan nüsha topluluklarında bir birinden bağımsız olarak aynı hata paylaşılmış olabilir. Bir üst beyitteki "bîdâd" kelimesi "cefa"nın yerine geçmiştir.

118 || 5^b çihremi: çihre A₃.

9 Bu beyit S₃'te yoktur.

118 || 6^a devrinde: yâdıyla A₂ || derd ü: derdüm T₁.

118 || 6^b kim: ki S₂ || zerd üzre: zerd ile A₁ zerdümde M, T₂, S₄, S₅, [G].

118 || 7^a bî-nevâ: hâste-dil A₁, A₂, KN, V, T₂, TT, S₂, S₄, S₅, S₆, S₁₁, [T, G, TD] || küyuñda: küyında T₁.

118 || 7^b bihişt ü: bihişt V, M || meyl-i: vaşl-ı M.

12 Tarlan'da metindeki şeklin doğru olabileceği belirtilmiştir.

119.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Kûh-kenden görünür kûhda âşâr henüz
Ol ne beñzer maña anuñ eşeri var henüz
2. Çekdi Mecnûn ayağın bâdiyeden lik vërür
Çanlu güller ayağından çekilen hâr henüz
3. Vâdi-yi ‘ışkda sevdâyla ser-geşte idüm
Gelmedin gerdişe bu günbed-i devvâr henüz
4. Noқта-yı hâline bağlanmış idi cân u gönül
Gezmedin dâyre-yi devrde pergâr henüz
5. Mâha çekdüm şeb-i hicrân ‘alem-i şu‘le-yi âh
Âh kim olmadı ol mâh haber-dâr henüz
6. Nâle-yi zârüm ile hâlka hârâm oldu yuķu
Çara bahtum yuķudan olmadı bîdâr henüz
7. Merhem-i vaşlı ile buldı ķamu derde devâ
Bu Fuzûlî elem-i hecr ile bîmâr henüz

119 A₁ 35^a, İÜ 33^b, B 54, A₂ 30^b, A₃ 42^a, KN 34^b, M 41^a, K 36^b, T₁ 110^b, P 252^b, S₁ 161^b, T₂ 40^b, S₂ 30^b, V 31^b, TT 38^a, S₃ 19^b, TN 49^b, S₄ 53^a, S₅ 35^b, S₆ 37^b, S₇ 40^a, S₈ 31^b, S₉ 42^a, S₁₀ 41^b, S₁₁ 48^a, TZ 44^a.

119 || 1^a kûh-kenden: kûh-kendür A₃ kûh-kende S₅ || görünür: görinen A₃.

119 || 1^b anuñ: onuñ A₁, KN.

119 || 2^a vërür: durar A₁ durur A₂.

119 || 3^b gelmedin gerdişe bu günbed-i devvâr henüz: gezmedin dâyre-yi devrde pergâr henüz S₁, S₃, İÜ.

119 || 4^b devrde: dehrde A₃ || pergâr: devvâr T₂ || gezmedin dâyre-yi devrde pergâr henüz: gelmedin gerdişe bu günbed-i devvâr henüz S₁, S₃, İÜ.

119 || 5^a mâha: çarħa A₃, T₁, S₁, S₃, İÜ, TN, S₇, S₉ || âh: ile A₁.

119 || 6^a yuķu: yuħu A₁, A₃, KN, S₁, V.

119 || 6^b yuķudan: yuħudan KN, V, A₃ uķudan T₂ bu yuķudan A₂ bu yuħudan A₁ || olmadı: ola A₁.

119 || 7^a merhem: ħarem A₂ || vaşlı: vaşluñ T₂ vaşl TT vaşlın [G] || buldı: oldı A₂, S₂ || ķamu: ğam ü S₄ || derde: dillerde TT derd A₃, T₁, K, S₃, P, İÜ, S₈, TZ.

119 || 7^b elem-i: elem ü V.

120.¹**Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün**

1. Êy gönül ol hânçer-i müjgâna eylerseñ heves
Kâşd-ı cân êtdün beğâ-yı 'ömrden ümmîd kes
2. Çekme ğurbet 'azmine êy sârbân maħmil şaķın
Kim bu yolda bîm-i ğurbetdendür efgân-ı ceres
3. Hâl-i zârundan seni feryâdum âgâh eyledi
Şükr-li'llâh oldı feryâdum maña feryâd-res
4. Birbirine sancılıp her yan tenümde oħlaruñ
Murğ-ı rûħum kıydına olmış müretteb bir kıfes
- 5.⁸ Tâ'ne-yi ehl-i melâmetden né noķşân 'aşıķa
Berķ-ı lâmi' def'in eyler mi hücüm-ı hâr u ħes
- 6.¹⁰ Sûz-ı 'ışıķuñ tende nâ-geh bulmasun noķşân dëyü
Cân çıħınca isterem çıħmaya tenden bir nefes
- 7.¹² Êy Fuzûlî men kınâ'at milkinün sultânıyam
Salţanat esbâbı egnümde palâs-ı faķr bes

1 B, K, M, S₁, S₃, P, İÜ'de bu gazelin son iki beyti ile 123. gazelin son iki beyti (6 ve 7. beyitler) yer değiştirmiştir. 5, 6 ve 7. beyitler A₂'de yoktur. P'de son iki beyit bulunmamaktadır. T₁'de 123. gazelin 6. beyti de bu gazele dâhil edilerek gazelin beyit sayısı 8'e çıkarılmıştır. Elimizdeki nüsha geleneklerinden A₂ ve T₁ gruplarında gördüğümüz bu durum bu iki grubun ortak atasından kaynaklanmış olabilir. Son iki beytin ikincil örnekte sayfa kenarında veya satır arasında kaydedilmesi bu soruna sebep olmuş olabilir.

120 A₁ 35^a, İÜ 34^a, B 54, A₂ 30^b, A₃ 42^a, KN 34^b, M 41^b, K 37^a, T₁ 111^a, P 252^b, S₁ 161^b, T₂ 41^a, S₂ 31^a, V 31^b, TT 38^a, S₃ 19^b, TN 50^a, S₄ 53^b, S₅ 36^a, S₆ 38^a, S₇ 40^a, S₈ 32^a, S₉ 42^b, S₁₀ 41^b, S₁₁ 48^a, TZ 45^b.

120 || 1^b ümmîd: peyvend TT, S₄, S₅, S₆, S₈, S₁₁ peyvendi [T, TD, D] || 2. mısra: néce 'aşıķsan ki âhuñdan tutuşmaz hâr u ħes V.

120 || 2^a 'azmine: seyrine S₅ || sârbân: kârvân A₃, TT || şaķın: şaķın KN, V, TT, K, T₂, S₅ bugün [G].

120 || 2^b yolda: yêrde A₁ || ğurbetdendür: ğurbetdür bil V.

120 || 3^a zârundan: zârından [G] || feryâdum: efgânım A₁, B, S₃, İÜ.

120 || 3^b maña: saña S₄.

120 || 4^a birbirine: her yerine A₁ birbiriyle S₆ || sancılıp her yan: bes ki sancıldı A₃, B, M, K, T₁, S₁, S₃, P, İÜ, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ sancılır her yan A₂ sancılır her dem T₂ sancılıp her dem A₁.

120 || 4^b olmuş: oldı S₁, S₃, B, K, M, P, İÜ, S₈, S₉, S₁₀, TZ || bir: her S₄.

8 Bu beyit A₂'de yoktur.

120 || 5^b def'in: def'ini A₃ || eyler mi: eyler A₃.

10 Bu beyit S₅'te yoktur.

120 || 6^a nâ-geh: tâ ki A₃ || bulmasun: kıoymasun A₃ olmasun T₂.

120 || 6^b çıħınca: çıķarsa T₂, S₄, [G].

12 Bu beyit A₂'de yoktur.

120 || 7^a kınâ'at: melâmet V, T₂, S₅.

120 || 7^b palâs-ı: libâs-ı A₃.

121.¹**Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün**

1. Hâk-i reh êtdi 'aşıq-ı miskîni ol heves
Kim pây-bûs-ı yâre kaçan bula dest-res
2. Râz-ı derûni daşraya şalmağ revâ degül
Budur günâhı kim aşılır muttaşıl ceres
3. Dîdâr-ı düstdur êki 'âlem netîcesi
Yoh andan özge 'aşıka 'âlemde mültemes
- 4.⁶ Sînem hevâ-yı 'ışkuñ ile doldı ney gibi
Dem urduğumca âh u fiğândur çıhan nefes
5. Her kayd olursa mağz-ı belâdur ki bülbüle
Ger şâh-ı gülden olsa küdüret vërür kafes
6. Ol gamzeden gönül eger istersen iltifât
Tiğ-ı tecerrüd ile cihândan 'alâka kes
7. Olmaz vücüd-ı 'aşıka 'ışk içre i'tibâr
Döymez Fuzûlî âteş-i süzâna hâr u hes

1 Bu gazel, B'de sayfanın üst kısmında bulunmaktadır.

121 A₁ 35^b, B 54, A₃ 42^b, KN 34^a, T₁ 111^b, T₂ 41^b, S₂ 31^a, V 32^a, TT 38^b, TN 50^b, S₄ 54^a, S₅ 36^a, S₆ 38^a, S₇ 40^b, S₈ 32^a, S₉ 43^a, S₁₀ 42^a, S₁₁ 48^b, TZ 44^b.

121 || 1^a miskîni: miskînin T₁.

121 || 1^b kaçan: haçan A₁, KN, S₅, [T] || bula: ola V bulsa S₄.

121 || 2^a derûni: derûn T₂ || daşraya: taşraya S₂, TT.

121 || 3^b andan: ondan A₁, KN || 'aşıka: 'aşıqda A₁ 'aşıq T₁.

6 Bu beyit S₄'te yoktur.

121 || 4^a 'ışkuñ: 'ışk T₁ || doldı: ÷oldı A₃, B oldı V, T₂ || gibi: kimi [TD].

121 || 4^b urduğumca: urduğunca A₃.

121 || 5^a mağz-ı: 'ayn-ı TT || ki: o V.

121 || 5^b vërür: -durur KN.

121 || 6^a gamzeden: gamzede A₃ || gönül eger: eger gönül TT || istersen: isterseñ A₃, S₂, B || iltifât: 'âfiyet A₁.

121 || 6^b cihândan: cihânda A₁.

121 || 7^b döymez: dözmez A₁, KN, V, T₂, S₄, [T, TD] durmaz S₇, [G] || süzâna: hicrâna V, T₂, [G].

122.¹**Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün**

1. Gözyaşumdan süz-ı pinhânüm kıılır 'ârif kııyās
Bî-haber te'şîr-i encümden degül ahter-şinās
2. Kān yēter kim dem-be-dem gözden inüp örter tenüm
Deşt-i ğam Mecnūniyam men kandan u kandan libās
- 3.⁵ Hııstlar tek bir biri üzre ciger pergālesin
Göz yığup şalmış ħabāb-ı hūn bināsiyçün esās
4. Ėy şanan jülīde mū başında Mecnūnuñ saķın
Bî-tekellūf ğetme kim Leyli ēvidür ol palās
5. Laħza laħza ħam kādüm peykānuñ ister yā kılır
Zerre zerre māh-ı nev ħurşidden nūr iktibās
6. Tığ-ı ğamzeñ eyle bürrāndur ki cellād-ı ecel
Tökse kın ta'cîl için tığuñdan eyler iltimās
7. Ėy Fuzūlî zehr-i kahr ile doludur tās-ı çarĥ
Çekmez anuñ kahrını her kim çeker bir dolu tās

1 Bu gazel, B'de kenarda bulunmaktadır.

122 A₁ 35^b, B 55, A₃ 42^b, KN 35^b, T₁ 111^b, T₂ 41^b, S₂ 31^b, V 32^a, TT 38^b, TN 51^a, S₄ 54^a, S₅ 36^b, S₆ 38^b, S₇ 40^a, S₈ 32^b, S₉ 42^b, S₁₀ 42^b, S₁₁ 49^a, TZ 44^b.

122 || 1^a yaşumdan: yaşından TT || kıılır: kılıp A₁ éder B || 'ârif: 'âşık V.

122 || 2^a kın yēter: kın-durur B || inüp: iner A₃ yinüp A₁, KN, T₁, T₂, S₄.

122 || 2^b mecnūniyam: mecnūn kim T₁ || kandan ü kandan: ħandan ü ħandan V, T₂ kandan kandan KN, S₅ || libās: řarab S₄.

5 Bu beyit S₅'te yoktur.

122 || 3^a pergālesin: pergālesi A₁, T₂, V, S₄.

122 || 3^b yığup: yaķup A₁, KN, V, [T] yumup S₄ yıhup [G] || şalmış: salmış KN, V || esās: libās A₁ ħabāb V.

122 || 4^a şanan: şabā [T, TD, D] || jülīde mū: jülīde-mū [TD] || başında mecnūnuñ: mecnūn başındaki TT || saķın: saķın S₂.

122 || 4^b ğetme: girme A₁, KN, S₁₀ gezme [T] || leyli: mecnūn TT, S₈, [G].

122 || 5^b nev: - V.

122 || 6^a tığ: tır S₄ || ğamzeñ eyle bürrāndur: bürrān birle ğamzeñdür A₁ || eyle: öyle T₁.

122 || 6^b tökse: nevk V || tökse kın ta'cîl için: tökerse ger kın ta'lim için B || tığuñdan: tığ andan A₃, B, S₂ tığuñdur V || eyler: éder V.

122 || 7^a ile: ilen TT || doludur: şoludur A₃, B, S₂.

122 || 7^b anuñ: onuñ T₂, A₁ || kahrını: mihrini T₁ || dolu: şolu B.

123.¹**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

1. Mesken ey bülbül saña geh şâh-ı güldür geh kâfes
Néce ‘âşıkşan ki âhuñdan tutuşmaz hâr u hes
2. Yâr küyında ger olsaydı müselmânlar yêrüm
Kâfirem ger ravza-yı Rıdvâna eylerdüm heves
- 3.⁵ Kûh feryâdı şadâsın vèrdi Ferhâduñ dèmeñ
Naşş-ı Şîrîndür vèrür âvâz olup feryâd-res
4. Nâka Leylî maħmilin çekmiş beyâbân seyrine
Eyle Mecnûnı bu hâletden hâber-dâr ey ceres
5. Bir nefes kalmış hayâtumdan habîbüm şubh tek
N’ola ger bir mihr gösterseñ maña âhîr nefes
6. Hâli êtdüm dil hevâ-yı ihtilâţ-ı halkdan
Bezm-i ğamda ney gibi hem-dem maña feryâd bes
- 7.¹⁰ Êy Fuzûlî ger saña cem‘iyyet-i dildür murâd
Bağla bir dil-dâra gönñlün ğayrdan peyvend kes

1 Bu gazel, B’de sayfanın üst kısmında bulunmaktadır. P’de gazelin sadece son iki beyti vardır.

123 A₁ 36^a, B 55, A₃ 43^a, KN 35^b, T₁ 112^a, P 253^a, T₂ 42^a, S₂ 31^b, V 32^b, TT 38^b, TN 51^a, S₄ 54^b, S₅ 36^b, S₆ 38^b, S₇ 41^a, S₁₀ 42^a, S₁₁ 49^a, TZ 45^a.

123 || 1^b ‘âşıkşan: ‘âşıkşañ TT ‘âşık S₂ || tutuşmaz: dutuşmaz T₂.

123 || 2^a küyında: yanında A₁ || ger olsaydı müselmânlar: müselmânlar ger olsaydı T₂, TT, S₆, TZ, [G, T, TD].

123 || 2^b eylerdüm: eylersem V, S₂.

5 Bu beyit A₁ve S₄’te yoktur.

123 || 3^a şadâsın: şadâsı V || dèmeñ: dedi V.

123 || 3^b virür: vèrüp [TD, D] || âvâz: âzâr A₃ || olup: olur S₁₀, [TD, D].

123 || 4^b mecnûni: mecnûnin A₁ || hâletden: hâlinden A₁.

123 || 5^a nefes: ramak [G] || hayâtumdan: hayâtumda V || şubh tek: şubha dîn [G].

123 || 6^a halkdan: ğayrdan T₂, S₄ || hâli êtdüm dil hevâ-yı ihtilâţ-ı halkdan: bes ki elden renceem kesdüm kâmudan ülfetüm T₁.

123 || 6^b ğamda: ğamdan T₁ || gibi: kimi A₁, KN, S₄, [T, TD] || hem-dem: her dem [G] || feryâd bes: feryâd-res A₁, B, V, T₂, T₁, TN, S₇, S₁₁, TZ.

10 Bu beyit V’de yoktur.

123 || 7^b ğayrdan: ğayrıdan A₃ || peyvend: peyvendi B, [D] ümmîd A₃, TT, S₇.

124.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Ėy hoş ol mest ki bilmez ġam-ı ‘âlem nè imiş
Nè çeker ‘âlem için ġam nè bilür ġam nè imiş
2. Bir perî silsile-yi ‘ışkına düşdüm nâ-geh
Şimdi bildüm sebab-i hilkat-i Âdem nè imiş
3. Vâ‘iz evşâf-ı cehennem oğır Ėy ehl-i vera‘
Var anuñ meclisine gör ki cehennem nè imiş
4. Oğı göğsümden ötüp kalmış imiş peykânı
Âh bildüm sebab-i âh-ı dem-â-dem nè imiş
5. Ėy Fuzûlî meze-yi şâķī vü şahbâ bildün
Tövbe kııl tā bilesen zerķ ü riyâ hem nè imiş

124 A₁ 36^a, İÜ 34^a, B 55, A₃ 43^a, KN 36^a, M 42^a, K 37^b, T₁ 112^b, P 253^a, S₁ 162^a, T₂ 42^a, S₂ 32^a, V 32^b, TT 39^a, S₃ 20^a, TN 51^b, S₄ 55^a, S₅ 37^a, S₆ 39^a, S₇ 41^b, S₈ 32^b, S₉ 43^b, S₁₀ 43^a, S₁₁ 49^b, TZ 45^b.

124 || 2^a silsile-yi: silsilesi V, S₅ silsilenün TT || ‘ışkına: zülfine T₁, A₃, K kaydına V, S₅ || düşdüm: düşdi T₁ || nâ-geh: gönlüm T₁.

124 || 2^b hilkat-i âdem: âh-ı dem-â-dem A₁.

124 || 3^a vâ‘iz: zâhid S₂ || oğır: kılır S₃, V, TT, M, İÜ, S₁₀, S₁₁ deyer A₃, B, K, T₁, S₁, S₂, P, S₇, S₉ vürür TN.

124 || 3^b var anuñ: varın A₁ || gör ki: bil ki B, M, K, S₁, V, S₂, S₃, P, İÜ, TN, S₅, S₇.

124 || 4^a göğsümden: gönlümden TT göğsümde S₅ siyemden [G] || ötüp: kıalup T₂, S₅ alup S₂ ütüp [TD, G] || kalmış imiş: ötmüş imiş T₂ ötmüş S₅ kalmış V kalmış onun [G].

124 || 5^a meze-yi: meze vü A₃ || şâķī vü: şâķī-yi K, V sâġar-ı T₁, A₃ bâde-yi KN || bildün: bildüm S₂.

125.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Bugün tîğın çeküp çıhmışdur ol nâ-mihribân ser-hoş
Şakın êy raḥm eden cânına kim bilmez emân ser-hoş
2. Aña huş-yâr iken derd-i dil isterdüm dëyem sâķī
Pey-â-pey şunma cām u kıılma ol servi revân ser-hoş
3. Değül taķvâdan êtsem bâde terkin vehmüm andandur
Ki izhâr eyleyem ḥalk içre 'ışķın nâ-gehân ser-hoş
4. Meger kıan içmek ile esrimişdür nergis-i mestün
Besî mey nüş edenler gördüm olmaz böyle kıan ser-hoş
- 5.⁶ Mey-i 'ışķuñla ser-mest olduğum êlden nihân kıalmaz
Muḥâl-i 'aķldur kim saḥlaya râzın nihân ser-hoş
- 6.⁸ Gönül tâ oldu bî-ḥod aldı ğamzeñ cânımı tenden
Vêrür yağmaya naķdin gencüñ olğaç pâsbân ser-hoş
7. Fuzûlî ğayr ile ḥalvet meger bezm êtmiş ol gül-ruh
Raķīb-i kec-revi gördüm bugün bâri yaman ser-hoş

125 A₁ 36^b, İÜ 34^b, B 55, A₃ 43^b, KN 36^a, M 42^a, K 37^b, T₁ 112^b, P 253^a, S₁ 162^a, T₂ 44^a, S₂ 33^b,
V 33^a, TT 39^a, S₃ 20^a, TN 52^a, S₅ 37^a, S₆ 39^a, S₇ 41^b, S₈ 33^a, S₉ 43^b, S₁₀ 43^a, S₁₁ 50^a, TZ 46^a.

125 || 1^a çıhmışdur: çıhmışdı A₁.

125 || 1^b şaķın: saķın T₁, A₁, B, KN, V, K, S₅.

125 || 2^a aña: oña A₁ || derd-i dil: derdüمني TT || isterdüm: istermen K, B, S₂, TZ demek TT || dëyem:
isterem TT.

125 || 2^b cām u: cāmı A₃, B, K, S₁, P, S₁₀, [G] cām V sâķī T₂ || ol: êy S₁ || servi: serv A₁, KN, T₁, V.

125 || 3^a vehmüm: ḳorḳum A₁ || andandur: ondandur A₁.

125 || 3^b 'ışķın: 'ışķı T₂ râzın [G].

125 || 4^a meger: bu ğün [G] || esrimişdür: esrimiş K, B, M, S₃, S₁, P, S₉ esrimişlerüñ [T] || nergis-i mestün:
nergislerüñ yoķsa M, S₃, S₁, İÜ nergislerüñ ve'r-ne K, B, S₉ nergis yoķsa [T].

125 || 4^b böyle: beyle KN, T₂, TT, K, S₅, TZ, [T, G, TD] eyle V, T₁.

6 Bu beyit A₁'de yoktur.

125 || 5^a 'ışķuñla: 'ışķınla T₂ || kıalmaz: kıılmaz K olmaz S₂.

125 || 5^b 'aķldur: 'ışķıdur TT || râzın: râz KN, S₁ râzı [G].

8 Bu beyit S₅'te yoktur.

125 || 6^a cânımı: cânını [G].

125 || 6^b gencüñ: ğeçe S₃, TT, M || olğaç: olcağ V.

125 || 7^a ile: ilen A₁, KN, TT, S₂, T₂, S₅, TZ, [G] || ḥalvet: pinhân T₂ || êtmiş ol: êtmiş o S₃ eylemiş T₂.

125 || 7^b bâri: yâri A₁, A₃, P, S₁, S₂ ğeder TT || yaman: 'iyân M.

126.

Fe‘ilâtü Fâ‘ilâtün Fe‘ilâtü Fâ‘ilâtün

1. Büt-i nev-resüm namâza şeb ü rûz râğıb olmış
Bu nè dîndür Allâh Allâh büte secde vâcib olmış
2. Eşer-i kabûl-i tã‘at aña vèrmiş eyle hâlet
Ki kulüb-ı ehl-i hâle harekâtı câzib olmış
3. Ferahum görüp cefâsın hasenâta dâhil eyler
Nè melek kim ol perînün ‘ameline kâtib olmış
4. Nè ‘aceb ger olsa ğamdan dünüm ü günüm berâber
Nazarumdan ol yüzi gün nece gün ki ğâyib olmış
5. Ğam-ı hecrdür kim artar eşeriyle ‘ışk zevkî
Ğalať eylemiş Fuzûlî ki vişâle tãlib olmış

126 A₁ 36^b, İÜ 34^b, B 55, A₃ 43^b, KN 36^b, M 42^b, K 38^a, T₁ 113^a, P 253^a, S₁ 162^a, T₂ 42^b, S₂ 33^a, V 33^a, TT 39^b, S₃ 20^b, TN 52^a, S₄ 55^a, S₅ 37^b, S₆ 39^b, S₇ 42^a, S₈ 33^a, S₉ 44^a, S₁₀ 43^a, S₁₁ 50^a, TZ 46^a.

126 || 1^b nè dîndür: sözde V || vâcib: râğıb A₁.

126 || 2^a aña: oña A₁ || eyle: öyle T₁.

126 || 2^b kulüb: kabûl A₁, TT || ehl: - S₄ || harekâtı: harekât T₂, S₄.

126 || 3^b kim: ki M, S₃, İÜ.

126 || 4^b yüzi gün: yüzi gül V, TT, [G].

126 || 5^a hecrdür: ‘ışkdur V || kim: ki A₁, TT, M, S₃, İÜ, [TD].

126 || S₄’te ikinci beyitten sonra fazladan bir beyit bulunmaktadır:

Besî sordum ağız sırrın hîred-ı girih-güşâdan

Dêdi zerrei êrür kim güneş içre ğâyib olmış

127.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Bilmez idüm bilmek ağzuñ sırrını düşvâr imiş
Ağzuñı dèrlerdi yoḡ dèdüklerince var imiş
2. ‘Āciz olmuş yıḡmağa āhıyla kūhı Kūh-ken
N’eylesün miskîn anuñ ‘ışkı hem ol miḡdâr imiş
- 3.³ T̄aşa çekmiş ḡalk̄ için Ferhād Şîrîn şüretin
‘Arz kılmış ḡalk̄a maḡbûbın ‘aceb bi-‘âr imiş
4. Ka‘be ihrāmına zâhid dèdiler bël baḡladı
Eyledüm tahkîḡ anuñ baḡlanduḡı zünnâr imiş
5. ‘Ömrlerdür eylerem aḡvâl-i dünyâ imtiḡân
Naḡd-i ‘ömr ü ḡâşıl-ı dünyâ hemân bir yâr imiş
6. Zevḡ-ı didâriyla dil-dâruñ yoḡ ètdüm varumı
Devlet-i bâḡî ki dèrler devlet-i dîdâr imiş
7. Dün Fuzûlî ‘arızuñ görgeç revân tapşurdı cân
Lâf èdüp dèrdi ki cânım var emânet-dâr⁹ imiş

127 A₁ 37^a, İÜ 35^b, B 56, A₂ 31^a, A₃ 43^b, KN 36^b, M 43^a, K 38^a, T₁ 113^a, P 253^a, S₁ 162^b, T₂ 42^b, S₂ 32^a, V 34^a, TT 39^b, S₃ 21^a, TN 52^b, S₄ 55^b, S₅ 37^b, S₆ 39^b, S₇ 42^a, S₈ 33^b, S₉ 44^a, S₁₀ 43^b, S₁₁ 50^b, TZ 46^b.

127 || 2^a olmuş: imiş [G] || yıḡmağa āhıyla kūhı küh-ken: küh-ken yıḡmağa āh ile kūhı A₁ yaḡmağa āhıyla kūhı küh-ken S₄, S₇, S₁₀, [T].

127 || 2^b ‘ışkı hem: hem ‘ışkı T₂, S₅.

3 Bu beyit V’de yoktur.

127 || 3^a t̄aşa: daşa KN, T₂, TT, S₄, S₅ || ferhād: ferhād ü A₁, KN, K, P.

127 || 3^b ‘arz: ‘arza S₁₀, [T, G].

127 || 4^a zâhid dèdiler: zâhid dèrler V gör kim zâhidi TT.

127 || 4^b anuñ: onuñ T₂ || baḡlanduḡı: baḡlanduḡın A₃, T₁ baḡladuḡı V belindeki A₁.

127 || 5^a ‘ömrlerdür: ‘ömrür kim S₂.

127 || 5^b ‘ömr ü ḡâşıl-ı: ‘ömrürü ḡâşılı A₃ || hemân: hemîn S₁, V, S₄, [G].

127 || 6^a yoḡ: yoḡ A₃ || varumı: varumı KN.

127 || 7^a tapşurdı: t̄apşurdı A₃ dapşurdı K.

127 || 7^b èdüp: urup S₁₁, TZ, [D] || emânet-dâr: emânet-vâr S₂, P, S₁₁, [D].

9 A₃, KN, M, T₁, S₁, T₂ nüshalarında “dal” ve “vav” harfleri arasındaki fark bariz deḡildir. Bu münasebetle kelime hem “-dar” hem de “-var”lı şekilde okunabilir.

128.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Dil ki ser-menzili ol zülf-i perîşân olmuş
N’ola cürmi ki aşılmasına fermân olmuş
2. Şâhsan milk-i melâhatde saña kıllar çoğ
Biri oldur ki varup Mışırda sulţân olmuş
3. Raḥm édüp ‘aşıkuñı ḥaşr günü yaḥmayalar
Ki bu dünyâda esîr-i ğam-ı hicrân olmuş
- 4.⁵ Dédiler ğam gèderür bâde çoğ içdüm sensüz
Ĝam-ı hicrâne müfid olmadı ol kıan olmuş
- 5.⁷ Bâĝbân-ı çemen-i dehre ḥayâl-i dehenün
Sebeb-i terbiyet-i ğonce-yi ḥandân olmuş
6. Âdem evvel ser-i küyuñ vèrüp almış cennet
Êşidüp ta‘n-ı melek soñra peşimân olmuş
7. Êy Fuzûlî menüm aḥvâlüme bir vâkıf yoh
Böyle kim ‘âlem anuñ ḥüsnine ḥayrân olmuş

128 A₁ 37^a, İÜ 35^a, B 56, A₃ 44^a, KN 37^a, M 42^b, K 38^b, T₁ 113^b, P 253^b, S₁ 162^b, T₂ 43^a, S₂ 32^b, V 34^b, TT 39^b, S₃ 21^a, TN 52^b, S₄ 55^b, S₅ 38^a, S₆ 40^a, S₇ 42^b, S₈ 33^b, S₉ 44^b, S₁₀ 44^a, S₁₁ 50^b, TZ 47^a.

128 || 1^a dil: kıalb TT || menzili: menzil A₁, KN, K, V, S₅.

128 || 2^a milk-i: milk ü V || kıllar: fermân V.

128 || 3^a raḥm: zulm A₃, K || ‘aşıkuñı: ḥaşr günü T₂, K || ḥaşr günü: ‘aşıkuñı T₂, K.

5 Bu beyit M ve S₃’te yoktur.

128 || 4^a çoğ: çoĝ A₃ || içdüm: - T₁.

128 || 4^b ol: bu T₂.

7 Bu beyit TT’de yoktur.

128 || 6^a almış: êtmış T₁.

128 || 7^b böyle: beyle A₁, KN, V, TT, T₂, S₄, S₅, TZ, [T, TD] şöyle [G].

129.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Hâbâb-ı eşk-i hûnîn cismümi êlden nihân êtmiş
Ğam-ı 'ışkuñ meni rüsvâ-yı bî-nâm u nişân êtmiş
2. Götürmiş hâkden tuğyân-ı eşküm hâr u hâşâki
Başum üzre melâmet kuşlarıyçün âşiyân êtmiş
- 3.⁴ Büküp miñnet yükünden kıddümi çılmış tenümden cân
Tavâf-ı küyuñ êtmek kaçdına tayy-ı mekân êtmiş
4. Senünle êtdügiyçün da'vâ-yı taqdîm hüsni içre
Felek ta'zîr edüp Leylîni rüsvâ-yı cihân êtmiş
5. Meger terkîb-i 'îsâ gerd-i hâk-i dergehündendür
Ki durmuş hâkdan kıadr ile 'azm-i âsmân êtmiş
- 6.⁸ Gezen peykânlaruñdur tende yâ cân bâğına 'ışkuñ
Belâ ser-çeşmesinden her taraf sular revân êtmiş
7. Fuzûliden mizâcın münharif gördüm bugün yârüñ
Meger fırsat bulup bir şemme hâl-i dil beyân êtmiş

129 A₁ 37^b, B 56, A₂ 31^a, A₃ 44^b, KN 37^a, M 43^b, K 38^b, T₁ 113^b, P 253^b, S₁ 163^a, T₂ 43^a, S₂ 32^b, V 33^b, TT 40^a, S₃ 21^b, TN 53^a, S₄ 56^a, S₅ 38^a, S₆ 40^a, S₇ 42^b, S₉ 44^b, S₁₀ 44^a, S₁₁ 51^a, TZ 47^a.

129 || 1^a hûnîn: gül-gün A₂, S₂.

129 || 1^b ğam-ı: belâ-yı T₂, A₁, KN, S₄, S₅, [T, G] || 'ışkuñ: 'ışk A₁, KN, T₂, S₅, [T, G] || meni: men A₁, TT, T₂, S₄, S₅, S₆, S₉, [T, G] men-i [TD] || rüsvâ-yı: rüsvâyı A₁, A₂, KN, V, TT, [G] || bî-nâm u nişân: meşhûr-ı cihân A₁.

129 || 2^a eşküm: eşkin [G].

129 || 2^b kuşlarıyçün: kuşlarına A₃, M, S₃.

4 Bu beyit M ve S₃'te yoktur.

129 || 3^a çılmış: bükmiş V || cân: oğ V.

129 || 3^b kaçdına: kaçdıdur S₂ || tayy-ı: hâl-i V.

129 || 4^a da'vâ-yı: da'viyi [G] || taqdîm: taqvîm S₆, TZ, [T] taqvîm-i [G].

129 || 4^b ta'zîr: takdır S₅, [G] || leylîni: leylî'i S₂ || rüsvâ-yı cihân: bî-nâm u nişân V.

129 || 5^a gerd-i hâk: hâk-i küy B hâk-i râh TT || dergehündendür: dergehindendür V.

129 || 5^b durmuş: tırmış T₁, A₃ duymış V || kıadr ile: tuğyân V || 'azm-i: hâk-i M câyın S₃.

8 Bu beyit V'de yoktur.

129 || 6^a peykânlaruñdur: peykânlaruñda S₁.

129 || 6^b ser-çeşmesinden: ser-çeşmesine T₂ || sular: şular T₁, S₃, S₂, M cûlar A₃, TT.

129 || 7^b hâl-i dil: hâlınden A₃, B, M, K, T₁, S₁, S₃, P, TN, S₇, S₉, S₁₀ hâlin T₂.

130.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Tâ ki tāk-ı zer-nigârın çarh vîrân eylemiş
Hışt-ı zerrînin şabâ ferş-i gülistân eylemiş
2. Kâtib-i takdîr haţt-ı sebz tahtîr etmege
Levh-i gülzârı hazân bergi zer-efşân eylemiş
3. Kaţ' édüp faşl-ı hazân âb-ı revân şîrâzesin
Nüşa-yı gülzâruñ evrâkın perîşân eylemiş
- 4.⁵ Devr cevrin gör ki nüzhet-bağş-ı ehl-i zevk iken
Cüybâr u gülşeni zencîr ü zindân eylemiş
- 5.⁷ Eylemiş tedbîr teşvîş-i hazân târâcına
Lâle rengîn rahtını dâğ içre pinhân eylemiş
6. Rûzgârın tîre bahtın kara nuţkın lâl édüp
Mâtem-i gül bülbülü zâğ ile yeksân eylemiş
7. Êy Fuzûlî dehr hâlin şâh-ı gülden kıl kıyâs
Kim vèrüp evvel tecemmül şoñra 'uryân eylemiş

130 A₁ 37^b, B 57, A₂ 31^b, A₃ 44^b, KN 37^b, M 43^b, K 39^a, T₁ 114^a, P 253^b, S₁ 163^a, T₂ 43^b, S₂ 33^a, V 33^b, TT 40^a, S₃ 22^a, TN 53^b, S₄ 56^b, S₅ 38^b, S₆ 40^b, S₇ 43^a, S₈ 34^a, S₉ 45^a, S₁₀ 44^a, S₁₁ 51^b, TZ 47^b.

130 || 1^a tâ ki: tāk [TD] || tāk-ı: çarh-ı A₁ || nigârın: nigârını T₁ nigârı TT.

130 || 1^b zerrînin: zerrîni A₃, S₈, [G] zerrîn A₁, A₂, M, K, T₁, S₁, T₂, TT, TN, S₃, S₄, S₆, S₇, S₉.

130 || 2^a sebz: sebze A₁, B, A₂, M, T₁, P, S₁, S₂, V, TT, S₃, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₀. [T] sebzi A₃, K, S₁₁, TZ sebze KN || tahtîr: tahtîr V.

130 || 2^b gülzârı: gülzâr TT gülzârın A₂ gülzâruñ T₂, S₄ gülzâra [G] || bergi: bergin A₁, T₂, V berkin [G].

130 || 3^b gülzâruñ: gül-berg A₂ gülzârı S₅.

5 Bu beyit A₃'te yoktur.

130 || 4^a nüzhet-bağş-ı: nüzhetgâh-ı bağş V nüzhet-gâh-ı S₅, S₁₀. [TD] || zevk iken: zevkdür T₂.

130 || 4^b cüybâr u: cüybâr-ı A₁, A₂, KN, M, T₂, S₁, S₂, S₃, V, TT, P, TN, S₄, S₅, S₇, S₈, S₉, S₁₀. [G] cüybâra K || zencîr ü: zencîr-ı V, S₂, P, S₆, S₈, S₉, S₁₀. [G] zencîre KN.

7 Bu beyit A₃'te yoktur.

130 || 5^a tedbîr: tedbîr ü S₂, A₂ tedbîr-ı [T] || teşvîş-i: teşvîşin S₁, S₂, [T] teşvîşi V, [G] || hazân: hîrâmân A₂ || târâcına: târâcınıñ A₁, B, A₂, KN, M, K, T₁, P, S₁, S₂, V, TT, S₃, S₇, S₉, S₁₀. [T, G].

130 || 5^b rengîn: reng V || rahtını: nağşını A₁.

130 || 6^a rûzgârın: rûzgârın TT rûzgâr S₄, S₅ || bahtın: bahtı TT, S₄ - A₂ || nuţkın: lafzın A₃ zülfin A₁, S₄, S₅ || lâl: dâl A₁ dâğ KN.

130 || 6^b bülbülü: bülbül V.

130 || 7^a kıl: êt A₃ || hâlin: hâli S₄.

130 || 7^b vèrüp: görüp A₂.

131.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Cismümi yandırma rahm ét yaşuma ey bağrı taş
İhtiyât ét yanmasun nâ-geh kıru yanında yaş
2. Hoş geçer nezzâre-yi hüsnüñle ‘ömrüm var ümid
Kim éde maķbül-i dergâhuñ meni hüsn-i ma‘âş
- 3.⁴ Tavf-ı küyuñda ayağdan başa érmiş bir meded
N’ola ger kıaddüm büküp her dem ayağum olsa baş
- 4.⁶ Fitne yayın kıurmağa âteş mi olmış ihtiyâc
Kim urarsan ‘aleme âteş çatup peyveste kıaş
- 5.⁸ Ey habâb-ı eşk nâ-yâb ét ten-i ‘üryanımı
Kim bu rüsvâ perdemi çâk étدی sırrum kııldı fâş
6. Pâre pâre göñlümüñ süz-ı derüna tâbı yoğ
Göz yolından kıatre kıatre kıan olup çıhsaydı kâş
7. Ey Fuzülî ğarķ-ı hüñ-âb étدی göz merdümlerin
Göreyüm kıullâb-ı müjġana urılsun kıanlı yaş

131 A₁ 38^a, İÜ 35^b, B 57, A₂ 31^b, A₃ 44^b, KN 37^b, M 43^a, K 39^a, T₁ 114^b, P 254^a, S₁ 163^b, T₂ 44^a, S₂ 33^b, V 34^a, TT 40^b, S₃ 21^b, TN 53^b, S₄ 57^a, S₅ 38^b, S₆ 40^b, S₇ 43^a, S₈ 34^a, S₉ 45^a, S₁₀ 44^b, S₁₁ 51^b, TZ 48^a.

131 || 1^a rahm ét: rahmet [G] || taş: daş A₁, KN, TT, T₂, S₄, S₅.

131 || 1^b yanında: yanınca A₃, S₃, M odına S₁, K, İÜ.

131 || 2^a geçer: çeker A₂, S₂ || ‘ömrüm: göñlüm S₃, M, İÜ.

131 || 2^b maķbül-i dergâhuñ: maķbül dergâha A₁, KN, V, B, T₂, S₄, S₅, S₆, [T, G].

4 Bu beyit T₂’de yoktur. İÜ’de bu gazelin sadece ilk beş beyti vardır.

131 || 3^a küyuñda: küyuñdan S₄ || meded: kıadem V.

6 Bu beyit M, T₂, ve S₃’te yoktur.

131 || 4^a olmuş: oldı A₂, A₃ || ihtiyâc: ihtiyât A₃, T₁.

131 || 4^b çatup: çakıp İÜ.

8 Bu beyit V’de yoktur.

131 || 5^a ét: - A₁ || ‘üryanımı: vîrânımı S₅.

131 || 6^a göñlümüñ süz-ı derüna: göñlüme süz-ı derünüm A₂, KN, TT, S₂, M, S₃, T₂, S₄, S₅, S₆, [T] göñlümi süz-ı derünüm A₁ göñlümüñ süz-ı derünü V.

131 || 6^b olup: töküp S₃, M.

131 || 7^a étدی: - S₂ || merdümlerin: merdümleri A₁.

131 || 7^b göreyüm: göreyin A₃, S₂ göregim KN.

132.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Zihî cevâhir-i ihsân-ı 'âma ma'den-i hâş
Dür-i şefâ'at için baħr-i rahmete ğavvâş
2. Yêtüp huzûruña mi'râc vaḳti kılmışlar
Ḳamer huşûl-i me'âşir Süheyl kesb-i havâş
3. Felek hem ol gece bulmuş şafâ ki şüfî tek
Ḳarâr dutmayup olmuş bu bezmde rakḳâş
4. Reh-i mütâba'atüñdür tarîḳ-ı fevz ü necât
Hevâ-yı merḥametüñdür ümîd-i ḥayr u ḥalâş
- 5.⁵ Tefâḥur eyle Fuzûlî ki andan özge degül
Saña zamânedede naḳş-ı şaḥîfe-yi iḥlâş

132 A₁ 38^a, B 57, A₂ 32^a, A₃ 45^a, KN 38^a, M 44^a, K 39^b, T₁ 114^b, P 254^a, S₁ 163^b, T₂ 44^b, S₂ 34^a, V 34^b, TT 40^b, S₃ 22^a, TN 54^a, S₄ 57^a, S₅ 39^a, S₆ 41^a, S₇ 43^b, S₈ 34^a, S₉ 45^b, S₁₀ 44^b, S₁₁ 52^a, TZ 48^a.

132 || 2^a yêtüp: gelip [G].

132 || 3^a gece: - S₄ || şafâ ki: şafâ-yı T₁, S₄ || tek - S₂.

132 || 3^b dutmayup: ıtutmayup A₃ bulmayup V, B || olmuş: eyler V || bu: ol B o K, S₁.

132 || 4^a fevz ü: fevz T₂ cüd V feyz ü S₄.

132 || 4^b hevâ: deva V || merḥametüñdür: merḥametüñden K, S₄ rahmetüñdür TT || ümîd-i: ümîd ü A₁ || ḥayr u: ḥayr-ı A₃, [G] hırz V.

5 Bu beyit M ve S₃'te yoktur.

132 || 5^a ki: kim A₃, B, K, S₁, P || andan: anda S₁ onda A₁.

132 || 5^b şaḥîfe-yi: şafḥa-yı T₁.

133.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

- 1.² Halkça hûblardan vişâl-i râhat-efzâdur ğarâz
 'Âşıka ancak taşarrufsuz temâşâdur ğarâz
2. Zâhidâ terk étme şâhidler vişâli râhatın
 Ger 'azâbuñdan hemîn ğilmân u havrâdur ğarâz
- 3.⁵ Hûr u Kevşerden ki dërler ravza-yı Rıdvânda var
 Sâkî-yi gül-çihre vü câm-ı muşaffâdur ğarâz
4. Zevksüz lâzım çıhar dünyâdan ol dünyâ-perest
 Kim aña dünyâdan ancak zevk-ı dünyâdur ğarâz
- 5.⁸ Râhat olsaydı ğarâz dünyâda fakr isterdi halk
 Ğalibâ kim halka bir bi-hûde ğavĝâdur ğarâz
6. 'Ârif ol sevdâ-yı 'ışk inkârın étme ey hâkîm
 Kim vücûd-ı halkdan ancak bu sevdâdur ğarâz
7. Kıl Fuzûlî terk-i ibrâm-ı tekellüm kim yéter
 Şüret-i hâlûñ ger izhâr-ı temennâdur ğarâz

133 A₁ 38^a, İÜ 36^a, B 58, A₂ 32^a, A₃ 45^a, KN 38^a, M 44^a, K 39^b, T₁ 115^a, P 254^a, S₁ 163^b, T₂ 44^b, S₂ 34^a, V 35^a, TT 40^b, S₃ 22^b, TN 54^b, S₄ 57^b, S₅ 39^a, S₆ 41^a, S₇ 43^b, S₈ 34^b, S₉ 45^b, S₁₀ 45^a, S₁₁ 52^b, TZ 48^b.

2 İÜ'de bu gazelin ilk beyti yoktur.

133 || 1^a halkça hûblardan vişâl-i: halkça vaşl-ı hûblardan V halkça hûblardan neşât-ı T₂ hûblardan halkça vaşl-ı S₂.

133 || 2^a zâhidâ: zâhid İÜ || râhatın: şüretin V.

133 || 2^b ger: kim A₁, A₂, S₂ göz S₄ gör KN, [G] || 'azâbuñdan: 'ibâdetden S₁₀, [TD] || hemîn: hemân A₁ hemen S₄ || ğilmân u: ğilmân KN, K.

5 Bu beyit V'de yoktur.

133 || 3^a hûr u: havz-ı [G] || kevşerden: kevşerde T₁ kevşerler M, S₃, İÜ, S₅ || rıdvânda var: rıdvândadır A₂, [G].

133 || 3^b gül-çihre vü: gül-çihre B.

133 || 4^a çıhar: çihâ [TD] || dünyâdan: dünyâda V, S₁ || ol dünyâ-perest: fakr isterdi halk V.

133 || 4^b aña: oña A₁ || dünyâdan: dünyâda T₁, A₃, S₃, İÜ.

8 Bu beyit M, V ve S₃'te yoktur.

133 || 5^a ğarâz: isterdi İÜ.

133 || 5^b kim: ki T₂ || ğavĝâdur: sevdâdur A₁.

133 || 6^a 'ışk: 'ışkuñ S₂ || inkârın: inkâr T₁ kârın S₂ || étme: eyle S₂ || hâkîm: fakih V, S₄.

133 || 7^a kıl: ey A₂, S₂ || ibrâm-ı: ibrâm u M, K, T₁, S₁, T₂, V, S₃, P, İÜ, TN, S₈, S₉ || tekellüm: tekellüf M, S₃ || kim: kıl A₂, S₂.

134.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Kıl şabâ gönülüm perîşân olduğın cānāna ‘arz
Şüret-i hâlin bu vîrân milkün ét sultāna ‘arz
2. Derhem olmuş sünbülün güyâ ki kılmışdur aña
Mü-be-mü hâl-i dilüm diller uzadup şâne ‘arz
3. Tende cānum bir perînüdüdür emānet sahlaram
Ol zamāndan kim emānet kıldılar insāna ‘arz
4. Halk küfr ehline imān ‘arz eder men dem-be-dem
Küfr-i zülfüñ eylerem gögsümdeki imāna ‘arz
5. Şüret-i bî-cān ile cennet dolar büt-hâne tek
Kılsalar cennetde taşvîrün çeküp ğilmāna ‘arz
6. Mün‘imün ‘arz-ı tecemmüldür işi faqr ehline
N’ola ger dil kılsa her dem derd-i ‘ışkuñ cāna ‘arz
- 7.⁹ Êy Fuzûlî böyle pinhân dutma eşk-i alüñi
Eyle her reng ile kim var ol gül-i handāna ‘arz

134 A₁ 38^b, İÜ 36^a, B 58, A₂ 32^b, A₃ 45^b, KN 38^b, M 44^b, K 40^a, T₁ 115^a, P 254^b, S₁ 164^a, T₂ 45^a, S₂ 34^a, V 35^a, TT 41^a, S₃ 22^b, TN 54^b, S₄ 58^a, S₅ 39^b, S₆ 41^b, S₇ 44^a, S₈ 34^b, S₉ 46^a, S₁₀ 45^a, S₁₁ 52^b, TZ 48^b.

134 || 1^a gönülüm: hâlüm T₂ || cānāna: dil-dāre A₁, A₂.

134 || 1^b şüret-i: şüretin V || milkün ét: milkün A₁ milkinün S₄, [G].

134 || 2^a olmuş: olmamış A₁ etmiş S₃, M, İÜ || aña: oña A₁.

134 || 3^a sahlaram: şaqlaram M, K, S₂.

134 || 4^a küfr: men küfr A₁ || imān: - S₂ || men: men kim S₂.

134 || 4^b eylerem: ederem S₃, TT, T₂, M, İÜ, S₈ || gögsümdeki: gönlümdeki [G].

134 || 5^a bî-cān ile: büt-hāneler S₁, A₃, K || dolar: dola S₁, K, TZ || büt-hâne tek: mey-hâne tek A₂, M, S₃ büt-hānenin [G].

134 || 5^b çeküp: kıtlup S₄.

134 || 6^b dil: - S₄ || kılsa: kılsaydı S₄.

9 Bu beyit A₂'de yoktur.

134 || 7^a böyle: beyle KN, T₂, S₄, S₅, TZ, [T, G, TD] eyle V || dutma: ıtutma A₃ || böyle pinhân dutma eşk-i alüñi: isterem dil-dār hâlüm şormaya A₁.

134 || 7^b her: bir S₂ bu [G] || kim:- S₂ || gül-i: meh-i V || eyle her reng ile kim var ol gül-i handāna ‘arz: reşkten kim bulmaya vaş! leb-i dil-dāre ‘arz A₁.

135.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Kılmağıl muhkem gönül dünyâya ‘ağd-i irtibât
Sen bir âvâre müsâfîrsen bu bir vîrân ribât
2. Bu çemende göneceler güller gören ‘arif bilür
Kim şebât üstinde qalmaz hîç kabz u inbisât
3. Ehl-i ‘irfândur cihân keyfiyyetin taḥkîk eden
Kim neşâtidan bulur yüz gam gamından yüz neşât
- 4.⁵ ‘Işk devrânı maña tapşurdu Mecnûn nevbetin
Ḥâlî olmaz naqş-ı erbâb-ı vefâdan bu bisât
5. Her gören meh-rûya şarf etme Fuzûlî ‘ömrüni
Bî-vefâlardan ḥazer kıl dut tarîk-ı ihtiyât

135 A₁ 38^b, İÜ 36^b, B 58, A₂ 32^b, A₃ 45^b, KN 38^b, M 45^a, K 40^a, T₁ 115^b, P 254^b, S₁ 164^a, T₂ 45^a, S₂ 34^b, V 35^b, TT 41^a, S₃ 23^a, TN 55^a, S₄ 58^a, S₅ 39^b, S₈ 35^a, S₉ 46^a, S₁₀ 45^a, S₁₁ 53^a, TZ 49^a.

135 || 1^a kılmağıl: kılmağıl A₁, KN, K, S₁, T₂, S₄, S₅ || dünyâya: dünyâda KN, [G].

135 || 1^b bir: yâr S₁ dünyâ V || vîrân: köhne S₃, M, [G] bir V.

135 || 2^a göneceler: gonce-yi [G] || bilür: degül V, A₃, S₂.

135 || 2^b şebât: bisât V, [G] || qalmaz hîç: qalmışdur A₂, S₂ || kabz u: feyz ü M feyz-i A₁, KN, A₃, T₁, K, S₁, P, S₄, TN, S₈, S₉, S₁₀, [G] fenâdan A₂, S₂ qalmaz V kabz-ı S₁₁, TZ.

135 || 3^a taḥkîk eden: ‘arif bilür V.

135 || 3^b bulur: olur A₂, B, M, K, T₁, S₁, S₂, S₃, İÜ, TN, S₉ alur A₃ || yüz: bir TT || neşâtidan ... gamından: neşâtında ... gamında [G].

5 Bu beyit TT’de yoktur.

135 || 4^a devrânı: devrânın A₂ || tapşurdu: tapşurdu V tapşurdu K.

135 || 4^b bu: ol A₃.

135 || 5^a gören: yeten A₁, KN, T₁, S₄, S₅, S₁₀, [G, T, TD] || ‘ömrüni: naqd-i ‘ömr S₄.

135 || 5^b dut: tut A₃ || ihtiyât: inbisât V, S₄.

136.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Dürçdür la'l-i revân-bağşuñ dür-i şehvâr lafz
Dürçden dürler tökersen eyleseñ izhâr lafz
2. Eyle ağzuñ tengdür kim söyleşür sâ'at saña
Gerçi nâzükdür vërür elbette bir âzâr lafz
3. Yêtmek olmaz lafz-ı cân-bağşuñla ağzuñ sırrına
Vağydür güyâ bu kim muṭlağ ağız yoğ var lafz
4. Nêşe la'lün geç gelür güftâra güyâ kim bilür
Men gibi ol la'lden ayrılmağı düşvâr lafz
- 5.⁶ Ğonce la'lünle leṭâfetden dem urmuş bilmezem
N'eylez izhâr eylegeç ol la'l-i gevher-bâr lafz
6. Êy Fuzûlî isterem dil-dâr ḥâlüm şormaya
Reşkden kim bulmaya vaşl-ı leb-i dil-dâr lafz

136 A₁ 39^a, İÜ 36^b, B 58, A₂ 33^b, A₃ 46^a, KN 39^a, M 45^a, K 40^b, T₁ 115^b, P 254^b, S₁ 164^b, T₂ 45^b, S₂ 34^b, V 35^b, TT 41^a, S₃ 23^a, TN 55^a, S₄ 58^b, S₅ 40^a, S₈ 35^a, S₉ 46^b, S₁₀ 45^b, S₁₁ 53^a, TZ 49^b.

136 || 1^b eyleseñ: eylesen TT, V, T₂.

136 || 2^a eyle: öyle A₃, S₁, T₁, B, M, S₃, İÜ || saña: oña A₁ || eyle ağzuñ: ağzın eyle [G, D] || söyleşür: söyleşen [TD, D].

136 || 3^a yêtmek: êtmek V bilmek [G] || lafz -ı: la'l-i A₁, A₃, M, T₁, S₁, S₃, V, TT, İÜ, TN || sırrına: sırrını [G].

136 || 3^b bu kim: ki S₄ || muṭlağ: dërler A₃ || ağız yoğ: yoğ ağzuñ TT || muṭlağ ağız yoğ var: yoğdur muṭlağ ağzuñ bar S₄.

136 || 4^a nêşe: nêce V || bilür: görür A₁, KN, A₂, S₂, T₂, V, S₄, S₅, S₁₀, [T, G, TD] aña TT bulur S₉.

136 || 4^b men: sen A₂ || gibi: kimi A₁, KN, S₄, [T, G, TD] || ayrılmağı: ayrılmağa T₂ ayrılmağın S₄ || ol la'lden ayrılmağı: ayrılmağı ol la'lden [G].

6 Bu beyit A₁'de yoktur.

136 || 5^a la'lünle: gülşen S₂ la'lün S₄ la'lünlen KN, [TD] || leṭâfetden: leṭâfetde T₂.

136 || 6^a şormaya: şormağa A₂ sormaya KN, T₂, S₄, S₅.

136 || 6^b reşkden: vaşldan A₂ || bulmaya: bulmasun A₂, A₃, B, K, S₂, TT, V, S₁, P, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ, [G] || dil-dâr: didâr S₁.

137.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Āftāb-ı t̄al'atuñ dutduqça evc-i irtifā'ç
K̄atlı-e hl-i 'işka t̄iğ-ı ġamzedür andan şu'ā'ç
2. Deşt dutmaq 'âdetin qoymuşdı Mecnûn 'iŝkda
şöhre-yi şehr olmağun resmin men êtdüm ihtirā'ç
3. Zerq deryâsında bir hâŝâkdür kim çizginür
şüfi-yi ŝeyyâd kim devrân dutup eyler semā'ç
- 4.⁵ Geçdüğüm dünyâ vü 'uqbâdan senün-çün oldı fâş
Doğru dêrler külli sırrın câvezül-iŝneyn şâ'ç
5. Ol büt-i ser-keş gelür şalmış cemâlınden niqâb
Ëy selâmetül-firâq Ëy 'aql u imânül-vidā'ç
6. Cân u dil bir 'ömrdür t̄iğün-çün eylerler cedel
Girmedin t̄iğün senün ortaya qat' olmaz nizā'ç
7. Ëy Fuzûlî âhîret milkinde lâzımdur sefer
Böyle fâriğ gezme taqvâdan müheyvâ kııl metā'ç

137 A₁ 39^a, İÜ 37^a, B 59, A₂ 33^a, A₃ 46^a, KN 39^a, M 45^b, K 40^b, T₁ 116^a, P 254^b, S₁ 164^b, T₂ 45^b, S₂ 35^a, V 35^b, TT 41^b, S₃ 23^b, TN 55^b, S₄ 58^b, S₅ 40^a, S₆ 41^b, S₈ 35^a, S₉ 46^b, S₁₀ 45^b, S₁₁ 53^b, TZ 49^b.

137 || 1^a t̄al'atuñ: devletün T₁, A₃, B, A₁ || dutduqça: bulduqça A₂, S₂.

137 || 1^b k̄atlı-e hl-i 'işka t̄iğ-ı: ehl-i 'işka k̄atlı-e t̄iğ-ı V k̄atlı-e hl-i 'işka T₁ || ġamzedür: ġamzeñ A₃ || andan: anda A₂, S₄ andandır A₃.

137 || 2^a dutmaq: dutmaq A₃, KN, T₂ || qoymuşdı: dutmuşdı T₂ || 'iŝkda: 'iŝkdan T₂ dinde V.

137 || 2^b ihtirā'ç: irtifā'ç A₁.

137 || 3^b ŝeyyâd: huş-yâr A₃ ŝeyyâda S₅ || dutup: t̄utup A₃.

5 Bu beyit A₁'de yoktur.

137 || 4^a dünyâ vü: dünyâ V || oldu: boldu S₄.

137 || 4^b doğru: toğru A₃, S₂, TT.

137 || 5^a şalmış: almış V.

137 || 6^a eylerler: eyler M, TT, S₅.

137 || 6^b girmedin: gelmedin A₁, S₄, [G] çekmedin T₂ gêtmedin S₅ || qat': ref' T₂ || olmaz: - M.

137 || 7^a âhîret: 'âfiyet S₄.

137 || 7^b böyle: beyle A₂, KN, V, T₂, S₄, S₅, TZ, [G, TD] || fâriğ: ġâfil S₁, T₂, [G] kâhil S₄.

138.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Yâr vaşlın isteyen kesmek gerek cāndan ʔama^ç
Her kişi kim vaşl-ı yâr ister kesün andan ʔama^ç
2. Ārzü-yı vaşl-ı cānān cāna āfetdür gönül
Yâ ta‘alluḡ cāndan üz yâ vaşl-ı cānāndan ʔama^ç
3. Çün maña bir zerre yoḡ tâb-ı temāşâ-yı cemāl
Men kimem vaşl etmek ol ḡurşid-i raḡşāndan ʔama^ç
- 4.⁵ ‘Āşık oldur kim temennâ-yı belâ-yı hecr êde
Yoḡsa çoḡdur mihr êden ol mâh-ı tâbāndan ʔama^ç
5. Rişte-yi ʔül-ı emel dām-ı belādur n’eyleyem
Üzmek olmaz ol ser-i zülf-i perişāndan ʔama^ç
- 6.⁸ ‘Ārizin görmek ḡayātum tâze eyler veh nè ‘ayb
Ger gedā vech-i ma‘āşın kılsa sulṡāndan ʔama^ç
- 7.¹⁰ Muttaşıl ḡırmān kıılır ḡāşıl ʔama^çdan ehl-i ḡırş
ṡurfa kim artar aña geldükçe ḡırmāndan ʔama^ç
8. İster olsañ ḡasret ü ḡırmāna her dem düşmemek
Kes Fuzûlî dehrden ümmid ü devrāndan ʔama^ç

138 A₁ 39^b, İÜ 37^b, B 59, A₃ 46^b, KN 39^b, K 41^a, T₁ 116^a, P 255^a, S₁ 164^b, T₂ 46^a, S₂ 35^a, V 36^a, TT 41^b, S₃ 24^a, TN 56^a, S₄ 59^a, S₅ 40^b, S₆ 42^a, S₈ 35^b, S₉ 47^a, S₁₀ 46^a, S₁₁ 54^a, TZ 50^a.

138 || 1^a isteyen: istemek A₁ isteyen V.

138 || 1^b kesün: keser T₁.

138 || 2^a gönül: velî S₃, İÜ.

138 || 3^b men: ney V || kimem: kim ü İÜ, B, A₃, K, T₁, P, S₁, S₃, TN, S₆, S₈, S₉, S₁₁, TZ, [T] gibi V || raḡşāndan: tâbāndan [G].

5 Bu beyit K’da yoktur.

138 || 4^a belâ: vişāl T₁ melāl A₃ || hecr: vaşl A₃ ‘ışık [G].

138 || 4^b çoḡdur: yoḡdur TT || êden: êder A₃, T₁.

138 || 5^a n’eyleyem: n’eyleyin S₁.

138 || 5^b üzmet: kesmek S₂.

8 Bu beyit A₃ ve S₃’te yoktur.

138 || 6^a ‘ārizin: ‘ārižuñ A₁, KN, T₂, V ‘āriž T₁.

10 Bu beyit A₁’de yoktur.

138 || 7^a ḡırş: zühhd V.

138 || 7^b ʔurfa: turfedür T₂ || aña: baña S₄ || ḡırmāndan: devrāndan V.

138 || 8^a ister olsañ: ister iseñ S₃, T₂, İÜ, V, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁, [G] || ḡasret ü: ḡasret-i A₁, T₂, S₁₀, [G] ḡayret ü B, T₁, P, S₁, S₂, TT, TN ḡayret-i S₃, V, K, A₃, İÜ, S₈, S₉ || her: bir İÜ || düşmemek: düşmeseñ A₁.

138 || 8^b dehrden: devrden T₁ || ümmid ü: ümmid KN, V, TT, S₂, S₃, TZ, [G].

139.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Dil uzadur baḥş ile ol ‘arız-ı ḥandâne şem^ç
Od çıḥar ağzından êtmez mi ḥazer kim yane şem^ç
2. N’ola ğayret âteşi cānum eritse mūm tek
Bu nê sözdür kim dēmişler ‘arız-ı cānâne şem^ç
3. ‘Ārız-ı cānān ile baḥş-i kemāl-i ḥüsn êder
Dil ucındandur ki her sâ‘at dūşer noḳşâne şem^ç
4. Geh ayağı baĝlu geh boynı nēdendür bilmezem
Bir perî ‘ışkıında olmışdur meger dīvâne şem^ç
- 5.⁷ N’ola cānum ḳāmetüñ isterse gönlüm ‘arızuñ
Resmdür ‘ālemde bülbül gül sēver pervâne şem^ç
6. Ḳıl şebistānı müşerref kim nişāruñ kıılmağa
Rişteden dürler çeküp cem^ç eylemiş dāmâne şem^ç
7. Êy Fuzûlî şevḳden yaḥduñ tenüñ rüz-ı vişāl
N’êtdüñ êy ğāfil gerekmez mi şeb-i hicrâne şem^ç

139 A₁ 39^b, İÜ 37^a, B 60, A₂ 33^b, A₃ 46^b, KN 40^a, M 46^a, K 41^a, T₁ 116^b, P 255^a, S₁ 165^a, T₂ 46^a, S₂ 35^b, V 36^b, TT 42^a, S₃ 24^a, TN 56^a, S₅ 40^b, S₆ 42^b, S₇ 44^a, S₈ 35^b, S₉ 47^b, S₁₀ 46^a, S₁₁ 54^a, TZ 50^b.

139 || 1^a ḥandâne: cānâne A₁, KN,.

139 || 2^a cānum: baĝrum A₃, TT, S₃, B, İÜ, S₇, [T] || eritse: erite T₁.

139 || 3^a ḥüsn: şî‘r S₅.

139 || 3^b sâ‘at: demde K.

139 || 4^b dīvâne: pervâne S₃, İÜ.

7 Bu beyit İÜ, V ve S₃’te yoktur. İÜ’de 4. beyitteki “divane-pervane” deĝiřmesi bu atlamadan kaynaklanmış olabilir.

139 || 5^a cānum ḳāmetüñ isterse gönlüm ‘arızuñ: gönlüm ‘arızuñ isterse cānum ḳāmetüñ T₂, S₅, S₆, S₁₀, [T, TD, D].

139 || 5^b bülbül gül: gül bülbül S₅ || sēver: diler M.

139 || 6^a şebistānı: şebistānın A₁ || müşerref: münevver T₂, B.

139 || 6^b dürler: diller A₁, KN, T₂, S₅, S₇, [G] || dāmâne: pervâne A₁, T₂, S₅, [G] dürdâne M dīvâne K, TZ.

139 || 7^a şevḳden: zevḳden A₂ || yaḥduñ: yaḳdın A₁ || tenüñ: tenin A₁ meger T₂.

139 || 7^b hicrâne: hicrān A₁ || şem^ç: saña A₁.

140.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. Gel ey rāḥat şanan esbāb cem'ın kılma nādānlıĝ
Ṭarīḳ-ı faḳr dut kim faḳr imiş 'ālemde sulṭānlıĝ
2. Murād er salṭanatdan kām-ı dildür nefse tābî'sen
Nê ḥāşıl salṭanat adıyla kılmaĝ bende fermānlıĝ
3. Perişānlıĝdan ey ehl-i cihān siz cem' edün ḥātır
Ki men cem' eyledüm her ında vardır bir perişānlıĝ
4. Nê ṭalı'dür bu kim 'ālemde āĝāz etmedüm bir iş
Kim ol işden ser-encām etmedüm ḥāşıl peşimānlıĝ
5. Maña zulm-i şarīḥ ol kāfir eyler kimse men' etmez
Fuzûlî küfr olur mı ger dësem yoĝdur müselmānlıĝ

140 A₁ 40^a, B 60, A₂ 34^a, A₃ 47^a, KN 40^a, K 41^b, T₁ 117^a, P 255^a, S₁ 165^a, T₂ 46^b, S₂ 35^b, V 36^b, TT 42^a, S₃ 24^b, TN 56^b, S₄ 59^b, S₅ 41^a, S₆ 42^b, S₇ 44^b, S₈ 36^a, S₉ 47^b, S₁₀ 47^a, S₁₁ 54^b, TZ 50^b.

140 || 1^a gel ey: ey gel A₁ || esbāb cem'ın: esbāb-ı cem'ın [TD] esbāb-ı dünyā [G].

140 || 1^b dut kim: tut kim A₃, S₂ tut kim B dutsam A₁ || 'ālemde: işıkda A₁.

140 || 2^a murād er: murād üz A₃, S₁, TZ murāduñ S₂, A₁ || salṭanatdan: salṭanatdur S₁ || nefse: yoksa A₁.

140 || 2^b kılmaĝ: kılmaĝ A₃, V, T₂, S₅.

140 || 3^a perişānlıĝdan: perişānlıĝdan A₂, A₃, B, K, T₁, S₁, S₂, S₃, P, [TD] || ehl-i: ḥalk-ı A₃, B, K, T₁, S₁, S₃, TN, S₉, S₁₁, TZ, [G] || edün: edin A₁.

140 || 3^b ında: ḥanda A₁, KN, TT, V, T₂, S₄, S₅ || vardır: kim vardır T₁ kim var S₃, A₃, TT.

140 || 4^b etmedüm: etmedin S₁, K || ḥāşıl: āḥir V, A₃, K || peşimānlıĝ: perişānlıĝ TT - S₁.

140 || 5^a men': rahm A₁.

140 || 5^b olur mı: olur K ola mı [TD, D].

141.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Sâkiyâ mey şun ki dâm-ı ğam-durur huş-yârlıĝ
Mestlikdür kim kıılır ğam ehline ğam-h'ârlıĝ
2. Var fikrin yoĝ ğamın çekmek nêdür bir câm ilen
Bî-ħaber kııl kim maña bir ola yoĝlıĝ varlıĝ
3. Cân metâ'înuñ bahâsıdur nê kim devrân vêrür
Turfâ bu kim şanuram şefkatdür ol ğaddârlıĝ
4. Menden âhîr çün kıılır bî-zârlıĝ esbâb-ı dehr
Dehr esbâbından ol yêĝ kim kıılam bî-zârlıĝ
- 5.⁶ Ta'ne-yi aĝyâr çekmekdür işüm bir yâr için
Kim olup aĝyâra yâr eyler maña aĝyârlıĝ
- 6.⁸ Çekme zaħmet çek elüñ tedbîr-i derdümden tabîb
Kim degül sen bildüĝüñ men çekdüĝüm bîmârlıĝ
- 7.¹⁰ Êy Fuzûlî eylerem kaç'ı ta'alluķ barçadan
Bu tarîķ içre maña tevfiķ êderse yârlıĝ

141 A₁ 40^a, B 60, A₂ 34^a, A₃ 47^a, KN 40^b, M 46^a, K 41^b, T₁ 117^a, P 255^a, S₁ 165^b, T₂ 46^b, S₂ 36^a, V 36^b, TT 42^a, S₃ 25^a, TN 56^b, S₄ 60^a, S₅ 41^a, S₆ 42^b, S₇ 44^b, S₈ 36^a, S₉ 48^a, S₁₀ 47^a, TZ 51^a.

141 || 1^a şun: dut S₄ || ğam-durur: ğamdur T₁, S₃.

141 || 1^b mestlikdür: mestliĝdür T₂ bu meseldür TT || kıılır: êder S₅.

141 || 2^a var: kâr [G] || fikrin: fikri KN, S₃, S₅ fikrini S₄ || ğamın: ğamuñ T₁, A₁ ğamı S₃ || nêdür: nêden A₂ nêdendür V || bir: her S₄ || ilen: ile B, S₁, S₃, M, TT, TZ mey S₅.

141 || 2^b bî-ħaber: bir ħaber V || maña: saña S₄ || yoĝlıĝ: A₁ yoklıķ A₂, S₂, M yoĝlıķ V.

141 || 3^a nê: bu A₂ - V || vêrür: eder [G].

141 || 3^b bu: bir V - A₁, KN, T₂, S₄, S₅ || kim: kim ben A₁, T₂, S₄, S₅ || şefkatdür: şefkatden V şefkat-durur A₃, S₃ || ol: - S₃.

141 || 4^a çün: çok S₁ || bî-zârlıĝ: bî-zârlıķ V, S₂, A₁.

141 || 4^b kıılam: kıılır A₁, M, [G] || bî-zârlıĝ: aĝyârlıĝ A₁.

6 Bu beyit A₂'de yoktur.

141 || 5^a aĝyâr: aĝyârı S₃ || çekmekdür: çekmegüñdür A₁.

141 || 5^b olup: olur A₁, S₁, T₂, S₉, S₁₀, [G] olam A₃, S₇.

8 Bu beyit T₂'de yoktur.

141 || 6^a tedbîr: tîmâr S₃ || derdümden: derinden A₃.

10 Bu beyit T₂'de yoktur.

141 || 7^a eylerem: eyledüm TT isterem V || barçadan: cümleden S₃ kıamudan B yârdan A₁, [G].

141 || 7^b içre: ile [G] || maña: saña S₄ || êderse: olursa A₃.

142.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. ‘Ayş için bir tırfa menzildür bahâr eyyâmı bâğ
Anda dutsun ğonce-veş her kim ki ‘ayş ister otağ
2. Ğonceler açıldı seyr-i bâğ édün ey ehl-i dil
Kim görüp güller gönüller açılan çağdır bu çağ
3. Senden ey bülbül füzündür mende miñnet faşl-ı gül
Sensen ü biñ taze gül hâlâ men ü biñ taze dâğ
4. Bâğa servüm geldügin bilmiş seherden şâh-ı gül
Rüşen etmiş reh-güzârı üzre her yan biñ çirâğ
5. Çekseler zencir ile gülzâra gêtmen kim maña
Sünbül-i zülfün firâkıdan müşevveşdür dimâğ
6. Mevsim-i güldür velî gêtmen çemen seyrine kim
Ravza-yı küyuñ maña ol seyrden vemiş firâğ
7. Mañrem olmaz rindler bezmine mey nüş etmeyen
Ey Fuzûlî çek ayağ ol bezmden yâ çek ayağ

---

142 A₁ 40^b, B 60, A₂ 34^b, A₃ 47^b, KN 40^b, M 46^b, K 42^a, T₁ 117^b, P 255^b, S₁ 165^b, TT 42^b, S₃ 24^b,

TN 57^a, S₄ 60^a, S₅ 41^b, S₆ 43^a, S₇ 45^a, S₈ 36^b, S₉ 48^a, S₁₀ 46^a, S₁₁ 55^a, TZ 51^a.

142 || 1^b anda: onda A₁ || dutsun: tutsun A₃.

142 || 2^a seyr-i: sensüz A₁.

142 || 2^b görüp: gelüp S₄ || gönüller: - T₁.

142 || 3^b sensen ü: sen sen ü [G] || biñ: min A₁, KN, S₄ bir A₃ || men ü: men A₃ || biñ: miñ A₁, KN, S₄
|| dâğ: dil A₁.

142 || 4^b biñ: miñ A₁, KN,.

142 || 5^a gêtmen: gêtmem T₁.

142 || 5^b firâkıdan: dimâğından S₄.

142 || 6^a gêtmen: varmam M.

142 || 6^b maña: beni S₃ || seyrden: servden S₃ || firâğ: dimâğ A₁.

142 || 7^a bezmine: bezminde A₁, KN, S₅, [T, TD].

142 || 7^b bezmden: bezmde S₁.

143.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1.² Êy hadeng-i gamuña sine-yi aḥbâb hedef
Muntazır ḥançer-i müjgānuña cānlar şaf şaf
2. Ḥāk-i dergāhuña her şubḥ sürer gün yüzini
Gālibā andan aña ḥāşıl olupdur bu şeref
3. Ḥāşā li’llāh ki dīvāne-yi şevḳ-ı ḥaṭuña
Sebeb-i ḳayd ola zencir-i suṭūr-ı muşḥaf
4. Şaldı deryāya şabā ḥançer-i ḡamzeñ vehmin
Ki çıḥarmaya daḥı gevher-i nā-süfte şadef
5. Êy gönül ‘āleme aldanma saña reng vērür
Ḥākdür kim anı geh la’l ḳılır gāh ḥazef
6. Bezm-i Cemşid fenā bulmağ ile bildüm kim
Devr cevrenden imiş nāle-yi ney nevḥa-yı def
7. Êy Fuzûlî ṭaleb-i rutbe-yi ‘irfān eyle
Cehl ile ḥāşıl-ı evḳāt-ı şerif étme telef

143 A₁ 40^b, İÜ 38^a, B 61, A₂ 34^b, A₃ 47^b, KN 41^a, M 46^b, T₁ 117^b, P 255^b, S₁ 166^a, S₂ 36^a, V 37^a,
TT 42^b, S₃ 25^a, TN 57^b, S₄ 60^b, S₅ 41^b, S₆ 43^b, S₇ 45^a, S₈ 36^b, S₉ 48^b, S₁₀ 46^b, S₁₁ 55^a, TZ 51^b.

2 İÜ’de gazelin ilk beş beyti yoktur.

143 || 1^b müjgānuña: ḥün-rizüñe A₁.

143 || 2^a sürer: sürür S₄ || gün: kân S₄ || yüzini: nūrını S₄.

143 || 2^b andan: ondan A₁ || aña ḥāşıl olupdur: oña ḥāşıl olupdur A₁ olupdur aña ḥāşıl V.

143 || 3^a ki: ki bu A₃, T₁, TT, [G, T, TD].

143 || 4^a ḡamzeñ: müjgān A₁, KN || vehmin: demini [G].

143 || 5^a reng vērür: vērür reng A₁.

143 || 5^b kim: gāh V || anı: onı A₁ anga S₁ || gāh: gāhī S₂.

143 || 6^a cemşid: ḥurşid B, TT.

143 || 6^b nāle-yi ney nevḥa-yı def: nevḥa-yı ney nāle-yi def A₁, KN, A₃, B, M, T₁, S₁, S₂, S₃, P, İÜ, TN,
S₄, S₆, S₉, [G].

144.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1.² Miḥnet-i ‘ışk ey dil âsândur dëyu çoḥ urma lâf
‘İşk bir yükdür ki ḥam olmuş anuñ altında kıâf
- 2.⁵ Olma ḥâlî dürd-keşler şoḥbetinden ey göñül
Ger dilersen edesen âyine-yi idrâki şâf
3. Şubḥ-dem zülfün dağıt yâ şâm ‘arz-ı ‘arız et
Koyma şubḥ u şâm arasında tarîk-ı iḥtilâf
4. Reşk-i ruḥsârûñ dil-i ḥurşide şalmış ıztırâb
Gayret-i kıaddün mizâc-ı şem‘e vèrmiş inḥirâf
5. Ḥâk-i küyuñ Ka‘be’ye nisbet kılan bilmez mi kim
Bunda her dem anda bir nevbet olur vâcib ṭavâf
- 6.¹⁰ Vehmüm andandur ki mümkin olmaya ğamdan necât
*Ferric allâhümme hemmî neccinî mimmâ eḥâf*²
7. Ey Fuzûlî zâhid er da‘vâ-yı ‘aql eyler nè sūd
Nefy-i zevk-ı ‘ışkdur cehline ‘ayn-ı i‘tirâf

144 A₁ 41^a, İÜ 38^a, B 61, A₂ 35^a, A₃ 48^a, KN 41^a, M 47^a, K 42^b, T₁ 118^a, P 255^b, S₁ 166^a, T₂ 47^a, S₂ 36^b, V 37^a, TT 43^a, S₃ 25^b, TN 57^b, S₄ 61^a, S₅ 42^b, S₆ 43^b, S₇ 45^b, S₈ 37^a, S₉ 48^b, S₁₀ 46^b, S₁₁ 55^b, TZ 52^a.

2 Bu beyit T₂'de yoktur.

144 || 1a dëyu: dëyüp KN.

144 || 1^b olmuş: bolmuş V, A₂, A₁, KN, TZ, [G, D] bulmuş [T, TD].

5 Bu beyit T₂'de yoktur.

144 || 2^a ḥâlî: ğâfil A₁, V, S₅, S₆, S₁₀, [G, TD, D] || dürd-keşler: dürd-veşler A₂.

144 || 2^b dilersen: dilersen S₂, B.

144 || 3^a yâ: tâ A₁, S₅, [G] || şâm: şâma S₂.

144 || 4^a şalmış: salmış KN, V.

144 || 4^b mizâc: ḥarâc V || şem‘e: şemse KN.

144 || 5^b bunda: munda A₁, V, T₂, S₄, S₅, TZ.

10 Bu beyit M, S₃ ve S₅'te yoktur.

144 || 6^b hemmî: rabbü'l-ḥâk A₁ || neccinî: neccinâ V, TT, S₂ || eḥâf: neḥâf V, TT, S₂, B, İÜ, TZ, [T].

12 Ey Allah'ım! Benim kederimi gider, korktuğum şeylerden beni kurtar.

144 || 7^a eyler: eder TT || nè sūd: henüz A₃.

144 || 7^b ‘ışkdur: cehldür S₄ || cehline: cehl-ile V.

145.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Olur ruhsârûna gün la'lüne gül-berg-i ter 'aşık
Saña eksük degül gökden iner yerden biter 'aşık
2. Maña maqşûd terk-i 'ışk idi veh kim meni hüsnün
Olup gün günden efzün kıldı gün günden beter 'aşık
3. Temâşâ-yı cemâlünden nazâr ehlini men' étme
Nê sūd ol hüb yüzden kim aña kılmaz nazâr 'aşık
4. Çemende pây-büsuından olupdur sebzeler hürrem
Hemân bir sebzece olmağa 'âlemde yeter 'aşık
- 5.⁶ Kılursan bir ciger kıan her yaña baħduqça ey zâlim
Nê baħmağdur bu her dem kıandan alsun bir ciger 'aşık
6. Kırarsan ehl-i 'ışkı dutalum kimse elün dutmaz
Nê işdür bu gerekmez mi saña ey sîm-ber 'aşık
7. Nê pervâne döyer bir şu'leye nê şem' bir âha
Fuzûlî şanma kim beñzer saña 'âlemde her 'aşık

145 A₁ 41^a, İÜ 39^a, B 62, A₂ 35^b, A₃ 48^a, KN 41^b, M 48^a, K 42^b, T₁ 118^b, P 256^a, S₁ 166^b, T₂ 47^a, S₂ 36^b, V 37^b, TT 43^a, S₃ 26^b, TN 58^a, S₄ 61^a, S₅ 42^b, S₆ 44^a, S₇ 45^b, S₈ 37^a, S₉ 49^a, S₁₀ 47^a, S₁₁ 56^a, TZ 52^a.

145 || 1^a olur: olup A₂.

145 || 1^b iner: yağar B yiner A₁, KN, S₄, S₅, TZ || biter: çıkar A₁, KN, S₂, A₃, S₄, S₆, TZ.

145 || 2^a meni: senün T₂ meh-i [G] || hüsnün: 'ışkuñ A₂.

145 || 2^b olup: édüp T₂, S₂ || günden: gündin V || günden: gündin V.

145 || 3^b hüb yüzden: hüb rüdân A₂, TT, S₅ || aña: oña A₁ nazâr S₂ || nazâr: aña S₂.

145 || 4^b olmağa 'âlemde: 'âlemde olmağa V, S₃, TT, T₂, M, İÜ, S₅, S₆ || yeter: beter KN, S₄, S₅.

6 Bu beyit M, S₂ ve S₃'te yoktur.

145 || 5^a kılursan: kıyursan A₁ || bir: biñ T₁, A₃, K, TN, S₇, S₉, S₁₀, [G] yüz V || baħduqça: baħduqda A₂, TT, T₂, S₄, S₅, S₆ || ey: hey TT.

145 || 5^b baħmağdur: bağmağdur İÜ bağmadur T₁ bağmağdur A₁ || her dem: yâ rab T₂ || kıandan alsun: kıandan alsun T₂, A₁, KN, [T] kıanda olsun K, S₁ kıandan olsun İÜ.

145 || 6^a kırarsan: kıyarsan A₃, K || 'ışkı: 'ışka A₃ || dutalum: çutalum A₃ || dutmaz: çutmaz S₂, A₃.

145 || 7^a döyer: dözer A₁, KN, V, TT, T₂, S₄, TN, S₈, [T] durur S₆, [G].

145 || 7^b kim: ki S₄ || saña: baña A₁, KN, T₂, S₄, S₅ || her: bir A₁, T₂, A₃, A₂, TT, S₄, TZ.

146.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Tâb-ı hürşid meh-i rüyuña vèrmiş revnağ
Tâ nè zibâ haç için ola bu tezhîb-i varağ
- 2.³ ‘Aks-i kıaddünle gören dâ’ire-yi âyine’i
Dêr meh-i bedrdür engüş-t-i nübüvvetden şağ
3. Saña gülşende nişâr êtmek için her nergis
Götürüpdür başa altun dolu bir sîm şabağ
- 4.⁶ Her şanem muşhaf-ı hüsn-i Hâka bir âyetdür
Mekteb-i ‘ışkıda her dil aña bir tıfl-ı sebağ
5. Saña ‘aşıklıgumuzdur bize burhân-ı cünün
Hüşne ‘ağl ehli muqayyed olabilmez muğlak
6. Resmdür ‘aşıkça gelmek kaşı yaylardan oh
‘ışk peydâ olalı böyle kırılmış bu nesak
7. Şâhdur hüsn bisâtında bugün ol gül-ruh
Ëy Fuzûlî men-i âvâre sürilmiş beydağ

146 A₁ 41^b, İÜ 38^a, B 62, A₂ 35^a, A₃ 48^b, KN 41^b, M 47^b, K 43^a, T₁ 118^b, P 256^a, S₁ 166^b, T₂ 47^b, S₂ 37^a, V 38^a, TT 43^a, S₃ 26^a, TN 58^b, S₄ 61^b, S₅ 43^a, S₆ 44^a, S₇ 46^a, S₈ 37^b, S₉ 49^a, S₁₀ 47^b, S₁₁ 56^a, TZ 52^b.

146 || 1^b tâ nè: tâ ki [G] || ola: oldı A₃, T₂ olsa K || bu: - S₁.

3 Bu beyit V’de yoktur.

146 || 2^a âyine’i: âyineye K, A₁ âyinede TT.

146 || 2^b nübüvvetden: nebidendür T₂ - S₁.

146 || 3^a êtmek için: êtdügi-çün T₂.

146 || 3^b dolu: şolu A₃ tarîk V.

6 Bu beyit İÜ, M ve S₃’te yoktur.

146 || 4^a hüsn-i: hüsnî A₁, A₂, A₃, KN, T₁, T₂, S₂, [G] || bir: her T₁.

146 || 4^b aña: oña A₁.

146 || 5^a saña ‘aşıklıgumuzdur: ‘aşık olmağ saña besdür B, K, S₁, T₁, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ ‘aşık olmağ baña besdür A₃ ‘aşık olmağ bize besdür S₃, M, İÜ || bize: saña S₃, M, İÜ - K || burhân-ı: izhâr-ı A₂ || cünün: şüfi S₃, M, İÜ mecnün V.

146 || 5^b hüsn: hüsnüfe T₂ şanma V || ‘ağl: ‘ışk S₅ || ehli: ehl S₁ - T₂ || olabilmez: olmayabilmez V.

146 || 6^a yaylardan: yâlardan A₃, M, B, İÜ.

146 || 6^b peydâ olalı: bî-dâd ile S₄ || böyle: beyle A₁, KN, TT, T₂, A₂, V, S₄, S₅, TZ, [T, G, TD] || kırılmış: koyulmuş M.

146 || 7^a şâhdur: şâhid-i A₁, A₂, KN, V, TT || hüsn: ‘ışk A₁ || ol: o A₁.

146 || 7^b men: dil A₁, KN, T₂, S₄, S₅, S₁₁, TZ benim V || âvâre: âvâreye TT bî-çâre S₃, M, İÜ.

147.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün

1. Olmaz oldu görüp aḥvâlümi èl ḥüblara ‘aşıḳ
‘Işḳ nehyinde bu rüsvâlîḡı gör şer‘a muvâfiḳ
2. Gelür olsañ kılıram ferş-i rehûñ perde-yi çeşmüm
Daḡı nem var ‘azîzüm göze karşı saña lâyıḳ
- 3.⁴ Gülüp açılmaḳ umılmaz dehenüñden meger oldur
Cüz’ kim lâ yetecezzâ dër aña ehl-i deḡâyıḳ
- 4.⁶ Baḡrumuñ pärelerin gözlerüm aşmış müjelerden
Merdüm-i küşe-nişin ḡandan u ḡandan bu ‘alâyıḳ
5. Géceler şem‘ yanar eşḳ döker şubḡ gelince
Cân vërür şubḡ gelen demde zihî ‘aşıḳ-ı şâdıḳ
- 6.⁹ Sebḡat ètmişdi ciger ḡanı gözüm yaşına bir dem
‘Işḳ ḡükm ètdi yine cârî ola ‘âdet-i sâbıḳ
7. Èy Fuzûlî özünü ḡüşe-nişin èt ḡum-ı mey tek
Ola nâ-geh olasan kâşif-i esrâr-ı ḡaḡâyıḳ

147 A₁ 41^b, İÜ 38^b, B 62, A₂ 36^a, A₃ 49^a, KN 42^a, M 47^b, K 43^a, T₁ 119^a, P 256^a, S₁ 167^a, T₂ 47^b, V 38^a, S₃ 26^a, S₄ 62^a, S₅ 43^a, S₆ 44^b, S₇ 46^a, S₈ 37^b, S₉ 49^b, S₁₀ 47^b, S₁₁ 56^b, TZ 53^a.

147 || 1^a il: ehl S₁, M.

147 || 1^b rüsvâlîḡı: rüsvâlîḡa A₁, İÜ, B, A₂, KN, M, K, S₁, T₂, S₃, S₄, S₅, S₇, S₉, TZ.

147 || 2^a olsañ: olsan V, T₂ || çeşmüm: çeşm V, T₂, K.

4 Bu beyit S₅’te yoktur.

147 || 3^a gülüp: güller V || dehenüñden: dehenimden [G] || oldur: ol dür [T].

147 || 3^b yetecezzâ: - T₁ bî-ḡaberi yoh S₄ || aña: oña A₁ || deḡâyıḳ: ḡaḡâyıḳ S₄.

6 Bu beyit M ve S₃’te yoktur.

147 || 4^a baḡrumuñ: baḡrumuz [TD] || pärelerin: päreleri A₁ || gözlerüm: gözüm V gözlerün S₄ || aşmış: asmış T₁, T₂, S₅ ètmiş V.

147 || 4^b ḡandan u: ḡandan u T₂ ḡandan KN || ḡandan: ḡandan T₂.

147 || 5^a géceler: gece M || döker: töker A₁, A₃, KN, V, T₂ töküp A₂, S₄, S₅, S₆, S₁₁, [G] || eşḳ döker şubḡ gelince: şubḡa deḡin eşḳ revândur [D].

147 || 5^b demde: dide S₃, M.

9 Bu beyit M, S₃ ve S₄’te yoktur.

147 || 6^a ètmişdi: ètmiş V || ḡanı: ḡan A₁ || dem: vaḡt V, A₂, KN, S₆, S₁₁, [T, TD, D].

147 || 6^b yine: ki KN || ola: ola ol KN.

147 || 7^b nâ-geh: tâ kim V, [TD] || ḡaḡâyıḳ: deḡâyıḳ S₁.

147 || 7^a ḡum-ı mey tek: çü ḡum-ı mey KN.

148.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Êy firâḡ-ı leb-i cânân cigerüm hûn êtdüñ
Çihre-yi zerdümi hûn-âb ile gül-gün êtdüñ
2. Cigerüm ḡanını gözyaşına dökdüñ êy dil
Vara vara anı Ḳulzüm bunı Ceyhûn êtdüñ
3. Nêce hûsn ile seni Leyliye nisbet ḡılayum
Bilmeyüp ḡadrümi terk-i men-i Mecnûn êtdüñ
- 4.⁵ Söyledüñ kim dutaram şād gönüllerde maḡām
Şād iken bu söz ile göñlümi maḡzûn êtdüñ
5. ‘Ahd ḡılduñ ki cefâ kesmeyesen ‘âşıkdan
‘Âşıkı va‘de-yi iḡsân ile memnûn êtdüñ
- 6.⁸ Cür‘a cür‘a mey içüp zib-i cemâl arturduñ
Zerre zerre gözümün nûrını efvûn êtdüñ
7. Êy Fuzûlî aḡıdup seyl-i sirişk aḡlayalı
‘Işḡ ehline fiḡân êtmegi ḡanûn êtdüñ

148 A₁ 42^a, İÜ 39^a, B 63, A₂ 36^a, A₃ 49^a, KN 42^b, M 48^a, K 43^b, T₁ 119^b, P 256^b, S₁ 167^a, T₂ 48^a, S₂ 37^a, V 38^b, TT 43^b, S₃ 26^b, TN 58^b, S₄ 62^b, S₅ 43^b, S₆ 44^b, S₇ 46^b, S₈ 37^b, S₁₀ 47^b, TZ 53^a.

148 || 1^a êtdüñ: êtdügün A₁.

148 || 1^b hûn-âb: eşk A₂, T₁, TT, S₂, A₃, V, T₂, TN, S₄, S₅, S₆, S₈ || gül-gün: diger-gün A₂, T₁, TT, S₂, A₃, V, TN, S₅, S₈ ciger-gün T₂, S₄, S₆.

148 || 2^a ḡanını: ḡanı T₂ || gözyaşına: gözyaşını A₃, S₅ || dökdüñ: tökdüñ A₂, KN, TT, S₂, A₁, T₂, V, S₄, S₅.

148 || 2^b anı: onı S₁ bunı TT, [G] || bunı: munı A₁, KN, S₄, S₅, TZ anı TT, [G].

148 || 3^a hûsn ile: leyliye A₁ || leyliye: hûsn ile A₁ || ḡılayum: ḡılsam V êdeyin A₂, S₂.

148 || 3^b bilmeyüp: bilmedin [G] || terk-i: cânâ S₂.

5 Bu beyit S₄’te yoktur.

148 || 4^a dutaram: ḡutaram A₃.

148 || 5^a cefâ: vefâ V.

148 || 5^b ‘âşıkı: ‘âşık TT || iḡsân ile: iḡsânlara S₂.

8 Bu beyit A₃’te yoktur.

148 || 6^b nûrunı: nûrı V.

148 || 7^a seyl: bım S₂ sım S₅.

149.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Kıldı zülfün tek perîşân hâlümi hâlün senün
Bir gün ey bî-derd şormazsan nêdür hâlün senün
2. Gétدی başuñdan gönül ol serv kıddün säyesi
Ağla kim idbâra tebdil oldı iqbâlün senün
- 3.⁴ Zînet için cism dîvârında étmezdüm yêrün
Çekmeseydi 'ışk levh-i câna timşâlün senün
4. Tiz çekmezsen cefâ tîğın meni öldürmege
Öldürür âhîr meni bir gün bu ihmâlün senün
5. Ğarķ-ı hûn-âb-ı ciger kılmış gözüm merdümlerin
Ârzü-yı hâl-i müşğın ü ruķ-ı alün senün
6. Dâmgâh-ı 'ışkıdan dut bir kenâr ey mürğ-ı dil
Sınmadın seng-i melâmetden per ü bâlün senün
7. Sâye-veş çoğdan Fuzûlî hâk-i küyuñ yaştanur
Ol ümîd ile ki bir gün ola pâ-mâlün senün

149 A₁ 42^a, İÜ 40^a, B 63, A₂ 36^b, A₃ 49^b, KN, M 48^b, K 43^b, T₁ 119^b, P 256^b, S₁ 167^b, T₂ 48^a, S₂ 37^b, V 38^b, TT 43^b, S₃ 27^b, TN 59^a, S₄ 62^b, S₅ 43^b, S₆ 45^a, S₇ 46^b, S₈ 38^a, S₁₀ 48^a, TZ 53^b.

149 || 1^b gün: kez T₁, A₃ || şormazsan: sormazsan KN, S₃, TT, M, V sormazsañ T₂.

149 || 2^a başuñdan: başumdan S₅ || ol: - S₄ || gönül: senün A₁.

4 Bu beyit ve bu gazelin sonraki beyitleri M'de yoktur.

149 || 3^a dîvârında: dîvânında S₂ || étmezdüm: étmişdür A₁ || yêrün: yêrüm A₃, TT.

149 || 3^b levh-i câna timşâlün: câna levh-i timşâlin [G].

149 || 4^b âhîr: bir gün A₂, TT, S₂, T₂, S₃, İÜ, S₄, S₅, S₆, S₁₀, [G] || bir gün: âhîr A₂, TT, S₂, T₂, S₃, İÜ, S₄, S₅, S₆, S₁₀, [G].

149 || 5^a kılmış: étدی T₂ || merdümlerin: merdümleri A₁.

149 || 5^b ü: - KN, V.

149 || 6^a 'ışkıdan: 'ışkıda T₁ || dut: tüt A₃ tut B || dil: rüh S₁, A₁.

149 || 6^b seng-i: tîğ-ı A₂.

149 || 7^a küyuñ: pâyüñ S₄ || yaştanur: yastanur A₁, KN, T₂, K, S₄, S₅ yasdandur V yaştandur T₁, S₃, B, S₂, İÜ yaştanur A₂.

149 || 7^b ol ümîd ile: bu ümîd ile T₁, S₃, İÜ, TN, TZ budur ümîdi A₃, B, K budur ümîd S₁.

150.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Çeşmümi eşk ile genc-i dür-i meknün êtdün
Merdüm-i çeşmümi ihsân ile Qârün êtdün
2. Mey-i gül-günü dèdün ‘aqla ziyândur zâhid
Bu mıdur ‘aql ki terk-i mey-i gül-gün êtdün
- 3.⁴ Cānum alduñ mey için sāķī içürdün maña kıan
Dād elüñden ki meni āl ile mağbün êtdün
4. Hıatıñuñ āfet-i cān olduğını bildürdün
Luřf kılduñ ki meni vāķıf-ı maźmün êtdün
5. Dil dutar mār-ı ser-i zülfüñi vehm eylemeyüp
Bilmezem kim aña ta‘lim-i nē efsün êtdün
6. Tanımaz oldu meni ta‘ne eden ehl-i riyā
Şükr kim hālümü ey ‘ışķ diger-gün êtdün
7. Ėy Fuzülî nē murād oldu müyesser bilsem
Bunca kim hasret-i la‘l ile ciger hün êtdün

150 A₁ 42^b, İÜ 39^b, B 63, A₂ 36^b, A₃ 49^b, KN 43^a, K 44^a, T₁ 120^a, P 256^b, S₁ 167^b, T₂ 48^b, S₂ 37^b,
V 39^a, TT 44^a, S₃ 27^a, TN 59^b, S₄ 63^a, S₅ 44^a, S₆ 45^a, S₇ 47^a, S₈ 38^a, S₁₀ 48^a, TZ 54^a.

150 || 1^a çeşmümi: cismümi T₂.

150 || 2^a gül-günü: gül-gün V.

4 Bu beyit T₁'de yoktur.

150 || 3^a cānum: cām TT || alduñ: aluñ T₂ || kıan: cām A₁.

150 || 3^b mağbün: mecnün V.

150 || 4^a hıatıñuñ: hıatıñı A₁, KN, V, T₂ hıatını [G].

150 || 5^a dutar: tıtar A₃, B || mār: tār A₂, KN, V tā S₂ || zülfüñi: zülfüne S₃, İÜ zülfüni ki S₂.

150 || 5^b kim: ki V - K || aña: oña A₁ || kim aña ta‘lim-i nē: kim aña ta‘lim ne [TD] kim ona ta‘lim ne [G].

150 || 6^a tanımaz: bilemez A₃, T₁, B, K, P, S₈, S₁₀ bilmez S₁, S₇ || meni: baña S₁, [G] || eden: eder S₂
uran T₂.

150 || 6^b hālümü: ‘ālemi S₅, [G] || ey ‘ışķ: eşk V ey düst S₂ || êtdün: kılduñ T₂.

150 || 7^a oldu: olsa A₂, B, A₃, K, S₁, S₂, T₂, V, P, S₄, S₅, S₇, S₈, S₁₀ ola S₃, İÜ || bilsem: bilmem A₁, S₇,
S₈, S₁₀, [G] bilmen TT saña kim A₃ kılsam V.

150 || 7^b bunca: munca A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅, TZ || ciger: dilün S₄.

151.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Cân vērür rāyiḥa-yı türbet-i pākūn ēy pāk
Nevvara’llāhu leke’l-arḡa saḡa’llāhu ṡerāk³
2. Hürmet êtdün meye ta‘zīm ile dutduñ sākī
‘Azzama’llāhu leke’l-ecra ‘ala’llāhi cezāk⁵
3. Ser-i kūyuñda ġarībüz bize bir mūnis yoh
Tāle mā ānesenē’l-ḡalbe ca’atnāhu fidāk⁷
4. Şafḡa-yı dilde bulunmaz eṡer-i şüret-i ġayr
Hīne mā ḡalle nefal-ġayra ‘ani’l-ḡalbi hevāk⁹
5. Reh-i ‘ışkıñda götür ġayrdan ēy dil raġbet
Fe-izā ṡi’te refiḡan elemül-‘ışkı keḡāk¹¹
- 6.¹² H‘āb-ı ġafletde ġönül vaşldan olduñ maḡrūm
Fāze men nāle ilā vaşlihi mā ḡ‘ābe sivāk¹⁴
7. Ēy Fuzūlî nē bilür ehl-i vera‘ mey zevḡin
Enkerā’l-ḡikmete men lâmeke cehlen ve nehāk¹⁶

151 A₁ 42^b, İÜ 39^b, B 64, A₂ 37^a, A₃ 50^a, KN 43^a, M 48^b, K 44^b, T₁ 120^a, P 257^a, S₁ 167^b, T₂ 48^b, S₂ 38^a, V 39^a, TT 44^a, S₃ 27^a, TN 59^b, S₄ 63^b, S₅ 44^b, S₆ 46^a, S₇ 47^a, S₈ 38^b, TZ 54^a.

151 || 1^a pāk: tāk KN, T₁, S₂, M, İÜ, S₆, [T].

3 Allah senin için yeri aydınlatsın ve topraġını sulasın.

151 || 2^a hürmet: hürmetiñ T₁ || êtdün: iddüñ A₂ êtdi T₁ || meye: baña V || dutduñ: tutduñ A₃.

151 || 2^b ‘azzam: a‘zam V || ecra: emra A₁ || ‘ala’llāhi: ālā cüzzi T₂ ‘alā ḡayri S₄.

5 Allah ecrini artırsın ve mükāfatını versin.

151 || 3^a kūyuñda: kūyında KN, T₂ || mūnis: hem-dem S₅.

7 Uzun müddet kalbimizi dost edindik, onu da sana feda ettik.

151 || 4^a ġayr: mihr S₁.

151 || 4^b ġayri: neyri [T] || ‘ani’: mine’l A₂ || hevāk: sivāk B, T₁, S₃.

9 Senin sevgin girince başkalarını ġönülден uzaklaştırdı.

151 || 5^a ‘ışkıñda: ‘ışkıñda S₁, T₁, M, S₃, V.

151 || 5^b refiḡan: raḡiben V || ‘ışkı: hecri B.

11 Dost istediġinde aşk elemleri sana yeter.

12 Bu beyit S₂’de yoktur.

151 || 6^a ġafletde: ġafletden T₁.

151 || 6^b nāle: māle T₁, A₂, T₂ tāle S₅ || ilā vaşlihi mā: ilā vaşlihi men S₃, M ile’l-vaşli femā A₃ ile’l-vaşli ve mā T₂, İÜ, S₄, S₅, [T, G] ile’l-aşli fe inne V şafiyü’l-vaşli ve mā [TD] || ḡ‘ābe: ābı V.

14 Vuslata eren herkes amacına ulaştı, senden başka kimse bu konuda başarısız olmadı.

151 || 7^a zevḡin: ḡadriñ A₁ virdin S₁ zevḡi S₄.

151 || 7^b lâmeke: lâbeke A₃, B, M, K, S₁, S₃, P, TZ.

16 Seni cehaletle kinayan ve ondan uzaklaştıran kimse, hikmeti inkar etmiş olur.

152.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Şem‘-i rüyuñ âftâb-ı ‘âlem-ârâdur senüñ
Nür-ı Hâķ hurşid-i ruhsârũnda peydâdur senüñ
2. Sensen ol gevher ki dürc-i mümkinât içre bugün
Mümkin olan ‘aybdan zâtuñ müberrâdur senüñ
- 3.⁴ Cân vèrür la‘lüñ temennâsında biñ âb-ı hayât
Feyzüñe leb-teşne yüz Hızr u Mesîhâdur senüñ
- 4.⁶ Serv ü gül nezzâresin n’eyler saña hayrân olan
Kim ķadũñ serv ü ruħuñ gül-berg-i ra‘nâdur senüñ
5. Râz-ı ‘ıřķuñ halkdan ķılmaķ nihân mümkin degül
‘Âřıķuñ ol vechden ‘âlemde rüsvâdur senüñ
- 6.⁹ Kıldı řevķuñ eşķ ğavvâşı gözüm merdümlerin
Ëy dür-i ter menzilüñ güyâ bu deryâdur senüñ
7. Barça âfâķ ehliden çekmiş ta‘alluķ dâmenin
Tâ Fuzûlî ğasteye vařluñ temennâdur senüñ

152 A₁ 43^a, İÜ 40^b, B 64, A₂ 37^b, A₃ 50^a, KN 43^b, K 44^b, T₁ 120^b, P 257^a, S₁ 168^a, T₂ 49^a, S₂ 38^a,
V 39^b, TT 44^b, S₃ 29^a, TN 60^a, S₄ 63^b, S₅ 44^a, S₆ 45^b, S₇ 47^b, S₈ 38^b, S₉ 50^a, S₁₀ 48^b, TZ 54^b.

152 || 1^b ruhsârũnda: ruhsârũnda T₂ || peydâdur: bidâduñdur V.

152 || 2^a gevher: cevher A₂, B, K, S₁, T₁, S₂, S₃, İÜ, TN, S₇, S₈ || mümkinât: kâyinât S₃, İÜ || içre: içün
V || bugün: senüñ A₁.

152 || 2^b mümkin: mümkinât S₄ || olan: ol A₁, S₄.

4 Bu beyit İÜ ve S₃’te yoktur.

152 || 3^a la‘lüñ: zülfüñ A₂ vařluñ A₁ || temennâsında: temâsından V temennâsında ol A₁ temennâsına [G]
|| biñ: miñ KN || hayât: revân A₃.

152 || 3^b feyzüñe: feyzine T₁ || yüz: biñ A₃, T₂ yüz miñ S₄.

6 Bu beyit A₁ ve A₃’te yoktur.

152 || 4^a serv ü: serv KN, K, V, S₂, TT, TZ.

152 || 4^b serv ü: serv KN, K, V, TT, S₁, S₅, TZ || ruħuñ: yüzüñ TT.

152 || 5^a ķılmaķ: ķılman A₁.

152 || 5^b rüsvâdur: şeydâdur TT || vechden: vech ile [G].

9 Bu beyit A₃’te yoktur.

152 || 6^a kıldı: ķıldıñ V || ğavvâşı: ğavvâs V, S₅ || merdümlerin: merdümleri A₁, V.

152 || 6^b bu: ki K.

152 || 7^a barça: cümle S₁, B, K, S₃, P, İÜ, S₉, S₁₀, TZ, [G] || ehliden: ehlidin A₁, KN, S₃, S₂, TZ ahuñdan
T₁ || çekmiş: kesmiş A₃.

152 || 7^b tâ: bu TT.

153.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Eyle ra'câdur gülüm serv-i hırâmânun senün
Kim gören bir kez olur elbette hayrânun senün
2. Kâkülün tek başuna çizginmek ister hâtırım
Ëy men ü yüz men gibi ser-geşte qurbânun senün
3. 'Ârızun devrinde cem'iyetden olsun nâ-ümîd
Olmayan aşüfte-yi zülf-i perîşânun senün
- 4.⁵ Çün 'acebdür la'le güyâliğ nê mu'cizdür bu kim
Eylar izhâr-ı suhan la'l-i dür-efşânun senün
5. Çarh yayından atıldı kaçduma tîr-i ecel
Lîk andan tîzrek deprendi müjgânun senün
6. Dâğ-ı hicrânun odin beñzetmek olmaz düzağa
Olmasun kâfir esîr-i dâğ-ı hicrânun senün
7. Ëy Fuzûlî eyle kim bîmâr-ı derd-i 'ışksan
Yoğ-durur ölmekden özge hiç dermânun senün

153 A₁ 43^a, İÜ 40^b, B 64, A₃ 50^b, KN 43^b, K 45^a, T₁ 121^a, P 257^a, S₁ 168^a, T₂ 49^b, S₂ 38^a, V 39^b, TT 44^b, S₃ 29^a, TN 60^b, S₄ 64^a, S₅ 44^b, S₆ 45^b, S₇ 48^a, S₈ 39^a, S₉ 50^a, S₁₀ 48^b, TZ 55^a.

153 || 1^a eyle: şöyle T₁, A₃, TN, S₈, S₁₀ öyle S₁, K, S₃, İÜ, S₇, S₉.

153 || 2^a başuna: başına A₁ başuma A₃, T₁ || hâtırım: hâtırın [G].

153 || 2^b gibi: tegi A₃, S₃ kimi KN, [T, TD].

153 || 3^b zülf-i: zülfün tek A₃, K, S₁, T₁, S₂, TN, TZ.

5 Bu beyit S₃'te yoktur.

153 || 4^a güyâliğ: güyâlik A₁, B, KN, S₂, S₅.

153 || 4^b eyle: éder TT || suhan: tekellüm A₃, K, T₁, S₁, S₂, TT, P, İÜ, TN, S₇, S₈, S₉, TZ || dür-efşânun: hândânun A₃, K, T₁, S₁, S₂, TT, İÜ, TN, S₇, S₈, S₉, TZ.

153 || 5^a kaçduma: cânuma A₃, B, K, T₁, S₁, S₃, P, İÜ, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀ sineme TZ.

153 || 5^b andan: ondan A₁ || deprendi: teprendi V, TT, S₂, T₂, S₄ tepretdi A₁.

153 || 6^a odin: odi S₄, S₅ || beñzetmek: beñzetdüm S₂ beñzetmeğ T₁ beñzetme S₄.

153 || 7^a eyle: öyle S₃, B, K, İÜ beyle S₁ böyle T₁, A₃ || kim: - V.

153 || 7^b ölmekden: ölmekdin A₁, KN || özge: artuğ T₁, S₃, İÜ || hiç: gayr A₁, KN,.

154.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Dâğ-ı hicrân ile yanmağdan ciger kıan olsa yeg
Milk-i dil ğam menzili olunca vîrân olsa yeg
2. Yârı aġyâr ile görmek ‘aşıkça düşvâr olur
Böyle görmekten esîr-i derd-i hicrân olsa yeg
3. Sîneme peykânunu gönder gönül def‘ine kim
Sînede süzân gönül olunca peykân olsa yeg
4. Sırrımı rüsvâlığum fâş etmedin ‘âlemlere
Zâr cismüm eşk gird-âbında pinhân olsa yeg
5. Dağıdursa n’ola ‘ıkd-ı zülfünü her dem şabâ
Fitne ehli olanuñ cem‘i perîşân olsa yeg
6. Dün Fuzûlî sehv édüp geçmiş mey ü maħbûbdan
Többe édüp bu yaman işden peşimân olsa yeg

154 A₁ 43^a, İÜ 41^a, B 65, A₃ 51^a, KN 44^a, K 45^a, T₁ 121^a, P 257^b, S₁ 168^b, T₂ 51^a, S₂ 38^b, V 40^a, TT 44^b, S₃ 29^b, TN 60^b, S₄ 64^b, S₅ 45^a, S₆ 46^a, S₇ 48^b, S₈ 39^a, S₉ 50^b, S₁₀ 48^b, TZ 55^a.

154 || 1^a yanmağdan: yanmağdan T₂, S₅.

154 || 1^b menzili: meskeni A₁ || olunca: olduqça S₄.

154 || 2^a yâr: yâr V || düşvâr olur: düşvârdur A₁, TT, T₂ düşvâr érür S₅.

154 || 2^b böyle: beyle A₁, KN, TT, V, T₂, S₄, S₅, TZ, [T, G, TD] || derd: dâğ S₃, A₁, TT, V, İÜ, S₅, S₆, S₁₀ dâm S₁ bende T₂ || hicrân: zindân T₂.

154 || 3^a sîneme: sîneye TT.

154 || 3^b sînede: sîneye S₄.

154 || 4^a sırrımı: râzumu T₁ râzum u A₃ || rüsvâlığum: rüsvâlığum T₂, S₄.

154 || 4^b zâr: râz [G] || cismüm: çeşmüm S₁, [G].

154 || 5^a ‘ıkd: ‘uqd [T] || zülfünü: zülfini A₁ || her dem: bād-ı A₃, B, K, S₁, T₁, S₂, T₂, P, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀.

154 || 5^b olanuñ: olmağnuñ S₂.

154 || 6^a maħbûbdan: ma‘şuğdan V, T₂, S₄, S₅, TZ.

155.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Kıymadañ säkin-i küyuñ olana peykānuñ
Bir içim şu ile ağırlamadañ mihmānuñ
2. Nāvek-i ğamze dirig eyleme ‘aşıklardan
Kesme erbāb-ı vefādan nazār-ı ihsānuñ
3. İstegün cān idi hāk-i rehūne tapşurdum
Yètdi ol hod yèrine şimdi nèdür fermānuñ
- 4.⁵ Cāna yètdüm elem-i hecrün ile ey zālīm
Raḥm kııl cānuñ içün var ise bir dermānuñ
5. Dād-ḥ‘āhem saña dāmen nè çekersen menden
Yoḥ mı vehmün ki dutam ḥaşr günü dāmānuñ
- 6.⁸ Zālīm olsañ nè ‘aceb yoḥ saña dūzaḥ vehmi
Saña ḥod yètmeyecekdür senün öz hicrānuñ
7. Vaşl eyyāmı revān yāre fidā eylemedün
Ëy Fuzūlî ğam-ı hicrān ile çıḥsun cānuñ

155 A₁ 43^b, İÜ 41^a, B 65, A₂ 38^a, A₃ 51^a, KN 44^a, M 49^a, K 45^b, T₁ 121^b, P 257^b, S₁ 168^b, T₂ 49^b, S₂ 38^b, V 40^a, TT 45^a, S₃ 29^b, TN 61^a, S₄ 64^b, S₅ 45^a, S₆ 46^b, S₇ 48^b, S₈ 39^b, S₉ 50^b, S₁₀ 49^a, TZ 55^b.

155 || 1^a olana: ola T₂.

155 || 1^b şu ile: su ile KN, V, TT suyla S₅.

155 || 2^b erbāb: esbāb K || vefādan: nazardan A₂.

155 || 3^a rehūne: dergehe S₂ derine [G] || tapşurdum: dapşurdum V, K.

5 Bu beyit B ve V’de yoktur.

155 || 4^a yètdüm: yètdün A₃.

155 || 4^b var ise bir dermānuñ: ey dil ü cān ḳurbānuñ T₁, S₁, K.

155 || 5^b vehmün: vehmī [G] || dutam: tütam A₃.

8 Bu beyit M ve S₃’te yoktur.

155 || 6^a olsañ: olsan T₂ olmuş KN.

155 || 6^b saña: seni V maña KN bana S₄ || öz: rāz u T₁ oña A₁ || hicrānuñ: efgānuñ A₂, A₃ ‘ișyānuñ İÜ || S₅’te 2. mısra: nè meleksen ki yaḥarsañ evini şeyḳānuñ.

155 || 7^a eyyāmı: eyyām V.

155 || 7^b ğam-ı: ğam u [G].

156.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

- 1.²   Ëy meh menümle düstlarum düşmen eyledün
Düşmen hem eylemez bu işi kim sen eyledün
2.   Peykânlaruñla doldı tenüm âferin saña
Bî-dâd çekmege tenümi âhen eyledün
3.   Taḥsîn saña ki göñlüm evin tîre kıoymaduñ
Her zaḥm-ı nâvekün aña bir revzen eyledün
- 4.⁶   Olsun ziyâde rifatün ey âh-ı âteşin
Miḥnet-serâmuzı bu gece rüşen eyledün
5.   Eksilmesün tarâvetün ey eşk-i lâle-gün
Gül gül damup maḳâmumuzı gülşen eyledün
6.   Cân çıḥsa menzil êtmege ev dut ḥabâbdan
Ëy gözyaşı ki ḳaşd-ı binâ-yı ten eyledün
7.   Mümkin degül Fuzûlî cihânda iḳâmetün
Bî-hûde sen bu merḫalede mesken eyledün

156 A₁ 43^b, İÜ 41^b, B 65, A₂ 37^b, A₃ 51^b, , KN 44^b, K 45^b, T₁ 121^b, P 257^b, S₁ 169^a, T₂ 50^a, S₂ 39^a,
V 40^a, TT 45^a, S₃ 30^a, TN 61^b, S₄ 65^a, S₅ 45^b, S₆ 46^b, S₇ 49^a, S₈ 39^b, S₉ 51^a, S₁₀ 49^a, TZ 56^a.

2 Bu beyit T₁'de yoktur.

156 || 1^a düstlarum: düstlaruñ A₁ düstları S₄, [G].

156 || 2^a doldı: ḫoldı T₁, A₃. || tenüm: - S₂.

156 || 3^a kıoymaduñ: kıılmaduñ T₂ eyledün A₁.

156 || 3^b nâvekün: nâvekünle T₁ || aña: oña A₁, KN.

6 K'da bu beyit ve gazelin sonraki beyitleri yoktur.

156 || 4^a âh: mâh S₂ || âh-ı âteşin: eşk-i lâle-gün S₄.

156 || 4^b bu: - S₂.

156 || 5^a eksilmesün: eksilmesün A₁, KN || eşk-i lâle-gün: âh-ı âteşin S₄.

156 || 5^b damup: deýüben A₃.

156 || 6^a cân: ḳan T₁ || menzil: tenden A₂ || dut: âb-ı TT.

156 || 7^a Fuzûlî cihânda: cihânda Fuzûlî A₁, A₃, KN, V, T₂, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₁₀, TZ, [T, TD].

156 || 7^b merḫalede: merḫale T₁ merḫaleyi KN, [T].

157.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Şabâ luṭf êtdüñ ehl-i derde dermândan ḥaber vërdüñ
Ten-i maḥzûna cāndan cāna cānāndan ḥaber vërdüñ
2. Ḥazān-ı ğamda gördüñ ıztırābın bülbül-i zāruñ
Bahār eyyāmı tek gül-berg-i ḥandāndan ḥaber vërdüñ
3. Sözüñi vaḥy-i nāzil ger dësem men hîç küfr olmaz
Cihānu dutmuş iken küfr imāndan ḥaber vërdüñ
- 4.⁵ Dëdiler yār 'uṣṣākuñ gelür cem' êtmege gönlin
Meger kim yāre 'uṣṣāḳ-ı perîşāndan ḥaber vërdüñ
- 5.⁷ Süleymān mesnedinden dīv-i güm-reh raġbetin kesdüñ
Deñizde ḥātem-i ḥükm-i Süleymāndan ḥaber vërdüñ
6. Fuzûlî rüzgārın tîre gördüñ şām-ı hicrāndan
Nesīm-i şubḥ tek ḥurşid-i raḥşāndan ḥaber vërdüñ

157 A₁ 44^a, İÜ 41^b, B 66, A₂ 38^a, A₃ 51^b, KN 45^a, M 49^a, T₁ 122^a, P 257^b, S₁ 169^a, T₂ 50^a, S₂ 39^a, V 40^b, TT 45^b, S₃ 30^a, TN 61^b, S₄ 65^b, S₅ 45^b, S₆ 47^a, S₇ 49^a, S₈ 40^a, S₉ 51^b, S₁₀ 49^a, TZ 56^a.

157 || 1^b maḥzûna: mecrûḥa V, S₁₀, [T, TD, D] bî-cāna A₃, S₇, S₈.

157 || 2^a ıztırābın: ıztırāb S₄.

157 || 3^a sözüñi vaḥy-i nāzil: sözüñe vaḥy-i nāzil TT sırrı-ı zülfüñi nāzük S₁ sözüñi vü küfr-i nāzil T₁ sözüñü vaḥy-i münzel S₅, [G] || dësem men: dësem A₂, T₁ dër isem A₃, B, M, S₁, S₃, P dëdimse TZ || hîç: ya'nî ki A₁ ya'nî KN, T₂, S₄.

157 || 3^b dutmuş: tütmiş A₃ || küfr: küfre S₁ küfr ü A₁, A₃, S₅.

5 Bu beyit M'de yoktur. İÜ'de bu gazelin sadece ilk beyti vardır.

157 || 4^a dëdiler: düdüñ kim TT.

157 || 4^b kim: ki V || yāre: yār V bād S₅.

7 Bu beyit A₃, T₂ ve S₄'te yoktur.

157 || 5^a kesdüñ: gördüñ M, S₃, A₂, S₂.

157 || 5^b deñizde: diñizde S₁ || ḥükm: milk A₂, B.

157 || 6^a rüzgārın: rüzgārı T₁ rüzgārım A₁, KN, M, S₃, T₂, S₄, S₅, S₆, S₁₀, [G] || hicrāndan: hicrānuñ S₂, TT, V hicrānda S₅, S₆, TZ, [T, TD, D] hicrānı S₇.

157 || 6^b tek: ü TT || ḥurşid-i: ḥurşid ü TT gül-berg-i A₃ || raḥşāndan: ḥandāndan A₃.

158.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Beḳā milkin dilersen varuñı yoḫ eyle dünyā tek
Etek çek gördüğünden āftāb-ı 'ālem-ārā tek
2. Ta'alluḫ zulmetin tecrīd ḥurşīdine ḳıl maṭla'
Eger 'ālemde bir gün görmek istersen Mesīḥā tek
3. Gönül her şüret-i Şīrine vërme iç mey-i ma'nā
Ḥazer ḳıl taşa çalma şīşeni Ferhād-ı şeydā tek
4. Refīḳuñ olsa dilsüz cān-ver hem şaḫla rāz andan
Şaḳın sırruñ düşürme dillere Mecnūn-ı rüsvā tek
5. Yeter ṭā'ūs tek 'ucb ile ḳıl ārāyiş-i şüret
Vücūduñdan geçüp 'ālemde bir ad eyle 'anḳā tek
6. Güher tek ḳılma taḡyir-i ṭabī'at delseler baḡruñ
Ḳarār èt her hevādan olma şür-engiz deryā tek
7. Fuzūlî kā'ināt esbābınuñ ḳıldum temāşasın
Nedāmetsüz tena'um yoḫ taşarrufsuz temāşā tek

158 A₁ 44^a, B 66, A₂ 39^a, A₃ 52^a, KN 45^a, M 49^b, T₁ 122^b, P 258^a, S₁ 169^b, T₂ 50^b, S₂ 39^b, V 40^b, TT 45^b, S₃ 30^b, TN 62^a, S₄ 65^b, S₅ 46^a, S₆ 47^a, S₇ 49^b, S₈ 40^a, S₉ 51^b, S₁₀ 49^b, TZ 56^b.

158 || 1^a dilersen: dilersen A₁, B, A₂, KN, T₂, S₂, V, S₄, S₅, TZ || varuñı: özünü T₂ fāni èt S₁, T₁, B, A₃, TZ || yoḫ eyle: A₁, T₂ vāruñı S₁, T₁, B, A₃, TZ.

158 || 1^b etek: elün M, S₃ ayaḳ A₃.

158 || 2^a zulmetin: zulmeti V || tecrīd: teşhīr A₂ || maṭla': muṭlaḳ T₁.

158 || 2^b gün: ad T₂ dem S₄ || görmek: ètmek T₂ || istersen: isterseñ A₃, TT, S₂.

158 || 3^a her: bir S₂ || şüret-i: şüreti A₃, KN || vërme: vèrgil S₂.

158 || 3^b ḳıl: ḳıl ḥālūme A₂ || taşa çalma: daşa çalma A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅ çalma taşa S₂ taşa A₂ || şīşeni: tīşeni P, [TD].

158 || 4^a hem: - S₁ || şaḫla: saḫla B saḫla A₁, V, A₃, TT, T₂ || andan: ondan A₁.

158 || 4^b şaḳın: şaḳın KN, T₁, TT, B, A₁, V, T₂, S₅ || rüsvā: şeydā T₂, S₄.

158 || 5^a 'ucb ile ḳıl: eyleḡil S₄.

158 || 5^b vücūduñdan: vücūdındañ T₁ vücūdından V vücūduñdan A₁, T₂ || geçüp: çeküp A₃ || ad: āh M, S₃ - T₁.

158 || 6^a delseler: delse ger M olsalar T₁.

158 || 6^b her: bu V || olma: ètme A₁.

158 || 7^a ḳıldum: gördüm V, T₂.

158 || 7^b nedāmetsüz: ki minnetsüz TT || tena'um yoḫ: temennā yoḳ S₃, M tena'umsız V.

159.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Dehenin derdüme dermân dediler cânânuñ
Bildiler derdümi yoñdur dediler dermânuñ
2. Olsa mañbüblaruñ ‘ışkı cehennem sebebi
Hür u ğılmânı qalür kendüsine Rıdvânuñ
3. Geçdi mey-hâneden el mest-i mey-i ‘ışkuñ olup
Nè meleksen ki harâb êtdün evin şeytânüñ
4. Urmazam şîhhat için merhem oñuñ yarasına
İsterem çihmaya zevk-ı elem-i peykânüñ
5. Nè bilür oñımayan muşşaf-ı hüsnün şerhin
Yere gökden nè için indüğünü Kur’ânüñ
- 6.⁷ Yerden ey dil göge kavmışdı sirişkün melegi
Anda hem koymayacağdur oları efgânüñ
7. Ey Fuzûlî olubem ğarqa-yı gird-âb-ı cünün
Gör nè qahrın çekerem döne döne devrânüñ

159 A₁ 44^b, B 66, A₂ 38^b, A₃ 50^b, KN 45^b, M 49^b, T₁ 123^a, P 258^a, S₁ 169^b, T₂ 50^b, S₂ 39^b, V 41^a,
TT 45^b, S₃ 30^b, TN 62^b, S₄ 66^a, S₅ 46^a, S₆ 47^b, S₇ 48^a, S₈ 40^a, S₉ 52^a, S₁₀ 49^b, TZ 57^a.

159 || 1^a dehenin: deheni T₂.

159 || 2^a olsa: ola S₃, M || mañbüblaruñ: mañbübların TT.

159 || 2^b hür u: hür KN hürâ S₄ || ğılmânı: ğilmân A₁, KN, V, S₄, S₅, TZ || qalür: qalısar A₁ qalür ü S₄.

159 || 3^a il: ol A₃ ehl M || ‘ışkuñ: ‘ışk S₃, T₂, M || olup: kim T₁.

159 || 3^b nè: bir A₁.

159 || 4^a urmazam: urmazın S₃, M || yarasına: pâresine T₁.

159 || 5^a oñımayan: oñımayañ T₁, V oñımamış A₃ || şerhin: vaşfin [G].

159 || 5^b Kur’ânüñ: Furqânüñ TT.

7 A₃ ve S₂’de yoktur.

159 || 6^a sirişkün: sirişküm A₁, KN, T₂, S₄, [G, TD] sirişk S₅.

159 || 6^b anda: onda A₁ || koymayacağdur: koymayacağdur A₁.

159 || 7^a olubem: olalı V.

159 || 7^b qahrın: qahrüñ V cevrin A₂, S₂.

160.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Gelür ol serv-i sehî ey gül ü lâle açılıñ
Ve’y meh ü mihr çıhuñ kudrete nezzâre kıluñ
2. ‘Azm-i bâğ eylemiş ol serv-i revân ey güller
Bir nişâr edegörün cem‘ yığıluñ dèrilün
3. Götürün oğların ey didelerüm toprağdan
Bu yarar nesnelèrün qadrini yahşica bilün
4. Eylemeñ ey dil ü cân hançer-i müjgânına meyl
Bilürem n’olduğın âhir gelün andan kesilün
- 5.⁶ Gözyaşı tîğüñüz içün dökilür ey hûblar
Sizi tâ etmeye rüsvâ görinen demde silün
6. Düşdi od cânuma ey tende olan peykânlar
Kızmadın ma‘reke bir yana erinmeñ çekilün
7. Ey Fuzûlî qadümüz kıldı felek ham ya‘ni
Vaqtidür çıhmağa dünyâ qapusından egilün

160 A₁ 45^a, İÜ 42^a, B 67, A₂ 39^b, A₃ 52^b, KN 46^a, M 50^a, K 46^a, T₁ 123^b, P 258^a, S₁ 169^b, T₂ 51^b, V 41^b, TT 46^a, S₃ 31^a, TN 62^b, S₄ 67^a, S₅ 84^a, S₆ 48^a, S₇ 50^a, S₈ 40^b, S₉ 52^a, S₁₀ 49^b, S₁₁ 57^a, TZ 57^a.

160 || 1^a gül ü: gül A₃.

160 || 1^b ve’y: ey [G] || meh ü: meh S₁ || çıhuñ: gelün T₂.

160 || 2^b bir: zer A₁, KN, T₂, S₄, S₁₀, [G, TD, D] || edegörün: edegelün [TD, D] || cem‘: cem‘i [G] cümle A₁, KN, T₂, S₄, [TD, D].

160 || 3^a oğların ey: oğların T₂ didelerim [G] oğlarını S₄ || didelerüm: didelerümden V oklarını [G] || toprağdan: toprağdan A₃, B, K, T₁, S₁ toprağdan A₂ toprağdan A₁, KN, S₅ toprağdan V.

160 || 4^b n’olduğın: n’oliser A₃, B, S₁, S₃, P, S₉, S₁₀ n’olasız T₁ n’olaysa K, M.

6 Bu beyit TT’de yoktur. İÜ’de bu gazelin ilk beş beyti bulunmamaktadır.

160 || 5^a tîğüñüz: tîğüña T₁ || dökilür: tökilür A₁, A₂, A₃, KN, V, T₂, S₄, S₅.

160 || 5^b sizi: bizi V || etmeye: kılmaya S₃, M || görinen: gelün A₁ görüben [T, G] || demde: dide S₃, A₃, M, [G] andan A₁ yerde V || silün: kesilün A₁.

160 || 6^b yana: yanı A₂, A₃, B, KN, M, K, T₁, S₁, S₃, P, İÜ, S₈, S₉, TZ yaña T₂, S₁₀, [T, TD].

160 || 7^b vaqtidür: vaqtir [G] || çıhmağa: çıhmağa KN, V, T₂, S₅.

161.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ėy gönül çoĥ seyr kıлма günbed-i devvâr tek
Sâkin olmaĥ seyrden yeg noĥta-yı pergâr tek
2. Ün vèrür cân riştesi ĥam ĥâmetümden çeksem âĥ
Yel degüp çeng üzre bir âvâza gelmiş târ tek
3. Sînemi nây oĥlarıñ deldi dem urduĥça gönül
Ün vèrür her bir deşükden nâle müsîĥâr tek
4. ‘Ârizuñ üzre ĥam-ı zülfüñ añup dün tâ seĥer
Dolanurdum her ĥaraf odlara düşmiş mâr tek
5. Cism-i zârüm tîĥ-ı bî-dâduñdan oldı çâĥ çâĥ
Tünd sudan raĥneler peydâ kılan dîvâr tek
- 6.⁷ Bilmeyüp bih-büdümü cevruñden êtdüm ictinâb
Telĥ şebetlerden ikrâĥ eyleyen bîmâr tek

161 A₁ 44b, İÜ 42a, B 67, A₂ 39a, A₃ 51b, KN 45b, K 46a, T₁ 123b, P 258b, S₁ 170a, T₂ 51a, S₂ 40a, V 41b, TT 46a, S₃ 31b, TN 63a, S₄ 66b, S₅ 46b, S₆ 47b, S₇ 49b, S₈ 40b, S₉ 52b, S₁₁ 57a, TZ 57b.

161 || 1^a gönül: felek A₂ || kıлма: étme TT.

161 || 1^b olmaĥ: olmaĥ S₁, A₃ || yeg: yok K.

161 || 2^a ün: an S₁ ol V od T₁.

161 || 2^b yel degüp: yel döĥüp T₁ dil degüp A₂ dil döĥüp S₂ || üzre bir: üzre her A₂, S₂ üstide B, A₃, S₁, P, TZ önünde T₁ || gelmiş: gelgen A₃.

161 || 3^a sînemi: sîneme S₂ || nây: ney S₂, S₅ yay V, A₂, S₂, TZ || deldi: zaĥmı A₂, S₂ || 1. mısra: sînem êy yâr oĥlarıñ gör deldi dem urduĥça cân TT.

161 || 3^b her bir: her yâr S₁, K, TT yâr yâr A₂ bir S₅ || deşükden: delükden A₃, S₂, TZ, [TD, D] düşümden K, P düşünden A₁, KN, T₂ düřüñden S₄ tenümden A₂, TT yandan V tiřüñden S₅ neyinden [T] yerinden [G].

161 || 4^a ‘ârizuñ: ârizüm T₁ ‘âriz V || üzre: üzre ol V || añup dün: görüp dün T₂, S₂ añup şeb A₃, S₃, İÜ, TZ düşüpdür V añupdur S₄ || tâ seĥer: gece âĥ TT.

161 || 4^b dolanurdum: şolanurdum A₃ || her ĥaraf: tâ seĥer TT her seĥer A₁ || düşmiş: yanmış T₂ || mâr: târ A₁, KN, A₃, T₂, S₂, V, TT, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁ nâr T₁, S₁.

161 || 5^a bî-dâduñdan: bî-dâdından V bî-dâduñla S₃, TT, [G].

161 || 5^b tünd: tende A₃, S₁, K, V, T₂, P, S₄, S₇, S₉, [T] nète TT || kılan: êden A₃.

7 Bu beyit T₂, S₂ ve S₄de yoktur.

161 || 6^a bilmeyüp: bilmedüm A₂, V, [G] || bih-büdümü: bî-hüdemi A₁, KN, A₃, S₅ || cevruñden: cevruñden A₁, KN,.

161 || 6^b eyleyen: eyleyeñ V.

- 7.¹ Hâtıruñ şād eyledüñ ehl-i vefâ gönlin bozup
Bir ‘imâret yapmağa biñ év yıhan mi‘mâr tek
- 8.³ Bî-beķâdur neş’e-yi mey zevķın êtdüm imtiḥân
Hiç zevķ-ı bâķî olmaz neş’e-yi didâr tek
9. Êy Fuzûlî ḥâtır-ı ehl-i şafâ âyinedür
Çarḫ cevrinden eṣer âyinede zengâr tek

1 Bu beyit A₃, S₂ ve S₃'te yoktur.

161 || 7^a ḥâtıruñ: ḥâtırın V ḥâtır T₁, K || eyledüñ: eyledin A₁ eyleyüp A₂ || bozup: yüzüp V, [T] görüp T₂ yıḥup [TD].

161 || 7^b yapmağa: kıılmağa A₂ || biñ: miñ KN.

3 Bu beyit A₃, T₂ ve S₄'de yoktur.

161 || 8^b zevķ-ı: zevķı KN, İÜ, TZ, [G] || olmaz: kıalmaz TT || neş’e-yi: lezzet-i V.

161 || 9^a âyinedür: gönlinedür T₂ gönüldedür S₄ || 1. mısra: ğayrı naķşı maḥv kılmışdur Fuzûlî sineden A₁.

161 || 9^b çarḫ: devr S₃, İÜ || cevrinden: cevrinde S₂, A₃ devrinden A₁, T₂ başından V devrinde [G] || âyinede: âyine-yi V, S₁.

162.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Var ümîdüm kim görüp cevlanuñı olsam helâk
Gerd-i na'l-i bād-pâyüñ örte cismüm üzre hâk
- 2.³ Öldügüm menzilde defnüm kıлмаğa şanmañ lahid
Yer görüp ğurbetde aḥvâlüm giribân êtdi çâk
3. Mest cân vêrdüm mezârüm üzre ta'zîm eyleyüp
Ḳubbe yapup dâne-yi engür eyvân dutdı tâk
4. Çün cefâ mu'tâdıyam bilmen nêdür mihr ü vefâ
Bilmese mihr ü vefâ resmin cefâkârüm nê bâk
5. Her küdüretden meni pâk êtdi seyl-i hûn-ı dil
Şükr-li'llâh âteş-i işkuñ meni yandurdu pâk
6. Âh bilmen n'eyleyem cânümde râḫat ḳalmadı
Gözlerüm nemnâk ü sînem çâk ü göñlüm derdnâk
7. Ğayr naḳşın maḥv ḳılmışdur Fuzûlî sîneden
*Mâ leḫü fi'd-dehri maḫlûbun ve maḳşûdun sivâk*¹⁰

162 A₁ 45^b, B 67, A₂ 40^a, A₃ 52^b, KN 46^a, K 46^b, T₁ 124^a, P 258^b, S₁ 170^b, T₂ 51^b, S₂ 40^a, V 42^a, TT 46^b, TN 63^b, S₄ 67^a, S₅ 46^b, S₆ 48^a, S₇ 50^a, S₈ 41^a, S₉ 52^b, S₁₀ 50^a, S₁₁ 57^b, TZ 58^a.

162 || 1^a cevlanuñı: ruḫsârûñı A₃.

3 Bu beyit T₁'de yoktur.

162 || 2^a şanmañ: şanmañ ki S₂.

162 || 2^b yer görüp: yügürüp K yer yığıp A₁ || aḥvâlüm: efgânüm V, [G] || êtdi: ḳıldı TT, S₅, [G].

162 || 3^a mest cân vêrdüm: ölicek dêrdüm K.

162 || 3^b engür: engüru A₃, S₂, [G] || dutdı: yaptı A₃, K, TZ ḳıldı TT.

162 || 4^a cefâ: vefâ S₂ || bilmen: bilmem A₃ || mihr ü: mihr S₁.

162 || 4^b mihr ü: mihr S₁ || resmin: resmi S₄.

162 || 5^b yandurdu: köydürdü T₁.

162 || 6^a bilmen: bilmem A₃ || n'eyleyem: n'eyleyin A₂.

162 || 6^b nemnâk ü: nemnâk B, K, T₂, V, S₇, S₈, S₉, S₁₀ || çâk ü: çâk B, K, T₂, V, A₂, S₈, S₉, S₁₀.

162 || 7^a ğayr: ğayrı A₃ || naḳşın: naḳş A₁, T₁, S₁ naḳşı KN || ḳılmışdur: ḳılmışdı S₁ || sîneden: sinede K, V.

162 || 7^b fi'd-dehri: fi'd-dâr T₂ || maḳşûdun: maḫbûbün S₄ || sivâk: hevâk T₂.

10 Onun dünyada senden başka dileği ve arzusu yoktur.

163.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Lebûn reşki mizâcın telh kıldı bâde-yi nâbuñ
Kaşuñ meyli yüzini kıbleden döndürdi mihrâbuñ
2. Girihler buldı cânüm riştesi tesbîh târi tek
Maña gör n'etdi âhir arzû-yı zülf-i pür-tâbuñ
3. Ayağûñ tozına yüz sürmege vërmez şabâ ruhşat
Yüzün yüz kerre şebnem yumadın gül-berg-i sîrâbuñ
4. Şabâ ol zülfi depretdükçe teşvişüm ziyâd eyler
Şağın depretme kim bağrumdadur başı bu kullâbuñ
5. Der ü divârûña küstâh yüz sürmiş dëyu gerdün
Yüzünü geçeler sürter yere tâ şubh mehtâbuñ
- 6.⁷ Maḥabbet zâhir êtmek cürmine ḳan tökmek istersen
Ḥabîbüm bunca hem rağbet nêdür cürmine aḥbâbuñ
- 7.⁹ Fuzûlî ḡamze-yi merdüm-keşûnden iltifât ister
Şanur kim iltifâtı raḥm olur ḳurbâna ḳaşşâbuñ

163 A₁ 45^b, B 69, A₂ 40^a, A₃ 53^a, KN 46^b, K 46^b, T₁ 124^b, P 258^b, S₁ 170^b, T₂ 52^a, S₂ 40^b, V 42^a, TT 46^b, TN 63^b, S₄ 67^b, S₅ 47^a, S₆ 48^b, S₇ 50^b, S₉ 53^a, S₁₀ 50^a, S₁₁ 57^b, TZ 58^a.

163 || 1^a reşki: tengi V || mizâcın: mizâcı A₁ || kıldı: kılmış S₁ || bâde: ol mey S₅.

163 || 1^b kaşuñ: kâmetüñ T₁ || meyli: nakşı T₂.

163 || 2^a buldı: oldı B, K, T₁, S₁, T₂, P, TN, S₉, S₁₀ || riştesi: riste'i V.

163 || 3^b yüzün: yüzünü T₂, S₄ || yüz kerre: göre T₂ göz göre S₄ || sîrâbuñ: ḥândanuñ A₃ || yüz kerre şebnem: şebnemle yüz kez S₆, S₁₁, [TD, D].

163 || 4^a zülfi: zülf A₂, KN, T₂, K, TT, B, P, S₄, S₅ || depretdükçe: deprendükçe K, B, S₅ depreñdükçe A₁ tepreddükçe A₂ teprendükçe T₂ tepretçükçe V.

163 || 4^b şağın: şağın A₁, KN, V, T₂, B, TT, S₅ || depretme: tepretme T₂ || başı: ucı T₂.

163 || 5^a divârûña: divârına A₂ || sürmiş: sürmişdür A₃ || yüz sürmiş: yürürmiş S₄ || dëyu: dëyüp KN.

163 || 5^b yüzünü geçeler: geçeler yüzünü T₂.

7 Bu beyit TT'de yoktur.

163 || 6^a cürmine: ḳaşdına A₃ || tökmek: dökme B, K, T₁, S₁ yutmak A₂.

163 || 6^b bunca: munca A₁, KN, T₂, V, S₄, S₅, TZ || hem rağbet: rağbet hem A₃ rağbet kim V rağbetler A₂, S₂ || cürmine: zecrine A₂, B, KN, K, T₁, S₁, S₂, P, TN, S₉, S₁₁, TZ.

9 Bu beyit TT'de yoktur.

163 || 7^a merdüm-keşûnden: merdüm-keşinden T₂, S₄ merdüm-keşden A₁ || ister: eyler V.

163 || 7^b iltifâtı: iltifât T₁, V iltifâtuñ A₁.

164.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Nê hoşdur 'arızuñ devrinde zülf-i 'anber-efşânun
Bu devrânda nê hoş cem'iyeti var ol perişânun
2. Ruhuñ devrinde bir divânedür sevdâlu zülfün kim
Perişanlıqdan olmuş men gibi meşhûrı devrânun
3. Hevâdan kâkülündür deprenen yâ rişte-yi cândur
Ki her dem çizginüp başuña ister ola qurbânun
- 4.⁵ Müsel sel zülf-i müşgînününden arturmuş ruhuñ revnaq
Zihî sünbül ki olmuş ziveri gül-berg-i handânun
5. Qararupdur tütün tek rûzgârum ol zamândan kim
Tenüm hâşâkine odlar urupdur berq-ı hicrânun
6. İşimdür sâye tek yêrden yere yüz urmaq ol günden
Ki başumdan gëdüpdür sâye-yi serv-i hırâmânun
7. Fuzûlîni ayaqdan şaldı bâr-ı miḥnet-i 'ışkuñ
Nêçün dutmazsan êy kâfir elini bir müselmânun

164 A₁ 46^a, İÜ 42^b, B 69, A₂ 40^b, A₃ 53^a, KN 47^a, M 50^a, K 47^a, T₁ 124^b, P 259^a, S₁ 170^b, T₂ 52^b, S₂ 40^b, V 42^b, TT 46^b, S₃ 31^b, TN 64^a, S₄ 68^a, S₅ 47^a, S₆ 48^b, S₇ 50^b, S₉ 53^b, S₁₀ 50^b, S₁₁ 58^a, TZ 58^b.

164 || 1^b devrânda nê: devrân ile [G].

164 || 2^a sevdâlu: sevdâ olur T₁ || kim: - T₁.

164 || 2^b perişanlıqdan: perişanlıqdan A₁, S₅ || gibi: kimi A₁, KN, [T, TD] tegi A₃ || meşhûrı: meşhûr-ı A₁, İÜ, A₂, M, K, T₁, P, S₁, T₂, V, S₃, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, [G].

164 || 3^a kâkülündür deprenen: kâkülündür teprenen A₁, KN, T₂, S₄ kâkülündür teprenen V deprenen ol kâkülün A₂, S₂ deprenen kâkül midür A₃.

164 || 3^b çizginüp başuña: çizginür başuña T₂, A₁, KN, S₄, S₁₀, [G] başuña çizginmek A₂.

5 Bu beyit M, V ve S₃'te yoktur.

164 || 4^a müşgînününden: müşgînünündür ki T₁ müşgînününde TT || arturmuş ruhuñ: arturmuş-durur S₂ öğrenmiş ruhuñ [G].

164 || 4^b ki: kim A₂, A₁, KN, TT, A₃, S₂, İÜ, S₄ || ziveri: ziver-i S₄.

164 || 5^a qararupdur: qaralupdur A₁ karar etmez [G].

164 || 6^a sâye tek: sâye-veş A₂ || urmaq: urmağ A₁, KN, S₂, T₂, S₅ || günden: günde S₂ kim B.

164 || 6^b başumdan: başumdur T₁.

164 || 7^a Fuzûlîni: Fuzûlî'ni TT || ayaqdan: ayağdan A₁, KN, TT, T₂, S₄ || şaldı: saldı V, S₄, S₅.

164 || 7^b dutmazsan: tutmazsan A₃.

165.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Êy muşavvir yâr tımşâline şüret vèrmedüñ
Zülf ü ruḥ çekdüñ velî tâb u ıarâvet vèrmedüñ
2. ‘Işık sevdâsından êy nâşih meni men‘ eyledüñ
Yoh imiş ‘aḳluñ maña yahşî naşihat vèrmedüñ
3. Dün ki furşat düşdi ḥâk-i dergehüñden kâm alam
N’oldı êy gözyaşı göz açmağa furşat vèrmedüñ
4. Göz yumup ‘âlemden isterdüm açam ruḥsârûña
Cânım alduñ göz yumup açınca mühlet vèrmedüñ
- 5.⁷ Bu mıdur raḥmüñ ki ḥâlün eyler iken kaçd-ı cân
Çıhdı ḥaṭṭuñ kim anı men‘ êde ruḥşat vèrmedüñ
6. Vèrme ḥüsn ehline yâ Rab ḳudret-i resm-i cefâ
Çün cefâ çekmekde ‘ışık ehline ṭâḳat vèrmedüñ
7. Êy Fuzûlî öldüñ efgân etmedüñ raḥmet saña
Raḥm ḳılduñ ḥalka efgânûña zaḥmet vèrmedüñ

165 A₁ 46^a, İÜ 42^b, B 69, A₂ 40^b, A₃ 53^b, KN 47^a, M 50^b, K 47^b, T₁ 125^a, P 259^a, S₁ 171^a, T₂ 52^b, S₂ 41^a, V 42^b, TT 47^a, S₃ 32^a, TN 64^b, S₄ 68^b, S₅ 47^b, S₆ 49^a, S₇ 51^a, S₈ 41^a, S₉ 53^b, S₁₀ 50^b, S₁₁ 58^b, TZ 59^a.

165 || 1^b zülf ü: zülf V || tâb u: tâb-ı S₁, A₃, V, M, K, [G].

165 || 2^a sevdâsından: sevdâsında S₁, A₁ || eyledüñ: etme kim A₁, S₅, [G] eyleme A₂.

165 || 2^b yoh: yoğ A₃, S₂ || maña: senün TT, V, T₂, S₄, S₅, [G].

165 || 3^a dergehüñden: dergehinden T₁, TT, B, K, T₂, P, S₁₁ dergehünde S₅.

165 || 3^b n’oldı: n’olduñ A₃ || açmağa: açmağda V || furşat: ruḥşat A₂, TT, S₂, S₅ || vèrmedüñ: ḳalmadı T₂.

165 || 4^a ‘âlemden: ‘âlemdede A₂, S₁.

165 || 4^b alduñ: alup S₄.

7 Bu beyit V’de yoktur.

165 || 5^a bu mıdur: bu mıydı S₅ || raḥmüñ: luḥfuñ S₃, M, İÜ || eyler: êder TT, S₅.

165 || 5^b kim anı: kim onı A₁ anı kim A₃ || ruḥşat: furşat A₁.

165 || 6^a resm-i cefâ: resm ü cefâ A₁.

166.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Çarḥ her ay başına şalmış қаşuñdan bir ḥayâl
Bu cihetdendür her ay başında olmaḡ bir hilâl
2. Mâh-ı nev olmış қаşuñ sevdâsınuñ ser-geştesi
Şehrden şehre gezer âvâreler tek mâh u sâl
3. Êtdügiyçün ḥüsnüñe qarşu kemâl izhârî gün
Bir gün olmaz kim aña gerdün yetürmez bir zevâl
4. Şubḥ kılduñ cilve gün çekdi özin bir güseye
Şâm ‘arz êtdüñ ruḥuñ şem‘i eritdi infi‘âl
5. Kılma gözden çihre vü ḥâlün nihân kim kılmaya
Düd-ı âhum âftâbı⁷ çihre-yi gerdüna ḥâl
6. Olmayup maḡbül-i ḥâk-i dergehün mâh-ı tamâm
Za‘f-ı tälî‘ verdi gün günden aña taḡyîr-i ḥâl
7. Êy Fuzûlî mâh-nisbet maḡv kıl varuñ tamâm
Ger dilersen bulmaḡ ol ḥurşîd ile bir ittişâl

166 A₁ 46^b, İÜ 43^a, B 68, A₂ 41^b, A₃ 55^a, KN 47^b, M 51^a, K 47^b, T₁ 125^a, P 259^a, S₁ 171^a, T₂ 53^a, S₂ 41^a, V 43^a, TT 47^a, S₃ 32^a, BN 34^a, TN 64^b, S₄ 68^b, S₅ 48^a, S₆ 49^a, S₈ 41^b, S₉ 54^a, S₁₀ 51^a, S₁₁ 58^b, TZ 59^a.

166 || 1^a şalmış: salmış V || қаşuñdan: қаşından T₂.

166 || 1^b hilâl: zevâl T₁ || başında: başına [T].

166 || 2^a sevdâsınuñ: miḥrâbınuñ V, TT.

166 || 3^a ḥüsnüñe: ḥüsnüñe ki M || izhârî: izhâr V, A₃, A₂, A₁, S₄, S₅, S₈, S₉, S₁₀, [G] || êtdügiyçün: tuttıgiyçün [G].

166 || 3^b aña: oña A₁ || zevâl: su‘âl S₁.

166 || 4^a kılduñ: kıldı A₁.

166 || 4^b şâm: şâma S₂.

166 || 5^a çihre vü: çihre A₂, S₂, A₃, T₂, V, S₅, S₈, S₁₀ || kim: tâ TT || kılmaya: kalmaya T₁, A₂, B, M, K, S₂, S₃, P, İÜ, S₉ kılmasa V olmaya S₈ salmaya [G].

166 || 5^b düd-ı: düd u T₁ || âftâbı: âftâb-ı A₁, A₃, B, M, K, T₁, T₂, S₁, S₃, V, TT, P, İÜ, TN, S₅, S₆, S₈, S₉, S₁₀, TZ, [G].

7 Yazmalarda “âftâb” şekli yaygınsa da Cem Dilçin’in değerlendirmeleri doğrultusunda “âftâbı” farkı tercih edilmiştir.

166 || 6^b aña: oña A₁ || tälî‘: tab‘i [G].

166 || 7^a mâh: mâha S₂ mâverâsın TT || varuñ: varın K.

166 || 7^b dilersen: dilersen S₂, TT, S₃, M, İÜ || bulmaḡ ol: edesen V || ile bir: birle A₃, B, M, K, T₁, S₁, V, S₃, P, İÜ, TN, S₄, S₆, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁.

167.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Milk-i hüsnün böyle zâlim pâdişâhı olmağıl
Kim saña zâlim dese 'âdil güvâhı olmağıl
2. Ğamze tiğın çekme her sâ'at gönül yağmasına
Hükme tâbi' milke ğâretger sipâhî olmağıl
- 3.⁴ Âhını ey mâh 'uşşâkuñ yetürme göklere
Derd ehlinün nişân-ı tîr-i âhı olmağıl
- 4.⁶ Ger dilersen şem' tek ğayret odına yanmayam
Şamlar ağyâr şem'-i bezmgâhı olmağıl
- 5.⁸ 'Âdet etmek hoş degül bî-dâde rahm et Tañrı-çün
Gâh olsañ mâyl-i bî-dâd gâhî olmağıl
6. 'Âşık u rüsvâ görüp men' etme ey nâşih meni
Münkir-i âşâr-ı taqđır-i İllâhî olmağıl
7. Ey Fuzûlî eyle tã'ât-ı riyâyî terkini
Tövbe kııl min-ba'd meşğül-i menâhî olmağıl

167 A₁ 46^b, İÜ 43^a, B 68, A₂ 41^a, A₃ 55^a, KN 47^b, M 51^a, K 48^a, T₁ 125^b, P 259^b, S₁ 171^b, T₂ 53^a, S₂ 41^b, V 43^a, TT 47^b, S₃ 32^b, BN 34^a, TN 65^a, S₄ 69^a, S₅ 48^a, S₆ 49^b, S₇ 51^b, S₈ 41^b, S₉ 54^a, S₁₀ 51^a, S₁₁ 59^a, TZ 59^b.

167 || 1^a hüsnün: hüsnin TT || böyle: beyle A₁, A₂, KN, TT, T₂, S₄, S₅, TZ, [T, G, TD] || olmağıl: olmagil T₂, S₅.

167 || 1^b saña: kim S₅ || olmağıl: olmagil T₂, S₅ || dese: dese saña S₅.

167 || 2^a her sâ'at: ey zâlim A₂, S₂ || yağmasına: öldürmege TT.

167 || 2^b sipâhî: güvâhı S₅ || olmağıl: olmagil T₂, S₅.

4 Bu beyit V'de yoktur.

167 || 3^a mâh: âh T₁.

167 || 3^b olmağıl: olmagil T₂, S₅.

6 Bu beyit TT'de yoktur.

167 || 4^a dilersen: dilersen: A₃, S₃, B, İÜ, K || şem' tek: şem'-veş A₃ || ğayret: ğayretten T₂ || odına: oda T₂ || yanmayam: yanmaya S₃, M.

167 || 4^b ağyâr: ağyâra S₃, M || şem'-i bezmgâhı: bezmi şubhğâhı V || olmağıl: olmagil T₂, S₅.

8 Bu beyit A₁, İÜ, KN, M, S₃, S₄ ve S₅'te yoktur.

167 || 5^a bîdâde: bîdâd T₁, A₃.

167 || 5^b gâh: gâhî A₂, T₁, S₁, S₂, T₂, V, P, BN, TN, S₆, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ, [TD] || olmağıl: olmagil T₂, S₅.

167 || 6^a 'âşık ü: 'âşıkı A₁, A₂, [G] 'âşık T₁, A₃, V, S₂, BN, TN, S₇, S₈, S₁₀, TZ || görüp: edüp V || etme ey nâşih: etme ey zâhid A₁ ey zâhid TT.

167 || 6^b âşâr-ı taqđır-i ilâhî: taqđır-i âşâr-ı ilâhî A₃, S₃, M, İÜ, BN, S₅, S₆, S₇, S₁₁, [G] taqđır-i âşâr-ı menâhî V || olmağıl: olmagil T₂, S₅.

167 || 7^a riyâyî: riyânuñ A₃ || terkini: terk kııl V, A₂, S₂ terkin et K, TT || eyle tã'ât-ı riyâyî terkini: eyleme tã'ât riyâyî terkin et TZ, [G].

167 || 7^b menâhî: ilâhî S₁ || olmağıl: olmagil T₂, S₅.

168.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Bes ki za'f-ı rûzeden her gün tapar tağyîr-i hâl
Olacağdur 'id için mâh-ı tamâmum bir hilâl
2. Kıldı mâh-ı rûze ol hürşîdi gün günden za'if
Zerre zerre aya şan gün nûrı eyler intiķâl
3. Bir hayâl etmiş mi za'f-ı rûze yâri bilmezem
Yoğsa yâri görmeyüp men gördüğümdür bir hayâl
- 4.⁵ Dutabilseydüm su içmezdüm kılurdum def'ini
Rûzenün kim göz göre hürşîdüme ister zevâl
5. Ay dutılsun rûze eyyâmında gün düşsün yere
Kim bu ay günden bulupdur mihr-bân mâhum melâl
6. Kānumı içmek diler ol la'l-i mey-gün bu gece
Rûze dutmuş gālîbâ iftār için ister hēlâl
7. Yemek içmek fikrin ehl-i rûzeden kes ēy güneş
Bir şevāb ēt şubhlar tā şām kıl 'arz-ı cemâl
8. Rûze teklîfin Fuzûlîden götür ēy muhtesib
Nâtüvāndur anda bu teklîfe yoğdur ihtimâl

168 A₁ 46^b, İÜ 43^b, B 68, A₂ 41^b, A₃ 54^b, KN 48^a, M 51^b, K 48^a, T₁ 126^a, P 259^b, S₁ 171^b, T₂ 53^b, TT 47^b, S₃ 33^a, BN 34^b, TN 65^a, S₄ 69^b, S₅ 48^b, S₆ 49^b, S₇ 53^a, S₉ 54^b, S₈ 42^a, S₁₁ 59^b, S₁₀ 51^a.

168 || 1^a gün: dem TT, [G] || tapar: bulur S₁, A₃, B, K, T₁, P, TN, S₇, S₈, S₉, [G] olur S₁₀.

168 || 1^b tamâmum: tamâm M.

168 || 2^a mâh-ı rûze: za'f-ı mâh S₃, M, İÜ || ol hürşîdi: hürşîdümi S₁, A₃, B, K, TN, S₇, S₈, [G] hürşîdümi T₁ hürşîdini P, S₉.

168 || 2^b şan: san S₃, M || nûrı: nûrun [G].

168 || 3^a etmiş mi: etmişdi [G].

168 || 3^b yâri: anı A₂ || gördüğümdür: gördüğümde M, S₃ görmekdür T₁.

5 Bu beyit A₃, M ve S₃'te yoktur.

168 || 4^a su: şu S₁, TT, K, İÜ || içmezdüm: içerdüm [T].

168 || 4^b rûzenün: rûzeni [G] || hürşîdüme: hürşîde S₅ || ister: isterler S₆.

168 || 5^a rûze: rûzeler T₁ || eyyâmında: bâbında T₁.

168 || 5^b ay: ay u T₁ || günden: benden A₂ men tek TT || bulupdur: buluptur S₁ tapupdur A₂, A₃ olupdur T₂ boluptur [G] || mihr-bân mâhum: mihr-bânüm bir A₃ mâh-ı tâbânüm T₂ || melâl: hilâl A₁, A₂, A₃, K, T₁, T₂, TT, TN, S₆, S₁₀, S₁₁, [G].

168 || 6^a bu: her A₁, İÜ, B, A₂, A₃, M, K, T₁, S₁, T₂, TT, S₃, BN, TN, S₅, S₆, S₇, S₁₀, S₁₁, [G] bir KN, S₄, S₇, S₉.

168 || 6^b dutmuş: tütmiş A₃.

168 || 7^a fikrin: fikr K diler S₃, M || ehl-i rûzeden: ol la'l-i mey-gün S₃, M || ey: - TT || güneş: gönül K ü güneş S₁.

168 || 7^b şubhlar: şubhdan A₁ şubh-dem TT || tâ: yâ TT || kıl 'arz-ı: 'arz ēt bir A₂ ēt 'arz-ı S₄.

168 || 8^b anda: onda A₁.

169.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Eyle müsteşnâ güzelsen kim saña yoğdur bedel
Senden ey cān münkaṭı‘ kılmaz meni illā ecel
2. Néce şüret bağlasun gönülüm ḫalâş-ı ‘ışkdan
‘ışkdu bir ḫāl kim ol ḫāle gönlümdür maḫal
3. ‘ışkuma noḫşān yétürmez görmemek ol ‘arızı
Cevhere tağyir-i āşār-ı ‘araz vèrmez ḫalel
4. Eyledi rüsvā gönül çāk-i giribān-ı edeb
Gör né ehl-i ‘ilmdür ādāb ilen eyler cedel
5. Ḫālūmi gördükçe men‘-i ehl-i ‘ışk eyler faḫıh
Ḫüccet-i maḫṭū‘ı yoğ eyler kıyās ilen ‘amel
6. Medrese içre müderris vèrdügi biñ dersden
Yèg-durur mey-ḫānede bir cām vèrmek bir güzel
7. Ey Fuzülî men dem urmuşdum şafā-yı ‘ışkdan
Maṭla‘-ı ḫurşid icād olmadın şubḫ-ı ezel

169 A₁ 47^a, İÜ 44^a, B 70, A₂ 42^a, A₃ 55^b, KN 48^a, M 51^b, T₁ 126^a, P 259^b, S₁ 172^a, T₂ 53^b, S₂ 41^b, V 43^b, TT 47^b, S₃ 33^a, BN 34^b, TN 65^b, S₄ 69^b, S₅ 49^a, S₆ 50^a, S₇ 52^a, S₈ 42^a, S₉ 55^a, S₁₁ 60^a, S₁₀ 51^b.

169 || 1^a eyle: öyle B, S₁, T₁ || müsteşnâ: müstağni T₁, A₁, KN || kim saña: ḫüsnüfe S₃, M, İÜ.

169 || 1^b kılmaz: bilmez T₁ étmez S₄.

169 || 2^a ḫalâş-ı: ḫalâşı İÜ, M, S₁, S₃, [G].

169 || 2^b ol ḫāle gönlümdür: gönlümdür ol ḫāle V.

169 || 3^a ‘ışkuma: ‘ışka T₁, A₃, V, TN, S₆, S₇ || noḫşān: noḫşāni T₁, A₃, TN, S₆, S₇ || yétürmez: getirmez T₁, B, S₁, T₂, P, TN, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, [G].

169 || 3^b cevhere: cevher V, S₄ || ḫalel: ḫayel T₁.

169 || 4^a edeb: eyleyüp V, TT.

169 || 4^b ‘ilmdür: cehildür A₃ || ādāb ilen: ādāb ile A₃, KN, T₂, P, [T, G, TD] edeb ile A₁ || ehl-i ‘ilmdür ādāb ilen: cāhildür ki ehl-i ‘ilm ilen S₄.

169 || 5^a ḫālūmi: ‘ālemi A₁, KN, T₂, S₅ || men‘-i ehl-i ‘ışk: ‘ışk ehlini men‘ A₃.

169 || 5^b kıyās: ‘inād S₄ || ilen: ile T₂, [T, G, TD] igen A₁ || ‘amel: cedel A₁.

169 || 6^a biñ: miñ A₁, KN.

169 || 6^b mey-ḫānede: mey-ḫāne vü S₄ || vèrmek: vèrse A₂, S₂ dutmağ V.

169 || 7^a şafā-yı: fezā-yı V.

169 || 7^b ḫurşid: ḫurşid-i [G].

170.

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1. Êy ruhuñ kıble-yi cân hâk-i derüñ Ka'be-yi dil
Reh-i 'ışkuñda fenâ ser-ħadi evvel menzil
2. Lâle-reng êtdi gözüm kan ile hâk-i derüñi
Kîmiyâgerdür êder gördüğü toprağı kızıl
3. Ol ki yâruñ şeb-i hecrine kıyâmet günü der
Halk arasında kıyâmet günü olmaz mı hacil
4. Kâtı müşkildür işüm zülf-i girih-girüñden
Şabr bu müşkili derler açar ammâ müşkil
- 5.⁶ Êtmek olmaz seni âgâh gönül hâlinen
Yazuğ ol kim vère gönlin saña senden gâfil
6. Sêverem zâhidi kim kûşe-yi mihrâbı sêver
Ham-ı ebrüña raķîbüm olup olmaz mâyil
7. Delü dêrsem n'ola 'uşşâķına gül-çihrelerüñ
Özini göz göre odlara şalur mı 'âķil
- 8.¹⁰ Seni cânân şanuram çıh bedenümden êy cân
Men ü cânânüm arasında çoğ olma hâyil
9. Êy Fuzûlî yanaram kim nê için ol yüzi gül
Maña yanar od olur özgeye şem'-i maħfil

170 A₁ 47^b, İÜ 44^b, B 70, A₂ 42^a, A₃ 55^b, KN 48^b, M 52^b, K 48^b, T₁ 126^b, P 260^a, S₁ 172^a, T₂ 54^a, S₂ 42^a, V 43^b, TT 48^a, S₃ 33^b, BN 35^a, TN 66^a, S₄ 70^b, S₅ 49^b, S₆ 50^b, S₇ 51^b, S₈ 42^b, S₉ 55^a, S₁₁ 60^a, S₁₀ 51^b.

170 || 1^b reh-i: âh T₁ || ser-ħadi: ser-ħadidür TT menzili A₂.

170 || 2^a kan ile: cân ile T₁ yaşıyla V || derüñi: derini V.

170 || 2^b kîmiyâgerdür: kîmiyâgerler TT || toprağı: toprağı A₁, B, KN, K, T₂, S₅ toprağı V.

170 || 3^a şeb-i: ğam-ı A₂, S₂. şebi S₄.

170 || 4^a işüm: işin [G].

170 || 4^b açar: aç İÜ, M, S₃.

6 Bu beyit S₂'de yoktur.

170 || 5^a seni: beni T₁.

170 || 5^b yazuğ: yazuğ A₁, KN, A₂, T₂, V || vère gönlin saña: vère gönliüm saña V saña gönlin vère A₃, TT, B, S₃, M, İÜ, BN, S₅, S₆, S₇, [G].

170 || 6^a sêverem: sêveyim ol A₁ || sêver: dutar S₂.

170 || 7^a çihrelerüñ: çihrelerin TT.

170 || 7^b özini: kend'özini S₂ || şalur: salur V urar T₂.

10 Bu beyit M, S₂ ve S₃'te yoktur.

170 || 8^a şanuram: sanuram V || bedenümden: bedenden T₁.

170 || 8^b çoğ: çoğ A₃ || cânânüm: cânânın [G].

170 || 9^b maña yanar od olur: baña yanar od olup A₁, KN, baña od olup olur T₂ || özgeye: özğüne V illere S₂.

171.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Hiç sünbül sünbül-i zülfün gibi müşgîn degül
Nâfe-yi Çini saçun tek dërler ammâ çin degül
2. Var gül berginde hem el-ḥaḫ nezâket birle reng
Lîk cân-perver leb-i la'lün gibi şîrîn degül
3. Mihr-bân dërler seni aḡyâre likin men aña
Bâver êtmen kim saña mihr eylemek âyin degül
4. Hûblar mihrâb-ı ebrûsına kılmazsan sücüd
Dînüni döndergil êy zâhid ki yahşî dîn degül
5. Tâ Fuzûlî kâmet ü ruḥsârûña vërmiş göñül
Mâyil-i serv ü hevâ-h'âh-ı gül ü nesrîn degül

171 A₁ 47^b, İÜ 44^a, B 71, A₂ 42^b, A₃ 54^b, KN 48^b, M 52^a, K 49^a, T₁ 127^a, P 260^a, S₁ 172^b, T₂ 54^a, S₂ 42^a, V 44^a, TT 48^a, S₃ 33^b, BN 35^a, TN 66^a, S₄ 70^a, S₅ 49^b, S₆ 50^b, S₇ 53^b, S₈ 42^b, S₉ 55^b, S₁₀ 50^b, S₁₁ 60^b, TZ 60^a.

171 || 1^a gibi: kimi A₁, KN, TZ, [T, TD] tegi S₄ || müşgîn: müşkil V, A₁ pür-çin S₁, S₃, M, İÜ.

171 || 1^b çini: çin A₁.

171 || 2^a gül berginde: berg-i gülde TT || el-ḥaḫ: ancak A₃, S₄ - S₂ || nezâket: ısrâret TT || nezâket birle reng: temâşâ-yı cemâl A₃.

171 || 2^b gibi: kimi A₁, KN, TZ, [T, TD] tegi S₄ || şîrîn: pür-çin S₃, M, İÜ güzîn B.

171 || 3^a likin: bilmen V || aña: oña A₁ anı S₃, M, İÜ, S₄.

171 || 3^b êtmen: êtmeñ V || saña: aña V.

171 || 4^a kılmazsan: kıl ben tek S₅.

171 || 4^b dînüni: dînün T₁ || döndergil: dönder gel [T] döndür gel [G].

171 || 5^a ü ruḥsârûña: ruḥsârûña KN, V ü ruḥsâra T₁ || vërmiş: vërdi A₁.

171 || 5^b serv ü: serv A₁, KN, S₁, K, A₃, TT, TZ || hevâ-h'âh-ı: hevâ-h'âh u S₁ || gül ü: gül-i S₁, K, [G] || serv ü hevâ-h'âh-ı gül ü nesrîn degül: serv-i ḥîrâmân degül ü nesrîn degül V.

172.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Yüzünü gözgüye gaybetde oğşadan gâfil
Doğinsa yüz yüze olmaz mı ara yerde hacil
2. Bırağ niğâb ki bilsün kemâl-i şun' görüp
Ferişte hilğat-i Âdemde şübhesin bâtıll
3. Hâdiş-i vahy-veşün zâyî' etme ağıyâre
Revâ midur edesen kâdrin âyetün nâzil
- 4.⁵ Hârim-i küyüñi göster nümüne eyle sevâb
Kim ola cennet için halk tâ'ata mâyil
5. Seni koyup büte eyler 'ibâdetin kâfir
'Azâb-ı düzağa ol vechden olur kâbil
6. Hâkime nefy-i kıyâmet hağâsını bildür
Kıyâm göster aña i'tikâdın et zâ'il
- 7.⁹ Ğarâz Fuzûliye ancak elüñde ölmekdür
Velî mağâldür ol hem sen olıcağ kâtil

172 A₁ 48^a, İÜ 44^b, B 71, A₂ 43^a, A₃ 54^a, KN 49^a, M 52^b, K 49^a, T₁ 127^a, P 260^a, S₁ 172^b, T₂ 55^a,
V 44^a, TT 48^b, S₃ 34^a, BN 35^b, TN 66^b, S₄ 71^a, S₅ 50^a, S₆ 51^a, S₇ 52^b, S₉ 56^a, S₁₁ 61^a, TZ 60^a.

172 || 1^a yüzünü: gözüñi A₁ || oğşadan: oğşadan M, K, S₁, T₁, S₃, İÜ.

172 || 1^b doğinsa: toğinsa A₂, A₃, TT toğinsa V, T₂ dutunsa [G].

172 || 2^a bırağ: yoğ K burağ A₂ nikâb T₁ || niğâb ki bilsün: bırağ ki bilsün T₁ niğâbı ki bilsün A₁ nikâbını
yüzden [G] || şun': şun'ı TT, A₁ hüsn A₃, T₂, S₅.

172 || 2^b hilğat-i âdemde: âdemde hilğat A₁ hil'at-i âdemde S₄ [G] || şübhesin: sînesin S₄.

172 || 3^a vahy-veşün: vahy işün V vahyi dışın S₄, [G].

172 || 3^b kâdrin: kâdrini V, [G] kudret S₄ || âyetün: anuñ V onun [G].

5 Bu beyit S₄'te yoktur.

172 || 4^a küyüñi: hüyünü [G].

172 || 5^b düzağa: ravza T₁ || olur: ola T₁ || kâbil: kaail [G].

172 || 6^b aña: oña A₁ || i'tikâdın: i'tikâd T₁ || zâ'il: nâzil T₁, M, S₃, İÜ.

9 Bu beyit TT'de yoktur.

172 || 7^a elüñde: elüñden S₁ kapañda A₃, A₂ önüñde K yoluñda S₄, [G].

173.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Câna başdum gonce-veş peykânunuñ ey tâze gül
Döymek için hecrüñe düzdüm demürden bir gönül
2. Veh ne sâhîrsen ki oddan şu çıharduñ şudan od
Terledüp ruhsârunuñ gül gül kılanda tâb-ı mül
- 3.⁴ Yandurup eczâ-yı terkibüm külüm vërseñ yele
Yoh yoluñdan dönmeğüm varum senüñdür cüz' ü kül
4. Merdüm-i çeşmüm yığar nâveklerüñ mümkün şanur
Ol ağaçlar birle dutmağ eşk deryâsına pül
5. Ey gönül levh-i emel naqş-ı beğâdan sâdedür
Fânî etme 'ömrüñ ol sevdâda kim bâkî degül
6. Şüret-ârâ olma taşşîl-i kemâl-i mâ'nâ et
Kim behâyim nev'in etmez âdemî zer-beft çul

173 A₁ 48a, İÜ 45a, B 71, A₂ 43a, A₃ 54a, KN 49b, M 53a, K 49b, T₁ 127b, P 260b, S₁ 173a, T₂ 54b, S₂ 42b, V 44b, TT 48b, S₃ 34b, BN 36a, TN 67a, S₄ 71a, S₅ 50a, S₆ 51a, S₇ 53a, S₈ 43a, S₉ 56a, S₁₀ 52a, S₁₁ 61a, TZ 60b.

173 || 1^a başdum: basdum A₁, KN, TT, T₂, S₄, S₅.

173 || 1^b döymek: dözmek A₁, KN, V, TN, S₄, S₈, [T, TD, D] düzmek [G] dutmağ S₁₀, S₁₁ || hecrüñe: cevrüñe S₃, M, İÜ || düzdüm: giydim [G] || demürden: temür tek S₅.

173 || 2^a sâhîrsen ki: sâhîrsen A₂ sâhîrdür ki M, S₃, İÜ sâhîrdür T₁ || şu: su B, KN, T₁, T₂, A₁, V, İÜ, S₅ || çıharduñ: çıkarup A₂, S₂, TT, V, S₁₀ çıkaruñ A₁ çıkarur A₃, B, M, K, T₁, S₁, S₃, P, BN, TN, S₇, S₉ || şudan: sudan KN, B, T₁, T₂, S₁, A₁, V, İÜ, S₄, S₅.

173 || 2^b terledüp: terleyüp A₁, KN, T₂, S₄ || ruhsârunuñ: ruhsârunuñ TT.

4 Bu beyit V'de yoktur.

173 || 3^a yele: göge A₃.

173 || 3^b yoluñdan: yoluñda A₃.

173 || 4^a yığar: yıkar V, S₅, [G] || nâveklerüñ: peykânlaruñ S₁, K, TZ, [G] || şanur: sanur V degül S₃, A₂, K, M, P, İÜ, S₉, S₁₀, TZ.

173 || 4^b dutmağ: tütmağ A₃, S₂.

173 || 5^a naqş-ı: naqşı B.

173 || 5^b 'ömrüñ: 'ömrü S₃, M, İÜ 'ömrü S₁, TT 'ömrünü [T] || sevdâda: sevdâya TT, T₂ sevdâ A₁ süda [T] || degül: 'amel V.

173 || 6^b nev'in: nev'i S₁, S₅ nev'ine S₂ || 1. mısra: kim ola cennet için âdemine zer-beft çul A₁.

- 7.¹ N'ola dërsem kıadr ile efzûn Mesîhâdan seni
Yêr ü gök mîzân olup farķ olmış ağırđan yûnûl
- 8.³ Āteş-i dil eyle sûzândur ki başmaz hîç kim
Raħm êdüp nâveklerûñden ğayrı zaħmum üzre kül
9. Hâşılıñ evvel ğam-ı cânândur âħir terk-i cân
Bu imiş kısmet Fuzûlî h'âh ağla h'âh gül

---

1 Bu beyit A₃'te yoktur.

173 || 7^a ile: ilen TT.

173 || 7^b olmış: êtmîş TT - A₁ || ağırđan: ağırđla TT.

3 Bu beyit A₃, S₂ ve S₅'te yoktur.

173 || 8^a eyle: öyle S₁ || başmaz: basmaz A₁, KN, T₂, S₄ yanmaz V durmaz TT bakmaz [G].

173 || 8^b ğayrı: ğayr V, S₁₁ özge A₁, KN, TT, T₂, BN, S₄, S₁₀, TZ, [T, TD, D] || zaħmum: zaħm T₂ || kül: gül [G].

173 || 9^a hâşılıñ: hâşılıum A₂ || evvel: çün ol K oldur [G] || cânândur âħir: cândur âħir A₁ cânândur andan V cânândandur M cânânda âħir [G].

174.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Reh-rev-i 'irfâne besdür sāgar u sākī delil
Kim meh ü hırşiddeden tapmış temennâsın Hâlıl
2. Olsa isti'dâd-ı 'arif kıabil-i idrâk-i vahy
Emr-i Hâk irsâline her zerredür bir Cebre'ıl
3. Her kimün taqđirden maqşûdı öz kıadrincedür
Ehl-i 'ışk ister zülâl-i vaşl zâhid selsebil
4. Cennete zâhid bilür cân vèrmedin yètmez veli
Câna kıymaz öz temennâsındadır miskîn başıl
5. Êy kıılan izhâr-ı zillet müjde-yi 'izzet saña
Kim bu dergehde muqarrerdür 'aziz olmaç zelil
6. Va'de-yi vařluñ meni şalmış hayâl-i zülfüne
Kim diler tül-ı emel sermâye-yi 'ömr-i tavil
7. Êy Fuzûli hûblar zıkr-i cemâliyle hoşem
şükr kim kesb ètmiřem 'âlemde bir zıkr-i cemil

174 A₁ 48^b, İÜ 45^b, B 72, A₂ 43^b, A₃ 53^b, KN 49^b, M 53^b, T₁ 128^a, P 260^b, S₁ 173^a, T₂ 55^a, S₂ 42^b, V 44^b, TT 49^a, S₃ 34^{a-2a}, BN 36^a, TN 67^a, S₄ 71^b, S₅ 50^b, S₆ 51^b, S₇ 52^b, S₈ 43^a, S₉ 56^b, S₁₀ 52^a, S₁₁ 61^b, TZ 61^a.

174 || 1^a sāgar ü: sāgar S₄ || sākī: şahbâ A₂, V, S₂.

174 || 1^b meh ü: meh V mey A₂ || tapmış: bulmuş B, M, S₁, S₂, S₃, P, İÜ, TN, S₈, S₉, TZ, [G] ètmiş V || temennâsın: temâşâsın V.

174 || 2^a olsa: ola T₂, S₅ || vahy: mey V.

174 || 2^b emr-i: sırr-ı A₂, S₂ || irsâline: ef'âline A₂, S₂.

174 || 3^b 'ışk ister: 'uşşâka T₂ || zülâl-i: zülâl u V || vaşl: vaşl u KN, T₁, T₂, S₃, S₅.

174 || 4^a cennete: cenneti M, S₃, V, İÜ cânına T₁, A₃ || yètmez: bulmaz S₃, M, İÜ gètmez V.

174 || 4^b câna kıymaz: cennete girmek A₂, S₂ || temennâsındadır: temennâsında A₃ || başıl: kelil [G].

174 || 5^a êy kıılan: eylemiş S₃, M, İÜ || zillet: devlet T₂ zât V || saña: baña S₅ || zillet müjde-yi 'izzet saña: müjde 'izzet-i devlet bana [G].

174 || 5^b bu dergehde: mürür ile A₂, S₂.

174 || 6^a şalmış: salmış V.

174 || 6^b diler tül-ı emel: diler tül u emel A₁ şeb-i hicrânâdur A₂, S₂ || sermâye-yi: ser-rişte-yi [TD].

174 || 7^a cemâliyle: hayâliyle A₂, S₂ vişâliyle TT.

175.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Degülsen çoḥdan ey gerdün cihân seyirinde yoldaşum
N'ola ḥam olsa ḳaddüm senden artuḳdur menüm yaşum
2. Terâzû-yı 'ıyâr-ı miḥnetem bâzâr-ı 'ışḳ içre
Gözüm her dem dolup biñ taşa her sâ'at deger başum
3. Sirişküm al baḡrum pâre bir kûh-ı belâyem kim
Hemîşe lâle vü la'l ile rengîndür içüm daşum
4. Maña mânend bir divâne şüret baḡlamaz güyâ
Ḳalem sındurdu taşvîrüm ḳılandan soñra naḳḳaşum
5. Fuzûlî ḥâzin-i genc-i vefâyam ol sebebdendür
Güherler tökdüḡi isrâf ile çeşm-i güher-pâşum

175 A₁ 48b, İÜ 45b, B 72, A₂ 44a, A₃ 56b, KN 50a, M 53b, K 49b, T₁ 128b, P 260b, S₁ 173b, T₂ 55b, S₂ 43a, V 45a, TT 49a, S₃ 2a, BN 36b, TN 67b, S₅ 50b, S₆ 51b, S₇ 54a, S₈ 43b, S₉ 56b, S₁₀ 52b, S₁₁ 62a, TZ 61a.

175 || 1^a cihân: felek V cân [G].

175 || 1^b olsa: bolsa A₂ || ḳaddüm: ḳaddüñ A₃, KN, TT, B, S₂, K, P, A₁, T₂, BN, TN, S₅, S₉, S₁₁.

175 || 2^b dolup: döküp B, A₃, T₁ || biñ: miñ A₁, KN || taşa: daşa A₁, KN, T₂, V, S₅ || deger: deler T₁, M yarar A₃.

175 || 3^a al: al u S₃, T₂, [G] || kim: ben M, TT.

175 || 4^b sındurdu: şındurdu S₂, TT || ḳılandan: çekenden A₃, A₂, B, S₁₀, TZ, [TD].

175 || 5^b tökdüḡi: tökdi T₁, T₂, V, S₈, TZ, [G] dökdi B, M, K, S₁, S₃, İÜ, S₇, S₉, S₁₀ || isrâf ile: isrâf ile bu T₁, T₂, B, M, K, S₁, S₃, P, İÜ, S₇, S₈, S₉, S₁₀, [G].

176.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Tenümde zaḥm-ı tîḡuñ çeşm-i ḥün-efşâna beñzetedüm
Oḡuñ kim şaf şaf eṭrâfındadır müjgâna beñzetedüm
2. Bekâ-yı rûḥumı bildüm ḥayâl-i la'l-i nâbuñdan
Ḥayâtumdur dedüm baḡruma başdum ḵana beñzetedüm
- 3.⁴ Sökilmiş gögsümi kim ṭoludur ḡamzeñ ḥayâliyle
Ḥarâmiler yataḡı menzil-i virâne beñzetedüm
- 4.⁶ Tenümden incinüp çıḡmıṣ revân cân gibi peykânuñ
Neçük incimesün yêtdükde zevḡın cânâ beñzetedüm
- 5.⁸ Gözümde beslenüp kıymet bulan peykânuñı gördüm
Şadefde gevher olan ḵaṭre-yi bârâne beñzetedüm
6. Fuzûlî öldürür her dem meni ehl-i naẓar ṭa'ını
Ki neçün yâr la'lin çeşme-yi ḥayvâna beñzetedüm

176 A₁ 49^a, İÜ 46^a, B 72, A₂ 44^b, A₃ 58^a, KN 50^a, M 54^a, K 50^a, T₁ 130^a, P 261^a, S₁ 173^b, T₂ 55^b, S₂ 43^a, V 45^a, TT 49^a, S₃ 2^a, BN 36^b, TN 67^b, S₄ 72^a, S₅ 51^a, S₆ 52^b, S₇ 55^b, S₈ 43^b, S₉ 57^a, S₁₀ 52^b, S₁₁ 62^a, TZ 62^a.

176 || 1^b kim şaf şaf: şaf şaf kim B şaf şaf ki M, K.

176 || 2^a bekâ: behaa [G] || ḥayâl: zülâl [T, TD, D] || la'l-i: la'li [TD] || nâbuñdan: nâbuñdur A₃, M, K, T₁, P, S₁, S₇, S₈, S₉.

176 || 2^b başdum: basdum KN, V, TT, T₂, A₁, S₅.

4 Bu beyit K'da yoktur.

176 || 3^a sökilmiş: sünülmiş [TD] || ṭoludur: doludur A₁, KN, V, T₁, TT, T₂, S₂ dolupdur A₂ || ḥayâliyle: hadengiyle [G].

6 Bu beyit S₃'te yoktur.

176 || 4^a cân gibi peykânuñ: cân kimi peykânuñ A₁, KN, TZ, [T, TD] peykânlaruñ güyâ V peykânuñı gördüm TT.

176 || 4^b neçük: neçün A₁, KN, A₃, T₁, S₁, S₂, TN, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, [G] nece S₈ || incimesün: incinmesün A₃, B, S₁, V, T₁, S₂, P, T₂, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₀, [T, G] incitmesün TN, S₁₁ || yêtdükde: êtdükde T₁ atduḡda A₃.

8 Bu beyit TT'de yoktur.

176 || 5^a gördüm: her dem M.

176 || 5^b şadefde: şadefden T₁.

176 || 6^b yâr la'lin: la'l-i yâri S₃.

177.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. ‘İşğdan cânımda bir pinhân maraž var ey ḥakīm²
Halka pinhân derdüm izhâr etme zinhâr ey ḥakīm
2. Var bir derdüm ki çoḡ dermāndan artuğdur maña
Ḳoy meni derdümler dermān eyleme var ey ḥakīm
- 3.⁴ Ger başup el nabżuma teşḥiṣ kılsañ derdümi
el-Emānet kıılma her bī-derde izhâr ey ḥakīm
- 4.⁶ Gel menüm tedbir-i bih-büdümda sen bir sa‘y kııl
Kim olam bu derde artuğkrağ giriftâr ey ḥakīm
- 5.⁸ Gör ten-i ‘üryan ile aḥvālümü hicrān günü
Var imiş rüz-ı kıyāmet kıılma inkâr ey ḥakīm
- 6.⁹ Çekmeyince çäre-yi derdümda zaḥmet bilmedün
Kim olur dermān-ı derd-i ‘işğ düşvâr ey ḥakīm
7. Renc çekme şıḥḥat ümmidin Fuzüliden götür
Kim kabül-i şıḥḥat etmez böyle bīmâr ey ḥakīm

177 A₁ 49^a, İÜ 46^a, B 73, A₂ 44^a, A₃ 56^a, KN 50^b, M 54^a, K 50^a, T₁ 128^a, P 261^a, S₁ 174^a, T₂ 56^a, S₂ 43^b, V 45^b, TT 49^b, S₃ 2^b, BN 37^a, TN 68^a, S₄ 72^a, S₅ 51^a, S₆ 51^b, S₇ 53^b, S₈ 44^a, S₉ 57^a, S₁₀ 53^b, S₁₁ 62^b, TZ 61^b.

177 || 1^a pinhân: mihmân KN.

177 || 2^a çoḡ: biñ S₂ yüz TT || maña: veli S₃, İÜ.

177 || 2^b koy meni derdümler: ko beni derdümler S₃, S₂, İÜ bu devâsuz derde T₁.

4 Bu beyit V’de yoktur.

177 || 3^a başup: basup A₁, KN, T₂, S₄, S₅ || nabżuma: beñzüme A₁.

177 || 3^b emānet: emāne [G] || bī-derde: bī-dāda S₂.

6 Bu beyit A₁ ve TT’de yoktur.

177 || 4^a gel: ger T₁ gör A₂, KN, S₄ || tedbir-i bih-büdümda: tedbir-i bī-hüdemde S₁, B, S₄ tedbir-i bih-büdümler V bihüde tedbirimde [G] || sen bir sa‘y: bir tedbir T₂.

177 || 4^b bu: bir T₂ || artuğkrağ: artuğrağ S₁ artuğ S₂.

8 Bu beyit S₂’de yoktur.

9 Bu beyit A₂ ve T₂’de yoktur.

177 || 6^a bilmedün: bilmedim [G].

177 || 7^a renc: rence [G] || şıḥḥat: zaḥmet A₁ || ümmidin: ümmidi S₁ için el [G].

177 || 7^b etmez: olmaz S₁ ermez S₄ || böyle: beyle S₁, V, A₂, A₁, KN, TT, S₄, S₅, TZ, [T, G, TD] eyle T₂.

178.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Ğamuñdan başa dün ħasret eliyle ol ħadar urdum
Ki şubĥ olunca mürde cismümi topraĝa tapşurdum
2. Bükildi ħaddüm âhum yétدی ħurşide saĥın éy mâĥ
Ki miĥnet oĥını peykânladum ĝam yayını ħurdum
3. Demeñ Mecnûna 'aşık kim başında ħuş yuva dutmış
Menem 'aşık ki seyl-i eşkümi başumdan aşurdum
4. Kelâmuñdan müretteb eyledi burĥân-ı işbâĥın
Né şâĥib-keşfe kim dürc-i dehânuñ sırrını şordum
- 5.⁶ Tecerrüd seyrine sâyemden özge bulmadum hem-reĥ
Târîĥ-ı 'ışık içinde çoĥlar ile durdum oturdum
6. Hevâ-yı 'ışık ser-gerdâni olmış gird-bâdem kim
Şavurdum göklere topraĝımı her yerde kim durdum
7. Fuzûlî 'ışık müĥlik dêrdüm ol meh-veş inanmazdı
Bi-ĥamdi'llâĥ ki cân vèrmek tærîķiyle inandurdum

178 A₁ 49a, İÜ 46b, B 73, A₂ 44b, A₃ 56b, KN 50b, K 50b, T₁ 130a, P 261a, S₁ 174a, T₂ 56a, S₂ 43b, V 45b, TT 49b, S₃ 2b, BN 37a, TN 68b, S₄ 72b, S₅ 51b, S₆ 52a, S₇ 54b, S₈ 44a, S₉ 57b, S₁₀ 54a, S₁₁ 62b, TZ 62a.

178 || 1^a urdum: vurdum T₁.

178 || 1^b cismümi: cismi T₁, V || topraĝa: topraĝa A₃, S₃, TT, S₂ topraĝa V || tapşurdum: tapşurdum A₃ dapşurdum V, K.

178 || 2^a yétدی: étdi T₁ çıĥdı V, T₂, S₃, İÜ, BN, S₅, S₈ || saĥın: saĥın TT || mâĥ: dil A₃, B, KN, T₁, S₁, S₃, TT, K, P, İÜ, BN, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁ meh TZ, [G, TD].

178 || 3^a demeñ: dèmen A₁, KN, || mecnûna: mecnûni V, S₄ || 'aşık kim: kim 'aşık V, faik kim [G] || dutmış: tutmuş A₃.

178 || 3^b eşkümi: çeşümümi K, B || seyl-i eşkümi: eşküm seylini S₄.

178 || 4^a kelâmuñdan: kelâmında V gümânuñdan A₁, KN, T₂, S₅, [G, TD, D] gümânından TT gümânında S₄ kemâlünden A₂ kemâlünde S₂ cemâlünden T₁, S₇ || eyledi: eyledüm A₃, T₁, S₃, İÜ eylemiş V || burĥân-ı: burhan u KN.

178 || 4^b keşfe: keşf T₂ sırra A₁ || sırrını: vaşfını A₁.

6 Bu beyit S₃'te yoktur.

178 || 5^b çoĥlar: nêceler İÜ hûblar A₁ || ile: ilen T₂ || durdum: turdum A₃, V.

178 || 6^a kim: ben A₂.

178 || 6^b göklere: güllere A₁ her yere [G] || topraĝımı: topraĝımı A₃, TT, S₃, S₂, İÜ topraĝı S₁, A₁ topraĝını V || yerde: ħanda S₃, B, İÜ || durdum: gördüm A₁, V, TT, S₃, İÜ, S₄.

178 || 7^a 'ışık: 'ışık S₁, S₃, P, İÜ, S₈, S₁₀, [G, TD, D] || meh-veş: meh-veşin T₁ || inanmazdı: inanmaz mı S₂ inanmazdum A₁.

179.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Dehenün şevķını cân-süz gümân étmez idüm
Yohsa bir dem anı men münis-i cân étmez idüm
2. Vaşl-ı hâl-i lebüni bilse idüm nâ-maķdūr
Ârzüsında ĳara baĳrumı ĳan étmez idüm
3. Hūblar ‘aşıķa meyl étmedüĳin bilse idüm
Özümi ‘iřķ ile rüsvâ-yı cihân étmez idüm
- 4.⁵ Düşmeseydi gözümün yaşına feyz-i nazaruñ
Anı her serv ayaĳına revân étmez idüm
- 5.⁷ Şalmasaydum dil-i virâne ‘imâret tarķın
Anda genc-i güher-i ‘iřķ nihân étmez idüm
6. Sitem-i şa‘ne-yi aĳyâre degüldüm vâķıf
Yohsa yâruñ ser-i küyında mekân étmez idüm
7. Étmeseydi sitem-i yâr Fuzûlî meni zâr
Bunca feryâd çeküp âh u fiĳan étmez idüm

179 A₁ 49^b, İÜ 47^a, B 73, A₂ 45^a, A₃ 56^b, KN 51^a, M 54^b, K 50^b, T₁ 128^b, P 261^a, S₁ 174^a, T₂ 56^b, S₂ 44^a, V 46^a, TT 49^b, S₃ 3^a, BN 37^b, TN 68^b, S₄ 73^a, S₅ 51^b, S₆ 52^b, S₇ 54^a, S₈ 44^b, S₉ 57^b, S₁₀ 54^a, S₁₁ 63^a, TZ 62^b.

179 || 1^a şevķını: fikrini A₃.

179 || 1^b anı men: ben anı A₂, S₁, S₂.

179 || 2^a hâl-i lebüni: hâl-i lebi T₁ hâlün lebüni V || nâ-maķdūr: yanmaķdūr T₁.

179 || 3^a étmedüĳin: eyledüĳin A₂.

179 || 3^b özümü: kendümi S₂.

5 Bu beyit S₃'te yoktur. Nüshaların çoĳunda “nazarum” farkı bulunmaktadır. “nazarun” okuyuşu sadece A₁, KN, B ve S₂ nüshalarında vardır.

179 || 4^a yaşına: yaşını [G] || nazaruñ: nazarum A₂, İÜ, A₃, M, K, T₁, S₁, T₂, V, TT, BN, TN, S₅, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ.

179 || 4^b anı: onı A₁, S₄ || serv: servün B, S₂, TT, V, T₂, BN, S₅, S₆, S₁₀, [G, T, TD] || revân: nişâr İÜ.

7 Bu beyit T₁'de yoktur.

179 || 5^a şalmasaydum: şalmasaydı A₁ salmasaydı KN, V, T₂, BN, TN, S₄, S₅, S₆, [G] || virâne: divâne TT, V, T₂, BN, S₅, S₆.

179 || 5^b anda: onda A₁, KN || ‘iřķ: ‘iřķı S₄, S₁₀, TZ, [T, G, TD].

179 || 6^a şa‘ne-yi: şa‘n ile A₂.

179 || 6^b mekân: maķâm T₂.

179 || 7^a meni: ben K seni S₄.

179 || 7^b bunca: munca A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅, TZ || çeküp: édüp V || âh u: âh S₁, A₃.

180.**Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün**

1. Bir k̄ul oğlını gönül milkine sultān êtdüm
Mısr idi pâdişehin Yūsuf-ı Ken'ān êtdüm
2. Dil ki bir dil-bere ser-menzil idi āhum ile
Yēle vērdüm adını taht-ı Süleymān êtdüm
3. 'Işk̄ terki dil ü cāndan görünürdi müşkil
Terk-i 'ışk̄ eyle dēdūn terk-i dil ü cān êtdüm
- 4.⁵ Cān ğamuñ çekmiş idi var idi boynumda haķı
Bu anuñ ecri idi kim saña k̄urbān êtdüm
5. Reh-i 'ışk̄uñ dutup êtdüm ğam u derdüm def'in
Gör nē cem'î bu t̄arîk̄ ile perîşān êtdüm
- 6.⁷ Saña tapşurdıgum oğlarını yaħduñ ēy dil
Zāyî' êtdūn nē k̄adar kim saña ihsān êtdüm
7. Sebze tek kıldı Fuzûlî çıharup eşk̄ 'ıyān
Ten ğubārında oğın her nēce pinhān êtdüm

180 A₁ 49^b, İÜ 47^a, B 74, A₂ 45^a, A₃ 57^a, KN 51^b, M 55^a, K 41^a, T₁ 129^a, P 261^b, S₁ 174^b, T₂ 57^a, S₂ 44^a, V 46^a, TT 50^a, S₃ 3^b, BN 37^b, TN 69^a, S₄ 73^b, S₅ 52^a, S₆ 53^a, S₇ 54^b, S₈ 44^b, S₉ 58^a, S₁₀ 54^b, S₁₁ 63^b, TZ 62^b.

180 || 1^a oğlını: oğlına T₁, A₁ || milkine: şehrine A₁, KN, V, M, T₂, S₂, K, P, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₁, TZ, [T] tahtına TN, S₁₀, [G].

180 || 1^b pâdişehin: pâdişahi T₁ pâdişehi A₂, M pâdişeh S₅ || mısr idi: mısr-ı dil [TD, D].

180 || 2^a bir: her M || dil-bere: dil-ber S₃ || ile: ilen KN, S₄.

180 || 2^b taht-ı: milk-i A₂.

180 || 3^a terki: terk-i T₁, A₂, A₃, V, M, TZ, [D] || dil ü cāndan görünürdi: görünürdi dil ü cāndan TT görünürdi dil ü cānda T₂.

180 || 3^b dēdūn: dēdüm M dēdi K.

5 Bu beyit A₁'de yoktur.

180 || 5^a 'ışk̄uñ: 'ışk̄ K || dutup: şutup A₃ dutdum u K || ğam u: ğam-ı M, S₁ || derdüm: derdin V derdūn A₃, S₁ || def'in: tevfiķ A₃ terkin [G].

7 Bu beyit S₂'de yoktur.

180 || 6^a tapşurdıgum: şapşurdıgum A₃, T₂ dapşurdıgum S₁, K, V.

180 || 6^b êtdūn: êtdüm A₁.

180 || 7^a sebze tek: sebzeler T₁, A₃ sebzeden V || kıldı: çıktdı S₃, K, M, İÜ || eşk̄: eşk-i [G].

180 || 7^b ğubārında: ğubārından S₁, V || oğın: olan S₂ şutun A₃ anı A₂.

181.

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Nûrını mâh mihr-i ruhuñdan alur müdâm
İnkâr éderse şeh'r güvâhum-durur tamâm
2. Mihrâb imiş kaçuñ ki aña qarşu kirpügün
Şaf şaf gelür kıyâma kılu'p ğamzeñi imâm
3. Ol hür va'cesine bihişt-i vişâl için
Qur'ınca i'tibâr édübem hâşıl-ı kelâm
- 4.⁵ 'Aks-i ruhuñ uğurladığüçün döne döne
Aşıldı gözgü şeh'rde elden sürildi câm
- 5.⁷ Deşt üzre gird-bâd mı yâ geldüğüm görüp
Mecnûn ğubârıdur ki durup eyler ihtirâm
- 6.⁹ Durğurma yolların yügürüp dutma ey sirişk
Ol serv édende nâz ile bizden yaña hıram
7. Hem-şoğbet oldı dâne-yi engür zâhide
Aşlı budur ki oğıdılar bâdeni ğarâm
8. Mey-hânedür cihânda Fuzûlî maķâm-ı emn
Cehd ét bir év ğabâb gibi anda dut maķâm

181 A₁ 50^a, İÜ 47^b, B 74, A₂ 46^a, A₃ 57^b, KN 51^b, M 55^a, K 51^a, T₁ 129^a, P 261^b, S₁ 174^b, T₂ 57^a, V 46^b,
TT 50^a, S₃ 3^b, BN 38^a, TN 69^b, S₄ 73^b, S₅ 52^a, S₆ 53^a, S₇ 55^a, S₉ 58^b, S₁₀ 54^b, S₁₁ 63^b, TZ 63^a.

181 || 1^a mihr: - V bi-kes S₄.

181 || 1^b güvâhum: güvâhuñ S₄ || tamâm: müdâm A₁.

181 || 2^a aña: oña A₁, KN || kirpügün: kipurügün KN, T₁, TT, TN, S₁₀, [T, TD, D].

181 || 2^b gelür: gelüp S₆ durur A₁, KN, [T, TD, D] kılu'p S₄ || kıyâma: kıyâm TT || kılu'p: kılu'p A₂.

181 || 3^b édübem: édeyüm KN, TT.

5 Bu beyit V'de yoktur.

181 || 4^a uğurladığüçün: uğurladığından TT.

181 || 4^b gözgü: göz göz A₁ || şeh'rde: şehre K || sürildi: şorıldı T₁ || elden: ilden [G].

7 Bu beyit TT ve S₅'te yoktur.

181 || 5^a üzre: içre A₁ || gird-bâd mı yâ: gird-bâd eyâ A₂.

181 || 5^b ğubârıdur: toprağıdur [TD] || durup: tırup A₃.

9 Bu beyit S₃'te yoktur.

181 || 6^a durğurma: turgurma A₃ || dutma: tıtma A₃ tutma B || durğurma yolların yügürüp dutma: dut
'azm yoları yöğüüp dönme [G].

181 || 6^b ol: ey K.

181 || 7^b ki: kim KN, K, [T] || bâdeni: bade'i V, TT, M.

181 || 8^a cihânda Fuzûlî: Fuzûlî cihânda V, [G].

181 || 8^b év: an TT || gibi: kimi A₁, KN, TZ, [T, TD] || anda: onda A₁ || dut: tıt A₃, M tut B || maķâm:
müdâm B, S₃, S₁, K, M, İÜ devâm T₂, BN.

*S₁ ve S₇'de fazladan bir matla beyti vardır:

Her ay olur ğulâm saña bir meh-i tamâm
Sen şâh-ı ğünsen saña eksük degül ğulâm

182.**Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün**

- 1.² Penbe-yi merhem-i dâğ içre nihândur bedenüm
Diri oldukça libâsum budur ölsef kefenüm
2. Cānı cānān dilemiş vèrmemek olmaz èy dil
Nè nizā' eyleyelüm ol nè senüñdür nè menüm
3. T̄aş deler āhum oḡı şehd-i lebüñ şevķından
N'ola zembür èvine beñzese beytül-ḡazanum
4. T̄avķ-ı zencir-i cünün dāyire-yi devletdür
Nè revā kim meni andan çıḡara za'f-ı tenüm
5. 'Işķ ser-geştesiyem seyl-i sirişk içre yèrüm
Bir ḡabābem ki hevādan doludur pīrehenüm
6. Bülbül-i ḡam-zedeem bāḡ u bahārum sensen
Dehen ü ḡadd u ruḡuñ ḡonce vü serv ü semenüm
7. Èdemen terk Fuzûlî ser-i küyün yāruñ
Nè ḡadar ḡulm yèriyse maña ḡoşdur vaḡanum

182 A₁ 50^a, İÜ 47^b, B 74, A₂ 45^b, A₃ 58^a, KN 52^a, M 55^b, K 51^b, T₁ 129^b, P 261^b, S₁ 175^a, T₂ 57^b, S₂ 44^a, V 46^b, TT 50^b, S₃ 4^a, BN 38^b, TN 70^a, S₄ 74^a, S₅ 52^b, S₆ 53^b, S₇ 55^a, S₈ 44^b, S₉ 58^b, S₁₀ 55^a, S₁₁ 64^a, TZ 63^b.

2 İÜ'de bu gazelin sadece ilk beyti vardır.

182 || 1^a merhem-i dâḡ: dâḡ-ı cünün A₁, TT, V, T₂, BN, S₈, S₁₁ dâḡ-ı nihān S₅.

182 || 1^b libâsum budur: libâsumdur A₂ libâsumdur ü S₅ || ölsef: ölgeç B.

182 || 2^a cānı: cān S₁, V || vèrmemek olmaz: geç ten ü cāndan A₂.

182 || 2^b ol: èy dil A₁ o KN,.

182 || 3^a taş deler: daşdur A₂ taş diler B daş deler A₁, KN, V, TT, S₄, S₅ || oḡı: odu A₂, [G] || şehd-i: şevķ-ı S₃ || şevķından: zevķından A₂, TT şehdinden S₃.

182 || 4^b revā kim: revādur T₁, TT, T₂ || andan: ondan A₁ || çıḡara: çıkarur S₁.

182 || 5^a ser-geştesiyem: ser-geştesiem S₁, T₂, K || sirişk: sirişküm S₁ || içre: oldı B.

182 || 5^b doludur: ḡoludur A₃, M.

182 || 6^a bāḡ u: bāḡ-ı A₂, M, K, V, S₈, [G].

182 || 6^b dehen ü: dehen V, K dehenün T₁ || ḡonce vü: ḡonce KN, K, V || serv ü: serv KN, K, A₃, S₁, V, S₅, TZ.

182 || 7^a èdemen: eylemen V || küyün: küyüñ KN, V, S₅.

182 || 7^b ḡulm: cürm V || nè ḡadar: nice kim [G] || yèriyse: yiri ise [TD] || nè ḡadar ḡulm yèriyse maña ḡoşdur vaḡanum: vaḡanumdur vaḡanumdur vaḡanumdur vaḡanum A₂, B, M, K, T₁, S₁, S₂, S₃, P, S₇, S₉.

183.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Fâş kılduñ ğamum ey dîde-yi hûn-bâr menüm
Eyledüñ merdüme nem olduĝın izhâr menüm
2. Dehenin isterem ey ‘ışk yoĝ ét varlıĝum
Ki yoĝ olmaĝda bugün bir ĝarazum var menüm
- 3.⁴ Çıĝmıŝ aĝyâr ile seyr étmege ol merdüm-i çeşm
Bu ‘acebdür mi ki çıĝmıŝ gözüm aĝlar menüm
- 4.⁶ Bu temennâda kim ol şem‘ ile hem-ŝoĝbet olam
Düd-ı âh étdi dünüm tek günümü târ menüm
- 5.⁸ Mevc ile gönlümi ey eşk kıpar yanumdan
Nâle ile başum aĝrıtdı bu bîmâr menüm
6. Çıĝmıŝ ol şüh bugün tökmege kıanın görenün
Girme ey göz kerem ét kıanuma zinhâr menüm
7. Ey Fuzûlî der ü dîvâra ğamum yazmaĝdan
Ŗâhid-i hâl-i dilümdür der ü dîvâr menüm

183 A₁ 50^b, B 75, A₂ 45^a, A₃ 58^b, KN 52^a, M 56^a, K 52^a, T₁ 131^a, P 262^a, S₁ 175^a, T₂ 57^b, S₂ 44^b,
V 47^a, TT 50^b, S₃ 4^a, BN 38^b, TN 70^a, S₄ 74^b, S₅ 53^a, S₆ 53^b, S₇ 55^b, S₈ 45^a, S₉ 59^a, S₁₀ 55^b,
S₁₁ 64^b, TZ 64^a.

183 || 1^a dîde-yi: nâle-yi TT.

183 || 1^b eyledüñ: eyledüĝün A₁ || olduĝın: var mı A₁ var ise A₂, M.

183 || 2^a yoĝ: yoĝ A₃.

183 || 2^b yoĝ: yoĝ A₃.

4 Bu beyit M’de yoktur.

183 || 3^b bu ‘acebdür mi ki: bu ‘aceb merdümi [T, TD, D] || aĝlar: aĝyâr S₁.

6 Bu beyit S₂ ve S₃’te yoktur.

183 || 4^a kim: ki A₁, B, K, M, S₄, S₅, [G] || şem‘: şüh M.

183 || 4^b itdi: - S₁ || günümü: günü S₁ || târ: bâr S₁.

8 Bu beyit S₂’de yoktur.

183 || 6^a ol: ey V || şüh: mâh T₂, TT || tökmege: dökmege S₁, B, K, S₃ kim töke [G] || kıanın: kıanımı V, P,
S₃, S₈ kıanın K || görenün: gözümün A₃, T₁, TT, T₂, BN, S₅, S₆, S₇, S₉, S₁₁, [G] gözün V, K benüm
S₃, S₈ görin P görün S₉ görinenün S₄.

183 || 7^a dîvâra: dîvâr T₁, B || ğamum: ĝam S₁, S₃ || yazmaĝdan: yazmaĝdan T₁, T₂, TT, S₅.

183 || 7^b hâl-i: hâlüm TT || dilümdür: olupdur TT.

184.**Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün**

1. Ol mâh vişâliyle hoş êt bir gece hâlüm
Ëy ahter-i tâlî' koma boynuñda vebâlüm
2. Feryâd ki ber vërmedi bî-dâddan özge
Gözyaşı ile besledüğüm tırfe nihâlüm
- 3.⁴ Şınmış müje tek halk gözinden ahdur yaş
Nezzâre-yi za'f-ı beden-i müy-mişâlüm
4. Ol şem' hayâliyle hoşem ola ki dâyim
Bu şüret ile çizgine fânüs-ı hayâlüm
5. Süzândur odumdan tenüme sancılan oğlar
Pervâneym eý şem' tutuşmuş per ü bâlüm
6. Sâķî ğam-ı devrân ile ğâyetde melülem
Bir câm-ı feraķ-baķş ile def' eyle melâlüm
7. Luţf eyle Fuzûlî menüm aĥvâlümi 'arz êt
Ol serve ki söyleşmege kıoymadı mecâlüm

184 A₁ 50^b, B 75, A₂ 46^b, A₃ 58^b, KN 52^b, M 56^a, K 52^a, T₁ 130^b, P 262^a, S₁ 175^b, T₂ 58^a, S₂ 44^b,
V 47^b, TT 51^a, S₃ 4^b, BN 39^a, TN 70^b, S₄ 75^a, S₅ 53^a, S₆ 54^a, S₇ 56^a, S₈ 45^a, S₉ 59^a, S₁₀ 56^a,
S₁₁ 65^a, TZ 64^a.

184 || 1^a ol: eý M, K, S₁, S₃, T₁, T₂, P, TN, S₇, S₉, S₁₁, TZ || hoş êt: hayâliyle T₁.

184 || 2^a feryâd ki: feryâduma V.

184 || 2^b gözyaşı ile: gözyaşum ilen A₁, KN, S₄, [T, TD] || tırfe: tâze A₃, TT.

4 Bu beyit S₂'de yoktur.

184 || 3^a şınmış: batmış M sîmin [G] || halk: za'f A₁ || gözinden: gözümden A₁, A₂ göziden KN || ahdur:
aķıdup A₂ || yaş: su [G].

184 || 3^b za'f-r: za'f u K || beden-i: bedenüm A₁ beden ü S₁, T₁ || müy-mişâlüm: müy-miyânüm A₂.

184 || 4^a ol: eý A₂, A₃, B, M, K, T₁, S₂, TT, P, TN, S₇, S₈, S₉ || hayâliyle: hayâlinle S₁ || hoşem: ola ki K
|| ola ki: kim ola A₂ ki ola S₂ ola K.

184 || 4^b bu: bir A₂, A₃, S₁, S₄.

184 || 5^a sancılan: şancılan A₂, KN, TT, S₂, M sancılır S₄.

184 || 5^b pervâneym: pervâneem A₁, B, A₃, T₁, T₂, V, S₃, S₄, TZ || şem': şüh S₄ || tutuşmuş: dutuşmuş
S₃, B, T₂.

184 || 6^a ğâyetde: ğâyet ile V.

184 || 6^b ile: iledür S₄ || def' eyle: kıl def' T₂, TT, S₅ def'-i S₄, TZ.

184 || 7^b serve ki: serv ile T₁, A₃ || söyleşmege: söyleşmege A₁ || kıoymadı: kıomadı S₂ kıılmadı A₃ kıılmadı
S₃, TT, M.

185.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Her habâb-ı eşküme bir ‘aks şalmış peykerüm
Şâh-ı milk-i miñnetem dutmuş cihânı leşkerüm
2. Ehl-i kadrem yanalı ‘ışk odına pervâne-veş
Sürme-yi çeşm eylemişler şem‘ler hâkisterüm
- 3.⁴ Cismümi yahduñsa pâ-mâl étme göñlümden şağın
Külhanem eksük degül hâkisterümde aḥkerüm
4. ‘ışk ser-gerdâniyam göğsümde biñ biñ dağlar
Bir sipih-r-i sâ‘irem şâbit cem‘-i aḥterüm
5. Çeşm târ-ı cismüme düzmişdi eşküm gevherin
Âh kim çarḥ üzmiş ol târı dağılmış gevherüm
6. N’ola her sâ‘at od üstinde durursam ‘üd tek
‘Üd-ı bezm-i ‘ışkam âteşdür bisât u bisterüm
7. Êy Fuzûlî çoḥ melâmetden meni men‘ étme kim
Men nihâl-i gülşen-i derdem melâmetdür berüm

185 A₁ 51^a, İÜ 48^a, B 75, A₂ 47^a, A₃ 59^a, KN 52^b, M 56^b, K 52^b, T₁ 130^b, P 262^a, S₁ 175^b, T₂ 58^a, S₂ 45^a, V 47^b, TT 51^a, S₃ 5^a, BN 39^a, TN 71^a, S₄ 75^a, S₅ 53^b, S₆ 54^a, S₇ 56^b, S₈ 45^b, S₉ 59^b, S₁₀ 56^b, S₁₁ 65^a, TZ 64^b.

185 || 1^a şalmış: salmış A₁, V, S₄.

185 || 1^b dutmuş: tutmuş A₃.

185 || 2^a pervâne-veş: pervâne tek [G].

185 || 2^b çeşm: şem‘ A₁, S₄ || eylemişler: eylemişdür TT || şem‘ler: şem‘le V, M, [G].

4 Bu beyit A₁’de yoktur. İÜ’de bu gazelin ilk üç beyti bulunmamaktadır.

185 || 3^a cismümi: cismi S₃ || göñlümden: külınden A₂, S₂ || şağın: şağın S₂, TT.

185 || 3^b hâkisterümde: hâkisterümden V.

185 || 4^a göğsümde: göñlümden TT sinemde S₂ || biñ biñ: miñ miñ A₁, KN yer yer S₂.

185 || 4^b sipih-r-i sâ‘irem: sipihrim sâ‘ir ü [G].

185 || 5^a târ-ı: târı A₁, A₂, KN, [G] târını T₂ tâ kim B, M, K, S₁, S₃, P, İÜ, S₇, S₁₀ pâküm T₁, S₈ -nâküm S₉ || eşküm: eşk T₂ yaşum V.

185 || 5^b üzmiş: urmuş T₂ || târı: târ-ı [G] || dağılmış: tökmiş V.

185 || 6^a üstinde: üstinden A₂, B, S₂, K, P, İÜ, TN, S₉, S₁₀ || durursam: tıurursam A₃ durursan T₁ || ‘üd: düd A₁, A₂, A₃, B, KN, M, K, T₁, S₁, S₃, TT, P, İÜ, TN, S₄, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, [G].

185 || 6^b ‘ışkam: ‘ayşam A₁, KN, S₄ || bisât u: bisât V, S₄.

185 || 7^a men‘: ‘ayb A₁.

185 || 7^b berüm: yêrüm KN, S₁, V, M, S₄.

186.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

- 1.² ‘Aql yâr olsaydı terk-i ‘ışk-ı yâr étmez midüm
İhtiyâr olsaydı râhat ihtiyâr étmez midüm
2. Laḥza laḥza şüretin görseydüm ol şîrîn lebûñ
Sen gibi éy Bisütün men hem qarâr étmez midüm
- 3.⁵ Nêşe maḥrem eyledün şem‘i meni maḥrûm édüp
Men senün bezmünde cân naḫdın nişâr étmez midüm
- 4.⁷ Derdümi ‘âlemde pinhân dutduğum nâ-çardur
Uğrasaydum bir ṭabibe âşkâr étmez midüm
- 5.⁹ Yâr ile aḡyârı hem-dem görmege olsaydı şabr
Terk-i ğurbet eyleyüp ‘azm-i diyâr étmez midüm
6. Vâ‘izün küfrin menüm rüsvâlîğumdan kıl kıyâs
Anda sıdḡ olsaydı men taḫvâ şî‘âr étmez midüm
- 7.¹² Ol gül-i ḥandâni görmek mümkün olsaydı maña
Sen tek éy bülbül gülistâna güzâr étmez midüm
8. Éy Fuzûlî dâğ-ı hicrân ile yanmış gönlümi
Lâlezâr açsaydı seyr-i lâlezâr étmez midüm

186 A₁ 51^a, İÜ 48^a, B 76, A₂ 47^a, A₃ 59^a, KN 53^a, M 56^b, K 52^b, T₁ 131^b, P 262^b, S₁ 176^a, T₂ 58^b, S₂ 45^a, V 48^a, TT 51^a, S₃ 5^a, BN 39^b, TN 71^a, S₄ 75^b, S₅ 53^b, S₆ 54^b, S₇ 57^b, S₈ 45^b, S₉ 59^b, S₁₀ 57^a, S₁₁ 65^b.

2 Bu beyit TT’de yoktur.

186 || 1^a yâr: - T₁.

186 || 2^b gibi: teği A₁ kimi KN, [TD].

5 Bu beyit S₃’te yoktur.

186 || 3^a nêşe: nête TT || maḥrem: maḥrûm V || şem‘i: şem‘e V || maḥrûm: maḥrem V.

186 || 3^b cân naḫdın: naḫd-i cân A₂, S₂, T₂, S₆, S₁₀ cân naḫdim [G].

7 Bu beyit S₃’te yoktur.

186 || 4^a dutduğum: şutduğum A₃ étdüğüm A₁, KN, S₄.

186 || 4^b ṭabibe: ḥakîme T₂, TT, BN, S₅, S₆, [T].

9 Bu beyit S₅’te yoktur.

186 || 5^a yâr ile aḡyârı: yârı aḡyâr ile A₁.

186 || 6^a küfrin: bezmîn A₃, B, M, K, T₁, S₁, S₃, P, İÜ, TN, S₉, S₁₀ bezmün S₈ kızbîn V, T₂, BN, S₇ güni S₅ || kıl: ét A₃.

186 || 6^b anda: onda A₁.

12 Bu beyit S₄’te yoktur.

186 || 7^b gülistâna: gülistânda M, K, S₁, P.

186 || 8^b seyr: terk S₃, İÜ geşt S₅.

187.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Êşigün taşını kıan ile yudı çeşm-i terüm
Bes ki pākem taşı la‘ eyledi feyz-i nazarum
2. Cigerüm dāğına merhem bulamadum senden
Néce āh eylemeyem āh yanupdur cigerüm
3. Dēdi ol yār seher vaḳti gelem līk né sūd
Vaḳt ma‘lüm degül şām ile birdür seherüm
- 4.⁵ Êy hoş ol şām ki bī-ḥod gēdem ol kūya vü şubḥ
N’eyledüm anda dēyu ğayrdan alam ḥaberüm
- 5.⁷ Düşmezem gönlüne ya‘nī olubem eyle za‘if
Derd-i ‘ışkuñla ki gözgüde⁹ görünmez eşerüm
6. Néce biñ ‘aşıka ancak bir oḥ atduñ dēmedüñ
Ki düşer birbirine bir néce üftādelerüm
7. Êy Fuzülî dura menden ala ta‘līm-i vefā
Nā-geh er merḳad-i Mecnūna düşerse ğuzerüm

187 A₁ 51^b, İÜ 48^b, B 76, A₂ 47^b, A₃ 59^b, KN 53^b, M 57^a, K 53^a, T₁ 132^a, P 262^b, S₁ 176^a, T₂ 59^a, S₂ 45^b, V 49^a, TT 51^b, S₃ 5^b, BN 39^b, TN 71^b, S₄ 76^a, S₅ 54^a, S₆ 54^b, S₇ 56^b, S₉ 60^a, S₁₀ 58^a, S₁₁ 66^a.

187 || 1^a taşını: taşını B taşını A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅ daşı TT.

187 || 1^b bes ki pākem: pāklikdan A₁, V, S₂ pāklikden T₂, TT, BN, S₅, S₁₁ pāklikdan T₁, A₂, A₃, KN, S₄, S₆, S₇ ya gül-feşān TN gör né pākem S₁₀ || taşı: daşı A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅.

187 || 2^a dāğına: ḳanına T₂ || bulmadum: bulamadı [G].

187 || 2^b eylemeyem: eyleyem S₂ || yanupdur: yandurupdur S₂.

187 || 3^a yār: mäh M, TT, [G] serv TN || vaḳti gelem: vaḳt gelüp V || né: çi [G].

5 Bu beyit S₂ ve V’de yoktur.

187 || 4^a şām: vaḳt S₁, B, S₃, İÜ, S₁₀ || kūya vü: kūya A₁, A₂, K, S₃, T₂, P, S₉ || şubḥ: ben [G].

187 || 4^b n’eyledüm: n’eylerem [G] || anda: onda A₁.

7 Bu beyit S₂ ve S₃’te yoktur.

187 || 5^a gönlüne: gönle T₁, V || olubem: oluban A₁, KN || eyle: öyle K, B, T₁, P, İÜ şöyle A₂, M.

187 || 5^b ‘ışkuñla: ‘ışkuñda A₁, V, T₂, BN, S₄, S₆, S₁₁ ‘ışkda S₅ || gözgüde: göz göze A₃.

9 “gözüde” kelimesi İÜ’de farklı yazılmıştır. Ancak bu hâliyle beyte anlam vermek oldukça güçtür: كورلوره. “kef” harfinin çizgisinin unutulduğu düşünülürken A₃’teki “göz göze” okunuşuyla yakınlık arz ettiği varsayılabilir. “göz göre” okunuşu da bir başka seçenektir. “kef” harfinin çizgisi unutulmuş olsa dahi bu yazım “gözüde” okunuşuna yakın görünmemektedir zira “ra” harfi açıktır. Okunuştan emin olunamadığı için dipnota alınamamıştır.

187 || 6^a biñ: miñ A₁, KN bir A₃.

187 || 6^b düşer: düşe İÜ, M, T₁, S₃, TN, S₇.

187 || 7^a dura: ıura A₃ n’ola A₁ || vefā: cünün A₁, KN, S₄ cefā V hevā [G].

187 || 7^b er: ez V ol T₂ || düşerse: düşer bir S₃.

188.

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

1. Zülfi gibi ayağın kıymaz öpem nigârum
Yohdur anuñ yanında bir kılcı i'tibârum
2. İnşâf hoşdur ey ışık ancak meni zebûn et
Ha böyle miñnet ile geçsün mi rûzgârum
3. Bildi tamâm-ı âlem kim derdmend-i ışıkam
Yâ Rab henüz hâlüm bilmez mi ola yârüm
4. Vaşluñdan ayru n'ola kıanum tökilse gül gül
Men gül-bün-i belâyem bu faşldur bahârum
5. Taşvîr eden vücûdum yazmış elümde sağâr
Ref olmağa bu şüret yoh elde ihtiyârum
6. Dür istemen zamâni mey neş'esin başumdan
Toprak olanda yâ Rab dürd-i mey et ğubârum
7. Rûsvâlarından ol meh şaymaz meni Fuzûli
Divâne olmayam mı dünyâda yoh mı 'arum

188 A₁ 51^b, İÜ 48^b, B 77, A₂ 47^b, A₃ 59^b, KN 53^b, M 57^b, K 53^a, T₁ 132^a, P 262^b, S₁ 176^b, T₂ 59^a, S₂ 45^b, V 49^a, TT 51^b, S₃ 5^b, BN 40^a, TN 72^a, S₄ 76^a, S₅ 54^a, S₆ 55^a, S₇ 57^a, S₈ 46^a, S₉ 60^b, S₁₀ 58^b, S₁₁ 66^a.

188 || 1^a gibi: kimi A₁, KN, [T, TD].

188 || 1^b anuñ: onuñ A₁, KN || yanında: yolunda [G].

188 || 2^a ışık: dil A₁, A₃, TT 'ışık-ı dil T₁ || ancak: yeter TT.

188 || 2^b böyle: beyle A₁, KN, TT, T₂, A₂, V, S₄, S₅, [T, G, TD] || ile: ilen TT.

188 || 3^a tamâm-ı: tamâm [G] || derdmend-i: mübtelâ-yı M.

188 || 3^b hâlüm: 'âlem [G] - S₁.

188 || 4^a n'ola kıanum: kıanum n'ola T₁, A₃, İÜ || tökilse: dökilse S₁, B, K, S₃, İÜ || vaşluñdan ayru n'ola kıanum tökilse: hecinde kıanlı yaşum n'ola tökilse T₂.

188 || 4^b men: bir TT || belâyem: hâzânem A₁, S₅, S₆, [G] fîrâkıam T₂, BN, [TD] bahâram S₄, S₁₀ || bu faşldur: nev-faşldur KN bu nev'dür T₂.

188 || 5^a vücûdum: bu şüret T₂.

188 || 6^a dür: tür A₃ || istemen: istemen V etmegil S₂ || neş'esin: sayesin A₂, İÜ, A₃, B, M, K, T₁, S₁, S₂, V, S₃, S₄, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁ || zamâni mey sayesin başumdan: başumdan mey neş'esin zamâni T₂.

188 || 6^b toprak: toprak TT toprağ A₃, A₂, S₂, S₃ toprağ A₁, KN, T₂, S₄, S₅ toprağ V || olanda: olupda T₁ edende A₃.

188 || 7^a rûsvâlarından: rûsvâlarumda S₁ || şaymaz: şanmaz TT, [G] yazmış A₃.

188 || 7^b dünyâda: 'âlemde A₃, T₁, S₃, İÜ, TN, S₇.

189.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Dürd-veş ser-geşte-yi cām u hārāb-ı bādeem
İ'tibārum yoḥ ayak topraḡı bir üftādeem
2. Hiç reng ilen maña ābādlık mümkin degül
Men hārāb-ı bāde-yi şāf u 'izār-ı sādeem
3. Dēmezem degmez maña ġamzeñ ḡadengi yā deger
Degme kaydı çekmezem 'ālemde bir āzādeem
- 4.⁵ Āb-ı çeşmüm çizginür küyuñda ammā ḡadri yoḥ
Dēmesün bu devrde kimse ki merdüm-zādeem
- 5.⁷ Zāhidā menden nē ḡāşıl kim oḡırsan mescide
Mende t̄ā'at yoḥ hemān ālāyiş-i seccādeem
- 6.⁹ Çarḡ devrinden nē ḡāşıl kim vērür taḡyir-i zevḡ
Durmadin zevḡ arturur miskīn-i devr-i bādeem
7. Zevḡ istersen Fuzūlî terk-i dünyā ḡıl ki men
Bulmadum bir zevḡ bundan ḡayrı tā dünyādaem

189 A₁ 52^a, İÜ 49^a, B 77, A₂ 48^a, A₃ 60^a, KN 54^a, M 57^b, K 53^b, T₁ 132^b, P 263^a, S₁ 176^b, T₂ 59^b, S₂ 46^a, V 49^b, TT 52^a, S₃ 6^a, BN 40^b, TN 72^b, S₄ 76^b, S₅ 54^b, S₆ 55^a, S₇ 57^a, S₉ 60^b, S₁₀ 58^b, S₁₁ 66^b.

189 || 1^a dürd-veş: dürd-keş V, S₅, S₉ || cām u: cām T₁, A₁, KN, A₃, K, V, TN || hārāb-ı: şarāb-ı T₁, V.

189 || 1^b i'tibārum: ihtiyārum TT || ayak: ayaḡ T₂, S₁, V, A₁ || topraḡı: topraḡı T₂, A₂, B, K, S₅ topraḡı V.

189 || 2^a reng ilen: reng ile A₁, V, S₃, S₂, B, İÜ, S₄, S₁₀ renginlen S₁ || maña: benüm S₃, İÜ || ābādlık: ābādlık A₂, KN, T₂, S₄, S₅.

189 || 3^a ḡadengi: ḡayālî A₃, B, M, K, T₁, S₁, S₃, İÜ, TN, S₇, S₉, S₁₀ || deger: diġer B || degmez maña ḡamzeñ ḡadengi: ḡamzeñ ḡadengi baña degmez V.

189 || 3^b degme: veh ki S₁ || kaydı: kaydın T₁ || āzādeem: üftādeem A₃.

5 Bu beyit S₄'te yoktur.

189 || 4^a küyuñda: küyında A₃.

189 || 4^b kimse ki: bir kimse A₃ || bu devrde kimse ki: yā rāb bu devrde kimse TT.

7 Bu beyit S₂ ve TT'de yoktur.

189 || 5^a oḡırsan mescide: ēder taḡyir-i zevḡ S₃.

189 || 5^b t̄ā'at: t̄ākat K || ālāyiş-i: ārāyiş-i S₁, İÜ.

9 Bu beyit S₃ ve S₅'te yoktur.

189 || 6^a devrinden: zevḡından A₁, KN, TT, S₂, A₂, S₄, S₆, S₇ || kim: çün T₂ || vērür: ēdüp A₃ ēder İÜ || zevḡ: ḡāl T₂, TT.

189 || 6^b durmadın: çürmadın A₃ vērmedin A₁, KN, TT, BN, S₄, [G] devrden A₂, S₂, TN, [T] durmayup T₂ || devr: zevḡ S₁, A₃ cām T₂.

189 || 7^a istersen: isterseñ S₂, A₃ || ki men: müdām A₃.

189 || 7^b bir zevḡ bundan: bu zevḡı andan A₃, S₇ bu zevḡ andan TN bir zevḡ andın BN bir zevḡ mundan A₁, V, T₂, TT, S₆, S₁₁ || ḡayrı: ḡayr A₁, İÜ, B, KN, TT, T₂, V, S₃, S₄, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁ – BN || tā: tā ki bu BN.

190.**Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün**

1. Cânlar vèrüp senün gibi cânâna yètmişem
Raḥm eyle kim yétince saña câna yètmişem
2. Şükrâne-yi vişâlüne cân vèrdüğüm bu kim
Çoḥ derd çekmişem ki bu dermâne yètmişem
3. Hâlüm dèyüp murāduma yètsem 'aceb degül
Bir bendeem ki dergeh-i sulṭâne yètmişem
4. Mür-ı muḥaḳḳarem ki serāsime çoḥ gezüp
Nâ-gâh bârgâh-ı Süleymâne yètmişem
5. Bir bülbülem ki gülşen olupdur nişîmenüm
Yâ tütüiyem ki bir şekeristâne yètmişem
6. Devr-i felek müyesser édüpdür murādumı
Güyâ ki tâlib-i güherem kâne yètmişem
7. Miskîn Fuzûliyem ki saña dutmuşam yüzüm
Yâ bir kemîne қаtre ki 'ummâne yètmişem

190 A₁ 52^a, İÜ 49^a, B 77, A₂ 48^b, A₃ 60^b, KN 54^a, M 58^a, K 54^a, T₁ 133^a, P 263^a, S₁ 177^a, T₂ 59^b, S₂ 46^a, V 49^b, TT 52^a, S₃ 6^a, BN 40^b, TN 72^b, S₄ 77^a, S₅ 54^b, S₆ 55^b, S₇ 58^a, S₈ 46^a, S₉ 61^a, S₁₀ 53^a, S₁₁ 67^a.

190 || 1^a gibi: kimi A₁, KN, [T, TD].

190 || 3^a hâlüm: derdim [G] || yètsem: irsem A₃, T₁.

190 || 7^a dutmuşam: tütmişam A₃ || yüzüm: ümmîd S₁.

190 || 7^b қаtre ki: қаtre A₁, K қаtreym ki B || 'ummâne: 'ummân V.

191.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Yâr hâl-i dilümi zâr bilüpdür bilübem
Dil-i zârumda nè kim var bilüpdür bilübem
2. Yârı ağıyâr bilüpdür ki maña yâr olmaz
Men dağı anı ki ağıyâr bilüpdür bilübem
- 3.⁴ Zülfini ehl-i vefâ şaydına dâm eyleyeli
Meni ol dâma giriftâr bilüpdür bilübem
4. Men nè hâcet ki kılam derd-i dilüm yâre ‘iyân
Kılam derd-i dilümi yâr bilüpdür bilübem
5. Yâr hem-şoğbetüm olmazsa Fuzûlî nè ‘aceb
Özine şoğbetümi ‘âr bilüpdür bilübem

191 A₁ 52^b, İÜ 49^b, B 78, A₂ 48^b, A₃ 60^b, KN 54^b, M 58^a, K 54^a, T₁ 133^a, P 263^a, S₁ 177^a, T₂ 60^a, S₂ 46^b, V 50^a, TT 52^a, S₃ 6^b, BN 41^a, TN 73^a, S₄ 77^b, S₅ 55^a, S₆ 56^a, S₇ 58^b, S₈ 46^b, S₉ 61^a, S₁₀ 53^a, S₁₁ 67^a.

191 || 1^a bilübem: bilürem A₁, A₃, B, KN, M, K, T₂, TT, P, [G].

191 || 1^b dil-i: hâl-i M, K || bilübem: bilürem A₁, A₃, B, KN, M, K, T₂, TT, P, [G].

191 || 2^b bilübem: bilürem A₁, A₃, B, KN, M, K, T₂, TT, P, [G].

4 Bu beyit TT’de yoktur.

191 || 3^a şaydına: kaydına S₂, A₂ kaskına [G].

191 || 3^b meni: men hem KN, T₁ || bilübem: bilürem A₁, A₃, B, KN, M, K, T₂, TT, P, [G].

191 || 4^a kılam derd-i dilüm yâre ‘iyân: kılam şerh aña derd-i dilümi S₃, B, K, M, İÜ kılam şerh aña derd-i dili S₁, P aña şerh kılam derd-i dili S₉.

191 || 4^b kılam derd-i dilümi yâr bilüpdür: dil-i zârumda nè kim var bilüpdür A₃, B, M, K, T₁, S₁, P, TN, S₇, S₉ gam-ı derd-i dilümi yâr bilüpdür S₄ || bilübem: bilürem A₁, KN, TT, T₂, A₃, B, M, K, P, [G].

191 || 5^a şoğbetüm: şoğbeti A₃ || olmazsa: olsa V.

191 || 5^b özine: özüme S₂ || şoğbetümi: şoğbetini A₃, S₂ || bilübem: bilürem A₁, A₃, B, KN, M, K, T₂, TT, P, [G].

192.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Hoş ol zamân ki harîm-i vişâle maḥrem idüm
Nê mübtelâ-yı belâ nê muḳayyed-i ğam idüm
2. Gezerdüm itlerün içre fezâ-yı küyuñda
Yêrüm bihişt-i berîn idi men bir Âdem idüm
3. Hemîşe secdegehüm ḫâk-i âsitânuñ idi
Bu i'tibâr ile bir ser-bülend-i 'âlem idüm
- 4.⁴ Gedâ-yı küyuñ idüm böyle zilletüm yoḫ idi
Serîr-i salṭanat-ı ḳurbda mu'azḫam idüm
- 5.⁶ Zamân zamân eşer-i pertev-i cemâlün'den
Mu'âlic-i dil-i pür-derd ü çeşm-i pür-nem idüm
- 6.⁸ Ziyâde ğam-zedeem hecr ile hoş ol günler
Ki men bu ğam-zedelikden ziyâde ḫurrem idüm
7. Fuzûlî olmaz imiş miḫnet-i firâḳa müfid
Bu zevḳ zikri ki bir vaḳt yâre hem-dem idüm

192 A₁ 52^b, İÜ 49^b, B 78, A₂ 49^a, A₃ 61^a, KN 54^b, M 58^b, K 54^b, T₁ 133^b, P 263^b, S₁ 177^b, T₂ 60^a, S₂ 46^b, V 50^a, TT 52^b, S₃ 6^b, BN 41^a, TN 73^a, S₄ 77^b, S₅ 55^a, S₆ 56^a, S₇ 58^a, S₈ 46^b, S₉ 61^b, S₁₀ 53^b, S₁₁ 67^b.

192 || 1^a ol: - V.

192 || 2^a itlerün: itleri A₁ || içre: ile M || küyuñda: küyında T₂.

4 Bu beyit V'de yoktur.

192 || 4^a böyle: beyle A₁, KN, T₂, A₂, S₄, [T, G, TD] hiç S₅ || yoḫ: yoğ A₂, A₃, S₂, M.

6 Bu beyit S₂'de yoktur.

192 || 5^b pür-derd ü: pür-derd V pür-derde A₂ || çeşm-i: çeşm ü T₂.

8 Bu beyit V'de yoktur.

192 || 7^a miḫnet-i: miḫnet ü T₁, TT.

192 || 7^b zikri: zikr V rüy S₂ fikri [G] || hem-dem: maḥrem V, A₁, KN, TT, T₂, BN, S₄, S₅, S₆, [G].

193.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ney gibi her dem ki bezm-i vaşluñı yâd eylerem
Tâ nefes vardur kıru cismümde feryâd eylerem
2. Rûz-ı hicrândur sévin éy murğ-ı rûḥum kim bugün
Bu kıafesden men seni elbette âzâd eylerem
3. Vehm édüp tâ şalmaya sen mâha mihrin hîç kim
Kime yêtsem zulum u cevrüñden aña dâd eylerem
4. Kıan yaşum kıılmaz vefâ giryân gözüm isrâfına
Munca kim her dem ciger kıanından imdâd eylerem
5. İncimen her néce kim ağıyâr bî-dâd eylese
Yâr cevriyçün gönül bî-dâda mu‘tâd eylerem
6. Bilmişem bulman vişâlün lik bir ümmîd ile
Gâh gâh öz hâtır-ı nâ-şâdumı şâd eylerem
7. Levḥ-i ‘âlemden yudum eşk ile Mecnün adını
Éy Fuzûlî men daḥı ‘âlemde bir ad eylerem

193 A₁ 53^a, İÜ 50^a, B 78, A₂ 49^a, A₃ 61^a, KN 55^a, M 59^a, K 54^b, T₁ 133^b, P 263^b, S₁ 177^b, T₂ 60^b, S₂ 46^b, V 50^b, TT 52^b, S₃ 7^a, BN 41^b, TN 73^b, S₄ 78^a, S₅ 55^a, S₆ 56^a, S₇ 58^b, S₈ 47^a, S₉ 61^b, S₁₀ 56^a, S₁₁ 67^b.

193 || 1^a gibi: kimi A₁, KN, [T, TD] || dem: geh A₁, KN, [G] || vaşluñı: vişâlünî S₅.

193 || 1^b vardur: var bu S₂.

193 || 3^a tâ: kim T₁ || sen: ol [G] || mâhâ: mâh T₁ || mihrin: mihr S₁ mihrî M mihrün S₂.

193 || 3^b zulum u cevrüñden aña: zulum cevrüñden aña T₁, P, S₉ zulum cevriñden aña V cevri ü zulumünñden oña A₁ cevri ü zulumünñden oña T₂ cevri ü zulumünñden aña S₄ cevri ü zulumünñden aña KN, [T, TD] || dâd: yâd T₂.

193 || 4^a isrâfına: girdâbına A₁ || kıılmaz: étmez [G].

193 || 4^b munca: bunca A₂, B, M, K, T₁, S₂, S₃, İÜ || kıanından: kıanında KN, S₁.

193 || 5^a eylese: eyleye İÜ.

193 || 5^b mu‘tâd: münkad [G].

193 || 6^a bulman: yolın T₁ || vişâlün: firâkuñ T₁ vişâlin [T, G, TD] || bir: bu TT, T₂, A₁, KN, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₁, [T, TD, D].

193 || 7^a levḥ-i: levḥ [T] || ‘âlemden: ‘âlemde S₁, A₂.

194.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Şem‘-i şâm-ı fırkatem şubh-ı vişâli n’eylerem
Bulmuşam yanmağda bir hâl özge hâli n’eylerem
2. Ğayra ‘arz êt her nè esbâbuñ ki var êy dehr-i dñn
Men ki ehl-i zevkâm esbâb-ı melâli n’eylerem
3. Yoğ ‘aceb ger mâla rağbet milke kılmân iltifât
Men gedâ-yı küy-ı ‘ışkâm milk ü mâli n’eylerem
4. Ehl-i hâlem dème büt vaşfın maña êy büt-perest
Hâl bilmez dil-ber-i şâhib-cemâli n’eylerem
5. İhtimâl-i hecr teşvîşine degmez zevk-ı vaşl
Vaşl kim var anda hicrân ihtimâli n’eylerem
6. Nahl-i kıddüñ isterem k’andan belâdur hâşılıum
Bağmazam şimşâda ber vèrmez nihâli n’eylerem
7. Êy Fuzûlî kııl kemâl-i ‘aql kesbin yoğsa men
Kâmil-i ‘ışkâm dağı özge kemâli n’eylerem

194 A₁ 53a, İÜ 50b, B 79, A₂ 49b, A₃ 61b, KN 55a, M 59a, K 55a, T₁ 134a, P 263b, S₁ 178a, T₂ 61a, S₂ 47a, V 50b, TT 53a, S₃ 7b, BN 41b, TN 74a, S₄ 78b, S₅ 55b, S₆ 56b, S₇ 59a, S₈ 47a, S₉ 62a, S₁₀ 60a, S₁₁ 68a, TZ 65a.

194 || 1^a şem‘-i: şem‘ ü T₁.

194 || 1^b yanmağda: ‘ışkuñda TT, A₁, KN yanmağda T₂, S₅ || bulmuşam: çapmışam [T, TD, D] || bir hâl: hâli [G].

194 || 2^b men ki ehl-i zevkâm esbâb-ı melâli n’eylerem: men gedâ-yı küy-ı ‘ışkâm milk ü mâli n’eylerem A₁, A₂, A₃, B, KN, M, K, T₁, S₁, T₂, S₂, S₃, P, İÜ, BN, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, [T, G] || men ki: ben bir V.

194 || 3^a ‘aceb ger: eger S₄ || iltifât: i‘tibâr A₃.

194 || 3^b men gedâ-yı küy-ı ‘ışkâm milk ü mâli n’eylerem: men ki ehl-i zevkâm esbâb-ı melâli n’eylerem A₁, A₂, B, KN, M, T₂, S₂, S₃, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁, [T, G] men bir ehl-i zevkâm esbâb-ı melâli n’eylerem İÜ, S₁, K, P, TN, S₈, S₉ men bir ehl-i zevkâm u esbâb-ı mâli n’eylerem A₃, T₁ men bir ehl-i zevkâm esbâb ü melâli n’eylerem S₇.

194 || 4^a vaşfın: hâlin A₁.

194 || 4^b cemâli: kemâli A₁.

194 || 5^b anda: onda A₁.

194 || 6^a kıddüñ: kıddüm V || k’andan: andan İÜ.

194 || 7^a êy: sen A₁, KN, T₂, A₂, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₁, TZ, [T, G, TD] || kemâl-i: kemâl u V, T₂, BN, S₈ kemâlün S₅ || ‘aql: ‘ışk S₃, İÜ fazl A₃, B, K, T₁, S₁, V, T₂, P, BN, TN, S₇, S₈, S₉, TZ - S₅ || kesbin: kesbini S₅ vaşfın S₁₁.

194 || 7^b 2. mısra: ey Fuzûlî men dağı ‘âlemde bir ad eylerem A₁.

195.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Bâğa girdüm ser-i küyuñ añup efgân êtdüm
Gül görüp yâduñ ile çâk-i girîbân êtdüm
2. Baħuban nergise bîmâr gözün kıldum yâd
Nergisi nâle vü efgânuma ħayrân êtdüm
3. Ğonce-yi lâle dème dâğ karasın ħoparup
Al vâlâya şarup sebze de pinhân êtdüm
4. Gül-i ter üzre düşen şebneme düşdi nazarum
Gözümü şevķ-ı cemâlünle dür-efşân êtdüm
5. Berg-i gül şanma ki ħûn-âbe töken demde gözüm
Nêce yaprağa ciger ħanı silüp⁷ ħan êtdüm
6. Göricek sünbüli añdum şiken-i kâkülünî
Sünbüli girye vü âh ile perîşân êtdüm
7. Êy Fuzûlî revîş-i ‘aql melül êtdi meni
Schv kıldum ki cünün derdine dermân êtdüm

195 A₁ 53^b, İÜ 50^b, B 79, A₂ 50^a, A₃ 61^b, KN 55^b, M 59^b, K 55^a, T₁ 134^b, P 263^b, S₁ 178^a, T₂ 61^a, S₂ 47^a, V 51^a, TT 53^a, S₃ 7^b, BN 42^a, TN 74^a, S₄ 78^b, S₅ 56^a, S₆ 57^a, S₇ 59^a, S₈ 47^b, S₉ 62^a, S₁₀ 60^a, S₁₁ 68^b, TZ 65^a.

195 || 1^a añup: görüp A₃.

195 || 1^b ile: ilen A₂, KN, M, K, S₁, S₂, P, S₄, S₁₁, [T].

195 || 2^a nergise: nergis-i S₄ || bîmâr: ‘ayyâr A₂, B, M, K, S₁, S₂, P, S₉ bîmâre S₄ || gözün: gözünî S₂.

195 || 2^b nâle vü: nâle A₁ zâr ile V || efgânuma: efgân ile KN, M, T₂ || ħayrân: bîdâr T₂.

195 || 3^a ğonce-yi: ğonce vü A₃, S₂, M, S₅, S₇, S₈, [G, TD] || dème: dêmên S₄.

195 || 3^b sebze de: sebze A₂.

195 || 4^b şevķ: şem‘ S₃, [TD, D] || cemâlünle: cemâliyle V, A₁, S₅ cemâlünden S₁ cemâlünde B, A₂, A₃, M, K, T₁, P, S₂, TN, S₇, S₈, S₉.

195 || 5^a töken: döken V, S₁, B, K, S₃, İÜ || demde gözüm: didelerüm V, S₄.

195 || 5^b yaprağa: toprağa T₁, T₂, A₁, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₉, S₁₁, TZ, [G] toprağı V toprağı BN, S₁₀ || silüp: şalup T₂, BN, S₄, S₅, S₁₀, S₁₁, TZ, [T, G, TD] töküüp V.

7 Silüp kelimesinin yazımında farklı imlalar kullanılmıştır: A₁ سيلوب; İÜ, B, A₂, M, T₁, TT, S₃ سيلوب; KN, A₃, S₁ سيلوب; K سيلب .

195 || 6^a göricek: görüben A₁ || sünbüli: sünbül T₁, A₁ || añdum: aldum S₁ andum V || kâkülünî: kâkülünü V.

195 || 6^b sünbüli: sünbül K || girye: nâle [G] || âh ile: âhımla [G].

195 || 7^a melül: ħabül S₁, K || meni: bizi T₁.

195 || 7^b kıldum: êtdüm S₅.

196.

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1. Hicrân ile yanar géceler rişte-yi cânüm
Rûşen ola ey şem' saña süz-ı nihânüm
2. Bir şem'-i şebistân-ı belâyem ki degül kem
Tâ men diriyem süz-ı dil ü eşk-i revânüm
3. Ey hâlvetüme şem'-i ruhından bırağan nür
Dîdârûña müştâk idi çeşm-i nigerânüm
4. Sensüz géceler âh u fiğânüm meh eşitdi
Ey meh saña hem yétدی ola âh u fiğânüm
5. Cânâ ne revâdur ki çeküp tiğ dem-â-dem
Ġamzeñ söke cismüm dele bağrum içe kıanüm
6. Hem-reng-i lebündür dëyü kıa' -ı nazâr étmez
Ġûn-ı cigerümden müje-yi eşk-feşânüm
7. Pinhânî odum 'âleme fâş oldu Fuzûlî
Yâ Rab ki menüm şem' gibi yana zebânüm

196 A₁ 53^b, İÜ 51^a, B 79, A₂ 50^a, A₃ 62^a, KN 56^a, M 59^b, K 55^b, T₁ 134^b, P 264^a, S₁ 178^a, T₂ 61^b, S₂ 47^b, V 51^b, TT 53^a, S₃ 8^a, BN 42^a, TN 74^b, S₄ 79^a, S₅ 56^b, S₆ 57^a, S₇ 59^b, S₈ 47^b, S₉ 62^b, S₁₀ 60^a, S₁₁ 68^b, TZ 65^b.

196 || 1^a géceler: bu gece TT.

196 || 2^b dil ü: dil KN, V, A₃, T₁.

196 || 3^a ruhından: ruhuından T₁, S₃, A₁, V nürından K || bırağan: birağan A₃, S₂.

196 || 3^b didârûña müştâk idi: müştâk idi didârûña A₂, S₂.

196 || 4^a âh u fiğânüm: süz-ı nihânüm A₃, T₁ || meh eşitdi: göge yétدی T₂.

196 || 4^b meh: mâh S₄ || saña hem: hem saña K saña S₄ || ola: ola mı K || hem yétدی ola: yitdi ola bu [G].

196 || 5^a cânâ ne: cânâ V || tiğ: tiğ-ı [T, TD].

196 || 5^b cismüm: çeşmüm T₁ || dele: dile B, [T] || içe: döke S₃, S₁, B, K, M, P, İÜ, S₈, S₉, TZ, [G].

196 || 6^b hün-ı: hünün A₃, V, S₃, İÜ, S₇.

196 || 7^b gibi: kimi KN, TZ, [T, TD] || zebânüm: ziyânüm S₁.

197.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Tutuşdı ğam odına şād gördüğün gönülüm
Muqayyed oldu ol âzād gördüğün gönülüm
2. Diyâr-ı hecrde seyl-i sitemden oldu ħarâb
Fezâ-yı 'ışkda âbâd gördüğün gönülüm
3. Nê gördi bâdede bilmen ki oldu bâde-perest
Mürîd-i meşreb-i zühhâd gördüğün gönülüm
4. Firâkuñ odını gördükçe mûm tek eridi
Şebât u şabrda fülâd gördüğün gönülüm
5. Getürdi 'acz görüp 'ışk müşkil olduğunu
Kamu hünerlere üstâd gördüğün gönülüm
6. Degüldi beyle deminde bir ehl-i 'ışret idi
Bu kanlar içmege mu'tâd gördüğün gönülüm
7. Fuzûlî eyledi âheng-i 'ıyş-ĥâne-yi Rûm
Esîr-i miĥnet-i Bağdâd gördüğün gönülüm

197 A₁ 54^a, İÜ 51^b, B 80, A₂ 50^b, A₃ 62^a, KN 56^a, M 60^a, K 55^b, T₁ 135^a, P 264^a, S₁ 178^b, T₂ 61^b, S₂ 47^b, V 51^b, TT 53^b, S₃ 8^b, BN 42^b, TN 75^a, S₄ 79^b, S₅ 56^b, S₆ 57^b, S₇ 60^a, S₈ 48^a, S₉ 63^a, S₁₀ 59^a, S₁₁ 69^a, TZ 65^b.

197 || 1^a tutuşdı: tutuşdı A₃ dutuşdı S₃, B, İÜ dolaşdı T₂, TT, BN, S₅ || ğam odına: dâm-ı ğama T₂, TT, BN, S₅.

197 || 1^b ol: - B.

197 || 2^a seyl-i sitemden: seyl-âb-ı ğamdan M.

197 || 2^b âbâd: ol âbâd M âzâd S₅.

197 || 3^a ki: kim A₁, A₃, KN, T₁, TZ.

197 || 4^a gördükçe: gördükde A₃, B, S₃, İÜ, S₇, S₁₀, [G].

197 || 4^b şebât u: şebât T₁, A₁, KN, T₂, V, TN, S₄, S₇, S₈, S₁₀ || şabrda: şabra bir K || fülâd: pülâd A₂, S₂, T₂, TZ.

197 || 5^b üstâd: âzâd T₂.

197 || 6^a beyle: böyle B, A₃, M, S₂, S₃, TT, İÜ || deminde bir: ĥiredmend TT || 'ışret: meşreb A₃, [G].

197 || 7^a 'ıyş: 'ışk T₁ ehl-i TT || ĥâne-yi: 'ışret-i TT.

198.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. Kaçan kim kâmetüñden ayru seyr-i büstân êtdüm
Koparup eşk seyl-âbıyla biñ servi revân êtdüm
2. Götürdüm gird-bād-ı âh ile hürşide tapşurdum
Gubâr-ı reh-güzâruñ cevherin gözden nihân êtdüm
3. Nişân-ı şüret-i hūbuñ vērüp bütler sücūdında
Fesād-ı i'tikādın kâfirün hâtır-nişân êtdüm
4. Olup ser-mest kıldum neş'e-yi zevk-ı lebün zikrin
Meye râgıb olanlar küfrini halka 'ıyân êtdüm
5. Görüp divârlarda Kūh-ken naqşın dēmeñ 'aşık
Menem 'aşık ki dutdum deşt terk-i hānumān êtdüm
- 6.⁷ Reh-i ışkında ol gül-ruḡ ciger kân êtdüğim bilmiş
Çeker her dem maña tığ-ı siyâset şanki kıan êtdüm
7. Fuzûlî şâh-bâz-ı evc-i istiğnâ iken bilmen
Nē sehv êtdüm ki bu vîrâne deyri aşiyân êtdüm

198 A₁ 54^a, İÜ 51^b, B 80, A₂ 50^b, A₃ 62^b, KN 56^a, K 56^a, T₁ 135^a, P 264^a, S₁ 178^b, T₂ 62^a, S₂ 48^a, V 52^a, TT 53^b, S₃ 8^b, BN 43^a, TN 75^a, S₄ 79^b, S₅ 57^a, S₆ 57^b, S₇ 60^a, S₈ 48^a, S₉ 63^a, S₁₀ 59^b, S₁₁ 69^b, TZ 65^a-TZ 66^a.

198 || 1^a kaçan: haçan A₁, KN, V, T₂, S₅, TZ, [T] || seyr-i: serv-i S₃, İÜ.

198 || 1^b seyl-âbıyla: seyl-âbına A₁, S₅ || biñ: miñ A₁, KN || servi: serv V, S₁, S₃, K, TZ.

198 || 2^a götürdüm: koparıp [G] || ile: ilen S₁ || hürşide: gerdüna B || tapşurdum: tapşurdum A₃ dapşurdum K, V.

198 || 3^a nişân-ı: nişânın S₂ || vērüp: görüp T₂.

198 || 3^b fesād-ı: fesādın S₃ || i'tikādın: i'tikād S₃ || kâfirün: kâfirin TT.

198 || 4^a olup: ol V || neş'e-yi zevk-ı: teşne-yi zevk-ı S₄, S₅ zevk ile şirin [G].

198 || 4^b meye: baña V.

198 || 5^a divârlarda: divârda S₂ || naqşın: naqşı S₄ || dēmeñ: dēme S₄.

198 || 5^b ki: - S₂ || dutdum: ıtdum A₃ || deşt: deşt ü A₂, K, T₂, S₃, P, İÜ, TN, S₅, S₆, [T] || hānumān: hānumān K, B, A₃ || dutdum deşt terk-i hānumān: seyl-i eşkümi başumdan V.

7 İÜ'de bu gazelin son iki beyti yoktur.

198 || 6^a ışkında: ışkuñda A₁, T₁, S₄ ışkda V || êtdüğim: olduğum A₂, S₅ êtdüğün V.

198 || 6^b şanki: şan ki [T].

198 || 7^a bilmen: bilmem S₃ bildüm A₁.

198 || 7^b deyri: milki A₂, S₂.

199.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Muḥālîf devrden gül-gün şarâbı kıana değşürdüm
Sürüdüñ çeng ü 'üdüñ nâle vü efgâna değşürdüm
2. Daḡı zevk-ı vişâl-i düst şevkîn istemeñ menden
Ki men zevk-ı vişâli miñnet-i hicrâna değşürdüm
3. Meni ey bâġbân ma'zür dut gülzâr seyrinden
Ki men gülzâr seyrin kulbe-yi aḡzâna değşürdüm
- 4.⁵ Gönül vërdüm fenâ vü faķra terk-i i'tibâr ëtdüm
Bi-ḡamdi'llâh ki âḡir küfrümi imâna değşürdüm
- 5.⁷ Gönülden zevk bulmazdum çıḡardum çâk göğsümden
Kaşı yaylar ḡadengiyle gelen peykâna değşürdüm
6. Niķâb-ı şüret-i hâl eyledüm ḡün-ı ciger seylin
'İyân rüsvâliġı derd ü ġam-ı pinhâna değşürdüm
7. Fuzûlî mende zevk-ı 'âfiyet az iste kim çohdan
Men anı ârzü-yi ḡal'at-ı cânâna değşürdüm

199 A₁ 54^b, B 80, A₂ 51^a, A₃ 62^b, KN 56^b, M 60^b, K 56^b, T₁ 135^b, P 264^b, S₁ 179^a, T₂ 62^a, S₂ 48^a, V 52^a, TT 54^a, S₃ 9^a, BN 43^a, TN 75^b, S₄ 80^a, S₅ 57^a, S₆ 58^a, S₇ 60^b, S₈ 48^a, S₉ 63^b, S₁₀ 59^b, S₁₁ 69^b, TZ 66^b.

199 || 1^a devreden: devrde S₄ || şarâbı: şarâbın A₁, V.

199 || 1^b sürüdüñ: sürüdü S₃ sürüdü T₁ || çeng ü: çeng K, T₁ || 'üdüñ: 'üdü A₁, KN 'üdü S₃ || nâle vü: nâle K.

199 || 2^a şevkîn istemeñ menden: şevkî istemeñ benden T₂ vaşlın istemen benden V.

199 || 2^b vişâli: vişâl-i K, [G] || miñnet-i: miñneti [G].

199 || 3^a dut: tut A₃ || seyrinden: seyrinde T₁.

5 Bu beyit S₁'de yoktur.

199 || 4^a fenâ vü: fenâ A₁, V || faķra: faķra vü V faķr S₄.

7 Bu gazelin son üç beyti S₅'te yoktur.

199 || 5^a gönülden: gönülümden V || bulmazdum: bulmayup S₂ bulmadum V || göğsümden: sinemden S₂, A₁.

199 || 5^b yaylar: yâlar A₃, B, S₃ || ḡadengiyle: ḡadengiylem M ḡadenginden V.

199 || 6^b rüsvâliġı: rüsvâliġın T₁, S₁, A₃.

199 || 7^b men anı: men onı A₁ || ḡal'at: şüret TT || cânâna: hicrâne V.

200.**Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

1. Kıldı ol serv seher nâz ile hammâma hırâm
Şem‘-i ruhsârı ile oldı münevver hammâm
2. Görinürdi bedeni çâk-i girîbânından
Câmeden çıhdı yeñi ayını gösterdi tamâm
3. Nil-gün fuçaya şardı beden-i ‘üryânın
Şan benefşe içine düşdi muşaşşer bādâm
4. Oldı pā-būs-ı şerifiyle müşerref leb-i havz
Buldi didâr-ı laţifiyle ziyâ dide-yi cām
5. Şandılar kim şatılır dâne-yi dürr-i ‘araķı
Urdı el kîseye çoğlar kılup endîşe-yi hām
6. Kâkülün şâne açup kıldı hevâyı müşgîn
Tiğ müyün dağıdup êtdi yeri ‘anber-fâm
7. Tās elin öpdî hâsed kıldı kıra bağrumı su
Yêtdi şu cismine reşk aldı tenümden ārām

200 A₁ 54^b, B 81, A₂ 51^b, A₃ 63^a, KN 57^a, M 60^b, K 56^b, T₁ 136^a, P 264^b, S₁ 179^a, T₂ 62^b, S₂ 48^b,
V 52^b, TT 54^a, S₃ 9^a, BN 43^b, TN 76^a, S₄ 80^b, S₅ 57^b, S₆ 58^a, S₇ 60^b, S₈ 48^b, S₉ 63^b, S₁₀ 57^b,
S₁₁ 70^a, TZ 66^b.

200 || 1^a ol serv: ol A₁ || seher: sehî V.

200 || 1^b oldı: boldı V || münevver: müzeyyen KN, T₂, TT, BN, S₅, S₆, S₈, [G].

200 || 2^b çıhdı: - V.

200 || 3^a şardı: sardı A₁, KN, V, T₂ || ‘üryânın: üryânı T₁.

200 || 3^b şan: san V, S₄ || içine: içre A₁.

200 || 4^a leb-i havz: hammâm A₃.

200 || 4^b laţifiyle: şerifiyle A₃.

200 || 5^a şatılır: satılır V, T₂, S₄ || dâne: kaître T₂.

200 || 5^b urdı el kîseye çoğlar: el urup kîseye çoğlar A₂, A₃, T₁, S₁, S₂, TN çoğlar el kîseye vurdı A₁, [G].

200 || 6^a kâkülün: kâkülün V, T₂ kâkül T₁, K.

200 || 6^b êtdi: kıldı TT || tiğ müyün: miyg-i müyun [G].

200 || 7^a kıldı: kıldı V êtdi S₅ || su: şan S₂.

200 || 7^b şu: su A₁, B, KN, M, T₂, A₂, S₄, S₅ - V || tenümden: elümden K.

8. Çıhdı Һammâmdan u perde-yi çeşmüm şarınup
Dutdı âsâyiş ile gûşe-yi çeşmümde maķâm
9. Merdüm-i çeşmüm ayağına revân su tökdi
Ki gerek su tökile servüñ ayağına müdâm
10. Müzd-i Һammâm Fuzûlî vèrürem cân naķdin
Kılmasun şarf-ı zer ol serv-ķad-i sîm-endâm

200 || 8^a çıhdı: çıhdı ol S₁ || Һammâmdan ü: Һammâmdan S₁ Һammâmdan ol A₁, V, TT, S₄, S₇, S₈, [T, TD].

200 || 8^b dutdı: ıtıtdı A₃, S₂.

200 || 9^a su tökdi: şu tökdi A₃, S₁, TT şu dökdi S₃ su dökdi B, K, M tökdi çü şu S₂.

200 || 9^b su: şu S₃, S₁, TT, S₂, A₃ || tökile: dökile B, M, K, S₃.

200 || 10^a vèrürem: vereyim [G].

200 || 10^b serv-ķad: sîm-ber A₁ serv-ķad u S₂, S₈, [T, TD].

*TT'de iki fazla beyit vardır:

İzleyüp üstine kef kef geçer oldu şabun
Sürilür pâyına her laķza êderdi iķdâm

Eydür Һammâm Һazinemde nè var ise bugün
Şu gibi şarf êdeyüm ol mehün üstine tamâm

*S₈'de fazla beyit vardır:

Giydi altun ķabasin bağladı altun kemerin
Eyledüm ķopçacılık Һizmetini ben de tamam

“kopçacılık” kelimesinin okunuşundan emin değiliz: قیچہ چلق

201.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Êy kemân-ebrû şehîd-i nâvek-i müjgânuñam
Bulmuşam feyz-i nazâr senden senüñ kurbânuñam
2. Kâkülün târına peyvend êtmişem cân rîştesin
Başuñ için bir teraḥḥum kıl ki ser-gerdânuñam
3. N'ola kılsam terk-i mey minnet kıılup zâhidlere
N'eylerem mey neş'esin men kim senüñ ḥayrânuñam
4. Şâne-veş yüz nâvek-i ğam sancılıpdur cânuma
Tâ esîr-i ḥalka-yı ğisû-yı müşg-efşânuñam
5. El çeküp kaç'ı nazâr kıılmış 'ilâcumdan tabîb
Bildi güyâ kim ḥarâb-ı nergis-i fettânuñam
6. Câna meylün var ise ḥükm eyle teslim eyleyem
Pâdişâhum men senüñ bir bende-yi fermânuñam
- 7.7 Ğonce kıılmaz şâd gül açmaz dutılmış gönlümi
Ârzümend-i ruḥ-ı al ü leb-i ḥandânuñam
- 8.9 Kân êdüp baĝrum işüm âh êtme her dem êy felek
Ḥürmetüm dut bir êki dem kim senüñ mihmânuñam
9. Êy Fuzûlî âteş-i âh ile yandurduñ meni
Ğâlibâ şanduñ ki şem'î-i kulbe-yi aḥzânuñam

201 A₁ 55^a, İÜ 52^a, B 81, A₂ 51^b, A₃ 63^b, KN 57^b, M 61^a, K 57^a, T₁ 136^b, P 264^b, S₁ 179^b, T₂ 63^a, S₂ 49^a, V 48^a, TT 54^b, S₃ 9^b, BN 43^b, TN 76^b, S₄ 81^a, S₅ 57^b, S₆ 58^b, S₇ 61^a, S₈ 49^a, S₉ 64^a, S₁₀ 57^a, S₁₁ 70^b, TZ 67^a.

201 || 1^a nâvek: ḥançer S₂.

201 || 3^a kıılup: koyup A₂.

201 || 4^a yüz: biñ T₂ || nâvek: ḥançer T₂ || sancılıpdur: şancılıpdur M, TT, S₂ || cânuma: sineme A₃, T₁, TN, S₇, S₈ gönlüme V, A₁ baĝrıma [G].

201 || 4^b ḥalka: turre A₂, S₂ || ğisû: zencir S₄ || müşg: misk TT.

201 || 5^b güyâ kim: kim güyâ [G] || fettânuñam: mestânuñam A₃, A₁, KN, S₈, [G].

201 || 6^b pâdişâhum men: şâh sensen men A₃, B, K, T₁, S₃, İÜ, S₁, P, TN, S₇, S₉, TZ şâhsan ben de M.

7 Bu beyit S₄'te yoktur.

201 || 7^a kıılmaz: kıalmaz T₁ || şâd: şâd u A₃, A₂, KN, T₁, TT, S₂, T₂, S₃, İÜ, BN, TN, S₅, S₆, S₇, S₁₁, TZ, [T] || dutılmış: tutilmiş A₃, M tutilmiş TT.

201 || 7^b ârzümend-i: ârzümend ü S₂ || âl u: âl S₂.

9 Bu beyit A₂, S₂ ve S₄'te yoktur. İÜ'de bu gazelin ilk dört beyti bulunmamaktadır.

201 || 8^a âh: - T₂ || felek: melek A₃ || işüm âh êtme: işimdir âh [G].

201 || 8^b dut: tüt A₃, M || dem: gün S₃, TT, K, T₂, İÜ, TN, S₈, [G] || kim: ben K, T₂.

201 || 9^a âteş-i: âteşin TT || meni: bizi TT.

*G'de fazla beyit:

İlâ bir kurbân keserler ḥalk-ı 'âlem 'ıyd için
Dem-be-dem sâ'at-be-sâ'at ben senüñ kurbânuñam

202.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Secdedür her kıanda bir büt görsem âyînüm menüm
H'âh kâfir h'âh mü'min dut budur dînüm menüm
2. Bağbân şimşâd u nesrînün maña 'arz etme kim
Ol kad ü ruşşârdur şimşâd u nesrînüm menüm
- 3.⁴ Hâk-i dergâhın nazardan sürme ey seyl-âb-ı eşk
Kılma zâyi' sürme-yi çeşm-i cihân-binüm menüm
4. Eşk mevcî gezdürür her yan tenüm hâşâkını
Mümkün olmaz eşk taḥrîkiyle teskînüm menüm
- 5.⁷ Çâre umdum la'l-i şîrînün'den eşk-i telḥüme
Telḥ güftâr ile alduñ cân-ı şîrînüm menüm
6. Mende sâkin oldı derd-i 'ışk Mecnûndan geçüp
Andan artuḳdur meger 'ışk içre temkînüm menüm
7. Êy Fuzûlî her yeten ta'n eyler oldı ḥâlüme
Bu yeter ehl-i melâmet içre taḥsînüm menüm

202 A₁ 55^b, İÜ 52^a, B 82, A₂ 52^b, A₃ 63^b, KN 57^b, K 57^b, T₁ 136^b, P 265^a, S₁ 180^a, T₂ 63^b, S₂ 49^a, V 48^b, TT 54^b, S₃ 10^a, BN 44^a, TN 76^b, S₄ 81^b, S₅ 58^a, S₆ 58^b, S₇ 61^b, S₈ 49^a, S₉ 64^b, S₁₀ 57^b, S₁₁ 71^a.

202 || 1^a kıanda: ḥanda V, TT, T₂, A₁, KN, S₄, S₅, [T] || bir büt görsem: görseñ bir büt T₁.

202 || 1^b kâfir: mü'min A₁, S₃, TT, B, T₂, İÜ, BN, S₆ || mü'min: kâfir A₁, S₃, TT, B, T₂, İÜ, BN, S₆ || dut: tüt A₃.

202 || 2^a şimşâd u: şimşâd A₁, KN, K, T₁, TT, V, S₈, S₉ || nesrînün: nesrînüm V || etme kim: eyleme A₃.

202 || 2^b kad u: kad T₁, V || ruşşârdur: ruşşâredür A₁.

4 Bu beyit S₃'te yoktur.

202 || 3^a dergâhın: dergâhuñ A₁, S₄ || sürme: şürme K şalma A₂, S₂ || eşk: çeşm V.

202 || 4^a gezdürür: gezdür T₁ || yan: dem A₁, A₂, S₂, S₃, TT, İÜ, BN, S₄, [T] || tenüm: ten T₂, TT, BN, S₅, S₆, [T, G] || hâşâkını: hâşâkümi A₁, KN, TT, BN, S₄, S₅, S₆, [T, G].

202 || 4^b teskînüm: temkînüm V, K, T₂.

7 Bu beyit S₁'de yoktur.

202 || 5^a umdum: buldum T₂ etdim [G].

202 || 6^b andan: ondan A₁ || temkînüm: teskînüm T₂, K.

202 || 7^a eyler: êder A₂, TT, S₂.

202 || 7^b taḥsînüm: temkînüm T₁.

203.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Zāyir-i mey-hāneem muğ secdesidür t̄ā'atüm
'Işk p̄rüm naḫd-i cān nezrüm tevekkül niyyetüm
2. Her yaña baḥsam şürāḫī tek sücūd etmek işüm
Ḳanda olsam bāde tek düşmek ayağa 'ādetüm
3. Ṭavruma zāhid eger şüretde eyler i'tirāz
İḥtilāṭ etsem anı şermende eyler s̄iretüm
- 4.⁵ Bes ki cām-ı mey gibi hoş-meşreb ü şāfi-dilem
Ḥürmetüm vācib bilür her kim bilür keyfiyyetüm
5. Mu'teberlerdür ğurūr ehli men andan fāriğam
İ'tibāra çün degül ḳabil muḫaḳḳar hey'tüm
- 6.⁸ 'Işk erbāb-ı riyādan zāyil etmiş gönlümi
Faḳr esbāb-ı 'alāyıkdan götürmiş rağbetüm
7. Êy Fuzûlî faḳr ṭoprağında devlet iste kim
Sāye ol ṭoprağa şalmışdur hümā-yı himmetüm

203 A₁ 55b, İÜ 52b, B 82, A₂ 52a, A₃ 64a, KN 58a, M 61b, K 57b, T₁ 137a, P 265a, S₁ 180a, T₂ 64a, S₂ 49b, V 48b, TT 55a, S₃ 10b, BN 44b, TN 77a, S₄ 81b, S₅ 58a, S₆ 59a, S₇ 61b, S₈ 49b, S₉ 64b, S₁₀ 55b, S₁₁ 71a, TZ 67b.

203 || 1^b nezrüm: şabrum S₃, İÜ.

203 || 2^a her yaña: her saru A₁, KN, T₂, V, TT, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₁, [T, TD, D] ḳaçarı S₂ hancaru [G] || baḥsam: varsam [G] || şürāḫī tek: şürāḫī-veş A₃.

203 || 2^b ḳanda: ḥanda A₁, KN, TT, V, T₂, S₄, S₅, [T] handa TZ.

203 || 3^a ṭavruma: davruma V ṭavrum S₃ ṭavrumga A₁ durma S₄ || eger: yanına S₄.

203 || 3^b anı: onı A₁ || s̄iretüm: şoḫbetüm TT.

5 Bu beyit A₁'de yoktur.

203 || 4^a bes: men TT || gibi: kimi KN, TZ, [T, TD] || meşreb ü: meşreb K.

203 || 4^b bilür: durur S₂ dutar KN, S₄, S₆, S₁₁, [T, TD, D].

203 || 5^a mu'teberlerdür: mu'teberlikdür A₁, İÜ, B, A₂, A₃, M, K, T₁, P, S₁, S₂, V, S₃, TN, S₄, S₅, S₇, S₈, S₉, TZ || ehli: aşlı K, B, İÜ ehl V || men: benden A₂ || andan: ondan A₂.

203 || 5^b çün: çok V, TT, [G] || hey'tüm: ṭabī'atüm A₁ ṭinetüm KN, TT, TZ, [G] niyyetüm A₃, S₄, S₅.

8 Bu beyit K'da yoktur.

203 || 6^a riyādan: vefādan A₃, B, M, T₁, S₁, S₃, P, İÜ, TN, S₇, S₈, S₉ || zāyil: fāriğ A₂, [T, TD, D] || gönlümi: mihrini S₁, M mihrümi S₃, B, İÜ, TZ.

203 || 6^b esbāb-ı: erbāb-ı T₂.

203 || 7^a faḳr: 'ışk T₂ || ṭoprağında: tofrağında V toprağında KN, K, B, S₄, S₅.

203 || 7^b sāye: şāye T₁ || ṭoprağa: tofrağa V toprağa KN, T₂, B, K, S₄, S₅ || şalmışdur: salmışdur A₁, V, T₂, S₄ || himmetüm: devletim [G].

204.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Kerem kııl kesme sâķi iltifâtuñ bî-nevâlardan
Elüñden geldügi hayrı dirig' étme gedâlardan
2. Esîr-i ğurbetüz biz senden özge ašnâmuz yoĥ
Ayaĥuñ kesme başuñ-çün bizüm miĥnet-serâlardan
3. Šabâ küyında dil-dâruñ nêdür üftâdeler ĥâli
Bizüm yerden gelürsen bir ĥaber ver ašnâlardan
4. Dême zâhid ki terk ét sîm-ber bütler temâšâsın
Meni kim kıurtarur Tañrı şataşdurmuş belâlardan
5. Girüp mescidlere ger muķtedâlar peyrevi olman
Budur vechi ki hergiz görmedüm yüz muķtedâlardan
6. Ṭabîbâ ĥâk-i küy-ı yârdandur eşk teskîni
Bize arturma zaĥmet göz yaşarur tütüyâlardan
- 7.⁷ Felekdür mihrî zâ'il yâr ĝâfil 'ömr müsta'cil
Nêdür tedbir bilmen câna yêtdüm bî-vefâlardan

204 A₁ 56^a, İÜ 52^b, B 82, A₂ 52^b, A₃ 70^b, KN 58^b, M 61^b, K 58^a, T₁ 137^b, P 265^a, S₁ 180^a, T₂ 64^b,
S₂ 49^b, V 53^a, TT 55^a, S₃ 10^b, BN 45^a, TN 77^b, S₄ 82^b, S₅ 59^a, S₆ 59^b, S₇ 62^a, S₈ 49^b, S₉ 65^a,
S₁₀ 61^a, S₁₁ 71^b, TZ 68^a.

204 || 2^a biz senden: biz sizden S₂, T₂, BN, S₅, S₈, S₁₀, [G] sizden V bir seyrdan S₄.

204 || 2^b ayaĥuñ: ayaĥın A₁.

204 || 3^a küyında: küyuñda A₁ || üftâdeler: bî-çâreler M, K, T₁, A₃, TN, S₇, S₉.

204 || 3^b gelürsen: gelürseñ TT gelürsüz T₁.

204 || 4^b şataşdurmuş: şataşduran A₃, T₁, İÜ, S₇, S₉ şataşdurĝan M, K.

204 || 5^b görmedüm: bulmadum A₁, KN, S₄.

204 || 6^a küy-i: küyuñ T₁ || yârdandur: düstdandur S₁, S₃, İÜ, S₄, S₇.

204 || 6^b yaşarur: yaşadur A₁ yaşardan A₃ yaşardur V, S₄, [G].

7 Bu beyit S₄'te yoktur.

204 || 7^a felekdür: felekden T₂, BN felekte V, [T, TD, D] || mihrî: mihr A₂, M, T₁, V, T₂, S₂, S₇, S₈, S₉,
[T, TD, D] mihr-i [G].

204 || 7^b nêdür: nê T₂, TT || bilmen: êdeim T₂ eyleyem TT, S₅ || câna: cânâ T₂, TT || yêtdüm: n'êdeyüm
T₂ n'êdem bu TT, S₅.

- 8.¹ Vücûdum ney gibi sūrâḥ sūrâḥ olsa âh étmen
Maḥabbetden dem urdum incimek olmaz cefâlardan
9. Fuzûlî nâzenînler görseñ izhâr-ı niyâz eyle
Terahḥum umsa ‘ayb olmaz gedâlar pâdişâlardan

---

1 Bu beyit S₄'te yoktur.

204 || 8^a gibi: kimi A₁, KN, TZ, [T, TD] || sūrâḥ sūrâḥ: şūrâḥ şūrâḥ A₃ || olsa: olma V || âh étmen: étmezin
âh S₁ ‘ayb étmeñ V.

204 || 8^b urdum: urduḡ T₂, TT, S₅, [G] || cefâlardan: belâlardan [G].

204 || 9^a eyle: eyler [G].

204 || 9^b pâdişâlardan: pâdişâhlardan V pâdişehlerden A₁, T₁.

205.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Yağma cânım nâle-yi bî-ihtiyârumdan şağın
Tökme kıanım âb-ı çeşm-i eşk-bârumdan şağın
2. Su vèrür her şubh-dem gözyaşı tîğ-ı âhuma⁴
Çoğ meni incitme tîğ-ı âb-dârumdan şağın
3. Cevr odı yağdı meni yanumda durma ey gönül
Bir tutışmış âteşem kıurb-ı civârumdan şağın
- 4.⁶ Ten evinden rahıtuñı cehd eyle ey cân daşra çek
Âfet-i seyl-i sirişk-i bî-karârumdan şağın
5. Gerçi bir hâk-i rehem kimse meni almaz göze
Çoğ haķâretle nazâr kıılma ğubârumdan şağın
- 6.⁹ Gelme kıabrüm üzre ey ışık içre men tek olmayan
Tâ'ne daşıdur saña seng-i mezârumdan şağın
7. Şâh-ı milk-i miñnetem hayl ü sipâhum derd ü ğam
Hayl-i bî-hadd ü sipâh-ı bî-şumârumdan şağın
8. Ey Fuzûlî kıansı maħbûbı ki sevsen rahmi var
Kıl hazer ancak menüm bî-raħm yârümden şağın

205 A₁ 56^a, İÜ 53^a, B 83, A₂ 53^a, A₃ 64^a, KN 58^a, M 62^a, K 58^a, T₁ 137^b, P 265^b, S₁ 180^b, T₂ 64^a, S₂ 50^a, V 53^a, TT 55^b, S₃ 11^a, BN 44^b, TN 78^a, S₄ 82^a, S₅ 58^b, S₆ 59^b, S₇ 62^b, S₈ 50^a, S₉ 65^b, S₁₀ 62^a, S₁₁ 72^a, TZ 68^a.

205 || 1^a ihtiyârumdan: i'tibârumdan A₁ || şağın: şağın A₁, B, KN, K, T₂, V, S₄, S₅.

205 || 1^b tökme: dökme B, M, K, T₁, S₁, S₃, İÜ || şağın: şağın A₁, B, KN, K, T₂, V, S₄, S₅.

205 || 2^a su: şu A₃, TT, S₂, S₃ || gözyaşı: ħurşid B.

205 || 2^b şağın: şağın A₁, B, KN, K, T₂, V, S₄, S₅.

4 Bu mısra ile 247. gazelin 1. mısrası aynıdır.

205 || 3^a yağdı: yağdı S₃ || meni: tenüm TT || durma: ırma A₃, S₂.

205 || 3^b tutışmış: dutışmış S₁, B, T₂, S₃, İÜ || âteşem: âteş T₂ || kıurb-ı: kıurb u S₁₀, [TD, D] || şağın: şağın A₁, B, KN, K, T₂, V, S₄, S₅.

6 Bu beyit T₁'de yoktur.

205 || 4^a cân: dil A₂, [G] || daşra: taşra M, S₂, TT taşra K || çek: at A₃.

205 || 4^b şağın: şağın A₁, B, KN, K, T₂, V, S₄, S₅.

205 || 5^b şağın: şağın A₁, B, KN, K, T₂, V, S₄, S₅.

9 Bu beyit T₂, S₃ ve S₅'te yoktur.

205 || 6^a üzre: üstine A₁ || içre: ehli V || olmayan: ölmeyen [T, TD].

205 || 6^b daşıdur: taşıdur A₂, TT, B, S₂, A₃, M, İÜ || mezârumdan: mezârından [G] || şağın: şağın A₁, B, KN, K, T₂, V, S₄, S₅.

205 || 7^a hayl ü: hayl-i A₁, A₂, KN, M, K, T₁, V, S₇, S₈, [G].

205 || 7^b bî-şumârumdan: bî-ħisâbumdan A₁ bî-karârumdan T₂ || şağın: şağın A₁, B, KN, K, T₂, V, S₄, S₅.

205 || 8^a kıansı: kıanķı S₂ ħansı A₁, V, T₂, TT, S₄, S₅, [T] ħansı TZ || sevsen: sevsen KN, V, S₄ sevdün K || rahmi var: rahm eder A₁.

205 || 8^b şağın: şağın A₁, B, K, T₂, V, S₄, S₅.

206.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Êy gëyüp gül-gün dem-â-dem 'azm-i cevân eyleyen
Her taraf cevân êdüp döndükçe yüz kıan eyleyen
2. Êy meni maħrûm êdüp bezm-i vişâlınden müdâm
Ĝayrı ħ'ân-ı iltifâtı üzre mihmân eyleyen
3. Êy dem-â-dem reşk tîĝıyla menüm kıanum töküp
Mey içüp aĝyâr ile seyr-i gülistân eyleyen
4. Bunca kim efgânımı êy mâh eşitdün geçeler
Demedün bir gece kimdür bunca efgân eyleyen
- 5.⁷ N'ola ger cem'iyet-i ħâtırdan olsam nâ-ümîd
Cem' olur mı ħüblar zülfi perîşân eyleyen
6. Yâr dün çekmişdi kıatlüm kıaşdına tîĝ-ı cefâ
Yêtmesün maķşûdına yâ Rab peşimân eyleyen
7. 'Işk derdiyle olur 'aşık mizâcı müstaķîm
Düşmenümdür düstlar bu derde dermân eyleyen

206 A₁ 56^b, İÜ 53^b, B 83, A₂ 53^b, A₃ 64^b, KN 59^a, M 62^b, K 58^b, T₁ 138^a, P 265^b, S₁ 181^a, T₂ 64^b, S₂ 50^a, V 53^b, TT 55^b, S₃ 11^b, BN 45^b, TN 78^a, S₄ 83^a, S₅ 59^b, S₆ 60^a, S₇ 62^b, S₈ 50^a, S₉ 65^b, S₁₀ 63^b, S₁₁ 72^b, TZ 68^b.

206 || 1^a gëyüp: gezip [G].

206 || 1^b döndükçe: dutdukça S₄.

206 || 2^a vişâlınden: vişâlünden A₂, S₂, S₅ vişâlünde V.

206 || 2^b ĝayrı: ĝayr K, V, T₁.

206 || 3^a reşk: eşk KN, T₁, A₃, A₁ || kıanum: cânum V || töküp: döküp S₃, S₁, B, K, İÜ alup V töken S₄, [G].

206 || 3^b içüp: için S₁ || ile: ilen KN, S₁, A₁, S₄, S₅.

206 || 4^a bunca: munca S₁, T₁, V, P, TN, S₉, TZ, [T, D] néce A₁, KN, T₂, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁, [TD, G] || efgânımı êy mâh: efgânımı êy meh S₃, B, T₂, İÜ, S₈, S₁₁ efgânımı êy S₁ ey mâh efgaanım [G] efgânımı êy cân S₉.

206 || 4^b bunca: munca S₁, A₁, KN, TT, V, T₂, P, S₅, TZ, [T] || efgân: nâlân V.

7 Bu beyit S₅'te yoktur.

206 || 5^a olsam: olsañ T₁.

206 || 5^b zülfi: zülfin V, T₁, İÜ, TN, S₇, [TD] zülf KN.

206 || 7^b düşmenümdür: düşmendür A₁ düşmenindür V || bu: ol S₃, İÜ.

- 8.¹ Zâhidüñ ta'n ile dönderdüm yüzün mihrâbdan
Néce bulmaz ecr biñ kâfir müselmân eyleyen
- 9.³ Derd-i hicrân nâtüvân étmiş Fuzûlî hasteni
Yoh mıdur yâ Rab devâ-yı derd-i hicrân eyleyen

---

1 Bu beyit S₃'te yoktur.

206 || 8^a zâhidüñ: zâhidin TT || yüzün: yüzüm T₁, K, [G] gözüm M || ta'n ile: ta'niyle [G] || mihrâbdan: ağıyardan S₅.

206 || 8^b néce: munca T₁, A₁, KN, T₂, BN, TN, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁, [G] bunca TT, S₄, S₈ || ecr biñ: ecr miñ T₁, A₁, V ecr bir İÜ ecrinüñ S₁ ecrini A₃, S₂.

3 Bu beyit A₂'de yoktur.

206 || 9^a hasteni: haste'i S₃, TT, S₂, M, S₈.

206 || 9^b yoh mıdur: yoğdur V.

207.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. N’ola zâhid bilse küfr-i zülfûn îmân olduğın
Şimdi görmişler midür kâfir müselmân olduğın
2. Men eger ‘âşık olup dîn vermeseydüm gârete
Kim bilürdi ‘ışk milki kâfiristân olduğın
- 3.³ Kıl şevâb ey göz töküüp kıan vâkıf ét gâfilleri
Meyl edenler ‘ışka bilsünler bağır kıan olduğın
- 4.⁵ Tâşa beñzer kıanlu her pergâle kim gözden çıhar
Andan êtdüm fehmi gönlüm şehri vîrân olduğın
5. Va‘de-yi vaşlına ol günden ki vërdüm gönlümü
Men anuñ⁸ bilmez midüm âhîr peşimân olduğın
6. ‘İşkını âsân görüp oldum esîri tıfl iken
Bilmedüm geldükçe bir âşüb-ı devrân olduğın
7. Êy Fuzûlî hûblar vaşlına eylersen heves
Güyyâ bilmezsen ol vaşl içre hicrân olduğın

207 İÜ 53b, B 84, A₂ 54a, A₃ 67a, KN 59a, K 59a, T₁ 140b, P 266a, S₁ 181a, T₂ 65a, S₂ 50b, V 53b, TT 56a, S₃ 11b, BN 45b, TN 81a, S₄ 83b, S₅ 59a-S₅ 60a, S₆ 60a, S₈ 50b, S₉ 66a, S₁₀ 63b, S₁₁ 72b.

207 || 2^a olup: bolup S₄ || vermeseydüm: vermeyeydim [G].

207 || 2^b milki: milkin A₂, S₂, S₅, [G] milk A₃.

3 Bu beyit S₃’te yoktur. İÜ’de bu gazelin sadece ilk üç beyti vardır.

207 || 3^a kıl: göz S₄ || göz: çün S₄ || töküüp: döküp S₁, B, K, İÜ || ét gâfilleri: gâfilleri S₂ ét ‘âşıkları A₃ et ‘âlemleri [G].

207 || 3^b bağır: ciger TT, İÜ, [T, TD, D]

5 Bu beyit A₂’de yoktur.

207 || 4^a taşâ: daşa KN, V, T₂, TT, S₄, S₅ || kıanlu: kıanlar S₁ kanla [G].

207 || 5^a ol günden ki: ol gün kim S₁, B, K, S₃, S₈, S₉ kim ol gün T₁, TN ol mâhuñ ki V, S₁₁ ol mâha ki S₆ || vërdüm: vëürdüm T₁, B, K, S₃, TN.

207 || 5^b anuñ: anı B, A₃, K, T₁, S₁, S₃, TN, S₈, S₉ seni A₂, S₂ || bilmez midüm: bilmezdim T₂, S₅ || âhîr: âhîrde T₂.

8 A₁, M nüshalarında bu gazel, İÜ nüshasında da bu beyit yoktur. KN, V, TT, T₂, S₄ nüshaları dışındaki nüshalarda “anı” okunuşu yaygındır. Beytin anlamı gözetilerek ve bizden önceki bilimsel çalışmalara tabi olunarak KN, V, TT, T₂, S₄ nüshalarında geçen “anuñ” okunuşu tercih edilmiştir.

207 || 6^a görüp: bilüp A₂, A₃, T₁, TN, [G, D].

207 || 6^b geldükçe: getdükçe T₂.

207 || 7^a vaşlına: ‘ışkına B vaşlını S₄.

207 || 7^b güyyâ: güyâ A₂, A₃, T₁ || bilmezsen ol: bilmez misen ol T₁ bilmez misen A₃, A₂ bilmez misin [G] || içre: - T₁.

208.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Sipihrüñ fâriğam vaşluñda mâh u âftâbından
Ġaraž 'id-i vişâlündür bu ay u gün hisâbından
2. Temâşâ-yı ruħuñ 'azmine çıldı âftâb ammâ
Gelürken sür'at ile düşdi yüz yerde şitâbından
3. Felek maħcübdir şem'î ruħuñdan yandurup çarlı
Çıharmak ister anı şu'le-yi âhum hicâbından
4. Felek 'ışkuñda ol ġâyetde ey meh muztarib olmış
Ki her nê eylese bilmez nê eyler ıztırâbından
5. Güneş levhi degül gökde şu'â' üstinde zerrin haç
Felek almış eline bir varaç hüsnüñ kitâbından
6. Degirmen dâne içün çizginür bî-hüde devr étmez
Mücerredsen gönül vehm étme çarhuñ inķilâbından
7. Kimi huş-yâr görseñ sen aña vèr câm-ı mey sâķi
Bi-hamdi'llâh Fuzûlî mestdür vaħdet şarâbından

208 A₁ 56^b, B 84, A₂ 54^a, A₃ 65^a, KN 59^b, K 59^a, T₁ 138^b, P 266^a, S₁ 181^b, T₂ 65^b, S₂ 51^a, V 54^a, TT 56^a, S₃ 12^a, BN 46^a, TN 78^b, S₄ 83^b, S₅ 60^a, S₆ 60^b, S₈ 50^b, S₉ 66^a, S₁₀ 64^a, S₁₁ 73^a.

208 || 1^a vaşluñda: vaşlında KN, V, S₂ || mâh u: mâh T₁, V.

208 || 2^a 'azmine: seyrine S₂ || çıldı: geldi S₃.

208 || 2^b sür'at ile: sür'atinden A₃, K, T₁, S₁, P, TN, S₈, S₉ || yerde: yerden V.

208 || 3^a şem'î-i: şerm-i A₂, S₁, B, S₂, K, A₃, P, TN, S₄, S₉, S₁₀, S₁₁ || çarlı: şem'î S₃, A₃, TT.

208 || 3^b anı: onı A₁ || âhum: şem' A₁.

208 || 4^a felek: melek A₂, S₅ || 'ışkuñda: 'ışkında A₁ || ey: ol A₁ || meh: dil TT || muztarib: ıztırâb KN || olmış: étmiş KN.

208 || 4^b bilmez: bilmez kim V.

208 || 5^a üstinde: altında [G].

208 || 5^b felek: melek A₁, KN, T₂, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₀, [T, G] || almış: olmuş S₁.

208 || 6^b étme: eyle S₃, S₄ || çarhuñ: çarlı V.

208 || 7^a görseñ: görseñ KN, V || sen aña vèr: sen aña şun [TD] aña vèr A₁, KN, B, V, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₀, [T] vèr aña T₂ || câm-ı mey: câm-ı mey ey A₁, T₂, V, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₀, [T] câm ey TT, [G] câmı iy [TD].

208 || 7^b vaħdet: ġaflet [G].

209.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Düst bî-pervâ felek bî-raḥm devrân bî-sükün
Derd çoḡ hem-derd yoḡ düşmen ḳavî ṭâlî‘ zebûn
2. Sâye-yi ümmîd zâ‘il âftâb-ı şevḳ germ
Rütbe-yi idbâr ‘âlî pâye-yi tedbîr dîn
3. ‘Aḳl dîn-himmet şadâ-yı ṭa‘ne yêr yêrden bülend
Baḫt kem-şefḳat belâ-yı ‘ışḳ gün gündend füzûn
4. Men ġarîb-i milk râh-ı vaşl pür-teşvîş ü mekr
Men ḫarîf-i sâde-levḫ ü dehr pür-naḳş-ı füsûn
5. Her sehî-ḳad cilvesi bir seyl-i ṭûfân-ı belâ
Her hilâl-eburü ḳaşî bir ser-ḫaṭ-ı meşḳ-ı cünûn
- 6.⁶ Yêlde berg-i lâle tek temkîn-i dâniş bî-şebât
Suda ‘aks-i serv tek te‘şîr-i devlet vâjgûn
- 7.⁸ Ser-ḫad-i maṭlûbe pür-miḫnet ṭarîḳ-ı imtiḫân
Menzil-i maḳşûde pür-âsîb râh-ı âzmûn

209 A₁ 57^a, B 84, A₂ 54^b, A₃ 65^a, KN 60^a, M 63^a, K 59^b, T₁ 141^a, P 266^a, S₁ 181^b, T₂ 66^a, S₂ 51^a, V 54^b, TT 56^a, S₃ 12^a, BN 46^b, TN 81^a, S₄ 84^a, S₅ 60^b, S₆ 61^a, S₇ 62^a, S₈ 51^a, S₉ 66^b, S₁₀ 61^b, S₁₁ 73^b. TZ 69^a.

209 || 1^a düst: yâr A₃ || bî-raḥm: bî-raḥm u S₃, S₂, [T] || bî-sükün: ser-nigûn S₁.

209 || 1^b çoḡ: yoḳ M.

209 || 3^a şadâ: ḳaşîr K || ṭa‘ne: ṭa‘n A₃, [D].

209 || 3^b şefḳat: himmet A₂ || belâ-yi: binâ-yı S₁, M || füzûn: zebûn A₁.

209 || 4^a milk: milk ü A₃, S₃ - T₁ || râh-ı: - T₁, S₅ || pür-teşvîş ü: pür-teşvîş KN, V, K, BN || ġarîb-i milk râh-ı vaşl: ġarîb-i milk vaşl-ı yâr S₅ ġarîb ü râh-ı milk-i vaşl S₆, S₁₁, [T, TD] ġarîb-i milk vaşl u râh S₁₀, [D] ġarîb-i milk-i vaşl u râh [G].

209 || 4^b levḫ ü: levḫi K levḫ B, T₁, S₂, V || pür-naḳş-ı: pür-naḳş u KN, S₂, A₂, TN, S₇, [D] pür-mekr ü T₂, S₁₀, [G] naḳş-ı pür- T₁, S₆ || füsûn: fûnûn A₃, B, M, K, S₁, S₃, P, TN || levḫ ü dehr pür-naḳş-ı füsûn: naḳş u levḫ ü dehr pür-füsûn A₁.

209 || 5^b meşḳ: ‘ışḳ T₁, M.

6 Bu beyit A₁ ve S₄’te yoktur.

209 || 6^a temkîn-i: temkîn ü KN, S₁, V, S₂, S₃, P, BN, S₅, S₆, S₉, S₁₁ || dâniş: âteş T₁, TN âteş-i dil S₉.

209 || 6^b suda: şuda A₃, TT, S₂, S₃.

8 Bu beyit S₄’te yoktur.

209 || 7^a maṭlûbe: maṭlûb A₁, KN, S₂, V, S₅, S₉, [TD, G, D] || pür: her T.

209 || 7^b maḳşûde: maḳşûd A₁, KN, S₂, V, S₅, S₉, S₁₁, TZ, [TD, G, D] || pür-âsîb: pür-âsîb ü S₅.

- 8.¹ Şâhid-i maqşad nevâ-yı çeng tek perde-nişîn
Sâgar-ı ʻişret habâb-ı şâf-ı şahbâ tek nigûn
9. Tefriqa hâşıl tarîk-ı milk-i cemʻiyyet maḥûf
Âh bilmen nʻeyleyem yoḥ bir muvâfîk reh-nümûn
10. Çihre-yi zerdin Fuzûlînün dutupdur eşk-i al
Gör aña nè renkler geçmiş sipihr-i nîl-gûn

1 Bu beyit S₄'te yoktur.

209 || 8^b şâf-ı: şâf [D].

209 || 9^b bilmen: bilmem T₁ || nʻeyleyem: nʻeyleyin M, K.

209 || 10^a dutupdur: ıtutupdur A₃, M dolupdur S₁.

209 || 10^b aña: oña A₁ || renkler: renkle A₁ renk ilen TT || geçmiş: çekmiş T₂, TN, S₄, S₈, S₁₁, [G] geçdi

S₁₀ || sipihr-i nîl-gûn: sipihr-i ser-nigûn V, S₁₁ lâle-gûn A₂ sipihr-i vâjgûn [G].

210.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Çirâğ köydüricek âteş-i nihânumdan
Fetilesin kıluram mağz-ı üstüh'ânnumdan
2. Açıldı girmege ğam cân evine revzenler
Çekende oğlarıñı cism-i nâtüvânnumdan
- 3.⁴ Oğhuñ taşarruf édüp cismi kaçd-ı cân etdi
N'olaydı raħm kıilup geçse idi cânnumdan
- 4.⁶ Bir igne etdi meni za'f riştem ol kâdur
Ki muttaşıl tökilür çeşm-i hün-feşânnumdan
5. Edâ-yı şükr-i hadengüñdür ol şadâ ki çıhar
Zamân zamân tökilen kaçre kaçre kânumdan
6. Oğhuñ muşâhabetiyle geçer hoş evkâtum
Helâk olurдум eger depreneydi yanumdan
7. Ğam-ı nihânumı eyler Fuzûlî ellere fâş
İyen 'azâbdaem nâle vü figânnumdan

210 A₁ 57^a, İÜ 54^a, B 85, A₂ 55^a, A₃ 65^b, KN 60^a, M 63^a, K 59^b, T₁ 138^b, P 266^b, S₁ 182^a, T₂ 66^b, S₂ 51^b, V 54^b, TT 56^b, S₃ 12^b, BN 47^a, TN 79^a, S₄ 84^b, S₅ 61^a, S₆ 61^b, S₇ 63^a, S₈ 51^b, S₉ 67^a, S₁₀ 65^b, S₁₁ 74^a, TZ 69^a.

210 || 1^b kıluram: ederim [G].

210 || 2^a girmege: görmege KN, A₃ || ğam: cân A₃ - V || cân: ten A₃.

210 || 2^b oğlarıñı: oğlarını V, T₂, S₅.

4 Bu beyit S₅'te yoktur.

210 || 3^a oğhuñ: oğın V || cismi: cisme A₃, M, K, T₁, S₃, P, İÜ, TN, S₇, S₉ cism V, T₂ || etdi: kıldı A₃ etdüm TN.

210 || 3^b geçse idi: geçeydi V, S₂, S₃, S₈ geçmeseydi A₃, T₁, S₁ çıkmasaydı [G] || cânnumdan: kânumdan A₁, A₃, T₁.

6 Bu beyit S₃'te yoktur. İÜ'de bu gazelin ilk iki beyti bulunmamaktadır.

210 || 4^a igne: iplik TT || kâdur: hûbdur A₂ hûndur S₂ || za'f: za'f-ı [G].

210 || 4^b tökilür: dökülür S₁, B, K, İÜ yügürür T₂, S₅ || hün-feşânnumdan: dür-feşânnumdan A₁.

210 || 5^a hadengüñdür: hadengidür M, [G].

210 || 5^b tökilen: dökilen S₁, B, K, S₃, İÜ tökülür S₄ || kaçre kaçre kânumdan: çeşm-i hün-feşânnumdan A₁, S₄.

210 || 6^a oğhuñ: onun [G] || geçer hoş: hoşem ki A₁ || evkâtum: ahvâlüm S₃.

210 || 6^b olurдум: olurdı A₁ || depreneydi: tepreneydi A₁, V, T₂, S₄ çıkmasaydı A₃ çıkşa idi S₃, İÜ.

210 || 7^a illere: iller S₁.

210 || 7^b iyen: igen A₃, TT, S₂, M, P yaman A₁.

211.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Üceldün qabrüm ey bî-derdler seng-i melâmetden
Ki ma'lûm ola derd ehline qabrüm ol 'alâmetden
2. Mezârum üzre qoymañ mîl eger küyında cân vërsem
Qoyuñ bir sâye düşsün qabrüme ol serv-ķâmetden
3. Gören sâ'atde ol ķâmet kıyâmın kıymadum câna
Qıyâmet hem gele ķurtılmayam men bu nedâmetden
4. Qıyâmetde hisâbı olmayanlardandır ol ğâfil
Ki farķ eyler firâķuñ şâmını şubĥ-ı kıyâmetden
5. Târîķ-ı şabr u tedbîr-i selâmet lezzetin bilmen
Maña ışķ u melâmet yêg gelür şabr u selâmetden
6. Tabî'at inĥirâfin gör hevâ-yı ışķdan tende
'Îlâc ét düşmedin sâķî mizâcum istikâmetden
7. Fuzûlî geķ selâmet küçesinden şabr küyından
Ferâġat olmayan yêrde sefer yêgdür iķâmetden

211 A₁ 57^b, İÜ 54^a, B 85, A₂ 55^a, A₃ 66^a, KN 60^b, M 63^b, K 60^a, T₁ 139^a, P 266^b, S₁ 182^a, T₂ 66^b, S₂ 51^b, V 55^a, TT 56^b, S₃ 13^a, BN 47^a, TN 79^b, S₄ 84^b, S₅ 61^b, S₆ 61^b, S₇ 63^b, S₈ 51^b, S₉ 67^a, S₁₀ 66^a, S₁₁ 74^a, TZ 69^b.

211 || 1^a üceldün: yüceldün A₃, S₂.

211 || 2^a mezârum: qarârum S₁ || üzre: üste A₁ || qoymañ: qomañ S₂ || küyında: küyünda T₁, TT, V, S₅.

211 || 2^b bir: kim S₃, İÜ || qabrüme: qabrüm T₁ başuma A₁, T₂, V, A₃, TT, BN, S₅, S₆ üstüme S₃, İÜ, S₈ - B.

211 || 3^a kıymadum: kıymaduñ A₃.

211 || 3^b gele: gelür A₁, [G] || ķurtılmayam: ķurtılmayasan A₃ || nedâmetden: kıyâmetden A₁.

211 || 4^a kıyâmetde: kıyâmet T₁ || hisâbı: mâ-cerâsı T₁ cezâsı A₃ || ol: ey S₄.

211 || 4^b eyler: étmez KN, TT || şâmını: şubĥını TT, V, S₅ || şubĥ-ı: şâm-ı TT, V, S₅ rûz-ı B.

211 || 5^a şabr u: şabr V || tedbîr-i: tedbîr ü T₁, K || bilmen: bilsem T₁.

211 || 5^b u melâmet: selâmet V || selâmetden: nedâmetden S₁ || ışķ u: ışķ-ı [G].

211 || 6^a hevâ-yı: devâ-yı A₂, S₂ || tende: bende A₃, S₁ benden T₁.

211 || 6^b düşmedin: düşmedi S₁.

211 || 7^a küçesinden: küçesinde V || şabr: faķr S₃ || küyından: milkinden TT.

212.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. Budur farkı gönül maşşer güninün rûz-ı hicrândan
Kim ol cân dönderür cisme bu cismi ayırur cândan
2. Dutup rāh-ı 'adem bulmuş dehānuñdan gönül kāmın
Maña hem cezmdür ol 'azm men hem qalmazam andan
3. Ğamum şerh etmek için isterem her gördüğüm sâ'at
Dutam dāmānuñı degmez elüm çāk-i giribāndan
4. Tāvāf-ı kūyuñ isterdüm kılam bār-ı ğam-ı 'ışkuñ
Hām etdi kāmētüm yollar dutıldı hār-ı müjgāndan
5. Nè hoş ülfet dutupdur nātüvān cismümle cān güyā
Şanur bir tār-ı müdur ol ser-i zülf-i perişāndan
6. Oñuñ geldükçe çeşmüm tökse bağrum kıanın andandur
Ki bağrum kıanına yer qalmadı sīnemde peykāndan
7. Sitem taşu melāmet hançeri bī-dād şemşiri
Fuzûlî her cefā kim gelse hoşdur cāna cānāndan

212 A₁ 57^b, İÜ 54^b, B 85, A₂ 55^b, A₃ 66^a, KN 60^b, M 64^a, K 60^b, T₁ 139^b, P 266^b, S₁ 182^b, T₂ 67^a, S₂ 52^a, V 55^a, TT 57^a, S₃ 13^a, BN 47^b, TN 80^a, S₄ 85^a, S₅ 61^b, S₆ 62^a, S₇ 63^b, S₈ 51^b, S₉ 67^b, S₁₀ 65^a, S₁₁ 74^b, TZ 69^b.

212 || 1^a güninün: kūyunuñ İÜ, S₃ || rûz-ı: şām-ı A₃.

212 || 1^b dönderür: taşşurur A₃.

212 || 2^a dutup: tutup A₃.

212 || 2^b cezmdür: cürmdür T₁, A₃ hūbdur S₂ || andan: ondan A₁.

212 || 3^a ğamum: ğam V.

212 || 3^b dutam: tutam A₃ || degmez: gétmez A₂, S₂ yétmez S₃, İÜ.

212 || 4^b etdi: oldı T₂ || yollar: yollarda V || dutıldı: tutıldı A₃, M taldı V || müjgāndan: hicrāndan T₂.

212 || 5^a dutupdur: tutupdur A₃, M || cismümle: cismümde A₃, M, K, T₁, S₁, T₂, V, S₃, P, İÜ, TN, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ cism ile [G].

212 || 5^b tār-ı: täre T₁, V || ser-i: ham S₂.

212 || 6^a oñuñ: oñın V || geldükçe: geldükde A₁, B, M, K, T₁, S₁, T₂, TT, P, BN, TN, S₅ || tökse: dökse S₁, B, K, S₃, İÜ || bağrum: bağru A₁ bağrı S₄ || kıanın: kıanı A₃, T₁ || andandur: ondandur T₁, A₁.

212 || 6^b qalmadı: qalmaya V, B.

212 || 7^a taşu: daşı A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅.

212 || 7^b cefā: belā A₂, S₂ || hoşdur: yéğdür S₁ || cānāndan: cāndan A₁, T₁.

213.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Bezm-i ʿışk içre şarâbumdur sirişk-i lâle-gün
Kıldı ğam kıddüm büküp cām-ı şarâbum ser-nigün
2. Her taraf pür-hün eliflerdür çekilmiş gögsüme
Yâ hevâdan mevc urur bağrumdaki deryâ-yı hün
3. Arturur eyyâm-ı hicrânuñ sirişküm hiddetin
Müddet-i eyyâm mey keyfiyetin eyler füzün
- 4.⁵ Mesken êtmîş yâr mâr-ı zülfi çeşmüm raḥnesin
Pend vërmeñ kim anı andan çıḥarmaz biñ füsün
5. Kaṭ'-ı ülfet ğalibâ düşvârdur kim eylemiş
Naḫş-ı Şîrin ile Ferhâdı muḫayyed Bisütün
6. Rişte-yi cân eyledüm peyvend târ-ı zülfine
Âh kim çekmekde imdâd eylemez baḥt-ı zebün
7. Êy Fuzûlî men melâmet gevherinüñ genciyem
Ejdehâdur kim yatur çevremde zencîr-i cünün

213 A₁ 58^a, İÜ 54^b, B 86, A₂ 55^b, A₃ 66^b, KN 61^a, M 64^a, K 60^b, T₁ 139^b, P 267^a, S₁ 182^b, T₂ 67^a, S₂ 52^a, V 55^b, TT 57^a, S₃ 13^b, BN 47^b, TN 79^a, S₄ 85^b, S₅ 62^a, S₆ 62^a, S₇ 64^a, S₈ 52^a, S₉ 67^b, S₁₀ 65^a, S₁₁ 75^a, TZ 70^a.

213 || 1^a ʿışk: eşk A₁ || şarâbumdur sirişk-i: sirişkümdür şarâb-ı T₂, BN, S₅, S₆, S₈, [T, G, TD].

213 || 1^b ğam: ḥam T₁ || ser-nigün: lâle-gün T₂.

213 || 2^a gögsüme: sîneme S₂.

213 || 2^b urur: uran V, T₂ êrür S₄ || bağrumdaki: bağrumdağı S₂ gögsümdeki S₃, İÜ.

213 || 3^a sirişküm: sirişküm ü A₁, KN, S₄.

213 || 3^b müddet-i: lezzet-i A₂ || eyyâm mey: eyyâmuñ A₃, S₄ || füzün: zebün A₃, T₁.

5 Bu beyit S₃'te yoktur.

213 || 4^a yâr: yâr u V târ T₂ || mâr-ı: mâr u V târ-ı A₂, S₂ zülfi TT || zülfi: yine TT || raḥnesin: perdesin A₂, S₂ sahnegin [G].

213 || 4^b kim anı: anı kim K kim onı A₁ || biñ: miñ A₁, KN.

213 || 5^a ülfet: şoḥbet T₂.

213 || 6^a eyledüm: eylerim [G] || zülfine: zülfüne A₁, KN, S₄.

213 || 6^b zebün: nigün [G].

213 || 7^a gevherinüñ: milkinüñ T₂ || genciyem: sulṭâniyam T₂ kâniyam B.

213 || 7^b ejdehâdur: ejdehâ V.

214.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Egerçi igne tek geçdüm cihânuñ her nê varından
Henüz ardumcadur kayd-ı ta'alluğ zülfi târından
2. Şehîd-i işk olup feyz-i bekâ kesb eylemek hoşdur
Nê hâşıl bî-vefâ dehrün hayât-ı müste'arından
3. Hâbâb-ı eşk ü âh-ı pür-şerer kılmış meni fâriğ
Cihânuñ kaşır-ı sîm-endüd u kâh-ı zer-nigârından
4. Görinmez şüret-i ümmîd-i vaşluñ levh-i cânümde
Mükedderdür meger ol âyine cismüm gubârından
5. Uzanur rişte-yi tül-ı emel didâr zevkıyla
Ham açıldukça ol gül-çihre zulf-i tâb-dârından
6. Sañadur iktidâsı tavf-ı küy-ı Leylî étmekde
Hâs u hârı kopard éy nâka Mecnûn reh-güzârından
7. Fuzûliden melâmet ihtirâzın isteyen güyâ
Degül vâkıf dil-i süzân u çeşm-i eşk-bârından

214 A₁ 58^a, İÜ 55^a, B 86, A₂ 56^a, A₃ 66^b, KN 61^b, M 64^b, K 61^a, T₁ 140^a, P 267^a, S₁ 182^b, T₂ 65^b, S₂ 52^b, V 55^b, TT 57^b, S₃ 14^a, BN 46^a, TN 80^a, S₄ 86^a, S₅ 60^b, S₆ 60^b, S₇ 64^a, S₈ 52^a, S₉ 68^a, S₁₀ 66^a, S₁₁ 75^a, TZ 70^b.

214 || 1^a igne tek: igne S₁ || her nê: cümle A₃, S₂, T₂, BN, S₅, S₆, S₈, S₁₁ yoğ u V, S₁₀. [G].

214 || 1^b ta'alluğ: 'alâyık A₂, S₂ || zülfi: zulf-i KN, T₂, K, S₅, TZ.

214 || 2^a hoşdur: olmaz S₃, İÜ.

214 || 2^b dehrün: devrün T₂ yârün A₁, KN, || müste'arından: isti'arından S₂.

214 || 3^a eşk ü: eşk K, V, S₄, TZ || âh-ı: âh u V || kılmış: kıldı S₃, İÜ || meni: iyen S₁.

214 || 3^b kaşır: fakır S₁ fahr S₂ || endüd u: endüd A₁, A₃, KN, K, T₁, T₂, S₂, V, S₄, S₅, S₇, S₈, S₉, TZ endüz u TT.

214 || 4^a cânümde: zâtında V cânından [G] || şüret-i ümmîd-i vaşluñ levh-i cânümde: levh-i cânümde ümmîd-i şüret-i vaşluñ S₃, İÜ.

214 || 4^b mükedderdür: mükedder A₃ || ol âyine cismüm: ol âyine cism K âyine cismüm BN, S₆ âyine çeşmüm A₃, TN çeşmüm ol âyine T₁ ol âyine çeşmüm M, S₁, TT, V, S₇, S₉, [G] ol âyine çeşm P.

214 || 5^a tül-ı: tül u A₁ || zevkıyla: zevk eyler KN şevkıyla TT.

214 || 5^b ol: o İÜ || tâb-dârından: tâb-dârlarından B târından S₅.

214 || 6^a sañadur: saña T₁ bañadur S₅ || iktidâsı: iktidâ-yı A₂, [G].

214 || 6^b mecnûn: leylî M || kopard éy: kopardı [G].

214 || 7^a melâmet: selâmet V || isteyen: eyleyen T₁, S₂, A₃.

214 || 7^b vâkıf: vâkıfdur S₁ || süzân u: süzân V, T₁, K || eşk-bârından: eşk-bârından S₂, İÜ.

215.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Yère düşmez her nè oĥ kim atsa ol ebrü kemân
Gün şu‘â‘ıyla anuñ çoĥ farkı var ey âsmân
2. ‘Işk nāmūsı men ü Mecnūna düşmiş lâ-cerem
Ėam yükin çekmekdeyüz men bir zamân ol bir zamân
- 3.⁴ Yoĥ reh-i ‘ışkuñda bir menzil yaşum gird-âbına
Yol itürmişdür işi ser-geşte gezmekdür hemân
4. Kām mümkindür uzun ‘ömr ile zülfünden velî
Bulmaĥ olmaz devr-i ruhsârûnda ĥaĥtuñdan emân
5. Hîç kim sırr-ı dehânın bilmez ol ‘İsâ-lebüñ
‘Âlemi ġavġâya şalmışdur mücerred bir gümân
6. Şem‘-i ruhsârûñ nihân dut çeşme-yi ĥurşidden
Nür-ı çeşmüm ihtirâz olmaz yaman gözden yaman
7. Ėy Fuzûlî çekmeseñ râh-ı tevekkülden ħadem
Menzil-i maĥşûda yétmekdür muĥarrer men zamân

215 A₁ 58^b, İÜ 55^a, B 86, A₂ 56^b, A₃ 67^b, KN 61^b, M 65^a, K 61^a, T₁ 141^a, P 267^a, S₁ 183^a, T₂ 67^b, S₂ 52^b, V 56^a, TT 57^b, S₃ 14^a, BN 48^a, TN 81^b, S₄ 86^a, S₅ 62^a, S₆ 62^b, S₇ 64^b, S₈ 52^b, S₉ 68^b, S₁₀ 66^b, S₁₁ 75^b, TZ 70^b.

215 || 1^a yère: yérde K || atsa: atar T₁.

215 || 2^a men ü: ben A₃, T₁, TT, V, S₂, TN, S₄, S₇, S₈ ben-i [G] || düşmiş: düşmez [G].

215 || 2^b ġam: kim T₂, S₅ || çekmekdeyüz: çekmekdeüz TT || men: biñ A₃ ol S₃, V, İÜ || ol: ben S₃, V, İÜ.

4 Bu beyit B ve V’de yoktur.

215 || 3^a reh-i ‘ışkuñda: ser-i küyuñda TT.

215 || 3^b yol: yoĥ A₃ yitük S₁ || itürmişdür: yitürmişdür A₃, S₂ itürenler TT || gezmekdür: gétmekdür A₂, S₂ gezmekden S₄ || hemân: ‘ıyan S₁.

215 || 4^a ‘ömr: ġayr S₃ || velî: vefâ M.

215 || 4^b bulmaĥ: bulmaġ A₃, B, S₂ || ruhsârûnda: ruhsârında S₃, İÜ.

215 || 5^a sırr-ı dehânın: bir sırr K.

215 || 5^b ġavġâya: ġavġâya A₁ || şalmışdur: salmışdur V, T₂ || bir gümân: bu gümân A₃, S₁, B, K bi-gümân V, TZ, [G].

215 || 6^a nihân dut: nihân tüt A₃, M, S₂ nihândur A₁.

215 || 6^b olmaz: eyle A₂, B, S₂, P, TN, S₉, TZ, [TD] étmez S₃, İÜ.

215 || 7^a çekmeseñ: çekme sen A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅, S₁₀, [T, G, TD] çekmegil S₂, TT.

215 || 7^b muĥarrer: mücerred T₂ murâduñ TT || men zamân: biz zamân V bi-zamân A₁, A₂, KN, ben hemân S₂ bi-gümân A₃, M, K, T₁, S₁, T₂, S₃, P, İÜ, BN, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ bir zamân S₄ ben zıman [G].

216.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Görüp mühlik menüm çevremde baħr-i iŝık tuĝyânın
Kaçup bir daĝa çıhdı Kûh-ken kırtarmaĝa cânın
2. Bıraħmıŝ itlerine pâre pâre gönülümü ol meh
Üleŝdürmiŝ kesüp erbâb-ı istiħkâka kırbânın
3. Menüm çâk-i giribânım görüp 'ayb eylemez ol kim
Görür ser-mest çıhduķça anuñ çâk-i giribânın
4. Gönül ĝam hem-demidür kıanın êy göz merdümi içme
Bilürsen kıana kıandur ĝam saña kıoymaz anuñ kıanın
5. Gözüñ kim ĝüŝe-yi miħrâb dutmış dîn kıılur yaĝma
Bu milküñ êtmek olmaz fark kıâfirden müselmânın
6. Gözüñ merdümleri çoħdan kıılurlar da'vâ-yı iŝkıñ
Nê ĥacet yaşların ŝormaķ añarlar Nüh tûfânın
7. Fuzûlî çekme yâruñ oħların her laħza yarañdan
Saña mı kıaldı çekmek her zamân bir yâr hicrânın

216 A₁ 58^b, İÜ 55^b, B 87, A₂ 56^b, A₃ 67^a, KN 62^a, M 65^a, K 61^b, T₁ 140^a, P 267^b, S₁ 183^a, T₂ 67^b, S₂ 53^a, V 56^a, TT 58^a, S₃ 14^b, BN 48^b, TN 80^b, S₅ 62^b, S₆ 62^b, S₈ 52^b, S₉ 68^b, S₁₀ 66^b, S₁₁ 76^a, TZ 71^a.

216 || 1^a iŝık: eşk TT.

216 || 1^b daĝa: taĝa S₂ || çıhdı: çıkmış T₂, S₅, S₆, S₁₀, [G] çılmış V, TZ, [TD, D] çıkmış BN.

216 || 2^a bıraħmıŝ: buraķmıŝ M buraħmıŝ A₁ || itlerine pâre pâre: pâre pâre itlerine A₁, KN, TZ, [T] || gönülümü: gönülüm TT baĝrumı M, K || ol meh: ol şüh V, T₂, BN, S₅, S₆, [G] ol gül-ruħ TT.

216 || 3^a 'ayb: men' T₂.

216 || 3^b görür: görüp A₂, M, S₂, [T, G] || çıhduķça: çıķduķda B, A₃, M, K, T₁, P, S₁, TN, S₈ || anuñ: onuñ A₁.

216 || 4^a merdümi: merdüñ V || içme: içre V tókme A₃, TT açma [G].

216 || 4^b anuñ: onuñ A₁, KN, T₁, T₂.

216 || 5^a dutmış dîn: dutmıŝdur A₂, S₂ tütmiş dîn A₃ dutmış ten [G].

216 || 5^b milküñ: milke V || êtmek: êtmez V || olmaz: olmaķ V.

216 || 6^b ŝormaķ: sormaķ A₁, S₅ ŝormaĝ K sormaķ KN || añarlar: aña şor T₂ aña yâ T₁, S₁ çü kıopdı S₅ analar [G].

216 || 7^a çekme yâruñ: melâmet A₁ || yarañdan: yanuñdan T₂ cânından [G].

217.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Şifâ luţf êt men-i bîmâra la'l-i nûş-ḥandûnden
İyen hem olma ey bî-derd ğâfil derdmendûnden
2. Semendûn ḳatlûme segritdûn ammâ ḳorḥum andandur
Ki sebḳat êde nâ-geh tevsen-i 'ömrüm semendûnden
3. Murâd-ı ḥâṭıruñ ger müşkil olmaḳdur işüm olsun
Nê çâre geçmek olmaz ḥâṭır-ı müşkil-pesendûnden
4. Bilürdüm sende hem var ol hevâ kim mendedür ey ney
Dem urduḳça eger çihşaydı âteş bend bendûnden
5. Ḥarîş eyler meni pendûn meẓâḳ-ı 'ışḳa ey nâşîḥ
Dirîğ êtme ki maḥzûzam senûn peyveste pendûnden
6. Kemend-i dūd-ı âhuñdur Fuzûlî çarḥ boynında
'Aceb şayyâdsan kim çarḥ ḳurtılmaz kemendûnden

217 A₁ 59^a, İÜ 56^a, B 87, A₂ 57^b, A₃ 69^a, KN 62^a, M 65^b, K 61^b, T₁ 144^a, P 267^b, S₁ 183^b, T₂ 68^a, S₂ 53^b, V 56^b, TT 58^a, S₃ 14^b, BN 48^b, TN 84^b, S₄ 86^b, S₅ 62^b, S₆ 63^a, S₉ 69^a, S₁₀ 60^b, S₁₁ 76^a, TZ 71^b.

217 || 1^a men: beni A₂, M ten A₁ dil KN, T₂, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₀, [T, G, TD].

217 || 1^b iyen hem: igen hem S₁, T, B, M, A₃ igende S₂ uyan hem V || bî-derd: bî-derd ü A₁.

217 || 2^a segritdûn: segritdûn T₁ segriddûn S₁ sūr'at ḳılır S₂ || ḳorḥum: ḳorḳaram TT vehm S₃ vehmüm İÜ || andandur: andan TT ondandur A₁.

217 || 3^a murâd-ı: murâdum A₂ || olsun: bolsun V.

217 || 4^a bilürdüm: bilürem V || mendedür: mende var A₂, S₂, S₄, S₅, S₁₀, S₁₁, TZ, [G].

217 || 5^a eyler: êtdi T₂.

217 || 5^b maḥzûzam: maḥfûzam S₁, A₁.

217 || 6^a âhuñdur: âhumdur A₁, S₄ || boynında: boynuñda V.

218.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Ele alur gezicek ol gül-i ra‘nâ etegin
Vehm eder kim duta bir ‘aşık-ı şeydâ etegin
2. Bildi kim hâk-i reh oldum etegin dutmağ için
Götürür düşmege koymaz yere ‘amdâ etegin
3. Dâdlar kıлмаğa ol kâfir elinden geceler
Çıhar âhum göge tâ duta Mesîhâ etegin
4. Şâmlar kanlu yaşum mevcine elbette deger
Her nece kim götürür çarh-ı mu‘allâ etegin
5. Eyle ‘uryân gerek âvâre-yi şahrâ-yı cünün
Ki ta‘alluğ tikenî dutmaya kaç‘â etegin
6. Rind hâk olsa dağı dürd-i hum-ı bâde olur
Né ise koymaz elinden mey-i şahbâ etegin
7. Güller açıldı Fuzûlî yağalar çâk édüben
Gel dutalum mey ü maḥbûb ile şahrâ etegin

218 A₁ 59^a, İÜ 56^a, B 87, A₂ 57^a, A₃ 67^b, KN 62^b, M 65^b, K 62^a, T₁ 141^b, P 267^b, S₁ 183^b, T₂ 68^b, S₂ 53^b, V 56^b, TT 58^a, S₃ 15^a, BN 49^a, TN 82^a, S₄ 87^a, S₅ 63^a, S₆ 63^a, S₇ 64^b, S₈ 53^a, S₉ 69^a, S₁₀ 60^b, S₁₁ 76^b, TZ 71^b.

218 || 1^a gül: büt S₄.

218 || 1^b duta bir: çuta bir A₃ dutalar A₂.

218 || 2^a kim: ki V || dutmağ: çutmağ A₃, S₂ dutmağ T₁, T₂, S₃, İÜ.

218 || 2^b götürür: götürüp A₂, S₂ görünür A₁ || yere: bize İÜ, S₃.

218 || 3^a dâdlar: dâd S₁.

218 || 3^b çıkar: çıka V || tâ duta: çutmağa A₃.

218 || 4^a deger: teger A₃.

218 || 5^a eyle: öyle M şöyle S₂.

218 || 5^b tikenî: dikenî S₁, B, K, S₃, İÜ || dutmaya: çutmaya S₂ || kaç‘â: aşlâ A₃.

218 || 6^b mey-i: mey ü [T, D].

218 || 7^a édüben: édüben V oldı A₂.

218 || 7^b gel dutalum: gel çutalum A₃ dutalum gel S₂ || mey ü: mey V, K.

219.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Görmesem her göz açanda ol gül-i ra‘nâ yüzün
Göz yumunca eşk-i gül-günüm dutar dünyâ yüzün
2. Gerçi kâfirsen saña ey büt yéter ol ecr kim
Rağbetüñ büt-hâneden dönderdi biñ tersâ yüzün
3. Perde-yi çeşmümde naqş-ı cevher-i tîğüñ senüñ
Mevce beñzer kim dutar taḥrîk ile deryâ yüzün
4. Olma ey şahrâ-nişin gâfil degül her su serâb
Mevc-i eşk-i germ-i Mecnûndur dutan şahrâ yüzün
5. Yâd-ı ruḥsârıyla ol mâhuñ gözüm kan yaş töker
Her gören sa‘atde ḥurşid-i cihân-ârâ yüzün
6. Nâz edüp dönderme ey bî-derd yüz ‘uşşâkdan
Munca hem gösterme faqr ehline istiğnâ yüzün
7. Êy Fuzûlî dūd-ı âhum tîre eyler ‘âlemi
Görmesem bir laḥza ol mâh-ı melek-sîmâ yüzün

219 A₁ 59^b, İÜ 56^b, B 88, A₂ 57^a, A₃ 68^a, KN 62^b, M 66^a, K 62^a, T₁ 142^a, P 267^b, S₁ 184^a, T₂ 68^a, S₂ 53^a, V 57^a, TT 58^b, S₃ 15^b, BN 49^a, TN 82^b, S₄ 87^a, S₅ 63^a, S₆ 63^b, S₇ 65^a, S₈ 53^a, S₉ 69^b, S₁₀ 61^a, S₁₁ 77^a, TZ 72^a.

219 || 1^a görmesem: görmişem S₁ || açanda: açınca S₂.

219 || 1^b dutar: tutar A₃.

219 || 2^a ey: ol T₁ || ol: bu A₂, T₂, S₃, İÜ, BN, S₅, S₆, S₇, S₁₀, TZ, [G].

219 || 2^b büt-hâneden: mey-hâneden A₃, S₁, T₁, V, TN, S₁₀, S₁₁, TZ || biñ: miñ A₁, KN, yüz M, B, K, TZ, [G].

219 || 3^a çeşmümde: çeşimde T₁ çeşminde [G] || naqş: naqd [TD].

219 || 3^b mevce: bunca TT || beñzer: mevâce TT || dutar: duta A₁, KN, [T, G, TD] tutar A₃ || deryâ: dünyâ T₁ tersâ A₁.

219 || 4^a degül her su: degül her şü S₃, A₃ degül her yan A₂ degüldür bu TT.

219 || 4^b mevc-i eşk-i: eşk-i mevc-i T₁, A₃, S₇ || germ-i: çeşm-i A₃, B, M, K, S₁, T₁, S₃, P, İÜ, TN, S₇, S₈ çeşmüm S₉ || dutan: dutar T₁ tutar A₃ || şahrâ: deryâ T₂, K.

219 || 5^a yaş: yaşın A₃ || töker: döker S₃, S₁, B, K, İÜ, S₅, S₆, S₈, S₉ töküüp T₁, A₃ döküp S₇ dolar S₂, A₁, BN, S₄, TZ, [T, G].

219 || 6^b munca: bunca M, B, S₂, K, TZ || hem: kim V || gösterme: gösterdi V || faqr: ‘ışk A₁, T₂, BN, S₄, S₅, S₆, TZ, [TD, D] || gösterme faqr ehline: ‘ışk ehline gösterme [G].

219 || 7^a dūd-ı: derd ü S₁ tîr-i T₂.

219 || 7^b görmesem: görmişem S₁ || bir: her T₁, S₅, [G] || ol mâh-ı: evlâd-ı [G].

220.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Şun‘ mi‘mârı yaşar sâ‘atde gerdün maḥzenin
Dūd-ı âhum çıhmağa açmış kevākib revzenin
2. Gün batup yıldız çıḥar şanmañ ki gök diḥkânınuñ
Gece âhum dağıdur gündüz yığılğan ḥırmenin
3. Göz töker isrâf ile ḥün-âbe la‘lin güyyiâ
Kim ciger dağında ol la‘lün bulupdur ma‘denin
4. Döymek olmaz tığ-ı bî-dādına şîrîn leblerüñ
Ger felek Ferhâd-veş taş etse ‘uşşâkuñ tenin
5. Şubḥ tek çâk et Fuzûlî pîrehen ‘ışk içre kim
Bilmeye kimse girîbânından anuñ dâmenin

220 A₁ 59^b, İÜ 56^b, B 88, A₂ 58^a, A₃ 68^a, KN 63^a, M 66^b, K 62^b, T₁ 142^a, P 268^a, S₁ 184^a, T₂ 68^b, S₂ 54^a, V 57^a, TT 58^b, S₃ 15^b, BN 49^b, TN 82^b, S₄ 87^b, S₅ 63^b, S₆ 63^b, S₇ 65^a, S₈ 53^b, S₉ 69^b, S₁₀ 62^a, S₁₁ 77^a, TZ 72^b.

220 || 1^a şun‘: şubḥ S₂ men‘ S₁ ‘ışk S₈ || mi‘mârı: mi‘mârın A₁ || yaşar: yasar İÜ, KN, basar S₃, TT, A₁ başan A₂ düzen A₃ yapar her S₁ yapar bir T₁ yapar S₆, S₇, S₉, S₁₁ yapan S₈. [G, TD].

220 || 1^b çıhmağa: çıkmak S₁, A₁, KN, T₂, V, S₄, S₅ çıhmağa T₁ || açmış: etmiş S₁, K, B, S₈ ehl-i S₉ dutmuş S₃, T₂, İÜ.

220 || 2^a şanmañ: demen S₂, A₂ şanma S₄ || gök: gün A₂, A₃, M, T₁, TN, S₇, S₈ || gök diḥkânınuñ: kevkeb dehkânın [G].

220 || 2^b dağıdur: tağıdur A₃ || yığılğan: yığılmış A₁, KN, TT, T₂, BN, S₄, S₆, S₁₁, TZ, [T, TD, D] yığılan V ta‘alluḥ A₂, S₂ yıkılmış S₅.

220 || 3^a töker: döker A₃, B, K, T₁, S₁, S₃, İÜ || ile: ilen A₂, TT || ḥün-âbe: ḥün-âb A₂, TT || la‘lin: la‘li A₃, B, S₁, M, K, P, S₆, S₇, S₈, S₁₀, S₁₁ la‘l S₉ || güyyiâ: güyâ A₂, T₁, K güyyâ [TD] ğalıbâ S₅.

220 || 3^b dağında: tağında A₃, S₂ dağından V.

220 || 4^a döymek: dözmek A₁, KN, BN, TN, [T, TD] düzmek [G] || bî-dādına: bî-dād ile A₂, [G] || leblerüñ: lebüñ TT.

220 || 4^b taş: daş A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅ || etse: éde TT || ‘uşşâkuñ: ‘uşşâk V.

220 || 5^a şubḥ tek: şubḥ-veş A₁, KN, T₂, TT, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₁, [T, G, TD] || ét: - A₁.

220 || 5^b girîbânından: girîbânıñdan A₁, KN, S₄ || anuñ: onuñ A₁, KN || dâmenin: senin A₁.

221.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Kırıtılmış ğalibâ şevk odı Ferhâduñ gözi yaşın
Ki ger ahsaydı la'l eylerdi bî-şek Bisütün taşın
2. Belâ yolında ğavgâya kaçan⁴ men tek dözer⁵ Mecnûn
Kaçan olmaz duran tek yeg bilür her kimse yoldaşın
3. Demeñ gözyaşı ile def^f olur 'ışk âteşi tenden
Bu od her yere düşse fark kılmaz kurasın yaşın
4. Beyân-ı 'ışk besdür levh-i ruhsârumda hün-ı dil
Beşâret ehline zâhir kıılır her naşş naşkâşın
5. Fuzûlî bâde-h'ârı düzahî dër halk hayranem
Ki Hâk neçün şalupdur cennete mey-hâne evbaşın

221 A₁ 60^a, İÜ 57^a, B 88, A₂ 58^b, A₃ 68^b, KN 63^a, M 66^b, K 62^b, T₁ 142^b, P 268^a, S₁ 184^a, T₂ 69^a, S₂ 54^a, V 57^b, TT 58^b, S₃ 16^a, BN 49^b, S₅ 63^b, S₆ 64^a, S₈ 53^b, S₉ 70^a, S₁₀ 62^b, S₁₁ 77^b, TZ 72^b.

221 || 1^a şevk: 'ışk A₂, S₂ || odı: - S₁ || gözi: gözün A₁.

221 || 1^b ki ger: eger A₃, V || ahsaydı: akeydi M, K || la'l eylerdi bî-şek: la'l eylerdi yaşım S₂ bî-şek la'l ederdi T₂ || taşın: daşın A₁, KN, T₁, S₁, T₂, V, S₅.

221 || 2^a kaçan: haçan A₁, KN, çıhañ V || men tek: bildün K || dözer: özer A₃ döyer S₃, A₂, TT, B, S₂, İÜ düzer [G].

221 || 2^b duran: çuran A₃ || yeg bilür her: bilür her K yeg her S₂ yeg bilürem T₁ || olmaz duran tek: ben tek düzer ol [G] || her: bir [T].

4 "kaçan" kelimesinin buradaki kullanımı "kaf-hı" değişmesi ve bunların Fuzûlî'nin imlasındaki yeri hakkında fikir verici niteliktedir. "bak, yok" gibi kelimeler "bah, yoh" şeklinde "hı"lı hâlleri ile kafiye sıralamasında karşımıza çıkmaktadır. Bu kelimelerin kafiye dışı kullanımlarında hem "kaf"lı hem de "hı"lı şekillerine nüshalarda rastlanmaktadır. "hanst, haçan, handa" gibi kelimelerin, nüshalarda hem "kaf"lı hem de "hı"lı şekli karşımıza çıkmaktadır. Bazı nüshalarda bunlardan biri ağırlıklı olsa da bütün nüshalarda kelimelerin her iki yazımını da bulmak mümkündür. Bu beyitteki anlam, kelimenin "kaf"lı şekli olan "kaçan"ı zaruri kılmaktadır. Sesteş kelimeler arasındaki uyumdan faydalanmak için şairin birinci mısradaki ve farklı yerlerde "haçan" şeklinde yazılan kelimeyi "kaçan" şeklinde yazmayı tercih ettiği görülmektedir. Aynı durum "kanda" kelimesinin yazımında da geçerlidir. Kelimenin "kan" ile olan ilgisini kurmak için "handa" yerine "kanda" tercih edilmiştir. Böyle bir ilgi olmadığı durumlarda hangi yazımın tercih edildiğini söylemek kolay değildir.

5 Nüshalarda "dözer" ve "döyer" şeklinde karşımıza çıkan ve aynı anlama gelen kelimenin yazımında nüshaların durumuna göre hareket edilmiştir.

221 || 3^a demeñ: dëmen A₁ || ile: ilen A₂, KN, TT, S₅ || def: ref İÜ || olur: - V || tenden: benden A₃, TT, [G] menden A₁ bende T₂.

221 || 3^b bu: bir V, S₂ || od: oddan V || her: yér S₁ || yere: yérde TT, S₁, V, S₂, [G] || kılmaz: étmez S₃, TT, İÜ eylemez T₂.

221 || 4^a besdür: bellidür S₁ beşdür V || ruhsârumda: ruhsârûnda A₃, V ruhsârında [G].

221 || 4^b beşâret: başîret TT || ehline: olana M.

221 || 5^a bâde-h'ârı: bād-h'ârı S₂ bâde-h'âre V bâde-h'âr T₂, TT, S₅.

221 || 5^b şalupdur: sabupdur V.

*T₁'de fazla beyit:

Felek Ferhâd ilen mizâna şalmış Bisütün daşın

Âğırduz şişe çekmiş göge yetürmiş anuñ başın

222.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Kûh-ken biñ tîşeni künd eylemiş bir dağ ilen
Men çoparup şalmışam biñ dağı bir dırnağ ilen
2. Ğam yolında men çalup gètdiyse Mecnûn yoħ 'aceb
Şayruya düşvârdur hem-rehlik ètmek sağ ilen
3. Gerd-i râhuñ vèrmese gözyaşına teskîn n'ola
Dutmağ olmaz böyle seyl-âbuñ yolın çoprağ ilen
- 4.⁵ Ğam uğurlar 'ışk bazarında nağd-i 'ömrümi
Kılmağ olmaz sūd sevdâda yaman ortağ ilen
5. Ravza-yı kûyuñda bulmışdur Fuzûlî bir mağâm
Kim aña cennet çuşı yètmez biñ il uçmağ ilen

222 A₁ 60^b, İÜ 57^a, B 89, A₂ 58^a, A₃ 68^b, KN 63^b, M 66^b, K 63^a, T₁ 142^b, P 268^a, S₁ 184^b, T₂ 69^b, S₂ 54^a, V 57^b, TT 59^a, S₃ 16^a, BN 50^a, TN 83^a, S₄ 88^a, S₅ 64^a, S₆ 64^b, S₇ 65^b, S₈ 53^b, S₉ 70^a, S₁₀ 62^b, S₁₁ 77^b, TZ 73^a.

222 || 1^a biñ tîşeni künd eylemiş: künd eylemiş biñ tîşeni B, T₂, V, TT, BN, S₅, S₆, S₈, S₁₀. [G, T, TD] || tîşeni: tîşeyi S₂, S₁₁ tîşe'i M, K, TT, S₈ || dağ: tağ A₃, S₂.

222 || 1^b şalmışam: salmışam V atmışam [G] || dağı: tağı S₂ || dırnağ: tırnağ A₃.

222 || 2^a men: benüm A₃ || gètdiyse: ger gètse A₃, T₁, S₅ || yoħ: né T₂, TT, S₄.

222 || 2^b şayruya: sayruya A₁, KN, V, T₂, S₅ || düşvârdur: düşvâr olur V, TT || hem-rehlik: hem-râhlik S₂ || sağ: sağ A₁, KN, TT.

222 || 3^a gerd-i: kûh-ı S₁ || vèrmese: vermeye [G] || teskîn: temkîn S₁.

222 || 3^b dutmağ: dutmağ TT, T₂, B tutmağ A₃ tutmağ S₂ || böyle: beyle TT, T₂, A₁, A₂, S₄, S₅, TZ, [G, T, TD] || yolın: yolu A₁ öñin TT || çoprağ: toprağ KN, S₁, B, K, A₁, İÜ, S₅ girdâb T₂.

5 Bu beyit V'de yoktur.

222 || 4^a Ğam uğurlar: Ğam okırlar S₃, İÜ Ğamdan oħlar S₄ kem okurlar S₅, [G].

222 || 4^b kılmağ: kılmağ A₁, A₃, B, S₂, T₂ || ortağ: toprağ A₁.

222 || 5^a bulmışdur: tapmışdur A₂, TT, [T, TD, D] dutmuşdur [G].

222 || 5^b aña: oña A₁ || biñ: miñ A₁ görüñ S₂ || kim aña cennet çuşı yètmez biñ il uçmağ ilen: çâyir-i cennet aña yètmez biñ il uçmağ ilen TT.

223.

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

1. Gerd-i rehin êy eşk yuduñ çeşm-i terümden
Terk-i edeb êtdün n'ola düşseñ nazêrümnden
2. Hünin müjelerdür mi veyâ merdüm eliyle
Ohlar çekilüp daşra atılmış cigerümnden
3. Her bâde ki sensüz içerem bezm-i belâda
Hün-âb olup elbette çıhar dîdelerümnden
4. Seyl-âb-ı sirişk ile hoşem ışık yolında
Hâşâk-i ta'alluk kıparur reh-güzerümnden
- 5.⁶ Taşlara döğüp başumı rüsvâ gezer oldum
Êy 'aql kaçup kırtılagör derd-i serümnden
6. Kes mihrüni êy çarlı güneşden saña her şubh
Bir şu'le yêter âteş-i âh-ı seherümnden
7. Sîm-âb-ı sirişk êtdi meni ğarğa Fuzûlî
Tâ devr cüdâ kıldı büt-i sîm-berümnden

223 A₁ 60^a, İÜ 57^b, B 89, A₂ 58^b, A₃ 69^a, KN 63^b, M 67^a, K 63^a, T₁ 143^a, P 268^a, S₁ 184^b, T₂ 69^b, S₂ 54^b, V 58^a, TT 59^a, S₃ 16^a, BN 50^a, TN 83^a, S₄ 88^a, S₅ 64^a, S₆ 64^a, S₇ 65^b, S₈ 54^a, S₉ 70^b, S₁₀ 63^a, S₁₁ 78^a, TZ 73^a.

223 || 1^a rehin: rehün A₁, S₅ || yuduñ: yudun A₁ || çeşm-i: çeşmüm T₁.

223 || 2^a mi: bu S₆ || veyâ: bu yâ S₂, S₁₁, [T, D] bu yâr V || merdüm: her dem V merdüm-i A₂ || eliyle: çeşmüm A₂.

223 || 2^b ohlar: odlar T₂ || daşra: taşra A₃, M, S₂, S₃, TT, İÜ.

223 || 3^b olup: olur KN, S₄, S₆, [TD, D, T].

223 || 4^a ışık: eşk V, K, M bezm-i T₂ || yolında: belâda T₂.

6 Bu beyit S₂'de yoktur.

223 || 5^a taşlara: daşlara A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅ || döğüp: urup A₃, B, M, K, T₁, S₁, S₃, P, İÜ, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ.

223 || 6^a mihrüni êy: mihrî anuñ V || çarlı: mâh S₃, A₃, İÜ || saña her: yaña her A₃, [G] ki bu her V ki saña TT her T₁ baña her S₅ || şubh: gün A₂, S₂.

223 || 7^a sîm-âb: seyl-âb A₁, B, M, V, T₁, K, TN, S₄, S₆, S₈, S₁₁, TZ, [G] || meni: ben S₁ - S₂ || ğarğa: ğark KN, V, K, S₄.

223 || 7^b büt-i: beni A₂, TT, M, A₁, S₄.

224.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Tâ sirişk-i dîde-yi Ferhâdı gördi lâle-gün
Çeşmeler şuyunu gözden şaldı küh-ı Bîsütün
- 2.³ Tâ 'alem kıldurdı âh-ı âteşinüm şerm édüp
Kıldı hürşidün felek zerrin livâsin ser-nigün
3. Taş bağırlu olmasaydı Bîsütün Ferhâd için
Su yerine gözlerinden ağıdurdı seyl-i hün
4. Êy gören biñ dağ ile şabr u şebâtum eyleme
Nisbetüm Ferhâda kim bir dağ ile olmuş zebün
5. Kuş yuvası şanma kim ser-geşte Mecnün başına
Hâr u has cem' eylemiş gird-âb-ı deryâ-yı cünün
- 6.⁸ Tâ görindi şafha-yı hüsünüde haţtuñ reşkden
Taşa çaldı âftâbuñ sâde levhın çarh-ı dün
7. Êy Fuzûlî hâk-i küy-ı yâre yêtdüm kanı Hızır
Kim vèrüp kâmin olam âb-ı hayâta reh-nümün

224 A₁ 60^b, İÜ 57^b, B 89, A₂ 59^a, A₃ 69^b, KN 64^a, M 67^b, K 63^b, T₁ 143^a, P 268^b, S₁ 185^a, T₂ 70^a, S₂ 54^b, V 58^a, TT 59^b, S₃ 16^b-35^a, BN 50^b, TN 83^b, S₄ 88^b, S₅ 64^b, S₆ 64^b, S₇ 66^a, S₈ 54^a, S₉ 70^b, S₁₀ 63^a, S₁₁ 78^a, TZ 73^b.

224 || 1^b şuyunu: suyunu KN, V, B, T₂, İÜ, S₅ || gözden: başdan A₃.

3 Bu beyit V'de yoktur. İÜ'de bu gazelin sadece ilk üç beyti vardır.

224 || 2^a şerm: şerb S₁, K.

224 || 2^b hürşidün: hürşidin TT || livâsin: libâsin A₃, B, K, T₁, S₁, S₃, P, İÜ, TN, S₇, S₈, S₉ külâhın M || ser-nigün: nil-gün A₃, B, K, T₁, S₁, S₃, M, P, İÜ, TN, S₇, S₈, S₉.

224 || 3^a taş: daş A₁, KN, V, T₂, S₄, S₅ || bağırlu: bağılu S₁.

224 || 3^b su: şu A₃, S₃, TT, S₂ || ağıdurdı: ağıdur A₃ ahar-idi S₄.

224 || 4^a biñ: miñ A₁, KN, bir S₂ || ile: ilen B.

224 || 4^b bir: - T₁ || dağ ile: dağ ilen B taş ile A₃, S₂ dağlan A₁, S₅ || olmuş: oldu [G] || ferhâda kim bir dağ: bir dağa kim ferhâd S₄.

224 || 5^a yuvası: yuvasın [G] || kim: êy V || ser-geşte: divâne [G].

224 || 5^b deryâ-yı: şahrâ-yı A₁.

8 Bu beyit TT ve S₄'te yoktur.

224 || 6^b taş: daşa KN, T₁, V, T₂, A₁, S₅ || çaldı: çalduñ V || âftâbuñ: âftâbın V || levhın: levhi K.

224 || 7^a yêtdüm: n'êtdüm T₁ || kanı: hanı A₁, KN, V, TT, T₂, S₄, S₅.

224 || 7^b vèrüp: vèrem A₃, B, V, S₄, S₇, [T] || olam: olup V alam T₁ alayum A₁ || âb: - T₂ || hayâta: hayât V.

225.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Cem' gönlün devr cevrenden perîşân olmasun
Çarh fermânuñla gezmekden peşimân olmasun
2. Yêr işi gök cünbişi re'yüñle bir dem olmasa
Yëddi iqlîm ü toköz gerdün-ı gerdân olmasun
3. Bir binâdur devletün olmış penâh-ı hâş u 'âm
Ol binâ yâ Rab cihân olduça vîrân olmasun
- 4.⁴ Kılmasa 'âlem murâduñca medâr olsun harâb
Olmasa devrân senün re'yüñle devrân olmasun
5. Çizginürken düstlar kâminca fermânuñda çarh
Hâkim-i taqdîrden tağyîr-i fermân olmasun
6. Tâbî' olsun cümle-yi 'âlem senün fermânuña
Cümle-yi 'âlemde senden gayrı sultân olmasun
7. Lağza lağza gülşen-i medhûñde güyâ olmasa
Bülbül-i nuçkı Fuzûlînün hoş elhân olmasun

225 A₁ 61^a, B 90, A₂ 59^a, A₃ 69^b, KN 64^a, M 67^b, K 63^b, T₁ 143^b, P 268^b, S₁ 185^a, T₂ 70^a, S₂ 55^a, V 58^b, TT 59^b, S₃ 35^a, BN 50^b, TN 83^b, S₄ 89^a, S₅ 64^b, S₇ 66^a, S₈ 54^b, S₉ 71^a, S₁₀ 64^a, S₁₁ 78^b, TZ 73^b.

225 || 1^a devr: dehr A₃ cev S₃ || cevrenden: devrinden S₃.

225 || 1^b gezmekden: gezmekte A₁ dönmekden [G].

225 || 2^a bir: her T₁ || olmasa: olmasun B.

225 || 2^b yëddi: heft A₁, KN, T₂, BN, S₄, S₅, S₁₁, [G] || toköz: doköz S₁, T₂, B, K, V || gerdün-ı: gerdân V gerdün [G] || gerdân: gerdün S₁, V.

4 Bu beyit TT'de yoktur.

225 || 4^a kılmasa: kılmaya S₃ || 'âlem: devrân A₂, S₂ || murâduñca: medârûñca A₁, KN, T₂, BN, S₄, S₅ medârınca V, [G].

225 || 4^b olmasa: olmasun A₁, K dönmese T₂ dutmasa [T] || re'yüñle: re'yüñce S₁₀, [T, G, TD].

225 || 5^a düstlar: düstum A₃ || kâminca: kâmuñca A₃, T₁ || fermânuñda: femânuñla T₂.

225 || 5^b taqdîrden: tağyîrden T₁ || tağyîr-i: tağyîre A₁, KN, V, S₈, [T, G, D].

225 || 6^a 'âlem: 'âlemler A₃, T₁, V.

225 || 6^b gayrı: gayr KN, S₃, V, TT, T₂, S₄, S₅, TZ özge P, [G].

225 || 7^a medhûñde: 'ömründe A₂ küyüñde S₂.

226.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Toprakdan götür meni ey eşk-i lâle-gün
Başumdan etme sāyeñi kem ey ḥabāb-ı ḥūn
2. Èl ta'nesinden isterem ol kūya gétmeyem
Öz ihtiyārum ile meni koyma ey cünün
- 3.⁴ Teskīn bulur cigerde ḥarāret sirişk ile
Süz-ı dil ile sīnede rāḥat olur füzün
4. Èy ḥūn-ı dīde kesme cigerden ta'alluḡuñ
Mihrūñ şavutma sīneden ey āteş-i derün
5. Bir gün bize sa'adet-i vaşl etmedüñ naşīb
Bizden götür nüḥüsetüñ ey ṭālī'-i zebün
6. Ol ğamze ḥançerine bir uğratmaduñ bizi
Kes bizden aşnālıḡuñ ey baḥt-ı vājgün
7. Èy çarḡ kıl Fuzūlinüñ āhından ihtirāz
Kim bir gün etmeye yēdi ṭāḡuñı ser-nigün

226 A₁ 61^a, B 90, A₂ 59^b, A₃ 70^a, KN 64^b, M 68^a, K 64^a, T₁ 144^a, P 268^b, S₁ 185^b, T₂ 70^b, V 59^a, TT 59^b, S₃ 35^a, BN 51^a, TN 84^a, S₄ 89^a, S₅ 65^a, S₇ 66^b, S₉ 71^a, S₁₀ 64^b, S₁₁ 79^a, TZ 74^a.

226 || 1^a toprakdan: toprağdan A₂, B, K toprağdan A₁, KN, T₂, S₄, S₅ toprağdan A₃, TT, S₃ tofrağdan V.

226 || 1^b başumdan: başumda S₁ || sāyeñi: sāye A₁ || ḥabāb: aḥbāb T₁ || ḥūn: dūn A₁, V.

226 || 2^a gétmeyem: varmayam V, T₂.

226 || 2^b koyma: koma B.

4 Bu beyit T₂'de yoktur.

226 || 3^a bulur: olur V.

226 || 3^b dil ile: derünüñla V || sīnede: sinemde KN sīne-yi V || olur: bolur M.

226 || 4^a kesme: çekme S₄.

226 || 4^b şavutma: savutma V, B, S₃, T₂, S₅ || sīneden: sīnede A₂, A₃.

226 || 5^a bize: bizi A₃ || sa'adet-i: sa'adete A₃ || etmedüñ: etmeñ A₃ || naşīb: dirig A₃.

226 || 5^b nüḥüsetüñ: nüḥüsüñ K yaman sitāremüz V || ey: ayā KN.

226 || 6^a uğratmaduñ: oğ atmaduñ S₄ || bizi: bize S₄.

226 || 7^b kim: tā S₃ || bir gün etmeye: etmeye bugün T₂ || ser-nigün: nigün TT || yēdi: yere [G].

227.

Fâ‘îlatün Fâ‘îlatün Fâ‘îlatün Fâ‘îlün

1. Bâr-ı miñnetden nihâl-i kâmetün ħam olmasun
Başumuzdan sâye-yi serv-i kâdüñ kem olmasun
- 2.³ Ĥâşılıum ruĥsâr u la‘l ü çeşm ü ğamzeñ olmasa
‘Ömr bir ân bir nefes bir laħza bir dem olmasun
3. Gerd-i râhuñ ‘azm-i gerdün êtdi kim bu kâdr ile
Şöhre-yi ‘âlem hemîn ‘İsâ-yı Meryem olmasun
- 4.⁶ İltimâs êtdüm şabâdan tütüyâ çekdürmeĝe
Aĝlama êy göz ğubâr-ı dergehi nem olmasun
- 5.⁸ Sen tek âfet geldüĝin bilmişdi kim Ĥaĝdan melek
İltimâs eylerdi kim ‘âlemde Âdem olmasun

227 A₁ 61^b, İÜ 58^a, B 90, A₃ 70^a, KN 64^b, M 68^a, K 64^b, T₁ 144^b, P 269^a, S₁ 185^b, T₂ 71^a, S₂ 55^a, V 58^b, TT 60^a, S₃ 35^b, BN 51^a, TN 84^b, S₄ 89^b, S₇ 66^b, S₈ 54^b, S₉ 71^b, S₁₀ 64^b, S₁₁ 79^a, TZ 74^b.

227 || 1^a bâr: yâr T₁, V târ S₂ || olmasun: bolmasun T₂, TT, [G].

227 || 1^b başumuzdan: başumuzdañ V || sâye-yi: şâye-yi T₁ || olmasun: bolmasun T₂, TT, [G] || serv-i kâdüñ: serv-kâdüñ [TD].

3 Birinci mısradaki sevgiliye ait güzellik unsurlarından üçü yüz ve yüzle ilişkili unsurlardır. “Ruhsar, la‘l, çeşm, gamze” dörtlüsü, “ruhsar, kadd, çeşm, la‘l” dörtlüsüne göre daha fazla uyum içinde görünmektedir. İkinci mısradaki şair en küçük zaman birimlerini peşpeşe sıralıyor. An, laħza, dem aynı kavramın farklı ifadeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebeple dördüncü kelimenin “nefes” olması bu yapıya daha uygun görünmüyor. İki mısrayı birlikte değerlendirdiğimizde her iki mısradaki da şair, birbirleriyle yakın anlamlı veya aynı zeminde bulunan kavramları birlikte kullanmaktadır. Birinci mısradaki kavramlar ile ikinci mısradakiler arasında da anlamca bir bağ bulunmaktadır. Ruhsar-an, la‘l-ınefes, çeşm-lahza ve gamze-dem sınıflandırmaları birçok çağrışıma kapı aralamaktadır.

227 || 2^a ĥâşılıum: görsem T₂, A₁, KN, S₂, TT, BN, S₄, S₁₁, [T, G, TD] || ruĥsâr u: ruĥsâr-ı V, S₈, S₉, TZ, [G] || la‘l ü: la‘l K, S₈ kâdd u T₂, A₁, KN, S₂, BN, S₄, S₁₁, [T, TD, D] kâdd TT kâddin [G] || çeşm ü: çeşm K, TT, V, S₇, S₈, S₉ || ğamzeñ: la‘lün S₂, TT, A₁, KN, BN, S₄, S₁₁, [T, G, TD] ĥâlün T₂ zülfüñ TZ || olmasa: bir zamân T₂ dem-be-dem A₁, S₂, TT, BN, S₄, S₁₁, [T, G, TD].

227 || 2^b an: ay A₁, [G] ĝün TN, S₁₁, TZ || bir an: virân S₄ || nefes: zamân A₁, KN, V, TT, S₂, T₂, BN, S₄, S₁₁, [T, G, TD] || olmasun: bolmasun T₂, BN, [G].

227 || 3^a gerd-i: ĥâk-i TT.

227 || 3^b ‘isâ-yi: ‘isâ vü V, S₄ ‘isâ-yı ibn A₃ || olmasun: bolmasun T₂, [G].

6 Bu beyit S₂’de yoktur.

227 || 4^a êtdüm: êtme S₄ || çekdürmeĝe: çek ‘aynuma TT çekdürmeĝi KN.

227 || 4^b ğubâr-ı: ki ĥâk-i TT || nem: yemm S₁ ĝüm M || olmasun: bolmasun V, T₂, [G].

8 Bu beyit A₁’de yoktur. İÜ’de bu gazelin ilk beş beyti yoktur.

227 || 5^a âfet: âdem A₃ || bilmişdi: bilseydi S₂ || kim: ger S₂ - S₄ || melek: felek V || kim ĥaĝdan melek: çoĝdan felek S₄ çoktan kim felek [G].

227 || 5^b eylerdi kim: eyler idi S₁ || ‘âlemde: bir daĝı A₃ || olmasun: bolmasun T₂, [G].

- 6.¹ Dêr imiş zâhid ki olmağ ‘aybdur rüsvâ-yı ‘ışk
Bu sözi fâş êtmesün rüsvâ-yı ‘âlem olmasun
7. Êy Fuzûlî zevk-ı derd-i ‘ışka nokşân hayfdur
İhtiyâç êt penbe-yi dâğuında merhem olmasun

---

1 Bu beyit S₂'de yoktur.

227 || 6^a ‘ışk: halk S₁, S₃, İÜ.

227 || 6^b olmasun: bolmasun T₂, [G].

227 || 7^a hayfdur: şa‘ydür T₁ olmasun T₂ || ‘ışka: ‘ışk [G].

227 || 7^b penbe-yi: sine-yi A₃ kim gönül S₃, İÜ || dâğuında: dâğında S₃, İÜ, S₄ || olmasun: bolmasun T₂, [G].

228.

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1. Gör sirişküm şeb-i hicrân dème kim kıandır bu
Zerre zerre şerer-i âteş-i hicrândur bu
- 2.³ Şanmañuz kıanlı döğün sine delüp baş çekmiş
Şu'le-yi âteş-i âh-ı dil-i süzândur bu
3. Kesme ümmîd gönül başına çizginmekden
Ola nâ-geh düşe fırsat ele devrândur bu
4. Dem-be-dem cânımı ey derd ü belâ incitmeñ
Luţf édüñ bir eki dem kim size mihmândur bu
- 5.⁷ Nè yaharsan oñın ey âteş-i dil vaşl günü
Bize hicrân gècesi şem'î şebistândur bu
6. Gönül ister ala bir bû ser-i zülfüñden lik
Vêrmedin cân diler almağ şanur âsândur bu
7. Dün demişsen ki Fuzûlî maña kıurbân olsun
Saña kıurbân olayum yine nè ihsândur bu

228 A₁ 61^b, İÜ 58^a, B 91, A₂ 59^b, A₃ 70^b, KN 65^a, M 68^b, K 64^b, T₁ 144^b, P 269^a, S₁ 185^b, T₂ 71^a, S₂ 55^b, V 59^a, TT 60^a, S₃ 28^a, BN 51^b, TN 85^a, S₄ 90^a, S₅ 65^a, S₆ 65^a, S₇ 67^a, S₈ 55^a, S₉ 71^b, S₁₀ 67^a, S₁₁ 79^b, TZ 74^b.

228 || 1^a hicrân: hicrâna S₄ || dème kim: dème S₄ demegil [G].

228 || 1^b hicrândur: pinhândur [T].

3 Bu beyit A₁'de yoktur.

228 || 2^a şanmañuz: şanma kim V || kıanlı: kanla [G] || delüp: dolup S₁, T₂, B, TZ || baş: kıan TT || çekmiş: çıkmış TT.

228 || 2^b âh-ı: âh u S₂.

228 || 3^a gönül başına: başın küyına A₁.

228 || 3^b ola nâ-geh: ola ki tâ ki V || ele: ile S₃ bile İÜ ola T₂.

228 || 4^a derd ü: derd S₁, TT.

228 || 4^b dem: gün A₃, TT || kim: ki V || size: bize A₃.

7 Bu beyit TT'de yoktur.

228 || 5^a oñın: oñuñ A₁ || vaşl: hecr V, S₄.

228 || 6^a ister ala bir: almağ dilemiş TT ister ala dermân S₁ || bû: büse A₃ || zülfüñden: zülfinden TT || lik: anuñ TT - A₃.

228 || 7^a maña: saña T₁.

228 || 7^b olayum: olayın A₂, S₂, M.

229.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Nihâl-i derddür Mecnûn yêr êtmîş sâyesin âhû
Başında kuş yuvası berg ayağında selâsil su
2. Maña zâl-i felek çekdürdi ol müy-ı miyân cevrin
Görün bir târ-ı müyü nece ejder êtmîş ol cādū
3. Olur meyl-i dil efzûn âsitânuñ taşına her dem
Egerçi resmdür yaşduğdan ikrâh eylemek şayrū
4. Terahhüm kıl bükilmiş kaddüme vehm eyle âhumdan
Şağın çıhmaya nâ-geh yaydan oğ ey kemân ebrū
5. Nêdür dedüm ruh-ı şâfuñda 'aks-i merdüm-i çeşmüm
Dêdi gelmiş gemiyle Rûma deryâ kat' êdüp Hindū
- 6.⁷ Kaşuñ yayı firâkıñdan hadengüñ gibi inceldüm
Nêce bir çekdürür 'ışkuñ maña zulmin ne gücdür bu
7. Fuzûlî ayru düşdüñ yârdan şabr êtmege yêr yoh
Düşüp şahrâya efgân edelüm sen ayru men ayru

229 A₁ 61^b, İÜ 58^a, B 91, A₂ 60^b, A₃ 71^a, KN 65^b, M 69^a, K 65^a, T₁ 145^b, P 269^a, S₁ 186^a, T₂ 71^b, S₂ 55^b, V 59^b, TT 60^a, S₃ 28^a, BN 51^b, TN 85^b, S₄ 90^b, S₅ 65^b, S₆ 65^a, S₇ 68^a, S₈ 55^a, S₉ 72^a, S₁₀ 67^a, S₁₁ 80^a, TZ 75^a.

229 || 1^b başında: başı V || yuvası: kanadı S₁, B, K, S₃, M, P, İÜ, S₈, S₉, S₁₀, TZ || ayağında: ayağından V || berg: börg [TD] || su: şu A₃, S₁, TT, S₂, S₃ mü [G].

229 || 2^a zâl-i: Zâl-i [T, TD] || müy-ı miyân: müy-miyân [TD].

229 || 2^b bir: ol A₂, V her [G] || êtmîş: kılmış A₃, T₂, [G] || cādū: hevâ S₂, A₂.

229 || 3^a âsitânuñ taşına her dem: âsitânuñ daşına her dem A₁, KN, T₁, T₂, S₅ dem-be-dem eşküm yürürmekde V.

229 || 3^b yaşduğdan: yasduğdan V || şayrū: sayrū V, S₅.

229 || 4^a vehm: rahm A₁ kim V || eyle: vehmüm V || âhumdan: andandur V.

229 || 4^b oğ ey: ol oğ A₁ ol oğ ey KN, BN, S₆, S₁₁, [T, TD, D] || çıhmaya nâ-geh yaydan oğ ey kemân ebrū: kim çıkmaya yaydan nâ-geh ol oğ ey kemân ebrū T₂.

229 || 5^a şâfuñda: u la'lüñde A₂, S₂.

229 || 5^b êdüp: eder V.

7 Bu beyit S₄'te yoktur.

229 || 6^a kaşuñ: kaşı B || yayı: yay A₃ || firâkıñdan: firâkıñdan V mezâkıñdan A₁ hadenginden TT || hadengüñ: miyânuñ TT || gibi: kimi A₁, KN, TZ, [T, G, TD].

229 || 6^b zulmin: zulmi A₂ zulmet S₁ cevrin A₁ || çekdürür 'ışkuñ: çekdirirsin sen [G].

229 || 7^a düşdüñ: düşdük [TD] || şabr êtmege: ağlamağa A₁.

229 || 7^b men: biz S₁.

230.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Bülbül-i dil gülşen-i ruhsâruñ eyler ârzü
Tütî-yi cân lâ'l-i şekker-bâruñ eyler ârzü
2. Nâme vü kâşîd peyâmıyla hoş olmaz hâtırım
Öz lebünden lehce-yi güftâruñ eyler ârzü
3. Serv ü gül nezzâresin n'eyler saña hayrân olan
'Ârîzuñla kıadd-i hoş-reftâruñ eyler ârzü
4. Ârzü eyler ki men tek muttaşıl bîmâr ola
Kim ki vaşl-ı nergis-i bîmâruñ eyler ârzü
- 5.⁵ Hecr bîmârî tenüm bād-ı şabâdan dem-be-dem
Şihhat için şihhat-i aḥbâruñ eyler ârzü
- 6.⁷ Zülmet-i hecründe baḥmaz şem'e çeşmüm merdümi
Pertev-i ruhsâr-ı pür-envâruñ eyler ârzü
- 7.⁹ Ârzümend-i vişâlündür Fuzûlî haste-dil
Vaşluñ ister devlet-i didâruñ eyler ârzü

230 A₁ 62a, İÜ 58b, B 91, A₂ 60a, A₃ 71a, KN 65b, M 69a, K 65a, T₁ 145a, P 269b, S₁ 186a, T₂ 71b, S₂ 56a, V 59b, TT 60b, S₃ 28b, BN 52a, TN 85a, S₄ 90b, S₅ 66a, S₆ 65a, S₇ 67a, S₈ 55a, S₉ 72b, S₁₀ 67b, S₁₁ 80a, TZ 75b.

230 || 2^a nâme vü: nâme-yi V, K, S₄, S₁₁, [TD, D] hâme vü A₂ || peyâmıyla: peyâmıylan A₁, KN, V, M, A₂, BN, S₅.

230 || 2^b lehce-yi güftâruñ eyler ârzü: lehce-yi la'l-i şekker-bâruñ eyler ârzü S₁.

230 || 3^a serv ü: serv A₃, KN, K, V, T₂, TZ || nezzâresin: nezzâre S₃, İÜ.

230 || 3^b 'ârîzuñla: 'ârîzuñlan A₂, A₁, KN, S₄, S₁₁, [TD] || kıadd-i: serv-i A₂ serv ü S₂ || hoş-reftâruñ: gül ref-târuñ A₂.

230 || 4^a eyler: n'eyler TT.

5 Bu beyit T₁'de yoktur.

230 || 5^b şihhat: sohbet [G] || aḥbâruñ: bîmâruñ S₄.

7 Bu beyit A₂ ve T₂'de yoktur.

230 || 6^a baḥmaz: yaḳmaz V || şem'e: ğayra TT.

9 Bu beyit A₂'de yoktur.

230 || 7^a vişâlündür: cemâlündür S₃, İÜ.

231.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Ramazân oldu çeküp şâhid-i mey perdeye rû
Mey için çeng dutup ta‘ziye açdı gîsû
2. Bildi mu‘trib ki nêdür hâl götürdi kôpuzı
Bezmden çekdi ayağını şurâhı vü sebû
3. Bezm kânûnı bozıldı nê için çeng ile def
Yıgıluپ étmeyeler hâkim eşiginde gülü
- 4.⁵ Ramazân ayı gerek açıla cennet kâpusı
Nê revâ kim ola mey-hâne kâpusı bağlu
- 5.⁷ Fetĥ-i mey-hâne için oĥıyalum fâtiĥalar
Ola kim yüzümüze açıla bir bağlu kâpu
- 6.⁹ Āftâb-ı kadeĥ étmey ramazân ayı tûlû^c
Nê belâdur bize yâ Rab nê kâra gündür bu
7. İntizâr-ı mey-i gül-reng ile bayrâm ayına
Baĥa baĥa inecekdür gözümüze kâra su
8. Ramazân oldu budur vehmi Fuzûlinün kim
Nêce gün içmeye mey zühd ile nâ-geh duta ĥû

231 A₁ 62^a, İÜ 59^a, B 92, A₂ 60^b, A₃ 71^b, KN 66^a, M 69^b, K 65^b, T₁ 145^b, P 269^b, S₁ 186^b, T₂ 72^a, S₂ 56^a, V 60^a, TT 60^b, S₃ 28^b-66^a, BN 52^b, TN 86^a, S₄ 91^a, S₅ 66^a, S₆ 65^b, S₇ 67^b, S₈ 55^b, S₉ 72^b, S₁₀ 67^b, S₁₁ 80^b, TZ 75^b.

231 || 1^a şâhid-i: şâhid ü S₁.

231 || 1^b dutup: tûtuپ A₃, B tutuپ TT.

231 || 2^a götürdi: getürdi V || kôpuzı: kopuzun [G, TD].

231 || 2^b şurâhı vü: şurâhı V.

231 || 3^a bezm: bezm ü KN || nê: mey T₁, V, A₁, [G].

231 || 3^b yıgıluپ: yıkılıp KN, S₃, S₄ || eşiginde: eşigine [G].

5 Bu beyit K'da yoktur.

231 || 4^a ayı: oldı S₄.

7 Bu beyit A₁'de yoktur.

231 || 5^a oĥıyalum: okıyayum T₁.

231 || 5^b ola kim: olayum İÜ || yüzümüze: gözümüze B.

9 Bu beyit S₄'te yoktur.

231 || 6^a étmey: olmaz T₁.

231 || 7^a intizâr-ı: intizârüm TT || gül-reng: gül-gün V.

231 || 7^b inecekdür gözümüze: gözümüze inecekdür S₁, K, T₂ ayına gözümüze V yinecekdür gözümüze A₁, KN, S₅ || kâra su: kâra şu A₃, S₃, TT hem kâra su V.

231 || 8^a vehmi: vehm S₃, İÜ.

231 || 8^b nâ-geh: tâ ki V || duta: tûta A₃.

232.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Eger çıhsaydı derdüñ cismden dërdüm ki cāndur bu
Në hācet derdüñi yëgdür demek cāndan 'ıyāndur bu
2. Dem-ā-dem hūblar cevriyle artar lezzeti 'ışķuñ
Yamandur bu ki taķķık ętmedin dërler yamandur bu
3. Hādengi sāyesinde hoş geçür evķātuñı èy dil
Ki gülzār-ı hayātuñ zīneti serv-i revāndur bu
4. Tutuşdum āteş-i dilden ciger ķanıyla ğarķ oldum
Egerçi bir şerāre oddur ol bir ķaķre ķandur bu
5. Cihāna ķaddüñ ile kākülündin fitneler düşmiş
Ķıyāmet ibtidāsı fitne-yi āķir zamāndur bu
6. Dëdiler bī-ķaberler bāĝ-ı cennet kūyuña beñzer
Ķaber vërdi maña andan gelen Ādem yalandur bu
7. Fuzûlî ķıldı feryād u fiĝānum tïre gerdünü
Henüz ol māh şormaz kim në feryād u fiĝāndur bu

232 A₁ 62^b, İÜ 59^a, B 92, A₂ 61^a, A₃ 72^a, KN 66^a, M 70^a, K 65^b, T₁ 146^a, P 269^b, S₁ 186^b, T₂ 72^a, V 60^a, TT 61^a, S₃ 66^a, BN 52^b, TN 86^b, S₅ 66^b, S₆ 65^b, S₇ 68^a, S₈ 55^b, S₉ 73^a, S₁₀ 68^a, S₁₁ 81^a.

232 || 1^a derdüñ: dërdim [G] || ki: kim B || cāndur: ķandur K.

232 || 2^a lezzeti: lezzet-i A₁, KN, V, T₂, B, TT, S₅ || 'ışķuñ: 'ışķum TT.

232 || 2^b bu: budur TT.

232 || 3^a sāyesinde: sāyesinden T₁, V, S₅.

232 || 3^b hayātuñ: cihānuñ T₁, S₁, T₂.

232 || 4^a tutuşdum: tutuşdum A₃ dutuşdum S₃, B, İÜ tutuşdın S₁ tutuştuñ [G] || ķanıyla: ķanına TN, S₆, S₈, [T, G, TD].

232 || 4^b egerçi: eger o T₂ || oddur ol: od-durur T₂.

232 || 5^a cihāna: cihānda A₂, TT || ķaddüñ: düşmiş A₁ || ile: üzre A₁, İÜ, A₂, A₃, KN, M, K, T₁, P, S₁, T₂, V, TT, S₃, BN, TN, S₅, S₆, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, [G] || kākülündin: kākülünden V, T₂.

232 || 6^a dëdiler: diyerler [T].

232 || 7^a fiĝānum: fiĝānuñ A₃, T₁.

232 || 7^b şormaz: sormaz KN, V, S₅.

233.¹**Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

1. ‘Âşık oldum yine bir tâze gül-i ra‘nâya
Ki şalur âl ile her dem meni yüz ğavgâya
2. Let urup kâleb-i fersûdemi geh ħabs kıılır
Geh serâsime vü ‘üryân biraħur şahrâya
- 3.⁵ Yüzümün ħan ile kîmuħtını al êtdüm kim
Âlet-i şan‘at ola ol büt-i bî-pervâya
- 4.⁷ Bu ne işdür ki bizi igne gibi inceldüp
Şalur iplik gibi her dem bir uzun sevdâya
5. Ayağın bağlamış âvârelerün şan‘at ile
Yoħ nihâyet ser-i küyında gezen şeydâya
- 6.¹⁰ Laħt laħt olmuş iken ğamze direfsini çeküp
Çâre-sâz olmadı bir gün men-i ğam-fersâya
7. Yaħa çâk êdeni başmağ gibi şalur ayağa
Ëy Fuzûlî gör anuñ êdügi istiğnâya

1 Gazelde birinci mısraların ilk harflerinin terkihiyle “ALİ BÂLÎ” ismi oluşmaktadır. Gazelin konu bütünlüğü de dikkate alındığında bu ismin Fuzûlî’nin yaşadığı bölgede mesleğini icra eden bir ayakkabıcıya ait olması kuvvetle muhtemeldir.

233 A₁ 62^b, İÜ 59^b, B 92, A₂ 61^a, A₃ 73^b, KN 66^b, M 70^a, K 66^a, T₁ 147^b, P 269^b, S₁ 187^a, T₂ 72^b, V 60^b, TT 61^a, S₃ 66^b, BN 53^a, TN 88^a, S₄ 91^b, S₅ 66^b, S₆ 66^a, S₇ 68^b, S₈ 56^a, S₉ 73^a, S₁₀ 68^a, S₁₁ 81^a.

233 || 1^b her: bir S₁ || şalur: alur [G].

233 || 2^a let: mest S₃, B || fersûdemi: fersûde A₃, T₁ || geh: beni A₃, T₁ kim V.

233 || 2^b serâsime vü: serâsime K || biraħur: burağur A₃, T₂.

5 Bu beyit A₁’de yoktur.

233 || 3^a yüzümün: yüzümün V || kîmuħtını: kîmuħtum K muħtumı A₃ kîmaħtını [T] sînemi T₁, S₁, T₂, [G] || êtdüm: êtdün A₃, T₁ || ħan: ħanı [G].

233 || 3^b ola: ile KN, V.

7 Bu beyit S₄’te yoktur.

233 || 4^a bizi: beni A₃, S₅ || gibi: kimi A₁, KN, [T, G, TD] || inceldüp: inceldi A₁ inceldür V inceldi KN, TT, S₅ inceltilin [G].

233 || 4^b gibi: kimi A₁, KN, [T, TD] || şalur: salıp [G].

233 || 5^a ile: ilen A₂, A₃, M, K, T₁, S₁, T₂, P.

233 || 5^b yoħ: naħar A₂ || nihâyet: êtmez A₂ || küyında: küyünda T₁, V, S₅ || gezen: olan A₂, M.

10 Bu beyit S₄’te yoktur.

233 || 6^b men-i: ten-i A₁, İÜ, KN, BN, S₅, S₈, [T, G, TD] || bir gün: hergiz [G].

233 || 7^a gibi: kimi A₁, KN, [T, TD] || şalur: saldı [G].

233 || 7^b gör: bağ TT, S₅, [T] || anuñ: onuñ A₁, KN - T₂.

234.

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

1. Olsaydı mendeki ğam Ferhâd-ı mübtelâda
Bir âh ile vèrürdi biñ Bîsütünü bâda
2. Vèrseydi âh-ı Mecnûn feryâdumuñ şadâsın
Kuş mı karar êderdi başındaki yuvada
3. Ferhâd u zevk-ı şüret Mecnûn u seyr-i şahrâ
Bir râhat içre her kim ancak menem belâda
4. Eşk-i revânuma el cem' oldı var ümîdüm
Kim ola vara vara cem'iyetüm ziyâde
5. Geh ğamzeñ içmek ister kanımı gâh çeşmüñ
Korhum budur ki nâ-geh kanlar ola arada
6. Serverlik ister iseñ üftâdelik şî'âr êt
Kim düşmedin ayağa çılmadı başa bâde
7. Ger görmemek dilersen resm-i cefâ Fuzûlî
Olma vefâya tâlîb dünyâ-yı bî-vefâda

234 A₁ 63^a, İÜ 59^b, B 93, A₂ 62^a, A₃ 73^a, KN 66^b, M 70^b, K 66^b, T₁ 147^a, P 270^a, S₁ 187^a, T₂ 73^a, S₂ 56^b, V 61^a, TT 61^b, S₃ 66^b, BN 53^a, TN 87^b, S₄ 91^b, S₅ 67^a, S₆ 66^b, S₇ 69^a, S₈ 56^a, S₉ 73^b, S₁₀ 68^b, S₁₁ 81^b.

234 || 1^b vèrürdi: vèreydi V || biñ: miñ A₁, KN, T₂ yüz B || bîsütünü: bîsütün S₁, V.

234 || 2^a feryâdumuñ: feryâdumuñ TT || şadâsın: şadâsı A₂.

234 || 2^b kuş mı: kuşları V || karar: kahr V || êderdi: êdeydi A₃, V || başındaki: başındağı S₂.

234 || 3^a ferhâd u: ferhâd A₃, T₁, V, İÜ, TN ferhâda S₈, [TD, G, D] || zevk-ı: zevk ü S₄ || şüret: şîrin A₂, S₂ || mecnûn u: mecnûn A₁, A₃, K, T₁, V mecnûna S₈, [TD, G, D] || seyr: esîr V seyr ü S₄.

234 || 3^b bir râhat içre her kim: el zevk ü râhat içre TT.

234 || 5^a geh: gâh V || içmek ister: ister içmek T₂ || kanımı: kanumnu T₂, BN, S₆, S₁₀, [TD].

234 || 5^b nâ-geh: - T₁ || ola: düşe TT, [G].

234 || 6^a serverlik: serverliğ B servlik V, T₁ || iseñ: isen KN, V olsañ S₄ || üftâdelik: üftâdeliğ İÜ, B, KN, M, K, V, A₃, A₂, S₃, S₁, S₄ üftâdeliğ T₁, A₁, S₅.

234 || 6^b düşmedin: düşmedi A₁, V.

234 || 7^a dilersen: dilersen A₃, TT, S₂, S₃, İÜ || cefâ: vefâ TT.

234 || 7^b olma: olmaya S₁ olğıl TT.

235.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. İstedüm merhem oğundan cigerüm yaresine
Atdı biñ oğ ki deger her oğı bir pâresine
2. Birbiriyle çekişür gerd-i rehûn-çün müjeler
Gör nè kıanlar düşecekdür olaruñ aresine
3. Çekmez oldı gönül oğlar yükin ol serv meger
Çekerek ata oğın rahm êde bî-çâresine
4. Kıanı gözyaşı gibi ehl-i nazâr kim yürüyüp
Bir içim şu vère deşt-i gamuñ âvâresine
- 5.⁶ Her taraf ‘akslerümdür görinen yâ yığılup
Geldi su halkı sirişküm suyu nezzâresine
6. Bilmezem kim nazâr ehli nêsini eksildür
Ğazab eyler nazâr êtsem meh-i ruhsâresine
7. Êy Fuzûlî cigerüm kıanını kıoymaz tøkile
Cân fidâ ol şanemüñ ğamze-yi hûn-h’âresine

235 A₁ 65^a, İÜ 60^a, B 93, A₂ 64^a, A₃ 73^b, KN 69^b, M 70^b, K 66^b, T₁ 148^a, P 270^a, S₁ 187^b, T₂ 73^b, S₂ 58^b, V 61^a, TT 63^b, S₃ 67^a, BN 56^a, TN 88^b, S₄ 94^b, S₆ 69^a, S₇ 69^a, S₈ 56^b, S₉ 73^b, S₁₀ 68^b, S₁₁ 85^a.

235 || 1^a istedüm: isterem K, S₂ || yaresine: pâresine KN, T₁, S₁, A₂, S₈, S₁₁, [G].

235 || 1^b biñ: miñ A₁, KN, T₂ bir M || deger: dege B, T₂, S₂ || oğı: biri A₃, B, T₁, S₁, T₂, V, S₃, İÜ, TN, S₇, S₈, S₁₁ || bir: cân [G] || pâresine: yaresine [G].

235 || 2^a birbiriyle: birbiri-çün A₁ || rehûn-çün: rehûnden A₁.

235 || 3^a oğlar: oğları TT || meger: çeker A₂.

235 || 3^b bî-çâresine: bir pâresine K.

235 || 4^a kıanı: kıanı A₁ kıatı S₁, V, S₉ kıansı KN || gibi: kimi KN, [T, TD] || nazâr kim: nazârıñ V || yürüyüp: yürürüp BN, S₈, [G, T, TD].

235 || 4^b şu: su A₁, B, A₂, KN, V, T₂, İÜ, S₄.

6 Bu beyit M, K ve S₂'de yoktur.

235 || 5^a taraf: zaman [G] || ‘akslerümdür: ‘akslerümde V.

235 || 5^b geldi: çekdi A₂ || su: şu S₁, TT, S₃, A₃ || suyu nezzâresine: şuyı nezzâresine S₁, TT, S₃ bî-nezzâresine A₃.

235 || 6^a kim: ki V || nêsini: nêsini A₁.

235 || 6^b eyler: êtsem A₁ || êtsem: eyler A₁.

235 || 7^a tøkile: døkile S₁, B, K, S₃, İÜ tøkilse T₁.

235 || 7^b fidâ: vêrür A₂, S₂.

236.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Bâğa gir bülbüle ‘arz-ı gül-i ruhsâr eyle
Yıh gülün ‘ırzını bülbül gözine h‘âr eyle
2. Bâğ şahidlerine zülf ile çeşmün göster
Sünbülü derhem édüp nergisi bîmâr eyle
3. Ğonceye lâf-ı leţâfetde ağız açdurma
Laḫza laḫza anı şermende-yi güftâr eyle
4. Serve âzâdlık ismiyle yaraşmaz yürimek
Anı hem şive-yi reftâre giriftâr eyle
5. Dâr-ı dünyânı gönül cehd kıilup terk edegör
H‘âb-ı ğâffetde iken kendüni bidâr eyle
6. Êy ciger zaḫmı ağız açma ḫadengin görüben
Yétene râz-ı nihânnum yéter izhâr eyle
7. Kes Fuzûlî ṭama‘un ğayrı temennâlardan
Ḳanda olsañ ṭaleb-i devlet-i didâr eyle

236 A₁ 65^b, İÜ 60^b, B 93, A₂ 64^b, A₃ 74^a, KN 69^b, M 71^a, K 67^a, T₁ 148^b, P 270^a, S₁ 187^b, T₂ 73^b, S₂ 58^b, V 61^b, TT 63^b, S₃ 67^b, BN 56^a, TN 89^b, S₄ 95^a, S₆ 69^a, S₇ 69^b, S₈ 56^b, S₉ 74^a, S₁₀ 69^a, S₁₁ 85^a.

236 || 1^b yıh: yoḫ KN, K, S₁, V, S₄, [G].

236 || 2^a çeşmün: ḫâlün V.

236 || 3^a leţâfetde: leţâfetden V.

236 || 3^b anı: onı A₁, T₂.

236 || 4^a serve: serv S₃ || âzâdlık: âzâdlık TT âzâdelık S₃, A₂, B, M, İÜ, S₈ âzâdlık A₁ âzâdelık A₃, S₂, T₂.

236 || 4^b anı: onı A₁ hem A₃ || hem: anı A₃ bir T₂.

236 || 5^a dünyânı: dünyâyı T₁, TT, S₂, K, BN, S₆, S₈, S₉, S₁₁ dünyâ’ı V || cehd kıilup: ḫayd bilüp A₃, T₁.

236 || 5^b kendüni: özüni TT, A₁, A₂, KN, V, BN, S₄, S₆, S₁₁, [G, T, TD].

236 || 6^a ciger: ecel TT || görüben: gördin V göricek İÜ, S₃, [TD, D] gözünen TN.

236 || 6^b yétene: yine bu TT.

236 || 7^a ğayrı: ğayr A₁, İÜ, B, A₂, KN, M, K, T₁, S₁, T₂, V, S₃, S₄.

236 || 7^b Ḳanda: ḫanda A₁, KN, TT, V, S₄, [T] || olsañ: olsa B || devlet-i: rif‘at-i [G].

237.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Uyup âhûya düşdi müşg Mecnûn tek beyâbâne
N'ola çekseñ anı zencîr-i zülf-i 'anber-efşâne
2. Çeker kâfir gözûn her dem cigerden ğamze peykânın
Nê güçdür bu nê vèrdi alabilmez bir müselmâne
3. Belâ nâvekleri şancılmasun mı gönlüme her yan
Dolaşur şâne tek her lahza ol zülf-i perîşâne
- 4.⁵ Oĥuñ geldükçe sînemden şadâlardur çıĥar bilmen
Dil eyler nâle yâ peykân deger sînemde peykâne
- 5.⁷ Şadâ-yı nâvekûñ çıĥduĥça cân ĥurrem olur gūyâ
Bu zindân-ı belâdan çıĥmaĥa ruĥşat vèrür câna
6. Boyanup kıana olmış pâre pâre güller a'zâsı
Meger ĥançer çeküp sen serv tek çıĥduñ gülistâne
7. Melâmet odına yanduñ Fuzûlî çıĥ bu 'âlemden
Terâĥĥum kııl revâ görme ki 'âlem oduña yane

237 A₁ 65^b, İÜ 60^b, B 94, A₂ 64^a, A₃ 74^a, KN 70^a, M 71^b, K 67^a, T₁ 149^a, P 270^b, S₁ 188^a, T₂ 74^a, S₂ 59^a, V 61^b, TT 64^a, S₃ 67^b, BN 56^b, TN 89^b, S₆ 69^b, S₈ 57^a, S₉ 74^b, S₁₀ 69^b, S₁₁ 85^b.

237 || 1^a mecnûn tek: mecnûn-veş TT tek mecnûn S₂.

237 || 1^b çekseñ: çeng A₁ || anı: onı A₁, T₁, S₁, T₂.

237 || 2^a kâfir gözûn: kâfir tek A₂.

237 || 3^a şancılmasun: sancılmasun KN, V, S₃, TT, B, K, T₂, İÜ || gönlüme: gögsüme A₃, B, M, T₁, S₁, T₂, S₃, R, İÜ, TN, S₈, S₉, [TD] bağrumı V || yan: dem B, [TD] an S₁₁.

237 || 3^b dolaşur: tolaşur A₃ döneleşür V || şâne tek: şâne V || ol: dil A₂.

5 Bu beyit S₃'te yoktur.

237 || 4^a çıĥar: çıĥan TT, İÜ, S₆, S₈, S₁₀ çıĥan A₁, [T, TD] || bilmen: bilmem T₁, TN, S₈, S₉.

7 Bu beyit TT'de yoktur.

237 || 5^a çıĥduĥça: çıĥduysa A₂, S₂ geldükçe T₂ || cân: - V || olur: bolur V.

237 || 5^b çıĥmaĥa: çıĥmaĥa KN, V, S₃ || vèrür: diler A₁ mıdur M || câna: ĥâne S₁.

237 || 6^a boyanup: boyayup S₁ || olmuş: - A₃ || pâre pâre: pâre pâre dolmuş A₃.

237 || 6^b çıĥduñ: çıĥsañ A₂ || çeküp sen: çekipsin [G].

237 || 7^a çıĥ: çok S₁ çok V.

237 || 7^b görme: kıılma V || oduña: adlara V, A₁ odlara KN, T₂, TT, [G].

238.

Müfte‘ilün Fâ‘ilätü Müfte‘ilün Fa‘

1. Êy dil-i ser-geşte vü şikeste vü vâlih
Şalli ve sellim ‘alēn-nebiyyi ve âlih³
2. Na‘t-ı Nebîdür kemâl-i ‘aql nişânı
Fe’ti bimâ şâ‘e min şifâtı kemâlih⁵
3. Dâğ-ı firâkına ihtimâl nê mümkün
Ehrakanî nâru iştiyâkı vişâlih⁷
4. Zikri ile hoş geçür hemîşe zamânuñ
Müftekiren fi cemâlihî ve celâlih⁹
5. Eyle hayâl-i ruhın nazarda muşavver
Vahtebsi’n-nûra min şu ‘â‘i cemâlih¹¹
- 6.¹² Marzî vü meşkürdur cemî‘-i fi‘âli
Ahsene men haşşahu cemî‘e hîşâlih¹⁴
7. Tâbî‘i olmağdadur necât Fuzûlî
Yessereka’llâhu tâbî‘an li fi‘âlih¹⁶

238 A₁ 64^a, İÜ 61^a, B 94, A₂ 62^b, A₃ 72^a, KN 67^b, M 71^b, K 67^b, T₁ 146^a, P 270^b, S₁ 188^a, S₂ 57^a, V 62^a, TT 62^a, S₃ 68^a-70^b, BN 54^b, TN 86^b, S₄ 93^a, S₅ 68^a, S₆ 67^b, S₇ 69^b, S₈ 57^a, S₉ 74^b, S₁₀ 70^a, S₁₁ 83^a.

238 || 1^a ser-geşte vü: ser-geşte-yi A₁, B, KN, M, K, T₁, S₁, S₂, S₃, TT, V, P, İÜ, BN, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, [T] || şikeste vü: şikeste-yi A₁, B, KN, M, K, T₁, S₁, S₂, S₃, TT, P, İÜ, BN, TN, S₄, S₅, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, [T, G] - V.

3 Peygambere ve âline salat ve selam söyle.

238 || 2^a ‘aql: ‘aqlda A₂, S₂ ‘ışk [G].

238 || 2^b min: biñ V.

5 Onun kemalinin sıfatlarını zikret.

238 || 3^b nâru: nâr ve S₁ || vişâlih: cemâlih M.

7 Ona kavuşmak için duyduğum arzunun ateşi beni yaktı.

238 || 4^a zikri: fikri A₂, S₂ || zamânuñ: zebânuñ A₁, KN, S₄, [G].

238 || 4^b müftekiren: mütefekkir TT.

9 Onun güzelliğini ve yüceliğini fikrederek.

238 || 5^a eyle: ey M || ruhın: ruhuñ TT, V ruhını A₁, KN, S₆ ruhu S₄ || muşavver: taşavvur [TD, D] manzûr S₆.

238 || 5^b vahtebsi’n-nûra: vahtebsi’ş-şevka M || cemâlih: vişâlih T₁.

11 Onun güzelliğinin nuruyla aydınlan.

12 Bu beyit V’de yoktur.

238 || 6^a fi‘âli: hîşâleh S₃ hîşâli İÜ.

238 || 6^b hîşeti: hassahu [G, TD].

14 Onun bütün güzel meziyetleri vermekle ne iyi etmiştir.

238 || 7^a tâbî‘i: tâbî‘ A₁.

238 || 7^b yessereka’llâhu tâbî‘an li: ahsenu yâ fike iktidâ’u A₁, A₂, S₂, S₄ ahsenu mâ fike iktidâ’u TT, S₅, [T] yessereka’llâhu iktidâu [G].

16 Allah, onun fillerine tabi olmanı kolaylaştırsın.

239.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. Qarardur âftâbı sâye çekseñ perde ruhsâre
Dirildür gonce halkın dürc-i la'lün gelse güftâre
2. Saña bir söz deyince geçdi 'ömrüm hasbeten li'llâh
Su'âlüm kâm-ı dil vèrmekde muhtâc étme tekrâre
3. Dil-i şad-pâre'i cem' eylemek küyuñda müşkildür
Olur mı cem'e kâbil her itün ağzında bir pâre
4. Ser-i zülfünde her mû şayd kılmış bir dil-i süzân
Düşüpdür şanasan bir şu'le od şem' üzre her târe
5. Temennâ-yı vişâlün-çün degül giryem budur kaşdum
Ki seyl-i eşkden yer kalmaya küyuñda ağıyâre
- 6.⁷ Başum kıldurmasun hâk-i rehünden ser-nigün çeksün
Çeker olsa muşavvir şüretüm küyuñda dîvâre
7. Fuzûlî za'f-ı ten 'özriyle kesme nâle-yi zâruñ
Bizi çün çeng tek mu'tâd kılduñ nâle-yi zâre

239 A₁ 64^a, İÜ 61^b, B 94, A₃ 74^b, KN 68^a, M 82^a, K 67^b, T₁ 149^b, P 270^b, S₁ 188^b, S₂ 57^b, V 62^a, TT 62^b, S₃ 68^a, BN 54^b, TN 90^a, S₄ 93^b, S₅ 68^a, S₆ 67^b, S₇ 70^a, S₈ 57^b, S₉ 75^a, S₁₀ 72^a, S₁₁ 83^a.

239 || 1^a qarardur: qaradur A₁, V, S₃ || âftâbı: âftâb V. || çekseñ: - T₁.

239 || 1^b halkın dürc-i la'lün gelse: dürc-i la'lün ile gelse A₁ halkın dürc-i la'lin V halkın açâ dürc-i la'l S₃ halkın dürc-i la'l İÜ || güftâre: - V.

239 || 2^a bir: her İÜ || geçdi: gençdi İÜ || 'ömrüm: cânım T₁ 'ömrün S₅.

239 || 2^b dil: - S₁ || tekrâre: güftâre S₁, A₃, B, K, S₃, M, P, İÜ, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁.

239 || 3^a pâre'i: pâre A₁, A₃, S₇, S₉ pâreni S₁, [T, G, TD] pâremi M, K, T₁, TN, S₈, S₁₀ || küyuñda: küyında A₁, KN, S₄.

239 || 4^a bir: her T₁, P.

239 || 4^b şu'le od: şu'ledür S₂ || her: bir A₃, V, S₅ || târe: yana A₁, pâre KN.

239 || 5^a vişâlün-çün: vişâl için K || giryem: mümkün S₂.

239 || 5^b eşkden: eşkde A₁ || yer: tır T₁ || küyuñda: küyında V, S₄.

7 Bu beyit S₃'te yoktur.

239 || 6^a rehünden: rehünde A₁ deründen S₅, [G].

239 || 6^b küyuñda: küyında A₃, S₄.

239 || 7^a ten: - A₁ || kesme: kesdün V || nâle-yi: nâle vü V, [TD, D].

239 || 7^b çün: sen S₁ || nâle-yi: nâle vü V, A₃, [TD, D].

240.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1.² Raĥm ét éy ŧeh men-i dervîŧ çekem âhlara
Ki gedâ âhı eŧer eyler olur ŧâhlara
2. Mihri yoĥ mâhlara âh eŧer étmez yâ Rab
Vêr bir inŧâf bu mihri yoĥ olan mâhlara
3. Kaŧlaruñ ŧâķına vêrsem dil-i sûzân ne ‘aceb
Resmdür aŧıla ķandîl nazargâhlara
4. Mâyil-i serv ķadûñ vaŧlına yétmez neŧe kim
Baĥt ŧâyeste degül himmeti kûtâhlara
5. Sâķî-yi bezm-i cünün nergis-i mestüñdür kim
İçürür bâde-yi ğaffet dil-i âgâhlara
6. Baĥma éy dîde zenaĥdânına maĥbûblaruñ
Gezme ğâfil ĥazer ét düŧmeyesen çâhlara
7. Êy Fuzûlî vera‘ ehli reh-i mescid dutmîŧ
Sen reh-i meygede dut uyma bu güm-râhlara

240 A₁ 64^b, İÜ 61^b, B 95, A₂ 63^a, A₃ 75^a, KN 68^b, K 68^a, T₁ 147^a, P 271^a, S₁ 188^b, S₂ 57^b, V 62^b, TT 62^b, S₃ 68^b, BN 55^a, TN 87^b, S₄ 93^b, S₅ 68^b, S₆ 68^a, S₇ 68^b, S₈ 57^b, S₉ 75^a, S₁₀ 69^b, S₁₁ 83^b.

2 Bu beyit A₁'de yoktur.

240 || 1^a men-i: beni T₁ dil-i KN, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₀. [T, G, TD].

240 || 1^b eyler: éder TT, BN, S₅, S₆ || olur: ulu [T, TD, D].

240 || 2^a mihri: mihr B || mâhlara âh eŧer étmez yâ rab: mâhlara âh eŧer étmez imiŧ A₃, T₁ mâhlara étmez eŧer yâ rab B âh eŧer mâhlara étmez yâ rab V.

240 || 2^b yoĥ: yoĥ A₃, S₂.

240 || 3^a ŧâķına: yayına A₁ || sûzân: vîrân S₃, İÜ.

240 || 4^a serv ķadûñ: serv-ķadûñ [TD].

240 || 4^b ŧâyeste: hem-râh K || himmeti: himmet S₃, İÜ.

240 || 5^a bezm: mest S₄.

240 || 5^b dil-i: dili KN, V, [T, TD, D].

240 || 7^a ehli: ehl V || mescid: cennet A₃ || dutmîŧ: ŧutmîŧ A₃.

240 || 7^b dut: ŧut A₃ || uyma: umma A₁ || bu: o A₃.

241.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Yine ol mâh menüm aldı kararum bu gece
Çıhacağdur felege nâle-yi zârüm bu gece
2. Şem‘-veş mahrem-i bezm eyledi ol mâh meni
Yanacağdur yine hecr odına varum bu gece
3. Hem vişâli urar od cânuma hem hicrânı
Bir ‘aceb şem‘ ile düşdi ser ü kârüm bu gece
4. Nê tütündür ki çıhar çarha dil-i zâre meger
Heclr dâğını urar lâle-‘izârüm bu gece
5. Şubha şaldı bu gece şem‘ gibi katlümü hecr
Ola kim şubh gelince gele yârüm bu gece
6. Pâre pâre cigerüm itlerine nezr olsun
Ol ser-i kûya eger düşse güzârüm bu gece
7. Var idi şubh-ı vişâline Fuzûlî ümmîd
Çıhmasa hasret ile cân-ı figârüm bu gece

241 A₁ 64^b, İÜ 62^a, B 95, A₂ 63^b, A₃ 75^a, KN 68^b, M 72^a, K 68^a, T₁ 149^b, P 271^a, S₁ 189^a, S₂ 58^a, V 62^b, TT 63^a, S₃ 68^b, BN 55^a, TN 90^b, S₄ 94^a, S₅ 68^b, S₆ 68^a, S₇ 70^b, S₈ 58^a, S₉ 75^b, S₁₀ 70^a, S₁₁ 84^a.

241 || 1^b nâle-yi zârüm: nâle vü zârüm [T, TD, D].

241 || 2^a mâh: yâr A₂.

241 || 2^b hecr: ‘ışk B.

241 || 3^a urar od: od urar S₃ od olur T₁, A₃ olur od [G] || hem: ğam A₁.

241 || 3^b ser ü: ser A₃, S₄.

241 || 4^a zâre: zâr S₂ || çarha: ‘arşa [G].

241 || 4^b dâğını: dâğı K || lâle: ol meh A₁.

241 || 5^a gibi: kimi KN, [T, TD].

241 || 5^b kim: ki V.

241 || 6^b kûya: kûyına M.

241 || 7^a Fuzûlî: Fuzûlî bir TT || var idi şubh-ı vişâline Fuzûlî ümmîd: ey Fuzûlî var idi şubh-ı vişâline ümmîd A₁, KN, S₄, [T] || şubh-ı: şubh [G, TD].

241 || 7^b çıhmasa: çıhmaya A₂, A₃, B, M, K, T₁, S₁, S₃, P, İÜ, S₇, S₉ || hasret: hayret T₁.

242.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Nihâl-i servdür kıaddün kaşuñ nün ol nihâl üzre
Mişâl-i noқта-yı nün hâlün ol müşgîn hilâl üzre
2. Olup hayrân götürmen haţt u hâlünden nazâr güyâ
Gözüm merdümleridür noқtalar ol haţt u hâl üzre
3. Hâm êtdün kâmetüm ger terk-i ser kıildumsa ma'zûrem
Nê 'özrüm var eger dêrlerse olmaz noқта dâl üzre
4. Zülâl-i hün-ı dildendür gözüm peymânesi memlü
Hâbâb üstindedür ol noқта kim qorlar zülâl üzre
- 5.⁶ Yazar göz perdesine eşk şerh-i hâl bilmez kim
Oşınmaz qan ile yazılsa haţ evrâk-ı al üzre
- 6.⁸ Dem-â-dem kilik-i müjgân ile tıfl-ı merdüm-i çeşmüm
Haţ-ı sevdâ-yı hâlün meşk êder levh-i hayâl üzre
7. Fuzûlînin tarîk-ı nazma tab'ın müstaqim êtmiş
Hayâl-i kâmetün kim bir elifdür i'tidâl üzre

242 A₁ 64^b, İÜ 62^a, B 96, A₃ 72^b, KN 69^a, K 68^b, T₁ 146^b, P 271^a, S₁ 189^a, S₂ 58^a, V 63^a, TT 63^a, S₃ 69^a, BN 55^b, TN 87^a, S₅ 69^a, S₆ 68^b, S₈ 58^a, S₉ 75^b, S₁₀ 70^b, S₁₁ 84^a.

242 || 1^a servdür: serv A₃, [G] || kıaddün: kıaddüндür A₃, [G].

242 || 1^b hâlün: kaşuñ V || müşgîn: miskîn S₁ || hilâl: gazâl [G].

242 || 2^a götürmen: götürsün S₁ götürsem S₅ || haţt: hâl A₁ || hâlünden: haţuñdan A₁.

242 || 2^b noқtalar: noқта S₂.

242 || 3^a ser kıildumsa: kıılsam V || ger: tek [G].

242 || 3^b nê: - A₃ || noқта dâl: haţt u hâl S₃, İÜ noқта hâl A₁ || dêrlerse: der olsa [G].

242 || 4^a memlü: güyâ A₁ || 1. mısra: zülâl-i eşkime kim doludur peymâne-yi derdim [G].

242 || 4^b üstindedür: altındadır TT, [TD, D] astındadır KN, S₁, [T] || kim qorlar: dêrler S₂ kim konur [G].

6 Bu beyit S₃'te yoktur.

242 || 5^a eşk şerh-i hâl: eşk şerh-i hâli A₁, KN, S₂, BN, S₅, S₆, S₁₁, [T, D] hâl şerh T₁ haţ-ı şerh TT eşk-i sürhum hâli [G].

242 || 5^b yazılsa: yazıla T₁ yazılmaya S₁.

8 Bu beyit A₁ ve T₁'de yoktur.

242 || 6^a kilik: tîr [G].

242 || 6^b meşk: 'ışk S₁, K || haţ-ı: hased [G] || hayâl: cibâl [G].

242 || 7^a nazma tab'ın: tab'a nazmın S₃, İÜ, S₅ || êtmiş: gördüm A₁, KN.

243.

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

1. Muşhaf demek haṭâdur ol şafḥa-yı cemâle
Bu bir kitâb sözdür fehmi eden ehl-i hâle
2. Ruḥsâre noḡta olmak resm-i ḥaṭ olmasaydı
Düşmezdi menzil etmek ruḥsârûn üzre hâle
3. Ḥayrân-ı mâh-ı rûyuñ ḥurşide mihr şalmaz
Müştâk-ı ṭâḡ-ı ebrûn eksük baḡar hilâle
4. Kõndurdu gerd ḥaṭṭuñ âyine-yi murâda
Kufi urdu 'ıḡd-ı zülfuñ gencine-yi vişâle
- 5.⁶ Devrân maña kalem tek sevdâ ḡapusın açdı
Tâ ḡaddümi ḡamuñdan dönderdi za'f nâle
6. Resm-i vefâ Fuzûlî senden kemâle yêtmiş
Ḥoş kâmil-i zamânsan aḡsent bu kemâle

243 A₁ 65^a, İÜ 62^b, B 96, A₂ 63^b, A₃ 75^b, KN 69^a, M 72^b, T₁ 150^a, P 271^b, S₁ 189^b, S₂ 58^b, V 63^a, TT 63^a, S₃ 69^b, BN 55^b, TN 90^b, S₄ 94^b, S₅ 69^b, S₆ 68^b, S₇ 70^b, S₈ 58^b, S₉ 76^a, S₁₀ 70^b, S₁₁ 84^b.

243 || 1^a ol: bu S₃, İÜ.

243 || 1^b kitâb: kitâbdur V.

243 || 2^a ruḥsâre: nazara A₁ ruḥsâr A₂ || noḡta: üzre S₂ || olmak: koymak A₃, T₁, S₁, TN, S₇, S₈, S₉, [G] || olmasaydı: olmayaydı [G].

243 || 2^b etmek: - S₃.

243 || 3^a şalmaz: salmaz KN, V, S₄.

243 || 3^b müştâk: ruḥsâr V || ebrûn: ḡaṣuñ S₄.

243 || 4^a kõndurdu: kurtardı T₁ döndürdü TT || gerd ḥaṭṭuñ: ḥaṭ gerdüñ V ḥaṭṭ-ı rûyuñ S₅.

6 Bu beyit A₂'de yoktur.

243 || 5^a maña: saña A₁ || sevdâ: hicrân V.

243 || 5^b za'f nâle: za'f-ı hâle V, A₁, [G].

243 || 6^a yêtmiş: êtmış V || senden: benden [G].

243 || 6^b bu: bir T₁ || aḡsent: aḡsentü [G].

244.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Hâzer kıl âh odından cevriüni 'uşşâka az eyle
Hâs u hâşâki yahma şulesinden ihtirâz eyle
2. Şanemler secdesidür bizde tât Tañrı-çün zâhid
Kimi görseñ sen öz dînünde teklîf-i namâz eyle
- 3.⁴ Hâkîkat haţtını yazmak dilersen levh-i zâtında
Haţın gül-ruhlaruñ manzûr dut meşķ-ı mecâz eyle
- 4.⁶ Şanemler seng-dillerdür eşitmezler söz êy râhib⁷
Yeter bî-hûde men tek anlara 'arz-ı niyâz eyle
5. Senüñ nâzuñ görende 'aql kalmaz hasbeten li'llâh
Emân ver tâlib-i didâra bir dem terk-i nâz eyle
6. Yoluñda intizâr-ı maķdemünle hâk olan çoķdur
Hıram êt bir kadem biñ hâksârı ser-firâz eyle
7. Fuzûlî câna tapşurduñ hayâlin şimdi rüsvâsan
Saña kim dër ki her nâ-maķreme ifşâ-yı râz eyle

244 A₁ 63^a, İÜ 63^a, B 96, A₂ 61^b, A₃ 74^b, KN 67^a, T₁ 150^a, P 271^b, S₁ 189^b, S₂ 56^b, V 63^b, TT 61^b, S₃ 69^b, BN 53^b, TN 91^a, S₄ 92^a, S₅ 67^a, S₆ 66^b, S₈ 58^b, S₉ 76^a, S₁₀ 71^a, S₁₁ 82^a.

244 || 1^a âh: 'ışķ A₁, KN, S₄, S₅, [G].

244 || 1^b hâşâki: hâşâk ile V || yahma: yağma [G].

244 || 2^a şanemler: şanem V || bizde: bize B, S₄.

244 || 2^b dînünde: dînünce V || görseñ sen: kim görseñ [G].

4 Bu beyit A₁ ve T₁'de yoktur.

244 || 3^a haţtını: levhini A₂, V, TT, S₂, BN, TN, S₄, S₅, S₈, S₁₁, [G] harfini KN || dilersen: dilerseñ S₂, TT.

244 || 3^b haţın: haţuñ TT haţı V || gül-ruhlaruñ: gül-ruhlara V || dut: tüt A₃, S₂ || meşķ: 'ışķ A₂, S₃, İÜ terk TT || mecâz: mecâl V || manzûr: ma'zûr [G].

6 Bu beyit A₁, İÜ, T₁ ve S₃'te yoktur.

7 Aynı ailenin üyesi olan KN, S₄, S₅ dışındaki nüshalarda "zâhid" varyantı yaygın olmasına rağmen beytin anlamı göz önüne alınarak "râhib" okunuşunun daha isabetli olduğu değerlendirilmiştir. Diğer nüshalardaki "zâhid" varyantı, büyük bir ihtimalle 2a mısraının sonundaki "zâhid" in burayı etkilemesi ile oluşmuştur.

244 || 4^a söz êy: sözi KN, V, A₃, TT, B, P, S₅, S₉, S₁₀, [G] sözüñ A₂, S₈ || râhib: zâhid B, A₂, A₃, P, S₁, S₂, V, BN, TN, S₆, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, [G] dâyim TT.

244 || 4^b 'arz-ı: 'arz u V, TT.

244 || 5^a senüñ: seni S₂.

244 || 5^b emân ver: emânet A₂, S₂ emândur S₁, T₁, S₃, İÜ, S₉ || tâlib: 'aşık A₁, İÜ, KN, BN, S₄, S₅, S₈, [T, G, TD].

244 || 6^a yoluñda: yolında A₁.

244 || 6^b biñ: miñ A₁, KN, bin V, TT || hâksârı: ser-fürüzi TT || ser-firâz: ser-efrâz B, TT.

244 || 7^a câna: cânla S₁ || tapşurduñ: tapşurduñ A₃ dapşurduñ V || hayâlin: ğamını S₃ - İÜ.

245.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Batalı kıana oĖuñ dide-yi giryân içre
Bir elifdür şanasan kim yazılır kıan içre
2. Yëridür sine-yi süzânuma küllhan deseler
Anca kim yandı oĖuñ sine-yi süzân içre
- 3.⁴ Cânı ten içre ne şahlardum eger bilseydüm
Ki degül gizlü Ėam-ı la‘l-i lebün cân içre
- 4.⁶ Alagör oğlarını didelerümden ey dil
Ėayfdur olmaya nâ-geh yite müjĖân içre
5. Çâk gönlüm yarasında yaraşur peykânun
‘İkd-ı şebnem hoş olur Ėonce-yi Ėandân içre
6. Kıaddüne serv demiş Ėoncelerin ta‘nından
Duramaz båd-ı şabâ hiç gülistân içre
7. Ey Fuzûlî kime süz-ı dilümi şerĖ kıılam
Yoğ menüm gibi yanan âteş-i hicrân içre

245 A₁ 63^b, İÜ 63^a, B 97, A₂ 62^a, A₃ 76^a, KN 67^a, M 73^a, T₁ 150^b, P 271^b, S₁ 189^b, S₂ 57^a, V 63^b, TT 61^b, S₃ 70^a, BN 53^b, TN 91^b, S₄ 92^b, S₅ 67^b, S₆ 67^a, S₇ 71^a, S₈ 58^b, S₉ 76^b, S₁₀ 71^a, S₁₁ 82^a.

245 || 1^a batalı: batmaya A₁ batıcağ S₄ || kıana: kıanlı S₄.

245 || 1^b kıan: cân A₂, [T].

245 || 2^a deseler: der isem A₃.

245 || 2^b anca kim yandı: anca kim batdı TN, S₇ bes ki yanmışdur S₁, B, V, S₃, M, P, İÜ, S₉ bes ki batmışdur S₈, S₁₀ || oĖuñ: itün İÜ || sine-yi süzân: dide-yi giryân TT || anca: bunca [G].

4 Bu beyit A₁'de yoktur.

245 || 3^a şahlardum: sağlardum B, T₁, S₁ sağlardum KN, V.

245 || 3^b gizlü Ėam-ı: küfr-i ni‘am T₁ || la‘l-i: la‘l ü S₄ || lebün: lebân İÜ.

6 S₅'te bu beytin ikinci mısrası bir önceki beytin ikinci mısrası olarak kaydedilmiştir. Bu beytin ilk mısrası ile bir önceki beytin ikinci mısrası S₅'te yoktur.

245 || 4^a didelerümden: dideler için S₂ didelerinden [G].

245 || 4^b yite: ite B, A₁, A₂, KN, V, BN, TN, S₄, S₅, S₆, S₈, S₉, S₁₀, [T] ine [G].

245 || 5^a yarasında: arasında V, B, TT, [G] yarasından A₂, M || yaraşur: yaşurdur TT yaşurur S₄ || peykânun: peykânın TT.

245 || 5^b hoş: çoğ T₁ çoğ A₃.

245 || 6^a Ėoncelerin: Ėonce lebün S₄.

245 || 6^b duramaz: ıuramaz A₃ durmaya A₂, S₂.

245 || 7^a süz-i: Ėâl-i S₃, M, İÜ, S₈, S₉, S₁₀ derd ü V derd-i [G] || kıılam: kıılam TT edeyüm A₁, KN, BN, S₄, S₆, [T, TD, D].

245 || 7^b gibi: kimi A₁, KN, [T, TD].

246.¹**Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

1. ‘Ârızuñ görse felek mihr bırağmaz aya
Zerre zerre kıilup anı bırağur şahrâya
2. Şüretün ‘aksin alup bâğa girer her dem su
Reşkden kıan içürür berg-i gül-i ra‘nâya
3. Yèridür ‘aksüne âyine demür bend ursa
Nè için kıarşu durur sen gibi bî-hem-tâya
- 4.⁶ Bulduğı yerde hasedden gün urur sâyeñe tığ
Ki refik olmaya sen mâh-ı melek-simâya
- 5.⁸ Oha peykân dikilür gamzeñ için peyveste
Doқınur ta‘ne ohi kıaşuñ ucından yaya
- 6.¹⁰ La‘l-i nâbuñ şıfatı şehd-i muşaffâdur lik
Acı êtmış anı şafrâ-yı hased şahbâya
7. Yâr şalmazsa Fuzûlî saña meylin nè ‘aceb
Nèce meyl êtmek olur sen gibi bir rüsvâya

1 Bu gazelde de “ALÎ BÂLÎ” ismiyle muvaşşah sanatı yapıldığı söylenebilir. Ancak 2. beytin ilk mısrasının başlangıç kelimesi elimizdeki nüshaların çoğunda “suretün” olarak kaydedilmiştir. Gazelde muvaşşah sanatı bulunduğunun kabul edilmesi durumunda bu kelimenin “leblerün” olarak düzeltilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte 233. gazelin kelime kadrosu ve şiirin yapısı şahsa özgü nitelikler göstermektedir. Burada ise şiirin işlenişi, kelime kadrosu ve düzeni için bunu söylemek mümkün görünmemektedir. Bu nedenle nüsha ailelerinin işaretleri doğrultusunda “suretün” okunuşu tercih edilmiştir.

246 A₁ 63^b, İÜ 63^b, B 97, A₂ 62^b, A₃ 76^b, KN 67^b, M 73^a, T₁ 151^b, P 271^b, S₁ 190^a, V 64^a, TT 62^a, S₃ 70^a, BN 54^a, TN 92^b, S₄ 92^b, S₅ 67^b, S₆ 67^a, S₇ 71^b, S₈ 59^b, S₉ 77^a, S₁₀ 71^b, S₁₁ 82^b.

246 || 1^b kıilup: kıılır A₁, A₂, KN, V, TT, BN, S₄, S₅, S₆, S₈, S₁₁, [G, T, TD] || anı: onı A₁ || bırağur: bırağur A₃.

246 || 2^a şüretün: leblerün A₃, T₁, TN, S₇, [TD] lebüñün S₈ || ‘aksin: ‘aksi S₃, S₄ || su: şu S₃, S₁, TT, A₃, İÜ.

246 || 2^b reşkden: reşkdin A₁, M || ra‘nâya: hamrâya A₁, V, TT, BN, S₄, S₅, S₆, [G].

246 || 3^a ‘aksüne: reşkden A₂, A₃, T₁, TT || bend: bende TT || ursa: düşe TT olsa A₂, S₃, M, İÜ, S₈, S₁₀, S₁₁.

246 || 3^b durur: durar A₁, V, S₅ turur A₃, TT || gibi: kimi A₁, [T, TD] meh-i S₄ teki [G] || bî-hem-tâya: bî-pervâya V.

6 Bu beyit S₄ ve S₅’te yoktur.

246 || 4^a yerde: - V || gün: göz V.

246 || 4^b olmaya sen: olmayasan A₁.

8 Bu beyit A₁’de ve S₄’te yoktur.

246 || 5^a dikilür: tıkilür A₂, V, TT, S₅.

246 || 5^b doқınur: toқınur A₂, KN, TT, A₃, V, S₅ || kıaşuñ: gamzeñ A₃.

10 Bu beyit S₃’te yoktur.

246 || 6^a şehd-i: cäm-ı M || muşaffâdur: muşaffâdan T₁ || lik: yêg T₁.

246 || 6^b anı: - A₁.

246 || 7^a şalmazsa Fuzûlî saña meylin: salmazsa Fuzûlî saña meylin A₁, A₂, V, S₄, S₅ şalmazsa Fuzûlî baña meylin

A₃, S₇ meylin saña şalmazsa Fuzûlî S₁, M, S₃, B, İÜ, S₈, S₉, S₁₀ meylin baña şalmazsa Fuzûlî T₁, TN.

246 || 7^b sen: ben A₃ || gibi: kimi A₁, KN, [T, TD] || bir: - TT.

247.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Su vèrür her şubḥ-dem gözyaşı tîğ-ı âhuma
Kim tökem kıanın sipihrüñ şalsa mihrin mâhuma
2. Şem'-i ruḥsâruñ odı kıldı meni âteş-perest
Çâk-i sînemden temâşâ eyle âteşgâhuma
3. Tütüyâ tek çeşm-i erbâb-ı nazardur menzilüm
Gerçi ḥâk-i reh-güzârem dîde-yi bed-ḥ'âhuma
- 4.⁵ Ğam kimi öldürse kıanlı tek kaçâr menden yaña
Şâh-ı derdem ilticâ eyley 'ulüvv-i câhuma
- 5.⁷ Bir fakîrem durmasun kimse maña ta'zîm için
Kanda gêtsem êy gözüm su sep ğubâr-ı râhuma
6. Ğâfilem sırr-ı leb-i cân-perverüñden tâ ḥaṭuñ
Kondurupdur gerd mir'ât-ı dil-i âgâhuma
7. Êy Fuzûlî yâre dönderdüm yüzüm aġyardan
Ḥaşmı çoḥ gördüm şıġındum şıdk ile Allâhuma

247 A₁ 66^a, İÜ 63^b, B 97, A₂ 65^a, A₃ 75^b, KN 70^a, M 73^b, T₁ 150^b, P 272^a, S₁ 190^a, T₂ 74^a, S₂ 59^a, V 64^a, TT 64^a, S₃ 71^a, BN 57^a, TN 91^a, S₄ 95^b, S₆ 69^b, S₇ 71^a, S₈ 59^a, S₉ 77^a, S₁₀ 72^a, S₁₁ 86^a.

247 || 1^a su: şu A₃, V, S₃, TT, İÜ || tîğ: şem' T₁.

247 || 1^b tökem: dökem S₃, S₁, İÜ töken A₁ || şalsa: salsa T₂, S₄ şala T₁ || mihrin: mihrüñ A₁, T₂ mihr ü S₃, İÜ.

247 || 2^a şem': şevk T₂ || ruḥsâruñ: rüyuñ A₁ || meni: şol meni A₁.

247 || 2^b sînemden: sînemde S₁, TT, V, T₂, BN.

247 || 3^a tek: -veş TT || çeşm-i: çeşmüm T₁.

247 || 3^b reh-güzârem: reh-güzâr S₃.

5 Bu beyit S₃'te yoktur. İÜ'de bu gazelin sadece ilk üç beyti vardır.

247 || 4^a kimi: ğibi M, T₁, V, T₂, [G] ğünü A₂, S₂ kişi TT || öldürse: olursa A₂, S₂, TT || kıanlı tek: cevri ile V, B kıan okuñ A₂, S₂ ol kaçâr M || kaçâr: çıkâr S₁ gelür M || menden: bendeñ V başdan S₁ mendin A₁ || yaña: baña S₁.

247 || 4^b eyley: éder V.

7 Bu beyit V'de yoktur.

247 || 5^a durmasun: tırmasun A₃.

247 || 5^b kanda: ḥanda A₁, KN, TT, S₄ || gêtsem: yêtsem T₂ || gözüm: perî S₃ || su: şu S₃, A₃, S₁, TT, S₂.

247 || 6^a leb-i: lebüñ V || cân-perverüñden: cân-perverinden S₃ || tâ: kim TT yâ [G].

247 || 6^b gerd: gerdi S₂ || dil-i âgâhuma: cemâl-ullâhuma [G].

247 || 7^a yâre: yâri S₄ || yüzüm: yüzün S₄.

247 || 7^b çoḥ: çün S₃ || şıġındum: şıkdum S₃, T₂.

248.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Yürütmeñüz 'araķı meclis içre bâde ile
Harâm-zâdeni kıoymañ helâl-zâde ile
- 2.⁴ Vêrür sitem sebaķın tıfl-ı haçtuña zülfün
Kıoma ol içi kıaranı bu levhi sâde ile
3. Maña zamân ile Mecnün muķaddem olsa n'ola
Oyunda şah berâber degül piyâde ile
4. Kıařuñ belâsına düşdüme felek ğamın çekerek
Bu güçlü yayı çekerek oldum ol kebâde ile
5. Kıapuñda ham kıadümi gezdürüp yürür göñlüm
İtüñ-dürür yüğürür her taraf kıılâde ile
6. Menem müderris-i 'ilm-i cünün kıanı Mecnün
Ki ber-murâd ola devrümde istifâde ile
- 7.¹⁰ Başum ayağuña ger düşse men'in eylemezem
Nê eyledi maña nem var bir fütâde ile
- 8.¹² Meni şağınma Fuzûlî ğam içre Mecnün tek
Ki men ziyâdeem andan ğam-ı ziyâde ile

248 A₁ 66^a, B 98, A₂ 65^a, A₃ 76^a, KN 70^b, M 73^b, T₁ 151^a, P 272^a, S₁ 190^b, T₂ 74^b, S₂ 59^b, V 64^b,
TT 64^a, S₃ 71^a, BN 57^a, TN 92^a, S₄ 96^a, S₆ 70^a, S₇ 71^b, S₈ 59^a, S₉ 77^b, S₁₀ 72^b, S₁₁ 86^a.

248 || 1^a yürütmeñüz: getürmeñüz S₄.

248 || 1^b harâm-zâdeni: harâm-zâde'i A₂, V, M, TT, S₄ harâm-zâdeyi S₂.

4 Bu beyit S₃'te yoktur.

248 || 2^a vêrür: vêr S₂ || zülfün: hüsñün A₃.

248 || 2^b ol içi: bu içi S₁, M, A₃, B, P, S₇, S₉ o yüzü [G] || kıaranı: kıarayı S₂, S₁, M, S₈, S₁₁ || bu: o A₃,
B, M || levhi: levh-i A₁, A₂, A₃, M, T₁, T₂, S₂, V, TT, P, BN, TN, S₄, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁, [TD].

248 || 3^b oyunda: öñinde V || degül: midür S₃.

248 || 4^b ol: o S₁.

248 || 5^b itüñ-dürür: itüñdür T₂ atuñdur A₁.

248 || 6^a 'ilm-i: ders-i S₃ || cünün: vefâ T₂ || kıanı: kıanı A₁, KN kıatı V.

248 || 6^b ber-murâd: bir murâd A₁, KN, S₂, S₄, [G] || ola: ala A₁, KN, S₂, S₄, [G] || devrümde: devrinde
T₁ || istifâde: isti'âde A₁, KN.

10 Bu beyit A₂ ve A₃'te yoktur.

248 || 7^a başum: yaşum S₂, [TD, D] || ger düşse: düşdiyse S₄ || men'in: men' B, M, T₁, S₁, S₃, TN, S₈,
S₉, S₁₀ || eylemezem: etmezem B.

248 || 7^b nê: nem TT || maña: saña T₁.

12 Bu beyit A₂'de yoktur.

248 || 248 || 8^a meni: bana [G] || şağınma: şağınma V oğıma A₁, KN, S₄, [T] || Fuzûlî ğam içre: ğam içre
Fuzûlî T₂.

248 || 8^b andan: ondan A₁.

249.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Hışdur ey gün tãlî'ün kim düşdüñ ol hãk-i dere
Ehl-i devlet dâmenin dutduñ yetersen bir yere
2. Dâme düşmiş bir şikârem kim 'adem şahrâsına
Menzilümden her taraf açmış ecel biñ pencere
3. La'lün eṭrâfında ḥaṭṭuñdan gönül eymin degül
İ'timâd olmaz yeñi imâna gelmiş kâfere
4. Hıaṭ né hâcet ehl-i dil kaydına ruhsârũñ yeter
'Âlemi dutmaḫda gün muḥtâc olur mı leşkere
5. Sâye şalduñ suya serv-i nâzı reşk öldürdi kim
Men dururken devlet-i vaşluñ né nisbet âḫere
- 6.⁷ Başda her tüg 'ışk odından bir tütündür kim çıḫar
Çizginen başum belâ bezminde beñzer micmere
7. Êy Fuzûlî mende râḫat koymadı şeydâ gönül
İsterem kim kırtılam andan vërem bir dil-bere

249 A₁ 66^b, B 98, A₂ 65^b, A₃ 73^a, KN 71^a, M 74^a, T₁ 147^b, P 272^a, S₁ 190^b, T₂ 74^b, S₂ 59^b, V 64^b,
TT 64^b, S₃ 71^b, BN 57^b, TN 88^b, S₆ 70^a, S₈ 59^b, S₉ 77^b, S₁₀ 72^b, S₁₁ 86^b.

249 || 1^a düşdüñ: düşdi T₁, S₁, V.

249 || 1^b dutduñ: tütduñ A₃, B tüt kim S₂ || yere: dere S₂.

249 || 2^a kim: ki [TD].

249 || 2^b menzilümden: menzilümdür A₂ || ecel: oḫun S₁ || biñ: miñ A₁, KN.

249 || 3^a eṭrâfında: eṭrâfına S₃, M || eymin: etmiş S₁, S₃, M açmış T₁, A₃ iymin [TD] imen [T] eymin [G].

249 || 3^b imâna: İslâma V.

249 || 4^b dutmaḫda: tütmaḫda A₃, B, S₂ || olur mı: olmaz S₃ || leškere: aḫtere V.

249 || 5^a şalduñ: salduñ A₁, V || suya: şuya S₁, A₃, TT, S₂, S₃ || nâzı: nâz V || öldürdi: öldürdi ve'y S₁.

249 || 5^b dururken: ırururken A₃ durur kim T₁ || âḫere: içre S₂.

7 Bu beyit T₂'de yoktur.

249 || 6^a tüg: mü S₂ || 'ışk odından bir tütündür: 'ışk odına bir tütündür M 'ışk odından her tütündür V odından bir tütündür S₁ bir tütündür 'ışk odından A₂, S₂, [G].

249 || 7^a mende: sende M.

249 || 7^b kim: ki V || kırtılam: kırtaram V || andan: ondan A₁, T₂ || vërem: vër T₁.

250.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

- 1.² Göñül seccâdeye başma ayak³ tesbiha el urma
Namâz ehline uyma anlaruñla durma oturma
2. Egilüp secdeye şalma ferâgat tâcını başdan
Vuzûdan su sepüp râhat yuğusun gözden uçurma
3. Sağın pâ-mâl olursan büriyâ tek mescide girme
Ve ger nâ-çar girseñ anda minber gibi çoğ durma
4. Mü'ezzin nâlesin alma kulağa düşme teşvişe
Cehennem çapusın açdurma vâ'izden haber şorma
- 5.⁸ Cemâ'at izdihâmı mescide şalmış küdüretler
Küdüret üzre luğf ét bir küdüret sen hem arturma

250 A₁ 66^b, İÜ 64^a, B 98, A₂ 65^b, A₃ 72^b, KN 71^a, M 74^b, T₁ 148^b, P 272^b, S₁ 191^a, T₂ 75^a, S₂ 60^a, V 65^a, TT 64^b, S₃ 71^b, BN 57^b, TN 89^a, S₄ 96^a, S₆ 70^b, S₈ 60^a, S₉ 78^a, S₁₁ 87^a.

2 İÜ'de bu gazelin ilk dört beyti yoktur.

3 Gazel, yek ahenk bir gazel olduğu için metnin parçaları arasında sıkı ilişki bulunmaktadır. Gazelde, rindane bir bakışla, zahidane hayat ve bu hayatın unsurları gönül üzerinden ironik bir dille eleştirilmektedir. İlk mısradan öbür fark yeğlendiğinde şairin gönlü namazdan men etmesinin sebebi, elinde içki olmasına bağlanmaktadır. Bu durumda şairin rindane yaklaşımı yok olmakta ve metin, şeriâtın bakış açısına bürünmektedir. Sanki şair gönlünü tariz yollu, Nisa 43. Ayeti de hatırlatarak, içki içiyor ve namaza meyl etmiyor diye eleştirmektedir. Oysa metindeki öbür beyitler incelendiğinde şairin gönlünü değil zahidane hayatı eleştirdiği görülür.

250 || 1^a göñül: dilâ S₂ || seccâdeye başma ayak: seccâdeye basma ayak V tâ var elüñden câm-ı mey T₁ tâ var elüñde câm-ı mey A₁, KN, S₃, T₂, S₂, TT, BN, TN, S₄, S₆, S₈, S₉, S₁₁, [T, G, TD]

250 || 1^b anlaruñla: onlaruñla T₁ onlar ilen A₁, T₂ anlar ile V, TT, S₄ onlar ile [G] || durma: çurma A₃, M dur S₂.

250 || 2^a şalma: salma A₁, TT, T₂, S₄.

250 || 2^b su: şu S₁, TT, S₂, A₃, S₃ || râhat: ğâffet S₃ || yuğusun: yuğusun KN, A₃ yukusu [G] || vuzûdan su sepüp: vuzû suyu ile [G].

250 || 3^a olursan: olursañ V.

250 || 3^b ve ger: eger A₁, KN, T₂, S₄, [G] || girseñ: girsen KN, V, S₄ || anda: onda T₂ || gibi: kimi A₁, KN, T₂, [T, TD] || durma: çurma A₃.

250 || 4^a nâlesin: nâlesi A₁ || kulağa: kulağa B || düşme: girme S₃.

250 || 4^b şorma: sorma KN, T₂, V, T₁, TT, S₄.

8 Bu beyit S₄'te yoktur.

250 || 5^a cemâ'at izdihâmı: cemâ'atle imâmı A₃, B, M, T₁, S₁, S₃, P, İÜ, S₈, S₉ cemâ'atle izdihâmı TN cemâ'atler çamu A₁ cemâ'atler çamı KN || şalmış: salmış V, T₂, A₁ şalmışdur KN saldı [G].

250 || 5^b sen hem: sen de S₂ dağı TT hem sen [G].

6.   Hâṭibin ṣanma ṣādık mescidüñ ḳavliyle fi'l étme
          İmâmın ṣanma 'âḳil ihtiyâruñ aña tapşurma
7.   Fuzûlî behre vërmez ṭâ'at-ı nâḳış nédür cehdüñ
          Kerem ḳıl zerḳı ṭâ'at şüretinde ḥadden aşurma

---

250 || 6^a ḥaṭibin: ḥatibün T2 || mescidüñ: vâ'izün A3, [TD, D] anuñ S2 mülḥidün P, S8, S11 müftünin [G].

250 || 6^b ihtiyâruñ: hem emânet TT || aña: oña A1, KN || tapşurma: dapşurma V tapşurma A3 || ṣanma: şayma [T] dutma [TD, D].

250 || 7^a nédür: budur İÜ, S3.

250 || 7^b zerḳı: zerḳ V, TT, M.

251.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ėy vücūd-ı kâmilün esrâr-ı hikmet maşdarı
Maşdarı zâtuñ olan eşyâ şifâtuñ mażharı
2. Mażharı her hikmetün sensen ki kilik-i kudretün
Şafha-yı eflâke naķş etmiş huţuţ-ı aħteri
3. Aħteri mes‘ud olan oldur ki şab‘-ı pâkinün
Ėâbil-i feyz ola luţfuñdan şafâ-yı cevheri
4. Cevheri ma‘yüb olan nâķış menem kim muttaşıl
Sâdedür haţtuñ hayâlınden zamîrüm defteri
- 5.⁶ Defteri a‘mâlümün haţt-ı haţadandur siyâh
Ėan töker çeşmüm hayâl êtdükçe hevl-i maħşeri
6. Maħşeri eşküm vêrür seyl-âba ger rüz-ı cezâ
Olmasa maķbül dergâha sirişküm gevheri
7. Gevheridür işķ baħrinün Fuzûlî âb-ı çeşm
Lîk bir gevher ki luţf-ı Haķ añadur müşteri

251 A₁ 67a, İÜ 64a, B 99, A₂ 66a, A₃ 77a, KN 71b, M 74b, T₁ 151b, P 272b, S₁ 191a, T₂ 75b, S₂ 60a, V 65a, TT 65a, S₃ 72a, BN 58a, TN 92b, S₄ 96b, S₆ 70b, S₇ 72a, S₈ 60a, S₉ 78a, S₁₀ 73a, S₁₁ 87a.

251 || 1^b maşdarı: maşdar-ı A₁, İÜ, A₂, KN, S₁, T₂, S₂, TT, S₃, BN, TN, S₄, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, [G] || olan: senün A₃, S₃, İÜ.

251 || 2^a mażharı: mażhar S₃, T₂, İÜ, TN, S₄ || hikmetün: kudretün B hikmeti TN, S₄ || kudretün: hikmetün S₄.

251 || 3^a aħteri: aħter S₁, S₃ || pâkinün: pâküñe A₁, KN pâkidür V pâk tek T₂ pâki tek S₁ pâkdan BN pâk ilen TN pâk ile [T, TD, D] nâziķi [G].

251 || 3^b şafâ-yı: şafâ vü S₃, İÜ.

251 || 4^a cevheri: cevher S₁ || nâķış: şimdi M || kim: tek V || muttaşıl: dâyim T₂.

251 || 4^b haţtuñ: hâl S₃ || hayâlınden: hayaliyle A₂, A₃, B, M, T₁, S₁, S₃, V, İÜ, TN, S₇, S₈, S₉.

6 Bu beyit S₄'te yoktur.

251 || 5^a defteri: defter-i A₁, A₃, M, S₁, T₂, S₃, V, P, İÜ, BN, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁ || a‘mâlümün: a‘mâlün P || haţt-ı: haţtı V, T₂, A₃.

251 || 5^b töker: döker S₁, B, S₂.

251 || 6^a maħşeri: defteri S₄ || eşküm: eşküm eger V || vêrür: vère A₁, KN || seyl-âba ger: seyl-âb ger T₂ olursa V.

251 || 6^b maķbül dergâha: maķbül-i dergâhuñ A₃, S₁, S₂, BN, TN, S₈, S₁₀, [TD, G, D].

251 || 7^b luţf-ı: sırr-ı A₂, S₂ feyz-i S₄ || haķ añadur: haķ oñadur İÜ, A₁ haķdur aña T₂ haķdır ona [G] || müşteri: rehberi A₂.

252.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Ėy vücūduñ eşeri hıllkat-i eşyâ sebebi
Nebi ol vaqt ki bi'l-fi'l gerekmezdi nebi
2. Seyyid-i Ebtaħî vü ümmî vü Mekkî vü zekî
Hâşimî vü Medenî vü Kureşî vü ‘Arabî
3. Sebkat-i zât ile eyvân-ı risâlet şadrı
Şeref-i aşl ile fihrist-i rüsül müntaħabı
4. ‘Azm-i çarħ etdi Mesîhâ ki bula mi‘râcuñ
Yêtmedi menzil-i maqşûda tarîķ-ı talebi
- 5.⁵ Enbiyâda kime sen tek bu müyesserdür kim
Âdeme vech-i mübâhât ola ‘izz-i nesebi
- 6.⁷ Hâlef-i mu‘teber-i Âdem ü Havvâ sensen
Ce‘alallâhu fidâ‘en leke ümmî ve ebî⁹
7. Yâ Nebî kılma Fuzûlîni kapuñdan maħrûm
‘Afv kıl var ise dergâhda terk-i edebi

252 A₁ 67^a, İÜ 64^a, B 99, A₂ 66^b, A₃ 77^a, KN 71^b, M 75^a, T₁ 152^a, P 272^b, S₁ 191^b, T₂ 75^b, V 65^b, TT 65^a, S₃ 72^b, BN 58^a, TN 93^a, S₄ 97^a, S₇ 72^a, S₈ 60^b, S₉ 78^b, S₁₀ 73^b, S₁₁ 87^b.

252 || 1^a eşeri: eşer-i M, S₁, TT.

252 || 2^a ebtaħî vü: ebtaħî A₁, İÜ, A₂, A₃, KN, B, M, T₁, S₁, T₂, BN, TN, S₃, S₄, S₇, S₈, S₉ || ümmî vü: ümmî İÜ, A₁, A₂, A₃ B, M, T₁, T₂, S₃, BN, TN, S₄, S₇, S₈, S₉ mekkî S₁ mekkî vü S₁₀. [G] || mekkî vü: mekkî İÜ, A₁, A₂, A₃ B, M, T₁, T₂, S₃, BN, TN, S₄, S₇, S₉, ümmî S₁ ümmî vü S₁₀. [G] zekkî TT.

252 || 2^b hâşimî vü: hâşimî İÜ, A₂, A₃ B, M, T₁, S₁, T₂, S₃, TN, S₇, S₈, S₉, || medenî vü: medenî A₂, A₃, B, M, T₁, T₂, BN, TN, S₇, S₉ kureşî S₃, İÜ, S₈ kureşî vü TT, S₁₁ ġureşî S₁ || kureşî vü: kureşî A₂, A₃, B, M, T₁, T₂, BN, TN, S₇, S₉ medenî S₁, S₃, İÜ, S₈ medenî vü TT, S₁₁.

252 || 3^b şeref-i: şeref ü TT || aşl: ‘izz TT ‘ilm A₂ zât B, A₃, S₁, T₁, M, V, S₃, P, İÜ, S₇, S₉ || rüsül: belâ [G].

5 Bu beyit İÜ ve S₃’te yok.

252 || 5^b ‘izz-i: ‘izz ü A₃, T₁, V.

7 Bu beyit S₄’te yoktur.

252 || 6^a hâlef: hıllkat M, V, S₃, İÜ, S₇, S₁₁ hıl’at T₁, P, TN hıllk T₂.

252 || 6^b fidâ’en: fidâke T₂ || ve ebî: zekkî V.

9 Allah, annemi ve babamı sana feda etsin.

252 || 7^b dergâhda: dergâhuñda TT.

253.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Êy hoş ol günler ki ruhsârûn maña manzûr idi
Çeşm-i ümmîdüm çirâğ-ı vaşldan pür-nûr idi
2. Kurb şevkı 'âfiyet-bahş-ı ten-i bîmâr olup
Vaşl zevkı râhat-efzâ-yı dil-i mehcür idi
3. 'İzzetüm şem'î münevver tâlî'üm 'azmî kavî
Devletüm hükmi revân 'ayşum evi ma'mûr idi
4. Dâmen-i iqbâlûme gerd-i ta'arruz yétmeyüp
Çeşm-i hâsid çihre-yî cem'iyetümden dür idi
- 5.⁶ Âdem idüm kurb-ı dergâhuñda bulmuşdum kabûl
Menzilüm cennet meyüm Kevşer enîsüm hür idi
6. Baht maflûbum müyesser kılmağa mahkûm olup
Dehr esbâbum müheyâ kılmağa me'mûr idi
7. Her du'â kılsam tevaqqûfsuz olurdu müstecâb
Her temennâ eylesem ihmâlsüz maqđür idi
- 8.¹⁰ Hece vehminden yetürmezdüm küdüret gönlüme
Gerçi devrânûñ muhâlif gezmegi meşhûr idi
9. N'ola ger şalsa Fuzûlîni gam-ı hicrâne çarh
Vaşl eyyâmında ol gâfil iyen mağrûr idi

253 A₁ 67^b, İÜ 64^b, B 99, A₂ 66^a, KN 72^a, M 75^b, T₁ 152^b, P 273^a, S₁ 191^b, T₂ 76^a, S₂ 60^b, V 65^b, TT 65^a, S₃ 72^b, BN 58^b, TN 93^b, S₄ 97^a, S₈ 60^b, S₉ 79^a, S₁₀ 74^a, S₁₁ 88^a.

253 || 1^a ol: ân S₁.

253 || 1^b çirâğ: çirâğ A₂ || vaşldan: vaşldın A₁, KN vaşluña T₂.

253 || 2^a kurb: kurbı V || şevkı: şevk A₁, A₂, KN, T₂, V şevkım S₄ || 'âfiyet: 'âkıbet KN || ten: dil A₂, T₁, S₁, TT, S₂, TN, S₈ || olup: idi M, B, T₁, S₁, S₃, V, P, İÜ, TN, S₈, S₉, S₁₀.

253 || 2^b zevkı: zevk V || mehcür: mecrûh M, S₂.

253 || 3^a şem'î: şem' V || 'azmî: 'azm V bahtı S₄.

253 || 3^b hükmi: hüküm V.

253 || 4^a yétmeyüp: koymayup TT kınmayup S₄.

6 Bu beyit S₂'de yoktur.

253 || 5^a âdem idüm: ol ümmîdüm TT || dergâhuñda: dergâhında V, T₂, S₄ dergâhuña A₂.

253 || 6^a olup: idi A₁, KN.

253 || 6^b dehr: mihr A₂ || esbâbum: esbâbı S₄.

253 || 7^b ihmâlsüz: imânsuz T₁.

10 Bu beyit S₂ ve T₂'de yoktur.

253 || 8^a hece: devr [G].

253 || 9^a şalsa: salsa A₁, KN, T₂, V, S₄ sala T₁ || Fuzûlîni: Fuzûlîyi S₂ || hicrâne: hicrân S₁ || gam-ı: gam u [G].

253 || 9^b eyyâmında: eyyâmından S₃ || iyen: igen S₂, B.

254.

Fâ'ilâtün fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Êy tegâfûl birle her sâ'at kılan şeydâ meni
Vâkıf ol kim öldürür bir gün bu istignâ meni
2. Zâ fum êlden yaşuran ahvâlümü şahlar velî
Nâle-yi bî-ihtiyârumdur kılan rüsvâ meni
3. Ger meni hûn-âbe-yi eşküm nihân eyler nê sūd
Çanda olsam miḥnet-i 'ışkuñ kıılır peydâ meni
4. Vâlih-i zevk-ı leb-i mey-gün u çeşm-i mestüñem
Sâkiyâ şanma ḥarâb êtmiş mey-i şahbâ meni
5. Hâli êtmişdür meni menden maḥabbet düstlar
'Ayb kıılmañ görseñüz 'âlemde bî-pervâ meni
- 6.⁷ Güşe-yi miḥrâb dutmışdum reh-i zühd ü şalâḥ
Çoymadı öz hâlüme ol nergis-i şehlä meni
7. Êy Fuzûlî bir şanem zülfine göñlüm bağladum
Çekdi zencîr-i cünûna 'âkıbet sevdâ meni

254 A₁ 68^a, İÜ 65^a, B 100, A₂ 67^a, KN 72^b, M 75^b, T₁ 152^b, P 273^a, S₁ 192^a, T₂ 76^a, S₂ 60^b, V 66^a,
TT 69^b, S₃ 73^a, BN 59^a, TN 93^b, S₄ 97^b, S₇ 72^b, S₈ 61^a, S₉ 79^a, S₁₀ 74^a, S₁₁ 88^a

254 || 1^a sâ'at: laḥza T₂ || şeydâ: rüsvâ TT.

254 || 1^b bir gün: âḥır [G].

254 || 2^a yaşuran: yaşurur T₂ yaşur V yaşurur [G] || şahlar: saḫlar T₂, B saḫlar A₁, KN, T₁, V, TT, S₄.

254 || 2^b bî-ihtiyârumdur: bî-ihtiyârumdan S₁, T₂.

254 || 3^a meni: benüm S₃ || eşküm: çeşmüm V || nihân: revân T₁.

254 || 3^b çanda: ḥanda A₁, KN, V, TT, S₄ || peydâ: rüsvâ A₁, KN şeydâ TT sevdâ T₁ || miḥnet-i 'ışkuñ:
şüret-i 'ışkuñ S₈ nâle vü zârum [TD, D] nâle-yi zârum [T].

254 || 4^a leb-i mey-gün u: mey-i gül-gün u TT leb-i mey-gün V, S₁.

254 || 4^b mey-i şahbâ: mey ü şahbâ [T, D].

254 || 5^a êtmişdür: êtmişdi B.

7 Bu beyit S₂'de yoktur.

254 || 6^a miḥrâb: miḥrâba T₁, [G] || dutmışdum: dutdum ben A₂ || zühd ü: zühd S₁.

254 || 6^b çoymadı: koymaz S₃ çoymazı İÜ çoymasaydı S₁.

255.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Bırahdı hâke hüsünün âftâb-ı 'âlem-ârâyı
Götürdi yer yüzünden mu'ciz-i la'lün Mesihâyı
2. Êki gözden revân etmiş sirişküm kâmetün şevkı
'Aşâ-yı mu'cizi gör kim êki bölmiş bu deryâyı
3. Bükilmiş kaddümi kırtarıgör kullâb-ı zülfünden
Haçadur çekmesün çoğ bağı çökmüş bir şınık yayı
4. Ruhuñ üzre ham-ı ebrûnı görmek isterem ammâ
İyen düşvâr olur gün var iken görmek yeñi ayı
5. Şarâb-ı nâba luţf ét muhtesib kâhr ile çoğ bağma
Mükedder kılma 'aks-i tîreden câm-ı muşaffâyı
- 6.⁷ Yedi gündür ol ayı görmezem âhum şerârıyla
N'ola kılsam Benâtü'n-naş ile yeksân Süreyyâyı
7. Fuzûlî eşk seyliyle perişân olma şabr eyle
Aña hem var ola âhîr dutup durur mı dünyâyı

255 A₁ 68^a, İÜ 65^a, B 100, A₂ 67^a, A₃ 77^b, KN 72^b, T₁ 153^a, P 273^a, S₁ 192^a, T₂ 76^b, S₂ 61^a, V 66^a,
TT 66^a, S₃ 73^a, BN 59^a, TN 94^a, S₄ 98^a, S₇ 72^b, S₈ 61^a, S₉ 79^b, S₁₀ 74^b, S₁₁ 88^b.

255 || 1^a hâke: serv A₁ yere KN, S₄ || hüsün: kaddün A₁, V.

255 || 1^b götürdi: getürdi T₂ || la'lün: luţfuñ T₁ la'l S₃ zülfün T₂.

255 || 2^a revân etmiş sirişküm: sirişküm cârî olmuş S₃ || şevkı: şevkın A₂, V.

255 || 2^b mu'cizi: mu'cizin TT - V || bu: ol bu T₁, V.

255 || 3^b çekmesün: bükmesün TT || bağı: bağrumı V || bir: bu T₂, S₂ || şınık: şınık KN, S₃, İÜ şınık
A₁, S₁ şınığ TT müşteri S₂ çürük [G] || yayı: yay V.

255 || 4^a ebrûnı: ebrüyü A₁.

255 || 4^b iyen: igen A₃, B, S₂, S₃, P, İÜ, S₇ velî TT || olur: irür S₄ || var iken: var S₁ batmadın A₂, S₂.

255 || 5^a nâba: nâb A₁, A₂, KN, S₂, V, S₃, TN, S₇, S₈, S₁₀ nâbı TT || luţf: kâhr S₄ || ét: - V || kâhr ile çoğ
bağma: çoğ mihr ile bağma A₁ luţf ile çok bağma S₄.

7 Bu beyit S₃'te yoktur.

255 || 6^a görmezem: görmedüm B.

255 || 7^a seyliyle: seybinden S₁.

255 || 7^b aña: oña A₁ buña A₂, S₂ || dutup durur mı: dutupdur mı bu T₂ tutup turar mı A₃ dudupdur mı
S₁ dutup durmaz bu TT, S₄ dutuptur rüy-ı [G] || dünyâyı: dünyanı T₂.

*G'de 280. gazelin 4. beyti bu gazelde gösterilmiştir:

Belâdur şehrlerden ben gibi rüsvây-ı hâlğ olmak

Ne hoş Ferhâd u Mecnûn menzil etmiş küh u şahrâyı

256.¹**Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün**

1. Meni cāndan uşandurdı cefādan yār uşanmaz mı
Felekler yandı āhumdan murādum şem'î yanmaz mı
2. amu bīmārına cānān devā-yı derd ēder ihsān
Nēçün ılmaz maña dermān meni bīmār şanmaz mı
- 3.⁴ Ğamum pinhān dutardum men dēdiler yāre ıl rūşen
Dēsem ol bī-vefā bilmen inanur mı inanmaz mı
- 4.⁶ Şeb-i hicrān yanar cānum tōker an çeşm-i giryānum
Uyadur hāı efgānum ara bahtum uyanmaz mı

1 Rudolf Dvorak ve Sadeddin Nüzhet Ergun, Bâkî'nin bu gazele bir tahmîs yazdığını ifade ederek bunu Fuzûlî'nin Bâkî üzerindeki tesirine örnek gösterirler. Sabahattin Küçük, bu tahmîse yazma nüshalarda rastlamadığını, Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi 3424 nolu şiir mecmuasında bu tahmîsi gördüğünü belirtmiş ve tahmîsin üslup bakımından Baki'nin şiirlerine pek benzemediğini ifade etmiştir. Daha sonra bu tahmîsin 16. yy. şairlerinden Mânî'ye ait olduğunu söylemiştir. Bu tespitlerden sonra Sabahattin Küçük, Fuzûlî'nin Bâkî üzerinde fazlaca tesiri olmadığını vurgulamıştır.

Aynı makale içinde sayın Küçük, yukarıda künyesi verilen şiir mecmuasında Fuzûlî'ye ait bir tesdise rastladığını belirtmiş ve muhtevası yönünden değerlendirerek tesdisin Fuzûlî'ye ait olma ihtimalinin kuvvetli olduğunu söylemiştir. Bizden önceki hiçbir çalışma içerisinde yer almayan, değerlendirdiğimiz ve gördüğümüz nüshaların hiçbirinde bulunmayan bu tesdisin üslup özellikleri dikkate alındığında Fuzûlî'nin Türkçe *Divânı* içinde böyle bir metnin bulunmasının mümkün olmadığını söyleyebiliriz. Öncelikle Fuzûlî divanda "erenler" kelimesini kullanmamıştır. Ayrıca Fuzûlî dinî-tasavvufî bir şiir yazsa dahi bunu açık tasavvufî terim ve kavramlarla yazmamıştır. Ne tevhidinde ne de naatlarında bu tesdisteki açık tasavvufî anlatım görülmez. Fuzûlî'nin bu remizli anlatımı dolayısıyla ki hâlâ şairin beşeri aşkı mı ilahî aşkı mı işlediği tartışılmaktadır. Sayın Küçük'ün bu şiirin Fuzûlî'ye aidiyetiyle ilgili söylediği muhteva özelliklerine, kendilerinin de belirttikleri gibi, hemen hemen bütün divan şairlerinde rastlanır. Bu sebeple araştırmacı tarafından ifade edilen değerlendirmeler bu tesdisin Fuzûlî'ye aidiyetini tam olarak ortaya koymamaktadır. [Sabahattin Küçük, "Fuzûlî'nin Bâkî Üzerindeki Tesiri ve Divânında Yer Almayan Bir Şiiri Hakkında", *Bu Alamet ile Bulur Soran Beni Fuzûlî Kitabı*, (İstanbul: Kesit Yayınları, 2011), 373-378.]

256 A₁ 68^b, İÜ 65^b, B 100, A₂ 67^b, A₃ 77^b, KN 73^a, M 76^a, T₁ 153^b, P 273^b, S₁ 192^b, T₂ 77^a, S₂ 61^a, V 66^b, TT 66^a, S₃ 73^b, BN 59^b, TN 94^b, S₄ 98^b, S₇ 73^a, S₈ 61^b, S₉ 79^b, S₁₀ 74^b, S₁₁ 89^a, TZ 76^a.

256 || 2^b dermān: ihsān T₂ || bīmār: bīmārı S₂.

4 Bu beyit T₂ ve V'de yoktur.

256 || 3^a ğamum: ğam A₂, İÜ || dutardum: tūtardum A₃.

256 || 3^b mı: yā S₃, İÜ.

6 Bu beyit T₂'de yoktur.

256 || 4^a cānum: baĝrum A₃, T₁ || tōker: dōker S₁, B, M, S₃, İÜ || an: hūn A₁.

256 || 4^b uyadur: uyarur A₃, [G].

- 5.¹ Gül-i ruhsâruña karşı gözümden kanlu ahar su
 Hâbibüm faşl-ı güldür bu ahar sular bulanmaz mı
6. Degüldüm men saña mâ'il sen êtdün 'aqlumı zâyil
 Maña ta'n eyleyen gâfil seni görgeç utanmaz mı
7. Fuzûlî rind-i şeydâdur hemîşe halka rüsvâdur
 Soruñ kim bu ne sevdâdur bu sevdâdan uşanmaz mı

1 Bu beyit S₃'te yoktur.

256 || 5^a ahar su: ahar şu TT ahar şu A₃, S₂, İÜ su ahar KN şu ahar S₁.

256 || 5^b ahar: kara T₂ || sular: şular A₃, S₂, S₁, T₁, İÜ.

256 || 6^b utanmaz mı: inanmaz mı A₁, A₂ || maña ta'n: beni ta'n S₄ beni men' [G] || gâfil: câhil [G].

256 || 7^a rind-i: rind ü A₁, A₂, KN, TT, A₃, V, M, P, BN, TN, S₄, S₇, S₉, S₁₁, TZ, [T].

256 || 7^b soruñ: şoruñ A₂, A₃, S₃, İÜ || sevdâdur bu sevdâdan: gavgadur bu gavgadın [G].

257.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Gétدی elden şanemüñ sünbül-i müşg-efşânı
Yine devr étدی perîşân men-i ser-gerdâni
2. Eyle mu‘tâd olubem âteş-i hicrânuña kim
Görmesem yandurur elbetde meni hicrânı
3. Gökde âhum yeli söndürdi çirâğın güneşüñ
Yerde eşküm ayağa urdı dür-i galţanı
4. Göz beyâzına çeker la‘llerüñ şüretini
Dem-be-dem hâme-yi müjgân ile bağrum kıanı
5. Çııdı cân kimseye izhâr édebilmen derdüm
N’edayüm âh bu derdüñ né ola dermâni
- 6.⁷ Êy sitem daşını bî-derdlere zâyî‘ éden
Yapagör bir néce daş ile dil-i vîrânı
7. Vêrse cân yétmese cânâna Fuzûlî né ‘aceb
Her kışı kim séver öz cânı içün cânânı

257 A₁ 68^b, İÜ 66^a, B 101, A₂ 68^a, A₃ 78^a, KN 73^a, M 76^b, T₁ 153^b, P 273^b, S₁ 192^b, T₂ 77^a, S₂ 61^b, V 66^b, TT 66^b, S₃ 74^a, BN 59^b, TN 94^b, S₄ 98^b, S₇ 73^a, S₈ 61^b, S₉ 80^a, S₁₀ 75^a, S₁₁ 89^a, TZ 76^a.

257 || 1^a elden: eldeñ V || sünbül: kâkûl V.

257 || 1^b men: dil A₁, KN, V, TT, T₂, BN, S₄, S₁₁ meh S₉.

257 || 2^a eyle: öyle A₃, B || hicrânuña: hicrâna T₁ hicrân ile S₃, M, İÜ, S₈, S₉, S₁₀, [G] hicrânına TZ, [TD, D] || kim: gönlüm T₁.

257 || 2^b görmesem: görmişem S₁.

257 || 3^b yerde: bir dem T₂ || ayağa: ayağa S₁ || urdı: şaldı T₂, S₄, TZ, [G] çaldı B.

257 || 4^a göz beyâzına: gör seyâhat ki TT || la‘llerüñ: la‘l-i lebüñ A₁, T₂, S₁₁, TZ, [TD, D].

257 || 5^a édebilmen: édebilmem A₂, S₂ édebilmez V.

257 || 5^b n’edayüm: n’edayin M, B né dëyem A₁, İÜ, A₃, T₂, TT, S₃, BN, S₄, S₁₀, S₁₁ || ola: olur İÜ, B || dermâni: fermâni V.

7 Bu beyit S₂’de yoktur.

257 || 6^a daşını: taşını S₁, B, A₂, A₃, S₃, M, İÜ.

257 || 6^b daş: taş A₂, S₁, B, A₃, M.

257 || 7^a yétmese: yétmeye S₁, A₃, A₂.

257 || 7^b séver: sever A₁, TT.

258.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Géceler tâ hâlüme gerdün temâsâ étmedi
Terk édüp bî-dâdını bir mihr peydâ étmedi
2. Nâvekin gör kim yarup eşküm dutar göz perdesin
Ëy déyen Mûsâ 'aşası kaç'-ı deryâ étmedi
3. Her demüñden biñ Mesîhâ zinde-yi cāvîd olur
Sen eden izhâr i'câzı Mesîhâ étmedi
- 4.⁵ Âşiyân tâ ravza-yı küyuñda dutdı murğ-ı dil
Geçdi tavf-ı Ka'beden uçmağa pervâ étmedi
5. Hiç 'âbid añmadı la'lün ki gözden kıan töküp
Secdeden durduqça tağyîr-i muşallâ étmedi
6. Zâf-ı t'âlî' kesdi dünyâdan naşîbin zâhidün
Yohsa öz re'yiyle zâhid terk-i dünyâ étmedi
7. Étmedi êlden nihân bir gece tavf-ı küyuñı
Kim Fuzûlîni şadâ-yı nâle rüsvâ étmedi

258 A₁ 69^a, İÜ 66^a, B 101, A₂ 68^b, A₃ 82^a, KN 73^b, M 76^b, T₁ 159^b, P 273^b, S₁ 193^a, T₂ 77^b, V 67^a,
TT 70^a, S₃ 74^a, BN 60^a, TN 101^a, S₄ 99^a, S₅ 69^b, S₈ 62^a, S₉ 80^b, S₁₁ 89^b, TZ 76^b.

258 || 1^a hâlüme: hâlümi A₃.

258 || 2^a nâvekin: nâvekün TT nâveki A₁, KN, S₄, S₅ || yarup: töker TT || dutar: töker A₃ yarup TT.

258 || 2^b déyen: duyan İÜ || 'aşası: 'aşâsin T₁.

258 || 3^a demüñden: deminden A₁, KN, T₂, S₄ demüñde A₃, T₁, TN, [G] || biñ: miñ A₁, KN, T₂.

258 || 3^b izhâr i'câzı: izhâr-ı i'câz A₃, V, [G] i'câzı izhâr A₂.

5 Bu beyit S₃'te yoktur.

258 || 4^a dutdı: tutdı A₃ tutdı B.

258 || 4^b tavf: tavfa V || pervâ: pervâz KN, S₄.

258 || 5^a añmadı: anmadın T₁ || la'lün ki gözden: la'l gözinden V || töküp: döküp S₁, B, S₃, İÜ.

258 || 5^b durduqça: durduğca KN, T₁, S₁, S₃, TT, İÜ turduqça A₃.

258 || 6^a t'âlî': tab'ı [G].

258 || 6^b re'yiyle: cehdiyle A₂ râhıyla V.

258 || 7^a étmedi: étmedin A₁ olmadı S₄ || êlden: özün A₁ || nihân: - A₂ || bir: her A₂ || küyuñı: ka'bede S₄.

259.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Fâriğ etdi mihrün özge meh-liqâlardan meni
Hırz imiş ışkuñ senün şahlar belâlardan meni
2. Gönlüm alduñ gösterüp yüz luţf minnet cânuma
Eyledün müstağnî özge dil-rübâlardan meni
3. Vâmıķ u Ferhâd tek rüsvâya kılmañ nisbetüm
Bir faķîrem şanmañuz ol ĥod-nümâlardan meni
4. ‘İşve vü nâz ile ref’ êtdün ġam u endühümü
Sihr ilen biğâne kılduñ aşnâlardan meni
- 5.⁶ Kıl tekellüm zülfün endühını gönlümden gèder
Bir füsün ile ĥalâş êt ejdehâlardan meni
- 6.⁸ Ğâyet-i zühd ü vera^c zâhid vişâl-i ĥür ise
Vechi yoĥ men^c êtmegün ĥürî-liqâlardan meni
7. Her cefâ kılsañ Fuzûlî tek şikâyet kılmazam
‘İşķ eţvârında şanma bî-vefâlardan meni

259 A₁ 69^a, İÜ 66^b, B 102, A₂ 68^b, A₃ 78^a, KN 74^a, M 77^a, T₁ 154^a, P 274^a, S₁ 193^a, T₂ 77^b, V 67^b, TT 66^b, S₃ 74^b, BN 60^b, TN 95^a, S₄ 99^b, S₅ 70^a, S₇ 73^b, S₈ 62^a, S₉ 80^b, S₁₀ 75^b, S₁₁ 90^a, TZ 76^b.

259 || 1^b şahlar: saĥlar V, A₁, S₄, S₅.

259 || 2^a alduñ: alup A₂, V aldı T₂ || yüz: biñ B || luţf: luţf u A₃, S₁, S₃, İÜ, [T].

259 || 2^b eyledün: eyledi T₂ || dil-rübâlardan: meh-liqâlardan TT.

259 || 3^a rüsvâya: mecnûna V || kılmañ: kılma S₃, İÜ.

259 || 3^b şanmañuz ol: men şağınmañ A₂, A₃, V, S₃, M, İÜ, T₁, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₁ bende şanmañ S₁, B || ĥod-nümâlardan: bî-ĥayâlardan A₂ ĥod-binâlardan S₁.

259 || 4^a işve vü: işve A₁, KN, T₁, S₅ şive TT || ref’: def S₁, A₁, B, V || ġam u: ġam KN, S₁.

259 || 4^b ilen: ile M, T₂, TZ, [G] || kılduñ: kıldı T₂ êtdün B, S₁₁, [T, TD].

6 Bu beyit V ve TT’de yoktur.

259 || 5^a tekellüm: tekellüf T₁ || zülfün: zülf A₁, KN || gèder: götür S₄, [G].

259 || 5^b ile: ilen A₂, T₁ || ĥalâş êt: ĥalâş S₁.

8 Bu beyit TT’de yoktur.

259 || 6^a zühd ü: zühd A₃, T₁, S₁.

259 || 6^b êtmegün: etmek S₃ eylemek İÜ, S₁₀, [T, TD, D] etmeniz [G] êdesen S₅ êtmege TN || ĥürî-liqâlardan: ĥür-liqâlardan V ĥürâ-liqâlardan A₁ || vechi: vech-i [TD].

259 || 7^a kılsañ: êtseñ B || kılmazam: êtmezem T₂.

259 || 7^b şanma: şanman İÜ şanmañ A₁, KN, TT, V, S₄ şayma T₁, A₃ şaymañ S₅ || eţvârında: eţvârında S₄ etvârına [G].

260.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Çihre-yi zerdümde gör hem-dem sirişk-i alümi
Ol gül-i ra‘nâya bir reng ile bildür hâlümü
2. Tâ ki servüm başa başum üzre gâhî bir kadem
Ëy muşavvir reh-güzârî üzre çek timsâlümü
3. Ëy felek yoĥdur palâs-ı fakırdan ‘arum menüm
Aılasuıdan bilmişem üstün muĥaĥkar şâlümü
4. Ëy hoş ol kim ‘ışk ĥarfin bir daĥı tekrâr edem
Ĥaşır dîvânında görgeç nâme-yi a‘mâlümü
5. Hîç kim yoĥdur ki nâlemden şikâyet eylemez
Şükr kim ‘arz eyleyen çoĥdur saña aĥvâlümü
6. Niyyetüm oldur ki ruĥsârüñ görüp cânım vërem
Muşĥaf-ı ruĥsâr açup kılĥıl mübârek fâlümü
7. Şubĥ u şâm ol kıble-yi ebrü muĥâbildür maña
Ëy Fuzûlî Tañrı gözden şaĥlasun iĥbâlümü

260 A₁ 69^b, İÜ 66^b, B 102, A₂ 68^a, A₃ 78^b, KN 74^a, M 77^a, T₁ 154^a, P 274^a, S₁ 193^b, T₂ 78^a, V 67^b, TT 70^a, S₃ 74^b, BN 60^b, TN 95^b, S₄ 100^a, S₅ 70^a, S₇ 73^b, S₈ 62^b, S₉ 81^a, S₁₀ 76^a, S₁₁ 90^a, TZ 77^a.

260 || 1^a hem-dem: her dem A₁.

260 || 1^b bir reng: bu reng TT, TN, S₄, S₈, S₁₀, [G, TD, D] reng T₁, S₃, İÜ || hâlümü: bir hâlümü T₁.

260 || 2^a servüm: servüñ TT || başum üzre gâhî: gâhî başum üzre B nâ-geh başum üzre T₂, TZ bâri başum üzre S₃, İÜ her dem başum üzre A₂ || ki servüm: nigârım [G].

260 || 2^b ey: ân T₁ || çek: yaz M.

260 || 3^a palâs: libâs A₁, KN, V, A₂, TT, T₂, BN, S₄, S₅, S₁₁, TZ, [T, G].

260 || 3^b aılasuıdan: aılasından S₁, T₂ || üstün: yëgrek A₁, KN, S₄.

260 || 4^a ĥarfin: ĥarfî T₂ ta‘rifini S₄ || bir: bin S₄ || daĥı: - S₄ daĥı [G] || edem: edeyüm A₁ ede A₂, M.

260 || 5^b ‘arz eyleyen çoĥdur saña: ‘arz eyleyen yoĥdur saña KN çoĥdur saña ‘arz eyleyen S₁, T₂, TZ, [G].

260 || 6^a oldur: budur TT.

260 || 6^b ruĥsâr açup kılĥıl: ruĥsâr ile kılĥıl A₂, KN, [T, TD, D] ruĥsâr açup kılĥıl V, TT, TZ ruĥsâr ile kılĥıl A₁, T₂, TT, BN, S₄, S₅ ruĥsârı açup kıl TN ruĥsârın açup kıl [G]

260 || 7^a muĥâbildür: berâberdür TT, BN, TN, S₄, S₅, S₉, S₁₁, [G].

260 || 7^b şaĥlasun: saĥlasun S₁, B saĥlasun TT, A₁, V, S₄.

261.

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1. Yâr kılmazsa maña cevır ü cefâdan ğayrı
Men aña eylemezem mihr ü vefâdan ğayrı
2. Êy dâyen ğayra gönül vërme kıanı mende gönül
Ser-i zülfüñde olan bahtı kıradan ğayrı
3. Kıldı Mecnün gibi çoğlar heves-i 'ışık velî
Döymedi derde men-i bî-ser ü pâdan ğayrı
- 4.⁵ Müşg-i Çîn zülfüñ ile eylese da'vâ ne 'aceb
Nê olur yüzi kıra kılda ğağâdan ğayrı
5. Lebine çeşme-yi ğayvân demezem kim lebinün
Var bir câna yarar feyzî beğâdan ğayrı
6. Hîç kim bilmedi tağkîk ile ağızuñ sırrın
Sırr-ı ğaybı ne bilür kimse Ğudâdan ğayrı
7. Êy Fuzûlî bize tağdır ğam etmiş rûzî
Kılalum şabr nêdür çäre rızâdan ğayrı

261 A₁ 69^b, İÜ 67^a, B 102, A₂ 69^a, A₃ 78^b, KN 74^b, M 77^b, T₁ 154^b, P 274^a, S₁ 193^b, T₂ 78^a, V 68^a, TT 69^a, S₃ 75^a, BN 61^a, TN 95^b, S₄ 100^a, S₅ 70^b, S₈ 62^b, S₉ 81^a, S₁₀ 76^a, S₁₁ 90^b, TZ 77^b.

261 || 1^b aña: oña A₁, S₃, İÜ || mihr ü: mihr S₁.

261 || 2^a dâyen: vëren T₁ || kıanı: kıanı A₁, KN || gönül: degül A₁.

261 || 2^b zülfüñde: zülfinde A₃, TT, T₂, TZ || bahtı: bahtı İÜ, B, A₂, A₃, M, T₁, S₁, T₂, V, S₃, TN, S₈, S₉, TZ.

261 || 3^a gibi: kimi A₁, KN, T₂, B, TZ, [T, TD] || çoğlar: çoğdan A₂.

261 || 3^b döymedi: dözmedi T₂ duymadı [G] || derde: derd-i TT, S₄, S₅ cevire S₁ derdine KN derdini [G] || men-i: dilin TT, S₄, S₅ ben [G].

5 Bu beyit S₄'te yoktur.

261 || 4^a müşg-i: miskin V || zülfüñ ile eylese da'vâ ne 'aceb: zülfiyle da'vâ eğerse ne 'aceb TT eylese da'vâ ne 'aceb zülfin ile S₁.

261 || 4^b olur: bolur A₁ || kıra kılda: kıralarda A₂, M || ğağâdan: kıradan M.

261 || 5^a lebine: lebün TT baña T₂ || lebinün: lebinün T₂, TT.

261 || 5^b bir: biñ A₂, TT, S₄, S₅, [T, G, TD] miñ A₁ yüz T₂ || bir câna: bî-câna V || yarar: deger A₁, A₂, TT, V, T₂, BN, S₄, S₅, S₁₁, [T, TD, D] || feyzî: feyz T₂, V, S₄, S₅, TZ.

261 || 6^a ağızuñ: ağız A₂, A₃ || sırrın: sırrını A₁ sırrı T₂.

261 || 6^b kimse: ğayr S₁, S₄.

261 || 7^a tağdır: tağdım T₂ || 1. mısra: bezm-i 'ışık içre Fuzûlî neçe âh eylemeyem TT.

261 || 7^b kılalum: eğeyüm T₂ || 2. mısra: ne temettu' bulunur neyde şadâdan ğayrı TT.

262.

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1. Yıhđı sâķi bir ayağ ile men-i efgarı
Bir tepük eyledi vîrân bu kühen dîvârı
2. Gâh ma'mûr kıılır bâde meni gâh hârâb
Görünüz gâh yapup gâh yıhan mi'mârı
3. Gün çıhınca saçaram gevher-i eşk encüm tek
Géceler yāduma geldükçe meh-i ruhsârı
4. Dil yaħar dâg gözün fikri ile hecr günü
Bu çirâg ile mi saħlar gèce ol bîmârı
5. Yoħ özinden ħaberi kim ki gelür dünyâya
Bezmden daşra ħomaz pîr-i muġân huş-yârı
- 6.⁷ Bize çün ħadr bulunmaz çıħalum dünyâdan
Müşteri yoħ nece bir bekleyelüm bâzârı
7. Ķayd-ı İslâm Fuzûlî saña bir âfetdür
Bir ħişâr edegör andan özüne zünnârı

262 A₁ 70^a, B 103, A₂ 70^a, A₃ 82^b, KN 74^b, M 78^a, T₁ 159^b, P 274^a, S₁ 193^b, T₂ 78^b, V 68^a, TT 70^b,
BN 61^a, TN 101^b, S₄ 100^b, S₅ 70^b, S₇ 76^a, S₈ 62^b, S₉ 81^b, S₁₀ 76^b, S₁₁ 91^a, TZ 77^b.

262 || 1^a ile: ile bu B || men-i: ten-i A₁, KN, TT, BN, S₄, S₅, S₈, [T, TD, D].

262 || 1^b tepük: tepük S₁, B.

262 || 2^a bâde: sâķi A₃, T₁.

262 || 2^b yapup: yıķup T₂ || yıhan: yapan T₂.

262 || 3^a saçaram: saçaram A₃, M.

262 || 4^a dâg: dâġı S₄ || gözün: gözün S₁ görün [G] || fikri ile: fikr ile V fikri-çün A₃ || günü: dünü M.

262 || 4^b bu: bir A₂, [T] || saħlar: şaķlar A₂, A₃, M || gèce ol: gèce o T₂ géceler KN, V.

262 || 5^b daşra: taşra M, TT, B || ħomaz: ħoymaz V, TT.

7 Bu beyit S₁'de yoktur.

262 || 6^a çün: çok T₁, A₃, [G] || dünyâdan: âlemden V.

262 || 7^a islâm: taķlid A₁, KN, TT, T₂, BN, S₄, S₅, S₁₁, [T, TD, D] || saña: bize T₂, [G].

262 || 7^b andan: anda T₁ ondan A₁, T₂.

263.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Nê görür ehl-i cefâ mende vefâdan ğayrı
Nê bulur şem‘i yaħan kimse ziyâdan ğayrı
- 2.³ Êy olan sâkin-i mescid nê bulupsan bilmen
Büriyâsında anuñ bûy-ı riyâdan ğayrı
3. Gel ħarâbâta nazar sâkiye kııl kim yoħdur
Ruħ-ı şâf u mey-i şâfında şafâdan ğayrı
4. Ser-be-ser vâdi-yi miñnetdür ü ğam milk-i vücüd
Bir ferâgat yeri yoħ şehr-i fenâdan ğayrı
5. Cümle-yi ħalk maña yâr içün ağyâr oldı
Ķalmadı kimse maña yâr Ĥudâdan ğayrı
6. ‘Azm-i küyında gönül yârlıĝ ister bizden
Elümüzden nê gelür ħayr du‘âdan ğayrı
7. Faħr imiş faħr Fuzûlî şeref-i ehl-i vücüd
Özüñe eyleme hem-dem fuħarâdan ğayrı

263 A₁ 70^a, İÜ 67^b, B 103, A₂ 69^b, A₃ 83^b, KN 75^a, M 78^a, T₁ 160^a, P 274^b, S₁ 194^a, T₂ 78^b, S₂ 61^b, V 68^b, TT 70^b, S₃ 75^b, BN 61^b, TN 101^b, S₄ 101^a, S₅ 71^a, S₇ 76^b, S₈ 63^a, S₉ 81^b, S₁₀ 76^b, S₁₁ 91^a, TZ 78^a.

263 || 1^a görür: bilür S₁ || cefâ: vefâ S₃, İÜ || mende: bizde A₃ || vefâdan: cefâdan S₃, İÜ.

263 || 1^b şem‘i: şem‘ T₂, TT, P, BN, S₄, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ, [G, TD, D].

3 Bu beyit S₅’te yoktur.

263 || 2^a olan: olup A₁, KN, S₄ || bulupsan: bulursan A₃, S₂ || bilmen: bilmem A₃ andan S₂ degilen [G].

263 || 2^b büriyâsında: büriyâsından S₄ || anuñ: onuñ A₁, KN, T₂, S₄.

263 || 3^a yoħdur: yoħtur T₂, S₄.

263 || 3^b ruħ-ı: mey-i A₃ ruħ u T₁ || şâf: şâfi M, V || mey-i: ruħ-ı A₃ || şâfında: şâfide T₁ şâki vü A₂ şâkıde M şâf u S₂ şâf V.

263 || 4^a miñnetdür ü: miñnetdür V miñnet-i derd ü T₁ miñnet-i ğamdur M miñnetde T₂ || vücüd: ‘adem S₂.

263 || 4^b şehr-i: şimdi V || fenâdan: beķâdan V.

263 || 5^a oldı: olmış T₂.

263 || 5^b kimse: yâr S₃, İÜ || yâr: kimse S₃, İÜ.

263 || 6^a küyında: küyuñda KN, TT, T₂, A₁, BN, TN, S₅, S₁₀, TZ, [T, TD] küyuñla S₄ || yârlıĝ: yârlıĝ A₁, KN, V, M, S₄, S₅ || ister: istersen V || bizden: benden M.

263 || 6^b elümüzden: ilümüzden İÜ, M, TT, S₃ || ħayr: aña T₂.

263 || 7^a ehl-i: aşı-ı M || faħr imiş faħr Fuzûlî şeref-i ehl-i vücüd: gird bād-ı deşt-i gam tek ey gönül her lahza âh [G].

263 || 7^b özüñe: özüñi T₂.

264.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Tereşşuḥ ḳabrümün daşından êtmîş çeşmümün yaşı
Ḥayâl eyler gören kim la'ldendür ḳabrümün daşı
2. Nê zibâsan ki şüret bağlamaz taşvîr-i ruḥsârûn
Taḥayyür şüret eyler şüretün çekdükde naḳḳâşî
- 3.⁴ N'ola gird-âb-ı ğam dêrsem men-i ser-geşte dünyâyâ
Şanur kim çizginür 'âlem kimün kim çizginür başî
- 4.⁶ Sipih-r-i pür-kevâkibden degül derde devâ mümkin
Ḥayâl êtmeñ vere tiryâk-ı zehr-i ğam bu ḥaşḥâşî
5. Beḳâsî mümkin olmaz olsa ger dîvâr-ı 'ömründe
Meh ü ḥurşiddin ḥışt-ı binâ eflâkden kâşî
- 6.⁹ Vêrür emvâta ihyâ bâde güyâ kim çıḥup her dün
Şalur feyz-i Mesîhâ bâdeye ḥum-ḥâne ḥuffâşî
7. Fuzûlîni reh-i 'ıḣḳuñda eşk ü âh êder rüsvâ
Belâdur her kimün bir yolda ğammâz olsa yoldaşı

264 A₁ 70^b, İÜ 67^b, B 103, A₂ 70^b, A₃ 79^a, KN 75^b, T₁ 155^a, P 274^b, S₁ 194^a, T₂ 79^a, S₂ 62^a, V 68^b, TT 71^a, S₃ 75^b, BN 62^a, TN 96^a, S₄ 101^b, S₅ 71^b, S₈ 63^a, S₉ 82^a, S₁₀ 73^a, S₁₁ 91^b, TZ 78^b.

264 || 1^a daşından: taşından T₂ taşından A₂, A₃, B, S₁, S₂ daşdan V daşına [G] || êtmîş: eyler A₃ || çeşmümün: gözümün V.

264 || 1^b gören: gören A₁ || daşı: taşı A₂, A₃, B, S₁, S₂ || ḥayâl eyler gören: gören şanur meger T₂.

264 || 2^a bağlamaz: bağlaman S₁.

264 || 2^b çekdükde: çekdükçe B, S₁₀ çekmekde S₁₁ gördükde S₁, T₁, TT, TN, S₅, S₈, [G] || taḥayyür şüret eyler şüretün çekdükde naḳḳâşî: şanur kim çizginür 'âlem kimün kim çizginür başî V.

4 Bu beyit S₂ ve V'de yoktur.

264 || 3^a dêrsem: dêsem A₂ dêrse A₁, KN, TT, T₂, BN, S₅, S₁₀, TZ, [G] vêrse S₄ || men-i: bu ben B beni A₂ dil-i A₁, KN, TT, T₂, BN, S₄, S₅, S₁₀, TZ, [G] || ser-geşte dünyâyâ: ser-geşte dünyana KN segeşteni bâde TT.

6 Bu beyit A₁'de yoktur.

264 || 4^a sipih-r-i pür-kevâkibden: sipihrûn bir kevâkibden V.

264 || 4^b êtmeñ vere: êtmeñ vêrür S₁, S₁₁ êtmekdedür A₂, A₃, T₁, S₂, V, TN etme vere S₁₀, [G].

264 || 5^a olsa: olmasa İÜ || 'ömründe: 'ömrinde T₂ 'ömründen A₁, İÜ, BN, S₄, S₅.

264 || 5^b meh ü: meh-i V || ḥurşiddin: ḥurşiddin B ḥurşid V || ḥışt-ı: ḥışt u A₂, TT, S₂, BN, S₄, S₅, S₈, S₁₀ || kâşî: daşı A₁, KN, S₄, [G]

9 Bu beyit TT ve S₅'te yoktur.

264 || 6^a vêrür: êder S₂ || emvâta: emvâtı S₂ || her dün: her gün A₁, A₂, KN, TZ her dem T₂ günden S₄, [G].

264 || 6^b şalur: şalur V şanur S₄ || ḥuffâşî: evbâşî A₂.

264 || 7^a eşk ü âh: eşk âh V âh u eşk T₂, S₄.

264 || 7^b belâdur: belâdan S₁ || bir: bu TT, A₁, KN, S₄ || olsa: ola TT, A₂, A₁, V, T₂, BN, TN, S₅, TZ.

265.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Hâşilum yoĥ ser-i küyuñda belâdan ğayrı
Ġarazum yoĥ reh-i ‘ışķuñda fenâdan ğayrı
- 2.³ Ney-i bezm-i ğamem êy âh nè bulsañ yele vër
Oda yanmış ķuru cismümde hevâdan ğayrı
3. Perde çek çihreme hicrân ğünü êy ķanlu sirişk
Ki ğözüm ğörmeye ol mâh-liķâdan ğayrı
- 4.⁶ Yètdi bî-kesligüm ol ğâyete kim çevremde
Kimse yoĥ çizgine ğird-âb-ı belâdan ğayrı
- 5.⁸ Nè yanar kimse maña âteş-i dilden özge
Nè açar kimse ķapum bād-ı şabâdan ğayrı
- 6.⁹ Bozma êy mevc ğözüm yaşı ĥabâbın ki bu seyl
Ķoymadı hiç ‘imâret bu binâdan ğayrı
7. Bezm-i ‘ışķ içre Fuzûlî nèce âh eylemeyem
Nè temettu‘ bulunur neyde¹² şadâdan ğayrı

265 A₁ 70^b, İÜ 68^a, B 104, A₂ 69^b, A₃ 79^a, KN 75^a, M 78^b, T₁ 155^a, P 274^b, S₁ 194^b, T₂ 79^b, S₂ 62^a, V 69^a, TT 67^a, S₃ 76^a, BN 61^b, TN 96^b, S₄ 101^a, S₅ 71^a, S₇ 74^a, S₈ 63^b, S₉ 82^a, S₁₀ 77^a, S₁₁ 92^a, TZ 78^b.

265 || 1^a ser-i: reh-i TT || küyuñda: küyında A₂, A₃, TN, S₄ ‘ışķuñda TT || belâdan: fenâdan M, TT.

265 || 1^b reh-i: ser-i A₂, TT || ‘ışķuñda: ‘ışķında A₃ || fenâdan: belâdan TT.

3 Bu beyit T₂ ve S₄’te yoktur.

265 || 2^a ney-i: beni A₁.

265 || 2^b cismümde: cismde T₁.

265 || 3^a çihreme hicrân ğünü: hicr ğünü çeşmüme S₂ || sirişk: yaşum A₂, [T] || çihreme: dideme BN, [T].

6 Bu beyit İÜ ve S₃’te yoktur.

265 || 4^b çizgine: çevreme A₁ çevrile [G].

8 Bu beyit V’de yoktur.

9 Bu beyit S₂’de yoktur.

265 || 6^a mevc: eşk A₂, T₂, S₃, M, İÜ, TZ.

265 || 6^b ķoymadı: ķomadı V, S₃ || hiç: hiç bir V.

265 || 7^a ‘ışķ: - T₂ || eylemeyem: eylesesem A₂, T₁ eyleyem A₁ eylemeyem KN || 1. mısra: êy Fuzûlî bize taķdır-i ğam êtmiş rûzî TT.

265 || 7^b neyde: mende A₃, S₁, T₂, S₂, V, A₁, S₇, TZ nè de S₁₁ || şadâdan: hevâdan A₃ ĥudâdan T₂ || 2. mısra: ķılalum şabr nêdür çäre rızâdan ğayrı TT.

12 “neyde, bende, mende” yazımının alttaki noktaların tek okunması sonucu çeşitlendiĝi söylenebilir. “ya” harfinin noktaları bazı yazımlarda tek nokta gibi okunabilecek durumdadır, bu da harfin “be” olarak okunmasına sebebiyet vermiş, yukarıdaki “nun” harfinin noktası da ikinci harf olarak kabul edilmiştir. Noktaların yerleri çoĝu yazımda sabit olmadıĝı için böyle bir okumaya kapı aralamaktadır.

266.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. H̄ayret ey büt şüretüñ gördükde lâl eyler meni
Şüret-i h̄älüm gören şüret hayâl eyler meni
- 2.³ Mihr şalmazsan maña raḥm eylemezsen bunca kim
Sâye tek sevdâ-yı zülfüñ pây-mâl eyler meni
- 3.⁵ Zâf-ı t̄âli' m̄âni'-i tevfiḳ olur her nece kim
İltifâtüñ ârzümend-i vişâl eyler meni
- 4.⁷ Men gedâ sen şâha yâr olmak yoḥ ammâ n'eyleyem
Ârzü ser-geşte-yi fikr-i muḥâl eyler meni
5. Tîr-i ğamzeñ atma kim baḡrum deler ḳanum töker
'İḳd-ı zülfüñ açma kim âşüfte-h̄âl eyler meni
6. Dehr vaḳf êtmîş meni nev-res cevânlar 'ışḳına
Her yêten meh-veş esîr-i ḥatt u h̄âl eyler meni
7. Êy Fuzûlî ḳılmazam terk-i ṫarîḳ-ı 'ışḳ kim
Bu fazîlet dâḫil-i ehl-i kemâl eyler meni

266 A₁ 71^a, İÜ 68^a, B 104, A₂ 71^a, A₃ 79^b, M 79^a, T₁ 155^b, P 275^a, S₁ 194^b, T₂ 82^b, S₂ 62^b, V 69^a, TT 71^a, S₃ 76^a, BN 62^b, TN 96^b, S₄ 102^b, S₅ 72^a, S₇ 74^a, S₈ 63^b, S₉ 82^b, S₁₀ 77^a, S₁₁ 92^a, TZ 79^a.

266 || 1^a hayret: ḥasret S₃, İÜ || gördükde: görende S₄.

266 || 1^b 2. mısra: şâye tek sevdâ-yı zülfüñ pây-mâl eyler beni V.

3 Bu beyit S₂'de yoktur.

266 || 2^a şalmazsan: salmazsan A₁, T₂, V, S₄ || raḥm: mihr S₄ || bunca: munca S₁, TT, A₁, T₂, İÜ, S₄, S₅, TZ.

266 || 2^b 2. mısra: şüret-i h̄älüm gören şüret hayâl eyler beni V.

5 Bu beyit S₃'te yoktur. S₄'te bu beytin ikinci mısrası bir önceki beytin ikinci mısrası olarak kaydedilmiştir. Bu beytin ilk mısrası ve bir önceki beytin ikinci mısrası S₄'te yoktur.

266 || 3^a tevfiḳ olur her nece kim: olur her nece kim baḡaram A₁ tevfiḳ eğerse yârlıḳ V.

266 || 3^b iltifâtüñ: iltifâtü T₂ || visâl: hayâl S₄.

7 Bu beyit A₁'de yoktur.

266 || 4^a şâha: şâh V şâhid İÜ || olmak yoḥ ammâ n'eyleyem: olmak yoḡ ammâ n'eyleyem A₃, S₂ olmaḳlıḡum yoḳdur velî TT.

266 || 4^b ser-geşte-yi: ser-geşte vü V.

266 || 5^a kim: - T₂ || töker: döker S₁, B, S₃, İÜ.

266 || 6^a vaḳf: nezr T₂ || êtmîş: eyler A₁, S₄ || nev-res: yüz bin [G].

266 || 6^b meh-veş: maḡbüb A₂, S₂.

266 || 7^b dâḫil-i: vâşıl-ı S₂.

267.¹**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

1. Aldı gülzâr içre şu 'aks-i 'izâr-ı alüni
Çekdi güller şüretin manzûr édüp timşâlünü
2. Adın étmiş gün alup bir 'aks mir'ât-ı felek
Şubh gösterdükde sen ruhsâr-ı ferruḥ-fâlünü
- 3.⁵ Şerhe bir gün kılduḡuñ bî-dâdı çekmez ḥaşre dek
Ol melek kim yazmaḡ ister nâme-yi a'mâlünü
- 4.⁷ Seyl-i ḥün ḥâlün ḥayâliyle bozup göz merdümin
Merdüm étmiş çeşm-i ḥün-bâre ḥayâl-i ḥâlünü
- 5.⁹ Murḡ-ı dil ḡalmadı kim şayd olmadı bir dem aña¹⁰
Sâkin ét pervâzdan şah-bâz-ı müşgîn-bâlünü

1 KN'de bu gazelin sadece ilk beyti vardır. 75^b ile 76^a arasında eksik varak bulunmaktadır.

267 A₁ 70^b, İÜ 68^b, B 104, A₂ 70^b, A₃ 79^b, KN 75^b, M 79^a, T₁ 155^b, P 275^a, S₁ 195^a, T₂ 79^b, S₂ 62^b, V 69^b, TT 71^a, S₃ 76^b, BN 62^b, TN 97^a, S₄ 102^a, S₅ 71^b, S₇ 74^b, S₈ 64^a, S₉ 83^a, S₁₀ 77^b, S₁₁ 92^b, TZ 79^b.

267 || 1^a aldı: şaldı A₂, S₂ || şu: su A₁, KN, T₂, V, A₂, M, TT, B, S₅.

267 || 1^b timşâlünü: ruhsârını [G].

267 || 2^a alup: felek T₂ || 'aks: - T₁.

267 || 2^b şubh gösterdükde sen: şubh-demde görüben TT.

5 Bu beyit S₂ ve V'de yoktur.

267 || 3^a şerhe: şerh A₁ şehre A₃ || kılduḡuñ: kılduḡuñ S₃, S₄ kılduḡuñ A₁ értduḡuñ T₂ || bî-dâdı: bî-dâd T₂ || çekmez: kılmaz TT, S₅ etmez [G] || ḥaşre: şerha S₁ || dek: tek T₂, S₄.

267 || 3^b yazmaḡ: yazmak T₂ yazmaḡ A₃, S₅.

7 Bu beyit TT ve S₅'te yoktur.

267 || 4^a ḥayâliyle: ḥayâliyen A₃ || merdümin: merdümi S₃, İÜ, S₄.

9 Bu beyit B, S₂, T₂, S₃, İÜ ve V nüshalarında yoktur.

10 Elimizdeki nüshaların hiçbirinde bu yazım bulunmamaktadır. Fakat sentaks bakımından bu kullanım nüshalarda bulunan yazımlardan daha anlamlı gözükmektedir. Bu sebeple daha önce yapılan Fuzûlî Divânı neşirlerine tabi olunarak bu yazım tercih edilmiştir.

267 || 5^a olmadı: étmedün A₁ || bir dem aña: bir dem saña TT bir dem onı A₁, A₂ her dem aña S₁₁ bir dem evi S₁ bir dâm evi A₃, T₁ bir dâm anı M bir dâmdan S₄, S₅ bir dem yaña TN éy şüh çeşm BN bir dâm-ı zulf S₇ bir dâm için S₈.

267 || 5^b şah-bâz: şeh-bâz TT şahin A₃.

- 6.¹   Koymadı bir kimse cevruñ çekmege raħm ét demi
           Men^c kıl hûn-rizlikden ğamze-yi kıttâlünü
7.   Ğam günü üstümde senden özge yoħ éy düd-ı âh
           Luşf kıl menden götürme sâye-yi iķbâlünü
8.   Éy Fuzûlî bes ki ğamnâk oldu aħvâlün şoran⁵
           Ğamdan ölseñ hiç kim şormaz dahı aħvâlünü

1 Bu beyit A₃ ve S₄'te yoktur.

267 || 6^a koymadı: koymaduñ A₂, T₁, TT, A₁, T₂, BN, TN, S₅, S₁₁, TZ kıomaduñ S₂ koymadın [G] || raħm ét: raħmet [T].

267 || 6^b hûn-rizlikden: hûn-rizlikden T₁, S₁ hûn-rizlikden T₂, TT || kıattâlünü: fettânunuñ V, T₂ || 2. mısra: sâkin ét pervâzdan şah-bâz-ı müşğîn-bâlünü S₂.

267 || 7^a senden: sensen A₃, T₁ || özge: ğayrı S₃, M, V, B, İÜ, S₈, S₉, S₁₀, [T] || éy düd-ı âh: éy düd u âh T₁ éy berķ-ı âh TT éy börķ-ı âh V berķ-ı âh T₂.

267 || 7^b kıl: édüp S₃, TT, İÜ, [T, TD, D].

267 || 8^a aħvâlünü: aħvâlün T₂ aħvâlüm S₁₁ || şoran: soran T₂, S₄ senünü A₂, A₃, B, M, T₁, S₁, S₃, V, P, İÜ, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ nédür A₁ gören S₁₁.

267 || 8^b ölseñ: ölsün T₂ || şormaz: sormaz A₃, V, T₂, S₄, S₅.

5 Cem Dilçin'in dikkat çektiği üzere kelime tekrarları Fuzûlî'nin önemli üslup özelliklerinden biridir. Birinci mısradaki "aħvalün soran" ile "şormaz dahı aħvalünü" kullanımı arasında böyle bir ilişki vardır. Nüshaların çoğunluğunun ihtiyâ ettiği "aħvalün senün" farkı bu üslup özelliğine uymaktadır.

268.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Gördüm ol hürşid hüsünin ihtiyârum kalmadı
Sâye tek bir yerde durmağa kararum kalmadı
2. Bir gün olmaz ıtal'atın görmek müyesser âh kim
Zerrece ol gün yanında i'tibârum kalmadı
3. Pâk kıldı şüretümden za'f dehr âyînesin
Eyle ma'ıv oldum ki bir zerre gubârum kalmadı
- 4.⁵ Ğam günü hem-demlerüm ğarķ oldılar gözyaşına
Silmege gözyaşımı bir ğam-güsârum kalmadı
- 5.⁷ Rûzgârum hoş geçerde âh kim devrân dönüp
Oldı aıvâlüm harâb ol rûzgârum kalmadı
6. Râh-ı ışık içre maña ancak fenâ maķşûd idi
Şükr kim maķşûda yêtdüm intizârum kalmadı
7. Êy Fuzûlî el kâmu aġyârum oldu yâr için
Süz-ı dilden ġayrı bir dil-süz yârüm kalmadı

268 A₁ 71^a, İÜ 69^a, B 105, A₂ 71^a, A₃ 80^a, M 79^b, T₁ 156^a, P 275^a, S₁ 195^a, T₂ 82^b, S₂ 63^a, V 69^b, TT 71^b, S₃ 76^b, BN 63^a, TN 97^b, S₄ 102^b, S₅ 72^a, S₇ 75^a, S₈ 64^a, S₉ 83^a, S₁₀ 77^b, S₁₁ 93^a, TZ 79^b.

268 || 1^b sâye: zerre T₂ || bir yerde durmağa: bir yerde ıurmağa A₃ durmağa bir yerde T₁, TT, T₂ bir yerde kılmağa S₄.

268 || 2^b gün: gül A₃, B, M, T₁, S₁, S₃, V, İÜ, TN, S₇, S₈, S₁₀, [T, TD].

268 || 3^a şüretümden: za'f-i tenden TT, [G] levh-i tenden A₁ || za'f: dehr TT levh-i [G] || dehr: levh TT her V || şüretümden za'f dehr: za'f levh-i dil ki dehr S₄ za'f tenden levh-i dehr S₅.

268 || 3^b eyle: öyle B.

5 Bu beyit S₂'de yoktur.

268 || 4^a oldılar: oldı A₂ || göz: gözüm A₂ || yaşına: yaşuma M, T₁, S₁, P, S₇, S₈, [T, TD, D].

268 || 4^b yaşımı: yaşını A₃, TT, S₃, T₂, İÜ, S₁₀.

7 Bu beyit S₂'de yoktur.

268 || 5^a dönüp: dün S₁ anı M dutup İÜ, S₄.

268 || 5^b ol: u S₃, M, İÜ, S₁₀, [G] âh S₁₁ || rûzgârum: gül-izârum T₁.

268 || 6^a maña: fenâ T₁ || ancak: el-ıak TT || fenâ: baña T₁.

268 || 7^a aġyârum: aġyâr S₃, M, İÜ, S₉, S₁₁ aġyârûñ S₁₀.

268 || 7^b ġayrı: ġayr V, TT, T₂, S₄, S₅.

269.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Her gören 'ayb etdi âb-ı dide-yi giryânımı
Eyledüm taḥkîk görmiş kimse yoḥ cānānımı
2. Laḥza laḥza hūblar gördüm ki dil ḫaşdındadır
Pâre pâre eyledüm men hem dil-i sūzānımı
3. Çoḥ yêtürme göklere efgānum êy kâfir saḫın
İncinür nâ-geh Mesîḥâ eşidüp efgānımı
4. Kılma her sâ'at meni rüsvâ-yı ḫalk êy berḫ-ı âh
Eyleme rüşen şeb-i ğam kulbe-yi aḫzānımı
- 5.⁷ Çıḫma êy dīvâne bâzâr-ı melâmetden dèyü
Muttaşıl çâk-i giribānum dutar dāmānımı
6. Ḳansı bütdür bilmezem imānımı ğâret kılan
Sende imān yoḥ ki sen alduñ dèyem imānımı
7. Êy Fuzûlî cāna yêtmişdüm gönülden şükr kim
Bağladum bir dil-bere ḫurtardum andan cānımı

269 A₁ 71^b, İÜ 69^a, B 105, A₂ 71^b, A₃ 80^b, KN 76^a, M 79^b, T₁ 156^b, P 275^b, S₁ 195^b, T₂ 83^a, S₂ 63^a, V 70^a, TT 68^a, S₃ 77^a, BN 63^a, TN 97^b, S₄ 103^a, S₅ 72^b, S₇ 74^b, S₈ 64^b, S₉ 83^b, S₁₀ 78^a, S₁₁ 93^b, TZ 80^a.

269 || 1^a âb: âh S₄.

269 || 1^b eyledüm: eylerem A₁ || görmüş kimse yoḥ: kimse görmemiş T₁, A₃ görmüş yoḥ benüm S₄.

269 || 2^a hūblar: hūbları A₃, T₁ || dil ḫaşdındadır: ḫaşd-ı cān eder A₃ kaan içmekdedir [G].

269 || 2^b eyledüm: eylerem V, İÜ, [T].

269 || 3^a saḫın: saḫın S₃ yeter T₂.

269 || 3^b nâ-geh: gūyâ [G] || eşidüp: eşidür V, S₄, [G].

269 || 4^a berḫ-ı: düd-ı A₁, S₄.

7 KN'de bu gazelin ilk dört beyti yoktur. 75^b ile 76^a arasında eksik varak bulunmaktadır.

269 || 5^a melâmetden: selâmetden V.

269 || 5^b dutar: tutar A₃ || dāmānımı: dāmānuñı V.

269 || 6^a ḫansı: ḫansı A₁, KN, TT, V, T₂, S₅ ḫanḫı S₂.

269 || 6^b sende: senden T₁ bende [G] || imān yoḥ: yoḥ imān TT, S₅ || sen alduñ: alduñ T₂, A₁ || dèyem: dînüm ü A₁ dînümi T₂ || imānımı: imānuñı V.

269 || 7^b andan: ondan A₁, T₂.

270.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Cânımuñ cism ile zevk-ı ittişâli kalmadı
Âh kim sensüz dirilmek ihtimâli kalmadı
2. Şükr-li'llâh baht yâr oldu yétürdüm tîguña
Başumuñ bir kılcı boynumda vebâli kalmadı
3. İstedüm ol mâha 'arz-ı hâl edem hayret maña
Eyle gâlib oldu kim bir söz mecâli kalmadı
4. Bilmezem hâlün hayâlin kanda taşvîr eyleyem
Dâğdan bir yer ten ü cânumda hâlî kalmadı
- 5.⁶ Her kimi gördünse ğam üftâdesi dutduñ elin
Veh ki menden ğayrı bir ğam pây-mâli kalmadı
6. Êy hoş ol ser-mest kim gönlinde zevk ü şevkden
Âhîret endîşesi dünyâ hayâli kalmadı
7. Âferin ey cân kim sildün gönül âyinesin
Hâtır-ı pākümde dünyānuñ melâli kalmadı

270 A₁ 71^b, İÜ 69^b, B 105, A₂ 72^a, A₃ 81^a, KN 76^a, M 80^a, T₁ 156^b, P 275^b, S₁ 195^b, T₂ 86^b, V 70^a, TT 71^b, S₃ 77^b, BN 63^b, TN 98^a, S₄ 103^b, S₅ 72^b, S₈ 64^b, S₉ 83^b, S₁₀ 78^b, S₁₁ 93^b, TZ 80^b.

270 || 1^a cism ile: cismümle S₁, A₂, M.

270 || 2^b başumuñ: başuma T₁, A₁.

270 || 3^a edem: eyledüm V || hayret: ğayret S₃, M hasret [G].

270 || 3^b eyle: öyle B.

270 || 4^a hayâlin: hayâli S₄ || kanda: ğanda A₁, KN, V, TT, S₄, S₅ || eyleyem: edeyüm T₂, [G] eylesem İÜ.

270 || 4^b hâlî: cânı T₁ râhat V.

6 Bu beyit S₃'te yoktur.

270 || 5^a gördünse: gördünse V, S₄ || dutduñ: çutduñ A₃.

270 || 5^b menden: senden A₁ || ğayrı: ğayr KN, V, TT, T₂, S₄, S₅, TZ || pây-mâli: pây-mâl V pây-mâlüm A₁.

270 || 6^a kim: - S₁ || gönlinde: gönilde A₁ gönlümde V || zevk ü şevkden: zevk-ı şevkden M, T₁, P, S₁, T₂, BN, TN, S₄, S₅, S₈, S₉, [G] şevk-ı zevkden V, TT, B zevk-ı bâdeden A₂, [T].

270 || 6^b hayâli: vebâli V, A₃, BN, S₅ melâli TT, S₁₀, [G].

270 || 7^a cân: cân TT, [G] || kim: ki S₁ || sildün: bildün S₁, V, T₂.

270 || 7^b pākümde: pāküñde S₃, İÜ || dünyānuñ: dünyānım S₃, İÜ || melâli: vebâli B, TT, [G] hayâli S₄ || hâtır-ı pākümde dünyānuñ melâli: eyle maşv oldum ki bir zerre ğubârum A₂.

8. Dürd-nisbet pây-mâl-i kayddur her kim ki var
Bezm-i dehr içre harîf-i lâ'ubâli qalmadı
9. Gör Fuzûlî 'ışk tuğyanın 'adem milkin gözet
'Azm-i künc et kim hevânun' i'tidâli qalmadı

---

270 || 8^a dürd-nisbet: kayd-nisbet S₄ || dürd-nisbet pây-mâl-i kayddur her kim ki var: pây-mâl-i kayddur
her kim ki vardur dehrde T₂.

270 || 8^b dehr: 'ışk V 'ayş [G].

270 || 9^a 'adem: fenâ TT.

270 || 9^b hevânun': hevânın TT.

271.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Giryedür her dem açan ğamdan dutılmış gönlümi
Eşkdür hâlî kılan kıan ile dolmuş gönlümi
2. Êy perî-veşler cefâ resmin unutmân luţf édüñ
Eylemeñ bed-hû cefâ mu'tâdi olmuş gönlümi
- 3.⁴ Va'de-yi vaşl ile êy gül-ruĥlar êtmeñ muztarib
Miĥnet-i hicrân ile ârâm bulmuş gönlümi
4. Ĥaçer-i bî-dâd ile her dem urar zaĥm üzre zaĥm
Hiç bir dem görmedüm oñmış oñılmış gönlümi
- 5.⁷ Pây-bend-i luţf olup bir yerde sâkin bulmadum⁸
Deşt-i ĥayretde tereddüdden yorılmış gönlümi
6. Sîm-berlerden gelen daşları yıĥmış çevreme
'Işķ ma'mûr eylemek ister bozılmış gönlümi
7. Her zamân bir âteşin ruĥsâr sevdâsın çeker
Êy Fuzûlî gör bu odlara urılmış gönlümi

271 A₁ 72^a, İÜ 70^a, B 106, A₂ 72^a, A₃ 81^b, KN 76^b, M 80^b, T₁ 157^b, P 275^b, S₁ 196^a, T₂ 80^a, S₂ 63^a, V 70^b, TT 68^a, S₃ 77^b, BN 64^a, TN 99^a, S₄ 104^a, S₅ 73^a, S₈ 65^a, S₉ 84^a, S₁₀ 78^b-S₁₀ 88^a, S₁₁ 94^a, TZ 80^b.

271 || 1^a giryedür: giryeden KN girye T₁ || açan: açar T₁ || dutılmış: çutulmuş A₃.

271 || 1^b eşkdür: eşkden S₁ || dolmuş: çolmuş A₃ dutmuş T₁.

271 || 2^a luţf: raĥm A₁, A₃, T₁ || édüñ: édüp TT.

271 || 2^b eylemeñ: eyleme S₃, İÜ.

4 Bu beyit S₂ ve S₅'te yoktur.

271 || 3^a êy: ol T₁ || êtmeñ: olmañ A₂, V || muztarib: ıztırâb A₃, KN, T₁, S₁, S₃, İÜ, TN, S₉.

271 || 3^b miĥnet-i: miĥnet ü A₃, V, [G] || bulmuş: dutmuş S₃, TT, A₁, T₂, İÜ, S₉ dutulmuş S₁₁.

271 || 4^a ile: eyleñ T₁ || urar: görür A₂, S₁, B, S₂, M, P, TN, S₉ bulur T₂ || üzre: ile KN.

271 || 4^b görmedüm: görmezem S₃, İÜ || oñmış: olmuş T₁ || oñılmış: yorılmış M || oñmış oñılmış: uyumsuz avunmuş [G] uñmuş uñulmuş [T].

7 Bu beyit TT'de yoktur.

8 Hamid Araslı, "bolmadum" ve "olmadum" okunuşlarının yanlış olduğunu; doğrusunun "bulmadum" olması gerektiğini ifade etmiştir. Hamid Araslı (Redaktör), Fuzûlî Divanı, Azerbaycan SSR İlimler Akademiyası Neşriyatı, Bakü, 1958, s. 10.

271 || 5^a bir: bu M || bulmadum: olmadum A₁, A₂, A₃, KN, T₁, T₂, P, TN, S₄, S₈, S₉, S₁₀, TZ, [T] görmedüm [TD, D] olmadı [G].

271 || 5^b tereddüdden: tereddüde V tek ü püdan A₃ || yorılmış: bozılmış KN, T₂, [G].

271 || 6^a sîm-berlerden: bî-ĥaberlerden TT || daşları: taş ile S₁ taşları A₃, B, S₂, M okları TT || yıĥmış: yıķmış TT, S₅ yıĥman [G].

271 || 6^b bozılmış: yıĥılmış A₁, KN, TT, S₅, [G] yığılmış S₄.

271 || 7^a ruĥsâr: ruĥsâre A₁, S₄.

271 || 7^b bu: bir S₁.

272.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Şanma kim bülbül açar uçmağa bâl ü perini
Gül yahup anı şavurmuş göge hâkisterini
2. Gözüm ü yüzüm arasında müjem sedd oldu
Ki gözümünden su çıhup yumaya hâk-i derini
3. Mevc-i eşküm görüp ebrûya salur çîn ne ‘aceb
Ki şuvarmağ çıharur ol kılıcuñ cevherini
4. Düşdi vaşf-ı dür-i dendâni ağızdan ağıza
Êşidüp şaldı beyâbâna deniz gevherini
5. Göz yüzün görmese kıanlar tökilür âh n’ola
Fitne’i⁷ başa müşerref kıla göz manzarını
- 6.⁸ Reşha-yı câm bizi dutdı n’ola ger sâkî
Gele kıurtara bizi ala ayağı terini
7. Oldı nezzâremüze cem‘ Fuzûlî eţfâl
Gel dutalum bu sipâh ile cünün kışverini

272 A₁ 72^b, İÜ 70^a, B 106, A₂ 72^b, A₃ 81^b, KN 76^b, M 80^b, T₁ 157^b, P 276^a, S₁ 196^a, T₂ 80^a, V 70^b, TT 72^a, S₃ 78^a, BN 64^a, TN 99^a, S₄ 104^a, S₅ 73^a, S₇ 75^a, S₈ 65^a, S₉ 84^a, S₁₀ 79^a-S₁₀ 88^a, S₁₁ 94^b, TZ 81^a.

272 || 1^a bâl u perini: per ü bâlini V.

272 || 1^b anı: onı A₁ öti S₄ || şavurmuş: savurmuş KN, V, T₂, S₄, S₅ || göge: yele A₂ || gül: gün [TD].

272 || 2^a gözümü: gözüm KN gözüme vü || yüzüm: yârüm M || müjem sedd oldı: çeri çekdi müjem İÜ, B, A₃, M, T₁, P, S₁, S₃, S₇, S₈, S₉, S₁₀ her müjem sedd oldı TT müjem sedd çekdi TN || müjem: müjen [G].

272 || 2^b su: şu S₁, A₃, S₃, İÜ || yumaya: yumasa S₁ || hâk-i derini: hâkisterini TT.

272 || 3^a salur: şalur S₃, S₁, B, T₂, M şalup TT, S₄.

272 || 3^b şuvarmağ: suvarmağ B, KN, V, BN, TN, S₄, S₅, S₁₀ su vèrmek T₁, A₁, T₂, TZ şu vèrmek A₃, S₁₁ şu vèrmek S₈ şavurmağ S₇ || ol kılıcuñ: ol kılıcın V kılıcuñ KN.

272 || 4^a dür-i: dür ü S₁.

272 || 4^b şaldı: saldı V, S₄.

272 || 5^a yüzün: yüzün TT nürin T₁ || kıanlar: kıanlarla A₁ || tökilür: dökülür S₁, B, S₃, İÜ tolur A₁.

272 || 5^b fitne’i: fitneni KN, TT, S₄, S₁₁, [T, TD] kademün T₂ bir kıadem V || başa: başma S₁ yasa [G] || kıla: éde T₁, S₁, TT || göz: öz S₃ || manzarını: merdümini A₁.

7 Tarlan, 1950’de yayımlanan divan neşrinde kelimeyi “fitneni” şeklinde okumuş fakat 1985’te çıkan şerhinde “kademün” farkını yeğlemiştir. Cem Dilçin, Fuzûlî Divanı Üzerine Notlar’da “fitneyi basmak” kelime grubunun “yenmek” anlamında deyim olduğunu ifade etmiş ve iki beytin de ortak öznesinin “göz” olduğunu söylemiştir.

8 Bu beyit S₃’te yoktur.

272 || 6^a bizi: yeri TT || dutdı: ıtdı A₃.

272 || 6^b ayağı: ayağa V ayağ S₄ || terini: tozını A₂, M.

272 || 7^b dutalum: ıtutalum A₃ dutalı A₁ || kışverini: leşkerini İÜ || bu sipâh ile cünün kışverini: mey ü maħbûb ile şahrâ yolını TT mey ü maħbûb ile şahrâ etegin S₅.

273.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Tâb-ı süz-ı sîneden eksilmeseydi göz nemi
Göz yumup açınca seyl-âba vèrürdüm 'âlemi
- 2.⁴ Her gözüm pür-mevc bir deryâdur ol deryâ üze
Her kaçumdur mevcden bir ser-nigün olmuş gemi
3. Mûy-ı jülîdemdedür cem'iyet-i eşnâf-ı gam
Milk-i sevdânuñ budur güyâ sevâd-ı a'zamı
4. Hecr var êy dîde vaşl eyyâmı tökme hûn-ı dil
Saħla kim elbette anuñ hem gelür bir gün demi
5. Âdemîden çoħ olur zâhir perî-veşler velî
Az olur vâkı' perî-veşlerde sen tek âdemî
6. Vaşl yâdıyla gönül söndürme âhum âteşin
Kulbe-yi târumdan ikrâh êtmesün hicrân gamı
7. Êy Fuzûlî kıldı cânım riştesin pür-pîç ü tâb
Bir perî-veş dil-berüñ sevdâ-yı zülf-i pür-ħamı

273 A₁ 72b, İÜ 70b, B 106, A₂ 73a, A₃ 82a, KN 77a, M 81a, T₁ 158a, P 276a, S₁ 196b, T₂ 80b, V 71a, TT 72a, S₃ 78b, BN 64b, TN 99b, S₄ 104b, S₅ 73b, S₇ 75b, S₈ 65b, S₉ 84b, S₁₀ 79a-S₁₀ 88a, S₁₁ 94b, TZ 81b.

273 || 1^a eksilmeseydi: eksilmiş-idi S₄.

273 || 1^b seyl-âba: bir seyl-âba S₄ || vèrürdüm: vèrdüm İÜ, S₄.

4 Bu beyit T₂'de yoktur.

273 || 2^a mevc bir: mevcdür A₁ mevc A₂, M || deryâdur: deryâda A₁ deryâdur u A₂, M || deryâ üze: deryâlara S₁ deryâda yüze B deryâ yüzi A₁ deryâ yüze S₃, İÜ.

273 || 2^b bir: her A₁, T₁.

273 || 3^a jülîdemdedür: jülîdem-dürür A₃, TT jülîdemledür M || gam: ħalk TT.

273 || 3^b sevdânuñ: dünyânuñ TT deryânuñ A₁, KN, S₄, S₅ || budur güyâ: bu deryâdur T₂.

273 || 4^a hecr: hecürd V, S₄ || tökme: dökme S₁, B, S₃, İÜ.

273 || 4^b elbette anuñ hem gelür bir gün demi: anuñ gelür elbette bir gün hem demi A₂ bir gün gelür elbette anuñ hem demi T₂ elbette hem bir gün gelür anuñ demi M elbette hem anuñ gelür bir gün demi TN, [T, TD] || hem gelür: her gelür V kim gelür T₁ || gelür: düşer [G].

273 || 5^a zâhir: ħaşıl T₂ || perî-veşler: perîşânlar T₁ || velî: demi S₃, İÜ.

273 || 5^b vâkı': zâhir T₂.

273 || 6^a yâdıyla: yâd ile KN yâdıdan TT yâr ile S₅ || söndürme: söndürdüm A₂ yandırma V || âhum: âh A₁, T₂, S₄ || âteşin: şu'lesin [G].

273 || 6^b târumdan: nâzumdan T₁ âhumdan S₄ || ikrâh: ger âh T₂ || hicrân: dünyâ TT.

273 || 7^a kıldı: kü ? kıldı A₁ || riştesin: riştesi S₃, T₂, İÜ rişte S₄ || pîç ü tâb: pîç tâb A₂.

273 || 7^b zülf-i: zülf ü A₃ || pür-ħamı: perçemi A₂.

274.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ğarķ-ı hûn-âb-ı dil êtdi dide-yi giryân meni
Anca kıan tökdüm ki bu reng ile dutdı kıan meni
2. Her taraf yüz ğam helâküm kıaşdın êtmîş Tañrı-çün
Bir dem êy gözden ahan hûn-âbe kııl pinhân meni
3. Yoĥ mecâlüm özge gül-ruĥsâra sensüz baĥmaĝa
Eylemiş hecr-i ruĥuñ öz ĥâlüme ĥayrân meni
- 4.⁵ Rûz-ı vaşl êy gün çeküp bir tiĝ minnet kıoy maña
Yoĥsa minnetsüz helâk eyler Şeb-i hicrân meni
5. Ğarķ-ı hûn-âb oldu cism-i ĥâksârüm âh kim
Dürd-veş Şaldı ayaklara ğam-ı devrân meni
6. Penbe-yi dâĝum nihân êtmîş ser-â-ser cismümi
Kim melâmet kıılmaya her kim görüp ‘ürÿân meni
- 7.⁹ Bir meh-i bî-mihreem mâ‘il Fuzûlî yoĥ ‘aceb
Kılsa her yan zerre-nisbet çarĥ ser-gerdân meni

274 A₁ 73^a, İÜ 70^b, B 107, A₂ 73^a, A₃ 83^b, KN 77^a, M 81^b, T₁ 160^b, P 276^a, S₁ 196^b, T₂ 84^a, V 71^a, TT 72^b, S₃ 78^b, BN 64^b, TN 102^a, S₄ 105^a, S₅ 74^a, S₇ 80^a, S₈ 65^b, S₉ 84^b, S₁₀ 79^b-S₁₀ 88^b, S₁₁ 95^a, TZ 81^b.

274 || 1^b tökdüm: dökdüm S₁, B êtdüm A₁, KN tökdi TT, S₅, [G] êtdi S₄ || ki bu reng ile: bu reng ile ki M, BN ki yüz reng ile T₂ ki mundaķ A₁, TT, S₄, S₅ ki bundak [G] || dutdı kıan: aldı kıan V, S₈, S₁₁ kıan dutdı T₂ dutdı âĥir kıan A₁, KN, TT, S₄, [G] âĥir kıan BN || anca kıan tökdüm ki bu reng ile dutdı kıan meni: anca merdüm kıanı tökdüm ki dutdı kıan beni A₂ anca merdüm kıanını tökdüm ki dutdı kıan beni [T].

274 || 2^a helâküm: helâke T₂.

274 || 2^b ahan: aķar S₁.

274 || 3^a baĥmaĝa: baĝmaĝa S₃ tapmaĝa A₃.

274 || 3^b eylemiş hecr-i ruĥuñ: eyle kim kıılmış ğamuñ A₁, TT, BN, S₄, S₅, S₈, S₁₁, [T, G, TD].

5 Bu beyit T₁'de yoktur.

274 || 4^a vaşl: hicrân A₁, KN, A₂, A₃, V, TN, S₅, S₇, S₁₁, TZ, [G] hecr B, TT, BN vaşlınuñ S₁₀ || êy gün: sen A₃, [G] gün A₁, KN, A₂, V, TN, S₅, S₇, S₁₁, TZ gül S₁₀ êy cân S₉ || kıoy maña: kıo maña S₃, M, İÜ cânuma S₇.

274 || 5^a hûn-âb: hûn-âbe T₁ || oldu: êtdi İÜ, S₃ || cism-i: cismüm A₃, T₁.

274 || 5^b Şaldı: aldı TT, A₁, S₄ || ayaklara: ayaĝlara KN, TT, T₂, S₄ ayaĝlara V ayaĝdan bu A₁ || devrân: hicrân V, S₅.

274 || 6^a dâĝum: dâĝ-ı KN dâĝın [G].

274 || 6^b kıılmaya: kıılma TT etmeye [G] || görüp: görür S₄.

9 Bu beyit S₁, T₂ ve TZ'de yoktur.

274 || 7^a bî-mihreem: bî-mihre A₂, V, TT bed-mihreem A₁, KN, S₅ bed-mihre [G] || mâ‘il: mâ‘ilsen V, TT, [G] mâ‘il ben A₂ || yoĥ: né TT.

274 || 7^b her yan: ‘ürÿân T₁, TN || zerre: dürd İÜ, S₃ || nisbet: bâzlıĝ A₂ san bu TT.

275.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Hışdur  rmek ol beden vaşlına p r hen gibi
Geh el öpmek üstün tek geh ayak d men gibi
2. ‘Aks şalmaz peykerüm g zg ye başsam za‘fdan
‘ lem-i şüretde bir şeyd  bulunmaz men gibi
3. Cem‘d r gönlün senün kim var men tek  oşların
Men periş nem ki tapılmaz ma‘na bir sen gibi
4. Bu  emen g l-ruşlarına derd-i dil kılmaz eşer
Yüz dil n var ise h m ş ol gönül süsen gibi
- 5.⁶ Ger dilersen  desen naz are-yi did r-ı y r
Kend’oz n görme arada did e-yi r şen gibi
6. D men n doldursa gerd n dürr ilen t k ebr tek
Dürr içun telh  tme k mu n başr-i ter-d men gibi
- 7.⁹ Sal nazardan la‘l hem g rse n sirişk-i al tek
La‘l i un her daşa urma başu nı mi‘den¹¹ gibi

275 A₁ 73^a, İ  71^a, B 107, A₂ 73^b, A₃ 80^a, KN 77^b, M 81^b, T₁ 158^b, P 276^b, S₁ 197^a, T₂ 83^a, V 71^b, TT 72^b, S₃ 79^a, BN 65^a, TN 99^b, S₅ 74^a, S₇ 75^b, S₈ 66^a, S₉ 85^a, S₁₀ 79^b-S₁₀ 85^a, S₁₁ 95^b, TZ 82^a.

275 || 1^b ayak: ayak A₁, T₁, T₂, TT || gibi: kimi A₃, TZ, [T, TD].

275 || 2^a şalmaz: salmaz A₁, T₂, V || başsam: başdum T₂ || za‘fdan: za‘f tek S₃.

275 || 2^b ‘alem-i: ‘alemde V || gibi: kimi A₃, KN, TZ, [T, TD].

275 || 3^a men: ben m A₃ ||  oşların: ‘aşıku n TT, S₅.

275 || 3^b tapılmaz: bulunmaz S₁, B, T₂, S₃, M, İ , S₇, S₈, S₉, S₁₀ || gibi: kimi A₃, KN, TZ, [T, TD].

275 || 4^a bu: bir S₃.

275 || 4^b var ise: ger olsa A₂ || ol g n l: ol g nl mi T₁ g n l TT ol gel İ  || s sen gibi: süsen kimi A₃, KN, TZ, [T, TD] - T₁.

6 Bu beyit T₂’de yoktur.

275 || 5^a dilersen: dilerse n A₃, TT.

275 || 5^b kend’oz n: gend z n [T] || gibi: kimi A₁, A₃, KN, TZ, [T, TD].

275 || 6^a doldursa:  oldursa A₃ doldurılsa A₁ doldura T₂ || ilen: ile A₁, V, TT, [T, TD] || t k ebr tek: d k ebr tek S₃, B, S₁, İç hem ebr tek V  y başr T₂.

275 || 6^b gibi: kimi A₃, KN, [T, TD].

9 Bu beyit A₁’de yoktur.

275 || 7^a sal: çal S₁, TT, S₃, T₂ || la‘l: la‘li A₃ || g rse n: görsen KN, V, S₃, İ  g rse n hem TT.

275 || 7^b daşa: şaşa A₂, S₁, B, A₃, M || urma:  alma V || mi‘den: ma‘den [G, T, TD] || gibi: kimi A₃, KN, TZ, [T, TD].

11 Kelimenin ‘mi‘den’ okunuşu için bk. Ömer Zülfe, ‘Fuz l ’nin Div n   zerine Birkaç Not’, *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*, S. 35, s. 233-243.

- 8.¹   Kārgāh-ı şun‘da bir şüret ét naķş-ı zamīr
             Bîñ hayālūñ dutmağıl ser-riştesin sūzen gibi
9.   Gözyaşıyla dāne dāne cem‘-i esbāb étme kim
             Yēle vērür dehr anı pā-māl édüp hırmen gibi
- 10.⁴   Baħrler seyr eylesēñ muṭlaķ ter olmaz dāmenüñ
             Ger hevā-yı ‘iṣķ ile memlū iseñ yelken gibi
- 11.⁶   Kānda olsañ ķapu levħi tek gözet ‘iṣmet yolın
             Açma göz dīvārlardan her éve revzen gibi
12.   Ėy Fuzūlî menzil-i maķşūda yètmek isteseñ
             Hiç rehber yoĥ-durur eṭvār-ı mustaħsen gibi

1   Bu beyit V’de yoktur. T₂’de bu beytin ilk mısrası ile bir önceki beytin ikinci mısrası yoktur.

275 || 8^a şun‘da: şun‘dan T₁ za‘fdur TT || bir: her TT, S₅ || ét: -TT.

275 || 8^b biñ: miñ A₁ KN, sen TT || hayālūñ: hayālin A₁ || dutmağıl: dutmagil A₁ şutmağıl A₃ || ser-riştesin: ser-rişte-yi A₂, A₃, B, M, T₂, P, S₃, İÜ, T₁, BN, TN, S₇, S₈, S₉, S₁₀ || gibi: kimi A₃, KN, TZ, [T, TD].

275 || 9^a yaşıyla: yaşına S₃ || dāne dāne: dāne T₁.

275 || 9^b vērür: vēr V || anı: onı A₁, T₂ || édüp: étmese V || gibi: kimi A₃, KN, TZ, [T, TD].

4   Bu beyit V’de yoktur.

275 || 10^a eylesēñ: eylesün A₁.

275 || 10^b gibi: kimi A₃, KN, TZ, [T, TD].

6   Bu beyit V’de yoktur.

275 || 11^a kānda: ĥanda A₁, KN, T₂, TT, S₅ || olsañ: olsan KN, S₃, T₂, İÜ || ķapu levħi tek: ķapucı tek T₂ ķaapuçu tek sen [G] || ‘iṣmet yolın: - T₁.

275 || 11^b dīvārlardan: dīvāra serden TT || gibi: kimi A₃, KN, TZ, [T, TD].

275 || 12^a isteseñ: istesen A₂, KN, V dileseñ A₁.

275 || 12^b yoĥ-durur: yoĥ aña A₃ yoĥ saña T₂ || gibi: kimi A₃, KN, TZ, [T, TD].

276.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Mey pey-â-pey şunma sâķi kıılma lâ-ya'ķıl meni
Êtme bir dem devlet-i didârdan ġâfil meni
2. Zehr-i ķahruñ içmedin var ise ķaşduñ ķatlüm ét
Âb-ı hayvân içsem öldürmek olur müşkil meni
3. 'Âr ķatlümden saña men teşne âb-ı tıġuña
Öldürür ħasret ger öldürmezseñ êy ķâtil meni
- 4.⁵ Men saña ħayrân u menden ġayrı senden bî-ħaber
Şükr aña kim 'ışķuña kıılmış hemân ķâbil meni
- 5.⁷ Êy hoş ol ser-mestlik vakti ki ref olup hicâb
Zevķ-ı mey bî-iħtiyâr eyler saña mâyl meni
- 6.⁹ Döne döne la'l-i mey-günüñ öper êy ġonce-leb
Kıılmasun mı reşk-i câm-ı bâde ħünin-dil meni
7. Zevķ noķşanı bir âfetdür maña êy pîr-i deyr
Koyma nâķış bir nêce câm ile kııl kâmil meni

276 A₁ 73^b, İÜ 71^b, B 108, A₂ 73^b, A₃ 84^a, KN 78^a, M 82^a, K 69^a, T₁ 160^b, P 276^b, S₁ 197^a, T₂ 84^a, V 72^a, TT 73^a, S₃ 79^b, BN 65^b, TN 102^b, S₅ 74^b, S₇ 77^a, S₈ 66^b, S₉ 85^b, S₁₀ 80^a-S₁₀ 85^b, S₁₁ 96^a, TZ 82^b.

276 || 1^b bir: her A₁, KN, T₂, [G].

276 || 2^a ķahruñ: ķahrın A₁, KN || ķaşduñ: ķaşd S₃ fikrün T₁, T₂.

276 || 3^b ger: beni ger S₁ || öldürmezseñ: öldürmezsen A₁, KN, V, TT, B, İÜ, BN, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁ || ķâtil: ġâfil TT.

5 Bu beyit A₂'de yoktur.

276 || 4^a ġayrı: ġayr KN, T₂, TT, S₅.

276 || 4^b aña: oña S₃, İÜ, A₁ || 'ışķuña: 'ışķla A₃ || hemân: hemîn A₁, KN, T₂, S₁₁, [T, TD, D] || hemân ķâbil: nihan kaail [G].

7 Bu beyit T₂'de yoktur.

276 || 5^a olup: olur KN, S₁, V, TT, A₁, İÜ, BN, TN, S₅, S₈, S₁₀.

9 Bu beyit S₃'te yoktur.

276 || 6^a mey-günüñ: mey-günün TT || êy: ol TT || ġonce-leb: muġbece V.

276 || 6^b kıılmasun: kıalsun İÜ || reşk: eşķ V || câm-ı: câm u [G].

276 || 7^a maña: saña TT, V.

276 || 7^b koyma: kıoma V kıılmağil TT || nâķış: noķşân A₁, KN, S₅ noķşân u TT || bir nêce: bir TT.

8.   Çırtılam ğamdan dârem kûyuñda ammâ bilmezem
          Çırtarur mı baħr-i ğam mevcinden ol sâħil meni
9.   Ëy Fuzûlî devlet-i bâķî fenâdandur maña
          Kim fenâdur eyleyen maķşûduma vâşıl meni

---

276 || 8^a kûyuñda: göñlümde TT.

276 || 8^b mevcinden: mevcinde A₂, T₂.

276 || 9^a devlet-i: ğaķ bilür T₂.

277.

Mef'ûlü Fâ'ilâtün Mef'ûlü Fâ'ilâtün

1. Merhem koyup oñarma sînemde kıanlu dağı
Söndürme öz elüñle yandurdugüñ çirâğı
2. Uymış cününa göñlüm ebrüña der meh-i nev
Nè i'tibâr aña kim seçmez kıaradan ağı
- 3.⁴ Kıaddüñ ğamında servüñ şormağa za'f-ı hâlin
Gülzârdan kesilmez ırmađlaruñ ayağı
4. Dür tek dişüñ sözini her dem eşitmek ister
Bađrüñ müdâm anuñ-çün sâhildedür kıulağı
5. Zülfi sıyeh şanemler olmış senüñ esîrüñ
'İşkuñda her birinüñ öz zülfi boynı bağı
6. Ger müşğ derse 'aşık ol büy-ı zülfe sâkı
Tünd olma bir kıadeğ vèr ter eylesün dimâğı
7. Devrân havâdişinden yoğ bākümüz Fuzûlî
Dâru'l-emânumuzdur mey-ğâneler bucağı

277 A₁ 73^b, İÜ 72^a, B 108, A₂ 74^b, A₃ 84^b, KN 78^a, M 82^b, K 69^a, T₁ 161^a, P 277^a, S₁ 197^b, T₂ 80^b,
V 72^a, TT 68^a, S₃ 80^a, BN 65^b, TN 102^b, S₄ 105^a, S₅ 75^a, S₇ 77^a, S₈ 66^b, S₉ 86^a, S₁₀ 80^b-S₁₀
85^b-S₁₀ 87^a, S₁₁ 96^b, TZ 83^a.

277 || 1^a sinemde: göğsümde S₅ || kıanlu: odlu T₂.

277 || 1^b söndürme: söndür A₁ || yandurdugüñ: yandurduğün A₂ yandurduğüñ KN, V, S₅.

277 || 2^a uymış: olmuş V, S₇, [G] || göñlüm: mâil [G] || ebrüña: oña A₁ || der: ol T₂.

277 || 2^b aña: oña S₃, İÜ, A₁, KN || seçmez: seçmezden A₁.

4 Bu beyit S₅'te yoktur.

277 || 3^a şormağa: sormağa A₁, KN, T₂, S₄ şormayınca T₁ || hâlin: hâlün V.

277 || 3^b ırmađlaruñ: ırmađlaruñ A₃, V, TT ayrılmađuñ S₄.

277 || 4^a sözini: şıfatın T₁, S₁, A₃ || ister: olmaz S₃, K, M.

277 || 4^b kıulağı: ayağı T₂.

277 || 5^a zülfi: zülf A₂, S₃, İÜ.

277 || 6^a sâkı: 'aşık A₁.

277 || 6^b bir kıadeğ vèr: ver ayağı ter [G].

277 || 7^b bucağı: bucakı S₃.

278.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Kâmetün hıdmetine servün egilmez başı
Nê bilür ehl-i tarîkûn revîşin ol nâşî
2. Öginür dîde ki hayrânem ezelden yüzüne
Oldı ma‘lûm bu lâfında ki çoğdur yaşı
3. Eşk la‘li reh-i ‘ışkuında dutupdur etegüm
Korhulıkdur nêce şalup gèdelüm yoldaşı
4. Yètdi ol gâyete za‘fum ki çeker taşvîrüm
Her zamân dâyire-yi hayrete biñ nakkâşı
5. Muhtesib Taırnı için gel maña çoğ vèrme ‘azâb
Meyl-i mescid mi èder meygedeler evbâşı
6. Kesdi men şifteden ehl-i selâmet yolını
Bes ki eţrâfuma cem‘ oldı melâmet taşu
7. Êy Fuzûlî nê belâ oğları kim gelse maña
Sebeb ol kaşları yayuñ gözidür yâ kaşı

278 A₁ 74^a, İÜ 72^a, B 109, A₂ 74^a, A₃ 84^b, KN 78^b, M 83^a, K 69^b, T₁ 161^b, P 277^a, S₁ 197^b, T₂ 81^a, V 72^b, TT 68^b, S₃ 80^a, BN 66^a, TN 103^a, S₄ 105^b, S₅ 75^a, S₇ 80^a, S₈ 67^a, S₉ 86^a, S₁₀ 81^a-S₁₀ 87^a, S₁₁ 96^b, TZ 83^a.

278 || 1^a servün: serv S₃, İÜ.

278 || 1^b ehl-i tarîkûn: râh u tarîkûn T₂ ehl-i tarîkat TT || revîşin: revîş İÜ.

278 || 2^a öginür: öykünür A₃ || ki: - A₃.

278 || 2^b bu: o M || çoğdur: yoğdur TT.

278 || 3^a eşk la‘li: eşk tıftı T₂ eşk-i la‘l BN, S₅, S₇ eşk-i la‘lüm S₈, [TD, D] eşk seyli S₁₁ ‘ışk tıftı TZ || ‘ışkuında: ‘ışkıında A₂, S₁, B, K, M, S₃, İÜ, S₉ || dutupdur: tutupdur A₃ || etegüm: eşigüm TT.

278 || 3^b korhulıkdur: korculıkdur T₁ korculıkdur KN || şalup: salup V, T₂, S₄ koyup A₂ || gèdelüm: gèdeyüm TT, S₈, [G].

278 || 4^b biñ: miñ A₁, KN, T₂.

278 || 5^a gel maña çoğ vèrme ‘azâb: verme bana çok da edeb [G].

278 || 5^b mescid mi èder: mescid ède T₂ mescid mi eyler S₄.

278 || 6^a selâmet: melâmet V, TT, T₂.

278 || 6^b bes ki: ben ki S₃, İÜ bes S₁ eyle kim A₂ || eţrâfuma: eţrâfumuzu A₁ eţrâfumuz A₂ eţrâfına İÜ çevreme A₂ || cem‘ oldı: dutdı A₁ doldı S₄ || melâmet: selâmet A₁, KN || taşu: daşı A₁, TT, V, T₂, İÜ, S₄, S₅.

278 || 7^b kaşları: kaşı A₃ gözleri B || yayuñ: kemânuñ A₃.

279.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Hoş geldi dün ol aya sirişküm nezâresi
Beyle olur ki 'âşıkun işler sitâresi
2. Êy her maraž 'ilâcına hûkm eyleyen řabîb
Bimâr-ı derd-i 'ışk olanuñ yoĸu mı çâresi
3. N'oldı götürmedün ele şad pâre gönlümi
Vehm eyledün mi el kese bu řiše pâresi
- 4.⁵ Çıhmağ diler sefine-yi ten cünbüş eyle cân
Deryâ-yı 'ışkdan ki 'ademdür kenâresi
5. Dêrler ki var Vâmık u Mecnün 'aceb degül
Dağılmış ola âteş-i 'ışkum şerâresi
- 6.⁸ Senden hemîşe tîr-i belâdur gelen maña
Beyle olur mı 'âşık u ma'şûkuñ aresi
7. Êy söyleyen Fuzûliye 'ışk içre şabr kıĸ
Söyle bu merhem ile kimün bitdi yaresi

279 A₁ 74^a, İÜ 72^b, B 109, A₂ 75^a, A₃ 85^a, KN 79^a, M 83^a, K 69^b, T₁ 161^b, P 277^a, S₁ 198^a, T₂ 81^a, V 72^b, TT 68^b, S₃ 80^b, BN 66^b, TN 103^b, S₄ 106^a, S₅ 75^b, S₇ 77^b, S₈ 67^a, S₉ 86^b, S₁₀ 81^a-S₁₀ 87^b, S₁₁ 97^a, TZ 83^b.

279 || 1^b beyle: böyle A₃, B || olur ki: olur mı T₁ olur çü V, TT olur çi A₁ || 'âşıkun: 'âşıkın TT || beyle olur: bir iş düşer [G].

279 || 2^a her: gevher S₁ || eyleyen: eylenen İÜ || şabîb: hekim B, K, T₁, S₁, S₃, İÜ, TN, S₇, S₈, S₉.

279 || 2^b derd: - T₂.

279 || 3^a n'oldı: n'olduñ A₃ || götürmedün: getürmedün A₁, KN, [T].

279 || 3^b vehm: havf A₃ || mi: ki T₂ || bu: ol T₂, TT, B, S₁₀, TZ, [G].

5 Bu beyit A₁, T₂ ve S₄'te yoktur.

279 || 4^a cünbüş eyle: cünbüşiyle İÜ, B, A₂, A₃, M, K, T₁, S₁, V, TT, BN, S₃, S₅, S₇, S₈, S₉, S₁₀, TZ, [G, TD].

279 || 5^b dağılmış: dağılmağ A₂ || ola: olsa A₂, [T] || 'ışkum: âhum A₃, V, T₂, TT, S₁₀, TZ, [G].

8 S₅'te bu beytin ikinci mısrası yerine ilk beytin ikinci mısrası yazılmıştır.

279 || 6^a tîr-i belâdur gelen maña: tîr-i belâdur baña gelen A₃, S₁, T₁, TN, S₇, S₈ tîr-i cefâdur gelen maña A₂, KN, V, BN, S₄, S₅, S₁₁, [T] tîr-i cefâdur baña gelen TT sengdür gelen baña T₂ seng-i cefâdur gelen baña S₁₀ seng-i belâdur gelen maña TZ.

279 || 6^b beyle: böyle A₃, B, V || 'âşık u: 'âşık T₁ 'âşıkun A₁ || ma'şûkuñ: ma'şûkla A₁.

280.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Meger h'âb içre gördün ey gönül ol çeşm-i şehlâyı
Ki kılduñ tarfetül-'ayn içre ğarķ-ı eşk dünyâyı
2. Yêtürdi âhumı gerdüna ol büt gör né kâfirdür
Dêmez kim gökde âhum incide nâ-geh Mesîhâyı
- 3.⁴ Çekersen ey muşavvir şüretin ol meh-veşüñ ammâ
Nê mümkündür murâduñca çekilmek kaçları yayı
4. Belâdur şehrlerde men gibi rüsvâ-yı halk olmak
Nê hoş Ferhâd u Mecnün menzil êtmîş küh u şahrâyı
- 5.⁷ Görinmez yâr halk eşküm temâşasına cem' olmuş
Eger nâ-geh görünse ol perî gel gör temâşâyı
- 6.⁹ Dutup kuşlar başumda âşiyân feryâda gelmişler
Çıh'ây âhum odı bir dem başumdan şav bu ğavġâyı
7. Fuzûlî haţtı sevdâsın qalem tek başa salmışsan
Gêder başuñ eger başdan gêdermezsen bu sevdâyı

280 A₁ 74^b, İÜ 73^a, B 109, A₂ 75^b, A₃ 82^b, KN 79^a, K 70^a, T₁ 157^a, P 277^a, S₁ 198^a, T₂ 81^b, S₂ 63^b, V 73^a, TT 65^b, S₃ 80^b, BN 69^a, TN 98^b, S₈ 68^a, S₉ 86^b, S₁₀ 81^b-S₁₀ 82^a-S₁₀ 87^b, S₁₁ 97^b, TZ 84^a.

280 || 1^a gönül: gözüm A₃ || ol: şol TT'ye KN.

280 || 1^b dünyâyı: deryâyı V, TT, K.

280 || 2^a büt: meh A₂, S₂.

280 || 2^b dêmez kim: dêmez ki V dêmeydi S₂ || âhum: nâ-geh A₃, B, K, T₁, S₁, S₃, T₂, TT, P, İÜ, BN, TN, S₈, S₉, S₁₀ || nâ-geh: âhum A₃, T₂, TT, S₁₀ nâlem B, K, T₁, S₁, S₃, P, İÜ, BN, TN, S₈, S₉.

4 Bu beyit TT'de yoktur.

280 || 3^a ol meh-veşüñ: meh-veşlerin [G].

280 || 3^b mümkündür: müşkildür S₂, [T] || murâduñca: muradınca V || çekilmek: çekilmez S₂ || kaçları: kaçlarıñ S₁ ol kaşı V.

280 || 4^a belâdur: 'acebdür A₃ || gibi: kimi A₃, KN, TZ, [T, TD] tegi A₁ || halk: 'ışk V || 1. mısra: 'acebdür şehr ü elde ben tegi rüsvâ-yı halk olmak TT.

280 || 4^b ferhâd u: ferhâd T₂ || menzil: mesken A₃ || küh u: küh A₁, T₁ || 2. mısra: hoş ol ferhâd u mecnün mesken êtmîş küh u şahrâyı TT.

7 Bu beyit S₃'te yoktur.

280 || 5^a yâr: yâr u A₁, A₂, KN, TT, BN, S₁₀, S₁₁, TZ, [T, G, D] || cem' olmuş: ğarķ olmuş V hayrandır [G].

9 Bu beyit S₂'de yoktur.

280 || 6^a dutup: şutup A₃ || başumda: yaşumda İÜ başında [G] || kuşlar başumda: başumda kuşlar TT || feryâda: feryâd K.

280 || 6^b çıh'ây: çık V || şav: sav A₁, KN, V, T₂ || başumdan şav: yaşumdan şav İÜ başından dür [G].

280 || 7^a haţtı: hat T₁, K, V || başa: sâye V || salmışsan: şalmışsan A₃, B, KN, S₂, K, S₃, İÜ.

280 || 7^b gêdermezsen: gêdermezsen A₃ çıkarmazsan A₁, KN, TT, T₂, A₂, S₂, S₁₁, TZ, [G].

281.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Mübeddel kıılmağa şubh-ı vişâle şâm-ı hicrânı
Menüm âhum alupdur şubh u şâm çarh dâmânı³
2. Gözüm yaşıyla hem-reng olduğıyçün keşf-i râzumda
Başarken bağruma düşdi gözümden bağrumuñ kıanı
3. Dil-i pür-hûn mıdur sînemde yâ ol kaşları yayuñ
Çekilmiş nâveki cismümde kıalmış kıanlı peykânı
4. Yüzün görmek temennâsındaem ammâ budur müşkil
Ki dem düşdüğe açdurmaz maña göz eşk tuğıyanı
- 5.⁷ Dêdün ey Hızır beñzer yâr la'li âb-ı hayvâna
Bu ta'zîm ile toprağdan götürdüñ âb-ı hayvânı
6. Nişâr-ı hâk-i pâyün lâyıkı bir gevher isterdüm
Kıamu gözden geçürdüm kıatre kıatre eşk-i gâltânı
7. Fuzûlînün yeter 'ışkına inkâr eyle ey gerdün
Güvâh-ı hâl yétmez mi saña feryâd u efgânı

281 A₁ 74^b, İÜ 73^a, B 110, A₂ 75^a, A₃ 83^a, KN 79^b, K 70^b, T₁ 159^a, P 277^b, S₁ 198^b, T₂ 81^b, V 73^a, TT 66^b, S₃ 81^a, BN 66^b, TN 100^b, S₄ 106^b, S₅ 75^b, S₈ 68^a, S₉ 87^a, S₁₀ 81^b-S₁₀ 82^a, S₁₁ 97^b, TZ 84^a.

281 || 1^a kıılmağa: kıılma sen V.

281 || 1^b alupdur: olupdur A₃, BN elidür A₁, İÜ, B, A₂, KN, S₁, T₂, TT, S₃, S₄, S₅, [T, G] alıdır S₁₀ || şâm: şâm bu TT şâm u İÜ, KN, B, T₁, P, S₁, V, BN, TN, S₅, S₈, S₉, S₁₀, [G, T] şâmı A₃ || dâmânı: dünyanı İÜ devrânı S₃, S₈ fermânı T₂.

3 Hezec bahrinin aruzu ile birinci beytin darbı dışındaki tefîlelerine kabz zihafı uygulanabilmektedir. Bu beytin her iki mısrasında da üçüncü tefîleler makbûzdur (mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün).

281 || 2^a yaşıyla: yaşına A₁, BN, KN, S₄, S₅, TZ, [T, TD, D] || râzumda: râzumdan İÜ, A₂, TT, S₃, S₈ râzında TN, S₄, S₁₀, TZ, [G] zârumda T₁ zârında V.

281 || 2^b başarken: baħarken TT basarken S₄, S₅ || düşdi: damdı [G].

281 || 3^a kaşları: kaşlarıñ V || yayuñ: yanuñ KN yayı V.

281 || 3^b nâveki: nâvek KN, T₁, V, K, T₂ || cismümde: cismde T₁.

281 || 4^a temennâsındaem: temennâsındayam A₂ || budur müşkil: bu-durur müşkil B bu müşkıldür S₁, [G].

281 || 4^b maña: buna İÜ.

7 Bu beyit S₃'te yoktur.

281 || 5^a dêdün: dedim [G] || âb-ı hayvâna: ab-ı hayvânı [T].

281 || 5^b toprağdan: toprağdan KN, TT, T₂, S₄, S₅ toprağdan S₁, B, K, İÜ toprağdan A₁ toprağdan V || götürdüñ: götürdün İÜ.

281 || 7^a ey: - K.

281 || 7^b saña: baña KN, V.

282.¹**Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün**

1. Dil ğâretine tâze haţuñ çekdi leşkeri
Şındurdı bîñ gönüllü şafın bir yeñiçeri
2. Hûblar senüñ kapuña gelürler bölük bölük
Gétmezler özge kapuya sensen ağaları
- 3.⁵ N'ola aşarsa göz müjede eşk kaçresin
Aşar şubaşı yol kesici kanlı kâfiri
4. Odlu gönül evine girer ğam günü oğuñ
Yoldur mı gece oda başa bir yaban⁸ eri
5. Göz defterine şalmışam oğı ħisâbını
Aç ey gönül öninde revân oğı defteri

1 Bu gazel A₃, TT, S₇ ve S₉'da metin içerisinde, B'de ise kenarda yer almaktadır. Tarlan'da ve Gölpınarlı'da (1948 baskısı) bu gazel yoktur. Dipnottan anladığımız kadarı ile TD'ye D, F₂, H ve M nüshaları yoluyla dâhil olmuştur. D: İstanbul Murad Molla Kütüphanesi Dügümlü Baba Kısmı No: 420 (İstinsah tarihi: 1820). F₂: İstanbul Fatih Kütüphanesi No: 3852/1 (İstinsah kaydı yok). H: İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi Hâlet Efendi Kısmı No: 684 (İstinsah tarihi: 1700). M: İstanbul Hüseyin Paşa Kütüphanesi Mihrişah Sultan Kısmı No: 364 (İstinsah tarihi: 1695). Gazelin üslup ve anlam özellikleri Fuzûlî'ye aidiyeti hususunda bazı şüpheler doğurmaktadır. Bütün bunlara rağmen şiirin Fuzûlî'ye ait olmadığına tam kanaat getiremediğimiz için gazeli metne dâhil ettik.

282 B 102, A₃ 83^a, TT 67^b, S₇ 76^b, S₉ 88^b.

282 || 1^b şındurdı: şındurdı TT || gönüllü: gönül TT.

282 || 2^a gelürler: tururlar A₃.

282 || 2^b kapuya: kapu yerge TT.

5 Bu beyit B'de yoktur.

282 || 3^a aşarsa: aħıtsa TT || müjede: müjeden TT.

282 || 3^b aşar: aħar TT || kesici: kese mi TT.

282 || 4^a evine: özrine TT || girer: gezer TT.

282 || 4^b başa: yaħar TT başar S₇, S₉ || eri: deri TT || yaban: yatan [TD, D].

8 Bu gazelin bulunduğu nüshalarda kelime "yaban" olarak kaydedilmiştir. TD ve Dilçin "yatan" farkını yeğlemişlerdir. Dilçin, "ırsal-i mesel açısından TD'deki biçim doğru olmalıdır" demiş fakat beyte anlam vermemiştir. Oysa beyti "yatan" ile anlamlandırmak daha zordur. "oda basmak" grubunun "ateş basmak" yerine "oda basmak, ev basmak" gibi düşünülmesi daha doğru görünmektedir: "Okun gam günü ateşli gönül evine girer; gece bir yabancının oda basması yol mudur." Öbür türlü beytin anlamı zorlanmaktadır.

282 || 5^a oğı: oğuñ A₃ o derdüm TT.

282 || 5^b öninde revân: bu tende evkâd A₃, S₇ evkâd S₉ yolında mekân TT bu tende gözün [TD, D].

- 6.¹ Gözgüde ‘aks-i hâlûnî gördüm gelüp dedüm
    Çoymaz mı dâğ gögsine Rûmuñ alenderi
7. Bilmen nêdür günâh Fuzûlî çeker maña
    Her lahza ol cefâ kılcı cevri hançeri

---

1 Bu beyit B’de yoktur.

282 || 6^a hâlûnî: hâlini A₃.

282 || 6^b mı dâğ gögsine rûmuñ: bu dâğı gögsüme rüyuñ TT.

282 || 7^a bilmen: bilmem B || günâh: günehi B günâhı [TD, D] günâh-ı [G] || maña: saña TT, [TD, D].

282 || 7^b kılcı: kılcı vü TT.

283.

Mütefâ'ilün Mütefâ'ilün Mütefâ'ilün Mütefâ'ilün

1. Yeter ey felek bu cefâ yêtür men-i zâre serv-i revânumı
Meh-i ƚal'at ile münevver ét dil ü dîde-yi nigerânımı
2. Ruĥum üzre ĥaƚ-ı sirişkümü defe'ât ile ƚalem-i müjem
Raĥam étdügiyçün él oĥıyup bilür oldı râz-ı nihânımı
3. Cigerüm odını nihân iken éle zâhir étdi mürür ile
Göreyüm yere geçe âb-ı çeşm-i ter-i şerâre-feşânımı
- 4.⁵ Dotalum ki zülfi siyâhuñı dutan üzre şâbit olur güneh
Né revâ ki ġamze-yi ƚâtilüñ güneh étmeden töke ƚanımı
- 5.⁷ Bu belâya şaldı meni ƚadüñ ki yaşurdı yer yüzini yaşum
Bu yere yêtürdi meni ġamuñ ki felek eşitdi fiġânımı
6. Néce ƚadd u ĥâl u ĥaƚ u ruĥuñ ġam u renc ü derd ü belâ ile
Büke ƚaddümi töke yaşumı yıĥa göñlümi yaĥa cânımı
7. Sitemüñ daşıyla başı sınıĥ bedeni şikeste Fuzülüyem
Bu 'alâmet ile bulur meni soran olsa nâm u nişânımı

283 B 110, KN 79^b, M 83^b, K 70^b, T₁ 159^a, P 277^b, V 73^b, TT 65^b, BN 67^a, TN 100^b, S₄ 106^b, S₅ 76^a, S₈ 68^b, S₉ 87^a, S₁₀ 82^b, S₁₁ 98^a, TZ 84^b.

283 || 1^b ƚal'at ile: ƚal'atiyle [TD] || dil ü: dil V.

283 || 2^a ƚalem: ƚalemi TT ƚılam K || müjem: müje V, B || ruĥum: ruhun [G] || sirişkümü: sirişkini [G].

283 || 3^a cigerüm: ciger S₄ || éle: - V || étdi: olduñ K.

283 || 3^b çeşm-i: çeşmüm V || ter: - S₄.

5 Bu beyit S₄'te yoktur.

283 || 4^a olur: bolur TT || güneh: günâh S₁₁, [T, TD, D].

283 || 4^b töke: döke B, K.

7 Bu beyit S₄'te yoktur.

283 || 5^a şaldı: saldı V || ƚadüñ: - V || yer yüzini: yer yüzi V yüzini K yer yüze KN yer yüzün S₅.

283 || 5^b meni ġamuñ: beni felek M ġamuñ beni K.

283 || 6^a ĥaƚ u: - B || ġam u: - M ġam S₅ || belâ ile: belâya V || 1. mısra: néce bir bu ĥüsn ü ĥâl u ĥaƚuñ ġam u derd ü belâ vü renc ile TT || renc ü derd ü: derd ü renc ü S₄, S₅, TZ, [G] derd ü renc KN.

283 || 6^b töke: döke B, K || yaĥa: ala KN, TT, S₄.

283 || 7^a daşıyla: ƚaşıyla M, B, K daşı ile [T, TD] || sınıĥ: yaruġ TT, [T] yaruĥ S₄, S₅, [G].

283 || 7^b 'alâmet: melâmet T₁, TN || ile: içre S₅ || bulur: bula S₄ || soran: şoran M, B sorar S₄ || olsa: olursa

TT.

284.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Ėy şaf-ı nevk-i müjeñ zülf-i melâmet şânesi
Her girih zülfünde bir dâm-ı taḥayyür dânesi
2. Bülbül-i cân evc-i istiğnâ-yı ḥüsnün ṭâ'iri
Ṭâ'ir-i dil pertev-i şem'-i ruḥuñ pervânesi
3. Gönlümi kılmış ḥayâl-i merdüm-i çeşmün vaṭan
Şükr kim merdüm-nişin olmuş bu ğam vîrânesi
- 4.⁵ Devr-i ruḥsârunda ḥaṭṭuñ hey'eti 'ışk ehline
Bezmi-i ğamda kan ile dolmuş belâ peymânesi
- 5.⁷ Şem'-i rûyuñ tâbı ḥurşîd-i kıyâmet pertevi
Ḥoḳka-yı la'lün sözi ḥ'âb-ı 'adem efsânesi
- 6.⁹ Zâyî' olmaz vâdi-yi vaḥdetde ol âvâre kim
Beste-yi zencîr-i zülfündür dil-i dîvânesi
7. Kanlu yaşın anca kim saçmış Fuzûlî her taraf
Lâle-reng olmuş ḥabâb-ı mey gibi ğam-ḥânesi

284 A₁ 75^a, İÜ 73^b, B 110, A₃ 85^a, KN 80^a, M 84^a, K 71^a, T₁ 162^a, P 277^b, S₁ 199^a, T₂ 82^a, S₂ 63^b, V 73^b, TT 69^a, S₃ 81^b, BN 67^a, TN 103^b, S₄ 107^a, S₅ 76^a, S₈ 67^b, S₉ 87^b, S₁₀ 82^b, S₁₁ 98^b, TZ 85^a.

284 || 1^a zülf-i: cânâ S₂, [T].

284 || 1^b zülfünde: dâmuñda T₁ || dâm-ı: dâm u A₃.

284 || 2^a evc-i: rûḥ-ı M, K || ḥüsnün: çeşmin [G].

284 || 2^b dil: cân TT || pertev-i: pertevi TT.

284 || 3^a çeşmün: çeşmüm V, S₃, İÜ.

284 || 3^b olmuş: oldı S₃, İÜ || bu ğam: ğam İÜ belâ T₁ gönül S₃ || vîrânesi: pervânesi İÜ peymânesi T₁.

5 Bu beyit T₁'de yoktur.

284 || 4^b kan ile: kanlu T₂ || dolmuş: ṭolmuş A₃ dolmuşdur T₂.

7 Bu beyit V'de yoktur.

284 || 5^a tâbı: tâb-ı T₂, TT, TZ, [G] bâkî KN.

284 || 5^b ḥoḳka-yı: ḥızr-ı TT || sözi: sözidür TT.

9 Bu beyit S₄'te yoktur.

284 || 6^a vaḥdetde: vaḥdete A₁, S₅.

284 || 7^a yaşın: yaşı T₁, TT, TN yaş T₂ || anca kim: anca S₂, T₂, TT bes ki M, B, K, S₁, S₃, V, P, İÜ, S₈, S₉, S₁₀, TZ nice kim || saçmış: saçmış KN saçmışdur S₂, M, B, K, S₁, S₃, V, T₂, TT, P, S₈ saçmışdur İÜ, S₉, S₁₀, TZ açmış [G].

284 || 7^b gibi: kimi KN, TZ, [T, TD] || ğam-ḥânesi: ḥum-ḥânesi A₃, B, M, K, T₁, S₁, V, S₃, P, İÜ, TN, S₈, S₉, S₁₀ kaşânesi T₂.

285.

Mef'ülü Mef'ülün Mef'ülü Mef'ülün

1. Āyîne sèver cāndan ruḥsāre-yi cānānı
Bir ġāyete yètmiş kim ayrılrsa çıḥar cānı
2. Feryād ki 'aks oldı ol kim göreyüm dèrdi
Āyîne-yi ruḥsāruñ levḥ-i dil-i ḥayrānı
3. Ol çāh-ı zenaḥdānda dèrdüm görürem⁵ gön'lüm
Gön'lümde görür oldum ol çāh-ı zenaḥdānı
4. Āzādelerüñ gön'lin cem' etmiş iken ġaflet
Depretme şabā bi'llāh ol zülf-i perişānı
- 5.⁷ Yāre ġam-ı pinhānum izḥār edebilmezdüüm
Şadem ki revān oldı gözden cigerüm ḫanı
- 6.⁹ Derd ü ġam-ı pinhānum fehmi etdi el āhumdan
Yüz āh ki fāş oldı derd ü ġam-ı pinhānı

285 A₁ 75^a, İÜ 73^b, B 111, A₃ 85^b, KN 80^a, M 84^a, K 71^a, T₁ 162^a, P 278^a, S₁ 199^a, T₂ 84^b, V 74^a, TT 70^a, S₃ 81^b, BN 67^b, TN 104^a, S₄ 107^a, S₅ 76^b, S₆ 71^a, S₇ 79^b, S₈ 67^b, S₉ 88^a, S₁₀ 83^a, S₁₁ 98^b, TZ 85^a.

285 || 1^b ġāyete: ḥālete A₁, KN, BN, S₄, S₅, [T] || ayrılrsa: ayrısı T₁, İÜ.

285 || 2^a ol: - S₃ || dèrdi: dèrdüm A₁, B, M, K, T₁, T₂, S₃, V, TT, P, İÜ, BN, TN, S₄, S₅, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ, [G, TD].

285 || 2^b dil-i: dil ü T₁.

285 || 3^a zenaḥdānda: zenaḥdāna A₁, A₃, KN, T₁, T₂, S₃, V, TT, İÜ, BN, TN, S₄, S₅, S₇, S₁₁, [T, G, TD] || görürem: görür S₁ vèrürem A₁, A₃, TT, T₁, BN, TN, S₄, S₅, S₇, S₉, S₁₀ vèreyüm KN, V, T₂, [T, G, TD] ki vèrem S₃, İÜ vèrürdüm S₁₁.

5 Hamid Araslı da "görürüm" varyantının daha doğru olduğunu belirtmiştir. Hamid Araslı (Redaktör), Fuzûlî Divanı, Azerbaycan SSR İlimler Akademiyası Neşriyatı, Bakü, 1958, s. 9.

285 || 4^a āzādelerüñ: āzādelerin A₁, S₃, T₂, S₄ āvārelerüñ V, S₅ || gön'lin: gön'lün T₂ gön'üller K || ġaflet: olma T₂.

285 || 4^b depretme: tepretme A₁, KN, TT, T₂, S₄ tepretme V.

7 Bu beyit A₃, T₁ ve TT'de yoktur.

285 || 5^b cigerüm: cigerün V.

9 Bu beyit S₃'te yoktur. İÜ'de müstensihlin gözü kaymış bunun sonucunda 4 ve 5. beyitleri tekraren yazmıştır. Bu tekrar yazımda 5. beytin ilk mısrası yazılmaya başlanmış ancak 6. beytin ilk mısrasıyla devam edilmiştir. Bu sebeple 6. beytin ilk mısrası İÜ'de hatalıdır.

285 || 6^a derd ü: derd S₁, M yār TT yāre A₃, T₁ || ġam-ı: ġam u KN || el: dil KN, S₄.

285 || 6^b derd ü: derd A₃ || oldı: itdi [T, TD] || pinhānı: pinhānı [T, TD].

7. Hicrân gècesin görgeç düzağ elemin bildüm
Kim rûz-ı kıyâmetdür yâruñ şeb-i hicrânı
8. Cândan geçeli buldum râhat ğam-ı 'âlemden
Hoş hikmet ile buldum ol derde bu dermânı
9. Yâ Rab nè sebebendür kim hiç eşer kılmaz
Dil-dâre Fuzûlînün feryâd ile efgânı

---

285 || 7^a gècesin: gècesi A₁, A₃, KN, S₄ || bildüm: çekdüm V gördüm M buldum İÜ.

285 || 8^a buldum râhat: oldum râhat M râhat buldum TT || ğam-ı 'âlemden: ğam-ı cânândan T₂ kamu
'âlemden TT ğamu 'âlemden S₄.

285 || 9^a sebebendür: sebeddür S₄ || kim: bu kim S₄.

286.

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mef'ülü Fâ'ilün

- 1.² Maḥşer günü görem dèrem ol serv-ķāmeti
Ger anda hem görünmese gel gör kıyāmeti
2. Terk-i mey étdün éy gönül eyyām-ı gül gelür
Elbette bu işün çekilür bir nedāmeti
3. Mecnün ki pādīşāh-ı sipāh-ı vuhūş idi
Men tek musahḥar étmedi milk-i melāmeti
4. Şahrā-neverd iken maña taşvīr-i Kūh-ken
Ögretti şehr-i 'ışkda resm-i iķāmeti
- 5.⁷ Seng-i melāmet ile çekün çevreme hişār
Eşküm fenāya vèrmesün ehl-i selāmeti
- 6.⁹ Zāhid çoḥ étme şa'ne mey üftādesine kim
Çohları yıḥdı pīr-i muġānuñ kerāmeti
- 7.¹¹ Ğam zulmetinde bulmaġa derd ü belā meni
Ḥoşdur¹² Fuzūlī āteş-i āhum 'alāmeti

286 A₁ 75^b, İÜ 74^a, B 111, A₂ 76^a, A₃ 85^b, KN 80^b, M 84^b, K 71^b, T₁ 162^b, P 278^a, S₁ 199^b, T₂ 84^b,
V 74^b, TT 74^a, S₃ 82^a, BN 68^a, TN 104^b, S₄ 107^b, S₅ 76^b, S₆ 71^a, S₇ 77^b, S₈ 68^b, S₉ 88^a, S₁₀
83^a, S₁₁ 99^a, TZ 85^b.

2 Bu beyit A₂'de yoktur.

286 || 1^a görem dèrem: görem dèdüm KN, TT, TN, S₄, S₁₀, [G, D] dèdüm görem A₁, BN, S₆, S₈, S₁₁
dèrem görem V gördüm dèrem S₅.

286 || 1^b anda: onda A₁.

286 || 2^a ey: - K || gül: mey V.

286 || 2^b bu: her TT.

286 || 3^a sipāh-ı: sipāh u V vuhūş-ı T₁ || vuhūş: řuyūr T₁ vuhūş-ı řuyūr V.

286 || 4^a taşvīr-i: mānend V.

286 || 4^b 'ışkda: 'ışka [G].

7 Bu beyit TT ve S₄'te yoktur.

286 || 5^a ile: üzre T₂.

9 Bu beyit TT ve S₄'te yoktur.

286 || 6^a şa'ne: şa'n V, B || mey: Ğam A₂.

286 || 6^b muġānuñ: muġānum V.

11 Bu beyit TT'de yoktur.

12 Hamid Araslı "besdür" varyantının daha doğru olduğunu ifade etmiştir. Hamid Araslı (Redaktör),
Fuzûlî Divânı, Azerbaycan SSR İlimler Akademiyası Neşriyatı, Bakü, 1958, s. 9.

286 || 7^b hoşdur: çoşdur V besdür [TD].

287.

Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün

1. Revâcın nağd-i peykânunuñla bulmış hüsn bâzârı
Geçer nağdüñ eger biñ Yüsufluñ olsañ harîdârı
2. Meger devr-i ruhuñ tarhın çeker gül şafhası üzre
Kim olmuş gevher-efşân bülbülün pergâr-ı minķârı
3. Çeker biñ dâyre çevremde hırz için sirişkümden
Hamîde kıaddümüñ bî-hüde çizginmez bu pergârı
4. Geçer nâlem felekden ham kıadümüni çenge beñzetmeñ
Ki çıkmaz perdeden çengüñ şadâ-yı nâle-yi zârı
5. Yeñi aydan felek saķında biñ kıaleb düzüp bozmış
Vêrince kıaşlaruñ tākına şüret şun' mi'mârı
- 6.⁷ Şanemler kıdmetin tāt bilen rind ecrsüz kıalmaz
Kıılır biñ rişte-yi tesbîh işin her târ-ı zünnârı
7. Fuzûlîni dehânuñ kıayreti bir derde şalmış kim
Nê pinhân êtmegi mümkündür ol derdüñ nê izhârı

287 İÜ 74^b, B 111, A₂ 76^a, A₃ 86^a, KN 80^b, M 85^a, K 71^b, T₁ 163^a, P 278^a, S₁ 199^b, T₂ 85^a, V 74^b, TT 69^a, S₃ 82^a, BN 68^a, TN 104^b, S₅ 77^a, S₆ 71^a, S₇ 79^b, S₈ 68^b, S₉ 88^b, S₁₀ 83^b, S₁₁ 99^b, TZ 86^a.

287 || 1^a peykânunuñla: peykânla V, T₂, TT || bâzârı: güftârı S₃, İÜ.

287 || 1^b biñ: miñ KN, T₂ || olsañ: olsa A₂, M, TT, V, S₇.

287 || 2^a tarhın: kıaın S₃, K, M, İÜ, S₈, S₉, S₁₀ üzre TT || üzre: tarhın TT.

287 || 2^b gevher: 'anber S₃, İÜ || pergâr-ı: her cevri V.

287 || 3^a çeker biñ: çeker miñ KN, T₂ çekersen A₃ çekersen T₁.

287 || 3^b hamîde: çemende KN, A₃ || kıaddümüñ: kıametüñ KN.

287 || 4^a ham: - S₁ || kıadümüni: kıadümü S₃ || beñzetmeñ: beñzetme T₂.

287 || 4^b nâle-yi: nâle vü A₃, KN, V, [TD].

287 || 5^a biñ: miñ KN || 1. mısra: felek saķında miñ kıalib tüzüp pozmuş yeñi aydan T₂.

7 Bu beyit TT'de yoktur.

287 || 6^a kıdmetin: kıdmeti K secdesin S₁, T₂, A₃ || rind: zühd S₅ || kıalmaz: olmaz V eyleri T₁.

287 || 6^b biñ: miñ KN, T₂ || işin: işi KN, V, [G] iş K eşit S₁ uş A₂ || her: bir A₃.

287 || 7^a Fuzûlîni: Fuzûlînüñ İÜ || dehânuñ: dehân B || kıayreti: kıayretüñ B || şalmış kim: salmış kim V şalmışdır A₂.

287 || 7^b êtmegi: êtmegin T₂.

288.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'îlü Fâ'ilün

1. Êy her tekellümüm haṭ-ı sebzûn hikâyeti
Virdüm hemîşe muşhaf-ı ruhsârûn âyeti
2. Êrmiş şahîh naql ile ervâh-ı kudsdan
'İsâya mu'ciz-i leb-i la'lûn rivâyeti
3. Dil kişverini gâret ederlerdi hûblar
Men' etmeseydi şahne-yi şevkuñ himâyeti
4. Bildüm tarîk-ı 'ışk haṭarnâkdür velî
Men dönmezem bu yoldan ölüm olsa gâyeti
5. Kaddün helâkiyem düşebilmen ayağuña
Bir derde düşmişem ki bulunmaz nihâyeti
- 6.⁷ Bes kim seni görende gèder menden ihtiyâr
Gelmez beyâna miḥnet-i 'ışkuñ şikâyeti
7. Şükr et Fuzûlî etme figân yâr kılsa cevri
Kim ehl-i 'ışka cevrdür anuñ 'inâyeti

288 A₁ 76^a, İÜ 74^b, B 112, A₂ 76^b, A₃ 86^a, KN 81^a, M 85^a, K 72^a, T₁ 163^a, P 278^b, S₁ 200^a, T₂ 85^b,
S₂ 64^a, V 75^a, TT 67^b, S₃ 82^b, BN 68^b, TN 105^a, S₄ 108^a, S₅ 77^a, S₆ 71^b, S₇ 78^a, S₈ 69^a, S₉ 89^a,
S₁₀ 84^a, S₁₁ 99^b, TZ 86^b.

288 || 1^a sebzûn: sebz İÜ.

288 || 1^b virdüm: derdün V.

288 || 2^b rivâyeti: hikâyeti S₃, İÜ.

288 || 3^b şevkuñ: şevk S₃, İÜ.

288 || 4^a 'ışk: 'ışkı S₂, S₅.

288 || 4^b yoldan: yolda A₃, S₃, İÜ || olsa: ola A₁, KN, V, TT, BN, S₅, S₆.

288 || 5^a düşebilmen: düşebilmem S₂.

288 || 5^b düşmişem: düşmezem K.

7 Bu beyit S₁'de yoktur.

288 || 6^a menden: elden A₁, M.

288 || 6^b şikâyeti: nihâyeti T₁ hikâyeti A₂, T₂.

288 || 7^a etme: kıлма B || kılsa: ederse A₂.

288 || 7^b anuñ: onuñ T₂.

289.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Göz kararı eşk-i gül-günümde hâlün şadkası
Eşk-i gül-günüm gül-i ruhsâr-ı alün şadkası
2. Dūd-ı âhumdan qararmış zâr u ser-gerdân tenüm
Âteşin ruhsâr üze müşgîn hilâlün şadkası
3. Şevk-ı vaşluñ yanduran nâķış vücüdüm mâh tek
Zerre zerre âftâb-ı bî-zevâlün şadkası
4. Âşiyân-ı tende murğ-ı rûhı étmen terbiyet
Olmasa pervâne tek şem‘-i cemâlün şadkası
5. Hecrûne başum fidâ olsun ki cânüm almadı
Étdüm âhîr müjde-yi zevk-ı vişâlün şadkası
6. Yüsuf-ı güm-geşte kimdür kim saña mânend ola
Yüz aña mânend hüsn-i bî-mişâlün şadkası
7. ‘Afv éder hîdmetde her noķşânumuz pîr-i muğân
Ëy Fuzûlî cânümüz ehl-i kemâlün şadkası

289 A₁ 76^b, İÜ 75^a, B 112, A₂ 76^b, A₃ 86^b, KN 81^a, M 85^b, K 72^b, T₁ 163^b, P 278^b, S₁ 200^a, T₂ 85^b, V 75^a, TT 73^a, S₃ 83^a, BN 68^b, TN 105^b, S₄ 108^b, S₅ 77^b, S₆ 71^b, S₇ 78^a, S₈ 69^a, S₉ 89^b, S₁₀ 84^a, S₁₁ 100^a, TZ 86^b.

289 || 1^a kararı: çaresi [TD].

289 || 1^b gül-i: dutar V.

289 || 2^a qararmış: çaralmış A₁, S₄ || zâr u: zâr V, T₁, S₄ || tenüm: menüm KN gezer T₂.

289 || 2^b âteşin: âteş K || ruhsâr: ruhsârûña S₄ || üze: üzre A₂, KN, T₁, S₁ - S₄.

289 || 3^a şevk: şem‘ T₂ || nâķış: nâ-ħaķ T₁ || vücüdüm: vücüduñ T₁ || mâh tek: şem‘ün TT.

289 || 3^b bî-zevâlün: bî-mişâlün TT.

289 || 4^a rûhı: rûh T₁, S₇ rûħa A₁, KN, TT, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₁, [G] || étmen: étmeñ V étmiş T₁, TN, S₇, S₈ étme S₆ étmem S₉ || terbiyet: mużtarib V.

289 || 4^b pervâne tek: pervâne-yi S₁, T₁, A₃, TT, S₇ pervâne-veş S₈.

289 || 5^a hecrûne: hicrânûña KN ğamzeñe S₄ || almadı: almadın A₂ almaduñ B, T₁, S₁, TN, S₇ olmadı T₂, S₁₁ ğalmadı TT, A₁, S₉.

289 || 5^b étdüm âhîr: âhîr étdüm A₃ || müjde-yi: müjdeme A₁.

289 || 6^a mânend: ħayrân T₂.

289 || 6^b yüz aña: yüz oña KN, S₃, İÜ, T₂ yüz saña TT nûruña A₁ yüzüne S₄ || bî-mişâlün: bî-zevâlün A₂, T₂ bî-maķâlün S₄.

289 || 7^a ‘afv éder: ‘afv éder her KN luţf éde TT ‘afv éde S₅ || her noķşânumuz: her taķşîrimüz A₁, A₂, TT, BN, S₄, S₅, S₆, S₁₁ her noķşânuma M taķşîrimüz KN taķşîrimizi [G].

289 || 7^b ehl-i kemâlün: pîr-i muğânñ TT.

290.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Lebûn 'aksi gözüm yaşını mey tek lāle-gün etdi
Zenaḥdānuñ murādum düst-kāmın³ ser-nigün etdi
2. Saña 'aksün muḳâbil durduğıyçün ḥüsn lâfiyla
Anı cām içre ğayret ğarḳa-yı gird-âb-ı ḥün etdi
3. Özin nisbet kııurdu zülfüne zencir her sâ'at
Bu sevdâlar anı ser-ḥalḳa-yı ehl-i cünün etdi
4. Anuñ tek kim perişanlıḳ ziyâsın arturur şem'ün
Maña cevruñ ziyâd olmaḳ saña meylüm füzün etdi
5. Müjeñ ḥançerlerin gönlüm başar bağrına vehm étmez
Aña cādü gözün güyâ ki ta'lîm-i füsün etdi
6. Bekâ-yı şüret-i Şîrin için tevfiḳ mi'mârı
Binâ-yı 'ışḳ-ı Ferhâduñ esâsın Bîsütün etdi
7. Fuzûlıden şebât u şabr-ı cevır ü ḳahr az iste
Kim ol bî-çâre'i derd ü ğamuñ bî-ḥad zebün etdi

290 A₁ 76^a, İÜ 75^b, B 112, A₂ 77^a, A₃ 86^b, KN 81^b, M 85^b, K 72^b, T₁ 164^a, P 278^b, S₁ 198^b, T₂ 83^b, V 75^b, TT 69^b, S₃ 83^a, BN 70^a, TN 105^b, S₄ 108^b, S₆ 72^a, S₈ 69^b, S₉ 89^b, S₁₀ 84^b, S₁₁ 100^b, TZ 87^a.

290 || 1^b zenaḥdānuñ: zenaḥdānın V, TT || düst-kāmın: dest-gāhın S₄, S₈, [TD].

3 Hamid Araslı "dest-gāhın" olması gerektiğini belirtmiştir. Hamid Araslı (Redaktör), Fuzûlî Divanı, Azerbaycan SSR İlimler Akademiyası Neşriyatı, Bakü, 1958, s. 9.

290 || 2^a durduğıyçün: turduğı-çün A₃ || lâfiyla: lâfından V, A₂.

290 || 2^b anı: onı KN, T₂ mey [G] || ğarḳa: ğarḳa KN || ḥün: cünün KN.

290 || 3^a kııurdu: vürürdi T₂ || zencir: zünnâr TT.

290 || 3^b sevdâlar: rüsvalar T₁ || anı: onı A₁, KN, T₂, S₄.

290 || 4^a anuñ: onuñ S₁, A₁, T₂ || kim: bir V || perişanlıḳ: perişanlıḳ TT, A₁, KN, T₂, S₄.

290 || 4^b maña: saña V || cevruñ: cevırin V || ziyâd: füzün TT || olmaḳ: olmaḳ T₂ eyler V || saña: baña V.

290 || 5^a ḥançerlerin: ḥançerleri T₁ ḥançerin V || başar: basar A₁, KN || bağrına: bağruma M || vehm étmez: her sa'at TT.

290 || 5^b aña: oña S₃, İÜ o A₁, S₄ || cādü: cādülü A₁ || gözün: gözlerün S₄ gözülerün KN || güyâ ki: gör kim ne V bilmen ne T₂.

290 || 7^a şebât u: şebât T₂, TT, K, S₃, M, İÜ, S₈, S₁₁ || şabr-ı: şabr u A₁, B, A₂, A₃, M, T₁, P, S₁, V, S₃, TN, S₄, S₉, S₁₁, [G] || cevır ü: cevır S₃, S₈ ḳahr u V || ḳahr: mihr T₁ cevır V || iste: ét V.

290 || 7^b kim: ki A₁, KN, S₆, S₉, S₁₁, [T, TD] || bî-çâre'i: bî-çâreni A₁, T₂, S₄, S₆, S₁₁, TZ, [T, G, TD] bî-çâreyi A₃ || derd ü: derde M || bî-ḥad: ğâyet A₃.

291.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Êy saçuñ fikri kıamu sevdâlaruñ sermâyesi
Olmasun başumdan eksük serv-ıaddüñ sâyesi
2. Baş kıoyar her şubı-dem hırşîd hâk-i pâyüñe
Bu sa'âdetden anuñ geldükçe artar pâyesi
3. Görmemiş mehd-i zemîn⁵ bir tıfl sen tek tâ felek
Dehr zâlin kıılmış eţfâl-i reyâhîn dâyesi
4. Sen selâmet kisvetin zîver kııl êy ehl-i şalâh
Kim maña bes müy-ı jülidem cünün pîrâyesi
5. Berkı-ı âhından Fuzûlînüñ köyerdi bî-haber
Dünler efgân ile bîdâr olmasa hem-sâyesi

291 A₁ 76^b, İÜ 75^b, B 113, A₂ 77^b, A₃ 87^a, KN 82^a, M 86^a, K 73^a, T₁ 164^a, P 279^a, S₁ 200^b, T₂ 86^a, V 75^b, TT 73^b, S₃ 83^b, BN 69^a, TN 106^a, S₄ 109^a, S₅ 78^a, S₆ 72^a, S₇ 78^b, S₈ 69^b, S₉ 90^a, S₁₀ 86^a, S₁₁ 100^b, TZ 87^b.

291 || 1^a kıamu: nece V.

291 || 1^b serv-ıaddüñ: serv kıaddüñ [D] serv-i kıaddüñ [T].

291 || 2^a kıoyar her: kıoyardum V || pâyüñe: küyuñ A₂ || 1. mısra: baş kıoyar hırşîd hâk-i pâyüñe her şubı-dem TT.

291 || 2^b sa'âdetden: sa'âdetde T₂ sa'âdetdür B || anuñ: onuñ A₁, KN, T₂ || payesi: sayesi A₁.

291 || 3^a zemîn: felek T₂, TT, İÜ || tâ: yâ A₁, S₁ êy A₃ || felek: melek A₃.

291 || 3^b eţfâl-i: tıfl-ı M || dâyesi: dânesi S₁, İÜ || zâlin: Zâl'in [TD].

5 İÜ'de önce "felek" yazılmış sonra üzerine "zemîn" yazılarak düzeltilmiştir. Dipnota nüshalar arası ilişkiyi göstermesi bakımından ilk hâli alınmıştır.

291 || 4^a sen: bes S₁ || selâmet: melâmet B || kisvetin: kisveti S₄ || êy: - İÜ || şalâh: vera' A₂, V hıred [G].

291 || 4^b jülidem: jülîde A₂, K || pîrâyesi: sermâyesi T₁, A₃.

291 || 5^a Fuzûlînüñ: Fuzûlîni T₂ || köyerdi: gülerdi S₄ || bî-haber: çarlılar TT.

291 || 5^b dünler: durup TT || olmasa: olmasun T₂ || hem-sâyesi: peymânesi A₁, B, K, M, İÜ.

292.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Dün gönül dil-bere şerh-i ğam-ı pinhân etdi
Cem‘ iken gönlüni bir pâre perîşân etdi
2. Yêr dutam dêrdi gönül nâle ile küyuñda
Yêtmedi bir yere her nêce ki eġġân etdi
3. Va‘de vèrdi cigerüm kıanın içe müjġânüñ
İntizâr ile bu ħasret cigerüm kıan etdi
4. Ğamze tıġıyla gözün gönlümi yüz pâre kıılup
Her birin bir hedef-i nâvek-i müjġân etdi
5. Kııldı mihrâba kıaşuñ fikri faķîhi mâyil
Gör nêce kâfiri ol va‘z müselmân etdi
6. Göreyüm çoh yaşasun dide ki merdümlük êdüp
Ğam hücumında meni eşk ile pinhân etdi
- 7.⁹ Êy ecel cân tãma‘ın kıılma Fuzûliden kim
Bir kemân-ebrüya çohdan anı kıurbân etdi

292 A₁ 76^b, İÜ 76^a, B 113, A₂ 77^b, A₃ 87^a, KN 82^a, M 86^a, K 73^a, T₁ 164^b, P 279^a, S₁ 200^b, T₂ 86^a, V 75^b, TT 73^b, S₃ 83^b, BN 69^b, TN 106^b, S₄ 109^b, S₅ 78^a, S₆ 72^b, S₇ 78^b, S₈ 70^a, S₉ 90^a, S₁₀ 86^a, S₁₁ 101^a, TZ 87^b.

292 || 1^a dil-bere: güllere S₄.

292 || 1^b cem‘: şâd T₂ || gönlüni: gönlümi TT, A₁, KN, T₂, S₄, S₆, S₁₁, TZ, [G] göñli V.

292 || 2^a dutam: tütam A₃, B duta T₂ || dêrdi gönül: dêrdi TT dir idi dil [G].

292 || 2^b yêtmedi bir yere: bir yere yêtmedi A₃, T₁, S₁, S₃, İÜ, TN yétdi bir yere A₁, T₂, A₂, V, M vermedi bir yere [G].

292 || 3^a kıanın: kıanı A₂, T₂ || içe: içer V içse S₁ için A₂, S₅.

292 || 4^a gönlümi: baġrumı V cismümi A₂ || kıılup: kıılır V, T₁.

292 || 5^a mihrâba: mihrâb V, S₄ || fikri: fikr V zikri T₂ meyli S₄ || faķîhi: ħaķîbi M.

292 || 6^a göreyüm: göreyin M, B || yaşasun: yaşa ey T₂ || êdüp: ile A₁.

292 || 6^b hücumında: hücumıyla M, K || pinhân: ‘ummân [TD].

9 Bu beyit A₂’de yoktur.

292 || 7^a kıılma: kesme V êtme S₈, [G, D].

292 || 7^b anı: onı A₁, KN, T₂.

293.

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1. Ėy göz ol nergis-i ĥün-ĥ^vâre nigâh étme daĥı
Rûzgârüm ġam-ı 'ışk ile siyâh étme daĥı
2. Ėy gözüm yaşı bu ser-geşteligün terkin kıl
Serv-kâmetlere kaç^ç-ı ser-i râh étme daĥı
- 3.⁵ Ėy gönül 'ömrümi vérdün yele 'âřıklıġ ile
Baĥma her gonce-leb ü ġül-ruĥa âh étme daĥı
- 4.⁷ Baĥma Ėy cân ĥaĥ u ruĥsârına maĥbûblaruñ
İĥtiyâĥ eyle ġünâh üzre ġünâh étme daĥı
- 5.⁹ Kılma Ėy 'ışk maña 'arz perî-ĥihreleri
şüret-i ĥâlümi lehv¹¹ ile tebâh étme daĥı
- 6.¹² Götür Ėy nefis hevâ vü hevesün 'âlemden
Herze herze ĥaleb-i rıf^tat u câh étme daĥı
7. Ėy Fuzûlî mey ü ma'şûĥ mezâĥın terk ét
Özüñi 'âşî-yi dergâh-ı İlah étme daĥı

293 A₁ 77^a, İÜ 76^a, B 113, A₃ 87^b, KN 82^b, M 86^b, K 73^b, T₁ 164^b, P 279^a, S₁ 201^a, T₂ 86^b, V 76^a, TT 73^b, S₃ 84^a, BN 69^b, TN 106^b, S₄ 109^b, S₅ 78^a, S₆ 72^b, S₇ 79^a, S₈ 70^a, S₉ 90^b, S₁₀ 86^b, S₁₁ 101^b, TZ 88^a.

293 || 1^b 'ışk: hecr S₃, İÜ || siyâh: tebâh V.

293 || 2^a Ėy: gel TT || ser-geşteligün: ser-geşteligin V ser-geşteligün V.

293 || 2^b kaç^ç: terk S₄.

5 Bu beyit A₁'de yoktur.

293 || 3^a gönül: gönlin A₃ || vérdün: vérdüm V, [G] || 'âřıklıġ: 'âşıklık A₃, V, T₂, M, K, S₄ || ile: édüp M.

293 || 3^b gonce-leb ü: gonce-leb-i B, KN, M, K, S₃, İÜ, S₄, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ gonce-lebe TT serv-
kaddi T₂ || 2. misra: özümü 'ışkla rûsvâ-yı cihân étme daĥı T₁ özünü 'ışk ile rûsvâ-yı siyâh étme daĥı TN.

7 İÜ ve S₃'te bu beyit yoktur.

293 || 4^a cân: dil T₂, TZ || ĥaĥ u: ĥaĥ M, T₁, T₂, V, TN, S₅, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ.

9 İÜ ve S₃'te bu beyit yoktur.

293 || 5^a 'ışk: eşk A₃, S₅ || 'arz: 'arza A₃, T₁, S₁ || ĥihreleri: ĥihrelerden K.

293 || 5^b lehv: sehv T₂, B, KN, TN süz A₁, TT, S₄, S₆, S₁₁, [G] âh M, K lu^b BN sen S₁₀ mihr [T, TD, D] || tebâh: siyâh A₁, KN, V, S₄.

11 Deġerlendirdiġimiz nüshaların çoġunda "levh" farkı bulunmaktadır. Gölpinarlı'nın tercih ettiġi "süz" farkı üç nüshada yer alırken TD ve Tarlan'ın tercih ettiġi "mihr" farkı deġerlendirdiġimiz nüshalarda bulunmamaktadır. Gazelin anlam çerçevesi dikkate alındığında bu gazelin zahidane bir üslupla kaleme alındıġını söyleyebiliriz. Kendinden önceki beyit ve kendisinden sonraki beyitler dikkate alındığında "levh" kelimesinin kavram çerçevesine daha iyi oturduġu söylenebilir. "Günâh, lehv, hevâ-heves, nefis, asi-yi dergâh" olma gibi kavramlar bu çerçevede düşünülebilir.

12 Bu beyit S₄'te yoktur. S₅'te bu beytin ikinci mısrası bir önceki beytin ikinci mısrası olarak kaydedilmiştir. Bu beytin ilk mısrası ve bir önceki beytin ikinci mısrası S₅'te yoktur.

293 || 6^a götür: getür T₂.

293 || 6^b rıfat u: rıfat-ı KN, K, T₁, S₁, S₃, V, TT, İÜ, BN, S₅, S₆, S₇, S₈, S₁₁, TZ, [TD, T].

293 || 7^a mey ü: mey V.

294.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Göñül yétدی ecel zevk-ı ruḥ-ı dil-dâr yétmez mi
Ağardı müy-ı ser sevdâ-yı zülf-i yâr yétmez mi
2. Yétürdi başuñı gerdün ayağa bâr-ı miḥnetden
Ḥayâl-i ḥalkâ-yı gîsü-yı 'anber-bâr yétmez mi
3. Saña yétدی ecel peymânesin nûş étmege nevbet
Hevâ-yı çeşm-i mest ü ğamze-yi ḥün-ḥ'âr yétmez mi
4. Yéter oldı kulağa bang-ı rıḥlet dehr bâğından
Né durmışsan temâşâ-yı gül-i ruḥsâr yétmez mi
5. Yéter cem' eyle bâr-ı ma'siyet tağyîr-i eṭvâr ét
Ḥayâ kıl yoḥ midur inşâfuñ ol kim var yétmez mi
6. Hidâyet menziline yéttiler sa'y ile akrânuñ
Dalâlet içre sen ḳalduñ saña ol 'âr yétmez mi
- 7.⁷ Fuzûlî dème yétmek menzil-i maḳşûda müşkildür
Dutan dâmân-ı şer'-i Aḥmed-i Muḥtâr yétmez mi

294 A₁ 77a, İÜ 76b, B 114, A₃ 87b, KN 82b, M 87a, K 73b, T₁ 165a, P 279a, S₁ 201a, T₂ 87a, V 76b, TT 74a, S₃ 84a, BN 70b, TN 107a, S₄ 110a, S₅ 78b, S₆ 73a, S₇ 80b, S₈ 70b, S₉ 90b, S₁₀ 86b-S₁₀ 89a, S₁₁ 101b, TZ 88a.

294 || 2^a başuñı: başını B.

294 || 3^a peymânesin: peymânesi S₄ || étmege: étmek T₂ || nevbet: fırsat S₄.

294 || 3^b çeşm-i: çeşm ü A₁ || mest ü: mest A₁, M, K.

294 || 4^a dehr: - TT || bâğından: bâğında S₄.

294 || 4^b durmışsan: tırmışsan A₃.

294 || 5^a eṭvâr: aḥvâl TT.

294 || 5^b inşâfuñ: insâf [G].

294 || 6^b ol: bu A₃, KN, T₂, V, TZ.

7 Bu beyit TT'de yoktur.

294 || 7^b dutan: tütan A₃, B saña T₂.

MUSAMMATLAR

1.

TERCİ‘-BEND

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

I²

1. Men kimem bir bî-kes ü bî-çâre vü bî-hânumân
Tâli‘üm âşüfte iğbâlüm nigün bahtum yaman
2. Nemlü eşkümden zemîn memlü ünümden âsmân
Âh u nâlem nâvek ü peyveste ham kıaddüm kemân
3. Tîr-i âhum bî-htaâ te‘şîr-i nâlem bî-gümân
Muttaşıl ğam-hâne-yi sinemde yüz ğam mihmân
4. Kıanda bir ğam itse menden istesünler men zamân
Yoĝ maña kıayd-ı belâ vü dâm-ı miñnetden emân
5. Çıhdı cân gönlümde endüh u ğam u miñnet hemân
Ëy menüm cânum sen ü gönlüm senüñle şâd-mân
6. Sensüz olman aryu miñnetden belâdan bir zamân
el-Amân hicrân belâ vü miñnetinden el-amân

1 A₁ 77^b, İÜ 76^b, B 114, A₂ 78^a, A₃ 89^a, KN 83^a, M 87^b, K 74^a, T₁ 165^b, P 279^b, S₁ 201^a, T₂ 87^b, V 76^b, TT 75^a, S₃ 84^b, BN 70^b, TN 107^b, S₄ 110^b, S₅ 78^b, S₆ 73^a, S₇ 80^b, S₈ 71^a, S₁₀ 89^a, S₁₁ 102^a, TZ 88^b.

2 Bu bent A₂'de yoktur.

1 || I || 1^a bî-kes ü: bî-kes A₁, KN, S₄, S₆, S₉, S₁₀, S₁₁ || bî-çâre vü: bî-çâre A₁, A₃, KN, TT, T₂, TN, S₄, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁.

1 || I || 2^a nemlü: memlü T₁ || zemîn: hevâ T₂ || ünümden: âhumdan S₃.

1 || I || 2^b âh u: âh A₁, S₈ || nâvek ü: nâvek A₃, KN, M, K, T₁, S₃, TN, S₈ nâveki [G] || kemân: hemân [T].

1 || I || 3^a bî-htaâ: bî-hevâ A₁ || te‘şîr-i: te‘şîr ü S₁.

1 || I || 3^b mihmân: pinhân V.

1 || I || 4^a kıanda: ğanda S₁, A₁, KN, TT, S₃, İÜ, S₄, [T] || itse: yitse A₃ || menden: mihmân A₁ || men zamân: bî-gümân S₄.

1 || I || 4^b kıayd-ı: dâm-ı S₁, T₁, S₃, İÜ, TN, S₄, S₇, S₈ dâm u A₃ || belâ vü: belâda K || dâm-ı: kıayd-ı A₃, T₁, S₁, S₃, İÜ, TN, S₄, S₇, S₈ derd ü [G].

1 || I || 5^a cân: - B || endüh u: endüh-ı A₁, K, T₁, T₂, S₁, S₃, V, İÜ, BN, TN, S₆, S₇, S₈, S₉, TZ || ğam u: ğam-ı KN, K, S₉ belâ-yı T₂.

1 || I || 6^a sensüz: senden M.

II

1. Fâriğ idüm cümle ‘âlemden bilür ‘âlem meni
‘Ayb éderdi bî-haber şanup benî Ādem meni
2. Koymadı devrân-ı çarh öz hâlüme hurrem meni
Şād iken ‘âlemde çarh étdi esîr-i ğam meni
3. ‘Işk nâ-gâh oldı peydâ dutdı müstaḥkem meni
Şaldı yüz sevdāya ol gîsû-yı ḥam-der-ḥam meni
4. Şimdi Mecnūndan ğam-ı ‘ışk içre şanmañ kem meni
Yâr ḥod kılmaḥ ḥarîm-i vaşlına maḥrem meni
5. Sen ki maḥremsen şabâ bi’llāh añup her dem meni
Söyle ey gül kim saña baḥt eylemez hem-dem meni
6. Sensüz olman ayru miḥnetden belādan bir zamān
el-Amān hicrân belā vü miḥnetinden el-amān

III

1. Bülbül-i zârem gül-i ruḥsâr-ı alüñden cüdâ
Tûtî-yi lâlem şeker-nisbet maḥâlününden cüdâ
- 2.⁸ Dêr idüm şabr eyleyem olsam cemâlününden cüdâ
Bilmedüm düşvâr imiş olmaḥ vişälününden cüdâ
3. Tîre oldı rûzgârum zülf ü ḥâlününden cüdâ
Oldı şahrâ menzilüm vaḥşî ğazälününden cüdâ

1 || II || 1^b şanup: sanup V şanur A₂.

1 || II || 2^a hurrem: bir dem B.

1 || II || 3^a nâ-gâh: nâ-geh İÜ, KN, TT, S₃, A₁ || oldı: boldı S₄ || dutdı: tutdı A₃, B.

1 || II || 3^b şaldı: saldı A₁, T₂, TT, S₄ atdı S₅ || yüz: bir A₂ || ol: şol A₃, S₁ - K || gîsû: ebru S₅ || ḥam-der-ḥam: ḥam-ber-ḥam A₂, A₃, T₁, S₁, TT, BN, S₈, [G] ender M.

1 || II || 4^a ğam-ı: reh-i B || şanmañ kem: kem şanmañ S₃.

1 || II || 4^b ḥod: çün T₂, TT || vaşlına: vaşlıña T₂.

1 || II || 5^b kim: çün [G].

1 || II || 6^a sensüz: senden [G].

1 || III || 1^b nisbet: yanlıĝ S₁, S₃, İÜ şîrin A₃, TN.

8 S₅’te bu bendin sadece ilk iki beyti vardır.

1 || III || 2^a eyleyem: eyleyin A₂ || cemâlününden: vişälününden TT, T₂.

1 || III || 2^b bilmedüm: âh kim TT || olmaḥ: olmaĝ T₁, S₁ bolmaḥ S₄ || vişälününden: cemâlününden TT, T₂.

1 || III || 3^a tîre oldı rûzgârum: tîre boldı rûzgârum T₁, S₁ rûzgârum tîre boldı A₃ || zülf: ḥaḫḫ V, [T].

1 || III || 3^b 2. mısra: ḥam getürdi kâmetüm müşĝin hilâlününden cüdâ S₁ ḥam getürdi kâmetüm müşĝin hilâlden cüdâ T₂.

- 4.¹ Mü tek inceldi tenüm nâzûk nihâlûnden cüdâ
 Șam getürdi kâmetüm müşgîn hilâlûnden cüdâ
5. Çııdı cân-ı nâ-tüvân şîrîn zülâlûnden cüdâ
 Oldum el-kıışsa ruĥ-ı ferĥunde-fâlûnden cüdâ
6. Sensüz olman ayru miĥnetden belâdan bir zamân
 el-Amân hicrân belâ vü miĥnetinden el-amân

IV⁴

1. Sîne çâk ü dîde nemnâk ü beden efgârdur
 Cân ĥazîn ĥâtır ĥamîn şeydâ gönül bîmârdur
2. Men bu ĥam içre ki def'in eylemek nâ-çârdur
 Maşlahat şordum dâdiler maşlahat izĥârdur
3. Söyledüm derd-i dilümüni bildi ol kim yârdur
 Kılmadı bir raĥm bes kim zâlim ü ĥün-ĥ'ârdur
4. Dâĥı izĥâr eylemen né ĥâcet-i tekrârdur
 Eylerem şabr u taĥammül tâ ĥayâtum vardur
5. Câna yêtgeç mende tâ kim kuvvet-i güftârdur
 Söylerem ey gül ki senden ayrulık düşvârdur
6. Sensüz olman ayru miĥnetden belâdan bir zamân
 el-Amân hicrân belâ vü miĥnetinden el-amân

1 Bu beyit S₃'te yoktur.

1 || III || 4^a tenüm: kâddüm S₁ || nihâlûnden: nihâlinden A₁.

1 || III || 4^b kâmetüm: kâmetüñ A₂ || 2. mısra: oldı şahrâ menzilüm vahşi ĥazâlûnden cüda S₁ oldı şahrâ menzilüm müşgîn ĥazâlûnden cüda T₂.

1 || III || 5^a zülâlûnden: nihâlûnden A₁ maĥâlûnden M.

4 Bu bent S₅'te yoktur.

1 || IV || 1^a sîne çâk: sîne-çâk [TD].

1 || IV || 1^b ĥazîn: ĥamîn M || ĥamîn: ĥazîn M.

1 || IV || 2^a nâ-çârdur: düşvârdur V, T₂, S₃, İÜ, TZ.

1 || IV || 2^b şordum: sordum A₁, KN, TT, K, T₂, V, S₄.

1 || IV || 3^a dilümüni: dilümi V, T₂ || bildi: bildüm KN, V, TT || yârdur: zârdur [G].

1 || IV || 3^b bes kim: ol kim S₄ || zâlim ü: zâlim T₁, S₄.

1 || IV || 4^a eylemen: eylemek V || ĥâcet: ĥâcet uş K || tekrârdur: izĥârdur A₂, A₃, B, K, T₂, M, S₇, TZ.

1 || IV || 4^b eylerem: eylemek A₁, B, KN, M, K, T₁, V, TT, BN, TN, S₄, S₆, TZ, [G].

1 || IV || 5^a mende tâ kim: tâ ki bende T₂, B bende tâ ĥod S₄ || kuvvet-i: kuvvet ü K kudret-i T₁, T₂.

1 || IV || 5^b gül: cân S₁, S₃, İÜ || ayrulık: ayrulıĥ KN, T₁, TT, S₁, S₃, İÜ || düşvârdur: nâ-çârdur T₂.

V¹

1. Yâr bilgeç hâlûmi bir raḥm peydâ eyleye
Añlayup derd-i dilûmni bir mudāvâ eyleye
2. Olmaya ğâfil maña min ba'd pervâ eyleye
Raḥm édüp ancaḳ meni 'âlemde rüsvâ eyleye
3. Tâ özin göñlüm anuñ 'ışkıında şeydâ eyleye
Duta dāmânın anuñ vaşlın temennâ eyleye
4. Kılmaya ikrâh cevrenden mudārâ eyleye
Düşmeye andan cüdâ küyında me'vâ eyleye
5. Ve'r özinden yâr anı ayırsa ğavġâ eyleye
Dem-be-dem yüz şevḳ ilen bu beyti inşâ eyleye
6. Sensüz olman ayru miḥnetden belâdan bir zamân
el-Amân hicrân belâ vü miḥnetinden el-amân

1 Bu bent T₂ ve S₅'te yoktur.

1 || V || 1^a hâlûmi: hâlûme T₁, A₃ || eyleye: eylese S₁, A₃, A₁, KN, TT, S₃, İÜ, T₁, BN, TN, S₄, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁.

1 || V || 1^b derd-i: hâl-i A₃ || dilûmni: dilümü V, TT || eyleye: eylese A₁, İÜ, A₂, A₃, KN, T₁, S₁, TT, S₃, M, BN, TN, S₄, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁.

1 || V || 2^a olmaya: olmasa A₁, KN, S₃, TT, İÜ, BN, S₄, S₆, S₈, S₉, [G] olmayup M || maña: saña V || pervâ: peydâ B || eyleye: eylese A₁, İÜ, A₂, A₃, KN, T₁, S₁, TT, S₃, M, BN, TN, S₄, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁.

1 || V || 2^b eyleye: eylese A₁, İÜ, A₂, A₃, KN, T₁, S₁, TT, S₃, M, BN, TN, S₄, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁.

1 || V || 3^a özin: özüñ A₁ || anuñ: onuñ A₁, KN, S₄ || eyleye: eylese A₁, İÜ, A₂, A₃, KN, T₁, S₁, TT, S₃, M, BN, TN, S₄, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁.

1 || V || 3^b duta: tuta B dutsa A₁, KN, TT, BN, S₄, S₆, S₈, S₁₁, [G] || dāmânın: dāmānuñ V || eyleye: eylese A₁, İÜ, A₂, A₃, KN, T₁, S₁, TT, S₃, M, BN, TN, S₄, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁.

1 || V || 4^a kılmaya: kılmasa A₁, KN, TT, A₂, A₃, S₄, S₇, S₈, [G] || cevrenden: cevr ilen S₁, S₃, İÜ cevr ile A₃, TN, S₈ || eyleye: eylese A₁, İÜ, A₂, A₃, KN, T₁, S₁, TT, S₃, M, BN, TN, S₄, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁.

1 || V || 4^b düşmeye: düşme A₁, A₂, KN, S₃, S₄, S₈, [G] düşmedin TT || andan: ondan A₁, KN || cüdâ: ıraġ A₁, KN || küyında: küyında A₁, V || eyleye: eylese A₁, İÜ, A₂, A₃, KN, T₁, S₁, TT, S₃, M, BN, TN, S₄, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁.

1 || V || 5^a ve'r: ger A₁, KN, V, B, TT, S₄, S₆, S₁₁, TZ, [G] yâr S₁ er BN dür TN || yâr anı: anı yâr T₁, A₃, B, BN, TN, S₄, S₇ onı yâr A₁, KN, S₁₁ || eyleye: eylese A₁, İÜ, A₂, A₃, KN, T₁, S₁, TT, S₃, M, BN, TN, S₄, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁.

1 || V || 5^b dem-be-dem yüz şevḳ ilen: dem-be-dem yüz şevḳ ile A₂, B, KN, K, M, S₄, TZ, [T, G, TD] dutsa dāmânın kıla A₁ || eyleye: eylese A₁, İÜ, A₂, A₃, KN, T₁, S₁, TT, S₃, M, BN, TN, S₄, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁.

VI¹

1. 'Âkıbet âhum menüm ol mâha te'sîr étmesi
Bunca efsûnum perî-veş yâri teşhîr étmesi
2. Yâr hâl-i zâruma bir fikr ü tedbîr étmesi
Bî-vefâlık resmini geldükçe tağyîr étmesi
- 3.⁴ Ol cevân-ı nâzenîn meyl-i men-i pîr étmesi
Dutaram bir yâr men hem 'ömr taqşîr étmesi
4. Yâr yâr olmaz gönül 'uşşâk ile bir étmesi
Zülfini 'aşıklaruñ boynına zencîr étmesi
5. 'Âşıkun kaydına yüz nîreng ü tezvîr étmesi
Görmeyen sâ'atde yüz 'özl ile taqrîr étmesi
6. Sensüz olman ayru miḥnetden belâdan bir zamân
el-Amân hicrân belâ vü miḥnetinden el-amân

1 Bu bent S₅'te yoktur.

1 || VI || 1^a ol: şol S₁, S₃, İÜ, S₇ || étmesi: étmeye M, K, V, S₄.

1 || VI || 1^b bunca: munca S₁, A₁, KN, TT, V, S₃, İÜ, S₄, TZ || efsûnum: efgânüm TT || étmesi: étmeye M, K, V, S₄.

1 || VI || 2^a fikr ü: fikr-i T₁, K, T₂, BN, TN, S₄, S₇, S₈, S₉ || étmesi: étmeye M, K, V, S₄.

1 || VI || 2^b bî-vefâlık: bî-vefâlık A₂, KN, TT, B, A₃, S₁, S₃, İÜ, S₄ || étmesi: étmeye M, K, V, S₄.

4 Bu beyit A₁'de yoktur.

1 || VI || 3^a ol: şol S₁, S₃, İÜ || étmesi: étmeye M, K, V, S₄.

1 || VI || 3^b dutaram: tütaram A₃, B || men hem: men ger M şâdıq A₃ || 'ömr: ğayr A₂ || étmesi: étmeye M, K, V, S₄.

1 || VI || 4^a olmaz: olup S₁, A₃, S₃, İÜ, S₈, S₉ olsa S₇ || 'uşşâk ile: 'uşşâk ilen T₁, İÜ 'uşşâkına S₃ || bir: seyr S₃, TT, TZ || étmesi: étmeye M, K, V, S₄ olmasa A₂.

1 || VI || 4^b étmesi: étmeye M, K, V, S₄.

1 || VI || 5^a nîreng ü: nîreng-i A₂, A₃, T₁, K, V, S₈ miñ mekr ü T₂ || tezvîr: efsûn A₁ tedbîr M, K || étmesi: étmeye M, K, V, S₄.

1 || VI || 5^b taqrîr: taqşîr A₃, V, S₃ ta'sîr M, İÜ, BN || étmesi: étmeye M, K, V, S₄.

VII

1. Fağr ‘ışk içre Fuzûlî ‘izz ü cāhumdur menüm
Şīve-yi mihr ü maḥabbet resm ü rāhumdur menüm
2. Derdümi şābit kılan ‘uşşāka āhumdur menüm
Āh bu da‘vāda bir ‘ādil güvāhumdur menüm
- 3.³ Gerçi ğam maḫşüdü ḳat-l-i bī-günāhumdur menüm
Ġam degül çün künc-i mey-ḥāne penāhumdur menüm
- 4.⁵ Dergeh-i pīr-i muġān ümmīdgāhumdur menüm
Men anuñ bir çākeri ol pādişāhumdur menüm
5. Ėy ki her cürm olsa luṭfuñ ‘özr-ḥ’āhumdur menüm
Ayıran senden meni baḥt-ı siyāhumdur menüm
6. Sensüz olman ayru miḥnetden belādan bir zamān
el-Amān hicrān belā vü miḥnetinden el-amān

1 || VII || 1^a ‘izz ü: ‘izz-i T₂.

1 || VII || 1^b resm ü: resm-i T₁, [G].

1 || VII || 2^b ‘ādil: şādık A₃.

3 Bu beyit A₁’de yoktur. S₄’te ikinci mısra yerine bir sonraki beytin ikinci mısrası yazılmıştır.

1 || VII || 3^a ḳat-l-i bī günāhumdur: bir ḳat-l-i günāhumdur A₂ ḳat-l-i günāhumdur S₅.

5 Bu beyit S₁’de yoktur.

1 || VII || 4^b anuñ: onuñ A₁, KN, T₂ || çākeri: çaker İÜ ḳuluyam T₂.

2.

TERCİ‘-BEND

Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün Mefâ‘ilün

I

1. Getür sâķī ķadeķ kim nev-bahâr-ı ‘âlem-ârâdur
Zemîn sebz ü hevâ cân-baķş u gülşen râķat-efzâdur
2. Perîşân olma kim gül-berg tek ģâlâ bu gülşende
Neşât u ‘aış için esbâb-ı cem‘ıyyet müheyyâdur
3. Açıldı lâle güldi ģonce geldi ‘ışret eyyâmı
Zebân-ı ģâl-i sebze ‘ışret îmâsına ģüyâdur
4. Gör öz ģâlûnî vü çekme ģam-ı mâzî vü mustakbel
Ki ģâlâ mevsim-i gül-ģeřt ü devr-i câm-ı şahbâdur
5. Şeķer gülzâra ģir bi’llâh bu mevsimlerde vü her dem
Temâşâ kııl ki dîvânında ģülnüñ ģoş temâşâdur
6. Açıldı ģonce tûmârı vü ma‘lûm oldu mazmûnı
Budur kim fevt ķılmañ mevsim-i gül câm-ı gül-ģünü

2 A₁ 79^a, İÜ 85^b, B 118, A₂ 79^b, A₃ 88^a, KN 84^b, M 90^b, K 77^a, T₁ 175^a, P 281^a, S₁ 208^a, T₂ 89^a, V 79^a, TT 74^b, S₃ 93^a, BN 72^b, TN 112^a, S₅ 79^b, S₆ 75^a, S₇ 88^b, S₁₀ 90^b, S₁₁ 103^a, TZ 92^a.

2 || I || 1^a nev-bahâr: âftâb A₁, KN, [G].

2 || I || 1^b hevâ: - V || cân-baķş u: cân-baķş A₁, KN, T₁, B, K, T₂, V, S₁₀.

2 || I || 2^a ģâlâ: dâyim M.

2 || I || 2^b neşât u: neşât-ı A₁, K, V, BN, S₉, S₁₀, [G].

2 || I || 3^a lâle güldi ģonce geldi: ģonce güldi lâle yêtdi TT ģonce geldi T₂.

2 || I || 3^b ģüyâdur: müheyyâdur V imâdur K.

2 || I || 4^a gör: sen TT || ģâlûnî vü: ģâlûnî M, A₂, T₂, V ģâlûnî gör TT ģâlûnî hem S₁₀ ģâlini sen [G].

2 || I || 4^b gül-ģeřt ü: gül-ģeřt T₁, K, T₂, V, S₉ || devr-i câm-ı: câm-ı devr-i V vaķt-i câm u A₂ vaķt-i devr-i TN.

2 || I || 5^a gülzâra: gülzârda V || bi’llâh bu mevsimlerde vü: bi’llâh bu mevsimlerde V bi’llâh bu mevsimlere K fehm êt bu mevsimlerde kim TT || şeķer: sabâ [G].

2 || I || 5^b ģülnüñ: ģülnüñ A₂, M, K, T₁, S₁, S₇, S₉, S₁₀, [T, TD] ģülin TT verdin [G].

2 || I || 6^a tûmârı vü: tûmârı S₁.

2 || I || 6^b ķılmañ: ķılman V ķılma S₃, İÜ.

II

1. Getür sâķi ķadeķ bil kim ta'allül fevt-i furşatdur
Bu furşat var iken fevt étme kim furşat ğanîmetdür
2. Zemîne *keyfe yuħyi'l-arz*² yazmış ħâme-yi sebze
Nazâr ķıl kim bu hem âşâr-ı raķmetden bir âyetdür
3. Deyerler cennet içre âteş olmaz bu 'acebdür kim
Gülîstân âteşin gül birle reşk-i bâğ-ı cennetdür
4. Cihânı reşk-i gülzâr-ı Ħalîl eden bahâr êrmiş
Bu feyz-i 'adl-i İbrâķîm Ħân-ı pāk-sîretdür
5. Anuñ yanında kim gül-berg-i gülzâr-ı me'ânîdür
Anuñ bezminde kim serv-i revân-ı bâğ-ı behcetdür
6. Açıldı ğonce tûmârı vü ma'lûm oldu mazmûnı
Budur kim fevt ķılmañ mevsim-i gül câm-ı gül-ğünü

III⁷

1. Getür sâķi ķadeķ bolduñsa ħâl-i dehrden âĝeh
Ki devrân üstedür peyveste şubĥ u şâm u sâl u meh
- 2.⁹ Ħazân deycürîda gülzâr bezminden azan bülbül
Çirâĝ-ı gül yaķup ħalvet-serây-ı vaşla bulmuş reh

2 || II || 1^b furşat: furşaddur A₂.

2 Ölü topraĝa nasıl can veriyor. *Kur'an* 30 Rum 50.

2 || II || 3^a deyerler: eydürler A₃, M, K, T₁, S₁, V, İÜ, S₇, S₉ eşitdüm A₁, KN, TT, BN, S₅, S₆, S₁₁, [G] çü derler S₁₀ || âteş: düzaķ S₃, İÜ.

2 || II || 3^b âteşin: âteş-i A₂, K, T₂ âteşi S₉.

2 || II || 4^a cihânı: cihân-ı [G] || reşk-i: eşk-i M || ħalîl: irem A₁, KN, TT, BN, S₅, S₆, S₁₁, [G] || eden: etgen B iken A₂ sanman [G] || êrmiş: êtmîş A₁, [G] olmuş TT.

2 || II || 4^b ħân-ı: ħân u A₃ || sîretdür: surettir [G].

2 || II || 5^a anuñ: onuñ A₁, T₂ || gül-berg-i: her berk [G].

2 || II || 5^b anuñ: onuñ T₂, A₁, KN || bezminde: yanında S₁, S₉ || serv-i: reşk-i T₂ serv ü TT, BN, [G] bâĝı S₉ || revân: revân u S₁, S₁₁, TZ bahâr T₂, S₉ riyâz S₃, İÜ, S₅, S₆ reyâĥin A₁, KN, TT, BN, [G] || bâĝ-ı: bâĝ u V, BN.

2 || II || 6^b ķılmañ: ķılma V, S₃, İÜ.

7 Bu bent A₁ ve T₂'de yoktur.

2 || III || 1^a bolduñsa: olduñsa KN, V, S₁₁, [T, G, TD] olduñ çü S₃ bolduñ çü İÜ bildürn ki TZ || ħâl-i: râz-ı KN, TT, S₆, S₁₁, [T, G, TD] ħâlâ A₃ || dehrden: devrden B.

2 || III || 1^b üstedür: üstinedür S₁ üzredür KN, S₃, B, İÜ, BN, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁, [T, G, TD] iştüdür A₃, S₇ || şâm u: şâm KN.

9 Bu beyit S₅'te yoktur.

2 || III || 2^a deycürîda: deycürîdur A₃ || bezminden: bezminde A₂, A₃, V, M, K, BN, S₉, TZ, [G] || azan: gezen TT || ħazân deycürîda: ħazândan ķurtulup [TD].

2 || III || 2^b vaşla: vaşl S₃, İÜ bezme V || bulmuş: tapmış KN, BN, S₆, S₁₁, [G, T, TD].

3. Gül açmış h̄'ân-ı vaşlın bülbüle teklîf eder her dem
Ki ger mihmân iseñ h̄'ân-ı H̄alîlu'llâha bismi'llâh
4. Cihânda dün mükedder-h̄âtır idüm fâl-ı fetḥ için
Bugün gülzâra girdüm gül kitabın açmağa nâ-geh
5. Açıldı ḡonce tûmârı vü ma'lûm oldu maẓmûnı
Budur kim fevt kıılmañ mevsim-i gül câm-ı gül-günü

IV⁴

1. Getür sâkî kadeḥ kim 'ayş hoşdur gül zamânında
Zamân fevt étme dehrûn ḡuşşa-yı sūd u ziyânında
2. Kâmârî *taḥteḥ'el-ehâr* oḡır gülzâr vaşfında
'Anâdil *hâzîhî cennât* oḡır gülzâr şânında⁷
3. Şabâ ḡonce dehânın pür-zer étse hîç 'ayb olmaz
Ki medḥ-i hân-ı H̄âkân-ḡadrdür ḡonce dehânında
4. Hevâ sebze zebânın tîz eger kılsa yêridür kim
Şenâ-yı hân-ı ḡayr-encâmdur sebze zebânında
- 5.¹⁰ Kadeḥ dutmaḡdan ikrâh étmezem tâ kim eşitdüm men
Seḡer bülbül dilinde gül ḡatında sebze yanında
6. Açıldı ḡonce tûmârı vü ma'lûm oldu maẓmûnı
Budur kim fevt kıılmañ mevsim-i gül câm-ı gül-günü

2 || III || 3^a vaşlın: vaşlı KN, B, TT, BN, S₅.

2 || III || 3^b H̄alîlu'llâha: H̄alîlu'llâh V, TT, S₃.

2 || III || 4^a cihânda dün: cihândan dün KN, S₁, TT, B, A₃, S₃, İÜ, S₅, S₆, S₁₁ cihândadır V || h̄âtır idüm: h̄âtırım bir V.

2 || III || 5^b kıılmañ: kıılma V, S₃, İÜ.

4 Bu bent B ve T₂'de yoktur.

2 || IV || 1^b dehrûn: devrûn T₁, TN || ḡuşşa-yı: ḡuşşa vü A₁, M, K, T₁, V, S₉, [G] || sūd u: sūd V.

2 || IV || 2^a kâmârî: kâmâr A₁, V.

7 Bu beyitte atf yapılan ayet: *Kur'an* 20 Tahâ 76.

2 || IV || 3^a 'ayb: küfr T₁, TN || olmaz: érmez A₂, K érmez S₁, M, S₉.

2 || IV || 3^b hân-ı: hân u KN || h̄âkân-ḡadrdür: h̄âkân ḡadridür A₁ h̄âkân medḥidür V bin hakan-durur [G].

2 || IV || 4^a tîz: ter TT || eger: ger S₁.

2 || IV || 4^b zebânında: zamânında İÜ.

10 Bu beyit A₂, K ve S₁'de yoktur.

2 || IV || 5^a dutmaḡdan: řutmaḡdan A₃ dutmaḡdan TT || tâ kim: nâ-geh A₃, T₁.

2 || IV || 5^b dilinde: elinde T₁, A₃, S₃, V, İÜ, S₉ || sebze: ḡonce A₁, KN, TT, S₃, İÜ, S₆, S₁₀, S₁₁, [G].

2 || IV || 6^b kıılmañ: kıılma V, S₃, İÜ.

V¹

1. Getür sâkî kadeh kim bâğ u şahrâ lâlezâr oldı
‘Aceb faşl u huceste mevsim ü hoş rûzgâr oldı
2. Şükûfe bergi toprağ üzre sîmîn hıştlardur kim
Esâs-ı ‘ayş-ı halk ol hıştlardan üstüvâr oldı
3. Ciger xanı gibi gêtmişdi gözden tâze gül şekli
Yine dâğ-ı dil-i ehl-i vefâ tek âşkâr oldı
4. Çıhardı sebze vü gül hâkdan çoğ la’l ü firûze
Velî yüz şükr kim hân hâk-i pâyına nişâr oldı
5. Fuzûlî ger hazân vaqti olurduñ muttaķî hâlâ
Mey iç kim mevsim-i gül geldi eyyâm-ı bahâr oldı
6. Açıldı gence tûmârı vü ma’lûm oldı mazmûnı
Budur kim fevt kılmañ mevsim-i gül câm-ı gül-günü

1 Bu bent T₂'de yoktur.

2 || V || 1^b faşl u: faşl-ı A₁, KN, TT, B, A₃, V, M, S₇, S₁₀, TZ, [TD, G] || mevsim ü: mevsim-i A₃, KN, V, M, T₁, S₇, S₉, [TD, G].

2 || V || 2^a bergi: berg M || toprağ: toprağ A₂, A₃ torprağ M torprağ K torpağ S₃, İÜ tofrağ V toprağı S₁ || sîmîn: zerrîn S₃, İÜ.

2 || V || 2^b ‘ayş-ı: ‘ayş u TT || halk: bezm T || hıştlardan: hışt birlen A₂ hışt birle V, B || üstüvâr: bî-karâr A₃, T₁.

2 || V || 3^a xanı gibi: xan kimi A₁ xanı kimi KN, [T, TD] || gül: dür V || şekli: hâlâ M.

2 || V || 3^b yine: günün TT.

2 || V || 4^a sebze vü: sebze-yi B, [G] hâkdan TT || gül hâkdan: sebzeler TT || çoğ: çün S₃, İÜ || la’l ü: la’l T₁, S₁, V, S₅, S₁₀.

2 || V || 4^b kim: bu kim S₅ || hân: cân V - S₅.

2 || V || 5^a hazân: hazânî V || vaqti: vaqt V vaqtinde A₁, KN, S₁₀, [T, TD, D] faşl [G] || olurduñ: olduñ A₁, KN, S₁₀ [T, TD, D] irerdüñ A₃, M, K, T₁, S₁, S₃, İÜ, S₇, S₉, TZ gezerdüñ TN.

2 || V || 5^b bahâr: nev-bahâr V.

2 || V || 6^b kılmañ: kılma S₃, İÜ.

3.

MÜSEDES

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

- 1.² Menem ki kâfile-sâlâr-ı kârvân-ı ğamem
Müsâfir-i reh-i şahrâ-yı miḥnet ü elemem
Ḥaḫîr baḫma maña kimseden şaġınma kemem
Faḫîr-i pâdişeh-âsâ gedâ-yı muḫteşemem
Sirîşk taḫt-ı revândur maña vü âh 'alem
Cefâ vü cevrv mülâzım belâ vü derd ḫaşem
- 2.⁴ Nê milk ü mâl maña çarḫ vêrse memnûnam
Nê milk ü mâlden âvâre kılsa maḫzûnam
Egerçi müflis ü pest ü muḫaḫḫar u dûnam
Dem-â-dem eyle ḫayâl eylerem ki Ḳârûnam
Gönülde naḫd-i vefâ genci lîk pinhânî
Gözüm ḫızâne-yi la'l ü güher velî fânî

3 A₁ 81^a, İÜ 78^b, B 116, A₂ 83^a, A₃ 90^b, KN 87^b, M 89^a, K 75^b, T₁ 167^a, P 280^b, S₁ 202^b, T₂ 89^b, V 78^a, TT 76^b, S₃ 86^b, BN 76^a-BN 75^a, TN 109^b, S₄ 113^b, S₅ 81^b, S₆ 77^a, S₇ 82^b, S₈ 72^a, S₁₀ 91^a, S₁₁ 108^b, TZ 90^b.

2 Bu bent T₂'de yoktur.

3 || 1^a kâfile: ğâfile S₁, V || kârvân-ı: kârbân-ı A₂, A₃, B, [G, TD, D] miḥnet ü M, K || ğamem: sitemem M, K.

3 || 1^b şahrâ-yı: şahrâ vü V, T₁ || miḥnet ü elemem: miḥnet ü sitemem A₂, A₃, B, T₁, S₁, TN, S₈ ğuşşa vü elemem V, K.

3 || 1^c maña: buna İÜ || kimseden şaġınma: şanma kimseden ki T₁.

3 || 1^d pâdişeh: pâdişâh A₁.

3 || 1^e revândur: revân bes A₂, A₃, M, K, S₁, T₁, S₃, İÜ, TN, S₇, S₈, TZ || maña: ki S₁ || vü: bu B.

3 || 1^f derd: derd ü S₁, TT, V derddür ü İÜ || cefâ vü cevrv mülâzım belâ vü derd ḫaşem: belâ vü derd mülâzım cefâ vü cevrv ḫaşem [G].

4 Bu bent T₂'de yoktur.

3 || 2^a milk ü: milk V, S₈, S₁₀ || çarḫ vêrse: vêrse çarḫ A₁, A₃, KN, S₄, S₆, S₁₁, [T, G, TD].

3 || 2^b milk ü: milk V.

3 || 2^c müflis ü: müflis-i KN, S₈, S₁₀, S₁₁, [D] || muḫaḫḫar u: muḫaḫḫar-ı V, S₈, S₁₁, [D].

3 || 2^d ḫayâl: kıyâs A₂.

3 || 2^e gönülde: gönül K.

3 || 2^f la'l ü: genc ü A₂ genc V.

- 3.¹   Hayât şarf édüben derd kılmışam hâşıl
           Sirişk-i al u ruh-ı zerd kılmışam hâşıl
           Zamîr gözgüsine gerd kılmışam hâşıl
           Tabî'at-ı seg-i şeb-gerd kılmışam hâşıl
           İşüm kara gece tâ şubh nâle vü feryâd
           Nê vêrseler aña şâkir nê dêseler aña şâd
4.   Sirişk-rîz gül-endâmlar hevâsı ile
           Şikeste-hâl siyeh zülfler belâsı ile
           Zamâne içre ğam-ı 'ışk mâ-cerâsı ile
           Hemîşe maşlahatum özgeler rızâsı ile
           Nê devr-i gerdiş-i gerdün menüm murâdum ile
           Nê ğayet-i emelüm hüs-n-i i'tikâdum ile
5.   Hâsüd şüret-i ahvâlüme nazâr kılmaz
           Cefâ kıılır men-i bî-çäreye hâzer kılmaz
           Şanur ki nâle-yi zârum aña eşer kılmaz
           Anı mürür ile 'âlemde derbeder kılmaz
           Zamâne içre mücerredür intikâm-ı zamân
           Hemîşe yahşıya yahşısı vêrür yamana yaman

1 Bu bendin 2 ve 3. mısraları A₁'de yoktur.

3 || 3^a hayât: hayal [G] || édüben: édübeñ V.

3 || 3^b âl u: âl KN, V.

3 || 3^c zamîr: marîz S₁.

3 || 3^e nâle vü: nâle A₁.

3 || 3^f vêrseler: dêseler TT, S₄, S₆, S₁₁, [T] || aña: oña S₃, İÜ, A₁, KN, T₂ || dêseler: kılsalar TT, A₁, KN, V, S₄, S₅, S₆, S₁₁, [T, TD, D] || aña: oña S₃, İÜ, A₁.

3 || 4^a ile: ilen A₂, A₃, T₁, T₂.

3 || 4^b belâsı: cefâsı A₂, A₃, M, K, T₁, S₁, S₃, İÜ, S₇ || ile: ilen A₂, A₃, T₁, T₂.

3 || 4^c 'ışk: şerh V || ile: ilen A₂, A₃, T₁, T₂.

3 || 4^d ile: ilen A₂, A₃, T₁, T₂.

3 || 4^e devr-i gerdiş-i gerdün: devr-i gerdiş-i devrân KN devr-i gerdiş-i T₁ gerdiş-i felek-i dün TT || ile: ilen A₂, A₃, M, K, T₁, S₁, T₂, V, S₃, İÜ, TZ.

3 || 4^f ile: ilen A₂, A₃, M, K, T₁, S₁, T₂, V, S₃, İÜ, TZ.

3 || 5^a ahvâlüme: iğbâlüme V, T₂.

3 || 5^b bî-çäreye: bî-çâreden T₁ || hâzer: nazâr V, B vefâ A₂.

3 || 5^c şanur: şalur S₁ || nâle vü: nâle vü S₁₀, [TD, D] || zârum: âhum S₁₀ || aña: oña S₃, İÜ, A₁, KN, [G].

3 || 5^d anı: onı KN, T₂ || 'âlemde: 'âlem B || 4. mısra: meger ki âh-ı seher onı derbeder kılmaz A₁.

3 || 5^f hemîşe: zamâne B || yahşısı vêrür: yahşısı-durur T₁, K, TZ yahşısıdur S₁ yahşısı gelür A₁, S₄, S₆, [G] yahşısı kıılır TT yahşısıdur ü T₂.

6. Hoşem ki hâme-yi tağdır-i İzid-i müte'âl
 Vücüd levhine taşvîr edende şüret-i hâl
 Raqam kılan eger idbârdur v'eger iqbâl
 Olur tağayyür aña ğayrdan bir emr-i muhâl
 Sa'âdet-i ezeli kıâbil-i zevâl olmaz
 Güneş yer üstine hem düşse pây-mâl olmaz
7. 'Azîz-i Haq hased-i düşmen ile olmaz h'âr
 Hasûd hîlesi iqbâli eylemez idbâr
 Egerçi gül-büne gâhî hazândan âfet var
 Tedârik eyler aña 'âkıbet nesîm-i bahâr
 Ğarağ ki her kim ezelden olursa devletmend
 Muhâldür yete âşâr-ı devletine gezend
8. Egerçi bir nece gün iktizâ-yı 'âlem-i dün
 Cihânda eyledi iqbâl râyetini nigûn
 Zamâne şüret-i ahvâlüm êtdi diğergün
 Vefâ hatına kalem çekdi çarh-ı bûkalemün
 Bugün zâmâne ol ahvâlden peşimândur
 Egerçi kâfir idi hâliyâ müselmândur

3 || 6^a hâme-yi: nâme-yi S₁.

3 || 6^b şüret-i: naqş-ı M.

3 || 6^c idbârdur: idbâr-durur A₃ || v'eger: eger A₁, KN, TT, TN, S₄, S₁₀, S₁₁, TZ, [G] ve ger [TD].

3 || 6^d olur: bolur T₂ || aña: oña S₃, İÜ o A₁, KN, || bir: her A₁, KN.

3 || 6^e ezeli: ebedî V.

3 || 6^f üstine hem: üstine V üstine ger S₄.

3 || 7^a haq: ten A₂ || ile: ilen TT.

3 || 7^b iqbâli: iqbâl KN, V, S₄.

3 || 7^c gül-büne: bülbüle A₁, KN, S₄, S₅, S₆, [G] gülsene A₃, S₁₁ || gâhî: gâh S₃, TT, TN, S₄, S₅, S₆, S₁₁ || hazândan: hazânda A₁, KN, S₄, S₅, S₆, S₈, S₁₁, [T, G].

3 || 7^d aña: oña A₁, KN o İÜ || 'âkıbet: 'âfiyet [T].

3 || 7^e her kim: her ki S₁ kim ki A₃ || ezelden olursa: olursa ezelde A₂, T₂.

3 || 8ª iktizâ-yı: âftâb-ı İÜ, B, A₂, A₃, M, K, T₁, P, S₁, T₂, V, S₃, TN, S₇, S₈, TZ || dün: gün S₃, İÜ

3 || 8^c ahvâlüm: ahvâlin A₁, KN, TT, V, S₅, S₆, S₁₁, TZ, [G] ahvâli A₂ iqbâlüm T₂ ahvâl S₄ || êtdi: êtti T₂.

3 || 8e bugün: künün A₁, KN, TT, V, S₄, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁, [T, G, TD].

9. Fuzûlî eyledüğüñ ‘ahdüñe vefâ kılgıl
 Yeter şikâyet édüp şerh-i mâ-cerâ kılgıl
 Vücûduñı hedef-i nâvek-i belâ kılgıl
 amu cefâlara şabr eyleyüp du‘â kılgıl
 Kim ola düst rızâsı hemîn saña hâşıl
 Rızâ-yı düstdur al-ı temettu‘ ey gâfil

3 || 9^a kılgıl: kılgıl A₁, KN, T₂, V, TT, S₄, S₅.

3 || 9^b kılgıl: kılgıl A₁, KN, TT, T₂, V, S₄, S₅.

3 || 9^c belâ: cefâ A₂ || kılgıl: kılgıl A₁, KN, T₂, V, TT, S₄, S₅.

3 || 9^d amu: am u S₃, İÜ || cefâlara: belâlara S₃, T₂, İÜ, TZ || eyleyüp: eyle S₄ || kılgıl: kılgıl A₁, KN, TT, T₂, V, S₄, S₅.

3 || 9^e ola: olsa V.

3 || 9^f al-ı: ancak A₁, KN, TT, V, S₄, S₅, S₆, S₁₀, S₁₁ ehl-i S₇ || ey gâfil: gâfil A₁ ‘âkil KN, V, TT, S₅, S₆ vâşıl S₁₁.

4.

MÜSEDDES

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Dün sâye şaldı başuma bir serv-i ser-bülend
Kim kıaddi dil-rubâ idi reftârı dil-pesend
Güftâre geldi nâ-geh açup la'l-i nûş-ıhand
Bir piste gördüm anda töker rîze rîze kıand
Şordum meger bu dürc-i dehendür dedüm dedi
Yoh yoh devâ-yı derd-i nihânuñ-durur senüñ
2. Egmiş hilâli üstine țarf-ı külâhını
Çoğ dil-şikestenüñ göge yetürmiş âhını
Zülfin dağıtdı gizledi ebr içre mâhını
Gördüm yüzinde halka-yı zülf-i siyâhını
Ol pîç ü tâbî çoğ nê resendür dedüm dedi
Devr-i ruhumda rişte-yi cânuñ-durur senüñ
- 3.⁴ Vêrmiş fûrûğ şem'î-i ruhı gün çirâğına
Şalmış şikest serv-i kıadi gül budâğına
Dün serv tek başanda kıadem göz bulağına
Bir nêce hârdan elem êrmiş ayağına
Gül bergine batan nê tikendür dedüm dedi
Müjgân-ı çeşm-i eşk-feşânuñ-durur senüñ

4 İÜ 80^a, B 120, A₂ 80^b, A₃ 92^a, M 92^a, K 78^a, T₁ 168^b, P 281^b, S₁ 203^b, T₂ 91^b, S₂ 64^a, V 80^a, TT 77^a, S₃ 87^b, TN 111^a, S₆ 76^a, S₇ 83^b, S₈ 73^b, S₁₀ 92^a, S₁₁ 105^b, TZ 93^b.

4 || 1^a şaldı: saldı V, K, T₂ || bir: ol [G].

4 || 1^c nâ-geh: tâ ki V.

4 || 1^d anda: onda T₂, [G] || töker: döker K, B.

4 || 1^e şordum: sordum S₁, V, S₃, İÜ || dehendür: dehândur S₃ || dedüm: senüñ S₃ || dedi: dedüñ T₁.

4 || 1^f nihânuñ-durur: nihân-durur V nihândur S₃.

4 || 2^a egmiş: ögmiş K || hilâli: hilâl S₁, V || üstine: üzre çü A₃, S₃, TT, İÜ, S₇ || țarf-ı: țurfa K.

4 || 2^b şikestenüñ: şikeste tek İÜ || yetürmiş: yetgürmiş İÜ.

4 || 2^c dağıtdı: tağıtdı A₃ || gizledi: gözledi T₂.

4 || 2^d halka-yı: dâne-yi V, S₃, TT, S₇ || zülf-i: hâl-i V, S₃, İÜ, S₇.

4 || 2^e ol: şol [G].

4 || 2^f ruhumda: ruhunda [G] || cânuñ-durur: cânuñdadur V.

4 Bu bent S₂'de yoktur.

4 || 3^a ruhı: ruh-ıT₁, S₃, İÜ ruh u V.

4 || 3^b şalmış: salmış V, B || kıadi: kıad-ıT₁, S₃, İÜ kıad u V.

4 || 3^c başanda: basanda T₁, TT, K, V, T₂.

4 || 3^e tikendür: dikendür K, B.

4 || 3^f feşânuñ-durur: feşânuñdur V, T₂.

- 4.¹ Seyr ile şaldı bâğa güzer ol semen-‘izâr
 Envâ^c-ı zib ü zînet ile faşl-ı nev-bahâr
 Açmış gül üzre sünbül-i gîsü-yı müşg-bâr
 Yağmış laţîf ayağına gül-berg tek nigâr
 Nesrîne reng-i lâle nêdendür dëdüm dëdi
 Ğamzem hadengi tökdügi kıanuñ-durur senüñ
- 5.³ Düşmiş ‘ızârı üzre mu‘anber selâsili
 Âşüfte-hâl êdüp nêce bî-şabr u bî-dili
 ‘Aqlumnı vâlih eyledi şekl ü şemâyili
 Göz gördi kıâmetin dil ü cân oldı mâyili
 Veh bu nê tûrfe serv-i çemendür dëdüm dëdi
 Manzûr-ı dide-yi nigerânuñ-durur senüñ
- 6.⁵ Seyl-i sirişküm oldı revân hâk-i kûyına
 Cân vâlih oldı la^l-i leb ü güft ü gûyına
 Dil düşdi dâm-ı silsile-yi müşk-büyına
 Ol lahza kim şataşdı gözüm zülf ü rûyına
 ‘Akrab meh-i münire vaţandur dëdüm dëdi
 Vehm eyle kim hâţarlu kırânuñ-durur senüñ

1 Bu bent A₃ ve S₂'de yoktur.

4 || 4^a şaldı bâğa: bâğa şaldı TT çıkdı gülşene T₂ || güzer ol semen: güzâr ol semen A₂, TT, B, V, S₃, S₆, S₁₁ güzer ol simin T₁ ol serv-i gül T₂.

4 || 4^b zib ü: zib S₁ || ile: ilen T₁.

4 || 4^c açmış: tökmüş S₁, TT, S₃, İÜ, S₈, S₁₀, [G, TD, D] || sünbül-i: sünbüli [G].

4 || 4^d yağmış: êtmüş S₃ yığmış T₂.

4 || 4^f ğamzem: ğamzeñ T₁, K, V || tökdügi: dökdügi K, B || kıanuñ-durur: kıanuñdur T₂.

3 Bu bent TT'de yoktur.

4 || 5^a üzre: üste [T].

4 || 5^c ‘aqlumnı: ‘aqlumı V, T₂, M, [G].

4 || 5^d kıâmetin: kıâmetün S₁, T₂.

4 || 5^e tûrfe serv-i: tûrfe serv ü M serv-i tûrfe-yi A₃ tûrfe V.

5 Bu bent M'de yoktur.

4 || 6^a sirişküm: sirişk K.

4 || 6^b la^l-i: la^l ü K, TT, S₁ || leb ü: leb-i A₃, T₁ || güft ü: güft T₁ || 2. mısra: göz baĥakaldı zülf ü kıadd u rûy-ı müyına V.

4 || 6^d şataşdı: sataşdı V || zülf ü: zülf T₁ || 4. mısra: aldıandı tıfı tek dil anuñ reng ü büyına S₁, A₃, S₃, İÜ, S₇.

4 || 6^f vehm eyle kim hâţarlu: vehm eyle kim hâţar bu T₁, T₂, A₃, TN êy çok hâţalu kendü B fehm eyle kim hâţarlu S₆ || 6. mısra: ârâyîş-i riyâz-ı revânuñ-durur senüñ A₂, S₉, TZ.

7.¹ Dün şubh-dem ki lāle vü nesrîn şalup niķāb
 Gül çihresinden aldı şabā perde-yi hicāb
 Gülzāra çıhdı seyr ile ol reşk-i āftāb
 Şebnem nişārın etdi yüküş lü'lü'-yi hoş-āb
 Bunlar nédür nè dürr-i 'Adendür dédüm dēdi
 Epsem Fuzûlî eşk-i revānuñ-durur senüñ

1 Bu bent S₂'de yoktur.

4 || 7^a lāle vü: lāle V.

4 || 7^b aldı: açdı TT.

4 || 7^c çıhdı: girdi TT || ile: ilen M, K için A₂ || reşk-i: mäh-ı V.

4 || 7^d nişārın: nişārı T₁, S₁ nişār A₃, S₇, S₁₀ || yüküş: üküş A₃, S₇ güneş M, K, S₁, T₁, S₃, İÜ, TN, S₈, S₉, S₁₀ yöğüş [G].

4 || 7^e bunlar nédür: bunlar TT lü'lü' midür S₁, S₃, A₃, İÜ, S₇, S₁₀ bunlar ne dür [T] || nè: ya S₁, S₃, İÜ.

4 || 7^f epsem: öpsem S₃.

5.

TAHMİS

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Tâ cünün rahtın gëyüp dutdum fenâ milkin vaţan
Ehl-i tecrîdem kabûl êtmen kabâ vü pîrehen
Her kabâ vü pîrehen gëysem mişâl-i ğonce men
Ger seniñ-çün kılmamam çâk ey büt-i nâzûk beden
Gürüm olsun ol kabâ egnümde pîrâhen kefen
2. Gerçi sevdâ-yı ser-i zülfüñdenem zâr ü zelil
Geçmen ol sevdâdan olduĝça maña ‘ömr-i tavil
Şanma terk êdem bu sevdânı ger olsam men katil
Çıhmaya sevdâ-yı zülfüñ başdan ey meh ger yüz il
Üstüh ‘ân-ı kellem içre dutsa ‘akrebler vaţan
3. Ğalib oldu şubh-dem şevk-ı gül-i rüyuñ maña
Seyr-i bâĝ êtdüm ki bü-yı gül vère teskîn aña
Gül görüp yâduñla dürr-i eşk saçdum her yaña
Düşdi şebnem bâĝa gir tâ gül nişâr êtsün saña
Sebzenüñ her bergine bir dür ki tapşurmuş çemen

5 A₁ 79^b, İÜ 81^a, B 121, A₂ 81^b, A₃ 93^a, KN 86^a, M 93^a, K 79^a, T₁ 169^b, P 282^a, S₁ 204^b, T₂ 92^b, S₂ 65^a, TT 78^a, S₃ 88^b, BN 73^b, TN 113^a, S₅ 80^b, S₆ 78^a, S₈ 74^a, S₁₀ 92^b, S₁₁ 107^a, TZ 94^a.

5 || 1^a cünün: cihân T₁, BN || rahtın: - S₃ || dutdum: çutdum A₃, S₁, B, S₂ kıldum T₂ || milkin: küyin T₂ || gëyüp: görüp [G] || vaţan: veţen [TD].

5 || 1^b êtmen: êtmem T₂.

5 || 1^c mişâl-i: besân-ı A₂, T₂.

5 || 1^d ger: kim S₂ || kılmamam: kılmışam A₂, T₁ kılmama A₃ || büt-i: gül-i T₂, S₂ || nâzûk: simin T₁.

5 || 1^e gürüm: gorum [T] görem [G] || ol: bu A₁, KN, A₂, TT, B, BN, S₅, [T] şol S₁.

5 || 2^a ser: - S₃ || zülfüñdenem: zülfüñdeem KN, A₃, T₁, TT, S₂, S₃, İÜ, A₁, T₂, BN, TN, S₅, S₆, S₈, S₁₁, TZ, [G] zülfüñdeyem S₁₀.

5 || 2^b geçmen: geçmez S₂ || maña: saña S₁ || ‘ömr-i: hicrân-ı T₂.

5 || 2^c sevdânı: sevdâyı S₃, B, S₂, S₆, TZ || ger olsam: olursam A₃, M, K, T₁, T₂, S₂, TN, S₈, S₉, [G] olsam S₁ || men: hem S₂, B, S₁, S₃, İÜ ger A₃, S₈.

5 || 2^d çıhmaya: çıkmama S₅ || meh ger yüz il: mah yüz yıl [G].

5 || 2^e dutsa: çutsa A₃, B, S₂.

5 || 3^a oldı: olmuş S₅, [G].

5 || 3^b bü-yı gül vère: vère bü-yı gül A₁, S₁ || teskîn: müşkîn S₉ || aña: maña A₁, İÜ, B, A₂, A₃, KN, M, T₁, S₁, T₂, S₂, S₃, TN, S₅, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁ ona [G].

5 || 3^c saçdum: saçdum A₃, S₂, K, M, S₃ || her yaña: meh baña T₁.

5 || 3^d saña: baña T₁.

5 || 3^e sebzenüñ: sebze tek [G] || bir: her A₁ || dür: gül A₂, TT || tapşurmuş: dapşurmuş K.

4. Dêr idüm êy dil getürme hiç derd ehline şek
Tâ seni hem şalmasun bir derde devrân-ı felek
Almaduñ pend imdi ‘âşıkısan işüñ âh eylemek
Ëy gönül ‘ışk ehline her şeb gülerdüñ şem’ tek
Men demez miydüm ki tañla ağlayasıdur gülen
5. Hı’âh sincâb eylesün ferşin Fuzûlî hı’âh kül
Heçr ara muñlak yuķu görmez göz eglenmez gönül
Yârsuz ‘ışk ehlinüñ dinlenmegi mümkün degül
Nêce dinlensün Hıabîbî sensüz êy endâmı gül
Kim batar cismine tende her tüg olmuş bir tiken

5 || 4^a dil: gül A₂, TT, M, S₁₀, S₁₁.

5 || 4^b şalmasun: salmasun T₂, S₅ şalmayup T₁, A₃ salmaya [G] || bir: bu T₁ yüz T₂ bi [G].

5 || 4^c almaduñ: almadın T₁ || imdi: uyduñ S₂ || ‘âşıkısan: ‘âşıkısañ T₁, TT.

5 || 4^d şeb: tün S₁ dün A₃, S₃, İÜ dem A₁, T₂, S₁₀, [G].

5 || 4^e tañla: dañla KN, S₃, TT, S₁, T₂, İÜ, BN, S₅, S₆ aħır M, K, S₂, S₉, TZ yarın A₂ ferdâ A₃, T₁, TN,
S₈ bir gün A₁, S₁₀, S₁₁ || ağlayasıdur: ağlasıdur S₁ || demez miydüm: dêmezdüm mi [TD, D].

5 || 5^a eylesün: eylesün A₁ || ferşin: ferşi KN, S₃, TT, T₁, A₁ ferş İÜ, T₁, BN, S₉, S₁₁ || kül: gül [G].

5 || 5^b ara: êrür S₅ || yuķu: yuķu A₂, S₁, TT, A₃, S₃, İÜ || göz: - T₁.

5 || 5^c ehlinüñ: ehline T₂ || dinlenmegi: dinlenmegi S₁, TT, B, A₁ eglenmegi A₂, A₃, M, T₁, S₂, S₈, S₁₁.

5 || 5^e kim: çün S₁, S₃, İÜ || cismine: cânına A₁ || tende: sensüz T₂ || tüg: düğ B || tiken: diken S₂.

6.

MUHAMMES

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Ten bozuldı eşk-i çeşm-i hûn-feşânumdan menüm
Köydi cân gönlümdeki süz-ı nihânumdan menüm
Tâ eşer var cism ü cân-ı nâtüvânumdan menüm
Ġam kem étmez göz ü gönlüm cism ü cânumdan menüm
Bu başumdan şavılup ol gétse yanumdan menüm
2. Meyl-i vaşl egmiş kâdümni çeng-i bezm-i yâr tek
Reglerüm sızlar el ursam çeng üzre târ tek
Çeng né mümkün kim éde zârlıĠ men zâr tek
Bes ki memlüyam hevâ-yı 'ışka müsîkâr tek
Bîñ fiĠan her dem çıĠar her üstüh⁴ânnumdan menüm⁴
3. 'Âlemi dutdı sirişküm kıanı dutmazsan ħaber
Şaldı yaşum raĠneler yollara kılmazsan nazâr
Kıan yaşumdan sarı kim dutmuş yoluñ kııl bir güzer
Meyl kııl menden yaña senden bu istiĠnâ yéter
Kıanlu isem dâĠı gel geç şimdi kıanumdan menüm

6 A₁ 80^a, İÜ 81^b, B 122, A₂ 82^a, A₃ 93^b, KN 86^b, M 93^b, K 79^b, T₁ 170^a, P 282^b, S₁ 205^a, T₂ 93^a, V 81^a, TT 79^a, S₃ 89^b, BN 74^a, TN 114^a, S₅ 81^a, S₆ 78^b, S₇ 84^b, S₈ 74^b, S₁₁ 107^b, TZ 95^a.

6 || 1^a eşk-i çeşm: çeşm-i eşk B || hûn: dür A₁.

6 || 1^b köydi: yandı M, K, S₁, S₃, V, İÜ, S₈, S₉, S₁₁ küydi [T] göydü [G].

6 || 1^c var: - V || cism ü: cism A₂, M.

6 || 1^d étmez: olmaz A₂, T₂ || göz ü: göz KN || gönlüm: gönül ü TT || cism ü: cism K.

6 || 1^e şavılup: savılup KN, V, T₂.

6 || 2^a vaşl: bezm A₁, A₂, KN, TT, T₂, BN, S₅, S₆, S₁₁, TZ, [G] || egmiş: étmiş A₁, A₂, TT, T₂, BN, S₅, S₆, S₈, S₁₁, TZ, [G] || yâr: târ A₁, KN, V, B, S₉.

6 || 2^c çeng: çeng ü S₃, TT, K, A₂, A₃, TN, S₈, S₉, TZ, [G] || né: ney [G] || mümkün kim: mümkün ki T₂, A₁, TZ mümkün degül A₂ mümkün mi A₃ || zârlıĠ: zârlıĠ A₁, KN, V, M yârlıĠ [G].

6 || 2^e biñ: miñ A₁, KN, || her: bir [G].

4 Bu mısra S₅'te yoktur.

6 || 3^a dutdı: tütüdü A₃, B || kıanı: kıatı V kıanı A₂ hiç T₂ || dutmazsan: tütmez A₃, B dutman sen S₁ devâsin T₁ dutmaz mı S₅ duymazsan [T, TD].

6 || 3^b şaldı: aldı V, S₅ || yaşum: başum A₁, KN, V || raĠneler: raĠnesin B, M, K, S₁, T₁, V, TN, S₈, S₉, TZ || yollara: odlara A₃, B, M, K, S₁, T₁, V, S₃, İÜ, TN, S₇, S₈, S₉, TZ otlara T₂ || kılmazsan: şalmazsan A₂, A₁, TT, [G] || nazâr: ħaber S₃.

6 || 3^c yaşumdan: yaşumdı K || sarı kim: şarı kim M sarı kim V şaru kim A₂ nâ-geh B || dutmuş: tütmiş A₃, B || yoluñ: yolum [G] || kııl bir güzer: kıılil sefer A₁.

6 || 3^d kııl menden: kılmazsan A₂ kııl her dem T₁, KN, A₁, TN, S₈ kııl bir dem TT, T₂, BN, S₆, S₁₁, [T, G, TD] kııl servüm S₅ kııl bizden TZ || yaña: maña A₂, T₁, TT, T₂, A₁, BN, TN, S₅, S₆, S₈, S₁₁, [T, G, TD] saña KN, S₆ || senden: sizden V, M, K her dem A₁, TT, B, S₁₁, [G] bir dem S₅ servüm BN, [T, TD, D] éy serv TZ - S₆ || bu: - TZ || yéter: her dem yéter S₆.

- 4.¹ Göz evi tek oldı eşkümden çoḡ evler ğark-ı âb
 Öz evi tek kıldı çoḡ ev merdüm-i çeşmüm harâb
 ‘Âlemi seyl-âba vërdüm ey cemâli âftâb
 Görinür merdüm gözine seyl ilen kıpmış habâb
 Suya her ev kim gëder eşk-i revânumdan menüm
5. Ey hayâlün halveti naḡd-i revânum maḡzeni
 Gözyaşı olur revân her geh hayâl étsem seni
 Luṭf umup senden ser-i küyuñda dutdum meskeni
 Gel gözüm nûrı Fuzûlî tek çoḡ aḡlatma meni
 İncimez mi hâṭıruñ âh u fiḡanumdan menüm

1 Bu bent T₂'de yoktur.

6 || 4^a çoḡ: çoḡ A₃.

6 || 4^b öz: göz A₁, KN, A₃, B, T₁, TT, TN, S₅, S₆, S₇, S₁₁, [G] çoḡ A₂ || evi tek: suyundan A₂ || çeşmüm: çeşm K.

6 || 4^c ‘âlemi: ‘âlemdi K || vërdüm: vërdi T₁, S₁.

6 || 4^d merdüm: her dem A₃, B, V, TT, S₅, S₆ - A₁, KN || gözine: gözine her dem A₁, KN || ilen: ile V, TT, S₃, İÜ.

6 || 4^e suya: şuya S₁, A₃, S₃ || gëder: gëde S₁ || eşk-i: reşk-i V || revânumdan: revânumdur A₁, KN,.

6 || 5^a hayâlün: hayâlin S₁ hayâlüm M, T₁ hayâl-i A₃, T₂ || halveti: halvetüm A₃, T₂ || naḡd-i: eşk-i M, K.

6 || 5^b gözyaşı: gözyaşum A₁, [G] kıan yaşın TT || geh: dem S₃, A₁, İÜ, KN, S₁₁, [T, TD, D] || hayâl: revân V.

6 || 5^c ser-i: ne T₁ || dutdum: tüttdum A₃ étdüm B dutam S₅.

6 || 5^d gözüm: gözi A₂ || Fuzûlî tek: Fuzûlîni T₂ Fuzûlî'nün A₂.

6 || 5^e hâṭıruñ: hâṭırum T₂ || âh u: âh S₁, S₈ bunca A₂ munca A₁, KN, TT, BN, S₅, S₆, S₁₁, [T, G, TD].

7.

MUHAMMES**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

1. Vây yüz biñ vâý kim dil-dârdan ayrılmışam
Fitne-çeşm-i sâhîr-i hûn-h'ârdan ayrılmışam
Bülbül-i şürîdeem gülzârdan ayrılmışam
Kimse bilmez kim nê nisbet yârdan ayrılmışam
Bir kıadi şimşâd u gül-ruhsârdan ayrılmışam
- 2.³ Kıaddi tûbâ la'li firdevsün şarâb-ı Kevşeri
Hulq u hûyı çün melek sîretde⁵ emşâli perî
Burc-ı eflâkûn sa'âdetlü şerefli aḫteri
Hüsn-ârâ mecmû'ı hûblaruñ ser-â-ser serveri
Bir kıadi şimşâd u gül-ruhsârdan ayrılmışam
- 3.⁶ Düstlar men nâle vü feryâd kılsam 'ayb imes
Çarḫ-ı bed-mihrûn elinden dâd kılsam 'ayb imes
Gam diyârın dil-ârâ âbâd kılsam 'ayb imes
Bu binâ birle cihânda ad kılsam 'ayb imes
Bir kıadi şimşâd u gül-ruhsârdan ayrılmışam

7 İÜ 82^a, B 123, A₂ 84^a, A₃ 94^a, M 94^a, K 80^a, T₁ 171^a, P 282^b, S₁ 205^b, T₂ 93^a, V 81^b, TT 79^b, S₃ 90^a, TN 114^b, S₆ 80^a, S₇ 85^a, S₈ 75^a, S₉ 97^a, S₁₀ 93^a, S₁₁ 110^a, TZ 95^b.

7 || 1^a biñ: min T₂ || kim: - V.

7 || 1^b çeşm-i: çeşm ü A₃, TT, TN, [G, TD, D] çeşmi S₆, S₁₁, TZ || sâhîr-i: sâhîr ü B saçar A₂.

7 || 1^d kim: ki V.

7 || 1^e şimşâd u: şimşâd A₂, B, V, S₃, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ.

3 Bu bent M ve T₂'de yoktur.

7 || 2^a kıaddi: kıadd T₁, V, TN dudı S₇ || la'li: la'l A₂, T₁, S₁, V, İÜ, TN, S₇.

7 || 2^b hulq u: hulqı vü V, A₃, B, K, S₃, S₁, İÜ, T₁, TN, S₆, S₇, S₈ hulku [G] || hûyı çün: hûyı A₃, K, S₁, S₃, İÜ, S₆, S₇, S₈, S₁₀ hûyı V, T₁ hûyıdır B, S₉, TZ hûyı kim S₁₁ || sîretde: şüretde S₃, İÜ, S₆, S₇, S₁₀, S₁₁, [T, G, TD] || emşâli: emşâl ü T₁, V emşâl-i K, B, S₁, A₃, S₃, A₂, İÜ, TN, S₆, S₇, S₈, S₉, S₁₁, TZ || çün melek sîretde emşâli perî: hûb hem şüreti miş-i perî TT.

7 || 2^c eflâkûn: eflâk A₂, K, B, S₉ || sa'âdetlü: sa'âdetde A₂ sa'âdetün K, B, S₉.

7 || 2^d hûblaruñ: hûbanuñ A₃, TT.

7 || 2^e şimşâd u: şimşâd A₂, K, S₃, V, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ.

5 Tarlan, Gölpinarlı ve TD'de "suret" tercih edilmiştir. Hem elimizdeki nüshaların işareti hem de "hulk ve huy" un sîret bağlantılı olması bizi "sîret" farkını tercihe yöneltmiştir. Ayrıca "emsali perî" denerek zaten surete gönderme yapılmaktadır. Burada fizikî görünüşün hem meleğe hem de periye benzetilmesi mısranın akışıyla uyumlu değildir. Mısranın ilk kısmında melek sîrete, ikinci kısmında ise peri surete gönderme vardır.

6 Bu bent T₂'de yoktur.

7 || 3^a men: ger S₃ || nâle vü: nâle-yi M, K || imes: imiş V, A₂, B, [T] imen S₃ yok TT.

7 || 3^b imes: imiş A₂, B, V, [T] imen S₃ yok TT.

7 || 3^c imes: imiş A₂, V, B, [T] imen S₃ yok TT.

7 || 3^d birle: birlen K, A₂, S₃, İÜ, [T, TD] || imes: imiş V, B, A₂, [T] imen S₃ yok TT.

7 || 3^e şimşâd u: şimşâd A₂, V, S₃, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁.

- 4.¹ Düşmüşem ğam-hâne-yi hicrâne zâr u derdnâk
Nâhun-ı hasret bilen êdüp giribânımı çâk
Günde yüz kez hecr tîğıylan oluram³ men helâk
Gerdiş-i devvâr cevrenden men-i dil-ḥaste ḥâk⁴
Bir ḳadi şimşâd u gül-ruḥsârdan ayrılmışam
- 5.⁵ İştîyâḳ-ı şevḳden cân u dilüm âlûdedür
Şâm-ı ğam ferzâne-yi baḥtum menüm uyḳudadır
Ağlamaḳdan çeşm ü cism-i derdnâküm sudadır
Şanma êy hem-dem ki feryâdum menüm bî-hüdedür
Bir ḳadi şimşâd u gül-ruḥsârdan ayrılmışam

1 T₂'de bu bent yoktur. T, TD ve G'de 4 ve 5. bent yer değiştirmiştir.

7 || 4^a ğam-hâne-yi: ḥum-hâne-yi B ğam-hâne vü T₁ || hicrâne: hicrânda A₂ || zâr u derdnâk: derd ü zârnâk T₁.

7 || 4^b bilen: bile T₁, V, İÜ, TN, S₆, S₇, [G] ile S₃, TT, S₁₁ ilen S₈, S₉ || êdüp: êdüp ki TT || giribânımı: giribânımnı TN, S₆, S₇, [T, TD].

7 || 4^c günde: göz V || hecr tîğıylan: hecr tîğıyla S₁, S₃, İÜ, S₆, S₈, S₁₀, S₁₁, [G] tîğ-i hecr ile A₃, T₁, TN, S₇ tîğ-i hecr ilen TT || oluram: olurum İÜ, V, S₆, S₁₀, [T, G, TD] olursam TN.

7 || 4^d devvâr: eflâk S₃ || dil-ḥaste ḥâk: dil-ḥastenâk A₂, A₃, B, M, K, T₁, S₃, V, İÜ, TN, S₆, S₇, S₈, S₁₀, S₁₁, TZ, [G, TD].

7 || 4^e şimşâd u: şimşâd V, S₃, M, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ.

3 “ayrılmışam, düşmüşem” gibi fiillerle birlikte düşünülüşünde “oluram” daha doğru görünmektedir. “olurdum” farkını tercih ettiğimizde yaşadığı olumsuz hâlin sona erdiğine dair bent içinde bir karine olması gerekir ki buna raslayamıyoruz. “ayrılmışam, düşmüşem” fiilleri de olumsuz hâlin bir noktada başladığını ve hâli hazırda devam ettiğini ifade etmektedir. Bu düşünceler ve ele aldığımız nüshaların genelinin işaretleri doğrultusunda “oluram” okunuşu tercih edilmiştir.

4 Tarlan, dipnotta bütün nüshalarda “hastenâk” geçmesine rağmen bu şeklin “her vech ile” hatalı olduğunu ifade etmektedir. Dilçin, “hastenâk” kullanımının Farsça dil bilgisi bakımından yanlış olduğunu belirtip metindeki şekli tercih ettiğini ifade etmektedir. Tarlan ve Dilçin’in yaptıkları açıklamalar dikkate alınarak metindeki kullanım tercih edilmiştir.

5 Bu bent İÜ, S₁, T₂, S₃, S₆, S₈ ve S₁₀'da yoktur.

7 || 5^a dilüm: tenüm A₂, T₁, TT, B, TN, S₇, S₁₁ || şevḳden: vaşldan S₁₁, [G, D].

7 || 5^b şâm-ı: şâh-ı TT || ferzâne-yi: ferzânesi TT || uyḳudadır: uyḳudadır B uyḳudadır TT yuḳudadır V, T₁ uḫudadır A₃.

7 || 5^c ağlamaḳdan: ağlamaḳdan T₁ || çeşm ü: çeşm T₁, V, TT, TN, S₇, S₁₁, [TD] çeşm-i [T] || derdnâküm: nâtüvânım A₃, S₁₁, TZ, [G] ḥâksârüm TT || sudadır: şudadır A₃.

7 || 5^d hem-dem: zâhid TT.

7 || 5^e şimşâd u: şimşâd A₂, V, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ.

- 6.¹ Vaşl umup cevri ü cefâsını çekerken cân henüz
 Mihr umup şevkında yanarken dil-i sūzân henüz
 Cism-i ğamnâkümde var iken ğam-ı hicrân henüz
 Yêtmedin pâyâne âh u nâle vü efğan henüz
 Bir kıadi şimşâd u gül-ruhsârdan ayrılmışam
7. Milk-i vaşlı dil-berûn gönlümde ma‘mûr olmadın
 ‘ışk câmından dil ü cân mest ü maḥmûr olmadın
 Derd-i bî-dermân-ı hecrinden tenüm⁴ dūr olmadın
 Hem Fuzûlî ‘ışk u ‘âşıklığı meşhûr olmadın
 Bir kıadi şimşâd u gül-ruhsârdan ayrılmışam

1 Bu bent V’de yoktur.

7 || 6^a çekerken: çekermen T₂.

7 || 6^b umup: açup T₂ – İÜ, S₃ || şevkında: şevkından İÜ, S₃ || dil-i: ol T₁ || sūzân: biryân T₂.

7 || 6^c ğamnâkümde: ğamnâkinde T₂ nemnâkümde A₂ || ğam-ı hicrân: dil-i sūzân T₂.

7 || 6^d yêtmedin: yêtmedi S₃ || nâle vü: nâle-yi K.

7 || 6^e şimşâd u: şimşâd A₂, M, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ.

7 || 7^a vaşlı: vaşl S₃ || dil-berûn: benüm A₂, TT || gönlümde: küyında T₂ gönlünde [G] || olmadın: olmadan [T].

7 || 7^b câmından: câmında T₂ || mest ü: mest A₂, K || olmadın: olmadan [T].

7 || 7^c derd-i bî-dermân-ı: derdümi dermân-ı A₂, S₇ derd çoḥ dermân-ı T₁ derd-i bî-pâyân-ı S₃, İÜ derd-i bî-dermân [G] || hecrinden: hicrândan S₃, T₂, İÜ, TN, S₈, S₁₀, TZ hicrânın S₆ hecrinde A₃ hücumundan [G] || tenüm: menüm T₁ benüm K, A₃, S₁, S₇, S₉ || dūr: tūr A₃ || olmadın: olmadan [T].

7 || 7^d ‘ışk u: ‘ışk T₁, V || ‘âşıklığı: ‘âşıklığını A₃ ‘âşık nev’i T₁ - T₂ || olmadın: olmadan [T].

7 || 7^e şimşâd u: şimşâd A₂, T₂, V, S₃, S₇, S₈, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ.

4 A₂ ve T₂’de tek nokta kullanıldığından ve B’de kelime açık olarak okunamadığı için bu nüshalarda doğru tespit yapmak zorlaşmaktadır. Ancak A₂ ve T₂’de kelime “menüm” şeklinde yazıldığı için tek nokta tercih edildiği düşünülebilir. B’deki yazım da “menüm” okunuşuna yakın görünmektedir. Bu değerlendirmeler A₂, T₂ ve B nüshalarındaki okunuştan emin olunamadığı için dipnota yansıtılmamıştır.

8.

TAHMÎS¹

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Cândadur şubh-ı ezelden mihr-i ruhsârûn seniñ
 N’ola tâ şâm-ı ebed olsam talebkârûn seniñ
 İmdi cânâ bolmamış men ‘aşıq-ı zârûn seniñ
Ëy ezeldin tâ ebed könlüm giriftârûn seniñ
Çäre kıl kim boldı cânım asru efgârûn seniñ

1 Bu tahminin kaynağını teşkil eden gazel, Günay Karaağaç tarafından hazırlanan Lutfi *Divânı*’nda [Karaağaç: 1997.] 133. gazel olarak yer almaktadır. Metindeki şekli ile divandaki şekli arasında önemli farklılıklar bulunmaktadır. Bu farklılıklar müstensihlerden kaynaklanabileceği gibi Fuzûlî’nin elindeki nüshadan da kaynaklanabilir. Elimizdeki nüshaların hiçbirinde gazel Lutfi *Divânı*’ndaki gibi aktarılmadığı için farklılığın Fuzûlî’nin elindeki nüshadan kaynaklanması kuvvetle muhtemeldir. Gazel, “Lutfi *Divânı*”nda aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

- 1 iy ezeldin tâ ebed könlüm giriftârûn seniñ
 çäre kıl kim boldı cânım asru efgârûn seniñ
- 2 şer’ içinde bolsa ger ösrük sözige i’tibâr
 kanıma birgey tanıklıq ikki ‘ayyârûn seniñ
- 3 kâsd-i cânım kılşañız min yüz çivürmes-min bigim
 barı körmüş bolğa-min bir lahza didârûn seniñ
- 4 çün hayâlî mezhebinde yok-turur resm-i vefâ
 ay könlül ni yerge yitsün nâle-yi zârûn seniñ
- 5 her kaçan Luţfını öltürseñ cefâ tıǵı bile
 anda hem bolğay meniñ rûhum mededkârûn seniñ
- 8 B 124, A₂ 85^a, A₃ 94^b, M 95^a, K 81^a, T₁ 171^b, P 283^a, S₁ 206^a, T₂ 93^b, S₂ 65^a, V 82^a, TT 78^b, TN 115^b, S₆ 79^a, S₇ 86^a, S₉ 98^a, S₁₁ 111^a, TZ 96^a.
- 8 || 1^a şubh: mihr K mihrûn S₉ rüz T₂ || ezelden: ezel A₂.
- 8 || 1^b şâm-ı: şâm u V || olsam: bolsam A₂ bolsa TT || talebkârûn: giriftârûn V.
- 8 || 1^c imdi: şimdi V, [T, TD, D] || bolmamış: bolmuşam A₃ bolmuş mı T₁, S₇ olmamış T₂ olmuşam V, S₁₁, TZ, [G] || men: mın S₁, TT, A₃, [T] - T₁ || zârûn: zârûm V || ‘aşıq-ı: ‘aşıq ü [TD].
- 8 || 1^e kıl: kılğil S₁ kılğıl A₃ || boldı cânım: bolur S₁ oldı cânım A₂, S₉ bolupdur A₃, S₂ dil bolupdur TT, S₇ dil olupdur S₆, [G] boldı gönülüm T₂, TZ || asru: esrük A₃, TT zâr u [G] esrü [T] - T₂ || efgârûn: dil-dârûn M, K, V, S₉ - T₂.

2. Duttılar teşhîs-i derd için mu'âlicler regim
 Tapdı bu şihhat ki şihhatden yakındür² ölmeğim
 Çün yakın oldu devâsuz derd ile cân vermegim
Cân vèrür demde kaçımğa Tañrı için gel begim
Bârı görmiş bolğa-min bir lahza didârûñ senüñ
3. Hūbları imtiḥān kılmakda çekdim çoḡ cefā
 Nāle-yi zār ile bildüm derd-i dil bulmaz şifā
 Men şınadum şimdi sen pendim eşit kıլ iktifā
Çün-ki hūblar mezhebinde yoḡ imiş resm-i vefā
Ëy gönül nè yerge kêtkey nāle-yi zāruñ senüñ
4. Köñlüm aldı ol eki 'ayyār çeşm-i pür-ḥumār
 Şimdi cân kaçdın hem etmişler nè mekr ilen ki var
 'Örf içinde olsa her 'ayyār kıavli üstüvār
Şer' ilen ger dutsalar esrük sözine i'tibār
Ḳanuma bergey danuḡlık êkki 'ayyāruñ senüñ

8 || 2^a dutdılar: tıtdılar A₃, S₂, B || regüm: rekim [G].

8 || 2^b tapdı bu: tapdı A₂ buldı bu A₃, M, K, T₂, V, S₂, S₆, S₇, S₉, TZ buldı bir S₁ bildi bir S₁₁ buldular [G] || ki: kim bu A₂ || 2. mısra: bil ki şihhatden yakındür ölmeğim yarım benüm TT || şihhatden: firḫatden [T, TD, D].

8 || 2^c derd ile: derd ilen M, K, S₉ derdden [T, TD, D].

8 || 2^d cân vèrür: cân vèren A₃, S₁₁, [G] cânı vèr bu S₂ || demde: cânumda A₂ çāḡda B, S₁₁, [T, TD, D] || kaçımğa: kıatumğa A₃, TT, S₆ başumğa T₂, S₉, [T, TD, D] kaçma S₂ kıatumda S₇ buyur gel S₁₁ yanumğa TZ, [G] || gel begüm: gel kim begüm S₂ gel bir begüm TT gel ey begüm TN, S₉ ey begüm S₁₁.

8 || 2e bolğa-min: bolğa ben A₂, M, [G] bolğayın S₂ bolğa V bolğamıza S₁ olayum S₁₁ || didârûñ: dil-dârûñ [TD].

2 Bu kelimenin yazımında nüshalarda çoḡunlukla tek "ya" harfi kullanılmıştır. Bu sebeple kelimenin hem "yakın" hem de "yakın" okunması mümkündür.

8 || 3^a kılmakda: kılmakda A₃, T₁ kılganda TT çekmekde A₂ etmekte T₂, [T, TD, D] || çekdüm çoḡ: çoḡ çekdüm B, TT, A₂, S₉ çoḡ çekdüm [T, TD, D] çoḡ gördüm TZ.

8 || 3^b nāle-yi: nāle vü [TD, D] || bildüm: buldum T₂ bulmaz TT || bulmaz: çün kim TT.

8 || 3^c şınadum: şınadum V şınurdum A₂, S₆, S₁₁ uşandum M ḥod öldüm T₂ çü bardum TT savurdum [G] fakîrûñ S₉ || şimdi: imdi TT || pendüm: pendin T₂.

8 || 3^d yoḡ: yoḡ TT yoḡ K, S₁, T₁, T₂, V, S₇.

8 || 3^e yerge: yere A₃, B, M, K, T₁, S₁, TT, V, TN, S₆, S₇, S₉ yerke [G] kim S₁₁ || kêtgey: yétgey A₃, B, S₁, T₁, T₂, S₂, TT, S₆, S₇, TZ, [G] yétdi A₂ gêtseñ TN bî-eşerdür S₁₁ || nāle-yi: nāle vü A₃, V, [TD, D].

8 || 4^a çeşm-i: çeşmüm T₁.

8 || 4^b şimdi: şimdiden TT, S₆, S₇, [G] || mekr ilen ki var: reng ilen ki var T₂, [T, TD, D] reng ile ki var TT fikr eyler ki var S₁ reng ile var V || kaçdın: kaçdına [T, TD, D] || hem etmişler: etmişler TT, S₆, S₇, [G] durmuşlar [T, TD, D].

8 || 4^c olsa her: olsa A₂ olsa ger [T, TD].

8 || 4^d ilen: ile A₂, TT, T₂, S₁₁, [T, TD] || dutsalar: tıtsalar S₂, B tıtsa A₃ || esrük: servüñ S₁ || sözine: sözlerine A₃.

8 || 4e birgey: vèrgey A₃, B, K, S₁, V, S₂, S₆, S₉, TZ vèrdün T₁, TN vèrdi S₇ eyler S₁₁ || danuḡlık: danuḡlık B, S₆, [G] danuḡlık V, TT danuḡlık K řanuḡlık A₂, S₂, [T] řanuḡlık A₃ tanuḡlık T₂ tanuḡlık [TD] ta'alluḡ S₇.

5. Şanma cevır êtseñ Fuzûlî incinüp şekvâ kıla
 Ger cefâ kııl ger vefâ cânım fidâ sen kıatile
 Men hod öldüm imdi sen tiğ-ı cefâ alup ele
Lütfini öldürseñ ey dil-ber cefâ tiği ile
Anda hem bolğay menüm rûhum meded-kâruñ senüñ

8 || 5^a cevır: terk T₁ || êtseñ: êtdün S₂, S₁₁ || incinüp: inciyüp [G] vefâ A₂ || şekvâ: şekve TT, TN terkün
 T₂, B, TZ, [T, TD, D] terkin A₂ terk V.

8 || 5^b cefâ: vefâ TT || vefâ: cefâ TT || sen: ol T₂.

8 || 5^c imdi: şimdi A₂, T₂, M, TZ yoksa K.

8 || 5^d lütfini: lütf ilen K, TN, [G] lütfle S₂ lütf ile S₉, S₁₁, TZ lütfün S₆ || dil-ber: kıatil A₃ || cefâ tiği:
 terahhüm S₉ || ile: bile A₃, A₂, TT, TN, S₆, TZ, [T, G, TD].

8 || 5^e anda: onda T₂, S₁₁, [G] || bolğay: olğay S₁, S₂, K, A₃, M, S₆, S₉ bolsun T₂, TZ olsun S₁₁.

9.

MUHAMMES

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Ėy harîr içre tenün muṭlaḡ bilür içre gül-âb
Gögsün âb-ı rüşen ol âb üzre düğmeñdür ḡabâb
Beylesen maḡbûb yoḡ nezzâreñe 'âlemde tâb
Vay eger terçek çıḡup serpüp leçek şalsañ⁵ niḡâb
Hiç şek yoḡ kim seni görgeç olur 'âlem ḡarâb
- 2.7 Dil çeküp zerrîn utaḡañ vèrdi la'lüñden şoraḡ
Dutdı ol güftâr içün la'l-i bünâḡuşuñ ḡulaḡ
Zülfüñe hem-dem daraḡ âşüfte men andan ıraḡ
Diş şalup her pîç ü tâb açduḡça zülfüñden daraḡ
Rişte-yi cânumḡa reşkinden düşer yüz pîç ü tâb

9 A₁ 80^b, İÜ 83^a, B 124, A₂ 85^b, KN 87^a, M 95^b, K 81^b, T₁ 172^a, P 283^b, S₁ 206^b, T₂ 94^a, S₂ 65^b, TT 78^a, S₃ 90^b, TN 116^a, S₄ 112^b, S₆ 79^b, S₇ 86^b, S₈ 75^b, S₉ 98^b, S₁₀ 93^a, S₁₁ 108^a, TZ 97^a.

9 || 1^b rüşen: cennet S₃, A₂, M, K, İÜ, S₆, S₉, S₁₁ || ol: ü TT, A₁, KN, [T, G] || üzre: içre A₂, M, A₁, S₄ üzredür S₆ || düğmeñdür: tüğmeñdür S₁, S₂, A₂, M, S₃, TN, S₉ tüğmeñ S₆.

9 || 1^c beylesen: böylesen S₂, B, S₉ eyle A₁, KN, TT, S₆, [G] öyle S₁₀ sen tegi TZ || maḡbûb: maḡbûb u S₁ maḡcûb T₂, [T, TD, D] zibâsan ki A₁, KN, TT, S₆, S₁₀, [G] || nezzâreñe 'âlemde: nezzâruña 'âlemde S₃, İÜ, S₁₁ 'âlemde nezzârene [G] || tâb: âb T₂ || beylesen maḡbûb: Ėy büt-i meh-rü ki S₄.

9 || 1^d vay: veh A₁, KN, S₄, [G] || terçek çıḡup serpüp leçek: serpüp leçek terçek çıkup T₂ || şalsañ: salsañ T₂ açsañ TT, A₁, KN, S₆, [T] salsañ S₄ açsañ [TD] || terçek: tezcek [G] || serpüp leçek: şarup leçek S₁₁ serpipecek [G].

5 B'de "salsañ nikab" farklı bir yazı ile eklenmiştir.

9 || 1^e görgeç: 'âlem görüp A₁ || olur: bolur S₄.

7 Bu bent S₁₁'de yoktur.

9 || 2^a dil: el TT baş S₄ || utaḡañ: utaḡañ TT utaḡañ A₁ otaḡın [G] || şoraḡ: sürâḡ A₂, TT, B, K, TN, S₆, S₉, S₁₀, TZ, [G, T, TD] sürâḡ A₁, KN, T₂.

9 || 2^b dutdı: çutdı S₂, B || ḡulaḡ: ḡulaḡ KN, T₂.

9 || 2^c hem-dem: her dem S₄ || daraḡ: řaraḡ TT taraḡ A₁, KN, S₄ taraḡ B || andan: ondan A₁ senden S₁, S₂, S₃, İÜ, S₆ || ıraḡ: ıraḡ A₁, KN, T₂ yıraḡ B.

9 || 2^d şalup: şalup T₂, S₄ şalur TT || her: bir T₁, S₇ || açduḡça: açduḡdan T₁ açduḡda [T, TD] || daraḡ: řaraḡ TT taraḡ A₁, KN, S₁, S₄ niḡâb T₂.

9 || 2^e cânumḡa: cânumda T₂, S₁₀ || reşkinden düşer: reşkinde düşer T₂ reşkümden düşer M düşdi reşkindin A₁, KN, S₄ düşey reşkindin TT düştü reşkten [G].

3.   Êy yüzi gül gönleği gül-gün u donı kırmızı
 Âteşin kisvet geyüp odlara yandurduñ bizi
 Ay u gündür hüsn bahşinde cemâlün ‘acizi²
 Âdemoğlından senün tek doğmaz êy kâfir kıızı
 Güyiyâ atañ meh-i tâbândur anañ âftâb
4.   Al saç bâğuında müşgîn saç perişân-hâliyem
 Sîm sâķ üzre kızıl halhâllar pâ-mâliyem
 Şanma halhâlün gibi mihründen êy meh hâliyem
 ‘Ârızuñ devrinde zerrîn silsileñ timsâliyem
 Ğamzeñ oğundan hazîn cânumda yüz biñ ıztırâb
5.   Sürmeden gözler kıara eller hınâdan lâle-reng
 Hiç şahid yoğ bu reng ilen ki sensen şüh u şeng
 Vesmelü kaşuñ yaşıl tozlu kemân ğamzeñ hadeng
 Ğamze vü kaşunğa meyl eyler Fuzûlî bî-direng
 Kuş ‘acebdür kıılmağay tîr ü kemândan ictinâb

9 || 3^a gönleği: gönleği S₁ gömleği A₂, S₂, S₃, S₉, S₁₀ köynegi [G] lebleri S₁₁ || gül-gün u: gül-gün A₂, S₁ || donı: tonı S₂.

9 || 3^b âteşin: âteş T₁ || kisvet: hil’at T₂ || yandurduñ: yağıduñ sen K.

9 || 3^c ay u: ay S₄ || bahşinde: bahşinde T₂ bahşuñda T₁ bahıtuñda S₇ bábında A₂, M, S₆, [G] yanında KN burcında S₃, İÜ devrinde A₁, S₁₁.

9 || 3^d âdemoğlından: âdemoğlında A₂, KN, M, P, T₂, S₄, [G, T, TD] || senün: senün İÜ || doğmaz: çoğmaz M, S₂ doğmaz T₂ olmaz S₄ || kâfir: zâlim S₁, S₂, K, S₉.

9 || 3^e atañ: anañ S₃, İÜ zâtuñ K || tâbândur: tâbân A₁ || anañ: anañdur A₁ atañ S₃.

2   İÜ, B, M, K, T₁, S₁, S₂, S₃, S₆, S₇, S₉, S₁₀ ve S₁₁’de 3 ve 4. mısralar yer değıştirmiştir.

9 || 4^a saç bâğuında: saç bâğuñda K, S₂, İÜ, S₉ saç bâğında T₁, B, S₇ saç çağında T₂ saçak altında A₁, KN, TT, S₄, [G, TD, D] saçı bağında TN saçuñ bağında S₁₀ yanağıñda o S₁₁ || saç: saç KN, TT, K, İÜ, S₉.

9 || 4^b üzre: üstinde A₂, T₁, S₁, S₂, S₃, İÜ, TN, S₇ üstine S₉ || kızıl: zer A₂, T₁, S₁, S₂, S₃, İÜ, TN, S₇.

9 || 4^c gibi: kimi A₁, KN, TZ, [T, TD] bigi M || mihründen: mihründe T₂.

9 || 4^d zerrîn: altun A₂, M || silsileñ: silsile A₂, KN, M, K, TT, B, A₁, S₄, S₉, TZ, [T, G].

9 || 4^e ğamzeñ: ğamze A₁ || oğundan: oğundan A₁ || cânumda: cânunğa A₂, S₃, S₄, S₆, [G] || biñ: miñ A₁ min KN, T₂, S₄.

9 || 5^a eller: ellerden İÜ || hınâdan: hınnâ İÜ kınâdan [G].

9 || 5^b reng: resm A₁, KN, TT, S₄, [G] || ilen: ile A₁, İÜ, B, A₂, M, T₁, S₁, S₂, TT, S₃, TN, S₄, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, [G] || şüh u: şüh S₁, K, S₁₀.

9 || 5^c yaşıl: yeşil B, [T] || ğamzeñ: kirpük A₁.

9 || 5^d ğamze vü: ğamzeñe vü B ğamzeñe A₁ ğamze i [G] || kaşunğa: kaşuñ M, K, S₁₀, S₁₁, TZ kaşuñğa TT, S₃, TN, S₉ kaş ile T₂ kaşuñdur B.

9 || 5^e ‘acebdür: ‘aceb kim A₁, TT, S₄, S₆ || kıılmağay: kılmamağ A₂, B, M, K, T₁, S₁, S₂, S₃, İÜ, TN, S₇, S₉ etmemek T₂, S₁₀ kıılmadı S₆ eylemez S₁₁, TZ || tîr ü: tîr-i K.

10.

MURABBA‘**Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

1. Nêce bir vesvese-yi ‘aql ile ğamnāk olalum
Gelün ālāyiş-i ğamdan çıhalum pāk olalum
Neş’e-yi mey bulalum³ kıabil-i idrāk olalum
Mest ü medhüş u ħarābātī vü bī-bāk olalum
2. Rindler bezmine ser-mest sebū tek girüben
Zevķ bağına girüp cām gülini derüben
Meye dërlerse bahā ‘aql metā‘ın vërüben
Mest ü medhüş u ħarābātī vü bī-bāk olalum
3. Pây-best-i mey-i şāfī olalum dürd mişāl
Vêrelüm sâkıye cān eyleyelüm kesb-i ħelāl
Neş’eden bilmeyelüm ‘āleme keyfiyyet-i ħāl
Mest ü medhüş u ħarābātī vü bī-bāk olalum

10 İÜ 83^b, B 125, A₂ 86^a, A₃ 95^a, M 96^a, K 82^a, T₁ 173^a, P 284^a, S₁ 207^a, T₂ 94^b, S₂ 66^a, TT 81^a, S₃ 91^a, TN 117^a, S₆ 80^b, S₇ 87^a, S₈ 76^a, S₉ 99^a, S₁₀ 93^b, S₁₁ 111^b, TZ 97^b.

10 || 1^a bir: bu T₂ || ‘aql: nefis TT.

10 || 1^b ālāyiş-i: ārāyiş-i A₂.

10 || 1^c neş’e-yi mey: neş’eden T₁ neş’eden mey S₇ || bulalum: tapalum B, [T, TD, D] bilmeyelüm T₁ dutalum S₁₀.

10 || 1^d mest ü: mest-i K, [T, TD, D] || medhüş u: medhüş T₁ || ħarābātī vü: ħarābātī-yi S₆, [T, TD, D].

3 B’de “tapalum” yazılmış fakat “bulalum” şeklinde düzeltilmiştir.

10 || 2^a sebū tek girüben: sülükün görüben A₂.

10 || 2^c meye dërlerse bahā ‘aql metā‘ın: êldeki dîn ile dünyānı şarāba A₂ || vërüben: şatuban K.

10 || 2^d mest ü: mest-i A₃, K, [T, TD, D] || medhüş u: medhüş T₁ || ħarābātī vü: ħarābātī-yi S₆, [T, TD, D].

10 || 3^a pây-best: pây-māl T₂.

10 || 3^b kesb-i: kesb ü TT || ħelāl: kemāl TT, A₃, S₆, S₇, S₁₀, S₁₁, TZ, [TD, D] melāl S₂.

10 || 3^c bilmeyelüm: bildürelüm S₆, S₁₁, [G, D] || ‘āleme: ‘ālemi T₂ ‘ālem TT, S₂, S₉, S₁₀.

10 || 3^d mest ü: mest-i K, A₃, [T, TD, D] || medhüş u: medhüş T₁, A₃ || ħarābātī vü: ħarābātī-yi S₆, [T, TD, D].

4. Mey habâbı gibi mey-ḥānede bir év dutuban
 'İkd-ı engür gibi bir araya baş çatuban
 Alsalar din ile dünyānı şarāba şatuban
 Mest ü medhüş u ḥarābātī vü bî-bāk olalum
5. Bādeden ğayrı ki ğam def'ine bir cām yeter
 Naḳdini her nēye her kim verecek olsa iter
 Ėy Fuzûlî revîş-i ehl-i riyādan nē biter
 Mest ü medhüş u ḥarābātī vü bî-bāk olalum

10 || 4^a ḥabâbı: şâfî A₂, TT || gibi: kimi [T, G, TD] || mey-ḥānede: - T₂ || dutuban: çutuban A₃, B, S₂.

10 || 4^b gibi: kimi [TD] || araya: arada A₂ || çatuban: çaluban S₃ || bir: her [G].

10 || 4^c dünyānı: dünyāyı S₃, B, S₂, M, İÜ, S₆, S₉, S₁₀, S₁₁, [G].

10 || 4^d mest ü: mest-i K, A₃, [T, TD, D] || ḥarābātī vü: ḥarābātī-yi S₆, [T, TD, D].

10 || 5^a ğayrı: ğayr B, T₂, S₁, S₆, TZ || ğam: ölüm A₃ || cām: cāmı K, B, S₂, S₁₁, [T, TD, D].

10 || 5^b naḳdini her nēye her kim verecek olsa iter: her nēy her nēye her kim verecek olsa yiter T₁ her nēy her nēye her kim verecek olsa iter TN naḳdini nēye her kim verecek olsa iter T₂ naḳdini her nēye kim verecek olsa ol iter TT naḳdini her nēye kim verecek olursa iter S₁ naḳdini her nēye her kim verecek olursa iter S₂ naḳdini her nēye her kim verecek olsa yiter A₃ sırr-ı mey seyrine her kim olacak olsa iter A₂ her nēy seyrine kim verecek olsa yiter B naḳdini her nēye kim verecek olsañ ilter S₆ naḳdüñi her nēye kim verecek olsañ iter S₁₁ her nēye yerine her kim verecek olsa yiter S₇ naḳdini neş'eye her kim verecek olsa yiter S₁₀ naḳdini nisyeeye her kim vērüben olsa iter TZ naḳdini nisyeeye her kim verir elbette iter [G].

10 || 5^c ehl-i riyādan: 'aql-ı ziyādan T₁.

10 || 5^d mest ü: mest-i K, A₃, [T, TD, D] || medhüş u: medhüş K, A₃ || ḥarābātī vü: ḥarābātī-yi S₆, [T, TD, D].

11.

MURABBA^ç**Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün**

1. Perîşân-ḥâlün oldum şormaduñ ḥâl-i perîşânım
Ġamuñdan derde düşdüñ kılmaduñ tedbîr-i dermânım
Né dersen rûzgârım beyle mi geçsün güzel ḥanım
Gözüm cânım efendüm sevdüğüm devletlü sulṭânım
- 2.⁶ Esîr-i dâm-ı 'ışkuñ olalı senden vefâ görmen
Seni her kıanda görsem ehl-i derde âşnâ görmen
Vefâ vü âşnâlıĝ resmini senden revâ görmen
Gözüm cânım efendüm sevdüğüm devletlü sulṭânım
3. Deger her dem vefâsuz çarḫ yayından maña biñ oḫ
Kime şerḫ eyleyem kim miḫnet ü endüh u derdüñ çoḫ
Saña kıaldı mürüvvet senden özge hiç kimsem yoḫ
Gözüm cânım efendüm sevdüğüm devletlü sulṭânım

11 İÜ 84^a, B 125, A₂ 87^a, A₃ 95^b, M 96^b, K 82^b, T₁ 173^b, P 284^a, S₁ 207^a, T₂ 95^a, V 82^b, TT 80^a, S₃ 91^b, TN 117^b, S₆ 81^a, S₇ 87^b, S₈ 76^b, S₉ 99^b, S₁₀ 94^a, S₁₁ 112^a, TZ 98^a.

11 || 1^a şormaduñ: sormaduñ T₂.

11 || 1^b dermânım: dermânıñ T₂.

11 || 1^c dersen: derseni TT, S₁₁ || beyle mi: böyle mi A₃, B, V, S₉, S₁₀ böyle K || geçsün: geçsün mi K || güzel ḥanım: gülüm balım K, A₃ benim cânım A₂ gözüm cânım B, S₁, S₃, İÜ güzel cânım S₁₁ bégüm ḥanım TZ.

11 || 1^d gözüm: güzel S₃ bégüm T₂ || cânım: ḥanım S₃, İÜ || efendüm: 'azizüm TT.

6 Bu bent A₂'de yoktur.

11 || 2^a dâm-ı: derd-i TT, S₆, S₁₁, TZ, [G] || vefâ: cüdâ S₃, İÜ || görmen: görmem S₃, İÜ, S₁₁.

11 || 2^b kıanda: ḥanda S₃, TT, İÜ yerde T₂ || derde: 'ışka S₆, [G] || görmen: görmem S₃, İÜ, S₁₁.

11 || 2^c âşnâlıĝ: âşnâlık M, V || revâ: cüdâ V, S₃, İÜ || görmen: görmem S₃, İÜ, S₁₁.

11 || 2^d gözüm: bégüm T₂ güzel S₃, İÜ || cânım: ḥanım S₃, İÜ || efendüm: 'azizüm TT.

11 || 3^a vefâsuz: cefâsuz A₂ || yayından: elinden A₂ || biñ: bin S₁ bir T₂, V, A₃, S₆, S₁₁ || oḫ: oḫ V, A₃, K, TT.

11 || 3^b eyleyem: eyleyin M, A₂ || endüh u: endüh T₁ || çoḫ: yoḫ A₂.

11 || 3^d gözüm: bégüm T₂ güzel S₃, İÜ || cânım: ḥanım S₃, İÜ || efendüm: 'azizüm TT.

- 4.¹ Gözümden dem-be-dem bağrum ezüp yaşum gibi gétme
Seni terk étmezem çün men meni sen dağı terk étme
İyen hem zâlim olma men gibi mazlûmı incitme
Gözüm cânum efendüm sévdüğüm devletlü sulţânüm
5. Kâtı gönlün nêden bu zulm ile bî-dâda râğıbdur
Güzeller şan'atı olmaz cefâ senden nê vâcibdür
Senün tek nâzenîne nâzenîn işler münâsibdür
Gözüm cânum efendüm sévdüğüm devletlü sulţânüm
- 6.⁴ Nazar kılmazsan ehl-i derd gözden ağıdan seyle
Yamanlığdur işün 'uşşâk ilen yahşî midur beyle
Gel Allâhı séversen bendeñe cevri étme luţf eyle
Gözüm cânum efendüm sévdüğüm devletlü sulţânüm
7. Fuzûlî şîve-yi ihsânun ister bir gedâyündür
Dirildükçe seg-i küyuñ ölede hâk-i pâyündür
Gerek öldür gerek koy hüküm hükümün re'y re'yündür
Gözüm cânum efendüm sévdüğüm devletlü sulţânüm

1 Bu bent T₂'de yoktur.

11 || 4^a gibi: kimi TN, TZ, [T, TD].

11 || 4^c iyen hem: iğen hem A₃, B, S₇, S₉ iyen V ayâ S₁₁ || olma: olup V, İÜ, S₃, S₆, [G] || gibi: kimi A₃, S₆, TZ, [T, TD, D] teği T₁, S₁, S₃, İÜ, TN, [G] || mazlûmı: mazlûm B, V mazlûma S₆ || incitme: zulm étme B incime İÜ.

11 || 4^d gözüm: güzel S₃, İÜ || cânum: hânüm S₃, İÜ || efendüm: 'azizüm TT.

11 || 5^a zulm ile: zulm u T₂ || kâtı: niçin S₆, S₁₁, [G] || nêden bu: demâdem S₆, S₁₁, [G].

11 || 5^b şan'atı: sünneti T₁, B, A₂, V, TN, S₆, S₇, S₉, S₁₁, [T] sen teği P, S₁, TT, [TD, D] sen gibi S₁₀ mihneti [G].

11 || 5^d gözüm: güzel S₃, İÜ bégüm T₂ || cânum: hânüm S₃, İÜ || efendüm: 'azizüm TT.

4 Bu bent B, T₂ ve S₃'te yoktur.

11 || 6^a derd: derde A₂, V || gözden: gözünden M, K, T₁, S₁, P, TN, S₇ || ağıdan: ağan M, K, T₁, S₁, P, TN, S₇, TZ.

11 || 6^b yamanlığdur: yamanlıkdur M, TT, S₆, S₉, S₁₀ || 'uşşâk ilen yahşî midur: 'uşşâk ile yahşî midur A₂, A₃, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ, [T, TD] 'uşşâk ile yahşî degül TT, TN 'uşşâk ilen yahşî degül S₁, S₇ 'aşıklara yahşî midur M 'aşıklara yahşî degül K, İÜ yahşî degül 'aşıkla V || beyle: böyle V, A₃, S₉.

11 || 6^c bendeñe: bendeye TT.

11 || 6^d gözüm: güzel İÜ || cânum: hânüm İÜ || efendüm: 'azizüm TT.

11 || 7^a ihsânun: ruhsârün S₃, İÜ refârün TN.

11 || 7^b dirildükçe seg-i küyuñ ölede hâk-i pâyündür: dirildükçe seg-i küyuñ yolında hâk-i pâyündür B, TZ diler gece ser-i küyuñ yanında hâk-i pâyündür S₃, İÜ diler gece ser-i küyuñda yata hâk-i pâyündür S₆ diler gece ser-i küyuñda yata bî-nevâyündür S₁₁ dirilir gece seg gündüz olanda hâk-i pâyündür A₃ diri oldukça küyuñda senün bir hâk-i pâyündür T₂ gezer gece seg-i küyuñ yolında hâk-i pâyündür TT dirildükçe ser-i küyuñ yolında hâk-i pâyündür S₇, [G].

11 || 7^c koy: ko M, K, [T, TD, D] || hüküm: hüküm ü T₁ || hükümün: hüküm ü T₁, S₃, TT, T₂, İÜ, TN hüküm S₁, S₉.

11 || 7^d gözüm: güzel S₃, İÜ bégüm T₂ || cânum: hânüm S₃, İÜ || efendüm: 'azizüm TT.

12.

MURABBA^c**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

1. Hâşılum berķ-ı havâdişden melâmet dâğıdır
Mesnedüm kûy-ı melâmetde fenâ toprağıdır
Zâr gönlüm tende zindân-ı belâ dutsağıdır
Raħm kıl devletlü sulţānum mürüvvet çağıdır
2. Devr cevrimden ten ü cānumda rāħat kalmadı
Şüret-i hālümde āşār-ı ferāğat kalmadı
Miħnet ü ğam çekmege min ba‘d tākāt kalmadı
Raħm kıl devletlü sulţānum mürüvvet çağıdır
3. Gönlümün milkin cefâ seyl-ābı vîrān eyledi
Baħtımuñ hālın hücum-ı ğam perîşān eyledi
Bağrumı endîşe-yi devr-i felek kıan eyledi
Raħm kıl devletlü sulţānum mürüvvet çağıdır
- 4.⁵ İntihāsuz cevrler odlara yandurdı meni
Acı sözler datlu cānumdan uşandurdı meni
Halkdan bî-hüde efgānum utandurdı meni
Raħm kıl devletlü sulţānum mürüvvet çağıdır

12 İÜ 84^b, B 126, A₂ 87^b, A₃ 97^a, M 97^a, K 83^a, T₁ 174^a, P 284^b, S₁ 207^b, T₂ 95^b, V 83^b, TT 80^b, S₃ 92^b, TN 118^b, S₆ 81^b, S₇ 88^a, S₉ 100^a, S₁₀ 94^b, S₁₁ 113^a, TZ 98^b.

12 || 1^a havâdişden: havâdişde V.

12 || 1^b melâmetde: melâmetden S₁ || fenâ: belâ T₂ || toprağıdır: toprağıdır K, TT, B, T₂, S₁, İÜ tofrağıdır V.

12 || 1^c zâr: şâd M, K || dutsağıdır: tutsağıdır A₃, TT, B.

12 || 1^d mürüvvet: teraħħum T₂.

12 || 2^a cevrimden: cevrinde V, T₂ || ten ü: ten V dil ü T₂.

12 || 2^c çekmege: çekmede A₂.

12 || 2^d mürüvvet: teraħħum T₂.

12 || 3^a milkin: ‘aksin V.

12 || 3^c devr: cevr T₂.

12 || 3^d mürüvvet: teraħħum T₂.

5 Bu bent B’de yoktur.

12 || 4^a meni: bizi T₂.

12 || 4^b datlu: tatlı A₂, A₃, M.

12 || 4^c efgānum: feryādum A₂, A₃, T₁, S₁, TN, S₆, S₇, S₉, S₁₁, [G].

12 || 4^d mürüvvet: teraħħum T₂.

- 5.¹ İsteyüp bir çâre çoḡ yeldüm yügürdüm her yaña
Raḥm édüp bir kimse imdâd étmedi muṭlaḡ maña
Çâresüz ḡaldum mürüvvet isteyü geldüm saña
Raḥm ḡıl devletlü sulṭānum mürüvvet çağıdur
6. Dâde geldüm ‘adl dîvânına feryâdum eşit
Sen ki ‘adilsen gör efgānum nêdendür ḡavre yet
Şerḡ-i ḡâlüm şor murâdum vér elüm dut fikrüm ét
Raḥm ḡıl devletlü sulṭānum mürüvvet çağıdur
7. Gör Fuzûlinün ruḡ-ı zerdinde eşk-i alini
Perde-yi idbâr dutmış şûret-i iḡbâlini
Dermendüñdür ‘inâyetler édüp şor ḡâlini
Raḥm ḡıl devletlü sulṭānum mürüvvet çağıdur

1 Bu bent TT’de yoktur. S₁’de bu bendin 3. mısrası yoktur.

12 || 5^a isteyüp: istedüm M, K, T₂, S₉, S₁₀ || çoḡ: - V || yügürdüm: yüpürdüm A₃, K, S₉ yürüdüm M.

12 || 5^c isteyü: isteyüp A₂, T₁, B, S₃, İÜ, TN, S₆, S₇, TZ, [T, G].

12 || 5^d mürüvvet: teraḡḡum T₂.

12 || 6^b ‘adilsen: ḡâfilsen A₂ || nêdendür: nêdür A₃ || ḡavre: ḡavrüme A₃ || yet: ét İÜ.

12 || 6^c şor: sor T₂ || vér: - A₂ || dut: tut A₃, B.

12 || 6^d mürüvvet: teraḡḡum T₂.

12 || 7^a gör: ger T₂.

12 || 7^b idbâr: idbâra A₃, T₂, TT, A₂, TN, TZ || dutmış: tutmuş A₃, B dutdı V çekmiş T₂ dönmiş TN || şûret: sâye V çihre A₂.

12 || 7^c dermendüñdür: dermdendür S₃, İÜ dermdendür T₂ dermdendüñde K dermdendün M dermdende kim || ‘inâyetler: ‘inâyet B || édüp: ḡılup K, S₃, M, İÜ || şor: sor TT, T₂.

12 || 7^d mürüvvet: teraḡḡum T₂.

MUKATTA'ALAR

1.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

- 1.² H̄amd-i bî-h̄ad dem-be-dem ol mübdi'-i eşyâya kim
H̄ilkat-i imkân vücüb-ı zâtını icâb eder
2. Geh sevâd-ı gird-bâd-ı qahrı h̄âk-i türeyi
Tütüyâ-yı dîde-yi h̄urşid-i 'âlem-tâb eder
- 3.⁵ Geh nüzül-i qaçre-yi bârân-ı ebr-i raḥmeti
Yer yüzinde sebze-yi pejmürdeyi sîrâb eder
4. Meyde muzmer eyleyüp keyfiyyet-i tağyir-i hâl
Sîm-berler zülfini cân kıydına kıullâb eder
- 5.⁸ Câna hem elbette andandur bu isti'dâd kim
Rağbet-i maḥbûb u pervâ-yı şarâb-ı nâb eder
6. Ola kim maḥbûl êde 'özt-i günâhum çün bilür
Kim 'amel teklifini cem'iyet-i esbâb eder

1 İÜ 86^b, B 127, A₂ 88^b, A₃ 97^b, M 97^b, K 84^b, T₁ 176^b, P 285^a, S₁ 208^a, T₂ 96^b, S₂ 66^b, V 84^a, TT 82^a, S₃ 94^b, BN 75^a, TN 119^b, S₅ 83^a, S₆ 82^b, S₇ 90^a, S₈ 78^a, S₉ 100^b, S₁₀ 94^b, S₁₁ 114^a, TZ 99^a.

2 Bu beyit S₈'de yoktur.

1 || 1^b vücüb-ı: vücüd-ı M, K cüd-ı A₃.

1 || 2^a gird-bâd: gird-bâdı İÜ gird-i bâd [G] || qahrı: qahr V || türeyi: türeye A₃, [G] türeni T₂.

5 Bu beyit S₈'de yoktur.

1 || 3^a câna: cân M || hem elbette andandur: elbette hem andandur B, TT hem ondandur elbette T₂.

1 || 3^b yer yüzinde: yer yüzünden TT, S₅, [G] || pejmürdeyi: pejmürde'i TN, S₆, S₇, S₁₀, S₁₁ pejmürdeler V pejmürde S₁, TT, K, İÜ, BN, S₉, TZ.

1 || 4^a muzmer: maẓmûn S₁ maẓhar TT.

1 || 4^b zülfini: zülfi T₂, K.

8 Bu beyit A₂'de yoktur.

1 || 5^a câna: cân M || hem elbette andandur: elbette hem andandur B, TT hem ondandur elbette T₂.

1 || 5^b maḥbûb u pervâ-yı: maḥbûb u sevda-yı T₂, [TD] maḥbûb-ı pervâ-yı T₁, B, A₃, S₇, S₉, S₁₀, TZ pervâ-yı maḥbûb-ı V maḥbûb ile cân-ı S₂ maḥbûb u hercâyî [G].

1 || 6^a kim: hem S₅ || çün: kim TT çok V || bilür: bilüp V || êde: ola S₅, [G] || 'özt-i: özt ü [TD].

2.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Çoğ tefâhur kıılma cem^c-i māl ile ey h^yâce kim
Sīm ü zer cem^ciyyeti ehl-i ğurūr eyler seni
- 2.³ Bārgāh-ı ħurbdan cem^ciyyet-i māl ü menāl
Her nē miğdār olsa ol miğdār dūr eyler seni
3. Gerçi ni^cmet çoğ kifāyetden tecāvüz kıılma kim
İmtilā bār-ı bedendür bī-ħuzūr eyler seni

3.

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mef'ülü Fâ'ilün

1. Ehl-i kemāle cāhil eger ħadr kıılmasa
Ma'zürdur melāmetin étmek revā degül
2. Cāhil ṭabī'atında mezāk-ı kemāl yoğ
Her nefse iktidā-yı ṭabī'at ḥaṭā degül
3. Ülfet hemişe fer'i olur āşnālıġuñ
Cāhil fazilet ehli ile āşnā degül

2 A₁ 82^a, İÜ 87^a, B 127, A₂ 88^b, A₃ 98^a, KN 88^b, M 98^a, K 85^a, T₁ 176^b, P 285^a, S₁ 208^a, T₂ 96^b, S₂ 67^a, V 84^a, TT 82^a, S₃ 94^b, BN 75^b, TN 119^b, S₄ 115^a, S₅ 83^b, S₆ 82^b, S₇ 90^a, S₈ 78^a, S₉ 100^b, S₁₀ 95^a, TZ 99^b.

2 || 1^a kıılma: étme T₂.

2 || 1^b cem^ciyyeti: cem^ciyyet-i [G].

3 Bu beyit A₁'de yoktur. İÜ ve S₃'te 2 ve 3. beyitler yer deġiştirmiştir.

2 || 2^a ħurbdan: ħurbdā KN, S₄.

2 || 2^b her: kim K || miğdār: mağdūr S₄ || olsa: oldı T₂ || dūr: tūr A₃.

2 || 3^a kifāyetden: ḫanā'atden T₂ || kıılma: étme A₃, T₂.

3 İÜ 87^a, B 127, A₂ 88^b, A₃ 98^a, M 98^a, K 85^a, T₁ 176^b, P 285^a, S₁ 208^a, T₂ 97^a, S₂ 67^a, V 84^b, TT 82^a, S₃ 95^a, TN 120^a, S₆ 83^a, S₇ 90^b, S₈ 78^a, S₉ 100^b, S₁₀ 95^a, S₁₁ 121^a, TZ 99^b.

3 || 1^a kıılmasa: bilmese A₂.

3 || 1^b ma'zürdur: ma'zür dut A₂, T₂, [T, G, TD] || étmek: étmen İÜ.

3 || 2^b iktidā-yı: iktizā-yı S₃, TT, T₂, İÜ || ḥaṭā: revā V, S₃.

3 || 3^a fer'i: fer' V.

4.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Êy şafâ-yı şüretün kaydın çeken bil kim henüz
Jengden âyîne-yi idrâkünü pâk étmedün
2. Jengdür âyîne-yi idrâke her şüret ki var
Sen henüz êy sâde bu mazmünü idrâk étmedün

4 B 127, A₂ 89^a, A₃ 98^a, M 98^a, K 85^a, T₁ 177^a, P 285^a, S₁ 208^b, T₂ 97^a, S₂ 67^a, TT 82^b, TN 120^a,
S₆ 83^a, S₇ 90^b, S₈ 78^a, S₉ 101^a, S₁₀ 95^a, S₁₁ 120^b, TZ 100^a.

4 || 1^a şafâ-yı: şıfat-ı S₁, [G].

4 || 1^b idrâkünü: idrâkini T₂ || pâk: şâf K.

4 || 2^a idrâke: idrâk-i A₂.

4 || 2^b sen: bes TT || bu: bir S₂.

5.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Êy vücûd-ı kâmilün âyîne-dâr-ı feyz-i Hâk
Âsitânun kıble-yi hâcât-ı erbâb-ı yakîn
2. Êy kemâl-i re'fetün sermâye-yi emn ü emân
Ve'y cemâl-i şevketün pîrâye-yi dünyâ vü dîn
3. Hüsni re'yün âftâb-ı 'âlem-i şıdğ u şafâ
Hâk-i pâyün menşe'-i cem'iyet-i rüy-ı zemîn
4. Gelmemiş bir sen gibi pākîze-ṭînet 'âleme
Tâ binâ-yı 'âlem etmiş nağş-bend-i mâ' u ṭîn
5. Mesned-i Nüşîrevândur buğ'a-yı dârü's-selâm
Sensen istiḥkāk ile Nüşîrevâna cā-nişîn
- 6.⁷ Cismdür ma'nâda burc-ı evliyâ sen rûḥ-ı pāk
Bir nigîndür hıṭṭa-yı Bağdâd sen nağş-ı nigîn
- 7.⁸ Serverâ yüz şükr kim feyz-i kemâl-i re'fetün
Evliyâ burcını etmiş reşk-i firdevs-i berîn
8. Hâş u 'âm olmuş nevâl-i ni'metünden behremend
Âferin êy şehriyâr-ı milk-perver âferin
9. Men ki bir kemter du'â-güyam nazar şalduñ maña
Çoymaduñ hâk-i mezelletde қalam zâr u hâzîn

5 İÜ 87^a, B 127, A₂ 89^a, A₃ 98^b, M 98^b, K 85^a, T₁ 177^a, P 285^a, S₁ 208^b, T₂ 97^a, TT 85^a, S₃ 95^a, TN 120^a, S₆ 83^a, S₇ 90^b, S₉ 101^a, S₁₀ 95^a, S₁₁ 121^a, TZ 100^a.

5 || 1^a hâk: 'ayn T₂.

5 || 2^a êy: ve'y İÜ, A₂, M, K, T₁, S₁, S₃, S₆, S₇, S₉, S₁₁ ve êy TN || re'fetün: râḥatun T₁ rıfatun TT.

5 || 2^b pîrâye-yi: sermâye-yi S₃, İÜ, [G].

5 || 3^b menşe'-i: neş'e-yi T₂, K menşei [G].

5 || 4^a bir sen gibi pākîze ṭînet: bir sen kimi pākîze ṭînet A₃, TZ, [T, TD] bir sen teği pākîze ṭînet TT pākîze gevher bir senün tek T₂.

5 || 5^b istiḥkāk ile: istiḥkākına S₁ || nüşîrevâna: nüşîrevân T₂.

7 Bu beyit TT'de yoktur.

8 Bu beyit T₂'de yoktur.

5 || 7^b evliyâ burcını: evliyâlar burcın K || etmiş: kılmış A₂, [T, TD].

5 || 8^a ni'metünden: na'tünden A₂.

5 || 9^a şalduñ: şalsuñ T₁ kıldın [G] || men ki bir kemter: kemterinin bir [G].

5 || 9^b zâr u: ḥ'âr T₂.

10. Zâyi' iken kıadrümi bildürdüñ ehl-i 'äleme
Tire iken eyledüñ hâk-i vücüdüm 'anberin
11. Ebr-i luṭfuñ kııldı hâr-ı huşkumı gül-berg-i ter
Feyz-i cüduñ kııldı eşk-i h'ârumı dürr-i semîn
12. Ni'metüñ şükri maña farz êtdi izhâr-ı senâ
Şefkatüñ tavkı meni kııldı ğulâm-ı kemterin
13. Ğam degül ehl-i ğaraz eylerse menden men'-i hayr
Ğam degül ehl-i ğased bağlarsa men miskine kin
14. Rüzġâr ile menüm maşşüdümü hâşıl kıılıp
Ol ki men' eyler olur bed-h'âh-ı Rabbü'l-'alemîn
15. Hiç şek yoġ kim yêter maşşüda kıalmaz nâ-ümîd
Hırmen-i elṭâfuñ eṭrâfında olan hüşe-çin
16. Var ümîdüm mihr ü mâh êtdükçe devrân olasan
Kâm-yâb u kâm-rân u kâm-baġş u kâm-bîn

5 || 10^b vücüdüm: vücüduñ S₁.

5 || 11^a hâr-ı: hâr u S₁ hâk-ı TT || ter: tek T₂.

5 || 11^b kııldı: êtdi A₂ || eşk-i h'ârumı: seng-i hâremi A₂, A₃, K, T₂, M, TN, S₉, S₁₁, TZ, [T] eşk-i hâremi
S₇ âb-ı çeşmümi S₁₀ eşk-i şürumu [G].

5 || 12^a ni'metüñ: ni'met B || senâ: sâz T₂.

5 || 12^b kııldı: êtdi A₃.

5 || 13^a eylerse menden: benden kıılırsa T₂.

5 || 13^b bağlarsa men: bağlar ben-i [G] || miskine: bî-kese S₃, TT, İÜ bî-kine S₆, S₁₁.

5 || 14^b ol: kim T₂ || olur: anuñ T₁ onuñ T₂ seni TT || bed-h'âh-ı: merdüd-ı A₂.

5 || 15^a kıalmaz: olmaz S₃, B.

5 || 15^b elṭâfuñ: iḡsânuñ M, K || olan: onı T₂ ola S₃.

5 || 16^a mihr ü: mihr K, T₂ || mâh: meh T₂ || êtdükçe: olduġça M || olasan: olası S₁ edesen TT.

5 || 16^b kâm-yâb: kâm-rân T₂ || kâm-rân u: kâm-rân S₃ kâm-yâb u T₂ || kâm-baġş u: kâm-baġş S₁.

6.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

- 1.² Perde çek ‘aybına zulmet gibi halkıuñ dāyim
Ger dilersen ki naşib ola saña âb-ı hayât
- 2.⁴ Kılma hürşid gibi ‘ayb-nümâlık ki felek
Yere şalmaya seni ba‘de ‘ulüvv-i derecât
3. Cehd kıl zātuñ ola maẓhar-ı âşâr-ı kabül
Kılma ol cāha tefâhur ki ola hâric-i zât
4. Fazl olur şanma saña menzilet-i aşl u neseb
Câh olur şanma saña keşret-i esbâb u cihât
5. ‘Ăriyetden özüñe kılma kâmer tek zînet
Ġayrdan ‘ăriyetün nūr ise hem yazıya at

6 İÜ 87^b, B 128, A₂ 89^b, A₃ 99^a, M 99^a, K 86^a, T₁ 177^b, P 285^b, S₁ 209^a, T₂ 97^b, S₂ 67^a, V 84^b, TT 82^a, S₃ 95^b, TN 121^a, S₆ 83^b, S₇ 91^a, S₈ 78^a, S₉ 101^b, S₁₀ 96^a, S₁₁ 120^a, TZ 100^b.

2 T₂'de 1 ve 2. beyitler yoktur. İÜ'de sadece ilk beyit vardır.

6 || 1^a gibi: kimi TZ, [T, TD].

6 || 1^b ger: ki A₃ || dilersen: dilersen S₁, TT, A₃, V.

4 2. beyit ve sonrası 14. kıtanın 2. beytine kadar eksik varak sebebi ile İÜ'de bulunmamaktadır.

6 || 2^a gibi: kimi TZ, [T, TD] || nümâlık ki: nümâlık ki V, B nümâlık A₃.

6 || 2^b şalmaya: salmaya V.

6 || 3^b kılma: kılmaz B || cāha: cāh ile A₃ || ki: kim M, K, T₁, S₁, S₂, TT, V, TN, S₆, S₁₀ || ola: olur B degül S₃, S₇, [G] || hâric-i: hâriş-i A₂ fâriğ-i S₁ kâbil-i S₃, S₇, [G].

6 || 4^a menzilet-i: menzilet ü T₁ || aşl u: aşl-ı K.

6 || 4^b esbâb u: esbâb-ı M, K, T₁, S₁, T₂, V, TN, S₇, S₉, S₁₁, TZ, [G].

6 || 5^a özüñe: özüñi TT sözüñe [TD] || zînet: ziver V.

6 || 5^b Ġayrdan: ‘ardan A₂ Ġayrıdan S₁, A₃ || hem: ger V sen TT.

7.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ey mu'allim âlet-i tezvîrdür eşrâre 'ilm
Kılma ehl-i mekre ta'lîm-i ma'ârif zinhâr
2. Hîle için 'ilm ta'lîmin kılan müfsidlere
Katl-i 'âm için vèrür cellâda tîg-ı âb-dâr
3. Her nè tezvîr êtse ehl-i cehl aña olmaz şebât
Mekr-i ehl-i 'ilmdür aşl-ı fesâd-ı rûzgâr

8.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Her kimün var ise zâtında şerâret küfri
İştîlâhât-ı 'ulûm ile müselmân olmaz
2. Ger kara taşı kızıl kan ile rengin êtseñ
Tab'a tağyir vèrüp la'l-i Bedaḥşân olmaz
3. Eyleseñ tütüye ta'lîm-i edâ-yı kelîmât
Nuḫkî insân olur ammâ özi insân olmaz

7 B 129, A₂ 90^a, A₃ 99^a, M 99^a, K 86^a, T₁ 178^a, P 285^b, S₁ 209^a, T₂ 97^b, S₂ 67^b, TT 82^b, S₃ 96^a, TN 121^a, S₆ 84^a, S₇ 91^b, S₈ 78^b, S₉ 102^a, S₁₀ 96^a, S₁₁ 120^a, TZ 101^a.

7 || 1^a âlet-i: âfet-i A₂ || tezvîrdür: tezvîredür T₁ || eşrâre: esrâr-ı T₁.

7 || 1^b ta'lîm-i ma'ârif: hem ta'lîm-i 'irfân TT.

7 || 2^a için: ile TT || 'ilm: - T₁ || kılan: eden A₂, [T, TD, D] veren S₆, S₇, [G] || müfsidlere: maḫdurlara A₃.

7 || 3^a êtse: olsa T₂ eylese S₂ || aña: oña S₃, T₁, T₂ || olmaz: kılmaz T₂.

7 || 3^b aşl-ı fesâd-ı: ehl-i fesâda T₂.

8 B 129, A₂ 90^a, A₃ 99^a, M 99^b, K 86^a, T₁ 178^a, P 285^b, S₁ 209^a, T₂ 98^a, S₂ 67^b, V 84^b, TT 82^b, S₃ 96^a, TN 121^a, S₆ 84^a, S₇ 91^b, S₈ 78^b, S₉ 102^a, S₁₀ 96^a, S₁₁ 120^b, TZ 101^a.

8 || 1^a küfri: eşeri A₂.

8 || 2^a taşı: daşı S₁, TT, T₂, V taşı B.

8 || 2^b tab'a: tab'ı S₂ || vèrüp: vèrür A₂, K, V, TZ oluban S₂.

*G, T ve TD'de fazla beyit:

Her uzun boylu şecâ'at edebilmez da'vâ

Her ağaç kim boy atar serv-i hürâmân olmaz

9.

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Bahîl kılmasa cem^c êtdügi direm şarfın
Nihâl-i maqşadı ser-sebz olup şemer vërmez
2. Elindeki güheri bezl kılmasa mümsik
Şeb-i ğamına emel müjde-yi seher vërmez
3. Tükemeyince kevâkib güneş tulû^c êtmez
Tökilmeyince şükûfe nihâl ber vërmez

10.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Êy ki endîşe-yi māl ile serāsime olup
Dün ü gün dehrde aşüfte geçer ahvālün
2. Cem^c-i māl eyledüğün rāhat içündür ammā
Rāhatuñ eksük olur her nêce artar mālün
3. Mālî çoğ êtme hāzer eyle 'azābından kim
Renci artar ağır olduğça yüki hāmmālün

9 B 129, A₂ 90^a, A₃ 99^b, M 99^b, K 86^a, T₁ 178^a, P 285^b, S₁ 209^b, T₂ 98^a, S₂ 67^b, V 85^a, TT 82^b, TN 121^b, S₆ 84^a, S₇ 91^b, S₈ 78^b, S₉ 102^a, S₁₀ 96^b, S₁₁ 121^a, TZ 101^a.

9 || 1^a kılmasa: êtmese V || cem^c: şarf V || êtdügi: - T₂ || şarfın: hārcın TT.

9 || 1^b maqşadı: maqşad V.

9 || 2^a kılmasa: êtmese T₁, S₂.

9 || 2^b emel: ecel M sebil S₂ || müjde-yi: mürde-yi S₂.

9 || 3^a tükemeyince: dükemeyince A₃, S₂, K tökilmeyince T₂, TZ tolanmayınca TT tölmayınca B tolmayınca A₂ || kevâkib: kevkeb T₂.

9 || 3^b tökilmeyince: dökilmeyince A₃, B, S₂, K, M.

10 B 129, A₂ 90^a, A₃ 99^b, M 99^b, K 86^b, T₁ 178^b, P 286^a, S₁ 209^b, T₂ 98^a, S₂ 67^b, V 85^a, TT 83^a, S₃ 96^a, TN 121^b, S₆ 84^b, S₇ 92^a, S₈ 78^b, S₉ 102^a, S₁₀ 96^b, S₁₁ 120^b, TZ 101^b.

10 || 1^a olup: gezüp TT, [G].

10 || 1^b dün ü: dün V, S₂ || dehrde: dehr arā M || geçer: êder S₂.

10 || 2^b rāhatuñ: rāhat S₃.

10 || 3^a mālî: māl A₂, M, T₁, T₂, TT, S₁, TN, S₇ || çoğ: çoğ A₃, B, S₂ || êtme: yığma V.

10 || 3^b ağır: yüki A₂ || olduğça: olunca M || yüki: ağır A₂.

11.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Men şubḥ u şâm dūd-ı dil-i sūznāk ile
Bağrın kebāb édüp vèrürüm çarḥa inḳılāb
2. Ḥüt u Ḥamel medārı ile āsmān daḥı
Ḳan yutdurup vèrür dil-i sūzānuma 'azāb
3. Dünyāda yoḥ ferāgata ümmīd neşe kim
Ḳan yutdurur oda neçe kim çizginür kebāb

12.

Fâ'ilâtün Mefâ'ilün Fa'lün

1. 'İlm kesbiyle rütbe-yi rıf'at
Ârzü-yı muḥāl imiş ancaḳ
2. 'Işḳ imiş her nè var 'ālemde
'İlm bir ḳıl ü ḳāl imiş ancaḳ

11 B 129, A₂ 90^b, A₃ 99^b, K 86^b, T₁ 178^b, P 286^a, S₁ 209^b, T₂ 98^b, V 85^a, TT 83^a, S₃ 96^b, TN 121^b, S₆ 84^b, S₇ 92^a, S₈ 79^a, S₉ 102^b, S₁₀ 96^b, S₁₁ 119^b, TZ 101^b.

11 || 1^a şubḥ u: şubḥ V || dūd-ı: dūd u S₁ derd-i A₃, [G] - TT || dil-i sūznāk: dil-i āh u zār T₁ dil ü āh zār T₂.

11 || 1^b bağrın: bağrum V, S₃ bağı T₂ || kebāb: kitāb T₁.

11 || 2^a daḥı: ḥayy V dağı [G].

11 || 2^b ḳan: ḳanun T₁, S₃ || yutdurup: yutturup T₁ yuddurup S₃, T₂, TT || vèrür: vèrüp T₂.

11 || 3^a yoḥ: çoḳ A₂ || ferāgata: ferāgat-ı A₂, [T, TD, D] || neşe: nète TT.

11 || 3^b yutdurur: yuddurur V, TT, K, T₂, S₃, TZ yaḳdurur S₆ aḥıdur [TD, D] yağıdurur S₁₁, [G] || neçe: neşe B.

12 B 129, A₂ 90^b, A₃ 100^a, M 100^a, K 86^b, T₁ 178^b, P 286^a, S₁ 209^b, T₂ 98^b, V 85^a, TT 82^b, TN 122^a, S₆ 84^b, S₇ 92^a, S₈ 79^a, S₉ 102^b, S₁₀ 96^b, S₁₁ 119^b, TZ 101^b.

12 || 1^a 'ilm kesbiyle: kesb-i 'ilm ile TT || rütbe-yi: pāye-yi [T, TD, D].

12 || 1^b muḥāl: cemāl A₃ || ancaḳ: bildüm T₂.

12 || 2^b ḳıl ü: ḳıl K || ancaḳ: bildüm T₂.

13.**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

1. Olsa maḳşûduñca devrân-ı felek bir nêce gün
Olma maḡrûr ey ki hâl-i dehr rüşendür saña
2. Ḳâtil-i âbâ vü ecdâduñ mu'âf étmez seni
Umma andan düstlük resmin ki düşmendür saña

14.**Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün**

- 1.⁵ Gelün ey ehl-i ḥaḳîḳat çıhalum 'âlemden
Ġayr yerler gezelüm özge şafâlar görelüm
2. Seyr-i germiyyet-i ġavġâ-yı kıyâmet kılalum
Vaz'-ı cem'iyyet-i hengâme-yi maḡşer görelüm
3. Reviş-i silsile-yi dehr melül étدی bizi
Nêce bir dehrde evzâ'-ı mükerrer görelüm

13 B 130, A₂ 90^b, A₃ 100^a, K 86^b, T₁ 179^a, P 286^a, S₁ 210^a, T₂ 98^b, V 85^b, TT 83^a, S₃ 96^b, TN 122^a, S₆ 84^b, S₇ 92^a, S₈ 79^a, S₉ 102^b, S₁₀ 97^a, S₁₁ 119^b, TZ 102^a.

13 || 1^a olsa: ola V.

13 || 1^b ey ki: eyle T₂ ġâfil A₃ ehl-i [G] || hâl-i dehr: dehr A₃ || rüşendür: düşmendür V || saña: baña A₃.

13 || 2^a étmez: dêmez T₁.

13 || 2^b andan: onda T₂ || düstlük: düstlüġ A₂, B, T₂ || resmin ki: kâmin ki V resmin B.

14 İÜ 88^a, B 130, A₂ 90^b, A₃ 100^a, K 87^a, T₁ 179^a, P 286^a, S₁ 210^a, T₂ 98^b, S₂ 72^a, V 85^b, TT 83^a, S₃ 96^b, TN 122^a, S₆ 84^b, S₉ 102^b, S₁₀ 97^a, S₁₁ 119^a, TZ 102^a.

5 Eksik varak bulunması münasebeti ile İÜ'de ilk beyit yoktur.

14 || 1^a 'âlemden: dünyâdan T₂, [T, TD, D].

14 || 1^b ġayr yerler: ġayrı yerler A₃, P, S₂, S₉, [G, T, TD] ġayrılarla T₁ || gezelüm: görelüm A₃ || görelüm: sürelüm T₁.

14 || 2^a seyr-i: serd V || kılalum: edelüm A₂, A₃, TT görelüm S₁₁.

14 || 2^b vaz'-ı: vaşl-ı A₃, K.

14 || 3^a dehr: 'ışk V || bizi: beni V, T₂.

14 || 3^b bir: bu S₃ her T₁ || dehrde: devrde A₂, T₂ demde T₁ || mükerrer: mükedder V muḡlîf A₂.

15.

Fe'îlâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

1. Séverem ol nigâr-ı sîm-beri
Ki cefâ-pîşe vü sitemgerdür
2. Nêşe kim aña 'ışk-bâzlıgum
Ma'şiyet olduğı muğarrerdür
3. Cevr ile ol müdâm men'üm édüp
Reh-i zühd ü ŝalâha rehberdür
4. Qâbil-i ecr olursa cevri n'ola
Emr-i ma'rûf u nehy-i münkerdür

15 B 130, A₂ 91^a, A₃ 100^a, K 87^a, T₁ 179^a, P 286^a, S₁ 210^a, T₂ 99^a, S₂ 68^a, V 85^b, TT 84^b, TN 122^b,
S₆ 85^a, S₇ 92^b, S₈ 79^a, S₉ 103^a, S₁₀ 97^a, S₁₁ 120^a, TZ 102^a.

15 || 2^a nêşe kim: nêtekim A₃ bilse her A₂ || aña: oña T₂ kim ki A₂ resm-i V, [G] || bâzlıgum: bâzlıqum T₂.

15 || 2^b muğarrerdür: mükerrerdür S₁.

15 || 4^a cevri: zecri T₂, K, TZ, [G].

15 || 4^b ma'rûf u: ma'rûf V, K.

16.

Mefâ'îlün Fe'îlâtün Mefâ'îlün Fe'îlün

1. Hemîşe düstüm oldur dêrem ki mâl vèrüp
Qılır tabî'atımı beste-yi 'alâka-yı mâl
2. 'İbâdet-i Hâk u kesb-i 'ulüm için mu'laq
Qomaz mulâhaza-yı zabı-ı mâl mende mecâl
3. Müdâm düşmen aña söylerem ki mâlum alup
Maña müyesser êder ni'met-i ferâgat-i hâl
4. Huzûr-ı qalb vèrür revnaq-ı 'ibâdet-i Hâk
Ferâg-ı hâtır olur mücib-i huşûl-i kemâl
5. Fiğân ki düstümü düşmenümden êtmen fark
Kemâl-i cehl ile evkât şarf olur meh ü sâl
- 6.⁷ Bu cehl ile özümü ehl-i ma'rifet şanuram
Zihî taşavvur-ı bâtıl zihî hayâl-i muhâl

16 İÜ 88^a, B 130, A₂ 91^a, A₃ 100^b, K 87^a, T₁ 179^a, P 286^a, S₁ 210^a, T₂ 99^a, S₂ 68^a, V 85^b, TT 83^b, S₃ 97^a, TN 122^b, S₆ 85^a, S₉ 103^a, S₁₀ 97^b, S₁₁ 118^b, TZ 102^a.

16 || 1^a düstüm oldur dêrem ki mâl vèrüp: düstüm oldur dêr ki mâl vèrüp V düst aña dêrem mâl vèrüp S₂ düstüm oldur ki mâl vèrüp T₂.

16 || 1^b 'alâka-yı: 'alâyık V.

16 || 2^a hâk u: hâk T₂ hâkka V || 'ulüm: 'ulüvv V.

16 || 2^b qomaz: qoymaz T₂ || zabı-ı: cem'-i T₂ - K || mende: bizde V || mecâl: menâl T₁.

16 || 3^a aña: oña T₂, İÜ || mâlum: mâl S₁ men'üm V || alup: êdüp V alır [G].

16 || 3^b êder: êde A₂, TT || hâl: mâl V, TZ bâl A₂, [T, TD, D].

16 || 4^a qalb vèrür: qalb-durur A₂ || hâk: için T₂.

16 || 4^b olur: olup A₂, V.

16 || 5^a êtmen: êtmeñ V, T₂ êtmez S₁ êtmeyüben TT.

16 || 5^b olur: êder V.

7 Bu beyit T₂ ve S₂'de yoktur.

16 || 6^a cehl: vech [G] || şanuram: bilürem A₂.

16 || 6^b hayâl-i: hayâl u T₁.

17.

Fe'îlâtün Fe'îlâtün Fe'îlün

1. Nêce bir nefis temennâsı ile
Yemek ü içmek ola dil-h'âhuñ
2. Eyleyüp zühd ü vera'dan nefret
Tâ'at-ı Hâğdan ola ikrâhuñ
3. Ma'bedüñ maḩbaḩ ola şâm u seḩer
Müsterâḩ ola ziyâretgâhuñ
4. Bunun için mi olupsan maḩlûḩ
Bu mıdur emri saña Allâhuñ

17 İÜ 88a, B 130, A₂ 91^b, A₃ 100^b, K 87^b, T₁ 179^b, P 286^b, S₁ 210^b, T₂ 99^a, S₂ 68^a, V 86^a, S₃ 97^a,
TN 123^a, S₆ 85^b, S₇ 92^b, S₉ 103^b, S₁₀ 97^b, S₁₁ 119^a, TZ 102^b.

17 || 2^a zühd ü: zühd S₁.

17 || 4^a mi: sen S₃ - İÜ.

17 || 4^b emri saña: saña emri V.

18.**Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün**

1. Ėy kâdı-yı huceste-liķā kim Hāķ eylemiş
Şāhib-serir-i mesned-i hūkm-i ķazā seni
2. Cehd eyle kim mulāhaza-yı nef'-i dünyevī
Hūkm-i ķazāda ėtmeye ehl-i hūṭā seni
3. Maķbūl-i hāķ ķılmış iken 'ilm ü ma'rifet
Merdūd-ı Hālık eylemeye irtişā seni

19.**Fe'ilâtün Mef'â'ilün Fe'ilün**

1. Zūlm ile aķçalar alup zālim
Eyler in'ām hāķa minnet ile
2. Bilmez anı ki ėtdügi zūlme
Görecekdür cezā mezellet ile
3. Müdde'ası bu kim rızā-yı İlah
Aña hāşıl ola bu 'adet ile
4. Cenneti almaķ olmaz aķça ile
Girmek olmaz bihişte rüşvet ile

18 İÜ 88^b, B 131, A₂ 91^b, A₃ 100^b, K 87^b, T₁ 179^b, P 286^b, S₁ 210^b, T₂ 99^b, S₂ 68^b, V 86^a, TT 83^b,
S₃ 97^a, TN 123^a, S₆ 85^b, S₇ 92^b, S₉ 103^b, S₁₀ 97^b, S₁₁ 117^a-117^b, TZ 102^b.

18 || 2^b hāṭā: fenā T₂.

18 || 3^a hāķ ķılmış iken 'ilm ü ma'rifet: hāķ ėtmiş iken ehl-i ma'rifet V hāķ ķılmış iken ehl-i ma'rifet S₂
ķılmış oña ehl-i ma'rifet T₂.

18 || 3^b hālık: hāķ T₂ hāķ TT.

19 İÜ 88^b, B 131, A₂ 91^b, A₃ 101^a, K 87^b, T₁ 180^a, P 286^b, S₁ 210^b, T₂ 99^b, S₂ 68^b, V 86^a, TT 83^b,
S₃ 97^b, TN 123^a, S₆ 85^b, S₇ 93^a, S₉ 103^b, S₁₀ 98^a, S₁₁ 118^a, TZ 103^a.

19 || 1^b hāķa: hāķ S₃, İÜ hāķka A₃.

19 || 2^a anı: olan T₁ ola T₂ || zūlme: zūlmi A₂, TT, V.

19 || 2^b görecekdür: göresidür TT || mezellet: 'adālet [T].

19 || 3^a rızā-yı: rızası T₁.

19 || 3^b aña: oña T₂, İÜ || ola: olur S₁₁, TZ, [T, TD].

19 || 4^a almaķ: almağ A₃, B, İÜ.

19 || 4^b girmek: görmek T₂.

20.

Fe‘ilâtün Mefâ‘ilün Fe‘ilün

1. Biñ iken qadr u kıymetün bir olur
Mużtarib olsa qalbün ey ‘arif
2. Eyle teskîn-i qalb hâşıl kim
Elfi taḥrîk-i qalb eyler elif

21.

Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Oldur ğazel ki feyzi anuñ ‘âm olup müdâm
Ârâyiş-i mecâlis-i ehl-i qabûl ola
2. Vird-i zebân-ı ehl-i şafâ vü sürûr olup
Mażmûnı zevk-baḥş u serî‘u’l-ḥuşûl ola
3. Andan nè sūd kim ola mübhem ‘ibâreti
Her yêrde istimâ‘ın edenler melûl ola

20 B 131, A₂ 92^a, A₃ 101^a, K 88^a, T₁ 180^a, P 286^b, S₁ 210^b, S₂ 68^b, TN 123^b, S₆ 85^b, S₇ 92^b, S₉ 104^a, S₁₀ 98^a, TZ 103^a.

20 || 1^b olsa: ola A₃, K, T₁.

21 İÜ 88^b, B 131, A₂ 92^a, A₃ 101^a, K 88^a, T₁ 180^a, P 286^b, S₁ 211^a, T₂ 100^a, S₂ 68^b, TT 83^b, S₃ 97^b, TN 123^b, S₆ 86^a, S₇ 93^a, S₉ 104^a, S₁₀ 98^a, S₁₁ 118^a, TZ 103^a.

21 || 1^a anuñ: onuñ T₂ || olup: ola T₂ olur A₂ || müdâm: - S₂.

21 || 2^b baḥş u: baḥş A₃, K, S₃, İÜ, S₉, TZ || u serî‘u’l-ḥuşûl ola: - T₂.

21 || 3^a andan: ondan T₂ || kim: ki K.

21 || 3^b istimâ‘ın: istimâ‘ı S₁ istimâ‘ A₂, T₂, S₃.

22.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Şarf-ı nağd-i ‘ömr edüp men kesb-i ‘irfân etmişem
Ehl-i dünyâ hem kemâl-i cehl ile taḥşil-i māl
2. Dehr bir bāzârdur her kim metâ‘ın ‘arz eder
Ehl-i dünyâ sîm ü zer ehl-i hüner fazl u kemāl
3. Kim ki menden nef‘ bulmaz istemen nef‘in anuñ
Ol ki yoḥ nef‘üm aña nef‘i maña olmaz ḥelâl
- 4.⁴ İstemen nādân maña ger vërse genc-i sîm ü zer
Kim ‘ıvâzsuz mālâ nādândan taşarrufdur vebâl

23.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Eyleyüp nādâna ‘arz-ı fazl u izḥâr-ı hüner
Şerm-sâr etmek ‘atâ ummak nédür zulm-i şarîḥ
2. Sen bilürsen mücmelen andan nê alursan velî
Bilmez ol kim alduğı senden ḥasendür yâ ḳabîḥ
3. Zâhiren şatmak hüner almak ‘atâ bir bey‘dür
Tıfıldur nādân buyurmaz şer‘ anuñ bey‘in şaḫîḥ

22 İÜ 89^a, B 131, A₂ 92^a, A₃ 101^a, K 88^a, T₁ 180^b, P 287^a, S₁ 211^a, T₂ 99^b, V 86^b, TT 84^a, S₃ 97^b, TN 123^b, S₆ 86^a, S₉ 104^a, S₁₀ 98^b, S₁₁ 117^b, TZ 103^b.

22 || 1^a şarf-ı nağd-i ‘ömr: şarf-ı ‘ömrüm nağdın TT ‘ömr nağdın şarf T₂ || men: biz V - TT || kesb-i: ehl-i A₂ || etmişem: olmuşam A₂.

22 || 3^a istemen: istemez S₁ || nef‘in: nef‘ün TT || anuñ: onuñ T₂.

22 || 3^b yoḥ nef‘üm: nef‘üm yoḥ [T, TD, D] || aña: oña S₃, T₂ || nef‘i maña olmaz: olmaz baña nef‘i S₃, S₁, İÜ, T₂, S₆ || 2. mısra: ol ki nef‘i yoḥ baña nef‘üm aña olmaz ḥelâl TT.

4 Bu beyit A₂’de yoktur.

22 || 4^a nādân: seyrân TT || genc-i: genc ü TT, T₁.

22 || 4^b nādândan: dānādan S₁, K, V, TN, S₉, S₁₀ zindân-ı TT, [G] - T₂.

23 B 132, A₂ 92^a, A₃ 101^b, K 88^a, T₁ 180^b, P 287^a, S₁ 211^a, T₂ 100^a, S₂ 69^a, V 86^b, TN 124^a, S₆ 86^a, S₉ 104^a, S₁₀ 98^b, S₁₁ 117^b, TZ 103^b.

23 || 1^a ‘arz-ı: ‘arz u V || fazl u: fazl S₁, K || hüner: kemāl A₂.

23 || 2^a bilürsen: bilür V || andan: ondan T₂, [T] || alursan: olursan S₁, [T].

23 || 2^b alduğı: olduğı TZ olduğın [T] || senden: benden V || ḥasendür: ḥaseddür A₃.

23 || 3^a şatmak: satmak V, T₂.

23 || 3^b anuñ: onuñ T₂ || bey‘in: sözün T₁ || şaḫîḥ: ḳabûl V.

24.

Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlâtün Fâ'îlün

1. Sa'd u naḥs aḥvâlini kılsañ müneccimden su'âl
Muḳtedâ-yı ma'rifet Bercîs ü Keyvândur aña
2. Eyleseñ remmâlden teftîş-i ḥâl-i nîk ü bed
Mürşid-i râh-ı yakîn Engîs ü Leḫyândur aña
3. Noḳta-yı eşkâl-i reml ü seyr-i ecrâm u nücüm
Kime rehber olsa feyz-i 'aḳl buhtândur aña
4. Bilmiş ol kim her nê şâdır olsa zîşt ü ḥûbdan
Maẓharı bir 'ilmdür kim 'aḳl ḫayrândur aña

24 İÜ 89^a, B 132, A₂ 92^b, A₃ 101^b, K 88^b, T₁ 180^b, P 287^a, S₁ 211^a, T₂ 100^a, V 86^b, TT 83^a, S₃ 98^a, TN 124^a, S₆ 86^b, S₉ 104^b, S₁₀ 98^b, S₁₁ 118^b, TZ 104^a.

24 || 1^a kılsañ: kıldum A₂, [T] || müneccimden: mineccimde [G].

24 || 1^b bercîs ü keyvândur: bercîs-i keyvândur V engîs ü leḫyândur S₁, S₃, İÜ, TN, S₆, S₁₁ -engîz leḫyândur T₁.

24 || 2^a ḥâl-i: ḥâl u A₃, T₁.

24 || 2^b mürşid-i: mürşide V || engîs ü leḫyândur: engîs-i leḫyândur T₁ engîsin leḫyândur V bercîs ü keyvândur S₁, S₃, İÜ, S₆, S₁₁ bercîs-i leḫyândur S₉ || aña: oña T₂ saña V.

24 || 3^a eşkâl-i: ecrâm-ı T₂ || reml ü: reml V, TZ || ecrâm u nücüm: ecrâm-ı nücüm S₁, A₂, TT, B, K, S₃, V, S₉, S₁₀, TZ eşkâl-i nücüm T₂ encüm hem nücüm A₃ encâm u nücüm S₃, İÜ aḥvâl-i nücüm TN encâm-ı nücüm S₆, S₁₁, [G].

24 || 3^b olsa: ola A₃ olmaya V || aña: saña V.

24 || 4^a şâdır: zâhir TT || zîşt ü ḥûbdan: ḫûb u zîştten A₂, T₂, S₃, TN, S₁₁, [T, TD].

24 || 4^b maẓharı: maẓhar T₁, T₂ || 'aḳl: cümle A₂, TT, [T] || aña: oña T₂.

25.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Êy haṭâ-yı lafz ile Qur‘ân şükûhın şınduran
Mu‘ciz-i âyât-ı Qur‘ândan ḥazer kılmaz mısın
2. Her elif bir ḥançer-i ḥûn-rîz-i bürrândur saña
Ḥançer-i ḥûn-rîz-i bürrândan ḥazer kılmaz mısın
- 3.⁴ Bir ḥakîm-i kâmilün dârü‘ş-şifâ-yı ḥikmetin
Êtmek istersen ḥarâb andan ḥazer kılmaz mısın

25 B 132, A₂ 92^b, A₃ 101^b, K 88^b, T₁ 181^a, P 287^a, S₁ 211^b, S₂ 69^a, V 87^a, TN 124^a, S₆ 86^b, S₉ 104^b, S₁₀ 99^a.

25 || 1^a haṭâ-yı: haṭâlu V || lafz ile: nuṭṭ ilen T₁, TN || şınduran: şınduran S₁, K, A₂, V.

25 || 1^b Qur‘ândan: Qur‘ândur S₁, A₂ || kılmaz mısın: êtmez misen T₁, S₁, S₂.

25 || 2^a ḥûn-rîz-i: ḥûn-rîz ü A₃.

25 || 2^b ḥançer-i: ğonce-yi V || ḥûn-rîz-i: ḥûn-rîz ü A₃ || bürrândan: bürrândur T₁.

4 Bu beyit K’da yoktur.

25 || 3^a bir: her A₂ || ḥikmetin: ḥikmeti A₂.

25 || 3^b kılmaz: êtmez A₂.

26.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Sen nè âfetsen maña ey ‘aql-ı bed-fercâm kim
Bulmağ olmaz şüret-i kurbuñda âşâr-ı neşât
2. Tıflar dîvâneler senden müberrâ olmağın
Dünyâ vü ‘uqbâda bulmuşlar kemâl-i inbisât
- 3.⁴ ‘İzzet ü zilletde bilmezler çarîk-ı imtiyâz
Hûllet ü hürmetde çekmezler ‘azâb-ı ihtiyât
- 4.⁶ Ol ki dâ‘im hem-nişinüñdür mu‘azzebdir müdâm
Neşe kim teklîfe hûkm-i şer‘ ile sensen menât
- 5.⁸ Ol zamândan kim saña vërdüm ‘inân-ı ihtiyâr
Ol zamândan k’eyledüm muhkem senünle irtibât
6. Olmayup hâlî gam u endühdan fağrum evi
Hâr pisterdür maña peyveste hâkister bisât
7. Olmasaydum kâş ki hergiz senünle hem-nişin
Kılmasaydum kâş ki muğlağ senünle ihtilât

26 B 132, A₂ 92^b, A₃ 102^a, K 88^b, T₁ 181^a, P 287^a, S₁ 211^b, T₂ 100^b, TT 84^a, TN 124^b, S₆ 86^b, S₇ 93^a, S₉ 104^b, S₁₀ 99^a, S₁₁ 116^b, TZ 104^a.

26 || 1^a nè: bir A₂, S₁₁, [T, TD, D] – S₁₀ || maña: saña T₂ || ‘aql-ı: baht-ı A₂ || bed-fercâm: nâ-fercâm TT, T₂, S₇.

26 || 1^b bulmağ: bulmağ A₃, B.

26 || 2^a dîvâneler: dîvânedir [G].

4 Bu beyit T₂’de yoktur.

26 || 3^a imtiyâz: i’tibâr T₁, [G].

26 || 3^b hûllet: zulmet TT hîllet [T, G] || çekmezler: bilmezler TT.

6 Bu beyit T₂’de yoktur.

26 || 4^a mu‘azzebdir: muğayyetdür T₁ mukarrebdir [G].

26 || 4^b neşe kim: nêtekim TT || teklîfe: teklîf-i S₁, A₃, S₆, S₉, S₁₁, [TD, G] || hûkm-i: ‘ilm-i K || menât: binât T₁, [G].

8 Bu beyit TT’de yoktur.

26 || 5^b zamândan: zamân A₂, T₂ || k’eyledüm: kim eyledüm A₂, T₂ ki eyledüm A₃ || muhkem: muğlağ [G].

26 || 6^a fağrum: nefsum A₂, B, [T, TD] gönüm S₆, S₁₁, [G].

26 || 6^b hâr: hâk T₂.

26 || 7^a olmasaydum: olmayaydum A₃, B, K, S₁, S₉.

26 || 7^b muğlağ: hergiz K || ihtilât: irtibât A₂.

27.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Ėy h̃ace ger kuluñdan oğullıķ murād ise
Şefkat göziyle baħ aña dāyim oğul gibi
2. Ve'r oğluñı umarsañ ola şāhib-i edeb
Elbette eyle zillete mu'tād kıl gibi

---

27 B 133, A₂ 93^a, A₃ 102^a, K 89^a, T₁ 181^b, P 287^a, S₁ 211^b, T₂ 100^b, S₂ 69^a, V 87^a, TT 84^a, TN 124^b,
S₆ 87^a, S₇ 93^b, S₉ 105^a, S₁₀ 99^b, TZ 104^b.

27 || 1^a oğullıķ: oğullar S₂.

27 || 1^b aña: oña T₂ || gibi: kimi TZ, [T, TD].

27 || 2^a ve'r: ger T₂ vur [G] || umarsañ: dilerseñ A₃ dilersen K.

27 || 2^b zillete: zillet ile A₂ hıdmete V || gibi: kimi TZ, [T, TD].

28.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Êy vezîr-i milk-perver kim nizâm-ı milk için
İntihâb êtmiş cemî'-i halkdan sultân seni
2. Hâll u 'ağdın 'âlemün kılmış müfevvez re'yüne
Nâ'ib-i hükûm-i hilâfet eyleyüp devrân seni
3. Kıl hâzer kim olmaya nâ-geh mizâcuñ munçalib
Kılmaya ser-mest câm-ı şevket-i dîvân seni
4. Olasan inşâf için manşüb iken ehl-i fesâd
Êde dîn ehline âfet kıillet-i imân seni
- 5.⁶ Êtmege ma'mûre-yi İslâmı vîrân kendüye
A'zam-ı a'vân u enşâr eyleye şeytân seni
6. Êtmiş iken efđal-i halk-ı cihân iqbâl ile
Erzel-i ehl-i cehennem eyleye Sübhân seni

28 İÜ 89^a, B 133, A₂ 93^a, A₃ 102^a, K 89^a, T₁ 181^b, P 287^b, S₁ 211^b, T₂ 100^b, V 87^a, S₃ 98^a, TN 125^a, S₆ 87^a, S₇ 93^b, S₉ 105^a, S₁₀ 99^b, S₁₁ 116^b, TZ 104^b.

28 || 1^a milk-perver: milk ü server T₂.

28 || 1^b halkdan: gayrden [G].

28 || 2^a hâll u: hâll T₁, V || 'ağdın: 'ağdün S₃, V 'ağd T₂ || 'âlemün: 'âlemin S₃ 'âlemi T₂.

28 || 2^b eyleyüp: eylemiş T₂.

28 || 3^a mizâcuñ: mizâcın V, S₃.

28 || 4^a manşüb iken ehl-i: manşüb iken aşl-ı İÜ, K manşübünü aşl-ı T₁ ma'sûm ki ehl-i V.

28 || 4^b âfet: tâ kim K.

6 5. beyit İÜ ve S₃'te yoktur.

28 || 5^a êtmege: êtmek V etme kim [G].

28 || 5^b a'zam-ı: a'zam u A₃, K, T₁, P, V, S₇, S₁₁ || a'vân u: a'vân-ı T₁, V, T₂, [G] || enşâr: inşâf T₂ || eyleye: ile S₁.

29.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Êy ki 'âlemde maḥabbet adını mezmûm êdüp
Her zamân bir mâh ruḥsârûn olursan mâyili
2. Geçdi 'ömrün şâhid-i maḫşad cemâlin görmeyüp
Şâhid-i maḫşad şağınmışsan arada ḫâ'ili
3. 'Ârif iseñ tutağör ser-rişte-yi feyz-i beḳâ
Terk kııl bu şüret-i fânî vü naḫş-ı zâyili

30.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Dehr bir seyl-âbdur mülḫaḳ 'adem deryâsına
Biz ki ser-gerdânuz ol seyl-âba düşmiş ḫâr u ḫes
2. Çizginür ḫâr u ḫas ol seyl-âb olduḳça revân
Yêtmedin deryâya râḫat mümkin olmaz bir nefes

29 İÜ 89^b, B 133, A₂ 93^b, A₃ 102^b, K 89^a, T₁ 181^b, P 287^b, S₁ 212^a, T₂ 101^a, S₂ 69^a, V 87^b, TN 125^a,
S₃ 98^b, S₆ 87^a, S₇ 94^a, S₉ 105^b, S₁₀ 99^b, S₁₁ 117^a, TZ 104^b.

29 || 1^a êy ki: eyle T₁ || adını: 'âdeti S₃ || êdüp: êden S₂.

29 || 1^b mâh: yâr V.

29 || 2^a maḫşad: maḫşûd T₂ || cemâlin: ḫâlin T₂ || görmeyüp: görmedün S₂.

29 || 2^b şağınmışsan: şağınmış A₃ şanursan S₂ şağınmışdır [G] || arada: ara yêrde S₂.

29 || 3^a tutağör: dutağör S₁, T₂, A₂, S₃ || feyz-i beḳâ: dâr-ı beḳâ T₂ tül-ı emel V.

29 || 3^b bu: bir T₁, S₂ || naḫş-ı: nefis-i A₂.

30 B 133, A₂ 93^b, A₃ 102^b, K 89^b, T₁ 182^a, P 287^b, S₁ 212^a, T₂ 101^a, S₂ 69^b, TN 125^b, S₆ 87^b, S₇
93^b, S₉ 105^b, S₁₀ 100^a, S₁₁ 118^a.

30 || 1^a 'adem: fenâ S₁, S₂ || deryâsına: şaḫrâsına V.

30 || 1^b seyl-âba: girdâba V deryâya T₂.

31.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Kef-i hırş ile dâ'im dâmen-i dünyâ-yı dün tutsań
Zamâne şür-baht eyler seni peyveste deryâ tek
2. Mülevves olmayup tecrid ile çıřsań bu 'âlemden
Seni zâl-i felek hırşide cüft eyler Mesihâ tek

32.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Ey güzel zâtuń ma'ârif birle rengin eđegör
Haşı-ı müşgîn perde-yi ruhsâr-ı gül-gün olmadın
2. Şoşbet-i erbâb-ı 'ilm ü ma'rifetden kesb kıl
Hüsn-i sîret şüret-i hâlün diğer-gün olmadın
3. Cehd kıl kim görmeye hırşid-i ruhsârüń zevâl
Nür-ı feyzinden hilâl-i kağrün efzün olmadın

31 B 133, A₂ 93^b, A₃ 102^b, K 89^b, T₁ 182^a, P 287^b, S₁ 212^a, T₂ 101^a, S₂ 69^b, V 87^b, TN 125^b, S₆ 87^b, S₉ 105^b, S₁₀ 100^a, S₁₁ 117^a.

31 || 1^a hırş: cürm A₃ || tutsań: dutsań A₂, V, K, T₂ dutuń S₁ || dünyâ-yı: gerdün-ı [G].

31 || 1^b deryâ: dünyâ V.

31 || 2^b felek: - T₂ || eyler: éde V.

32 B 134, A₂ 94^a, A₃ 103^a, K 89^b, T₁ 182^a, P 287^b, S₁ 212^a, T₂ 101^a, TN 125^b, S₆ 87^b, S₇ 94^a, S₉ 105^b, S₁₀ 100^a, S₁₁ 116^a.

32 || 1^a rengin: tezyin [G].

32 || 1^b haşı-ı: haşı u T₁ || olmadın: olmadan [T].

32 || 2^a 'ilm ü: 'ilm A₃.

32 || 2^b sîret: şüret S₁, K, A₃, T₂, S₆, S₁₀.

32 || 3^b nür-ı feyzinden: - T₂.

33.**Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün**

1. Elüñden âhlar ey aḫter-i baḫt-ı siyâhum kim
Meni ḫalk içre 'âlî-ḫadr iken gâyetde ḫ'âr êtdün
2. Kılıp ḫurşîd-i ḫırmân maṭla'ı ümmîd gerdünin
Vücüdumdan mişâl-i sâye selb-i i'tibâr êtdün
3. Sevâd-ı dîdemi muṭlaḫ beyâz-ı 'ayne dönderdün
Beyâz-ı ḫüsn-i ḫâlüm ḫâl-i rüy-ı rüzgâr êtdün

34.**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

1. Ey gönül muṭlaḫ 'ibâdet kılmayup 'ömrün tamâm
Eyledün sevdâ-yı zülf-i her perî-ruḫsâre şarf
2. Şaç ağardı gel yeter mir'ât-ı baḫtuñ tîre kııl
'Ömrden bir dem ki ḫalmış eyle istiğfâre şarf

33 B 134, A₂ 94^a, A₃ 103^a, K 89^b, T₁ 182^a, P 287^b, S₁ 212^b, T₂ 101^b, S₂ 69^b, V 87^b, TN 125^b, S₆ 88^a, S₇ 94^a, S₉ 106^a, S₁₀ 100^b.

33 || 1^a elüñden: elinde T₂ || âhlar: dâdlar [TD, D] || ey aḫter-i: ey kevkeb-i T₂ bir neçe ey A₃.

33 || 2^a maṭla'ı: maṭla'ın K || gerdünin: gerdünü V.

33 || 2^b vücüdumdan: vücüdüñdan T₁ || selb-i: serv-i A₃, K.

33 || 3^a dönderdün: döndürdün V.

33 || 3^b ḫâlüm: 'âlem A₃, K || ḫâl-i: ḫâk-i S₁.

34 B 134, A₂ 94^a, A₃ 103^a, K 90^a, T₁ 182^b, P 288^a, S₁ 212^b, T₂ 101^b, S₂ 69^b, S₆ 87^b, S₇ 94^b, S₉ 106^a, S₁₀ 100^b, S₁₁ 118^b.

34 || 2^a saç: saç S₁, K, T₂, B zac S₂ || ağardı: aḫardı T₂ içürdi S₂ || baḫtuñ: ḫüsnün T₂ ḫalbün A₃, K, [T, TD, D] || tîre: târe T₂ || kııl: dut S₁, K, S₇ tüt S₂.

34 || 2^b istiğfâre: istiğnâya S₂.

35.

Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün

1. Hıredmendî ki dâ'im 'âlem-i 'ilm içre seyr eyler
Esâlib-i fûnûn-ı şî'rden elbette ğâfildür
2. Mezâk-ı şî'r hem bir özge 'âlemdür hâkîkatde
Êki 'âlem musahhar eylemek ğâyetde müşkildür

35 B 134, A₂ 94^b, A₃ 103^a, K 90^a, T₁ 182^b, S₁ 212^b, S₂ 69^b, TT 85^a, TN 126^a, S₆ 87^b, S₇ 94^b, S₉ 106^a, S₁₀ 100^b.

35 || 1^a 'ilm: 'ışk [G] || seyr eyler: bahseyler [G].

35 || 1^b esâlib-i: sâlibdür TT || şî'rden: 'ışkdan TT.

35 || 2^a şî'r: 'ışk B, TT.

35 || 2^b musahhar: müyesser S₁, K, A₃, S₂, S₆, S₉, S₁₀.

36.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Pâdişâh-ı milk dînâr u direm rüşvet vèrüp
Feth-i kişver kılmğa eyler müheyyâ leşkeri
2. Yüz fesâd u fitne taḥrikiyle bir kişver alur
Ol dahı âşâr-ı emn ü istikâmetden berî
3. Gösteren sâ'atde devrân-ı felek bir inķılâb
Hem özi fânî olur hem leşkeri hem kişveri
4. Gör nè sulṭānam men-i derviş kim feyz-i sūḥan
Eylemiş iķbâlümü âşâr-ı nuşret mazharı
5. Her sözüüm bir pehlivāndur kim bulup te'yid-i Ḥaķ
'Azm kılduķda dutar tedric ile baḥr ü beri
- 6.⁵ Kanda kim 'azm êtse mersüm u mevâcib istemez
Kansı milki dutsa degmez kimseye şür u şeri
7. Pây-mâl êtmez anı âsib-i devr-i rüzgâr
Eylemez te'sîr aña devrân-ı çarḥ-ı çenberi
- 8.⁸ Kılmasun dünyâda sulṭānlar maña teklif-i cüd
Bes-durur başumda tevfiķ-ı kanâ'at efseri
9. Her cihetden fâriğam 'âlemde ḥâşâ kim ola
Rızķ için ehl-i beķâ ehl-i fenānuñ çakeri

36 İÜ 89^b, B 134, A₂ 94^b, A₃ 103^a, K 90^a, T₁ 182^b, P 288^a, S₁ 212^b, T₂ 101^b, V 88^a, TT 84^b, S₃ 98^b,
TN 126^a, S₆ 88^a, S₇ 94^b, S₉ 106^a, S₁₀ 100^b.

36 || 2^a fitne: mekr T₂ || alur: alup V durup T₂.

36 || 2^b emn ü: emn-i K dâmen T₂.

36 || 4^a gör nè: görme A₂ || kim: der S₁.

36 || 5^a bulup: dutar S₃, TT, İÜ, S₆ bulur [G].

36 || 5^b dutar: tutar A₃, B || tedric ile: taḥrik ile T₂, B.

5 Bu beyit T₂'de yoktur.

36 || 6^a kanda: ḥanda TT, [T] || mersüm u: mersüm T₁ || istemez: istemez S₁.

36 || 6^b kansı: ḥansı V, B ḥanķı TT || milki: milke V || dutsa: tutsa A₃, B || şür: ḥayr A₃.

36 || 7^a anı: onı T₂.

36 || 7^b aña: oña S₃, İÜ, T₂ || çarḥ-i: çarḥ u T₂.

8 8. beyit İÜ, TT ve S₃'te yoktur.

36 || 8^a kılmasun: kılmasunlar T₁ || dünyâda: dünyede T₁ || sulṭānlar: sulṭānuñ A₂ sulṭān A₃ || maña: - T₁
|| cüd: vücüd A₃ hud [G].

36 || 8^b kanâ'at: 'inâyet V.

36 || 9^a ola: olur T₁.

36 || 9^b rızķ: zer V || beķâ: fenâ T₂ || ehl-i: dërler T₂.

37.

Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün

1. Şadâ-yı ney haram olsun³ dedün ey şüfî-yi câhil
Yele vërdün hilâf-ı şer' ile nâmûsın İslâmuñ
2. Bu endâm ile vecdiyyâtdan dem urmağ istersen
İlâhî ney gibi sūrâḥ sūrâḥ ola endâmuñ

38.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

1. Muttaşıl ma'rifet ehlini ayaklara şalup
Felek-i sifle kıılır miḥnet ü ğam pā-mâli
2. Ol ki câhildür édüp cümle murâdın ḥaşıl
İ'tibâr ile kıılır mesned-i ḳadrin 'âlî
- 3.⁸ Bu sebebden bilürem kim bu cihân 'avretdür
'Avretün beyledür evlâdı ile eḫfâli
4. Ulu evlâdı keser südden ü te'dib vëür
Süd vëürüp luḫ ile bağlar beşige eḫfâli

37 İÜ 90^a, B 135, A₂ 95^a, A₃ 103^b, M 100^a, K 90^b, T₁ 183^a, P 288^a, S₁ 213^a, V 88^a, TT 85^a, S₃ 99^a, TN 126^b, S₆ 88^a, S₇ 94^b, S₉ 106^b, S₁₀ 101^a, S₁₁ 114^b.

37 || 1^a olsun: olmaz A₂, A₃, B, M, K, T₁, S₁, V, S₃, İÜ, TN, S₇, S₉, S₁₁ olur [G].

37 || 1^b şer' ile: şer' ile M, TT, B, V, S₆, S₇, [G, T, TD] || nâmûsın: nâmûs-ı A₃, M, K, T₁, S₁, S₃, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁.

3 Sadece TT, S₆ ve S₁₀'da "olsun" varyantı kullanılmıştır. Kıtalarda genel olarak zahidane bir eda söz konusudur. Ancak Fuzûlî'nin rindane tavrı dikkate alınarak azınlıkta kalan nüshalardaki varyant tercih edilmiştir.

37 || 2^a urmağ: urmağ A₃ || istersen: istersen A₂, TT || vecdiyyâtdan dem urmağ istersen: vecd etmek dilerseñ ehl-i hâl içre [G].

37 || 2^b gibi: kimi [T, TD] || sūrâḥ sūrâḥ: sūrâḥ sūrâḥ A₃ || ola: olsun T₁, S₁, TT, S₃, S₇, [G].

38 B 135, A₂ 95^a, A₃ 103^b, M 100^a, K 90^b, T₁ 183^a, P 288^a, S₁ 213^a, T₂ 102^a, S₂ 69^b, V 88^a, TN 126^b, S₆ 88^b, S₇ 95^a, S₉ 106^b, S₁₀ 101^a.

38 || 1^a ayaklara: ayağlara T₂.

38 || 1^b miḥnet ü: miḥnet A₃, T₁.

38 || 2^a eder: eder [G].

38 || 2^b mesned-i: mesned ü [T, TD, D].

8 Son iki beyit TN'de yoktur.

38 || 3^a bilürem: bilürem B, [T, TD].

38 || 3^b beyledür: böyledür A₃, B, S₂ || evlâdı: eḫfâli V akvâli [G].

38 || 4^a südden ü: südden ü B südden V, K, M südden T₂ || vëür: vëürüp T₁, S₁, T₂, S₂, S₆, [G].

38 || 4^b süd: sût T₂, B || vëürüp: vëür [G].

39.

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. Yağamı pençe-yi taḥvîf-i reh-i şer‘ dutar
Dâmen-i ma‘rifet-i ehl-i riyâset dutsam
2. Jeng-i iflâş dutar âyine-yi râḫatumı
Terk-i ḥükkâm kıluḫ künc-i ḫanâ‘at dutsam
3. Hiç ‘âlemde⁵ bulunmaz eşer-i râḫat-ı dil
Oluram muḫṭaribü'l-ḫâl nè şan‘at dutsam

39 B 135, A₂ 95^a, A₃ 104^a, M 100^a, K 90^b, T₁ 183^b, P 288^a, S₁ 213^a, T₂ 102^a, V 88^b, TN 126^b, S₆ 88^b, S₇ 95^a, S₈ 79^b, S₉ 107^a, S₁₀ 101^b, S₁₁ 114^b.

39 || 1^a pençe-yi: bir nece T₂ || dutar: tutar A₃, B.

39 || 1^b riyâset: ri‘âyet K riyâzet [TD] || dutsam: tutsam A₃, B.

39 || 2^a jeng: zeng A₂, K, T₁, S₁, T₂, V, TN, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, [G] || iflâş: ihlâş K || dutar: tutar A₃, B.

39 || 2^b ḥükkâm: aḥkâm A₃ || dutsam: tutsam A₃, B.

39 || 3^a ‘âlemde: ḫâletde A₂, A₃, S₆, S₇, S₁₀ ḫâlinde B, T₁, S₁, TN, S₉ ḫâlete T₂ râḫatda V || dil: rûḫ [G].

39 || 3^b muḫṭaribü'l-ḫâl: muḫṭarib-i aḫvâl K || şan‘at: ḫâlet T₂ || dutsam: tutsam A₃, B.

5 A₁, S₂, S₃ ve TT nüshalarında yoktur. M, K ve S₁₁ nüshalarında “âlemde” biçimi tesbit edilmiştir. Farklar arasında gösterilen “hâlinde”; “hâletde” farkındaki “t” harfinin noktasının yazımındaki hatadan meydana gelmiş olabilir. Bu durumda nüshalarda “hâletde” yazımının yaygın olduğunu söyleyebiliriz. Bu fark “hiçbir hâlde” olarak anlamlandırıldığında beytin anlamına “âlemde” farkından daha uygun gibi gözükmektedir.

40.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mef'â'ilü Fâ'ilün

1. Doğruluğ ile iste 'ulüvv-i maḳâm kim
Geldükçe ḫâlûne vère devr-i felek revâc
- 2.³ Doğruluğ ile ḫarflere şadrdur elif
Yâ ḫarfını ayağa biraḫmışdur i'vicâc
- 3.⁵ Doğrular ile gez ki seni ser-bülend êde
Egriler ile eyleme elbette imtizâc
- 4.⁷ Yâ iḫtilâtı ile serir oldı pây-mâl
Başda maḳâm dutdı elif nuşret ile tâc

41.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

1. Müdde'î eyler maña taḳlîd nazm u neşrde
Lik nâ-merbûṭ elfâz u mükedder zâtı var
2. Pehlüvânlar bād-pâlar segridende her ṫaraf
Ṭıfl hem cevlan êder ammâ ağaçdan atı var

40 İÜ 90^a, B 135, A₂ 95^a, A₃ 104^a, M 100^b, K 91^a, T₁ 183^b, P 288^a, S₁ 213^b, T₂ 102^a, S₂ 72^a, TT 84^a, S₃ 99^a, TN 127^a, S₆ 88^b, S₇ 95^b, S₈ 79^b, S₉ 107^a, S₁₀ 101^b, S₁₁ 114^b, TZ 105^a.

40 || 1^a doğruluğ: doğruluğ A₃, S₂, B || 'ulüvv-i maḳâm: maḳâm-ı 'ulüvv T₁, T₂.

40 || 1^b ḫâlûne: ḫâlûni TT ḫâl ile T₁ || revâc: 'ilâc M.

3 Bu beyit TN'de yoktur.

40 || 2^a doğruluğ: doğruluk T₂ doğruluğ A₃, M, B, S₂ || şadrdur: şadr olur T₂.

40 || 2^b ḫarfını: ḫarfin K || ayağa: yabâne A₃ ayağa S₁ || biraḫmışdur: biraḫmış-durur T₂, S₇, S₁₀, S₁₁. [G] biraḫmışdur S₃ || i'vicâc: 'ivâc T₁, T₂, S₁₀, S₁₁, [G] in'ivâc İÜ, S₃.

5 Bu beyit T₂'de yoktur.

40 || 3^a doğrular ile: doğrular ile M, A₃ doğruluğla T₁, S₃, İÜ doğruluğ ile S₂, B || gez: gir S₃ || êde: ile S₃.

7 Bu beyit S₂'de yoktur.

40 || 3^b eyleme: - S₃.

40 || 4^a iḫtilâtı ile: iḫtilâṫ ile T₁, A₃ iḫtilâtu M, K || serir: serire K || pây-mâl: pây-mâl ile K ser-bülend S₃, İÜ.

40 || 4^b dutdı: ṫutdı A₃.

41 İÜ 90^b, B 135, A₂ 95^b, A₃ 104^a, M 100^b, K 91^a, T₁ 183^b, P 288^a, S₁ 213^b, T₂ 102^b, S₂ 70^a, V 88^b, TT 84^b, S₃ 99^a, TN 127^a, S₆ 88^b, S₇ 95^b, S₈ 79^b, S₉ 107^a, S₁₀ 101^b, S₁₁ 116^a, TZ 105^a.

41 || 1^b elfâz ü: elfâz A₂, V, S₇ elfâzi S₃, TZ, [T, G, TD].

41 || 2^a segridende: segritende T₂, TT || ṫaraf: yaña B.

41 || 2^b atı: eli T₂.

42.

Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün

1. Ol sebebdan Fârsî lafz ile çoğdur nazm kim
Nazm-ı nâziik Türk lafzıyla iyen düşvâr olur
2. Lehce-yi Türkî kabûl-i nazm u terkîb êtmeyüp
Ekşer-i elfâzı nâ-merbûṭ u nâ-hemvâr olur
3. Mende tevfiḳ olsa bu düşvârı âsân eylerem
Nev-bahâr olğaç tikenden berg-i gül izhâr olur

42 İÜ 90^b, B 135, A₂ 95^b, A₃ 104^a, M 100^b, K 91^a, T₁ 184^a, P 288^b, S₁ 213^b, T₂ 102^b, S₂ 70^a, V 88^b,
TT 84^b, S₃ 99^a, TN 127^a, S₆ 89^a, S₇ 95^b, S₈ 79^b, S₉ 107^a, S₁₀ 102^a, S₁₁ 116^a, TZ 105^a.

42 || 1^a nazm: şî'r B.

42 || 1^b türk: türkî A₃, M, A₂ || lafzıyla: lafz-ıla A₃, M, A₂, [T] || iyen: igen A₃, TT, B, S₂, S₇, S₉.

42 || 2^a türkî: türk T₁ || nazm u: nazm-ı M, K, T₁, T₂, V, TN, S₇, [G] || êtmeyüp: olmayup A₂, TT eyleyüp
İÜ, S₆.

42 || 2^b ekşer-i: ekşeri A₃, TN, [G] || elfâzı: elfâz V, T₂, S₃, İÜ, [G] || nâ-merbûṭ u: nâ-merbûṭ T₁, K, T₂.

42 || 3^a olsa: ola A₃ || bu: bir T₁ || 1. mısra: ben de bir tevfiḳ ile düşvâr âsân êderem V.

42 || 3^b olğaç: olğaç V olğaç T₂ || tikenden: dikenden S₁, B, S₂ 'ademden S₃, İÜ, S₆, [G].

RUBÂÎLER

1.¹

Ahreb

Mef'ülü Mefā'ilün Mefā'ilü Fe'al

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'al

1. الحمد لمن انار قلبي و هدا
والشكر لما فيه من الشوق بدا
2. ما امدح واهباً سواه ابدا
لا اشرك في ثناء ربي احدا

2.³

Ahreb

Mef'ülü Mefā'ilü Mefā'ilü Fe'al

Mef'ülü Mefā'ilün Mefā'ilü Fe'al

1. الحمد لمن عز كمالاً و علا
من قام بامرہ و من نازعلا
2. ثم الصلوات و التحيات على
من فضله الله بعز و علا

---

1 Benim kalbimi aydınlatan ve bana doğru yolu gösterene hamd olsun. Kendisi şevkin başlangıcı olana şükürler olsun. Ondan başka hiç kimseyi övmem. Duamda Allah'a kimseyi ortak etmem.

1 İÜ 90^b, B 136, A₂ 96^a, A₃ 104^b, M 101^a, K 91^a, T₁ 184^a, P 288^b, S₁ 213^b, S₂ 72^a, V 88^b, TT 85^b, S₃ 99^b, TN 127^b, S₆ 89^a, S₇ 96^a, S₉ 107^b, S₁₀ 102^a, TZ 105^a.

1 || 1^b bedā: yedā V ebedā TT.

1 || 2^a vāhiben: enbiyā'i ve TT vāhiyen [G].

1 || 2^b eşrikü: şerike TT || şenāi: şenā vü A₂, K.

3 Kemâl bakımından yüce ve üstün olana hamd olsun. Onun emrine uyanlar yükseldi, aykırı giden yoktur. Salat ve selam o kişiye olsun ki Allah onu yücelik ve yükseklikle faziletlendirmiştir.

2 İÜ 90^b, B 136, A₂ 96^a, A₃ 104^b, M 101^a, K 91^b, T₁ 184^a, P 288^b, S₁ 213^b, V 89^a, TT 85^b, S₃ 99^b, TN 127^b, S₆ 89^a, S₇ 96^a, S₉ 107^b, S₁₀ 102^a, TZ 105^a.

2 || 1^a limen: bi-men [G] || 'alā: hedā V.

2 || 1^b kāmehu: fesāmehu V || bi-emrin: bi-emrihi TT, [G] || nāze'a lā: fāze'a lā A₂ nāze' ve lā A₃ nāze' lā K lāriğ lā TT.

2 || 2^b 'izzin: 'izze men TT.

3.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al**

1. Êy feyz-i vücüd şâhid-i cüd saña
Ve'y şâhid-i cüd her nê mevcüd saña
2. Ümmîd-i kıabûl u i'timâd-ı keremüñ
Merdüduñı êtmiş yine merdüd saña

4.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al**

1. Êy zâtuña mümkinât burhân-ı vücüb
Şâbit saña imtinâ'-ı imkân-ı 'uyüb
- 2.³ Şâyeste-yi nî'met-i hayât-ı ebedî
Ervâh-ı ma'ârifüñle ebdân-ı kıulüb

3 A₁ 82^b, İÜ 91^a, B 136, A₂ 96^a, A₃ 104^b, KN 89^a, M 101^a, K 91^b, T₁ 184^a, P 288^b, S₁ 214^a, S₂ 72^b, TT 85^b, S₃ 99^b, BN 75^b, TN 127^b, S₄ 115^a, S₅ 83^b, S₆ 89^a, S₇ 96^a, S₉ 107^b, S₁₀ 102^a, S₁₁ 122^a, TZ 105^b.

3 || 1^b ve'y: êy T₁, S₄, [G].

3 || 2^a kıabûl u: kıabûl-i A₁, KN, A₂, M, K, T₁, S₁, S₂, S₃, TT, S₄, TN, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, [TD].

3 || 2^b merdüduñı: medüdüñı TT merdüdüña S₃, İÜ merdüña T₁ || êtmiş: yétmiş T₁ || merdüd: maıkbül S₃.

4 A₁ 82^b, İÜ 91^a, B 136, A₂ 96^a, A₃ 104^b, KN 89^a, M 101^a, K 91^b, T₁ 184^b, P 288^b, S₁ 214^a, S₂ 70^a, V 89^a, TT 85^b, S₃ 99^b, BN 75^b, TN 128^a, S₅ 83^b, S₆ 89^b, S₇ 96^a, S₉ 107^b, S₁₀ 102^a, S₁₁ 122^a, TZ 105^b.

4 || 1^b saña: baña M.

4 || 2^a nî'met: himmet S₂.

4 || 2^b kıulüb: vücüb M || ebdân-ı: ebdân u [G].

3 Bu beyit A₁'de yoktur.

5.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'**

1. Êy 'ukde-güşâ-yı 'Acem ü Türk ü 'Arab
Ressâm-ı rüsüm-ı fa'zîl u âşâr-ı edeb
2. Maẓmûn-ı ħadîşüñ sebaķ-ı her millet
Da'vâ-yı ķabûlüñ sened-i her mezheb

6.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül**

1. Ħoş ol ki dem-i ecel çekem bâde-yi nâb
Ser-mest yatam ķabrde tâ rûz-ı ħisâb
2. Ğavġâ-yı kıyâmetde duram mest ü ħarâb
Nê fikr-i ħisâb ola nê idrâk-i 'azâb

5 İÜ 91^a, B 136, A₂ 96^a, A₃ 105^a, M 101^b, K 91^b, T₁ 184^b, P 288^b, S₁ 214^a, S₂ 70^a, V 89^a, TT 85^b, S₃ 100^a, TN 128^a, S₆ 89^b, S₇ 96^b, S₉ 108^a, S₁₀ 102^b, S₁₁ 122^a, TZ 105^b.

5 || 1^a türk ü: türk V, K.

5 || 1^b fa'zîl u: fa'zîl T₁.

5 || 2^a sebaķ-ı: sebeb-i S₃, TT, İÜ, TZ, [G].

5 || 2^b mezheb: millet V.

6 İÜ 91^a, B 136, A₂ 96^b, A₃ 105^a, M 101^b, K 91^b, T₁ 184^b, P 288^b, S₁ 214^a, V 89^a, TT 86^a, S₃ 100^a, TN 128^a, S₆ 89^b, S₇ 96^b, S₉ 108^a, S₁₀ 102^b, S₁₁ 122^b, TZ 105^b.

6 || 1^a ol: an V || dem-i ecel çekem: dem-i ecel çeküp A₂, A₃, M, K, TT, TN, S₉, S₁₀, TZ ecel demi çekem S₁₁ çekem dem-i ecel [TD].

6 || 1^b yatam: yata M || ķabrde: ķabre K.

6 || 2^a duram: tıram A₃ dura M - K || mest ü: mest M, T₁.

6 || 2^b ħisâb: sevâb [G] - T₁ || idrâk-i: pervâ-yı V, TT, S₃, İÜ, S₆, S₁₁, [G].

7.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Sâķi kerem et şarâb-ı gül-fâm yürüt
Gül-fâm şarâba vërme ârâm yürüt
2. Bezm içre ħabâb-ı eşk-i gül-günumdan
Bîñ câm yürütme câm içün câm yürüt

8.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

1. Cānumda olan zaĥire-yi nuţķ u ĥayât
Cismümde olan cevher-i ĥüsn ü ĥarekât
2. Şarf olmadı ĥüblar reh-i işķında
Efsûs ki bî-hüde geçürdüm evķât

7 İÜ 91^a, B 136, A₂ 96^b, A₃ 105^a, M 101^b, K 92^a, T₁ 184^b, P 289^a, S₁ 214^a, S₂ 72^a, V 89^b, TT 86^a, S₃ 100^a, TN 128^a, S₆ 89^b, S₇ 96^b, S₉ 108^a, S₁₀ 102^b, S₁₁ 122^b, TZ 106^a.

7 || 1^a kerem: - S₁.

7 || 2^a ĥabâb: şarâb V.

7 || 2^b biñ: bir S₁ || yürütme: yërine S₁ || cām içün: cāma bir V leb-be-leb [TD, D] cem' içün [G].

8 İÜ 91^b, B 137, A₂ 96^b, A₃ 105^a, M 101^b, K 92^a, T₁ 184^b, P 289^a, S₁ 214^a, S₂ 70^b, TT 86^a, S₃ 100^a, TN 128^b, S₆ 89^b, S₇ 96^b, S₉ 108^a, S₁₀ 102^b, S₁₁ 122^b, TZ 106^a.

8 || 1^a nuţķ u: nuţķ S₃, M, İÜ, S₇, S₉, S₁₁, TZ luţf u TT.

8 || 1^b cevher-i: cevher ü S₂, TT || ĥüsn ü: ĥüsn-i A₃, B, M, TN, S₉, S₁₁, [G, TD].

8 || 2^a ĥüblar: ĥüblaruñ A₃ ĥübların TT 'ömrüm K || reh-i: ĥüblar K.

8 || 2^b efsûs: feryâd T₁, S₁, S₂, TN, S₇ || geçürdüm: geçürdüñ TT.

9.

Ahreb

Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

1. Ta'mîr-i biķâ' u cem'-i māl êtdün dut
Her ârzü êtdünse aña yêtdün dut
2. Çün 'ömr beķāsına dutılmaz ümmîd
Her hâl ile geldüğün gibi gêtdün dut

10.

Ahreb

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

1. Dêrler ki kıılır gönce leb-i yâr ile baḥş
Gül-berg-i ter ol la'l-i güher-bâr ile baḥş
2. Ol bir nêce dilsüzlere töhmetdür bu
Da'vâya gerek lehce-yi güftâr ile baḥş

9 İÜ 91^b, B 137, A₃ 105^a, K 92^a, T₁ 185^a, P 289^a, S₁ 214^b, S₂ 70^b, S₃ 100^b, TN 128^b, S₆ 89^b, S₇ 96^b, S₉ 108^a, S₁₀ 103^a, S₁₁ 122^b, TZ 106^a.

9 || 1^a ta'mîr-i: ta'mîr ü T₁ || biķâ' u: biķâ' K bikaa'-u [G] || êtdün: êtdün İÜ ettin [G] || dut: tüt A₃, B, S₂.

9 || 1^b ârzü êtdünse: ârzü ki êtdünse A₃ ârzü êtdün K, S₁₁ ârzüyu k'ettin [G] || aña: oña S₃ || yêtdün: yettin [G] || dut: tüt S₂, B, A₃.

9 || 2^a dutılmaz: tütılmaz A₃, B.

9 || 2^b hâl ile: hâline S₃, İÜ || gibi: kimi TZ, [T, G, TD] || dut: tüt A₃, B, S₂.

10 İÜ 91^b, B 137, A₂ 96^b, A₃ 105^b, M 101^b, K 92^a, T₁ 185^a, P 289^a, S₁ 214^b, S₂ 70^b, V 89^b, TT 86^a, S₃ 100^b, TN 128^b, S₆ 90^a, S₇ 97^a, S₉ 108^b, S₁₀ 103^a, S₁₁ 123^a, TZ 106^a.

10 || 1^b güher: şeker TT.

10 || 2^b da'vâya: zirâ ki A₂, S₁₁, [T, TD, D] || gerek: gele S₃, İÜ, S₆, [G] || lehce-yi: lehce vü TT, A₂, TZ, [T, TD, D] eyliye [G].

11.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'**

1. Êy mihr-i ruḥuñ ḳadım ü 'âlem ḥâdiş
İzhâr-ı vücûda keşf-i râzuñ bâ'is
2. Geçdüm ser-i küyuñda êki 'âlemden
Lî beyne maḳâmeyni makâmün şâlis²

12.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fâ'****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül**

1. Ḥayl-i ğamuñ êtdi naḳd-i 'ömrüm târâc
Şabr ile müyesser olmadı derde 'ilâc
- 2.⁴ Ruḥsâruma tökdi merdüm-i çeşmüm ḳan
Hindüyı görüñ la'l vürür Rûma ḥarâc

11 İÜ 91^b, B 137, A₂ 96^b, A₃ 105^b, M 102^a, K 92^a, T₁ 185^a, P 289^a, S₁ 214^b, S₂ 70^b, TT 86^a, S₃ 100^b, TN 128^b, S₆ 90^a, S₇ 97^a, S₉ 108^b, S₁₀ 103^a, S₁₁ 123^a, TZ 106^b.

11 || 1^a ḳadım ü: ḳadım T₁.

11 || 2^a küyuñda: küyünda A₂.

11 || 2^b li beyne maḳâmeyni: li beyne maḳâm bes TT li ma'allâhu ḳatı S₂.

2 İki makam arasındaki üçüncü makam benimdir.

12 B 137, A₂ 97^a, A₃ 105^b, M 102^a, K 92^b, T₁ 185^a, P 289^a, S₁ 214^b, T₂ 102^b, S₂ 70^b, S₃ 100^b, TN 129^a, S₆ 90^a, S₇ 97^a, S₈ 77^a, S₉ 108^b, S₁₀ 103^a, S₁₁ 123^a, TZ 106^b.

12 || 1^a naḳd: cümle A₃.

12 || 2^a tökdi: dökdi S₃, B, K || ḳan: ḳanı S₁.

12 || 2^b hindüyı: hindüya A₂, B, M, K, P, S₁, S₃, S₆, S₉, S₁₀, S₁₁, TZ || görüñ: gözüñ A₂, S₁₀, S₁₁.

4 T₁, T₂, TN ve S₇'de bu rubainin son iki beyti yerine 13. rubainin son iki beyti yazılmıştır. Bu rubainin son iki beyti ile 13. rubainin ilk iki beyti TN ve S₇'de yoktur.

13.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'
 Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül
 Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül

1. Êy fâyide-yi 'ilmüñe 'âlem muhtâc
 Hâk-i qâdemün ehl-i hüner başına tâc
2. Her kimde ki gördi himmetün sū'-i mizâc
 Ol sū'-i mizâca luṭf ile kıldı 'ilâc

14.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül
 Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül
 Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al

1. Êy şerbet-i vaşluñ elem-i hecre 'ilâc
 Bâzâr-ı ğamuñda eşk naḳdine revâc
2. Ger dutsa ḥadengün reg-i cânım né 'aceb
 Nabz ile kıılır ṭabîb teşhîş-i mizâc

13 B 137, A₂ 97^a, A₃ 105^b, M 102^a, K 92^b, P 289^a, S₁ 214^b, S₂ 70^b, TN 129^a, S₆ 90^a, S₈ 77^a, S₉ 108^b, S₁₀ 103^a, S₁₁ 123^a, TZ 106^b.

13 || 1^a 'ilmüñe: 'ulümüña A₃.

13 || 2^b luṭf ile kıldı: kıldı luṭf ile A₃, B, K, S₁, S₂, TN, S₆, S₇, S₁₀, S₁₁, TZ, [G].

14 B 137, A₂ 97^a, A₃ 105^b, K 92^b, T₁ 185^b, P 289^a, S₁ 214^b, T₂ 102^b, S₃ 100^b, TN 129^a, S₆ 90^a, S₇ 97^a, S₈ 77^a, S₉ 108^b, S₁₀ 103^b, S₁₁ 123^b, TZ 106^b.

14 || 1^a vaşluñ: vaşlın T₁ || hecre: derde A₂ || 'ilâc: mizâc T₁, T₂, TN, S₇.

14 || 1^b ğamuñda: ğamında T₂.

14 || 2^a dutsa: çutsa A₃, B || reg: reh S₁.

14 || 2^b mizâc: 'ilâc A₂, T₁, B, K, T₂, S₁, TN, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁.

15.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al**

1. Êy zıkr-i lebûn nâsih-i enfâs-ı Mesih
Nuṭṭkuñ *ene eṣṣah*² kelimâtında faṣîh
2. İzhâr-ı kabûlün eṣer-i luṭf-ı hafî
İhfâ-yı şerî'atün-durur zulum-i şariḥ

16.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül**

1. Dutduḡça ele sāġar-ı şahbâ-yı şabûḥ
Artar eṣer-i zevk-ı dil ü râḫat-ı rûḥ
2. Tuġyân-ı ġama müfiddür zevraġ-ı mey
Tuḡfân ḫaṭarında eyle kim keṣti-yi Nûḥ

15 B 138, A₂ 97^a, A₃ 106^a, M 102^a, K 92^b, T₁ 185^b, P 289^a, S₁ 215^a, T₂ 103^a, S₂ 71^a, S₃ 101^a, TN 129^a, S₆ 90^a, S₇ 97^a, S₈ 77^a, S₉ 109^a, S₁₀ 103^b, S₁₁ 123^b, TZ 107^a.

15 || 1^b nuṭṭkuñ: lafzuñ T₂ || kelimâtında: kelimâtuñ T₂.

15 || 2^a kabûlün: kabûl S₃ || luṭf: nuṭṭ A₂ || eṣer-i: eṣeri [G, D].

15 || 2^b şerî'atün-durur: reh-i şerî'atün A₂, [T, G, TD].

2 Atıf: Ben Arab'ın en fasihiyim. Muhammed Bâkır el-Meclisî, *Bihârü'l-Envârî'l-Câmi'atü li-Düleri Abbâri'l-E'immeti'l-Ethâr*, Kum: Ahyâü'l-Kütübî'l-İslâmiye, 1968, C. 17, s. 157; Ebü's-Seâdât Mecdüddin el-Mübârek b. Esîrüddin Muhammed b. Muhammed eṣ-Şeybânî el-Cezerî (İbnü'l-Esir), *en-Nihâye Fi Garibi'l-Hadis ve'l-Eser*, Tahk. Tâhir Ahmed ez-Zâvî ve Mahmûd Muhammed et-Tanâhî, Beyrut: Dâru'l-Ihyâi et-Türâsi'l-Arabî, C. 1, s. 171.

16 B 138, A₂ 97^a, A₃ 106^a, M 102^a, K 92^b, T₁ 185^b, P 289^a, S₁ 215^a, T₂ 103^a, S₂ 71^a, S₃ 101^a, TN 129^a, S₆ 90^b, S₇ 97^b, S₈ 77^a, S₉ 109^a, S₁₀ 103^b, S₁₁ 123^b, TZ 107^a.

16 || 1^a dutduḡça: ṭutduḡça S₂, B || ele: eger S₃.

16 || 1^b râḫat-ı: râḫat u T₁.

16 || 2^a müfiddür: müfid K || zevraġ-ı: sāġır-ı [G].

16 || 2^b ḫaṭarında: ḫaṭarından S₃ ḫaṭarına T₁, S₁.

17.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al**

1. Gül devri hoş ol kim duta gül-fâm kadeh
Bezminde demî dutmaya ârâm kadeh
2. Her şubh ki hürşid-şifat kaldura baş
Bezmin bezeyüp gezdüre tâ şâm kadeh

18.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fâ'**

1. Mey şevkı olupdur maña 'âdet ey şeyh
Geldükçe bu şevk olur ziyâdet ey şeyh
2. Hoşdur maña mey saña 'ibâdet ey şeyh
Re'y ile degül 'ışk u irâdet ey şeyh

17 B 138, A₂ 97^b, A₃ 106^a, M 102^b, T₁ 185^b, P 289^b, S₁ 115^a, T₂ 103^a, S₆ 90^b, S₇ 97^b, S₈ 77^a, S₉ 109^a, S₁₀ 103^b, S₁₁ 123^b, TZ 107^a.

17 || 1^a kim: ki A₂, M, S₉, S₁₀, TZ, [T, G, TD] || duta: tuta B dutdı A₂, M, S₉, S₁₀, TZ, [G] tıtdı A₃.

17 || 1^b dutmaya: tıtmaya A₃, B.

17 || 2^b bezeyüp: bezedüp A₂, B bezelüp S₁.

18 B 138, A₂ 97^b, A₃ 106^a, M 102^b, T₁ 186^a, P 289^b, S₁ 115^a, T₂ 103^a, S₃ 101^a, TN 129^b, S₆ 90^b, S₇ 97^b, S₈ 77^b, S₉ 109^a, S₁₀ 95^b, S₁₁ 124^a, TZ 107^a.

18 || 1^a şevkı: şevk M zevk T₁ zevkı TN || maña: saña S₃.

18 || 1^b bu şevk olur: olur şevk TT bu şevk ola T₂.

18 || 2^a mey saña: saña T₁.

18 || 2^b re'y ile: râyumla A₂, [T, TD] || degül: gerek S₃, [G] || 'ışk u: 'ışk-ı S₁, T₁, S₇, S₉ 'aql u S₃.

19.**Ahreb****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'**

1. Ger küyuña eşküm güzer eyler güstâh
Ve'r kıaddüñe çeşmüm nazâr eyler güstâh
2. 'Ayb eyleme reng-i çihre-yi zerdüm gör
Kim çoğları 'âlemde zer eyler güstâh

20.**Ahreb****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al**

1. Bir âb u hevâdur eşk-i germ ü dem-i serd
Kim andan alur neşv ü nemâ gül-bün-i derd
2. Gülzâr-ı ğamuñ benefşe vü yâsemiñ
Düd-ı dil-i âşüftedür ü çihre-yi zerd

19 B 138, A₂ 97^b, A₃ 106^a, T₁ 186^a, P 289^b, S₁ 115^a, T₂ 103^b, TT 86^a, S₃ 101^a, TN 129^b, S₆ 90^b, S₇ 97^b, S₈ 77^b, S₉ 109^a, S₁₀ 95^b, S₁₁ 124^a, TZ 107^b.

19 || 1^a ger: gör T₁ || eşküm: gönüm [T, TD].

19 || 1^b kıaddüñe: rüyuña A₃ yüzüñe TT || çeşmüm: çeşm T₂ || nazâr: nazır [TD].

19 || 2^a reng-i: reng ü S₁ âhî-yi A₂ || zerdüm: zerdin A₂, A₃, S₉ zerdümi B, T₂, S₆, S₁₀. [G, D].

19 || 2^b 'âlemde: dünyâda TT.

20 B 138, A₂ 97^b, A₃ 106^b, M 102^b, T₁ 186^a, P 289^b, S₁ 115^a, S₆ 90^b, S₇ 97^b, S₈ 77^b, S₉ 109^b, S₁₀ 95^a, S₁₁ 124^a, TZ 107^b.

20 || 1^a âb u: ab T₁, TT || hevâdur: hevâ vü T₁.

20 || 1^b neşv ü: neşv M, T₁.

20 || 2^b dil-i: dil ü S₁.

21.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Tâ devrdedür dâ'ire-yi kevn ü fesâd
Mümkün degül olmağ harekâtından şâd
2. Tâs-ı felek içre ku'beteyn-i encüm
Göstermez imiş hiç kime nağş-ı murâd

22.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fâ'

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül

1. Tâ maħmil-i mihrdür bu zengârı mehd
Mihrünle vefâ ehline muħkemdür 'ahd
2. Birdür bize bezmgâh-ı 'ışkuñda felek
Ger qahr ile zehr vërse ve'r luṭf ile şehd

21 B 138, A₂ 97^b, A₃ 106^b, M 102^b, T₁ 186^a, P 289^b, S₁ 215^b, T₂ 103^b, S₂ 71^a, S₃ 101^b, TN 129^b, S₆ 90^b, S₇ 98^a, S₉ 109^b, S₁₀ 95^b, S₁₁ 124^a, TZ 107^b.

21 || 1^a dâ'ire-yi: âyine-yi S₃, [G] || kevn ü: kevn S₃, A₃, S₁, S₂, T₂.

21 || 1^b degül: - T₂.

21 || 2^a tâs-ı: tāsın T₁ || ku'beteyn: ka'beteyn [G].

21 || 2^b göstermez imiş: göstermedi T₂. || hiç: - T₂.

22 B 138, A₂ 98^a, A₃ 106^b, M 103^a, T₁ 186^a, P 289^b, S₁ 215^b, T₂ 103^b, S₃ 101^b, TN 129^b, S₆ 91^a, S₇ 98^a, S₉ 109^b, S₁₀ 104^a, S₁₁ 124^b, TZ 107^b.

22 || 1^a mihrdür bu: mihre var u A₂.

22 || 1^b ehline: ehlinedür B, T₁, S₁, TN, S₇ 'ahdine A₃, M, S₉ 'ahdüñedür T₂ || muħkemdür: muħkem B, T₁, S₁, T₂, TN, S₇.

22 || 2^a birdür: her nê A₂ || bize: baña A₃ || 'ışkuñda: 'ışkıñda S₃.

22 || 2^b zehr: zer M || ve'r: ger T₂.

23.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül

1. Her yêrde ki ol sîm-ber ü sîmîn-ħad
 'Arz eyleye 'arız açā sünbül çeke ĩad
2. Reng-i gül ü bûy-ı sünbül ü cilve-yi serv
 Hükme eylemezem ki ola maĩbül-ı ĩired

24.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül

1. Tâ boynuma ũaldı ol ĩam-ı zülf kemend
 Tedbîr ile açılmadı boynumdan bend
2. Çoĩ pend vêrildi olmadı fâ'idemend
 Yêtmez mi maña pend vèren ĩalĩa bu pend

23 B 139, A₂ 98^a, A₃ 106^b, M 103^a, T₁ 186^b, P 289^b, S₁ 215^b, T₂ 103^b, S₆ 91^a, S₇ 98^a, S₈ 77^b, S₉ 109^b, S₁₀ 104^a, S₁₁ 124^b, TZ 108^a.

23 || 1^a sîm-ber ü: sîm-ber-i M, S₆, S₇, S₉, S₁₀, TZ semen-ber-i A₂, S₁, [T, TD] semen-ber ü [D] sîm-beri T₁ serv-ĩad T₂, S₁₁ || sîmîn-ħad: sîmîn-ĩand T₁.

23 || 1^b eyleye: eyleme S₁ eylese [G] || açā: çeke T₁.

23 || 2^a cilve-yi: cilve vü A₃.

23 || 2^b eylemezem: eylemez M || ki: kim T₂, B kim ki M.

24 B 139, A₂ 98^a, A₃ 106^b, T₁ 186^b, P 289^b, S₁ 215^b, T₂ 103^b, TT 86^a, S₃ 101^b, S₆ 91^a, S₇ 98^a, S₈ 77^b, S₉ 109^b, S₁₀ 104^a, S₁₁ 124^b, TZ 108^a.

24 || 1^b tedbîr ile: tedbîrümle T₁ || açılmadı: açıldı T₁ || bend: ol bend A₃.

24 || 2^b yêtmez mi: yêtmez T₂.

25.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'**

1. Def-i ğam-ı rüzgâradur bâde müfid
Def-i elem-i ışka ruḥ-ı sâde müfid
2. Terk-i mey ü ma'şûḳdur ol 'illet kim
Olmaz aña hiç nesne dünyâda müfid

26.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al**

1. Ėy şehd-i lebün sözi şekervâr lezîz
La'lün gibi kıanda bir şeker var lezîz
2. Teng-i şeker olmasaydı dürc-i dehenün
Olmazdı çıhan lehce-yi güftâr lezîz

25 B 139, A₂ 98^a, A₃ 107^a, T₁ 186^b, P 289^b, S₁ 215^b, T₂ 104^a, S₂ 71^a, TT 86^b, S₆ 91^a, S₇ 98^a, S₉ 110^a, S₁₀ 104^a, S₁₁ 124^b, TZ 108^a.

25 || 1^a def-i: ref-i A₃, T₁, T₂, TZ.

25 || 1^b def-i: ref-i S₉, TZ, [G].

25 || 2^a ma'şûḳdur: maḥbûbdur S₂.

25 || 2^b hiç: hiç kim S₂.

26 İÜ 92^a, B 139, A₂ 98^a, A₃ 107^a, M 103^a, T₁ 186^b, P 290^a, S₁ 215^b, T₂ 104^a, TT 86^b, S₃ 101^b, S₆ 91^a, S₇ 98^b, S₈ 77^b, S₉ 110^a, S₁₀ 104^a, S₁₁ 125^a, TZ 108^a.

26 || 1^a şekervâr: şeker-bâr S₁.

26 || 1^b gibi: kimi TZ, [T, TD] || kıanda: kıanda TT.

26 || 2^a dürc-i: derc-i [G].

27.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'**

1. Ger miḥnet-i kesrdür ve ger ni'met-i şabr
Şabr ile ḳanâ'atda gerek müslim ü gebr
2. Her miḥnet ü ni'met ki vërürsen yâ Rab
Vër ni'mete bir ḳanâ'at ü miḥnete şabr

28.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'**

1. Her dem maña yâr 'arz-ı ruḥsâr eyler
Ḥüsüne meni beter giriftâr eyler
2. Güyâ ki kemâl-i 'ışḳ dersin oḫıdur
Her dem maña ta'lîmini tekrâr eyler

27 İÜ 92^a, B 139, A₂ 98^a, A₃ 107^a, K93^a, T₁ 187^a, P 290^a, S₁ 216^a, T₂ 104^a, S₂ 71^a, TT 86^b, S₃ 101^b, TN 130^a, S₆ 91^a, S₇ 98^b, S₉ 110^a, S₁₀ 104^a, S₁₁ 125^a, TZ 108^b.

27 || 1^a miḥnet-i: ni'met-i T₁, TT, S₁₀, S₁₁, TZ, [G] || kesrdür: gebrdür S₂, TT derddür T₂ kesr-i derd K dehrdür S₁₁ gösterür TZ yüsrdür [G] || ve ger: ve eger A₃ || ni'met-i: miḥnet-i S₁₀, S₁₁, TZ.

27 || 2^a her: ger [G] || miḥnet ü ni'met: ni'met ü miḥnet T₂, TT, B, S₆, S₁₀, S₁₁, TZ, [G] || vërürsen: vërürsen B.

28 İÜ 92^a, B 139, A₂ 98^b, A₃ 107^a, K93^a, T₁ 187^a, P 290^a, S₁ 216^a, T₂ 104^a, TT 86^b, S₃ 102^a, S₆ 91^b, S₇ 98^b, S₈ 80^a, S₉ 110^a, S₁₀ 104^a, S₁₁ 125^a, TZ 108^b.

28 || 1^b ḥüsüne: ḥüsniye A₃, B, K, S₁, S₃, İÜ, S₆, S₉ ḥüsünüde T₂ || beter: yeter A₂ yine T₂.

28 || 2^a oḫıdur: oḫıdup T₁.

28 || 2^b ta'lîmini: ta'lîmin T₁ ta'lîmi S₁.

29.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al

1. Hecrûn cigerini her kimün kan eyler
Tedrîc ile vaşluñ aña dermân eyler
2. Zülfün kimi kim müddet ile kâfir éder
La'lün anı bir demde müselmân eyler

30.²

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

1. Her dil ki esîr-i ğam-ı hicrân olmaz
Şâyeste-yi zevk-ı vaşl-ı cānān olmaz
2. Her derd ki var var dermānı velî
Bî-derdlerün derdine dermān olmaz

29 B 139, A₂ 98^b, A₃ 107^a, M 103^a, K 93^a, T₁ 187^a, P 290^a, S₁ 116^a, T₂ 104^a, S₂ 71^b, TT 86^b, TN 130^a, S₆ 91^b, S₇ 98^b, S₈ 80^a, S₉ 110^a, S₁₀ 104^a, S₁₁ 125^a, TZ 108^b.

29 || 1^a eyler: éder T₂.

29 || 1^b tedrîc ile vaşluñ aña: vaşluñ aña tedrîc ile TT.

29 || 2^a zülfün: zülf T₁ || kimi kim: gibi kim M, S₂ gibi A₂ || éder: eyler A₃.

2 İÜ'de 29. rubai yoktur. 30. rubainin 3. mısrasının yerine 29. rubainin 3. mısrası yazılmıştır.

30 İÜ 92^a, B 139, A₂ 98^b, A₃ 107^b, K93^a, T₁ 187^a, P 290^a, S₁ 116^a, S₂ 71^b, TT 86^b, S₃ 102^a, S₆ 91^b, S₇ 98^b, S₈ 80^a, S₉ 110^b, S₁₀ 104^a, S₁₁ 125^b, TZ 108^b.

30 || 1^b zevk-ı: zevk u TT.

30 || 2^a var dermānı: vardur dermānı B, TT dermānı S₂ var dermān [G] || velî: ve lik [G].

31.¹**Ahreb**

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Çııdu felege āh u fiğānum sensüz
Çoığ derde muıayyed oldu cānum sensüz
2. Ayıralı çarlı sen ĥabibi menden
Bī-ıākat u bī-tāb u tūvānem sensüz

32.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al

1. Biz 'ālem-i 'ııık 'ālem-ārālarıyuz
Mey-ĥāne-yi derd dürd-peymālarıyuz
2. Gül-berg-i nedāmet çemenidür 'ālem
Biz bu çemenün bülbül-i şeydālarıyuz

1 Tek nüshada bulunan bu rubainin Fuzûlî'nin Türkçe Divanı'nda bulunmaması kuvvetle muhtemeldir.
31 A₂ 98^b.

32 İÜ 92^a, B 140, A₂ 98^b, A₃ 107^b, M 103^a, K93^a, T₁ 187^b, P 290^a, S₁ 116^a, T₂ 104^b, S₂ 71^b, TT 87^a,
S₃ 102^a, TN 130^a, S₆ 91^b, S₇ 99^a, S₈ 80^a, S₉ 110^b, S₁₀ 104^b, S₁₁ 125^b, TZ 109^a.

32 || 1^b derd: derd ü A₃.

32 || 2^a gül-berg: gülzâr T₂ || nedāmet: nedāmetün A₂.

32 || 2^b bülbül: 'ālem T₁.

33.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

1. Kimdür ki ğamuñda nâle-yi zâr êtmez
Derdin saña nâle ile izhâr êtmez
2. Feryâdına hîç kimsenüñ yêtmezsen
Feryâd ki feryâd saña kâr êtmez

34.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Cânân ise maṭlûb ṭama' cândan kes
Maṭlûb ise cân ümîd cânândan kes
2. Cân sêvmek ile müyesser olmaz cânân
Yâ bundan ümîd yâ ṭama' andan kes

33 B 140, A₃ 107^b, M 103^b, K93^b, T₁ 187^b, P 290^a, S₁ 216^a, T₂ 104^b, S₂ 71^b, TT 87^a, TN 130^a, S₆ 91^b, S₇ 99^a, S₈ 80^a, S₉ 110^b, S₁₀ 104^b, S₁₁ 125^b, TZ 109^a.

33 || 1^a ğamuñda: ğamında T₂ || nâle-yi: nâle vü A₃, S₁₀, [TD, D].

33 || 2^a kimsenüñ: kiminüñ S₂ kimüñ TT || yêtmezsen: baqmazsan S₂.

34 İÜ 92^b, B 140, A₂ 98^b, A₃ 107^b, M 103^b, K93^b, T₁ 187^b, P 290^a, S₁ 216^b, T₂ 104^b, S₂ 71^b, TT 87^a, S₃ 102^a, TN 130^b, S₆ 91^b, S₇ 99^a, S₈ 80^a, S₉ 110^b, S₁₀ 104^b, S₁₁ 125^b, TZ 109^a.

34 || 1^b maṭlûb: maṭşûd T₂, S₂.

34 || 2^a sêvmek ile: sêvmegîne T₁.

34 || 2^b bundan: yârdan T₂ || andan: cândan T₂, TT.

35.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül**

1. Sûz-ı dilüm eşk-i alden eyle kıyâs
Endühümü za'f-ı hâlden eyle kıyâs
2. Hürşid ki hüsniñle kıılır baḥş-i kemâl
Terk-i edebin zevâlden eyle kıyâs

36.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'**

1. Edvâr-ı zamân dâ'ire-yi ḥayret imiş
Esbâb-ı cihân mehâlik-i miḥnet imiş
2. Dünyâya heves etmemek etmekden yeg
Çün evveli hırş u âḫiri ḥasret imiş

35 İÜ 92^b, B 140, A₃ 107^b, M 103^b, K93^b, T₁ 187^b, P 290^a, S₁ 216^b, T₂ 104^b, S₂ 71^b, TT 87^a, S₃ 102^b, TN 130^b, S₆ 92^a, S₇ 99^a, S₈ 80^b, S₉ 110^b, S₁₀ 104^b, S₁₁ 126^a, TZ 109^a.

35 || 1^a âlden: âlden T₁.

35 || 2^a hüsniñle: hüsniñe M, K, T₂, S₉ || kıılır: âder T₂, TT || baḥş-i kemâl: baḥş ü cedel A₃.

35 || 2^b zevâlden: - T₂.

36 İÜ 92^b, B 140, A₃ 108^a, M 103^b, K93^b, T₁ 187^b, P 290^a, S₁ 216^b, T₂ 104^b, TT 87^a, S₃ 102^b, TN 130^b, S₆ 92^a, S₇ 99^a, S₈ 80^b, S₉ 111^a, S₁₀ 104^b, S₁₁ 126^a, TZ 109^b.

36 || 1^a edvâr-ı: idbâr-ı T₁, TT, TN, S₇, [G] devvâr-ı S₁₁.

36 || 1^b cihân: zamân T₂ || mehâlik-i: mehâlik ü M, TT, K, S₁₀ memâlik-i TN, [G] dâyre-yi T₂ || miḥnet: ḥayret T₂.

36 || 2^a heves: ṭama' S₃, İÜ, S₆, S₁₀, S₁₁.

36 || 2^b çün: çu [TD] || hırş u: hırş T₁, TT, B, T₂, S₉ ḥasret S₁₁ || âḫiri: âḫir T₂ || ḥasret: ḥayret TT miḥnet T₂.

37.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al

1. Kūyuñda senüñ né ıaşa kim urdum baş
 Kıldum anı ğarķ-ı hūñ töküp gözden yaş
2. Gözyaşına raħm eyle ki çoĸ müddetdür
 Bî-dāduña şabr edüp başar bağrına taş

38.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Êy kesb-i kemäle i'tikāduñ nākış
 Taħşil-i kemäle ictihāduñ nākış
- 2.³ 'Ār étme talebde kıl hazer andan kim
 Kāmiller içinde ola aduñ nākış

37 İÜ 92^b, B 140, A₃ 108^a, K93^b, T₁ 188^a, P 290^b, S₁ 216^b, T₂ 105^a, S₃ 102^b, S₆ 92^a, S₇ 99^b, S₈ 80^b, S₉ 111^a, S₁₀ 104^b, S₁₁ 126^a, TZ 109^b.

37 || 1^a né ıaşa: né daşa S₃, T₂, İÜ ıaşa S₁.

37 || 1^b anı: onı T₂ || töküp: döküp S₁, B, K, S₃, İÜ.

37 || 2^a eyle: kıl T₂ || çoĸ: çün İÜ.

37 || 2^b başar: basar T₁ || taş: daş S₃, T₂, İÜ.

38 İÜ 93^a, B 140, A₃ 108^a, M 103^b, K 94^a, T₁ 188^a, P 290^b, S₁ 216^b, T₂ 105^a, S₃ 102^b, TN 130^b, S₆ 92^a, S₇ 99^b, S₈ 80^b, S₉ 111^a, S₁₀ 104^b, S₁₁ 126^a, TZ 109^b.

38 || 1^a kesb-i: kesb ü S₃ şabr-ı S₇ || kemäle: kemâl u T₂ kemâl S₃, İÜ cemäle [G].

38 || 2^a talebde: talebden S₁, T₂, S₂, İÜ, S₆, S₁₀, [TD] || kıl: ét S₁, T₂, S₃, İÜ, S₆, S₁₀.

3 Son iki mısra S₁₁'de yoktur.

39.

Ahreb

**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül**

- 1.² Hoş ol ki kılup rehber-i şıdkın ihlâş
Halvetgeh-i kurbе ola ihlâş ile hâş
2. Şarrâf-ı vefâ pûte-yi te'dibe şalup
Her gışdan êde miss-i vücûdını hâlâş

40.

Ahreb

**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül**

1. Êy bād kıl ahlvâlümi cānānuma 'arz
Ser-geşteligüm serv-i hürāmānuma 'arz
2. Öldürdi kināyet ile ağıyar meni
Bu zulm-i şarihi eyle sulṭānuma 'arz

39 İÜ 93^a, B 140, A₃ 108^a, M 104^a, K 94^a, T₁ 188^a, P 290^b, S₁ 216^b, S₃ 102^b, TN 131^a, S₆ 92^a, S₇ 99^b, S₈ 80^b, S₉ 111^a, S₁₀ 104^b, S₁₁ 126^b, TZ 109^b.

39 || 1^a kılup: kılur T₁.

39 || 1^b kurbе: kurbde TN ihlâsa [G] || ihlâş ile: ihlâşa S₃, İÜ kurb ile [G].

39 || 2^a te'dibe: te'dib İÜ nârına [T].

39 || 2^b gışdan: gışda S₁, TZ || miss-i: ferr-i M, K hüsni-i T₁, TN hass-ı [G].

2 İlk iki mısra S₁₁'de yoktur.

40 İÜ 93^a, B 141, A₃ 108^a, M 104^a, K 94^a, T₁ 188^a, P 290^b, S₁ 217^a, T₂ 105^a, TT 87^a, S₃ 103^a, TN 131^a, S₆ 92^a, S₇ 99^b, S₈ 80^b, S₉ 111^a, S₁₀ 104^b, S₁₁ 126^b, TZ 110^a.

40 || 2^a öldürdi: güldürdü [G] || kināyet: kināyeti T₂.

40 || 2^b zulm-i: zulm u K || şarihi: şariḥ S₁, T₂.

41.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'**

1. Êy cevher-i işkuñ eşeri cism ü 'araz
Yoh 'āşıka senden özge 'ālemde ğaraz
2. Çün bildün esirünem tarahhum kııl kim
Tedbîr gerek muşahhaş olduĝda maraz

42.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'**

1. Zâhid mey-i nâbdandur ikrâh ğalaţ
Sen h'âh sözüüm şahîh dut h'âh ğalaţ
2. Mescidlere girdüğüm degül ragbetden
Ser-mestligümde eylerem râh ğalaţ

41 İÜ 93^a, B 141, A₃ 108^b, M 104^a, K 94^a, T₁ 188^b, S₁ 217^a, T₂ 105^a, TT 87^a, S₃ 103^a, S₆ 92^b, S₇ 99^b, S₈ 81^a, S₉ 111^b, S₁₀ 104^b, S₁₁ 126^b, TZ 110^a.

41 || 1^a eşeri: eşer-i M, K, T₂ || cism ü: cism B canda [G] || 'araz: ğaraz T₁, S₁₁₁.

41 || 2^a bildün: bildüm T₁.

41 || 2^b olduĝda: olduĝca T₂ || maraz: ğaraz T₂.

42 İÜ 93^a, B 141, A₃ 108^b, M 104^a, K 94^a, T₁ 188^b, P 290^b, S₁ 217^a, T₂ 105^a, V 89^a, TT 87^b, S₃ 103^a, TN 131^a, S₆ 92^b, S₇ 100^a, S₈ 81^a, S₉ 111^b, S₁₀ 105^a, S₁₁ 126^b, TZ 110^a.

42 || 1^b sen: êy TT || şahîh: dürüst T₂ || dut: tut A₃, M tut B.

42 || 2^a girdüğüm: geldüğüm T₂.

42 || 2^b ser-mestligümde: ser-mestligümden S₁, T₂, S₆, S₁₀, TZ bu mestligümden S₁₁.

43.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al

1. Dâğ urma dil-i hazîne ey müşgîn haç
Ger mâyl-i hüsn-i haç iseñ kılma ğalaç
2. Kim eylememiş kâtib-i dîvân-ı kâzâ
Ol harflerin kâbil-i tezyîn-i nuçat

44.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

1. Mey nefyini eyleyüp şî'âr ey vâ'iz
Dutduñ reh-i ta'n-ı 'ışk-ı yâr ey vâ'iz
- 2.³ Terk-i mey ü maħbûb ederüz cennet için
Şerh eyle ki cennetde ne var ey vâ'iz

43 B 141, A₃ 108^b, M 104^b, K 94^b, T₁ 188^b, P 290^b, S₁ 217^a, T₂ 105^b, S₆ 92^b, S₇ 100^a, S₈ 81^a, S₉ 111^b, S₁₀ 105^a, S₁₁ 126^b, TZ 110^a.

43 || 1^b hüsn: - T₂.

43 || 2^b ol: dil M, T₂ || tezyîn-i: tazmîn-i [G] || nuçat: noçat [T, TD].

44 İÜ 93^b, B 141, A₃ 108^b, M 104^b, K 94^b, T₁ 188^b, P 290^b, S₁ 217^a, T₂ 105^b, S₃ 103^a, S₆ 92^b, S₇ 100^a, S₈ 81^a, S₉ 111^b, S₁₀ 105^a, S₁₁ 127^a, TZ 110^b.

44 || 1^a nefyini: nef'ini İÜ, S₁, S₃ men'ini T₂, S₁₀, [G].

44 || 1^b dutduñ: çutduñ A₃, B.

44 || 2^a mey ü: mey T₁, S₁₀ || maħbûb: ma'sûk T₂ || ederüz: nêdür T₂, TZ didüñ [T, TD] edip [G].

44 || 2^b cennetde: cennet T₂, B.

3 İÜ'de 44. rubainin 3. mısrası yerine 45. rubainin 3. mısrası yazılmıştır. S₁₁'de 44. rubainin son iki mısrası yerine 45. rubainin son iki mısrası yazılmıştır. 45. rubai İÜ ve S₁₁'de yoktur.

45.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al

1. Tehdid ile geçdi rûzgâr ey vâ'iz
Fevt oldı şarâb-ı vaşl-ı yâr ey vâ'iz
2. Ger Kevşer ü hür ise ğaraž vërme 'azâb
Nè terk buyur nè intizâr ey vâ'iz

46.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Êy vaşf-ı cemâlüne taḥayyür mâni'
Vërmiş saña işbât-ı kemâlin şâni'
2. Vaşluñda cefâ-yı ta'ne-yi aġyâruñ
Hecrüñde meni ḥayâle êtmiş kâni'

45 B 141, A₃ 108^b, M 104^b, K 94^b, T₁ 189^a, P 290^b, T₂ 105^b, TN 131^a, S₆ 92^b, S₈ 81^a, S₉ 111^b, S₁₀ 105^a, TZ 110^b.

45 || 1^b şarâb-ı: şarâb u T₁.

45 || 2^a kevşer ü: kevşer-i A₃, S₁₀ || hür: havz İÜ.

45 || 2^b nè: ni [TD].

46 İÜ 93^b, B 141, A₃ 109^a, M 104^b, K 94^b, T₁ 189^a, P 290^b, S₁ 217^a, T₂ 105^b, S₃ 103^b, TN 131^b, S₆ 92^b, S₇ 100^a, S₉ 112^a, S₁₀ 105^a, S₁₁ 127^a, TZ 110^b.

46 || 1^b kemâlin: kemâli T₂.

46 || 2^b êtmiş: eyler S₃, İÜ.

47.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al**

1. Pervâneye zulm-i bî-hisâb eyler şem'
Zulm odına bağırını kebâb eyler şem'
2. Güyâ ki bilür zulm ser-encâmı nêdür
Bî-hüde degül ki ıztırâb eyler şem'

48.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'**

1. Her şâm yêter vişâl-i cânâna çirâğ
Tâ şubhı qalür hem-dem ü hem-hâne çirâğ
2. Reşk odına yandurur meni her sâ'at
Vehm eylemez âhum odına yana çirâğ

47 İÜ 93^b, B 141, A₃ 109^a, M 104^b, K 94^b, T₁ 189^a, P 291^a, S₁ 217^b, T₂ 105^b, TT 87^b, S₃ 103^b, TN 131^b, S₆ 93^a, S₇ 100^a, S₉ 112^a, S₁₀ 105^a, S₁₁ 127^a, TZ 110^b.

47 || 1^a pervâneye: pervâne'e İÜ.

47 || 1^b bağırını: bağırumı T₂.

48 İÜ 93^b, B 142, A₃ 109^a, M 104^b, K 95^a, T₁ 189^a, P 291^a, S₁ 217^b, T₂ 106^a, TT 87^b, S₃ 103^b, TN 131^b, S₆ 93^a, S₇ 100^b, S₉ 112^a, S₁₀ 105^a, S₁₁ 127^b, TZ 111^a.

48 || 1^b şubhı: şâm S₁ || dem ü: dem M.

48 || 2^a yandurur: yandurdu A₃, TT, B, T₂, S₃, İÜ, TN, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, [G] || meni: - S₁.

49.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Her geh ki bahâr kıldı ârâyış-i bâğ
Nevmîdlik urdı lâle-veş bağrına dâğ
2. Zirâ diken üzre dutdı bülbül mesken
Gül bād güzergehinde yandurdı çirâğ

50.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al

1. Yoğ dehrde bir muvâfıq-ı tab' harîf
Kim şöhbeti dil-güşâ ola tab'ı zarîf
2. Feryâd ki nâ-cins muşâhibler ile
Bi-fâ'ide zâyî' oldı evkât-ı şerîf

49 İÜ 94^a, B 142, A₃ 109^a, M 104^b, K 95^a, T₁ 189^a, P 291^a, S₁ 217^b, S₃ 103^b, TN 131^b, S₆ 93^a, S₇ 100^b, S₉ 112^a, S₁₀ 105^a, S₁₁ 127^a, TZ 111^a.

49 || 1^a geh: dem [G].

49 || 1^b nevmîdlik: nevmîdliğ S₁ || bağrına: bağruma K, T₁, S₁, S₃, TN, S₆, S₇, S₁₀, S₁₁.

49 || 2^a diken: tiken A₃, S₃, M || dutdı: çutdı A₃, B dutları İÜ || bülbül mesken: mesken bülbül M.

50 İÜ 94^a, B 142, A₃ 109^a, K 95^a, T₁ 189^b, P 291^a, S₁ 217^b, TT 87^b, S₃ 103^b, TN 132^a, S₆ 93^a, S₇ 100^b, S₉ 112^a, S₁₀ 105^a, S₁₁ 127^b, TZ 111^a.

50 || 1^b şöhbeti: şöhbet-i [TD] || dil-güşâ ola: ola dil-güşâ S₁ || tab'ı zarîf: tab'ı zarîf İÜ hülkî laţif TT lafzı zarîf [G].

51.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'**

1. Men züh'd ü vera'dan urmazam lâf-ı hilâf
Dâyim ruḥ-ı sâde isterem bâde-yi şâf
2. Terk-i mey ü maḥbûb âdebilmen muṭlaḡ
Ger âtmek olur dârem zihî bî-hûde lâf

52.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'**

1. Êy nâvek-i bî-dâduña her sîne hedef
Ve'y cevher-i peykânuña her dîde şâdef
2. Feryâd u figânüm ġam-ı hicrânüñdan
Bezm-i ġamadur nevḡa-yı ney nâle-yi def

51 İÜ 94^a, B 142, K 95^a, T₁ 189^b, P 291^a, S₁ 217^b, S₃ 104^a, TN 132^a, S₆ 93^a, S₉ 112^b, S₁₀ 105^b, S₁₁ 127^b, TZ 111^a.

51 || 1^a züh'd ü: züh'd T₁, S₁₀, S₁₁, TZ || lâf-ı: lâf u K, [G] || hilâf: ġüzâf S₁₀, [G].

51 || 2^a âdebilmen muṭlaḡ: âderem cennet için S₃ âder cennet için İÜ.

51 || 2^b 4. mısra: ger itse idüm urmaz idim lâf-ı hilâf [G].

52 İÜ 94^a, B 142, A₃ 109^b, M 105^a, K 95^a, T₁ 189^b, P 291^a, S₁ 217^b, TT 87^b, S₃ 104^a, TN 132^a, S₆ 93^a, S₇ 100^b, S₉ 112^b, S₁₀ 105^b, S₁₁ 127^b, TZ 111^b.

52 || 1^b dîde: sîne S₁, B.

52 || 2^a feryâd u: feryâd K || ġam-ı: ġam u [G].

52 || 2^b nevḡa-yı: nâle-yi M, K, S₁₀, S₁₁, [D] || nâle-yi: nevḡa-yı M, K, S₁₀, S₁₁, [D].

53.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün fFâ'****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül**

1. Êy sâlik-i rāh-ı Hâk saña kaç'-ı tarîk
Düşvârdur olmazsa refiķuñ tevfiķ
2. Dut dâmen-i mürşid-i tevekkül ki saña
Maķşûd müyesser ola tevfiķ refiķ

54.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fâ'****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'**

1. Ser-menzil-i her murâda rehberdür 'ışķ
Keyfiyyet-i her-kemâle mazherdür 'ışķ
2. Gencîne-yi kâ'inâta gevherdür 'ışķ
Taķķiķde hem zât-ı muṭahherdür 'ışķ³

53 İÜ 94^a, B 142, A₃ 109^b, K 95^b, T₁ 189^b, P 291^a, S₁ 218^a, TT 87^b, S₃ 104^a, TN 132^a, S₆ 93^b, S₇ 100^b, S₉ 112^b, S₁₀ 105^b, S₁₁ 128^a, TZ 111^b.

53 || 1^b olmazsa: olmasa A₃, K || refiķuñ: refiķ S₃, İÜ.

53 || 2^a dut: tüt A₃, B.

53 || 2^b müyesser: yolına S₃.

54 İÜ 94^b, B 142, A₃ 109^b, T₁ 190^a, P 291^a, S₁ 218^a, TT 88^a, S₃ 104^a, TN 132^a, S₆ 93^b, S₇ 101^a, S₉ 112^b, S₁₀ 105^b, S₁₁ 128^a.

54 || 1^a her-murâda: maķşûda ki TT.

54 || 2^b 4. mısra: mişkât-i vücûda maşdardur 'ışķ İÜ, B, T₁, P, S₁, TT, S₃, S₇ her şâdir olan dânişe maşdardur 'ışķ S₁₀, S₁₁ müştâķ-ı vücûda tîr-i maşdar 'ışķ TN müştâķ-ı vücûdata maşdardur 'ışķ S₆ müşteķât-ı vücûda cümle maşdardur 'ışķ S₉ mişkât-ı vücûd-ı halka maşdardur 'ışķ [G] || maşdardur: beher maşdardur TT || mişkât-i: müşteķât-ı B, S₇ 'ışķat TT mişkât-i şaf S₃.

3 Metindeki okunuş sadece A₃'te bulunduğu hâlde vezin dikkate alınarak bu tek nüshadaki okuma tercih edilmiştir.

55.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'**

1. 'Uşşâka degül kayd-ı 'alâyık lâyık
Hergiz ğam-ı rûzgâr çekmez 'aşık
2. Kayd-ı ğam-ı rûzgâr bir 'illetdür
Ol 'illete 'ışkdur şabib-i hâzık

56.²**Ahreb****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül**

1. يا من بسطا الارض و اجرى الافلاك
ادراك كماله كمال الادراك
2. فى الارض و فى السماء لا رب سواك
ما نعبد يا واحد الا اياك

55 İÜ 94^b, B 142, A₃ 109^b, M 105^a, K 95^b, T₁ 190^a, P 291^a, S₁ 218^a, TT 88^a, S₃ 104^b, TN 132^b, S₆ 93^b, S₉ 112^b, S₁₀ 105^b, S₁₁ 128^a, TZ 111^b.

55 || 1^a 'uşşâka: 'uşşâk S₁ || kayd-ı: kat'-ı TT.

55 || 1^b rûzgâr: rûzgârı TT.

55 || 2^b hâzık: şadık T₁.

2 Ey yeri döşeyen ve felekleri hareket ettiren! Senin kemalini idrak etmek idrakin kemalidir. Yerde ve gökte senden başka Rab yoktur. Ey tek olan (Allah)! Senden başka kimseye ibadet etmeyiz.

56 İÜ 94^b, B 143, A₃ 109^b, K 95^b, T₁ 190^a, P 291^a, S₁ 218^a, S₃ 104^b, S₆ 93^b, S₇ 101^a, S₈ 81^a, S₉ 113^a, TZ 112^a.

56 || 1^b kemâlî'l: kemâl-i S₃, İÜ.

56 || 2^b yâ: mâ A₃, K, S₆, S₇, S₈, S₉, [T] || na'budu: ta'budu A₃.

57.¹**Ahreb****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fâ'****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'**

1. يا من بك التجا من كان سواك
طوبى لمن اهدا بما فيه رضاك
2. برهانك فى الكمال يکنى لولاك
لولاك لما دار مدار الافلاك

58.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'**

1. Mecnûn oda yandı şu'le-yi âh ile pāk
Vâmîk suya batdı eşkden oldı helāk
2. Ferhād hevesle yele vërdi 'ömrin
Hāk oldılar anlar menem imdi ol hāk

1 Ey herkesin sığındığı (Peygamber)! Ne mutlu senin rızan için çalışanlara... Kemaline delil olarak "levlāk" yeterlidir. Sen olmasaydın felekler dönmezdi. Atıf: Sen olmayaydın kainatı yaratmazdım. Ebül-Fidâ İsmâil b. Muhammed b. Abdilhâdi el-Cerrâhî el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafa ve Müzîlü'l-İlbâs 'Ammêştehere Mine'l-Ehâdis 'Alâ Elsineti'n-Nâs*, Nşr. Yusuf b. Mahmûd el-Hâc Ahmed, Mektebetü'l-İlmi'l-Hadis, C. 2, s. 191, (No. 2123); Muhammed Bâkir el-Meclisî, *Bihârü'l-Envârî'l-Câmi'atü li-Düreri Abbâri'l-E'immeti'l-Ethâr*, Kum: Ahyâü'l-Kütübi'l-İslâmiye, 1968, C. 16, s. 47.

57 İÜ 94^b, B 143, A₃ 110^a, T₁ 190^a, P 291^b, S₁ 218^a, S₃ 104^b, S₆ 93^b, S₇ 101^a, S₉ 113^a, TZ 112^a.

57 || 1^b ihtidâ: iktidâ B, [G] Allâh T₁ ihdâ [T] || bimâ: lemâ S₃, İÜ.

58 İÜ 95^a, B 143, A₃ 110^a, M 105^a, K 95^b, T₁ 190^b, P 291^b, S₁ 218^a, TT 88^a, S₃ 104^b, TN 132^b, S₆ 93^b, S₇ 101^a, S₉ 113^a, S₁₀ 105^b, S₁₁ 128^a, TZ 111^b.

58 || 1^b suya: şuya S₁, B, A₃ || eşkden: eşkinden A₃.

58 || 2^a hevesle yele: heves ile T₁, B, K.

58 || 2^b imdi: eyledi T₁.

59.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'**

1. Tâ halka-yı zülf-i yâra düşdüñ ey dil
Dâm-ı ğam-ı rûzgâra düşdüñ ey dil
2. Efsûs ki kûṭb-ı ehl-i cem'iyetken
Ol dâ'ireden kenâra düşdüñ ey dil

60.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül**

- 1.³ Hürşîd ki kıldı şubḥ-dem 'arz-ı cemâl
Dergâhuña yüz sürmek ile buldı kemâl
2. Çün yétدی kemâle étدی sen mâh ile baḥş
Ol terk-i edeb vèrdi kemâline zevâl

59 İÜ 95^a, B 143, A₃ 110^a, K 95^b, T₁ 190^b, P 291^b, S₁ 218^b, T₂ 106^a, TT 88^a, S₃ 104^b, TN 132^b, S₆ 94^a, S₇ 101^a, S₈ 81^b, S₉ 113^a, S₁₀ 105^b, S₁₁ 128^b, TZ 112^a.

59 || 1^a yâre: yâr T₂ || düşdüñ: dutduñ T₂.

59 || 1^b dâm-ı: dâyim TT || ğam-ı rûzgâra düşdüñ: rûzgâr dutduñ T₂.

59 || 2^b kenâra düşdüñ: kenâr dutduñ T₂.

60 İÜ 95^a, B 143, A₂ 99^a, A₃ 110^a, K 96^a, T₁ 190^b, P 291^b, S₁ 218^b, S₃ 105^a, S₆ 94^a, S₇ 101^b, S₉ 113^a, S₁₀ 105^b, S₁₁ 128^b, TZ 112^a.

60 || 2^a étدی: kıldı S₁.

3 Bu beyit A₂'de yoktur.

61.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Meh durdı muqâbil saña bulduqda kemâl
Gördi ki özinde sence yolı hüsn ü cemâl
2. Bir gâyete yetdi incelüp gamdan kim
Za'f-ı beden ile bedr iken oldı hilâl

62.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al

1. Ey 'uqde-güşâ-yı rişte-yi tedbîrüm
Her tã'ata 'afvun sebep-i taqşîrüm
2. Taqşîrüm'e etme özge taqdir-i cezâ
Şermendeligüm yeter benim ta'zîrüm³

61 İÜ 95^a, B 143, A₂ 99^a, A₃ 110^a, M 105^a, K 96^a, T₁ 190^b, P 291^b, S₁ 218^b, T₂ 106^a, TT 88^a, S₃ 105^a, TN 133^a, S₆ 94^a, S₇ 101^b, S₉ 113^b, S₁₀ 105^b, S₁₁ 128^b.

61 || 1^a durdı: tırdı A₃, B.

61 || 1^b hüsn ü: hüsn T₁, B, T₂, S₃, İÜ, TN, S₉, S₁₀.

61 || 2^a gâyete: gâyetde S₁ || incelüp: incinüp T₂.

62 İÜ 95^a, B 143, A₂ 99^a, A₃ 110^b, K 96^a, T₁ 190^b, P 291^b, S₁ 218^b, TT 88^a, S₃ 105^a, TN 133^a, S₆ 94^a, S₇ 101^b, S₈ 81^b, S₉ 113^b, S₁₀ 106^a, S₁₁ 128^b, TZ 112^b.

62 || 1^b tã'ata: tã'at A₂ || sebep-i: sebebi TT.

62 || 2^a taqdir-i: ta'zîr-i A₃, K, S₆, TZ ta'zîr-i S₁₁.

62 || 2^b benim: maña [T, TD] || ta'zîrüm: ta'zîrüm A₃, S₆, S₉, S₁₀, TZ taqdirüm A₂, T₁, TN, [T, D] taqşîrüm S₃, K, İÜ, S₇, [G].

3 S₁'de kelime "ta'zîrüm" ve "taqdirüm" okunmaya müsaitdir. B'de kelime net okunmamaktadır. Geriye kalan nüshalardan A₃, TT, S₆, S₉, S₁₁'de "ta'zîrüm" kelimesi açık okunmaktadır. A₃, S₆, S₉'da "zel" harfi ile yazılan kelime TT ve S₁₁'de "ze" ile yazılmıştır. A₂, T₁ ve TN'de kelime açık olarak "taqdirüm" şeklinde yazılmıştır. İÜ, S₃, K ve S₇ nüshalarında kelime "taqşîrüm" biçiminde yazılmıştır. "ta'zîrüm" ve "taqdirüm" gibi her ikisi de beytin anlamına uyan okunuşların çeşitlenmesinde Arap alfabesinin yazım özellikleri etkili olmuştur. "Kaf" harfinin başının ve noktalarının belirgin olmaması bu harfin "ayn" olarak değerlendirilmesine, noktaların tek olarak okunmasına ve "dal" harfine aktarılmasına böylece "ta'zîr" okunuşunun ortaya çıkmasına sebep olmuş olabilir. Noktaların birleşik yazılması da bir diğer sebeptir. Bu durumun tersi de mümkündür. "taqşîrüm" yazımında ise göz kayması veya hatırda kalan kelimeyi tekraren yazmak söz konusudur. Çünkü bu kelime ikinci mısradaki kafiye. Dördüncü mısranın tam üzerinde yer almaktadır, bu da göz kaymasına kapı aralamaktadır. Cem Dilçin, Fuzûlî'nin üslup özelliklerinden söz tekrarlarına dayanarak ve "özge" kelimesini karine olarak "taqdirüm" okunuşunu tercih ettiğini ifade etmektedir.

63.¹**Ahreb-ahrem****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'****Mef'ülün Fâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'**

1. قد يقضنى دوام دائى دائم
ما لى جسد على المساعى قائم
2. يا لائم لو وقعت فى ما انا فيه
والله لناصحت و لمت اللائم

64.³**Ahreb****Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al**

1. Hem-dem gör ahan sirişk-i alümni menüm
Dutmuş ruḥ-ı kehrubā mişälümni menüm
2. Bi'llāh yüri ol gül-ruḥa 'arz eyleyigör
Bir reng ile bu şüret-i ḥälümni menüm

1 Devamlı hastalık beni bitirecek. Bedenimin ayakta durmaya gücü kalmadı. Ey beni kınayan, benim hâlîme sen de düşesin. Allah'a yemin olsun nasihat eder kınayanı kınardın.

63 İÜ 95^b, B 144, A₂ 99^a, A₃ 110^b, K 96^a, T₁ 191^a, P 291^b, S₁ 218^b, S₆ 94^a, S₇ 101^b, S₉ 113^b, TZ 112^b.

63 || 1^a yaḳkażanı: taḳkażaynı S₁, A₃, S₇ yenkażanı S₆ yeḳkażaynı T₁, P, S₉ neḳkażanı A₂ enkażanı [G] || devâmü: devâ'i A₂ || dâ'i: re'yi [G] dâr A₃.

63 || 1^b cesedin: cedâli A₃ cedeli S₉.

63 || 2^a lâyim: lâyimu [G].

63 || 2^b le nâşahte: lemâsahte [G] || lümte'l-lâyim: milletü'l-lâyim A₃.

3 TT'de sayfa kenarında yer almaktadır.

64 İÜ 95^b, B 144, A₂ 99^a, A₃ 110^b, M 105^a, K 96^a, T₁ 191^a, P 291^b, S₁ 218^b, T₂ 106^a, TT 88^a, S₃ 105^a, TN 133^a, S₆ 94^a, S₇ 101^b, S₉ 113^b, S₁₀ 106^a, S₁₁ 129^a, TZ 112^b.

64 || 1^a hem-dem gör: hem-dem gözüm T₁ gör hem-dem [T, TD, D].

64 || 1^b dutmuş: tütmiş A₃, B.

64 || 2^a yüri: yüzi TN bizi S₁₁, [G] || 3. mısra: zinhâr ki bildür ol gül-i ra'nâya T₂.

64 || 2^b bir: bu S₁, T₂, S₁₀ yüz S₆ || bu şüret-i: bir şevâb T₂ şüret-i S₆ bildür şüret-i S₉ ol şüret-i S₁₁.

65.¹

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül
 Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül
 Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

1. قد شرفك الله بطوف الحرمين
 من رؤية مشهدين قرت لك عين
2. طوبى لمن القاك لان التحقيق
 من زارك قد زار علياً و حسين

66.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
 Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Efgândur işüm serv-i hırâmānuñ-çün
 ẖandur cigerüm gonce-yi handānuñ-çün
2. 'Işkuñda gam u guşşa çeküp pîr oldum
 Men pîre teraḥḥum ét yigit cânuñ-çün

1 Ey iki haremın tavafıyla şereflen! İki meşhedi görmekle gözün aydınlandı. Ne mutlu sana ulaşanlara...

Seni ziyaret eden Ali ve Hüseyin'i ziyaret etmiş olur.

65 İÜ 95^b, B 144, A₂ 99^a, A₃ 110^b, K 96^b, T₁ 191^a, P 291^b, S₁ 219^a, T₂ 106^a, S₃ 105^b, TN 133^a, S₆ 94^b, S₇ 102^a, S₉ 113^b, TZ 113^a.

65 || 1^b qarret: kıurret S₁ kıarte A₂ güurret T₂.

65 || 2^a elķake: ebķake T₂.

66 İÜ 95^b, B 144, A₂ 99^a, A₃ 110^b, M 105^b, K 96^b, T₁ 191^a, P 292^a, S₁ 219^a, TT 88^a, S₃ 105^b, TN 133^b, S₇ 102^a, S₈ 81^b, S₉ 114^a, S₁₀ 106^a, S₁₁ 129^a, TZ 113^a.

66 || 2^b ét: - K || yigit: igit T₁, S₁, TT, TZ, [G] 'aziz M || cânuñ: başuñ M.

67.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Êy gâ'ib olan dîde-yi hûn-bârumdan
Ve'y rāhat alan sîne-yi efgârumdan
2. Men varumı yoḡ senüñ-çün êtdüm nè revā
Sen ıutmayasan ḡaber yoḡ u varumdan

68.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fā'

1. Ḥûn-âbe töküp dîde-yi giryânumdan
Sensüz boyadum yer yüzün öz ḡanumdan
2. Öz ḡanumı eylerem özümle da'vā
Gétmezse elüm n'ola giribânumdan

67 İÜ 96^a, B 144, A₂ 99^a, A₃ 111^a, K 96^b, T₁ 191^b, P 292^a, S₁ 219^a, T₂ 106^b, TT 88^b, S₃ 105^b, TN 133^b, S₆ 94^b, S₇ 102^a, S₉ 114^a, S₁₀ 106^a, S₁₁ 129^a, TZ 113^a.

67 || 1^a olan: olalı T₂ || hûn-bârumdan: giryânumdan A₂.

67 || 1^b alan: olan A₃, T₁, S₁, S₃, İÜ, TN, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, [G].

67 || 2^a yoḡ senüñ-çün êtdüm: çün senüñ-çün êtdüm S₁₁ yoḡ êtdüm senüñ-çün [TD].

67 || 2^b tutmayasan: dutmayasan S₁, K, A₂, TT || yoḡ u: yoḡ K, T₁, S₉ yoḡ A₃.

68 İÜ 96^a, B 144, A₂ 99^b, A₃ 111^a, K 96^b, T₁ 191^b, P 292^a, S₁ 219^a, TT 88^b, S₃ 105^b, TN 133^b, S₆ 94^b, S₇ 102^a, S₉ 114^a, S₁₀ 106^a, S₁₁ 129^a, TZ 113^a.

68 || 1^a hûn-âbe töküp: hûn-âbe döküp S₁, B hûn-âb döküp K hûnâbe-feşân [G].

68 || 1^b yer yüzün öz: yer yüzünü öz T₁ yer yüzünü TN, [T, G] bu yüzünü TZ.

68 || 2^a ḡanumı: ḡanuma K || eylerem: eyledüm T₁ || özümle: özümle TT.

68 || 2^b getmezse: yetmez çü T₁, S₃, İÜ, TN, S₇ getmez çü TT getmese S₆ yetmezse TZ || elüm n'ola: elüm çak-i T₁, S₃, TT, İÜ, TN, S₇ n'ola elüm TZ, [G].

69.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al

1. Kaddine dedüm ki serv-i büstândur bu
Tünd oldı ki ey haste ne hezyândur bu
- 2.² Pâ-beste vü 'ür u bî-zebândur dedügün
Handân u kabâ-püş u hürâmândur bu

70.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Dedüm lebine la'l-i Bedağşândur bu
Güldi dedi ey fakîr buhtândur bu
2. Bir taşâ ne reng ile kılursan nisbet
Şîrîn ü şeker-feşân u handândur bu

69 İÜ 96^a, B 144, A₂ 99^b, A₃ 111^a, K 96^b, T₁ 191^b, P 292^a, S₁ 219^a, T₂ 106^b, TT 88^b, S₃ 105^b, TN 133^b, S₆ 94^b, S₇ 102^a, S₈ 81^b, S₉ 114^a, S₁₀ 106^a, S₁₁ 129^b, TZ 113^a.

69 || 1^b haste: fakîr K, S₇, S₉, S₁₀ || ne: - K || hezyândur: buhtândur A₃, K, S₉, S₁₀, TZ.

69 || 2^a 'ür u: 'üd T₁ 'ür S₁, İÜ, S₁₀ || dedügün: dedün TT.

69 || 2^b handân u: handân T₁, S₁₀ || kabâ-püş u: kabâ-püş K, T₁, S₁, S₁₀.

2 S₇'de bu rubainin son iki beyti yerine 70. rubainin son iki beyti yazılmıştır.

70 İÜ 96^a, B 144, A₂ 99^b, A₃ 111^a, M 105^b, K 97^a, T₁ 191^b, P 292^a, T₂ 106^b, V 89^b, TT 88^b, S₃ 106^a, TN 134^a, S₆ 94^b, S₉ 114^a, S₁₀ 106^a, S₁₁ 129^b, TZ 113^b.

70 || 1^a bedağşândur: dirâğşândur T₁, B, İÜ.

70 || 1^b güldi: güldi vü TT || dedi ey: dedi TT, T₂ || fakîr: fakîh V fakîr ne A₃.

70 || 2^a taşâ: daşa S₃, TT, T₂, İÜ daş ile T₁ || ile: ilen K.

71.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül

1. Yandurdu meni şevk-ı cemâlün ey mäh
Her lahza 'aceb degül yetürsem göge ah
2. Zülfün girihi çıhdı elümden nâ-gâh
Gör kim né cefâ kıldı maña baht-ı siyâh

72.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al

1. Ruhsâre ser-i zülfî perîşân eyle
Gözden gül-i ruhsârünü pinhân eyle
2. Bir néce perîşânları öz hâline koy
Her lahza yêter kaçd-ı dil ü cân eyle

71 İÜ 96^a, B 145, A₂ 99^b, A₃ 111^a, K 97^a, T₁ 191^b, P 292^a, S₁ 219^a, T₂ 106^b, V 89^b, TT 88^b, S₃ 106^a, TN 134^a, S₆ 94^b, S₇ 102^b, S₉ 114^b, S₁₀ 106^a, S₁₁ 129^b, TZ 113^b.

71 || 1^a şevk-i: hüsn ü [T] şem'i [G].

71 || 1^b 'aceb degül: degül 'aceb S₃, TT, İÜ, S₇, S₁₀.

71 || 2^a elümden: ünümden İÜ.

71 || 2^b kıldı: êtdi B || maña: saña İÜ.

72 B 145, A₃ 111^b, K 97^a, T₁ 192^a, P 292^a, S₁ 219^a, T₂ 106^b, TT 88^b, TN 134^a, S₆ 95^a, S₇ 102^b, S₉ 114^b, S₁₀ 106^b, S₁₁ 129^b, TZ 112^b.

72 || 1^a ruhsâre: ruhsârüña T₂ ruhsâr S₁, S₁₀, S₁₁ || zülfî: zülf-i T₁, TN, S₆, S₇, S₉, S₁₀, S₁₁, [TD] zülfüni T₂ || eyle: etgil TZ, [G].

72 || 1^b gül-i: meh-i [G] || eyle: etgil TZ, [G].

72 || 2^a öz hâline koy: öz hâline қо B hândân eyle T₂.

72 || 2^b eyle: etgil TZ, [G].

73.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Müjgânımı ey şem' güher-bâr étme
Pinhân gamımı 'äleme izhâr étme
2. 'Işk ehline zülmdür vefâ étmemegün
Zinhâr bu zülmi étme zinhâr étme

74.

Ahreb

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al
Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al

1. Ruhsârûna 'ayb étme nigâh êtdügümi
Gözyaşı töküp nâle vü âh êtdügümi
2. Ey pâdişeh-i hüsn terahhüm çağıdur
'Afv eyle ki bilmişem günâh êtdügümi

73 İÜ 96^b, B 145, A₂ 99^b, A₃ 111^b, M 105^b, K 97^a, T₁ 192^a, P 292^a, S₁ 219^a, T₂ 107^a, V 89^b, TT 89^a, S₃ 106^a, TN 134^b, S₆ 95^a, S₇ 102^b, S₉ 114^b, S₁₀ 106^b, S₁₁ 130^a, TZ 113^b.

73 || 1^a şem': şüh S₃, TT, [G] serv A₃ || güher-bâr: perîşân V.

73 || 1^b gamımı: gamı İÜ || 'äleme: 'âlem TT.

73 || 2^a 'ışk ehline: bi'llâh ki T₁, A₂, B, S₆, S₁₁ bi'llâh ki ne T₂, İÜ, TN, S₇ bi'llâhi ki TT bi'llâh baña S₃ || zülmdür: zülm-durur V || vefâ: cefâ T₂, A₂, B, S₆ || étmemegün: étmedügün TT, T₂ étmemek M, S₁₀, S₁₁.

73 || 2^b bu zülmi étme: étme bu zülmi İÜ, B, A₂, A₃, M, K, T₁, S₁, V, S₃, TN, S₆, S₇, S₉, TZ eyleme bu zülmi S₁₁.

74 B 145, A₂ 99^b, A₃ 111^b, K 97^a, T₁ 192^a, P 292^a, S₁ 219^a, T₂ 107^a, V 90^a, TT 89^a, TN 134^b, S₆ 95^a, S₇ 102^b, S₉ 114^b, S₁₀ 106^b, S₁₁ 130^a, TZ 113^b.

74 || 1^b töküp: döküp S₁, K, B || vü: - V || âh: zâr V, S₁, K.

74 || 2^a pâdişeh-i: pâdişâh-ı V || çağıdur: kıl kim [G].

75.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'al**

1. Feryād ki 'ışk bî-ķarār êtdi meni
Derd ü ğam ile zâr u nizâr êtdi meni
- 2.² Hâk-i ser-i küyuñda ğubâr êtdi meni
Ser-geşte vü hâr u hâksâr êtdi meni

76.

Ahreb**Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'****Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'**

1. Gördüm seni elden ihtiyârum gêtđi
Baħdum ķadüñe şabr u ķarârurum gêtđi
2. Hâk oldum u her yaña ğubârurum gêtđi
el-Ķıŝŝa ķapuñda i'tibârurum gêtđi

75 İÜ 96^b, B 145, A₂ 99^b, A₃ 111^b, K 97^b, T₁ 192^a, P 292^a, S₁ 119^b, T₂ 107^a, V 90^a, TT 89^a, S₃ 106^a, TN 134^b, S₆ 95^a, S₇ 103^a, S₈ 82^a, S₉ 114^b, S₁₀ 106^b, S₁₁ 130^a, TZ 114^a.

75 || 2^a küyuñda: küyında A₃, T₂, TN, TZ.

75 || 2^b hâr: zâr T₁, TT, S₃, İÜ, TN hâk S₇ || hâksâr: bî-ķarâr TT.

2 P'de son iki beyit yoktur.

76 İÜ 96^b, B 145, A₂ 100^a, A₃ 111^b, M 105^b, K 97^b, T₁ 192^b, S₁ 119^b, T₂ 107^a, TT 89^a, S₃ 106^b, TN 135^a, S₆ 95^a, S₇ 103^a, S₈ 82^a, S₉ 115^a, S₁₀ 106^b, S₁₁ 130^a, TZ 114^a.

76 || 1^b ķadüñe: boyuña T₁ yüzüñe B.

76 || 2^a oldum u: oldum S₁.

76 || 2^b ķapuñda: kapından [G].

KAYNAKÇA

- Açıköz, Cenk. “Fuzûlî'nin ‘Türkçe Divan’ındaki XXV. Gazel Nesîmî'ye mi Ait?”, *Prof. Dr. Tahir Üzgör'e Armağan* içinde, Editörler Üzeyir Aslan-Hakan Taş-Ömer Zülfe, 29-43, Ankara: Yayınevi, 2018.
- Ahdî. *Gülşen-i Şuarâ*. Hazırlayan S. Solmaz. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, 2005.
- Âlî. *Künhül-Abbâr'ın Tezkire Kısmı*. Hazırlayan Mustafa İsen. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1994.
- Ali Suad. *Seyahatlerim*. İstanbul, 1912.
- Alî-şîr Nevâyî. *Mizânü'l-Evzân*. Hazırlayan K. Eraslan. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2015.
- Ambros, E. G. “Cennete Rüşvetle Girilmez’ Fuzûlî'nin Eserlerinde Atasözleri”. *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı* içinde, Derleyen Hanife Koncu-Müjgân Çakır, 193-200, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.
- Âşık Çelebi. *Meşâirü's-Şuarâ*. Hazırlayan Filiz Kılıç, İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2010.
- Ayverdi, İlhan. *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat, 2005.
- Bağdatlı Rûhî. *Divân* 1287 [1870].
- Beyânî. *Tezkiretü's-Şuarâ*. Hazırlayan İbrahim Kutluk, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1997.
- Bilmen, Ömer Nasuhi. *Muvazzah İlmi Kelam*. İstanbul: Bilmen Yayınevi.
- Bursalı Mehmed Tahir. *Osmanlı Müellifleri*. Hazırlayan A. Fikri Yavuz-İsmail Özen, İstanbul: Meral Yayınevi, 1972.
- Cunbur, Müjgan. *Fuzûlî Hakkında Bir Bibliyografya Denemesi*. Ankara, 1958.
- Çağbayır, Yaşar. *Ötüken Türkçe Sözlük*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 2007.

- Çavuşoğlu, Mehmed. “Fuzûlî ve Anadolu Şâirleri”. *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı* içinde, Derleyen Hanife Koncu-Müjgân Çakır, 233-244, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.
- Çelebioğlu, Âmil. “Fuzûlî’nin Bir Beyti Üzerinde Bazı Düşünceler”. *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı* içinde, Derleyen Hanife Koncu-Müjgân Çakır, 61-72, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.
- Çıpan, Mustafa. “Fuzûlî’nin Gazellerine Yazılan Nazîrelerden Bazıları ve Bestelenmiş Şiirleri”. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(3), (1997): 103-114.
- Dakûkî, İbrahim. “Fuzûlî’nin Hayatı Hakkında Bazı Yeni Tesbitler ve Arapça Divânı Üzerine Düşünceler”. *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* içinde, 53-68, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996.
- Dehhoda, A. E. *Lugat-nâme*. Tahran: Çap-hâne-yi Dânişgâh-ı Tahrân, 1999.
- Demirel, Gamze. “Fuzûlî’nin “Bağdad Kasidesi” ve Düşündürdükleri”. *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı* içinde, Derleyen Hanife Koncu-Müjgân Çakır, 201-208, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.
- Dilçin, Cem. *Fuzûlî Divânı Üzerine Notlar*. Cambridge: Harvard Üniversitesi Yakındoğu Dilleri ve Medeniyetleri Bölümü, 2001.
- Dilçin, Cem. *Fuzûlî’nin Şiiri Üzerine İncelemeler*. İstanbul: Kabcacı Yayınevi, 2010.
- Doğan, Muhammed Nur. *Fuzûlî’nin Poetikası*. İstanbul: Kitabevi, 1997.
- Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu’fî el-Buhârî. *Sabîh-i Buhârî ve Tercemesi*. Çeviren Mehmed Sofuoğlu, İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1987.
- Ebû’l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzûrû’l-İfrîkî el-Mısırî. *Lisânü’l-Arab*. Kum: Neşrû Edebi’l-Havza, 1984.
- Ebû’l-Fidâ İsmâîl b. Muhammed b. Abdilhâdî el-Cerrâhî el-Aclûnî. *Keşfü’l-Hafa ve Müzîlül-İlbâs ‘Ammeştehere Mine’l-Ehâdis ‘Alâ Elsineti’n-Nâs*. Neşreden Yusuf b. Mahmûd el-Hâc Ahmed, Mektebetü’l-İlmi’l-Hadîs.

- Ebü's-Seâdât Mecdüddîn el-Mübârek b. Esîrüddîn Muhammed b.
Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî. *en-Nihâye fî Garibi'l-Hadîs ve'l-Eser*. Tahkik Tâhir Ahmed ez-Zâvî, & Mahmûd Muhammed et-Tanâhî, Beyrut: Dâru'l-İhyâi et-Türâsi'l-Arabî.
- Ebüzziya Tevfik. *Numûne-yi Edebiyat-ı Osmâniye*. İstanbul, 1329/1911.
- Eliyeva Kengerli, Gülşen. *Azerbaycan Fuzûlî Araştırmacılığı*. (S. K. Yalçın, Çev.) Elazığ: Manas Yayıncılık, 2013.
- Emin Âbid. *Hayat I*(16). (1927): 314.
- Ertaylan, İsmail Hikmet. *Azerbaycan Edebiyatı Tarihi*. Bakü: Azer Neşriyat, 1967.
- Faik Reşad. *Tarih-i Edebiyat-ı Osmanî*. İstanbul, 1308/1890.
- Fuzûlî. *Fuzûlî Divânı*. Hazırlayan Abdülbaki Gölpınarlı, İstanbul: İnkılâp Kitabevi, 1948.
- Fuzûlî. *Fuzûlî Divânı*. Hazırlayan Ali Nihat Tarlan, İstanbul: Üçler Basımevi, 1950.
- Fuzûlî. *Fuzûlî'nin Farsça Divânı*. Hazırlayan Ali Nihat Tarlan, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1950.
- Fuzûlî. *Kırk Hadis Tercemesi*. Hazırlayan Kemal Edip Kürkcüoğlu, Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1951.
- Fuzûlî. *Leylâ ile Mecnûn*. Hazırlayan Necmettin Halil Onan, İstanbul: Maarif Basımevi, 1955.
- Fuzûlî. *Fuzûlî Divânı*. Hazırlayan H. Araslı, Bakü: Azerbaycan SSR İlimler Akademiyası Neşriyatı, 1958.
- Fuzûlî. *Fuzûlî Divânı*. Hazırlayan K. Akyüz, S. Yüksel, S. Beken, M. Cunbur, Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 1958.
- Fuzûlî. *Leylâ ile Mecnûn*. Hazırlayan H. Araslı, Bakü, 1958.
- Fuzûlî. *Matla' u'l-İ'tikâd fî Ma'rifati'l-Mabda'i va'l-Ma'âd*. Çeviren M. at-Tancî, Hz., E. Coşan, & K. Işık, Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1962.
- Fuzûlî. *Hadikatü's-Sü'edâ*. Hazırlayan Ş. Güngör, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1987.

- Fuzûlî. *Leylâ ve Mecnûn*. Hazırlayan Muhammet Nur Doğan, İstanbul: Çantay Kitabevi, 1996.
- Fuzûlî. *Rind ile Zahid*. Çeviren Hüseyin Ayan, İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları, 2012.
- Fuzûlî. *Sıhhat ile Maraz*. Çeviren Hüseyin Ayan, İstanbul: Büyüyen Ay Yayınları, 2012.
- Gibb, E. W. *A History of Ottoman Poetry*. London, 1904.
- Gibbs, R. W. *The Poetics of Mind*. Cambridge: Cambridge University, 2002.
- Glucksberg, S. *Understanding Figurative Language*. New York: Oxford University Press, 2001.
- Gündüz, Tufan. “Safevîler”. *DİA*, 35: 451-457, Ankara: TDV Yayınları, 2008.
- Hasan Amid. *Ferheng-i Amid*. Tahran: Müessese-yi İntişarat-ı Emir-i Kebir, 1984.
- Hasannebioğlu, Cumali Ünaldı. “Çağdaş Bir Şiir Kitabı Olarak Fuzûlî Divânı”. *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri*, 313-319, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996.
- Hawkins, A. R. *Teaching Bibliography Textual Criticism and Book History*. London: Pickering&Chatto, 2007.
- İsen, Mustafa. “Türk Dünyasında Bir Köprü İsim: Fuzûlî”. *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri*, 43-47, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996.
- Kalpaklı, Mehmet. “Nazîre Geleneği Çerçevesinde Fuzûlî'nin Enîsü'l-Kalb'i”. *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı* içinde, Derleyen Hanife Koncu-Müjgân Çakır, 245-253, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.
- Kaplan, Mahmut. *Tevhid Fuzûlî*. İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2010.
- Karahan, Abdülkadir. *Fuzûlî'nin Mektupları*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili Mezunları Cemiyeti Yayınları, 1948.

- Karahan, Abdülkadir. *Fuzûlî Muhiti Hayatı ve Şahsiyeti*. Ankara: T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, 1995.
- Karahan, Abdülkadir. “Fuzûlî’nin Psikolojisi Üzerine”. *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri*, 191-197, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996.
- Kartal, Ahmet. Türk’ün Fuzûlî Muhabbeti. *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı* içinde, Derleyen Hanife Koncu-Müjgân Çakır, 47-59, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.
- Kâşgarlı Mahmud. *Divânü Lûgati’t-Türk*. Çeviren Besim Atalay, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, 2013.
- Katip Çelebi. *Keşfü’z-Zünûn*. Çeviren Şerefettin Yaltkaya, Rifat Bilge, İstanbul, 1941.
- Kelemen, E. *Textual Editing and Criticism*. New York: W.W. Norton&Company, 2008.
- Kınalı-zâde Hasan Çelebi. *Tezkiretü’ş-Şuarâ*. Hazırlayan İbrahim Kutluk, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2014.
- Korkmaz, Zeynep-Olcay, Selahattin. *Fuzûlî’nin Dili Hakkında Notlar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, 1956.
- Kortantamer, Tunca. “Eroticism in the Ghazal Poetry: Bâkî and Fuzûlî-the two most famous Ottoman poets of the 16th Century”. *Eski Türk Edebiyatı Makaleler* içinde, Hazırlayan Ş. Yağcı, F. Ülken, 79-98, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2004.
- Kortantamer, Tunca. “Gazelin Anlam-Yapı İlişkisinde Metaforların İşlevi”. *Eski Türk Edebiyatı Makaleler* içinde, Hazırlayan Ş. Yağcı, F. Ülken, 70-78, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2004.
- Kortantamer, Tunca. “Genç Edebiyat Araştırmacısının Yanlıları”. *Eski Türk Edebiyatı Makaleler* içinde, Hazırlayan Ş. Yağcı, F. Ülken, 31-54, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2004.

- Kortantamer, Tunca. “Modern Dünyanın Kendi Klâsiklerine Yaklaşım Biçiminden Öğrenilebilecek Çok Şey Vardır”. *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri* içinde, Hazırlayan Ş. Yağcı, F. Ülken, 65-68, Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 2004.
- Kortantamer, Tunca. “Gül Kasidesi”. *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı* içinde, Derleyen Hanife Koncu-Müjgân Çakır, 245-253, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.
- Köksal, M. Fatih. “Bazı Beyitlerinden Hareketle Su Kasidesine Yeni Bakışlar”. *I. Uluslararası Türk Dünyası Şair ve Yazarları Sempozyumu Fuzûlî'nin Türk Kültür ve Sanat Dünyasındaki Yeri Bildiriler Kitabı* içinde, 62-74, Lefkoşa: Yakın Doğu Üniversitesi Basımevi, 2009.
- Köprülü, Fuad. “Fuzûlî”. *İslâm Ansiklopedisi*, 4: 686-699, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi, 1947.
- Köprülü, Fuad. “Habîbî”. *Edebiyat Araştırmaları 2*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2004.
- Kurnaz, Cemal. “Cumhuriyet Döneminde Fuzûlî Dîvânı'na Bir Nazire: Âlî Dîvânı”. *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri*, 283-292, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996.
- Küçük, Sabahattin. “Fuzûlî'nin Bâkî Üzerindeki Tesiri ve Dîvânında Yer Almayan Bir Şiiri Hakkında”. *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı* içinde, Derleyen Hanife Koncu-Müjgân Çakır, 373-378, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.
- Kürkçüoğlu, Kemal Edip. “Fuzûlî'nin Mu'ammâ Risâlesi”. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 7(1), (1949): 61-109.
- Lakoff, G., & Johnson, M. *Metaphors We Live By*. Chicago: The University of Chicago Press, 2003.
- Lane, E. W. *An Arabic-English Lexicon*. Beyrut: Librairie Du Liban, 1968.
- Latîfî. *Tezkiretü'ş-Şuarâ ve Tabsiratü'n-Nuzamâ*. Hazırlayan Rıdvan Canım, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 2000.

- Levend, A. S. *Arap Fars ve Türk Edebiyatlarında Leylâ ve Mecnûn Hikâyesi*. Ankara: İş Bankası Yayınları, 1959.
- Lutfî. *Lutfî Divânı*. Hazırlayan G. Karaağaç, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, 1997.
- Martin, G. D. *Multiple Originals New Approaches To Hebrew Bible Textual Criticism*. Atlanta: Society of Biblical Literature, 2010.
- Maruf Celil. “Fuzûlî ve Özbek Şairleri”. *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri*, 49-51, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996.
- Mazıoğlu, Hasibe. *Fuzûlî Üzerine Makaleler*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, 1997.
- Mazıoğlu, Hasibe. *Eski Türk Edebiyatı Makaleleri*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, 2009.
- McGann, J. J. *A Critique of Modern Textual Criticism*. Virginia: The University Press of Virginia, 1992.
- Mengi, Mine. *Divân Şiiri Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2000.
- Mir Hamza Nigârî. *Divân-ı Seyyid Nigârî*. Hazırlayan Azmi Bilgin, İstanbul: Kule İletişim, 2003.
- Muallim Naci. *Esâmî*. İstanbul, 1308/1890.
- Muhammed Bâkır el-Meclisî. *Bihârü'l-Envâr el-Câmi' atü li-Düreri Ahbâri'l-E'immeti'l-Ethâr*. Kum: Ahyâü'l-Kütübî'l-İslâmiye, 1968.
- Mütercim Asım Efendi. *Burhan-ı Katı Tercümesi*. İstanbul: Matbaa-yı Amire, 1287/1870.
- Mütercim Âsım Efendi. *Kâmûsu'l-Muhît Tercümesi*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları, 2013.
- Nazmi-zâde Murteza. *Gülşen-i Hülefâ*. Hazırlayan İbrahim Müteferrika, İstanbul, 1143/1730.
- Niyâzî. *Nevâyi'nin Sözleri ve Çağatayca Tanıklar el-Lugâtu'n-Nevâ'iyye ve'l-İstişhâdâtü'l-Cağâtâiyye*. Hazırlayan Mustafa Sinan Kaçalın, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.

- Okay, Orhan. “Yaşayan Fuzûlî”. *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* içinde, 275-281, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996.
- Olgun, Tahir. *Fuzûlî’ye Dâir*. İstanbul: Selamet Basımevi, 1936.
- Onay, Ahmet Talat. *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*. Hazırlayan Cemal Kurnaz, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1996.
- Özgüdenli, Osman Gazi. “Müşa‘şa‘lar”. *DİA*, 32: 155-156, Ankara: TDV Yayınları, 2006.
- Öztekin, Özge. “Dîvân Şiiriyle Deyişbilim Arasında Yapısal Bir Köprü: Fuzûlî ve Bâkî Dîvânlarında Yer Alan Biçimbirimsel Yinelemeler”. *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı* içinde, Derleyen Hanife Koncu-Müjgân Çakır, 335-361, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.
- Öztoprak, Nihat. “Elifname Yazma Geleneğine Göre Fuzûlî’nin Elifnamesi Üzerine Bazı Değerlendirmeler”. *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı* içinde, Derleyen Hanife Koncu-Müjgân Çakır, 319-333, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.
- Pala, İskender. “Fuzûlî’nin Kafiye Örgüsü”. *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* içinde, 119-128, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996.
- Pala, İskender. *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 1998.
- Polat, Salahattin. *Metin Tenkidi*. İstanbul: M.Ü. İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2015.
- Redhouse, J. W. *A Turkish and English Lexicon*. İstanbul: Çağrı Yayınları, 2011.
- Kuşoğlu, Mehmet Oğuzhan. “Sâdikî-i Kitâbdâr’ın Mecmâ’ü’l-Havâs Adlı Eseri” Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 2012.

- Salim Efendi. *Muhavere-yi Rind ü Zabid*. İstanbul: Tasvîr-i Efkâr Matbaası, 1285/1868.
- Small, K. E. *Textual Criticism and Qur'ân Manuscripts*. Lexington Books, 2011.
- Süleyman Nazif. *Fuzûlî*. İstanbul, 1343/1925.
- Sümer, Faruk. "Akkoyunlular". *DİA*, 2: 270-274, Ankara: TDV Yayınları, 1989.
- Steingass, F. *A Comprehensive Persian-English Dictionary*. Beyrut: Librairie du Liban Publishers, 1998.
- Şemseddin Sami. *Kamusu'l-Alam*. İstanbul, 1314/1896.
- Tarlan, Ali Nihat. *Metin Tamiri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1937.
- Tarlan, Ali Nihat. *Fuzûlî Divânı Şerhi*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 1985.
- Topaloğlu, Bekir. *İslam Kelamcılarına ve Filozoflarına Göre Allah'ın Varlığı*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2001.
- Tulum, Mertol. *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Dil Kurumu Yayınları, 2011.
- Uçar, Şahin. "XX. Yüzyılda Fuzûlî Divânı'na Bir Nazire: Şeyda Divânı". *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* içinde, 293-295, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996.
- Uçman, Abdullah. "Rıza Tevfik'in Kaleminden Fuzûlî ve 'Leylâ ile Mecnûn'". *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı* içinde, Derleyen Hanife Koncu-Müjgân Çakır, 23-45, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.
- Uludağ, Süleyman. *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*. İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2005.
- Uzun, Mustafa. "Fuzûlî'nin Bestelenmiş Şiirleri". *Fuzûlî Kitabı 500. Yılında Fuzûlî Sempozyumu Bildirileri* içinde, 327-354, İstanbul: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları, 1996.

- Üzgör, Tahir. *Yûnuştan Fuzûlî'ye*. İstanbul: MVT Yayıncılık, 2011.
- West, M. L. *Textual Criticism and Editorial Technique*. Stuttgart: B.G. Teubner, 1973.
- Yalçınkaya, Şerife. "Klâsik Nesirde Paralel Dil Yapıları -Fuzûlî'nin Türkçe Dîvân Dîbâcesi-". *Bu Alâmet ile Bulur Beni Soran Fuzûlî Kitabı* içinde, Derleyen Hanife Koncu-Müjgân Çakır, 403-425, İstanbul: Kesit Yayınları, 2011.
- Yavuz, Kemal. "Leylâ ile Mecnûn Hikâyesinin Edebiyattaki Yeri". *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 2(4), (Aralık 2005): 57-69.
- Yeni Tarama Sözlüğü*. Düzenleyen Cem Dilçin. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1983.
- Yüksel, Sedit. "Sohbetü'l-Esmâr Fuzûlî'nin Değildir". *Türkoloji Dergisi*, IV(1), (1972): 115-136.
- Zülfe, Ömer. "Türkçe Dîvân'daki LXVI. Gazel Fuzûlî'nin mi?". *Turkish Studies/Türkoloji Dergisi*(2), (2006): 227-236.
- Zülfe, Ömer. "Fuzûlî Divân'ı Üzerine Birkaç Not". *Osmanlı Araştırmaları: The Journal of Ottoman Studies*(35), (2010): 233-243.

EKLER

EK 1: TÜRKÇE DÎVÂN'DA BULUNMASI ŞÜPHELİ ŞİİRLER

GAZELLER

1.¹

Mef'ülü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün

1. Çünkü gözüme gelmedi hergiz hayâl-i h'âb
Sâķi getir piyâle vü doldur şarâb-ı nâb
2. Furşat-durur bu gece gelün içelüm meyi
Şem'ile muṭrib ü men (ü) sâķi-yi müşğ-nâb
3. Ma'mûr dut neşâṭ ile cām (cân) meskenin müdâm
Nêce nêce bu dehr êder hâneler ḥarâb
4. Zerrâķ zâhidün içelüm ḳanını şabûḥ
Maḥrûm şûfinün ḳılalum bağrını kebâb
5. Hergiz zemâne kimseyi ḥoşnûd ḳılmadı
Her fikr nâ-muvâfiķ (u) her fi'l nâ-şavâb
6. Zâyi' geçürme furşatunu ağla her nefes
Bu 'ömr-i nâzenin çu bilürsen ḳılır şitâb
7. Gel êy ḥarîf şimdi nasîḫat ḳabûl ḳıl
Cevr eyleme Fuzûlî'ye ḥâcet degül 'itâb

1 Değerlendirdiğimiz nüshalarda bulunmayan bu gazel TD'ye L nüshasından girmiştir. Cenk Açıkgöz, bu gazelin Nesimi'ye ait olduğunu "Fuzûlî'nin 'Türkçe Divan'ındaki XXV. Gazel Nesimi'ye mi Ait?" isimli makale ile ortaya koymuştur. L: İstanbul Murad Molla Kütüphanesi Lala İsmail Efendi Kısmı No: 472 (İstinsah tarihi: 1690).

2.¹**Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

1. Mihri gönlümde nihân olduğın ol mâh bilür
Kimse bilmez fuqarâ sırr-ı dilin şâh bilür
2. Şormañ ol mâhla hâl-i dilümi Tañrı-çün
Bileli anı özüm bilmezem Allâh bilür
3. Gâh yüz luţf kıılır gâh teğâfûl gûyâ
Gâh bilmez bu giriftârlıĝum gâh bilür
4. Cân fidâ eylemege yâre hemîn men bilürem
Bu ıarıķı deme bir ĝâfil ü güm-râh bilür
5. Nazar-ı luţf diriĝ etme Fuzûliden kim
Saña şıdķ ile özin bende-yi dergâh bilür

3.²**Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

1. Êy cihân-dîde gözüm bunca ki çok yaşıun var
Az görüpsen êyü gün ne yaman başuñ var
2. Var ruhsâruma hûn-âbe çeken müjĝânım
Kıl kalem gibi ki nakş etmege nakķâşıun var
3. Şevķ-ı la‘lüm oda şalar neçe kim qarşumda
Âteşin tal‘at ilen zülf ü göz ü qaşıun var
4. La‘l kânı gibi ger göĝsümi çâk eyleyeler
Anda hûn-âbe ilen renklü çok qaşıun var
5. Reh-i ışķ içre Fuzûlî deme tenhâ yürürem
Ki habersüz ĝam u miñnet gibi yoldaşıun var

1 Deĝerlendirdiĝimiz nüshalardan A₃, TN, S₇ ve S₉’da yer alan bu gazel dipnottan anladığımız kadarı ile TD’ye de AE₉ ve M₃ nüshalarından girmiştir. AE₉: İstanbul Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Manzum Eserler Kısım No: 339 (İstinsah: 1840). M₃: Maarif Vekaleti Ankara Umumi Kütüphanesi No: 339 (İstinsah kaydı yok).

2 Deĝerlendirdiĝimiz nüshalardan A₃, TN, S₇ ve S₉’da yer alan bu gazelin Türkçe Divan’da bulunması şüphelidir.

4.¹**Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün**

1. Hevâ-yı 'ışık başta dilde tâb-ı nâr-ı fırkat var
Belâ hâkinde ten pâ-mâl gözde âb-ı hasret var
2. N'ola bezm-i belâda sîne-yi nâlânı çâk étsem
Derûn-ı dilden ol yâre yine 'arz-ı maḥabbet var
3. Meh-i nev sanma tutmuş çarḫı tîğ-ı şu'le-yi âhum
'Adû-yı bed-nihâda ölmez isem yine niyyet var
4. Lebin yâdına cân vèrmiş dèyu Ferhâd-ı dil cânâ
Yine efvâh-ı 'âlemde 'aceb Şîrîn hikâyet var
5. Gehî derd-i firâk-ı yâr gâhî ta'ne-yi ağıyâr
Fuzûlî sanma bu miḥnet-serâda istirâhat var

5.²**Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün Mefâ'îlün**

1. Yoluñda cân vèren kimi derûnumda 'âlâmet bar
Şehîd-i tîğ-ı 'ışık olmağa gönlümde şehâdet bar
2. Meni gel öldürüb kırtar belâdan çünkü ey hûnî
Né sende merḥamet şefkat né mende şabr u tākāt bar
3. Tökildi gözlerüm yaşı nazar kılmaduñ ey meh-rû
Düşübdür ılduzum düşkün sitâremde nuḥûset bar
4. Efendüm pād-şâhumsan kime varub edem şekvâ
Maña çoḫ cevri ü zulm êtdün saña senden şikâyet bar
5. Gedâ-yı 'âlemi sulṭân u sulṭânı gedâ eyler
Şarâb-ı 'ışık-ı dil-berde Fuzûlî özge ḫâlet bar

1 Değerlendirdiğimiz nüshalarda bulunmayan bu gazel Gölpınarlı'da yer almaktadır. Gölpınarlı, gazeli hangi nüshadan aldığını belirtmemiştir.

2 Değerlendirdiğimiz nüshalarda bulunmayan bu gazel TD'ye AE₁ nüshasından girmiştir. Ömer Zülfe, gazelin Fuzûlî'ye ait olmadığını "Türkçe Divan'daki LXVI. Gazel Fuzûlî'nin Mi?" isimli makalesinde ortaya koymuştur. AE₁: İstanbul Millet Kütüphanesi Ali Emiri Efendi Manzum Eserler Kısmı No: 341 (İstinsah tarihi: 1609).

6.¹**Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün Mefâ'ılün**

1. Nevâ vü sâz ile mey nûş edenler dil-rübâlardur
Çeken derd ü belâ bezm-i ğam içre bî-nevâlardur
2. Perîşân étme kâkül başuñ içün éy perî-peyker
Ki her bir kâkülün târında yüz miñ mübtelâlardur
3. Gel éy zâhid eger ehl-i yaķîni görmek istersen
Özinden bî-gümân bîgâne olmuş âşnâlardur
4. Geçüb dil-dâre yâr olmak dilersen müdde'âlardan
Seni yârúndan aĝyâr eyleyen bu müdde'âlardur
5. Cefâ vü cevri çoĝ dil-berlerúñ mihr ü vefâsı az
Fuzûlî çek elüñi n'êtmek olur bî-vefâlardur

7.²**Fâ'ılâtün Fâ'ılâtün Fâ'ılâtün Fâ'ılün**

1. Bende-yi mü'min olan çeşm (çeşmi) ter ü giryân olur
Çeşm (çeşmi) giryân olmıyan elbette bî-îmân olur
2. Vesvese şeytânı kıoyub aña 'ibâdet eyleyen
İncidür ĥalk-ı Ĥudâyı 'âķibet Mervân olur
3. Adını ĥacı kıoyub Ĥaccâc andan yaĥşıdır
Baĥş ile ĥacce ĝeden çöllerde ser-ĝerdân olur
4. Kıaldı bir ümmüdümüz Şâh-ı Velâyet beytine
ĝöstere bir doĝru yol ol demde ki divân olur
5. Nûĥ'úñ şanduĝına ĝeşt-i tekâpuymuş penâh
İ'tikâd ile mebâdâ bir zeman tûfân olur
6. Éy Fuzûlî bu cihânda i'tibârúñ kıalmamış
Düzedur yüz miñ 'imâret âĥiri vîrân olur

1 S₆ ve S₁₁'de bulunan bu gazel dipnottan anladığımız kadarı ile TD'ye Ç, M₂, M₃ nüshalarından aktarılmıştır. Ç: Çorum Milli Kütüphane No:2160/231 (İstinsah tarihi: 1742). M₂: Maarif Vekaleti Ankara Umumi Kütüphanesi No: 1280 (1668). M₃: Maarif Vekaleti Ankara Umumi Kütüphanesi No: 339 (İstinsah kaydı yok).

2 Deĝerlendirdiğimiz nüshalarda bulunmayan bu gazel TD'ye Ç nüshasından girmiştir. Ç: Çorum Milli Kütüphane No:2160/231 (İstinsah tarihi: 1742).

8.¹**Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün**

1. Segridür cilveye ol serv semendin yeñemez
Kim anı görse figân étmege kendin yeñemez
2. Gerçi şimşād leṭāfetde çeküpdür göge baş
Nāz taḥtında anuñ serv-i bülendin yeñemez
3. Eyle dīvāneliğe düşdi gönül kim dil-dār
Şalsa ger boynına hem zülf-i kemendin yeñemez
4. Kaçabilmez dil-i dīvāne saçuñ kaydından
N’etsün ol vaḥşî ayağındaki bendin yeñemez
5. Êdemez men‘ Fuzûlî’ni ḳadeḥden zāhid
Hiç kim kūy-ı ḥarābāt levendin yeñemez

---

1 A3 ve TN’de bulunan bu gazelin Türkçe Divan’da bulunması şüphelidir.

9.¹**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

1. Dehr bir menzil hâlâyıķ kârbânı pîş imes
Söz kıamu efsâne el efsâne-hânı pîş imes
2. Terk-i fikr-i dünyâ vü sevdâ-yı ‘uķbâ eyle kim
Dünyâ vü ‘uķbâ hayâlî vü gümânî pîş imes
3. Ehl-i haşmet kisvetin zer-beft eder bilmez kim ol
Bâğ-ı cem‘iyyet bahârına hâzânı pîş imes
4. Ger tuvânâlığ sözün söyler melûl etgeç kıazâ
Her kimi görseñ tüvânâ nâ-tüvânı pîş imes
5. Eyleyüp miñnet zamânında dem-â-dem ıztırâb
İsteme râhat ki râhat hem zamânı pîş imes
6. ‘Ömr naķdîn sûd sevdâsında zâyî‘ eyleme
Ol kim adın sûd kıılmazsan ziyânı pîş imes
7. İ‘tibâr ey dil Fuzûliden götür kim ol faķîr
Bî-dil ü bî-çâre vü bî-hânümânî pîş imes

1 TN’de bulunan bu gazel dipnottan anladığımız kadarı ile TD’ye F₂, T ve Ü₇ nüshalarından girmiştir. F₂: İstanbul Fatih Kütüphanesi No: 3852/1 (İstinsah kaydı yok). T: İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Kütüphanesi No: 896 (İstinsah tarihi: 1652). Ü₇: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY 1532 (İstinsah kaydı yok).

10.¹**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

1. Ğoncesin gül bülbülün kıatline peykân eylemiş
Bülbül açılğan gülü yüzüne kıalkân eylemiş
2. Gül ‘arûsun şulh için bülbül nikâh étmiş meger
Özünü yaşıl budag içinde pinhân eylemiş
3. Ğonce peykânını tîz étmeklik için şâh-ı gül
Cismini baştan ayağa mişl-i sevhân eylemiş
4. Dehr ara ger bir sınık dîvâr görsen eyle bil
Ol Süleymân milkidir kim çerh vîrân eylemiş
5. Ğy Fuzûlî mihrine aldanma çerh’in gerdişi
Ğöke yetirmiş velî hâk ile yeksân eylemiş

11.²**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

1. Kıâmetün serv [ü] yüzün gül-berg ra‘nâsan gülüm
Ğül hem olmaz böyle kim ğâyet de zîbâsan gülüm
2. Ğonce tek güldüm nihânî söz-ilen raħm étmedün
Ğy dirîĝâ kim igen bî-raħm-ı şeydâsan gülüm
3. Kıanda bolsañ bezm-i ruħsârûnda ârâyiş tapar
Ğülden artuķ şem‘den pek meclis-ârâsan gülüm
4. Bolmasa vaşluñ müyesser bolmasun cismümde cân
Dirlüĝümden sen baña ancaķ temennâsan gülüm
5. Bu Fuzûlîñ reh-i ‘ıřkıñda sen hem şükr kim
Ğül gibi ter-dâmen olmaķdan müberrâsan gülüm

1 Deĝerlendirdiĝimiz nüshalardan S₁₀’da yer alan bu gazel Ğölpınarlı tarafından İstanbul basmasından Fuzûlî’ye aidiyeti şüphelidir kaydıyla çalışmasına dâhil edilmiştir. İstanbul basması: “1328’de Ahmet Kamil matbaasında basılıp M. Fuat Köprülü’nün ön sözü ilave edilerek Yeni Şark kütüphanesi tarafından 1924’te yayınlanan İstanbul basması...”

2 Bu gazel deĝerlendirdiĝimiz nüshalardan T₁, A₃ ve S₇’de vardır. Gazelin, Fuzûlî’ye aidiyeti şüphelidir.

12.¹**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

1. Kalmışam ğurbetde hayrân zâr u giryân n'eyleyem
Haste vü rencür u bîmâr u perîşân n'eyleyem
2. Olmuşam derde giriftâr u ğamuñdan ağlaram
Çünkü étmez bu felek derdüme dermân n'eyleyem
3. Gerçi devrân dolanur her lahza çoğlar râyına
Dönmedi hergiz menüm râyumca devrân n'eyleyem
4. Tâ ki vaşluñdan cüdâ düşdüüm demî hüş olmadum
Eyledi hecrüñ meni her lahza giryân n'eyleyem
5. Bilmişem şubh-ı vişâlün ğadrini şâm-ı firâk
Lik yandurdı meni derdüñle hicrân n'eyleyem
6. Gerçi pinhân eyledün mihrün Fuzûlî göñline
Göñlümün şehri ğamuñdan olsa vîrân n'eyleyem

13.²**Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün**

1. Gel beru luţf eyle ey serv-i gül-endâmum menüm
Şol leb-i cân-perverüñden vër gülin kāmum menüm
2. Senden ayrı Hâk bilür ey nâzeninler serveri
Miĥnet ü ğamla geçer her şubh ile şāmum menüm

1 Değerlendirdiğimiz nüshalarda olmayan bu gazel dipnottan anladığımız kadarı ile TD'ye Ü₈ ve F₂'den; Gölpinarlı'ya ise kendi nüshasından dâhil olmuştur. Gölpinarlı "Fuzûlî'ye aidiyeti şüphelidir" kaydını düşmüştür. Gölpinarlı'nın nüshası: (İstinsah tarihi: 1668). Ü₈: İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi TY 813 (İstinsah kaydı yok). F₂: İstanbul Fatih Kütüphanesi No: 3852/1 (İstinsah kaydı yok).

2 Değerlendirdiğimiz nüshalarda olmayan bu gazel TD'ye F₂ nüshasından dâhil olmuştur. Gölpinarlı hangi nüshadan alındığını belirtmese de muhtemelen kendi nüshasından metne dâhil etmiştir. Gölpinarlı "Fuzûlî'ye aidiyeti şüphelidir" kaydını düşmüştür. Gölpinarlı'nın nüshası: (İstinsah tarihi: 1668). F₂: İstanbul Fatih Kütüphanesi No: 3852/1 (İstinsah kaydı yok).

3. Düşmesün hiç kimse yâ Rab men kimi cāndan cüdâ
Tâ ezelden beyle yazılmış serencāmum menüm
4. Vêrmegil zâhid maña qorğu cehennemden şağın
Cennetümdür ‘arızı zülfi-dürür dāmum menüm
5. Geçmesün hiç kimsenün miskîn Fuzûlî tek günü
Hep geçen ğamla fenâ dünyâda eyyāmum menüm

14.¹

Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilâtün Fâ’ilün

1. Şubḥ-dem gülzâr içinde çaldı bülbül erġanün
Yâ eyyühe’l-’uşşâķ kûmû enneküm lâ-tüsmé’ün
2. Ergāvan dutdı piyāle nesteren doldurđı cām
Muṭribā çal naġme-yi *yâ eyyühe’l-müstagfirün*
3. Her görenler ḥüsn-i ḥatṭuñ oḥıdı şad-āferin
Lâ bi-şey’i aḥsenü illâ kalıla teşkürün
4. Gözlerün ser-ḥüş olanda bâde-yi pür-ḥün içer
Zir-i lebde çağrışur sâķi *ve lâ hüm yehzünün*
5. Sen Fuzûlî yâr yolında cān vêürsen ‘âķibet
Êşidenler dèyeler *innâ ileyhi raci’ün*

1 Değerlendirdiğimiz nüshalarda bulunmayan bu gazel TD’ye B nüshasından girmiştir. B: Bursa Umumi Kütüphanesi No: 731 (İstinsah kaydı yok).

15.¹**Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilâtün Fâ‘ilün**

1. Öyle şîrîn leblerin aşüfte-hâl eyler beni
Halk Ferhâd-ı belâ dîde hayâl eyler beni
2. Bir gönül érmez dehânın remzine hiç vech ile
Yoğ yere vâbeste-yi fikr-i muhâl eyler beni
3. Gird-bâd-ı deşt-i ğam tek êy gönül her lahza âh
‘Işğ ser-gerdân [ü] bir müşkin ğazâl eyler beni
4. Néce ‘arz edem nigâra hâl-i zârım bilmezem
Sihr-i hüsnü ‘arızın gördükte lâl eyler beni
5. Öyle inceldim hayâl-i târ-ı zülfünden onun
Êy Fuzûlî her gören bir mü hayâl eyler beni

1 Değerlendirdiğimiz nüshalarda bulunmayan bu gazeli Gölpınarlı, İstanbul baskısından almıştır. İstanbul baskısına da bir nüshadan alındığı kaydedilerek alındığını belirtmiştir. İstanbul baskısı: “1328’de Ahmet Kamil matbaasında basılıp M. Fuat Köprülü’nün ön sözü ilave edilerek Yeni Şark kütüphanesi tarafından 1924’te yayınlanan İstanbul baskısı...”

MUKATTA‘LAR

1.¹

Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilâtün Fe‘ilün

1. من از اقلیم عرب حیرتی از ملک عجم
هر دو کردیم به اظهار هنر کام طلب
2. یافتیم از دو کرم پیشه مراد دل خویش
او زر از شاه عجم من نظر از شاه عرب

2.²

Mef‘ülü Fâ‘ilâtü Mefâ‘ilü Fâ‘ilün

1. Yevmü’s-su’âl hâzrete ‘arz eyleyim eger
Elţâf u merhâmetle kılundan cevâb ala
2. Dünyâ evinde kunduğ oturduğ bir êki gûn
Lâyıq mıdır kerîme konuğtan hisâb ala

1 Fuzûlî’nin Farsça divanında bulunan bu dübeyt, oradan Türkçe divan nüshalarına geçmiştir. Değerlendirdiğimiz nüshalardan BN, S5 ve S11’de vardır. Gölpinarlı K’da divanın üst kapağında bulunduğu ve E’de olmadığını belirtmiştir. Tarlan’da aynı dördlük rubailer bölümünün sonunda yer almaktadır. Tarlan, “Ko nüshasında birinci sahife zahrında ayrı bir yazı ile” notunu düşmüştür. Aşağıda da görüleceği üzere her ne kadar arşiv numaraları farklı olsa da bu iki nüsha aynıdır. Gölpinarlı’nın ve Tarlan’ın verdikleri nüsha bilgileri kıyaslandığında aynı nüshadan -bizdeki KN nüshasından- farklı arşiv numaraları ile bahsettikleri görülecektir. Bu nüsha TD’de Gölpinarlı’daki arşiv numarası ile yer almıştır. K: Konya, Müze kütüphanesi 2429, D. 6.66 (İstinsah tarihi: 1576). Ko: Konya Müze Kütüphanesi 404 2/127 (İstinsah tarihi: 1576). Nüshanın güncel arşiv numarası 464’tür.

2 Değerlendirdiğimiz nüshalarda yoktur. Gölpinarlı yalnız O’da olduğunu belirtmiştir. O: 1262 (1845) Tebriz taş basması.

3.¹**Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘ülün Fe‘al (fe‘ül)**

1. کلاهست بر فرق ینکیچری
که حیران شوی چن درو بنکری
2. ز سیم و زرش کارساز آمده
ولیکن چو انبان دراز آمده
3. چو بر فرق ان قوم بد رک نهند
در انبان زرین سر سک نهند

4.²**Mefā‘ilün Fe‘ilätün Mefā‘ilün Fe‘ilün**

1. اگر به من نبود پادشاه را لطفی
نمی کنم گله کان هم نشان شفقت اوست
2. ز ضعف قالب من واقف است و می دانم
که بار فاقه سبکتر ز بار منت اوست

5.³**Fe‘ilätün Mefā‘ilün Fe‘ilün**

1. مردم این دیار را با من
اثر شفقت و عنایت نیست
2. یا در ای ن قوم نیست معرفتی
یا مرا هیچ قابلیت نیست

1 Değerlendirdiğimiz nüshalarda yoktur. Gölpınarlı yalnız K'nın kapak kağıdında bulunduğunu belirtmiştir. K: Konya, Müze kütüphanesi 2429, D. 6.66 (İstinsah tarihi: 1576).

2 Fuzûlî'nin Farsça divanında bulunan bu dübeyt, oradan Türkçe divan nüshalarına geçmiştir. Değerlendirdiğimiz nüshalarda yoktur. Gölpınarlı yalnız kendilerinde ve kapak kağıdında olduğunu belirtmiştir.

3 Fuzûlî'nin Farsça divanında bulunan bu dübeyt, oradan Türkçe divan nüshalarına geçmiştir. Değerlendirdiğimiz nüshalarda yoktur. Gölpınarlı, yalnız kendilerinde kapak kağıdında kayıtlı olduğunu ifade etmiştir.

6.¹

Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ûlün

Ĥızır ister iken ĥırşâ düçâr oldu Fuzûlî
Bâlık yerine toruna tosbağa ilişti

7.²

Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün

گره چو عقده تسبیح باشدش به زبان
مثنوی که نگوید علی ولی الله

1 Değerlendirdiğimiz nüshalarda yoktur. Gölpınarlı yalnız kendilerinde olduğunu kaydetmiştir.

2 Değerlendirdiğimiz nüshalarda yoktur. Gölpınarlı yalnız kendilerinde olduğunu kaydetmiştir.

RUBÂ'ÎLER

1.¹

Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'
 Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'ül
 Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
 Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ül

1. از سبقت سوری خلافت مقصود
جز عرض کمال اسد الله نبود
2. افتاد سه صفر اگرچه پیش الفی
پیاست که در مرتبه قدر که فزود

2.²

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilü Fe'al
 Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. 'Işkuñda gönül egerçi kıan ise yeter
Yohsa ğarazuñ bu nım cãn ise yeter
2. Kıurbãnuñ olam eger sitemdür besdür
Başunğa içün ger imtiñãn ise yeter

3.³

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'

1. Meh-veşler içinde bir nigârım vardır
Heçr ile bu nev' rûzgârım vardır
2. Rûsvâlıgıma naşîhat eyler nâsih
Sanır ki elimde ihtiyârım vardır

1 Bu rubai değerlendirdiğimiz nüshalardan sadece S₅'te bulunmaktadır. Gölpinarlı, E'de olmadığını K'nın da kapak kağıdında bulunduğunu belirtmiştir. Tarlan'da hangi nüshalardan alındığı belirtilmemiştir. Ancak Ko ve C nüshalarında mevcut olduğu dipnottan anlaşılmaktadır. K: Konya, Müze kütüphanesi 2429, D. 6.66 (İstinsah tarihi: 1576). Ko: Konya Müze Kütüphanesi 404 2/127 (İstinsah tarihi: 1576). C: Bay Ali Canib Yöntem'in Hususi Kütüphanesinde (İstinsah tarihi: 1579).

2 Bu rubai değerlendirdiğimiz nüshalarda yoktur. TD'de rubainin hangi nüshalardan alındığı belirtilmemiştir.

3 Bu rubai değerlendirdiğimiz nüshalarda yoktur. Gölpinarlı, rubainin E ve O nüshalarında bulunmadığı kaydını düşmüştür.

4.¹**Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'**

1. Rengim gül-i za'farâna döndü sensiz
Çaddim ham olup kemâna döndü sensiz
2. Çurbânın olam eger sitemdir besdir
Peymânem elimde çana döndü sensiz

5.²**Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'**

1. Çurbette çarîb şadmân olmazmış
Hiç kimse çarîbe mihrîbân olmazmış
2. Altun çafes içre ger çızıl gül bitse
Bülbüle tiken tek âşiyân olmazmış

6.³**Mef'ûlü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'****Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'**

1. Dâ'im özümü bî-ser ü sāmân gördüm
Üftâde-yi der-i dâğ-ı hicrân gördüm
2. Bir çatla ki munda Nûh çufân gördi
Men Nûh degüldüm nece çufân gördüm

1 Bu rubai değerlendirdiğimiz nüshalarda yoktur. Gölpinarlı, yalnız O nüshasında olduğunu belirtmiştir.
O: 1262 (1845) Tebriz taş basması.

2 Değerlendirdiğimiz nüshalarda bu rubai yoktur. Gölpinarlı yalnız O nüshasında olduğunu belirtmiştir.
O: 1262 (1845) Tebriz taş basması.

3 Bu rubai değerlendirdiğimiz nüshalarda yoktur. TD'de hangi nüshadan alındığı belirtilmemiştir.

7.¹

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fâ'

1. Bestir baña lâ ilâhe illa'llâhım
Yâr olsa Muhammeddü'r-rasûlu'llâhım
2. Va'llâh êkisi dâdıma yetmez bi'llâh
Luţf eylemese 'Alî veliyyu'llâhım

8.²

Mef'ülü Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fa'
Mef'ülü Mefâ'ilü Mefâ'ilün Fa'

1. Gül faşlı bu ıl aceb behârım geçti
Ġam birle bu çâqlarda medârım geçti
2. Sensiz ne diyem ne çekmişem el-hâşıl
Ġanlar yuda yuda rûzgârım geçti

1 Bu rubai değerlendirdiğimiz nüshalarda yoktur. Gölpınarlı, yalnız O nüshasında olduğunu belirtmiştir. O: 1262 (1845) Tebriz taş basması.

2 Bu rubai değerlendirdiğimiz nüshalarda yoktur. Gölpınarlı, E nüshasında olmadığını belirtmiştir.

EK 2: FUZÛLÎ VE ESERLERİNE DÂİR GÖRSELLER

Âşık Çelebi'nin *Meşâirü'ş-Şuarâ* adlı eserinde yer alan Fuzûlî tasviri, Millet Yazma Eser Ktp., Ali Emîrî Tarih, Nr. 772, vr. 532a

Fuzûlî'nin Türkçe *Divânı*'nın dibacesi,

Süleymaniye Yazma Eser Ktp., Pertev Paşa Nr. 414, 3b-4a

محمدی اول تکلف نطق از نیکه سفینه امید سکان کجایم که در قطعی موج استغرق
ستغرق که در بحرمان انش این سلسله است
بر اوتب شعرا اسلام صحیح و ساطع ساحل خجسته کیش و ساسین
اول ناظم آسمان ز نرید بسایر نطقین افسر فرق فرقان بدو سحر مرزعه
قلوب ابله فانی حال بودت کلام موزون کیش زین صانع کویع
خاک کاکل حسن مویوشی از لدن اقتضای نظر جان پرورد تم قلمش کمال
شعری کجی کن اول اولین این زمین آنگاهت که طبع نظر لطیف آتش کیش

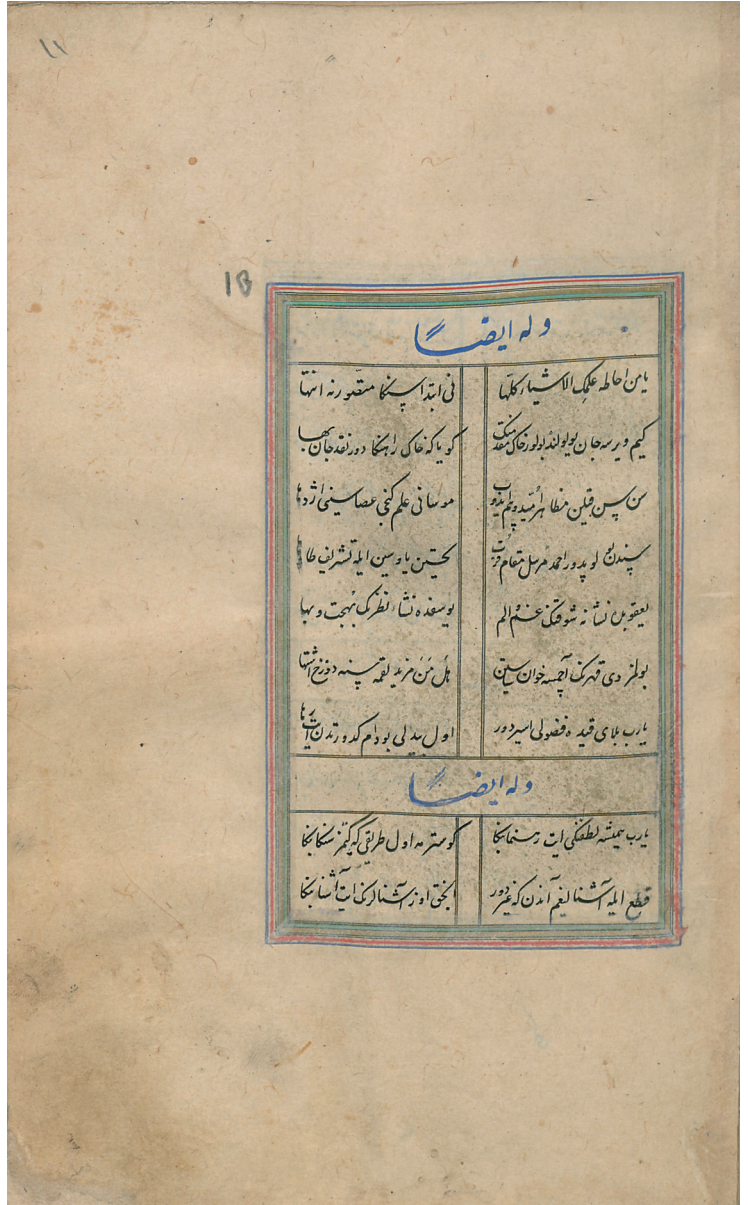
شهر

Fuzûlî'nin Türkçe *Divânı*'nda gazellerin başladığı kısım,
 Süleymaniye Yazma Eser Ktp., Pertev Paşa Nr. 414

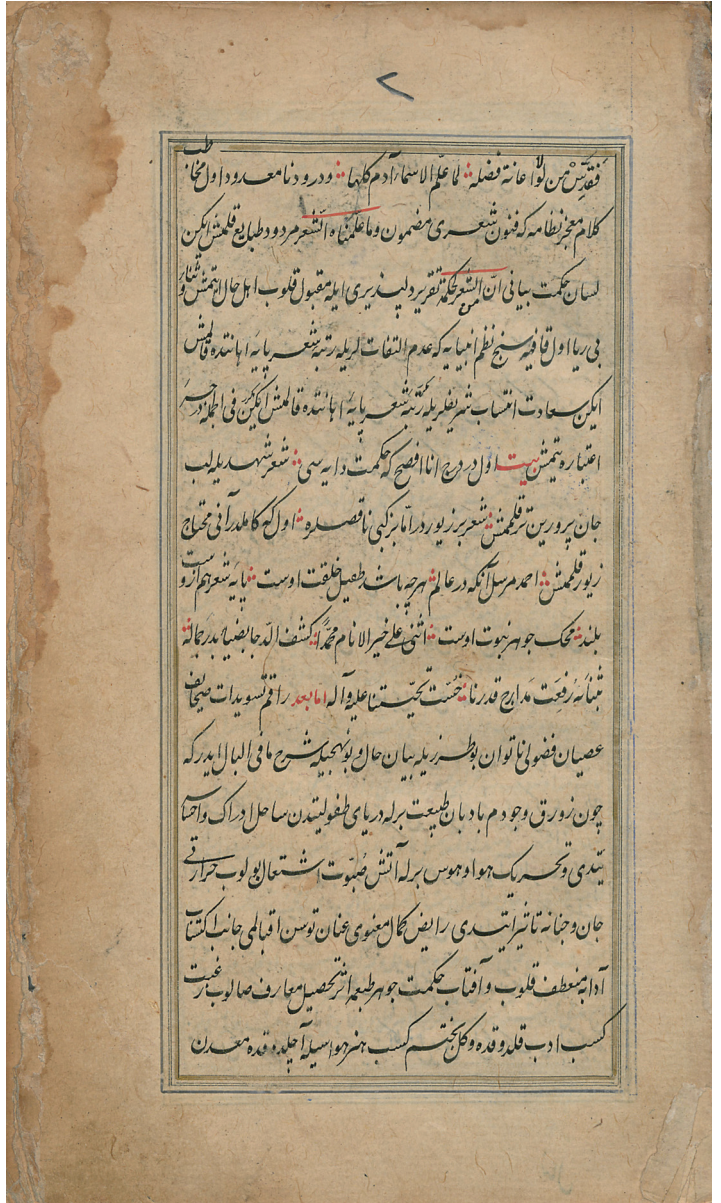

Fuzûlî'nin Türkçe *Divânı*'nda gazellerin başladığı kısım, Süleymaniye Yazma Eser Ktp., Ayasofya Nr. 3944, 9b-10a

دیوان فاضل

ساکت را چیتت همه ایله	تدانا فالشقی للعاشق من مباح الیله
مید و تسویر حرارت فی و ما تسویر	شعدرا اول نشه کامل کیم انورم
کیم مشغول اول اول او دیو بلطانه	وادی حدت حقیقه و تمام شعد
عاشق مشغولدن مشغولین مشغول	ایله خلوت سپدی سر و حد حرمی
سویله کیم ممکن مید و تسویر تقدیر	ای که اهل عشقه سویله سون کیم است
کیم اوله ناهق امانده انی عدا	عشق کلکی یکدی خط حرف چود و ما
میلد و در سر الیش کیم اوله یکتا	سی قضوی استانه زوق اولدکن شعد

Fuzûlî'nin Türkçe *Divânı*'nın dibacesi,
 Süleymaniye Yazma Eser Ktp., İzmir Nr. 518, 5b-6a

عاشقانه
در این عالم
بهر چه که
ببینی
ببینی
ببینی

همچو در اول تنگ لطف که سینه سگمان بخار جو نغمه تنج استغراق و الشعاع
می بچشم الطمان شعوق کرد اوج جان ایتمش کن سلسله استنا الله این آیه و بفرست
شعور اسامی صحیح و سالم سنا صحت پیش و سپاس بی قیاس اول عالم آسمان
وزیریه که بسط نظر این فرقی فرقان ایدوب فرغ قلب اهل عرفانه مودت کلام
موزون بگوشش زهی صانع که لوح جان کلام حسن توفیق از لدن اقصای نظم
جان پرور رقم قلش کمال شعر کسب کل اوله اوله بر آیدن اکامنت که طبع لطف
ایتمش که رقم قلش تب معی که زخامه توفیق اود اوردیم صغیر ادراک ارباب سخن
تغش خیال طبع موزون از غلامهای لطف حاصل وست نیست چون علم و کرمه
کسب این کمال شعر فسیح من اهدا الفیوض الی علی و قدر اشکال الامور معلما

518/1-3

فقیس

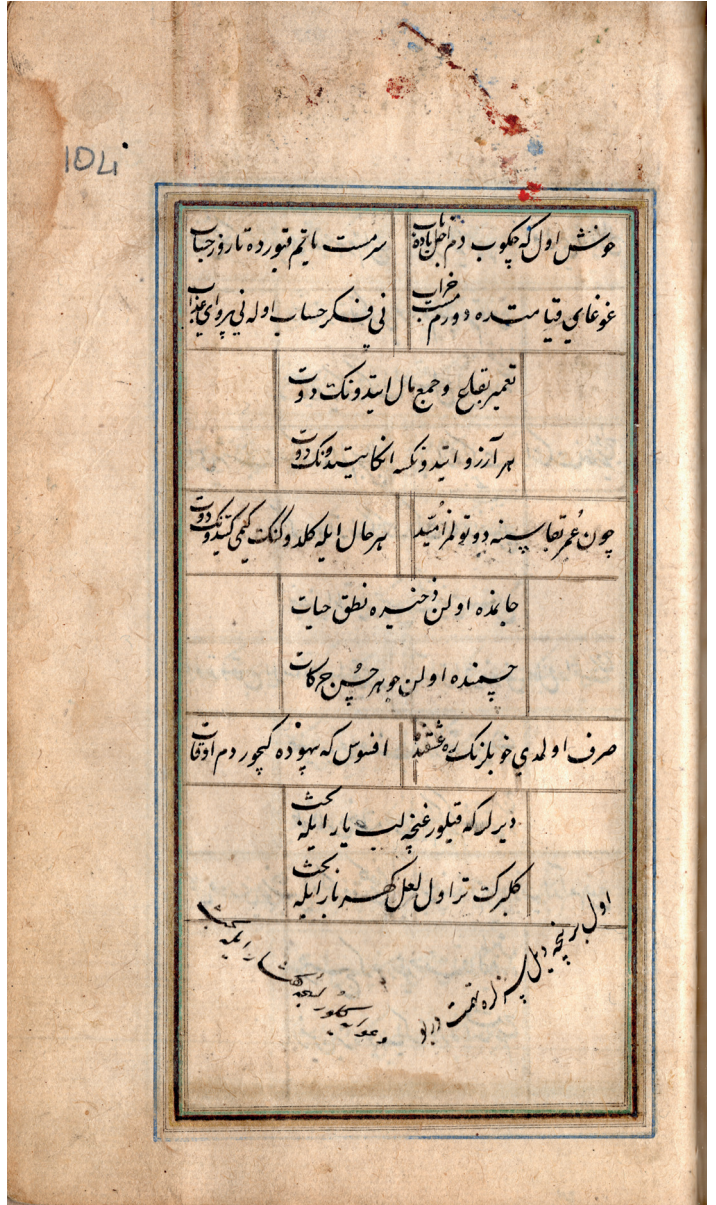

Fuzûlî'nin Türkçe *Divânı*'nda gazellerin başladığı kısım,
 Süleymaniye Yazma Eser Ktp., Yazma Bağışlar Nr. 6391, 9b-10a

Gazellerin başladığı kısım, Süleymaniye Yazma Eser Ktp.,
 Yazma Bağışlar Nr. 6391, 9b

Fuzûlî'nin Türkçe *Divânı*'nda rubâilerin başladığı kısım, Süleymaniye Ktp., Yazma Bağışlar Nr. 6391, 103b-104a

الحمد لمن آثار سبلي وهدا
واشكر لمانيه من الشوق يدا

ما امح واهب سواه ابدا

لا اشركت في شأه ربي احد

الحمد لمن عزو كمالا وعليا
من قام بآمره ومن باع

شم الصلوات والتحيات عليا

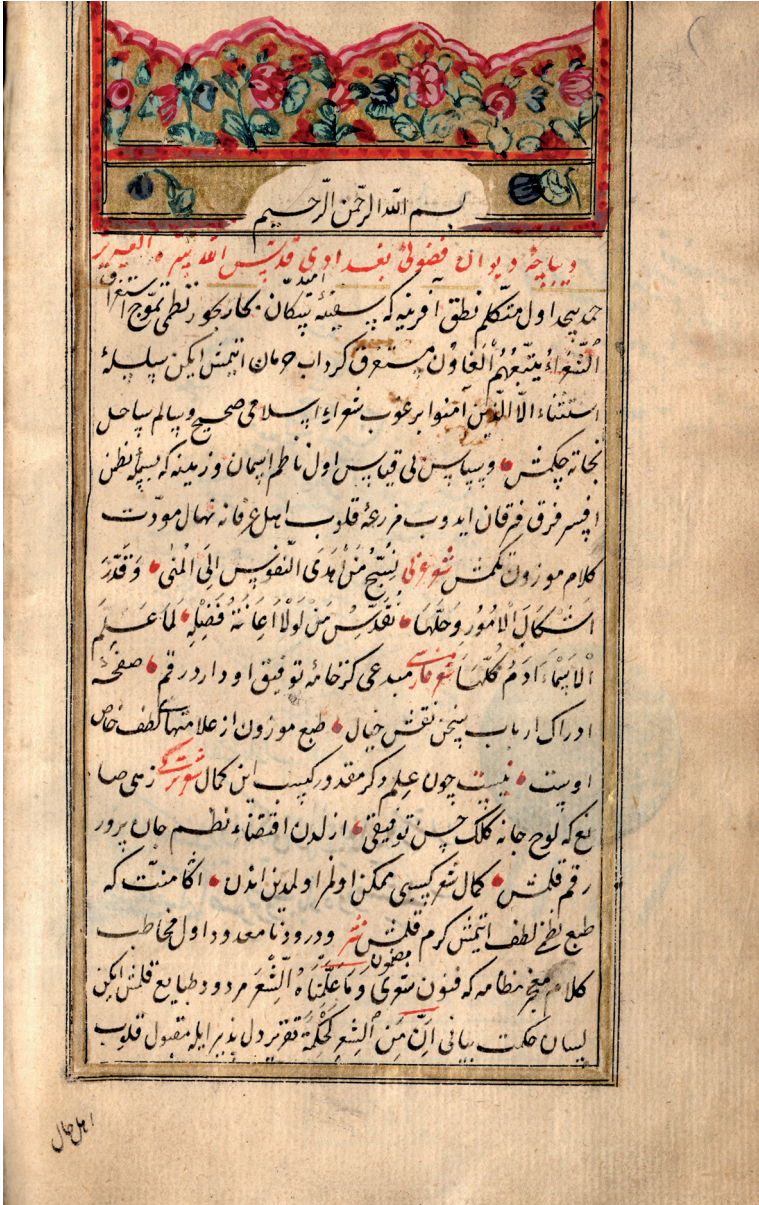
من فضله اللدعيه اوعليا

اي عقده كسابي غيب ذركه
رتام رسوم فضل وثار ادا

مصفون حد ثنك پستون ملت
دعواي قبولك پستون ملت

Fuzûlî'nin Türkçe *Divânı*'nda gazellerin başladığı kısım,
 Süleymaniye Yazma Eser Ktp., Darulmesnevi Nr. 408, 6b

Fuzûlî'nin Türkçe *Divânı*'nda dibacenin başladığı kısım,
Süleymaniye Yazma Eser Ktp., Esad Efendi Nr. 2681, 1b

Fuzûlî'nin Türkçe *Divânı*'nda gazellerin başladığı kısım, Süleymaniye Yazma Eser Ktp., Yazma Bağışlar Nr. 5162

